

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

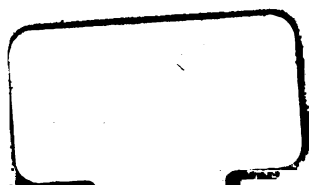
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

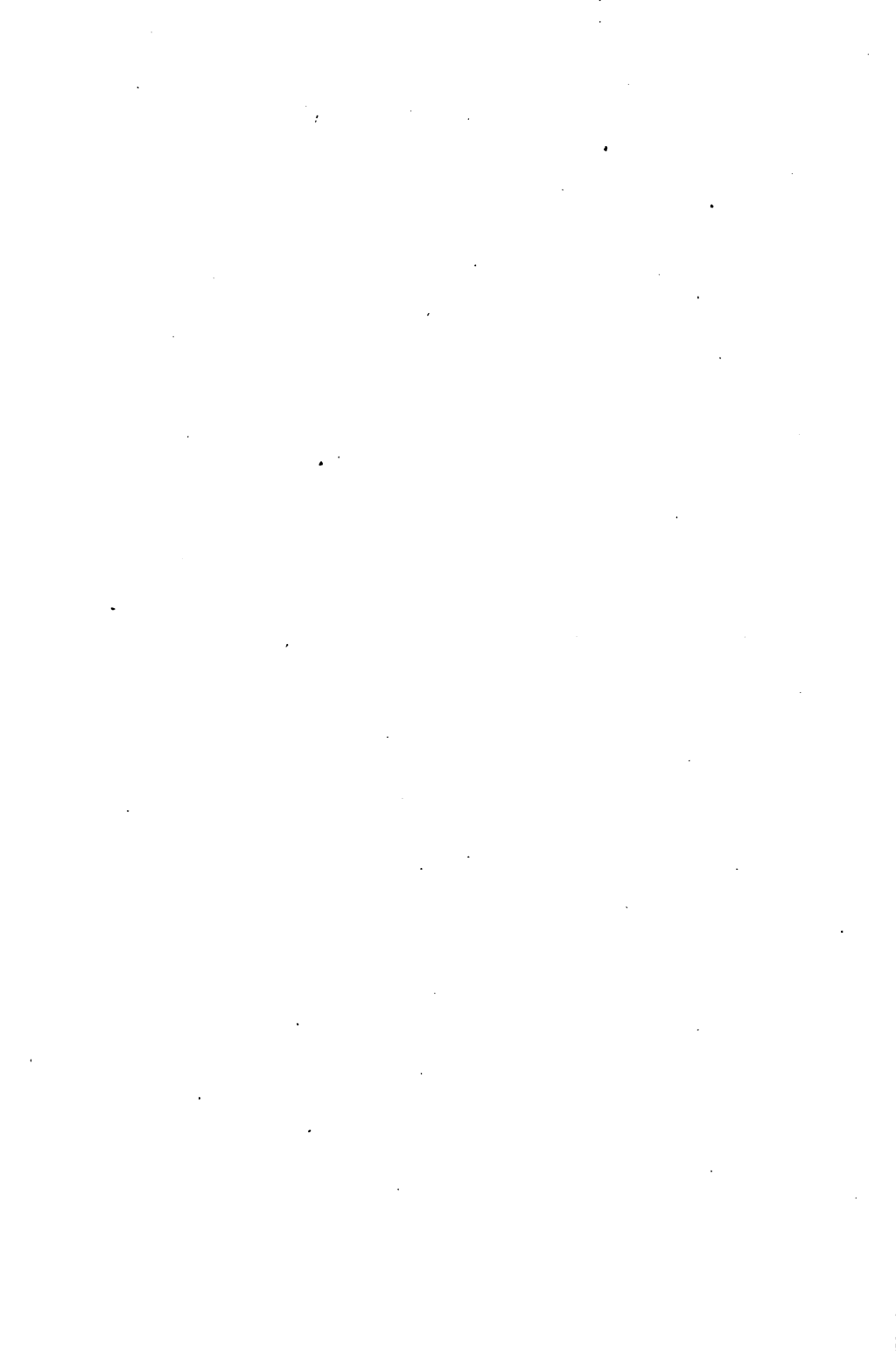
NYPL RESEARCH LIBRARIES

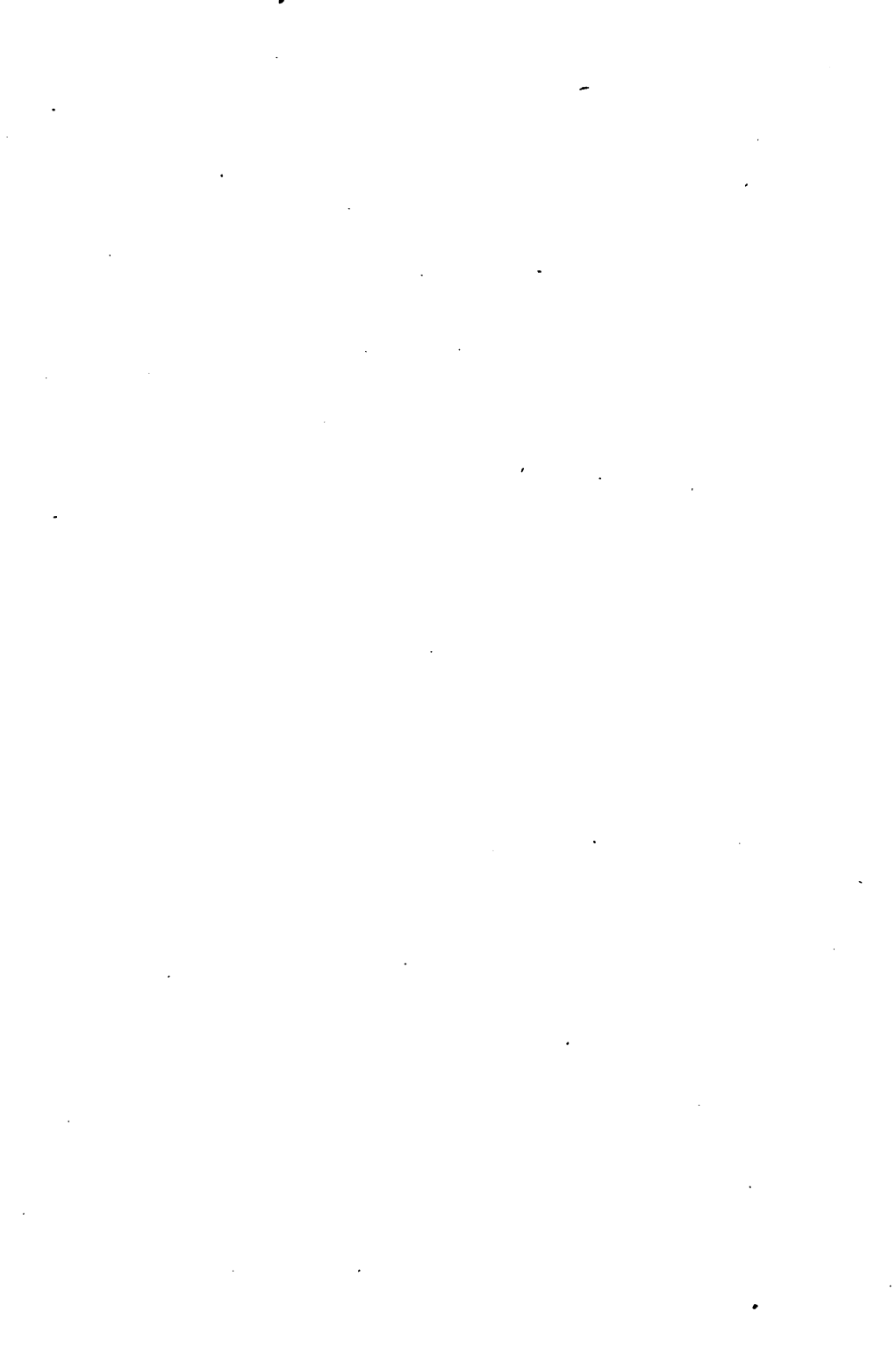

3 3433 08161616 5

NSRA
Athénaiou

ΑΘΗΝΑΙΟΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΚΑΤΑ

ΔΙΜΗΝΙΑΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΣΥΜΠΡΑΞΕΙ

ΠΟΛΛΩΝ ΛΟΓΙΩΝ.

ΕΤΟΣ Ζ' ΤΟΜΟΣ 7.

ΑΘΗΝΗΣΙΝ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΕΡΜΟΥ.

(Παρά την ὁδὸν Μουσῶν ἀριθ. 2.)

1878,

1594

ΛΟΓΟΣ ΕΙΣΙΤΗΡΙΟΣ
ΕΙΣ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

Περὶ τὰ εἴκοσιν ἔτη καὶ ἑκατὸ πρὶν ἢ πέσῃ γενναίως ἐν
Κωνσταντινουπόλει ὁ ἀγαθὸς βασιλεὺς Κωνσταντῖνος καὶ συμ-
πέσῃ μετ' αὐτοῦ ἡ ἑλληνικὴ βασιλεία, ἀφικνεῖτο εἰς τὴν ὡ-
ραίαν γῆν τῆς Ἰταλίας εἰς τῶν πρώτων ἐξ Ἑλλάδος φυγάδων.
Ἦτο ὁ κῶδιξ τοῦ Ὀμήρου ὃν ἔπεμπεν ὁ βυζαντίνος Νικόλαος ὁ
Σιγνερὸς εἰς τὸν μέγαν Ἰταλὸν ὃς τις ἑκαλεῖτο Φραγκίσκος Πε-
τράρχης. Καὶ τιμᾶται τότε παρὰ τὸν Βιργίλιον ὁ ψάλτης τῆς
Ἰλίου καὶ ἀναβαίνει εἰς τὴν ψυχὴν τῶν φιλομούσων ἡ ἀνάμνη-
σις τῆς ἐλησμονημένης Ἑλλάδος καὶ ἀκούεται ἀπὸ τῶν χει-
λέων τοῦ Πετράρχου καὶ Βοκκαίου ἡ γλῶσσα τοῦ Πλάτωνος
καὶ τοῦ Ὀμήρου καὶ θερμαίνει ἡ διαπόντιος ἑλληνικὴ αὔρα ἡ
πνέουσα ἀπὸ τοῦ ἐτοιμοθανάτου Βυζαντίου τὴν καρδίαν τῆς
ἀναγεννωμένης Ἰταλίας. Ὅτε δὲ μετὰ πάροδον τινῶν δεκαε-
τηρίδων τὰ ναυέγρια τοῦ Ἑλληνισμοῦ καταράσσονται εἰς τὰς
ἰταλικὰς ἀκτὰς, οἱ λόγιοι τοῦ Βυζαντίου γίνονται δεκτοὶ μετ'
ἐνθουσιασμοῦ παρὰ τῶν διψῶντων ἑλληνικῆς παιδείας Ἰτα-
λῶν. Ἀνοίγονται δὲ σχολαὶ καὶ Ἀκαδημαῖαι καὶ παρακάθηνται
πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Χρυσολωρᾶ καὶ τοῦ Ἀργυροπούλου φιλα-
κροάμονες ἄνδρες πάσης τάξεως καὶ πάσης ἡλικίας. Ἐπιχει-
ροῦνται πλόες μακροὶ πρὸς συλλογὴν ἑλληνικῶν κωδίκων, ἀπο-
τινάσσεται ἡ κόνις κεκρυμμένων βιβλιοθηκῶν καὶ λευκαί-
νονται ποτε ἀκμαίου φιλέλληνος αἱ τρίχες ἐπὶ τῇ λύπῃ τῆς
κατὰ τὸν διάπλου ἀπωλείας Ἑλλήνων συγγραφέων κομιζο-
μένων εἰς Ἰταλίαν. Κυριακὸς ὁ ἐξ Ἀγκῶνος ἐπανειλημμένος
ἔρχεται εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ θαυμάζει τοὺς τόπους καὶ ἀντι-
γράφει ἐπιγραφὰς καὶ συλλέγει νομίσματα. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλλη-
νες συγγραφεῖς ἀντιγράφονται, μεταφράζονται, ὑπομνηματί-
ζονται. Τὰ ἔργα τῆς ἀρχαίας τέχνης ἀποκαλυπτόμενα προκα-
λοῦσι τὸν θαυμασμόν τῶν θεωμένων, ἐν δὲ Ἀκαδημαῖαι καὶ
συλλόγοις συζητεῖται τοῦ Πλάτωνος ἢ τοῦ Ἀριστοτέλους ἢ

φιλοσοφία. Πρὸς τὰς αὐλὰς τῶν Παπῶν καὶ τῶν Μεδίκων ἀνταγωνίζεται τὸ ἐλευθέρου τῶν ἰδιωτῶν ἐν ᾧ δ' ἐκείνοι ιδρύουσι πολυτέμνου βιβλιοθήκας καὶ ἀνεγείρουσι πολυτάλαντα μουσεῖα, πίνουνσι οὗτοι εἰς τραπέζας κεκοσμημένας δι' ἀρχαίων σκευῶν ἀπὸ κυπέλλων ἑλληνικῶν. Ἀπανταχοῦ θαυμασμός καὶ λατρεία τῆς ἀρχαιότητος καὶ ἀσχολία παντοειδῆς περὶ τὴν ἔρευναν αὐτῆς καὶ μελέτην. Ἀρχαῖαι εἰκόνες καὶ ἀγάλματα, νομίσματα καὶ σφραγίδες, κώδικες καὶ ἐπιγραφαί, ἅπαντα συλλέγονται, μελετῶνται καὶ γίνονται ἀντικείμενα μνήσεως.

Ἐν μέσῳ δὲ τῶν ποικίλων τούτων περὶ τῆς ἀρχαιότητος ἐρευνῶν ἀνεπτύχθη, ὡς εἰκός, τὸ διάφορον τῶν λογίων καὶ περὶ τῆς πολιτικῆς ἱστορίας τῶν Ἑλλήνων. Ἄλλ' ἐπεὶ κυριώτατος χαρακτήρ ταύτης τῆς περιόδου εἶνε ἡ ἐνθουσιώδης ἐνασχόλησις περὶ τὰ παλαιὰ καὶ ἡ μίμησις τῶν ἀρχαίων, τοιοῦτόν τινα ῥυθμὸν περιβάλλεται καὶ ἡ ἱστορικὴ ἐξέτασις τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος. Οἱ δ' ἐπὶ τῆς Ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων κληθείσης φιλόλογοι σπουδάζουσι περὶ τὰ πρόσωπα μᾶλλον ἢ τὰ πράγματα καὶ ἐνασμενίζουσιν εἰς περιέργα μᾶλλον ἀνέκδοτα, εἰς ἀποφθέγματα καὶ παράδοξα τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἐκάστων πολλῷ μᾶλλον ἢ εἰς συνεχῇ καὶ καθολικῇ ἔρευναν περὶ τοῦ ὅλου πολιτικοῦ, κοινωνικοῦ καὶ διανοητικοῦ βίου τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Ἄλλην δὲ τροπὴν λαμβάνει ἡ περὶ τὴν ἀρχαιότητα διατριβὴ κατὰ τὴν ἐπομένην περίοδον, ἥτις ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς κλασικῆς φιλολογίας ἐπωνομάσθη γαλλικὴ διὰ τὴν κατ' αὐτὴν ἐπικράτησιν Γάλλων μάλιστα φιλολόγων. Εἶνε δὲ κατ' αὐτὴν ἐπιφανὴς ἡ ἀπουδὴ περὶ τὴν συλλογὴν πασῶν πάντοθεν τῶν εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἀναγομένων εἰδήσεων καὶ ἡ τάσις πρὸς πολυμαθίαν τινὰ καὶ πολυιδρύαν. Καὶ δὲν ἔχει μὲν ἔτι ἀναπτυχθῆ ἡ κριτικὴ μέθοδος καὶ ἡ διάκρισις τοῦ γνησίου ἀπὸ τοῦ ὑποβολιμαίου, ἡ δ' ἀρχαιολογικὴ ἀσχολία περιορίζεται εἰς τὰ καίμιστα μᾶλλον, ἀλλ' οὐχ ἥττον ἐγεννήθησαν κατὰ τοὺς αἰῶνας τούτους, ἀπὸ τοῦ ιε' μεσοῦντος μέχρι τοῦ ιε'. τελευτῶντος, γενναῖά τινα ἔργα προοδοποιούντα τὴν ἱστορικὴν ἐξε-

ρεύουσιν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κόσμου, ὧν ἐξέχουσι μάλιστα αἱ περὶ χρονολογίας μελέται τοῦ Σκαλιγέρου καὶ Πηταύου καὶ αἱ ποιήσαι συγγράφαι τοῦ Ἀλλατίου, Spanheim, Περιζώνου, Μεουρότιου, Gerhard Voßs καὶ Montfaucou.

Ἀλλ' ἡ εξέτασις τῆς ιστορίας τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος εἶλαθε τότε μάλιστα πνεῦμα καὶ ζῶην ἀληθῆ ὅτε καὶ ἡ φιλολογία ὑψώθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος εἰς ἐπιστήμην ιστορικὴν περιλαμβανούσαν ἐν τῇ ἐρευνῇ αὐτῆς ὅλον τὸν ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ πολιτείᾳ βίον τῶν ἐκκρίτων τῆς ἀρχαιότητος ἔθνων. Ἡ δ' ιστορία, ἡ ἑλληνικὴ καὶ ρωμαϊκὴ, ἦγε θριαμβὸν περίφημῃ ὅτε ὁ αἰνεῖτο διδασκαλὸς, τοῦ Φρειδερίκου Αὐγούστου Wolf, περικλεῆς μαθητῆς, August Böckh, διδασκὼν τὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν τῆς φιλολογίας, ἐνθα τοῦ μαθήματος αὐτοῦ ἐξήνεγκε τὸν διδάκμον καταστάντα δρισμὸν καθ' ὃν ἡ φιλολογία εἶνε ἡ ἀνέγνωσις τῶν ἐγνωσμένων (die Erkenntnis des Erkannten) ἔγραψε εὐφρά λόγια περὶ τῆς συγγενείας τῆς φιλολογίας πρὸς τὴν ιστορίαν καὶ ἀνεκρήρυττε τὴν ἐπιστήμην ὡς ἦτο μυστὴς ταυτῶσμένη καὶ ἡ ιστορία*.

ἔρχε δὲ τότε σπουδαίως εὐρυυθῇ ὁ ὀρίζων τῆς ιστορικῆς ἐρευνῆς. Καθ' οὗς χρόνους ἤρξατο διδάσκων ὁ Böckh ἦτο αὐτόχρομα ιστορικὴ ἐποχὴ διότι ἡ μεγάλη γαλλικὴ ἐπανάστασις καὶ τοῦ Ναπολέοντος αἱ εἵκαι, ἐξεγείρανται παρὰ τοῖς εὐρωπαϊκοῖς λαοῖς τὴν συνειδήσιν τῆς ἰδίας εὐδοίας καὶ τὸ αἰσθημα τῆς ἀντιστάσεως, ὅδωκαν κίνησιν αἰτίαν λόγου εἰς τὰς ιστορικὰς ἐρευνας. Οἱ δὲ λαοὶ ἐζήτησαν νὰ διακρίνωσιν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκείνῃ τιτανῶμαχίᾳ τοὺς ἰδίους ἑκάστος παλαυδοὺς καὶ νάναι διφθεώσῃ διὰ τῆς ιστορικῆς μελέτης τῆς ἰδίας αὐτῶν ὑπάρξεως τὸν λόγον καὶ τὸν σκοπὸν, νᾶνεύρωσιν, οἰονεὶ εἰπεῖν, τὸ ἐγὼ αὐτῶν. Τὸ δ' ιστορικὸν ἐκείνο πνεῦμα τοῦ αἰῶνος, ἐπιδράσαν ἐπὶ τὰς ἐπιστήμας, ἐν μὲν τῇ θεολογίᾳ ἐγέννησεν τὴν σχολὴν τῆς Τυβίγγης, ἐν δὲ τῇ νομικῇ μαθήσει τὴν ιστορικὴν

* Böckh's, Enzyklopädie und Methodologie der philologischen Wissenschaften. "Εκδ. Braunscheek: σ. 10 α. ε.

σχολήν τοῦ Savigny, ἐν δὲ τῇ φιλολογίᾳ τὴν ἱστορικὴν σχολὴν τοῦ Boukhliou.

Ἐν ᾧ δὲ ἡ μὲν μέθοδος εἶχε καταστῆ ἀσφαλεστέρα, ἡ δ' ἀσχολία ἐνθουσιωδεστέρα, ᾗξανε ἡ ὕλη τῆς ἀρχαιότητος ἐπαισθητῶς. Ἡ μὲν κλοπὴ τοῦ Ἑλγιν διευκόλυνε τὴν μελέτην τῶν ἔργων τοῦ Παρθενῶνος, ἐν δὲ Μονάχῳ ἐξενίζοντε ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ἐν μουσεῖῳ καλῶ τάγάλατα τοῦ αἰγινάτου ναοῦ, κατὰ δὲ νοτίαν τινὰ τῆς Ἀρκαδίας ἐσχατιὰν ἐχόρευον οἱ ἐγχώριοι περὶ τὰποκαλυπτόμενα λείψανα τοῦ ναοῦ τῆς Φιγαλείας. Ἐν Σικελίᾳ δ' ἀνευρίσκοντο τῆς Σελινούντος αἱ ἀρχαιοτρόποι μετόπαι, δεικνῦσαι τὸ αὐστηρὸν τῆς δωρίδος τέχνης. Οὐ σπανίως δὲ ἀνεβίου καὶ νέα τις δέλτος ἄγνωστος, ἐκ κωδίκων ἀφανῶν, ἐκ παλιμψήστων δυσαναγνώστων, ἐκ τῶν ἀπηνθρακωμένων παπύρων τοῦ Ἡρκλάνου ἢ ἐκ τῆς λάρνακος αἰγυπτιακῆς μομμίας. Ἐν δὲ Μυκῆναις ἀποκαθαιρομένη ἡ Πύλη τῶν Λεόντων ἀνεβίβαζε τὴν περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας γνῶσιν εἰς χρόνους προελληνικοὺς περὶ ὧν δὲν ἐσώθησαν μαρτυραὶ ἐν ταῖς βίβλοις τῶν ἀρχαίων. Ἐνθα δὲ ἀπέληγον καὶ τὰ μνημεῖα καὶ πᾶσα ἀνθρώπων μνήμη παρηκολούθει τοὺς πρώτους, παναρχαιοτάτους Ἑλλήνας εἰς τὸ σκότος λαβυρίνθων ἄλλως ἀδιεξόδων καὶ εἰς χώρας ἀπωτάτας ἐπιστήμη νέα, τολμηρά, ῥιψοκίνδυνος, ῥηξικέλευθος, ἡ συγκριτικὴ γλωσσολογία, τοῦ Bopp τὸ στιβαρὸν τέκος.

Οὐδ' ἦτο ἀναξία λόγου ἡ παρὰ τῆς γεωγραφίας συμβολὴ ἐξ ὧν χρόνων αὕτη, εἰσηγούμενου τοῦ Ritter, εἶχεν ὑψωθῇ εἰς ἀληθῆ ἐπιστήμην, ἀναλαβοῦσαν ἔργον ἥδη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ Ἰπποκράτους δεδηλωμένον, τὸν σύνδεσμον τῶν ἀνθρώπων μετὰ τῆς χώρας, τὴν ἐξέτασιν δῆλα δὴ τῆς ἐπενεργείας τῆς φύσεως ἐπὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὰς τύχας τῶν ἐγκατοίκων. Ἐντεῦθεν δὲ προῆλθον πολλαὶ ἔρευναι ἐξετάζουσαι σὺν ταῖς ἄλλαις χώραις καὶ τὴν Ἑλλάδα, τὴν φυσικὴν αὐτῆς κατασκευὴν καὶ τὰς κατὰ τὴν φύσιν τῆς χώρας ἀσχολίας τῶν κατοίκων, τὴν ἐν πολλοῖς πολλάκις ἐξάρτησιν τῆς τύχης καὶ ἱστορίας τῶν ἑλληνίδων πόλεων ἀπὸ τοῦ τοιοῦδε ἢ τοιοῦδε φυσικοῦ ὁργανισμοῦ τῆς γῆς αὐτῶν.

Οὐ μόνον δὲ ταῦτα, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ τέως γνωστὰ βιβλία τῶν ἀρχαίων ἐλάλησαν ὥσει νέαν γλῶσσαν, βαθύτερον μελετώμενα ὑπὸ τῆς ἀναγεννηθείσης φιλολογίας. Ὅτι δ' εἶχε πράξει ὁ Niebuhr διὰ τὴν ρωμαϊκὴν ἱστορίαν, ἐξετάζων τὰς πηγὰς μετὰ θαυμαστῆς δεξιότητος καὶ διακρίνων διὰ βλέματος ἐξυδερκοῦς τὴν ἱστορίαν ἀπὸ τοῦ μύθου, ἐγένετο τότε κατὰ μικρὸν καὶ τμηματικῶς διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Πausaμένης δὲ ἤδη τῆς τυφλῆς πίστεως εἰς τὰ παραδόδοιμα, ἡ ἱστορικὴ ἐρευνα, σύμβολον ποιησαμένη τὸ ἐρευνᾶτε τὰς γραφὰς, ἤρξατο ἀναδιφοῦσα κριτικῶς αὐτὰς τὰς πηγὰς, διακρίνουσα τὰς ἀρχικὰς εἰδήσεις ἀπὸ τῶν ἐπιγενεστέρων, τάξιόπιστα ἀπὸ τῶν ἀπιθάνων, ἀναλύουσα τὴν παράδοσιν εἰς τὰ στοιχεῖα αὐτῆς καὶ ἀναζητοῦσα ἐν ταῖς διηγήσεσι τῶν συγγραφέων τὸ ἴδιον καὶ τὸ δεδανεισμένον, τὸ γνήσιον καὶ τὸ ὑποβολιμαῖον. Οὐδὲ περιωρίζοντο τὸ ἐξῆς οἱ περὶ τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν σπουδάζοντες εἰς τὰς εἰδήσεις τῶν συγγραφέων, ἀλλ' ἤρχοντο ποὺ σποράδην χρησιμοποιοῦντες καὶ τὰς ἀρχαίας ἐπιγραφὰς, διασαφηνίζουσας μέρη τῆς ἱστορίας καὶ γεγονότα περὶ ὧν οὐδεὶς λόγος παρὰ τοῖς ἱστορικοῖς.

Ὅπως ἡ ἑλληνικὴ ἀρχαιότης καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἱστορία ἐξετάζοντο ἤδη, μέλιστα ἐν Γερμανίᾳ, ὑπὸ πᾶσαν ὄψιν. Ἐγεννήθησαν δὲ τότε ἔργα διδάσκαλου καὶ μονογραφίαι σκοπὸν ἔχουσαι τὴν παράστασιν τῆς τοπικῆς ἱστορίας πόλεων ἢ φυλῶν, ὧν μάλιστα ἐξέχον αἱ τοῦ K. O. Müller, καὶ τὴν ἐκθεσιν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, τῶν θρησκευτικῶν, δικαστικῶν, οικονομικῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου. Ἀρκεῖ δὲ νὰ μνημονεύσω τῶν ὀνομάτων τοῦ Wachsmuth, K. F. Hermann, Schömann, Welcker, Meier, Platner, Ross. Ἰδίᾳ δὲ θέσει ἀνάγκη νὰ ἐπιφυλαχθῇ, εἶναι ἐπὶ τοῦ Κολωνοῦ τῆς φιλολογίας, διὰ τὸ περὶ Πολιτικῆς Οἰκονομίας τῶν Ἀθηναίων γεγραμὸν σύγγραμμα τοῦ Böckh.

Ἄλλ' ἡ ὅλη φιλολογικὴ καὶ ἱστορικὴ αὕτη ἐργασία εἶχε περιόρισθῇ εἰς μονογραφίας, εἰς ἔργα εἰδικά, εἰς ἀρχὰς καμάτων. Μόνον δὲ δύναται τις νὰ ἐξαιρέσῃ δύο ἔργα, τοῦ Niebuhr τὸ

μέρος τῶν περὶ ἀρχαίας ἱστορίας μαθημάτων ὄσον ἐπιγραμματεύ-
 το τὴν Ἑλλάδα, ἔχον ἐνίοτε πρωτοτυπίαν πολλὴν καὶ παρα-
 τρήσεις ἀξίας λόγου, καὶ τοῦ Droysen, τοῦ ἐμοῦ διδασκάλου,
 τὴν ἱστορίαν τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων αὐ-
 τοῦ, ἔργον πλὴρες ἐνθουσιασμοῦ πρὸς τὸν νεαρόν κατακτητὴν
 καὶ πραγματευόμενον ἐποχὴν κατακτήσεων καὶ πλάσεως κρα-
 τῶν αὐχ ὅλως ἀνομοίαν πρὸς τὴν τῶν χρόνων οἷτινες εἶχον ἀ-
 μέσως προαγῆθαι τῆς συγγραφῆς αὐτοῦ. Πλὴν δὲ τούτων τῶν
 δύο ἔργων ἡ Γερμανία μάλιστα ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ μέχρι τῆς ἐκδό-
 σεως τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας τοῦ Κουρτίου ἔργον μέγα καὶ
 ἐνιστὴν διαξέον τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κόσμου κατὰ
 τὰς ἀπαιτήσεις τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης.

Καὶ ὅμως τοῦτο συνέβαινεν ἐν χώρῃ ἐνθα ἡ περὶ τὴν
 πατρίαν ἱστορίαν, ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν ῥωμαϊκὴν, ἐνισχόλῃσι
 εἶχεν ἤδη παραγάγει καρποὺς ἀγλαοὺς. Ἀλλ' ἐπ' ἐκείνῃ μὲν
 ἦγε τοὺς Γερμανοὺς ἐθνικὴ χρεία, ταύτην δὲ προῦρίθαισαν αἱ
 ἀνάγκαι τοῦ πολιτικοῦ βίου καὶ ἡ ἱστορικὴ μελέτη τῆς ἐπιστή-
 μης τοῦ δικαίου.

Ἄλλως δ' εἶχε τὸ πρᾶγμα περὶ τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν.
 Αὕτη δὲν κατέτεινεν, οὕτως εἰπεῖν, τοὺς κλάδους αὐτῆς μᾶχι
 τοῦ παρόντος, οὐδὲ παρῆχεν ὥς ἡ ἱστορία τοῦ ἑτέρου τῶν ἐκ-
 κρίτων ἐθνῶν τῆς ἀρχαιότητος, τῶν Ῥωμαίων, ζυγώματα κοι-
 νωνικὰ καὶ πολιτικὰ ἐφαπτόμενα ἀμέσως καὶ ἀναποδράστως
 αὐτῆς τῆς σαρκὸς τῆς συγχρόνου κοινωτικῆς. Καθ' ἣν δ' ἐποχὴν
 ἐμελλεν πολλὰ μὲν νὰ διαλυθῶσι, πλείεσθα δὲ νὰ καταπλασθῶσι
 ἐνίοτε δὲ τινὼν κατασκευασμάτων κοινωνικῶν τε καὶ πολιτι-
 κῶν νὰ τεθῶσιν αὐταὶ αἱ βέβαιαι, ἡ ἑλληνικὴ ἱστορία ἀληθῶς
 δὲν ἠδύνατο νὰ συνεισπνεύγῃ πολλά. Διότι ἡ βίος ὁ ἑλληνικὸς
 παρὰ τὴν ἑκτακτικὴν αὐτοῦ πλαστικὴν καλλομένην ἦτο λίαν ἐπιρ-
 κισμένης· ὁ δὲ τρόπος αὐτοῦ καὶ ἡ ἀνάγκη, ἡ ἀκμὴ καὶ ἡ
 παρακμὴ ἠδύναντο μὲν, φωτιζόμενα ὑπὸ τεχνίτου δεξιῶ, καὶ
 ῥίψῃσι σιάνῃ καλῇ καὶ εὐπαραγράφῃ οἶον ἀγάλματος ἀρχαίου,
 ἀλλ' ἡ σκιὰ αὐτῇ οὐδαμῶς ἠδύνατο νὰ ἔχῃ τὸ χροῖμα, το-
 μῶ δ' εἰπεῖν τὴν ζῶν καὶ τὴν κίνησιν, ἣν ἐν περιστάσεσι συγ-

γενέσι παρείχον· εἰς τὰ ἅμματα τοῦ νέου Εὐρωπαίου ἀπέκμαγμα τοῦ βίου τοῦ ῥωμαϊκοῦ. Καὶ χωρὶς τούτου, ὅτι ὁ ῥωμαϊκὸς πολιτισμὸς ἦτο ὁ ἀμεσὸς πρόδρομος τοῦ νεωτέρου· ἀλλ' ἦσαν ὁμαροῦν ἡ παλὰ τῶν κατ' αὐτὸν φαινομένων πρὸς τὰ συμβάντα τῶν συγχρόνων ἡμερῶν, ἀλλ' ἐζητεῖτο ἐν τῇ μελέτῃ τῆς ῥωμαϊκῆς ιστορίας πείρα πολιτικῇ, ἀλλ' ἡ ἐξέτασις τῶν κατὰ τοὺς Ῥωμαίους Πλάτωνος ἐδίδασκε πολλὰ περὶ τῶν συγχρόνων κοινωνικῶν ἐτάσεων. Ἐπειτα, δ' ἐν τῇ ιστορικῇ σταδιοδρομίᾳ ἡ στήλη τοῦ τέρματος· ἡ ἐπιγράφουσα διὰ τοὺς Ῥωμαίους τὸ κάμψον· διὲν ἦτο ἡ ἀφειρηρία ἡ παρορμῶσα τοὺς Γερμανοὺς τὸ ἀρρίπτειν; Ἐπειτα δὲν ἦτο ἡ Ῥώμη ἐκείνη ἡ μήτηρ ἡ ἡ ἀπορροή· ὁμάδος ὅλης λαῶν, τῶν νεολατικῶν φύλων, ἔτινα ὡς ἰδιόρρυθμον φαινόμενον ἐν τῇ ιστορίᾳ θεωρεῖ καὶ ἐξετάζει ὁ σαξονικὸς γερμανισμὸς;

Ἀντὶ δὲ τούτων πάντων ὁ ἐλληνικὸς βίος ἦτο περὶ πολλὰ ἀρχαιώτερος, σχεδὸν ἀλλόκοτος διὰ τὸν νεώτερον ἑρευνητὴν· πολιτικῶς μὲν ἀπείρος, περὶ δὲ τὰ κόμματα σχεδὸν στείχων ὁδῶν. Ἡ δ' ἐλληνικὴ ιστορία ἦτο βραχυχρόνιος καὶ ὁ ὅραϊσμος αὐτῆς πολλὰ στενότερος τοῦ τῆς ῥωμαϊκῆς. Ἀλλ' ὅμως οἱ πρωτοτύπαι· παντὰχοῦ τὰ πάντα καλλίχροα καὶ εὐπλαστὰ καὶ νεφερά· ἀγροὶ περιβεβλημένα φύσιν. Στάφανοι κοσμοῦσι τὸν νεκρὸν καὶ τοὺς ζῶντας, τὸν ἀρχοντα τὸν λειτουργοῦντα ὡς τὸν βασιλῆα καὶ τὸ ἱερεῖον. Οἷα ἀρράνια καὶ ἀκρίβεια καὶ τέχνη καὶ κάλλος ἐπὶ τῶν ὑποθετικῶν λόγων, ὡς ὀνομάζουσιν οἱ γραμματικοὶ ἐν τῶν λογικωτάτων καὶ καλλιτεχνικωτάτων προόντων τῆς ἐλληνικῆς διανοίας, μέχρι τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ Διὸς τοῦ χρυσελεφάντιου!

Ἀλλ' ἐν ὁ ῥωμαϊκὸς βίος, πλήρης ὢν συνέσεως δικαιοκῆς, διδασκαλὸς παντοδαπῆς πολιτικῆς σοφίας, κακίστην στάσεων ἀφαικτάρων καὶ ἀγόνων παγκοσμίως ἐκκίνησε τὸν ζῆλον τῶν πολιπραγμάτων· ιστοριογράφων καὶ ἔσχεν ἀνάδυστα αὐτὸς ἐκείνους αἵτινες ὡς ἐνεργοὶ πολιτικοὶ ἄνδρες συνήξανον τὰ νέα πολιτικὰ αἰσθητήματα, ἡ ἐλληνικὴ ιστορία ὡς κόρη καλὴ ἀλλ' ἀνθρώπος ἔτι εἰλκυσε ἐφ' ἐαυτὴν τὴν μητρικὴν στεργὴν τῶν

φιολόγων καὶ ἀρχαιολόγων, ὧν εἶδομεν ἀνωτέρω τὰ ἔργα.

Χρυσὸς λοιπὸν πολλὸς ἔμενε συνεσωρευμένος οἷοναι ἀναμένων τὸν μέλλοντα νὰ καταστήσῃ αὐτὸν κοινὸν κτῆμα τοῦ κόσμου. Καὶ εὐρέθῃ τραπεζίτης ὅστις μὴ λησμονῶν τὴν πρώτην αὐτοῦ τέχνην, κόψας εἰς νόμισμα, παρέδωκεν εἰς τὴν συναλλαγὴν τὸν τέως ἄσημον χρυσόν.

Ὁ παλαιὸς δ' οὗτος τραπεζίτης ἐκαλεῖτο Γεώργιος Γρότε καὶ ἦτο Ἀγγλος. Οὐδὲ τοῦτο ἦτο τυχαῖόν τι· ἀναλογίαι δὲ πολλαὶ τῆς πατρίας ιστορίας πρὸς τὴν ἑλληνικὴν, ἰδίως τὴν ἀθηναϊκὴν, πάντων δὲ μάλιστα ἡ κατὰ θάλασσαν ἀγγλικὴ ἡγεμονία, ἔχουσα τι τὸ παραπλήσιον πρὸς τὴν τῶν πάλαι Ἀθηναίων, εἶχον ἤδη ἐνωρὶς προκαλέσει τὸ περὶ τῆς ἑλληνικῆς ιστορίας διάφορον τῶν λογίων παρὰ τοῖς ὁμοεθνεῖσι τοῦ Γρότε, παρ' οἷς ὁ εἰς κατανόησιν τῶν ἱστορικῶν φαινομένων ἀπαραίτητος πολιτικὸς βίος ἦτο ἰδιαζόντως ἀνεπτυγμένος.

Ἦδη δὲ πρὸ τοῦ Γρότε εἶχον γράψαι ἑλληνικὴν ἱστορίαν ἐν Ἀγγλίᾳ ἐν μὲν παλαιότεροις χρόνοις ὁ Goldsmith, ὁ Gillies, ὁ Mitford, ἐκ δὲ τῶν συγχρόνων αὐτοῦ ὁ ἐν τῇ Trinity College τῆς Κανταβριγίας καθηγητῆς Connop Thirlwall, ἔπειτα γενόμενος ἐπίσκοπος ἐν St-Davis τῆς Οὐαλλίας. Ἀλλὰ τὸ μὲν ἐπίτομον ἔργον τοῦ Goldsmith μόνῃ ἀρετῇ εἶχε τὸ γλαφυρὸν αὐτοῦ ὕφος, αἱ δὲ συγγραφαὶ τοῦ Gillies καὶ Mitford τὸ μὲν ἐδίδον μεῖζω τοῦ δέοντος πίστιν εἰς τὴν παράδοσιν καὶ ἡ ἐν αὐτοῖς ἔρευνα δὲν διεπνέετο ὑπὸ τῆς ἱστορικῆς κριτικῆς, τὸ δὲ παρεβλάπτοντο ὑπὸ τῶν ὀρισμένων πολιτικῶν τάσεων ἃς ὑπέθαλπον οἱ συγγραφαῖς, ὁ μὲν Gillies συντασσόμενος εἰς τοὺς οὐτόγους, ὁ δὲ Mitford κηρύσσων μοναρχικὰς δοξασίας καὶ κρίνων τὴν ἱστορίαν τὴν ἑλληνικὴν ὡς τις τόρως τοῦ ἀγγλικοῦ παραλαμέντου.

Πολλῷ δ' ἀνώτερον τούτων ἦτο τὸ σύγγραμμα τοῦ Thirlwall, ὅστις βασιζόμενος ἐπὶ τῶν μονογραφικῶν ἔργων τῶν Γερμανῶν καὶ κεκτημένος βαθεῖαν μὲν παιδείαν, ὀρθοτάτην δὲ κρίσιν καὶ ἱκανὴν ἀμεροληψίαν ἐξέθηκεν ἐν ὀκτὼ τόμοις τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς ἀλώ-

σεως τῆς Κορίνθου ὑπὸ Μομίλου, κατὰ γὰρ ἔπειτα αὐτὴν μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων διὰ γραμμῶν μεγάλων. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ φιλολάκωνος ἀρχιεπισκόπου εἰνέχε πλὴν ἄλλων ἀσυμβιδάστων πρὸς τὴν αὐστηράν τῆς νέας ἐπιστήμης μέθοδον τὸ μὲν ἔμμογνῃ εἰς τὴν καθεστῶσαν παράδοσιν θαυμαστὴν, τὸ δὲ ἀμάρτυρον αὐθαιρεσίαν.

Ἀλλὰ πάντα τὰ πρότερα ἔργα ὑπερῃκόντισε πολλῷ τὸ σύγγραμμα τοῦ Γρότε, ὅστις, ἀσχήσας τὸν νοῦν καὶ τὴν πείραν εἰς τὰ σπουδαιότατα οἰκονομικὰ καὶ πολιτικὰ ζητήματα τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ ὡς τραπεζίτης καὶ βουλευτῆς, ἐπέδωκε μετὰ τὴν ἀποχώρησιν ἀπὸ τοῦ χρηματιστικοῦ καὶ πολιτικοῦ σταδίου εἰς τὴν μελέτην τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ βίου μετὰ σπανίας ἐπιμονῆς καὶ πολυμαθίας. Τέλος δὲ μετὰ προηγηθείσας μελέτην ἑκοσιν ὄλων ἐτῶν ἐξεδόθησαν οἱ δύο πρῶτοι τόμοι τῆς ἱστορίας αὐτοῦ τῷ 1846, μεθ' οὗς ἀνὰ δύο ἐδημοσιεύθησαν καὶ οἱ λοιποὶ δέκα ἐντὸς δεκαετίας.

Τὸ δὲ διακρίνον τὸν Γρότε εἶνε ἡ βαθεῖα γνώσις τῶν ἀρχαίων συγγραφέων καὶ ἡ ἐκτεταμένη ἀσχολία περὶ τὰς νεωτέρας ἐπιτεργασίας τῶν μερῶν τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας. Ἀλλὰ μετὰ τῆς ἀκριβοῦς ταύτης Γερμανοῦ καθηγητοῦ συνδέει τὰς πρακτικὰς γνώσεις Ἀγγλοῦ gentleman καὶ τὸ διορατικὸν Βρετανοῦ πολιτευομένου· ἐντεῦθεν δὲ προέρχεται ἡ ἰδιόζουσα θερμότης ἡ διαπνέουσα δι' ὅλης αὐτοῦ τῆς συγγραφῆς.

Ὁ Γρότε ἠδυνήθη νὰ εἰσδύσῃ εἰς αὐτὸν τὸν βίον τοῦ ἔθνους οὗ ἐξέθετε τὴν ἱστορίαν καὶ νὰ ἐξηγήσῃ τὰ φαινόμενα τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου οὐχὶ ψυχρῶς αὐτὰ ἀνατέμνων ὡς οἱ πλείστοι τῶν προγενεστέρων ἐρευνητῶν, ἀλλὰ σταθμίζων δικαίως τὰ διανοήματα, τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς πράξεις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, Ἠδυνήθη δὲ οὕτω νὰ ἐκτιμήσῃ μὲν ὀρθῶς τὸν νοῦν τῶν ἀρχαίων πολιτικῶν κατασκευασμάτων, νὰ δείξῃ δὲ τὴν σημασίαν τῆς ἀρχαίας θρησκείας καὶ διεισδύων βαθέως εἰς τὸν ἑσωτερικὸν βίον τῶν Ἑλλήνων νὰ ἐρμηνεύσῃ ἐπιμελῶς τὴν ἠθικὴν, πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν οὐσίαν τῶν γεγονότων.

Ἀλλὰ πλὴν τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως τῶν μαρτυριῶν, τῆς ζωη-

ρᾶς ἀντιλήψεως τῆς ἀρχαιότητος καὶ τοῦ ἠθικοῦ τρόπου τῆς τῶν συμβάντων ἐρμηνείας σπουδαίᾳ εἶνε κατὰ τῷ Ἀγγλίῳ ιστοριογράφῳ ἡ ἔντα καὶ τῆς παντοειδούς πολιτικῆς καὶ ιστορικῆς αὐτοῦ παιδείας συχνή χρῆσις τῆς ἀναλογίας, ἥτις, παρῶσαγομένη εἰς τὴν ιστορικὴν ἐρευναν ἐν μέτρῳ, εἶνε ἐν τῶν κυριωτάτων καὶ ψυχολογικωτάτων βοηθημάτων πρὸς ἐξήγησιν πράξεων καὶ γεγονότων, πρὸς ὧν τὴν ἐντελὴ παράστασιν δὲν ἀρκοῦσι πολλάκις αἱ σωζόμεναι ἐξωτερικαὶ εἰδήσεις. Ὑπεδοθήθουν δὲ τὴν ἀκριβῆ χρῆσιν τῆς ιστορικῆς ἀναλογίας αἱ πολλαὶ αὐτοῦ ὁδοιπορικαὶ ἐν πάσαις σχεδὸν ταῖς εὐρωπαϊκαῖς χώραις, πλὴν αὐτῆς δὲ τῆς Ἑλλάδος, ἐνθα καὶ θέλων δὲν κατώρθωσέ ποτε νὰ μεταβῇ. Καὶ τοῦ μὲν μύθους πραγματευόμενος ἐπάγεται ἀναλογίας ἐκ τῶν κύκλων τῆς ἱστορικῆς μεσαιωνικῆς ποιήσεως καὶ τῶν χριστιανικῶν συναξαρίων, ὡς δ' ἐρμηνεύει τὸ ἀθηναϊκὸν πολίτευμα ποιεῖται χρῆσιν παραδειγμάτων ἐκ τῆς ἐλβετικῆς πολιτείας, ἡ δ' ἀγγλικὴ καὶ γερμανικὴ ἱστορία παρῆχουσιν αὐτῷ πολλὰς ἀναλογίας πρὸς ἐξήγησιν ἄλλων γεγονότων. Ἐτέλος δὲ τοῦ ὅλου ἔργου προφανὲς τάσις εἶνε ἡ ἐκχώρῃσις ἀπὸ τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου φιλολογικῆς τῶν κατ' ἐκπόστα γεγονότων ἐρμηνείας καὶ ἡ διασαφήσις αὐτῶν ὡς ἀληθῶς πολιτικῶν συμβάντων. Καὶ ἡ μὲν μέθοδος αὐτοῦ εἶνε αὐστηρά καὶ ἀκριβὴς, τὰ δὲ πορίσματα τῆς ἐργασίας ἐκτίθενται οὕτως ὥστε ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ἱστορία αὐτοῦ χρησιμεύει ὡς συνεχῆς καὶ διαρκῆς ὑπομνηματισμὸς τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, ἀφ' ἑτέρου δὲ δὲν γίνεται καταφανὲς ὁ κύβος καὶ ὁ ὄγκος τῆς ἐρευνῆς.

Εἰς ταῦτα δὲ πάντα πρόσθετα ἡ ἀμερὰ φιλελληνικὴ καὶ εὐσυνειδητοῦ τοῦ ιστοριογράφου· διότι ὁ Γρότε δυνατόν· ὡς νά πωρᾶται ὡς ἄνθρωπος ἀνθρώπου πάσχων, ἀλλ' οὐτε ψεύδεται, οὐδὲ φιλοφρονεῖ. Ἀλλ' ὁμως ἀποκτείνεται καὶ ἀλλαχού μὲν, ἐνθα ἡ τὸ ἀνεπαρκὲς τῶν πηγῶν παράγει τὴν ιστορικὴν αὐτοῦ κρίσιν ἡ αἱ πηγαὶ ἐξετάσσονται μόνονμερῶς, μέγιστα δ' ἐν τῇ ἐπιτίμῃ τῆς ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας. Διότι ὁ Γρότε εἶνε φιλαθηναϊκώτατος ἀνδρῶν ἀπάντων· εἶνε δὲ τοσοῦτῳ φιλαθηναϊκός

ὥστε οὐκ ἀδίκως ἐράθη περὶ αὐτοῦ ὅτι πολλὰκις ἀπέδωκε μάλ-
λον ἢ συνήγορος τοῦ ἀθηναίου δήμου ἢ ιστορικός ἡσυχῶς καὶ
ἀμερολήπτως τὰ πράγματα σταθμίζων. Ζητῶν δὲ νάπαλλάξῃ
τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ τινων κηλίδων αἰτίνας ῥυπαί-
ναισι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τῶν μορφῶν αἰτίνας ἐπερ-
ρίθῃσιν κατὰ τῆς κεφαλῆς του ὑπὸ τῶν ἄλλων ἱστοριογρά-
φων, δικαιῶν αὐτὸν καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀδικαιολογήτοις, καὶ
κατακαλίσκεται εἰς ὑπερκριτικές συζητήσεις καὶ ἐπὶ ἐνθα ἔ-
φαικτος καὶ ἀμείντος ἀπαιτεῖται ἡ καταδίκη τῆς ἱστορίας,
ὥς ἐν τῇ περιόδῳ τῇ δίκῃ τῶν ἐν Ἀργινούσαις στρατηγησάν-
των. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπερπολογία τοῦ Κλέωνος εἶνε θεμιττέρα
τοῦ προσέκοντος καὶ αἱ περὶ τῶν σοφιστῶν κρίσεις παράδειξι,
ἐν μὴ τι ἄλλο. Πολλὰ γὰρ δ' ἐπεκρίθη τὸ μισαλέξανδρον φρό-
νημα τοῦ ἀνδρός, μέλιστα δὲ πάντων αἱ περὶ τῶν ὁμηρικῶν
ἐπῶν δοξασίαι αὐτοῦ καὶ τὰ ἀσυνεπῆς ἐν τῇ πραγματείᾳ τῶν
μυθικῶν τῆς Ἑλλάδος χρόνων. Διότι ἐν ᾧ δὴ τοῖς πρὸ τῆς
καθόδου τῶν Δωριέων αἰῶνας περιρρίσκεται εἰς ἐκθεσὶν τῶν μύ-
θων αἶνος ἐπίστευον οἱ Ἕλληνες, ἐπιλέγων τὸ πρὸ Ζεῦξιδος
ἐκεῖνο εἰς αὐτὰς εἶνε ἡ εἰκὼν ἢ ἐξωγράφου, διὰ τοὺς χρό-
νους ἀπὸ τῆς δωρικῆς καθόδου μέχρι τῆς πρώτης Ὀλυμπιάδος
παρέλαβεν τινὰ τῶν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων πιστευομένων ὡς ἱστο-
ρικὰ γεγονότα, καθὼς καταριθμῶν καὶ παύτην τῆς περιόδου
εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἰώνων.

Οὐδ' ἴσταν ταῦτα τὰ μόνα ἀμαρτήματα τοῦ βίου τοῦ
Γρόκκου. Τινὲς μὲν τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ ἐπεγόν τὸ ὕψος καὶ
τὴν ἑλλειψιν χρωμάτων καὶ τὴν πολλὴν χρῆσιν νεολογίων, ἐκ
τοῦ πολιτικοῦ μέλισσα βίου τῶν Ἀγγλων εἰλημμένων· οἱ δὲ
Γερμανοὶ, ἐνδιατρίβοντες περὶ τὰ εἰδικὰ, ἐδίδσκον καὶ παρὲν-
νοήσεις τῶν ἐκπρέτων συγγραφέων καὶ παραμέλιστα τῶν πορί-
σματων τῆς γλωσσολογίας διὰ τὴν ἐξιστόρησιν τῶν ἀρχαιοτά-
των χρόνων. Ἀλλ' ὅπως Ἀγγλοι τε καὶ ξένοι ἀνεγνώρισον τὴν
ἐπιβολὴν καὶ τὸ μεγαλεῖος τοῦ βίου, ὅπερ δικαίως εἶχεν ἐπο-
νομασεὶ ὁ John Stuart Mill τὸ *opus magnum*.

Ἀλλὰ τὸ κυριώτατον ἐλάττωμα τῆς γροτέλου συγγραφῆς

εἶνε τὸ ἐξῆς, ὅτι ἐν ᾧ ὁ ἱστοριογράφος ποιεῖται χρῆσιν ἀκριβεστάτην καὶ εὐφραστάτην τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἱστορικοῖς μαρτυριῶν, οὐχ ἥττον δὲ καὶ τῶν συγγραμμάτων τῶν φιλοσόφων, ῥητόρων καὶ ποιητῶν, ἐλάχιστα ἐχρήσατο τοῖς λοιποῖς λειψάνοις τῆς ἀρχαιότητος, ἰδίως δὲ τοῖς νομίσμασι καὶ ταῖς ἐπιγραφαῖς. Τοῦτο δὲ εἶνε ἑλλειψις σπουδαία, ἣν ὡς συνδεδεμένην πρὸς τὸ ζήτημα τῶν πρώτων πηγῶν τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἀναγκάζομαι νὰ πραγματευθῶ διὰ μακροτέρων.

Καὶ τῇ ὄντι ἡ χρῆσις μόνων τῶν μαρτυριῶν τῶν ἀρχαίων ἱστορικῶν συνεπάγεται γνῶσιν τῆς ἱστορίας μονομερῆ καὶ ἀτελεῆ. Διότι ἐπὶ τέλους κατὰ τί διαφέρουσι τὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαίων ἱστοριογράφων ἀπὸ τῶν καθ' ἡμᾶς ἱστορικῶν ἔργων τῶν πραγματευομένων τοὺς ἀρχαίους χρόνους; Δὲν εἶνε ὡς ταῦτα καὶ ἐκεῖνα ἀπλᾶί παραστάσεις τῶν ἀρχαίων χρόνων, οὐχὶ δὲ αὐτὴ ἡ ἱστορία, οὐχὶ δὲ ἄμεσος ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων γνῶσις τοῦ ἱστορικοῦ παρελθόντος; Τί δὲ ἄλλο ζητοῦμεν ἡμεῖς μάλιστα ἀλλ' ἢ τὴν κατὰ τὸ ἐνὸν προσέγγισιν εἰς αὐτὴν τὴν ἀρχαιότητα, τίνος μάλιστα ἔχομεν χρεῖαν ἀλλ' ἢ τῆς ἱστορικῆς αὐτοῦς; Καὶ βεβαίως μὲν αὐτόχρημα αὐτόπται καὶ αὐτήκοοι χρόνων παρωχημένων καὶ πραγμάτων ἀπωκισμένων ἀδυνατοῦμεν νὰ γείνωμεν, ἀλλὰ πρῶτον χρέος τῶν φιλιστοροῦντων εἶνε ἡ ὡς πιστοτάτη ἀντίληψις τῶν στοιχείων τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, οἷα θὰ προσέπιπτον εἰς τὰς αἰσθήσεις ἀνδρὸς αὐτόπτου καὶ αὐτηκόου. Διότι, ὅταν γεγονός τι ἢ σειρά γεγονότων ἀναλυθῇ εἰς ταῦτα τὰ στοιχεῖα, ἡ ἐντεῦθεν γεννωμένη εἰς τὴν ἡμετέραν ψυχὴν αἴσθησις εἶνέ τις ἄμεσος καὶ βεβαιότερα. Ἐκ ταύτης δ' ἀφορμώμενοι ἡμεῖς θὰ ἐξηγήσωμεν μὲν, ἐξετάζοντες τὸν προσωπικὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν φύσιν προγενέστερου τινὸς ἱστοριογράφου, πῶς ἐκεῖνος ἔφθασεν εἰς τοιαύτην ἢ τοιαύτην παράστασιν τῆς ἱστορίας τῶν χρόνων οὓς ἐξιστορεῖ, ἀναλαμβάνοντες δὲ καὶ ἡμεῖς τὴν ἐξιστόρησιν τῶν αὐτῶν γεγονότων θὰ πράξωμεν τοῦτο ἐξ ἁμέσου καὶ ἰδίας ἀφορμῆς, συνωδᾷ δὲ πρὸς τὰς ιδέας καὶ πεποιθήσεις τῶν χρόνων ἐν οἷς ζῶμεν καὶ κατὰ τὴν φύσιν τῆς ἰδίας ἡμῶν ψυχῆς. Καὶ δὲν εἶνέ τι ὅλως

ἀνόμοιον ὁ ἀπαρτισμὸς τῆς εἰκόνης τῶν χρόνων οὐς ἐξιστοροῦμεν πρὸς τὴν σύνθεσιν ψηφιδώματος διανοῦς ἐκ λίθων ποιητῶν οἵτινες προεστάθησαν ἀναγκαίως ἐνώπιον ζωγράφου ψηφιοθετοῦντος. Διότι ὁ μὲν καλλιτέχνης δύναται νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὸ ἔργον τὴν ἰδίαν ψυχὴν καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἐκυτοῦ διανοίας, ἀλλ' εἶνε ὠρισμένος αὐτῷ ἔξωθεν καὶ ὁ ἀριθμὸς καὶ τὸ μέγεθος καὶ ἀπόχρωσις τῶν ψήφων. Οὐδ' ἀποδεύονται ἀληθῆς τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τινος τῶν ἐπιφανεστέρων Ἀγγλῶν ιστοριογράφων, τοῦ James Froude, ὅτι «ἡ ἱστορία πολλάκις φαίνεται αὐτῷ ὡς τις τῶν πρὸς χρῆσιν τῶν παιδῶν κατασκευαζομένων πυξίδων ἐν αἷς περιέχονται τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου, ἐξ ὧν ποικίλως συντασσομένων δυνάμεθα παίζοντες νὰ ποτελέσωμεν κατὰ βούλησιν οἰανδήποτε λέξιν. Ἀρκεῖ δὲ πρὸς τοῦτο νὰ ἐξάρωμεν ὅσα γράμματα βουλώμεθα, νὰ τάξωμεν αὐτὰ κατ' ἀρτίαν καὶ νὰ παραβλέψωμεν ἐντελῶς ὅσα ἀντιτάσσονται εἰς τὰς ἡμετέρας προθέσεις*.» Καὶ ἴσως μὲν ἦτο δυνατός κίνδυνος τις τοιοῦτος, οἷον ὑποδηλῶναι ὁ Froude, παρ' ἀνεπιστήμονος ιστοριογράφου· ἀλλ' εἰς τὸν εὐσυνείδητον ἐπιβάλλεται ἡ χρῆσις πάντων τῶν γραμμάτων, εἰς ἃ οὐδὲν δύναται νὰ προσθήσῃ, ἀλλὰ καὶ οὐδὲν αὐτῶν νὰ φαιρέσῃ. Ἀπόκειται δὲ μόνον εἰς τὴν ἐλευθέραν αὐτοῦ βούλησιν ἡ τοιαύτη ἡ τοιαύτη θέσις τῶν γραμμάτων, ἡ ἐπίδειξις αὐτῶν ἢ ἡ παρ' ἔργον θέσις· διότι τὰ στοιχεῖα τῆς ἱστορικῆς πραγματείας εἶνε δεδομένα αὐτῷ κατ' ἀνάγκην ἔξωθεν.

Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, ὕψιστον καθήκον τοῦ ιστοριογράφου εἶνε ἡ ὡς οἷόν τε πληρεστάτη γνῶσις τῶν πηγῶν, ἧτοι τῶν ἐν τῷ παρόντι λειψάνων τοῦ παρελθόντος, ἅτινα δυνάμεθα ἢ ἐξ αὐτῶν τῶν συγγραφέων νὰ πορισθῶμεν, ἀνευρίσκοντες ἐν αὐταῖς ταῦτα διὰ τῆς ἀναλύσεως αὐτῶν εἰς τὰς πρώτας πηγὰς, ἢ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ νὰ περισυναγάγωμεν ἐξ ὧν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων.

* Froude, the science of history ἐν τοῖς Short studies on great subjects σ. 4.

Τοιαῦτα δὲ λείψανα τοῦ παρελθόντος ἐν τῇ παρόντι εἶνε κυριότατα αὐτὰ τὰ ἀμέσως ἀπομένοντα ἐπὶ μέρη τοῦ σώματος τοῦ παρελθόντος, αὐτὰ τὰ σωζόμενα ἔχνη τῆς ἱστορικῆς ζωῆς, ἦται ἔργα τῆς ἀνθρωπίνης χεὶρὸς, ἥθικα κατασκευάσματα (ἥδη) νόμοι, πολιτικοὶ καὶ ὀργανικευτικοὶ ὀργανισμοί, ἔγγραφα παρελθόντα ἐξ αὐτῆς τῆς τελευταίας ἱστορικοῦ τινος γεγονότος, οἷον συνθήκαι, ἐπιστολαί, ἐκθέσεις, ψηφίσματα καὶ τὰ τοιαῦτα, τῶν δὲ καὶ αὐτὰ αἱ ἐκ τοῦ παρελθόντος συγγραφαί, ἀλλ' ἐξελόμεναι οὐχὶ ὡς εὐρετήρια εἰδήσεων, ἀλλὰ μόνον ὡς ἥθικα καὶ πνευματικὰ προϊόντα τῶν ἐν οἷς ἐγράφησαν χρόνων.

Τούτων δὲ τῶν ἀμέσων καὶ πρώτων πηγῶν εἶνε καὶ τὰ νομίματα καὶ αἱ ἐπιγραφαί. Καὶ ὅποῖον μὲν ταμιεῖον πλοῦστον γνώσεων ἱστορικῶν εἶνε τὰ νομίματα τῶν ἀρχαίων κατέδειξαν ἥδη ἐνῶρς αἱ ἐρευνᾶι τοῦ Eckhel, ἐν δὲ τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις πλὴν ἄλλων μάλιστα τοῦ ἀώρως θανόντος Brandis ἡ ἀτυχὴς ἀτελής μένισα συγγραφή.

Τί δὲ νὰ εἰπῶ περὶ τῶν ἐπιγραφῶν ἃς κατὰ χιλιάδας καὶ μυριάδας ἐξάγει ἡ ἑλληνικὴ γῆ οἶονεἰ ἀνόητους εἰς τοὺς φιλαρχαίους τὰ κεχυμένα αὐτῆς μητρώα; Τίς φάσις τοῦ οἰκογενειακοῦ ἢ κοινωνικοῦ βίου, τίς θεσμὸς πολιτικὸς δὲν διαφωτίζεται ὑπὸ τῶν στήλων ἐκείνων ἐν αἷς ἐνεκαλέσθησαν διὰ χαρακτῆρων εὐγράμμων μονοῦ πᾶσαι αἱ πράξεις καὶ τὰ αἰσθηματά τῶν ἀρχαίων; Ἐπ' ἐκείνων ἀναγινώσκομεν καὶ ἀνευρεσκομεν τὰς ποικίλας ἀναγραφὰς τῶν ἐν ἀγῶσι νικητῶν, τῶν ἐν πολέμοις πεσόντων, τῶν ἀρχόντων καὶ ἱερῶν. Ἐπὶ τῶν στήλων ἐκείνων ἀνεγράφησαν αἱ δαπάναι τῆς οἰκοδομῆς τευχῶν καὶ ναῶν, τὰ ὀνόματα τῶν ἐν τοῖς ναοῖς νηῶν καὶ τὰ ἀναθήματα τῶν εὐλαβῶν καὶ οἱ θησαυροὶ τοῦ Παρθενῶνος. Ἐν αὐταῖς ἀναγράφονται αἱ διδασκαλίαι τῶν δραμάτων καὶ οἱ κατὰ λόγοι τῶν βιβλιοθηκῶν. Ἐκείναι διαφυλάττουσιν ἡμῖν τὰ ψηφίσματα τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων, τὰς ἐμπορικὰς καὶ πολιτικὰς συνθήκας τῶν διαφόρων Ἑλληνίδων πόλεων, τοὺς φόρους τῶν συμμάχων τῶν Ἀθηναίων. Ἐπ' ἐκείνων ἐγκολάζεται τὸ ὄνομα τοῦ θανόντος καὶ τὸ ἀνάθημα τοῦ ἀναρρώσαντος, αὐται

χωρίζουσι τὰ ἴδια ἀπὸ τῶν δημοσίων, τὰ ἱερὰ ἀπὸ τῶν βεβήλων, τὰ θεία ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων. Ὡς οὖν αὐτῶν ἀναγράφονται πᾶσαι αἱ ἐν εἰρήνῃ πράξεις καὶ πᾶσαι αἱ συνέσεις τῶν πόλεων· τέλος δὲ οὐδὲν παλυνμότερον τῶν κοινῶν ἐκείνων λίθων. Ὅτι δὲ οὐδέμια ἐπιγραφὰ καὶ ἡ κατ' ἐπιφάνειαν τὰ μάλιστα ἀσπίς καὶ ἡ μέγρις ἀφανείας λελοβημένη καὶ ἀποκεκρουσμένη, εἶνε ἀποκατεστά, ἀποδεικνύουσι εὐχλόττως οἱ ῥηδόντατοι λόγοι τοῦ σεβαστοῦ μας διδασκάλου Στεφάνου Κουμανούδη, ἐφ' ᾧ δικαίως καυχώμενη ἡ ἑλληνικὴ ἐπιστήμη ἀναγράφει τὰ ὄνομα αὐτοῦ μετὰ τῶν τοῦ Böckh καὶ Ross, Kirchhoff καὶ Köhler, Le Bas καὶ Dumont. «Τίς οὖν, λέγει ὁ σοφὸς καθηγητὴς, ἐν τριῶν μικρῶν ἀτήλης τεμαχίαν, σωζόμενῶν τῶν ἐνδὲ ἐκ μέγα ὧ χωριστὰ, δὲν εὐρεθῶσι τῇ χράνῃ καὶ τὰ ἄλλα οὐκ ἔτι τεμάχια, εὐαρμεστοῦντα οὕτω κατὰ τὰς γραμμὰς τῶν θραύσεων, ὥστε καὶ ἑλθὼν εἰς ὄψιν ἡμῶν πλήρης τὸ γερμόμακ ὄνομα ΚΩΡΑΤΗΣ ΚΩΡΟΝΙΣΚΟΥ ΔΑΩΗΚΕΘΕΚΗ; Τότε ποῦν θὰ ἔχη κρατημὸς ἡ χωρὶς σὺμπαντος τοῦ πολιτισμένου κόσμου καὶ πᾶσαι αἱ εὐλογίαι εἰς τὸν διατηρησαντα εὐλαβῶς τὰ πρῶτα πρῶτα ἄσπρη ἀθήαν τεμάχια!»*

Ταυτῶν δὲ οὐσῶν τῶν ἐπιγραφῶν εἶνε κρῖμα ὅτι ὁ Γράτε δὲν ἀπεύθυντο τὴν προσήκουσαν χρᾶσιν.

Πολλῷ δὲ μάλλον τοῦ Γράτε ἐμελέτησεν αὐτὰς ὁ ἕτερος αὐτῶν συγγραφεύων ἀξίαν λόγον ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ὁ ἐν Βερολίῳ καθηγητὴς καὶ ἐμὸς διδάσκαλος Ἑρρίκος ὁ Κόφτιος, αὗτ' ἡ συγγραφή ἐξεδόθη μετὰ τὴν τοῦ Γράτε τὸ πρῶτον ἀπὸ τοῦ 1857 ἕως τοῦ 1866 εἰς τρεῖς ἀγκύδας τόμους.

Ὁ Κόφτιος δὲν μετέσχεν ὡς ὁ Γράτε τῶν πολιτικῶν πραγμάτων, οὐδ' ἔχει τὰς οἰκονομολογικὰς ἐκείνου γνώσεις· ἀλλ' ἔχει ἄλλας τινὰς ἀρετὰς αἵτινες παρέχουσιν εἰς τὴν ἀναγκάσταν τῆς ἱστορίας αὐτοῦ ἔκτακτον θυμηδίαν. Παρατηρητικῶς ταυτὸς ὢν περὶ τοὺς τόπους καὶ γνωρίζων τὴν γῆν τῆς Ἑλλάδος

* Στεφ. Κουμανούδης, Ἀττικῆς ἐπιγραφῶν ἐπιτόμιοι σ. ἡ 2.

ὅσον ὀλίγοι τῶν Ἑλλήνων, εἶχεν ἤδη πρὸ τῆς Ἱστορίας αὐτοῦ δημοσιεύσει μελέτας τοπογραφικὰς, μάλιστα δὲ τὴν περὶ Πελοποννήσου δέτομον συγγραφὴν, ὁμολογουμένως τὸ ἀριστον τῶν ἔργων αὐτοῦ, ἐν ᾗ συνδυάζει δεξιῶς τὴν περιγραφὴν τῶν τόπων μετὰ τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας καὶ πειράται ὡς μαθητὴς τοῦ Kitter να ἐξηγήσῃ πολλὰ τῶν ἱστορικῶν καὶ ἐθνολογικῶν γεγονότων ἐκ τῆς φύσεως τῆς χώρας ἐν ᾗ διεδραματίσθησαν. Ἡ δ' ἀρετὴ αὕτη δηλοῦται πασίφανώς καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ αὐτοῦ Ἱστορίᾳ εὐθὺς ἐν τῷ προλόγῳ, ἐνθα μετὰ χάριτος ἀπάραμιλλου καὶ γλαφυρότητος ἡδυτάτης ζωγραφίζει τοὺς τόπους οἵτινες ὑπῆρξαν ἡ σκηνὴ τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας. Ἀλλ' ἡ θερμότης τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ ἡ πρωτοτυπία τοῦ πνεύματος διήκουσι διὰ παντὸς τοῦ ἔργου. Καὶ ἐνθα μὲν ἡ ἱστορικὴ ὕλη εἶνε βασιμωτέρα καὶ ἀσφαλεστέρα προέκειτο κυρίως περὶ ἐπιτηδείας ταξινομήσεως αὐτῆς, περὶ διακρίσεως τοῦ οὐσιώδους ἀπὸ τοῦ ἐπουσιώδους, περὶ καταλλήλου χρήσεως τῶν μαρτυριῶν. Ἀλλ' ὁ κίνδυνος ἦτο μέγας μάλιστα διὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους, διότι ὁ Κούρτιος δὲν ἀκολουθεῖ τῷ Γρότε ἐν τῷ περὶ αὐτῶν λόγῳ, ἀλλὰ τὸ μὲν δὲν ἀπορρίπτει ὅλως τὴν ἱστορικὴν χρησιμότητα τῶν μύθων, τὸ δὲ ἠδυνήθη νὰ ποιήσῃ κατάλληλον χρῆσιν τῶν ἀνακαλύψεων τῆς αἰγυπτιακῆς καὶ φοινικικῆς ἀρχαιολογίας καὶ τῶν πορισμάτων τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας πρὸς τὴν παράστασιν τῶν χρόνων καθ' οὓς λέιπουνσι βῆται ἱστορικαὶ εἰδήσεις. Ἐντεῦθεν δὲ προήχθη εἰς θεωρίας πρωτοτύπους, οἵα μάλιστα ἡ περὶ τῆς μεταναστάσεως τῶν Ἰώνων, εἰς οὓς ἀποδίδει σημασίαν μεγίστην, παριστῶν αὐτοὺς ὡς ἀρχῆθεν κατὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἰδρυμένους καὶ ὡς μεταβιβάσαντας εἰς τὴν Ἑλλάδα κατ' ὀλίγον τὰς τέχνας καὶ τὸν πολιτισμὸν τῆς Ἀσίας, ἰδίως δὲ τῆς Φοινίκης. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παραστάσει τῆς ἰδρύσεως τοῦ σπαρτιατικοῦ κράτους νεωτερίζει ὁ Κούρτιος πολλαχῶς, θέλων νὰ ποδείξῃ ἀχαικὸν τὸ καινῶς δωρικὸν νομιζόμενον ἐκεῖνο κράτος. Καὶ εἰς τὸ δελφικὸν δὲ μαντεῖον ἀποδίδει πλεῖω τοῦ πιστευτοῦ δύναμιν καὶ περὶ ἄλλα δὲ πολλὰ ἐν τῇ ἐκθέσει τῶν πρώτων αἰώνων τῆς ἑλληνι-

κῆς ιστορίας εὔρε τοὺς ἀντιφρονούντας, τοῦθ' ὅπερ ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις ὀλιγώτερον συμβαίνει, περιοριζομένης τῆς ἀντιφωνίας εἰς τὰ καθ' ἕκαστα, καθ' ὅσον τὸ ἔργον προχωρεῖ πρὸς τὸ τέλος μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Φιλίππου καὶ τῆς σχεδὸν παγκοσμίας ἐπικρατήσεως τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος διὰ τῆς ἐλληνικωτέρας πολιτείας τῶν Μακεδόνων.

Ἡ γνῶσις τῶν χωρῶν καὶ ἡ μελέτη τοῦ βίου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, καταστάντα δυνατὰ εἰς τὸν Κούρτιον ἕνεκα μακρᾶς ἐν Ἑλλάδι διαμονῆς, χρησιμεύουσι πολλαχῶς εἰς εἰκονικὴν καὶ ζωηρὰν παράστασιν τῶν σκηνῶν τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς ιστορίας, τοῦθ' ὅπερ εἶνε τὸ διακρίνον τὸν Κούρτιον ὑπὲρ τὸν Γρότε. Ἡ δὲ μελέτη τῶν ἐπιγραφῶν, ἡ ποιητικὴ ἀντίληψις τῆς ἐλληνικῆς φιλολογίας, ἡ συνεχὴς καὶ θερμὴ μελέτη τῶν ἔργων τῆς ἀρχαίας τέχνης, μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν μικροτεχνημάτων, παρέσχον αὐτῷ τὴν δύναμιν τῆς ζωηρᾶς ἐξεικονάσεως πάσης φάσεως τοῦ πνευματικοῦ μάλιστα βίου τῶν Ἑλλήνων. Διὰ τοῦτους λοιπὸν τοὺς λόγους ἡ συγγραφὴ αὐτοῦ, ἔχουσα καὶ τὴν ἀρετὴν τῆς συντομίας καὶ ἐκθέτουσα τὰ γεγονότα χωριστὰ ἀπὸ τῆς περὶ αὐτῶν ἐρεύνης, ἥτις παραπέμπεται, ἀλλὰ καὶ τοῦτο μέχρι μέτρου, εἰς τὰς σημειώσεις, εἶνε ἀνάγκωσμά εὐαρεστοτάτον, ἀληθῶς μὲν παράγον συνεχῶς τὸν ἀναγνώστην διὰ τῆς γοητείας τοῦ λόγου ἐπὶ τὰ ἀμαρτύρητα καὶ τὰς εἰκονολογίας, ἀλλὰ δυνάμενον, ὡς ὀλίγα ἔργα ιστορικὰ, καὶ νὰ ὑψώσῃ καὶ νὰ θερμάνῃ καὶ νὰ γοητεύσῃ. Μετὰ μεγάλης δὲ ὀξύνοιας κατορθώνει ὁ συγγραφεὺς νὰ διακρίνῃ τοὺς χαρακτῆρας τῶν διαφόρων ἐλληνικῶν φύλων, νὰντιληφθῇ τῶν ποικίλων συμφερόντων τῶν ἐλληνίδων πόλεων, νὰ ὀρίσῃ τοὺς ρυθμοὺς τῆς τέχνης, νὰ ψυχολογήσῃ περὶ τῶν διαφόρων προσώπων ὑπὸ δὲ τῶν Μουσῶν ἐδόθη αὐτῷ ἡ δύναμις νὰ παραστήσῃ πάντα ταῦτα εἰς ἕνα εἰκονικὸν ἀναγλύφον διαπνεομένας ὑπὸ ἐλληνικῆς Σωφροσύνης. Μὴ ζητήσατε ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τοῦ Κουρτίου βαθείας πολιτικὰς δοξασίας καὶ ἐρμηνείας πολιτικακᾶς, ὡς παρὰ τοῦ Γρότε. Δὲν εἰσερχόμεθα ὡς μετ' ἐκείνου εἰς βουλευτήριον, ἐν ᾧ θὰ ἐπιδειχθῶσιν ἡμῖν τὰ

βουλευόμενα τῶν πολιτευομένων καὶ τὸ αὐθιγὲς τῶν πατριῶν καὶ ἡ ὑψίστη πολιτικὴ ἰδέα τοῦ κράτους· ἀλλὰ πατοῦμεν τὸ τέμενος τοῦ καλλιμαρμάρου ὑπὸ τὸν αἰθέρα· φέραντες τῆς Ἑλλάδος, ἐνθα γινόμεθα θεαταὶ πανηγύρεων παιδρῶν καὶ κωμολογικῶν ἀγώνων καὶ θαυμασταὶ ἀγαλμάτων καλῶν καὶ ἀκρασταὶ λόγων ἡδυπεπῶν. Τοῦ δὲ καλοῦ τούτου τοῦ αὐτοῦ τῶ ἀέθριον κοσμοῦσιν ὡς ποικίλα ἐκατέρωθεν συμπλέγματα αἱ εἰσόνες τοῦ βίου τῶν διαφόρων ἑλληνικῶν φύλων καθ' ἑαυτά, τῶν μητροπόλεων τῆς ἐντεύθεν Ἑλλάδος καὶ τῶν παλινονήτων ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῆς Μεσογείου ἀποικιῶν, εἰσόνες κορυφούμεναι καὶ ἀπολήγουσαι τέλος εἰς τὴν μεγίστην καὶ κυριωτάτην ἐν μέσῳ, τὴν εἰκόνα τῆς ἐκότητος τῆς Ἑλλάδος, οἷον ἀπαύλων ἢ κοινῇ γλώσσᾳ, τὰ κοινὰ ἔθνη, αἱ κοινὰ ἀγῶνες, ἡ κοινὴ πίστις· καὶ τὰ ἐφ' ἅπαντας ἐπεκτεινόμενον κύρος τοῦ μαρτυρίου τῆς Δεξιότητος. Οὕτω δὲ συνθεσμένη διὰ δεσμῶν ἀρρήκτων ἐκαστομένης συγγενείας εὐρίσκειται ἡνωμένη ἡ Ἑλλὰς πρὸ τοῦ κοινῶς βαρβαρίου ἐχθροῦ καὶ νικᾷ διὰ τοῦ πνεύματος τὴν πολλὴν ὕλην. Ἐν μέσῳ δὲ τῆς πολυπλοκότητος εἰκόνης τῶν παλαιῶν· πολλὰ μὲν ἐκλάμπει ἡ πάλαι τῶν Ἀθηναίων, πρὸς ἃν ἀκούεται διὰ διττῆς γονθείας ἡ Κεφύτιος, οὐ μόνον διὰ τὴν φυσικὴν ὑπερτάτην εἰς πόλεως ἐν τῇ σταδιοδρομίᾳ τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν θερμὴν αὐτοῦ ἀγάπην πρὸς τὰς τέχνας καὶ τὰ γράμματα τῆς Ἑλλάδος. Καὶ διὰ τοῦτο γίνεται ἐνθους ὅτε κατεφθάνει εἰς τοὺς χρόνους τοῦ μεγάλου Περικλέους, ἡ δὲ περιγραφή τοῦ λαμπροῦ βίου τῆς μεγάλης πόλεως ἐν εὐσεβὲς καὶ δυστυχῆς ἀλίγαις καὶ παροδικαῖς ἡμέραις εἶναι τὰ γραφικώτατον καὶ γλαφυρότατον μέρος τῆς συγγραφῆς αὐτοῦ. Ἦναι δ' αἷμα ταῦτα τὸ παρέχον τὴν ἀρίστην ἰδέαν περὶ τοῦ ἰδιόζοντος χαρακτῆρος τοῦ συγγραφέως, ἥτοι τῆς παραστατικῆς αὐτοῦ δυναμείας καὶ τῆς θερμῆς φαντασίας. Ἐν γένει δὲ δύναται καὶ ῥηθῆ περὶ μέν τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας τοῦ Γρότε, ὅτι εἶνε συγγραφή ἀνδρὸς οἰκονομολόγου καὶ πολιτευομένου, περὶ δὲ τῆς τοῦ Κεφύτιου, ὅτι εἶνε ἔργον ἀρχαιολόγου καὶ ποιητοῦ.

Ἀλλὰ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ συγγραφῇ ἴσως γίνεται χρῆσις τῶν

ἐπιγραφῶν τελευτά, ὥστε εἶνε ὁρῶν τὸ βῆθ' ἐν ὑπὸ τοῦ κ. Hōh-
ler, ὅτι ἀρθεὶς δυναμέθα νὰ ποφανθώμεν, ὅτι ἡ πλεονωτάτη
ὡς ἦν εἶχε σωρῶσαι ὁ Βασιλεὺς ἐν τῷ Corpus Inscriptio-
num Graecarum πῶδε καὶ ἐχρησιμοποιήθη τελευτά, διὰ τὴν
ἐλληνικὴν ἱστορίαν*. Πάλῃ δὲ μᾶλλον συμβαίνει τοῦτο διὰ τὴν
πολλαπλασιαστικὴν καὶ τὴν σκαρπιστικὴν τῶν ἐπιγραφῶν διότι αἱ
ἐπιγραφαὶ ἠρξήσαν ἐπὶ τοσοῦτον διὰ τῶν νέων ἀνασκαφῶν,
ὥστε ἐν ᾧ ἐν τῷ Corpus τοῦ Böckh περιλαμβάνοντο ἐν συ-
νολῷ 1000 ἀττικαὶ ἐπιγραφαί, μόναι αἱ ἐπιτομίδισα πηλαί
τῆς Ἀττικῆς ὑπερβαίνουναι νῦν τὰς ὀκτακοσχίλιας.

Μένει λοιπὸν ἐπὶ στάδιον εὐρὺ ἐπεργείας εἰς τοὺς ἀσχελόν-
μηνους περὶ τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν, τόσῳ μᾶλλον δοῦν ἐν ταῖς
τελευταίαις ἔταις ἠνεώχθησαν πάλιν ὥς ὑπὸ μαρτυρῆς τινοῦ
ἐκδοῦν τὰ ἔγκυρα τῆς γῆς καὶ ἐξεπηδήσαν πρὸς ἐκπληξιν τοῦ
κόσμου αἱ ἀρχαιοτρόποι θησαυροὶ τῆς Τροίας καὶ τῶν Μυληνῶν,
τῆς Κόρινθου καὶ τοῦ Σπάτα, τὰ ἀριστοτεχνήματα τῆς Ὀλυμ-
πίας, αἱ κάλαι κόραι τῆς Τανάγρας καὶ αἱ στήλαι τῶν παρὰ
τὸ Ἀσκληπιεῖον τόπων. Ὅποια πολύτιμος ὡς πρὸς ἐμπειρίαν
τῶν προϊστορικῶν αἰώνων τῆς Ἑλλάδος, πρὸς πλουτισμὸν τῶν
σελίδων τῆς τέχνης, πρὸς ἀληθὴ ἐκτίμησιν τῶν ἱστορικῶν γε-
γονότων!

Ταυτὰ τὰ δύο σπουδαιότατα ἔργα περὶ τῆς ἱστορίας
τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος κατ' ἀνάγκην δ' ἐξήρουν τοῦ ἐμοῦ λό-
γου τὴν ἐξέτασιν τῶν διαφόρων εἰδικῶν συγγραφῶν καὶ τῶν
ἀτελῶν μενάντων ἔργων, ἐν οἷς καὶ ἡ ἀξιολογητάτη ἱστορία
τοῦ Dunsker.

Ἀλλὰ τὰ συγγράμματα τοῦ Γρότε καὶ τοῦ Κούρτιου, τὰ
δύο ταῦτα σπουδαιότατα ἔργα περὶ τῆς καθόλου ἱστορίας τῆς
ἀρχαίας Ἑλλάδος, περιλαμβάνουσι μόνον τοὺς χρόνους τῆς α-
ρχαίας τῆς Ἑλλάδος, χρόνους πλήρεις μὲν εὐκαλείας καὶ μεγάλου,
ἀλλὰ δυστυχῶς βραχείας.

* Sybels, Historische Zeitschrift tom. XXXI, σ. 457.

Ἄλλὰ μετὰ τὸν Περικλῆ καὶ τὸν Ἐπαμεινώνδα, μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τοὺς μεγαλοπρεπεῖς αὐτοῦ διαδόχους εἶπετο ἐποχὴ μακρὰ ταπεινώσεως καὶ μαρτυρίων. Τὴν δ' ἑλληνικὴν γῆν πατοῦσι πόδες βαρβάρων καὶ γίνεται δούλη τῆς ἐλευθερίας ἡ κοίτις. Ταπεινοῦται δ' ἀπαρρησίαστον τὸ φρόνημα τὸ ἑλληνικὸν καὶ χαλαροῦνται αἱ τέχναι καὶ βαίνει ἡ ποίησις περὶ, ἡ δὲ φιλοσοφία βατταρίζει ἄσοφα καὶ ἡ θρησκεία ὑδαροῦται. Ὁ δ' ἑλληνισμὸς δὲν κλείει τοὺς κόλπους αὐτοῦ εἰς τοὺς ξένους οὐδὲ φράττει τὴν ἑλληνικὴν αὐτοῦ ἀγνότητα ἀπὸ τῶν βαρβάρων ἐπιδρομῶν. Ἐκ δὲ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀσίας παρεισελαύνουσιν εἰς τὸν ἑλληνικὸν Ὀλυμπον θεοὶ ἐπὶ ἡλῦδες καὶ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηναίων σεβάζεται μᾶλλον τῆς Παρθένου ἡ μόνη στίδαρὰ θεὰ τοῦ τότε κόσμου, ἡ dea Roma. Ἐκπεπληγμένοι δ' ἀκούουσιν αἰφνης ἡμέραν τινὰ ἐκ τοῦ Ἀρείου Πάγου αἱ πρεσβύτερες τῶν Ἀθηνῶν καὶ οἱ σοφισταὶ καὶ τὰ θρακικὰ καὶ ποντικὰ μειράκια τὰ χάριν σπουδῆς εἰσρέοντα εἰς τὰς Ἀθήνας ὅτι ὑπάρχει ἄγνωστος θεὸς, θεὸς ἀγάπης καὶ ἐλέους καὶ ὅτι πρὸ τῆς τούτου ἀγαθότητος οὐκ ἐνὶ Ἰουδαίῳ οὐδὲ Ἑλλήνι, οὐκ ἐνὶ δούλῳ οὐδὲ ἐλευθερῳ.

Ὁ δὲ χριστιανισμὸς ἀνανεώνει κατ' ὀλίγον καὶ βραδύτατα τὸ πνεῦμα τὸ ἑλληνικὸν, ἀγωνιζόμενος κατὰ τοῦ κολοσσοῦ τῆς ἀρχαίας πίστεως καὶ τῆς ἀρχαίας παιδείας. Ἐν ᾧ δὲ ὁ ἀρχαῖος ἑλληνισμὸς τρέφει ἔτι καὶ θερμαίνει τὴν ἀνθρωπότητα, ἡ δὲ θαυμασία ἐξομοιωτικὴ δύναμις τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου ἐξελληνίζει τὴν ἀνατολικὴν ῥωμαϊκὴν βασιλείαν καὶ ἀνθρωπίζει τοὺς βαρβάρους, ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἀπὸ ἀγῶνος μεθιστάμενος εἰς ἀγῶνα καὶ μεταμείδων ἀπὸ δεσπότητος δεσπότην ἀνορθοῦται ὑπὸ τῶν διδαγμάτων τοῦ Ἰησοῦ καὶ πράττεται ὑπὸ τῆς δουλείας τῆς τὰ πάντα ἐξομοιούσης· ἀναμειγνύμενος δὲ τὸ μὲν μετὰ τῶν δούλων ὧν ἦρχε, τὸ δὲ μετὰ τῶν δεσποτῶν ὧν ἐδέσποσε, μετουσιεῖται ἀπὸ ἐθνικοῦ λάτρου τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀθηνᾶς εἰς Ἑλλήνα πιστεύοντα εἰς Χριστὸν καὶ Θεοτόκον ἀπὸ τῆς Ἀλβανίας μέχρι τῆς Τραπεζοῦντος καὶ ἀπὸ τοῦ Αἰμου μέχρι τῆς Αἰγύπτου οὐχὶ Ἀθηναῖος ἢ Σπαρτιάτης, οὐχὶ

ἐλεύθερος καὶ δούλος, ἀλλὰ μία ποίμνη μὲ μίαν πίστιν καὶ ἓνα ποιμένα ἀπανταχοῦ ἐνθα λαλεῖται ἡ εὐηχος ἐλληνικὴ γλῶσσα καὶ πᾶλλουσι στήθη ἐλληνικά, ἀπανταχοῦ ἐνθα σώζεται ἡ μνήμη κοινοῦ κλέους παρελθόντος, τὸ ἅλγος παρφηγμένων, ἀλλὰ-φεῦ-καὶ παρόντων κοινῶν μαρτυριῶν καὶ ἡ παρήγορος ἐλπίς κοινοῦ μέλλοντος ἀγαθωτέρου.

Τῶν τυχῶν τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους κατὰ τὴν μακρὰν ταύτην περίοδον ἡ μελέτη μοιράζεται εἰς πολλὰς καὶ ποικιλωτάτας ἐρεῖνας. Ὅτε μὲν πρόκειται περὶ τῆς διαδιώσεως τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους, ὅτε δὲ περὶ τῆς βαθμιαίας ἐξελθνήσεως τοῦ ἀνατολικοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, ἄλλοτε περὶ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ χριστιανισμοῦ ἐπὶ τὸν ἐλληνισμόν καὶ τῆς διὰ τῶν χριστιανικῶν κηρυγμάτων, ἡνωμένων μετὰ τῆς ἐν τῇ δουλείᾳ ἰσομοιρίας τῶν δυναστευομένων, βαθμιαίας μετουσιώσεως τοῦ ἐλληνισμοῦ. Ἄλλοτε δὲ πρόκειται περὶ τῆς διοικητικῆς καὶ οἰκονομικῆς διοργανώσεως τοῦ μεγάλου βυζαντιακοῦ κράτους, ἄλλοτε περὶ τῶν τυχῶν τῆς ἐντεῦθεν Ἑλλάδος. Ἡ ἐρευνα διασχίζεται καὶ μερίζεται ὅτε πρόκειται περὶ τῶν ποικίλων πολέμων τῶν Βυζαντινῶν πρὸς τοὺς Σλάβους καὶ τοὺς Μωαμεθανούς. Ὅποια ποικιλία ζητημάτων θρησκευτικῶν καὶ ὁποῖος ὁ πλοῦτος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας. Ὅποῖος λαβύρινθος ἀδιέξοδος δογματικῶν συζητήσεων μετὰ τῆς Ῥώμης. Ὅποῖον ἀτάδιον ἐρευνῶν νομικῶν καὶ ὁπόσων κοπιώδης ἡ παρακολούθησις τῆς ἱστορίας τοῦ ἐλληνικοῦ βίου ἐν ταῖς ποικίλαις αὐτοῦ περιπετείαις κατὰ τὴν μακρὰν περίοδον τῆς βυζαντιακῆς ἱστορίας! Ὅπόσαι μελέται ἀπαιτοῦνται πρὸς ἀναδίφησιν τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων τοῦ βυζαντιακοῦ κράτους πρὸς τὰ τῆς Δύσεως καὶ τοὺς σλαβικοὺς καὶ ἀνατολικοὺς λαούς. Ὅπόσων εἶνε δυσχερῆς, ἀλλὰ θελκτικὴ ἡ ἐρευνα περὶ τῆς διατηρήσεως τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος οὐ μόνον παρὰ τοῖς ἀπογόνους τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπίδρασις αὐτοῦ τὸ μὲν ἐπὶ τοὺς Ἀραβας, τὸ δὲ ἐπὶ τὴν Δύσιν, ἐνθα ἐμελλέ ποτε νὰ φέρῃ εἰς τὴν Ἀναγέννησιν καὶ διὰ ταύτης εἰς τὴν Μεταρρύθμισιν! Ὅτε δὲ οἱ Νορμαννοὶ ὀρμῶσιν εἰς τὰς ἐλληνικὰς θαλάσσας καὶ καταλαμβάνουσι τὴν

Σικελίαν, ὅποτα θλιβερά ἀρχὴ διηνεκούς ἐπείτα καὶ μακροτάτης κυριαρχίας τῶν Φράγκων ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς Ἀνατολῆς. Καὶ ἡ μὲν Κωνσταντινούπολις γίνεται καὶ πάλιν ἑλληνικὴ ἐπὶ δύο ἐτι αἰῶνας, ἀλλὰ τὴν ἑλληνὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καταπλημμυρίζει ἐσμός πεμπληθὴς ξένων ἀρχόντων, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς. Τίς θάναδ' ἔτι τὰ πτόματα τῶν πολλῶν δεσποτάκων, τίς θὰ ἐξαρτήσῃ τὴν σαρπὴν τῆς ἀρχῆς αὐτῶν ἀπὸ τῶν διαφόρων μεγάλων ἐξουσιαστῶν τῆς γῆς εἰς οὐδ' ἀνέφερον τὸ κράτος, εἴτε ἦτο ἡ θαλασσοκράτειρα Βενετία, εἴτε ἡ Γένουα καὶ ἡ Πίζα, εἴτε οἱ εὐγενεῖς τῆς Καμπανίας, εἴτε οἱ Ἀσθηναῖοι ἡγεμόνες, εἴτε οἱ Καταλώνιοι ἐπιδραμεῖς, εἴτε τὰ γένη τῆς Φλωρεντίας; Καὶ ὅπως μόχθος νάνευρεθῇ παρὰ τὴν αἰγλήν τυποῦντων αὐλῶν ἡ πτωικὴ καλύβη τοῦ συγχρόνου Ἑλλήνου, παρὰ τὰ ἔσρατα τῶν τρουδαδούρων τὸ καταλθῆναι τοῦ ἀσπλάγτου ἢ τὸ πρῶτον ἐθνικὸν ἐπύλλιον! Ὅπως ἔντασας διανοίας χρειάζεσθαι ἵνα γένη ἀκουστός ἐν τῷ μέσῳ τῆς μορφοφάνου κραιπνῆς ποικίλων συμφορῶντων ἀλλογενῶν δεσποτῶν ὁ παλμὸς τῆς καρδίας τοῦ ἑλληνικοῦ ἐκείνου λαοῦ, ὅστις δὲν λησμονεῖ ὅπως δὴποτε τὸ παρελθὼν καὶ μένει Ἑλλήν καὶ ὅς' αὐτὸν τὸν ἀσχιστον τῶν ζυγῶν, ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Τούρκου! Ἀλλὰ πάλιν μέριμνα ἡ συναγωγὴ τῶν ὀλέγων σπινθήρων ὅτινας συνήθως ἐξώθεν εἰστινασόμενοι εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀνάπτουσι τὴν παρηκτιάν τῆς ἐπαναστάσεως κατὰ τοῦ δεσπότη, προωραμένης - φεῦ - γὰρ εὐεσθῇ πάλιν σπράγας καὶ προκαλούσης νέαν δεινὰ. Ἀλλ' ὅπως τέλος παρήγορος καὶ θυμηδὴς ἢ βαρεῖα ἐργασία τῆς ιστορικῆς ἐξετάσεως τοῦ μεγάλου ἱεροῦ ἀγῶνα, ἡ συναγωγὴ τῆς διεσκαρμένης ὕλης, ἡ διὰ τῆς κριτικῆς ἀνασάθαρσις τῶν γεγονότων ἀπὸ τῆς ἀδιαξόδου ἐκείνης αἰγλῆς; ἥτοι περιβάλλει πάντοτε τὰς ὁμοίας ἐπεχάς. Διότι θὰ ἐκλήπη μὲν οὕτως ἐν πολλαῖς τὸ γόητρον τοῦ μύθου, ἀλλὰ θὰ προσέλθῃ γόητρον ἄλλο, τὸ τῆς ιστορικῆς ἀληθοῦς καὶ αἰτίας θαυμασμοῦ ἀνδρείας καὶ τῆς αξιοπίστου μὲν ιστορικῶς, ἀλλ' ἀνθρωπίνως μάλιστα πιστευτῆς καρτερίας δι' ἧς οἱ πατέρες ἡμῶν ἐδωκαν ἡμῶν τέμαχος γῆς ἐλευθερίας.

Ὁ δὲ κατ' ἐμοῦ λόγος περὶ τῶν ἱστορικῶν ἔργων τῶν πραγματευομένων τὴν ἱστορίαν τοῦ ἑλληνισμοῦ κατὰ τοὺς μακροὺς τούτους χρόνους γενήσεται συλλεβδὴν, ἔσται δὲ κατ' ἀνάγκην βραχύτερος καὶ ἐν ἀνίστα μοίρα πρὸς τὰ περὶ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας εἰρημμένα. Τοῦτο δὲ οὐ μόνον διότι δὲν εὗρισκω ἔργα ἐνακίως πραγματευόμενα τὴν δευτέραν ταύτην περίοδον τῆς ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, τὴν δευτέραν ταύτην φάσιν τοῦ ἑλληνικοῦ βίου, ἥτις τὴν μετὰ τὴν πάροδον τῆς παλαιᾶς ἀκμῆς διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιδράσιν τῶν νεωτέρων κοινωνικῶν ἰδεῶν, πολιτευοῦσας ἐπεῖτα καὶ τῆς δουλείας, μετασυσώσιν τοῦ ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου εἰς τὸν νεώτερον οὐ μόνον τούτο, ἀλλὰ καὶ διότι ἔνεκα τῆς ἀτελείας τῆς ὅλης οἷα ὑπάρχει μέχρι σήμερον καὶ τῆς ἐπὶ μάλιστα χρόνον μοναρούς αὐτῆς ἐξέτασας, τὸ δὲ καὶ διὰ τὴν ὑπὸ πολλῶν ἐπιστήμησιν τῆς ἀξίας. τούτου τοῦ μέρους τῆς ἱστορίας τῶν Ἑλλήνων, ἣ περὶ τῆς ἱστορίας τῶν χρόνων τούτων ἔρευνα εὗρίσκεται μόλις ἐν ᾧ σμικρῷ ἡ ἱστορία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, πρὸ τοῦ Tairiwall καὶ Γρότε.

Ἐξετάζων δὲ τοὺς τρεῖς τούτους λόγους τῆς ἀτελείας μέχρι τοῦ νῦν παραστάσεως τῆς δευτέρας ταύτης περιόδου τοῦ ἑλληνικοῦ βίου, ἀρχομαι πρῶτον ἀπὸ τῆς ὑκατεμάσσεως τῆς ἱστορικῆς ἀξίας τῶν χρόνων ἐκείνων. Καὶ τίς μὲν θάρσθη ὅτι ἡ μετέδοσις ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κόσμου εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἐπεῖτα δὲ εἰς τὴν βαλγαντιακὴν ἱστορίαν καὶ τὴν κυριαρχίαν τῶν Φράγκων καὶ Τούρκων δὲν φέρει ἄλλως εἰς τὴν ψυχὴν; Καὶ βεβαίως τίς θάρσθη ὅτι ἡ ἐλευθερία εἶνε πρακτικότερα τῆς δουλείας καὶ ὅτι ὁ ρωμανικὸς ἑλληνισμὸς οὕτε τοὺς καλλιτέχνας, οὕτε τοὺς ποιητὰς, οὕτε τοὺς φιλοσόφους, οὕτε τοὺς ἱστορικοὺς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἔσχε ποτέ; Τς θάρσθη ὅτι ἡ νεωτέρα αὕτη ἱστορία δὲν ἔχει οὕτε τὸ πλαστικὸν κάλλος τῆς ἀρχαίας, οὕτε τὸ ἐν μικρᾷ ἐπιγραφικότητι, οὕτως εἰπὼν, ἐκείνης μεγαλεῖον. Ἡ ἀρχαία ἱστορία εἶνε οἷον ὁ μακρόπνοος τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας, ἔχει δὲ καὶ ταύτην τὴν ἀρετὴν ὅτι εἶνε τις τετελεσμένη, ὥστε ἔχο-

μεν πρὸ ἡμῶν τὴν ὅλην πορείαν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐν τῇ ἀκμῇ αὐτοῦ καὶ δυνάμεθα εὐχερέστερον νὰ περιλάβωμεν καὶ πραγματευθῶμεν τὰς τύχας αὐτοῦ καὶ νάναγνωρίσωμεν τὰ αἰτία τῆς ἀναπτύξεως, τῶν μεταπτώσεων καὶ τῆς παρακμῆς. Ὅτι δὲ μάλιστα παρέχει ἠθικὴν ἀξίαν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων εἶνε ἡ ἐν αὐτῇ ἐκφαινόμενη δύναμις τοῦ ἀτόμου. Δὲν ἔχομεν ἐν αὐτῇ πλήθη λαοῦ ὡς μηχανὰς ὑπὸ μιᾶς χειρὸς περιεγομένας, ἀλλ' ἐνεργοὶ δυνάμεις εἶνε τὰ ἔθνη καὶ πάντες οἱ πολῖται μετέχουσι τῶν κοινῶν. Τὸ ἀληθῶς ἱστορικὸν στοιχεῖον εἶνε τὸ πνεῦμα· τὴν δὲ ὑπερτέρησιν ταύτην τοῦ πνεύματος εἴπερ τις ἄλλη διδάσκει ἡ ἱστορία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

Ἀλλὰ πλὴν τούτων τῶν ἀρετῶν ἡ ἱστορία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἔχει καὶ κακίας ἅς, φαίνεται, λησμονοῦσιν οἱ ὑποτιμῶντες τὴν ἀξίαν τῆς μεταγενεστέρας ἱστορίας. Ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς κόσμος ἐφθασεν εἰς ἠθικὴν μόνον ἐνότητα, ἡ δὲ πολιτικὴ ἐνότης τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρξεν ἀνέφικτος καὶ μόλις που ἀνεφάνη ἐν ὥραις κοινοῦ κινδύνου καὶ ἀργά, ὅτε ἦδη αἱ μακεδονικαὶ σάρισσαι κατέκλυζον τὴν Ἑλλάδα καὶ ἠκούετο ἤδη ὑπόκωφος ἡ σάλπιγξ τῶν εἰσελαυνόντων ῥωμαϊκῶν λεγεώνων. Ἀλλὰ πλὴν ταύτης τῆς κακίας ἥτις ἐπῆνεγκε ταχύτερον τὸν ὄλεθρον τὸν πεπρωμένον, αὐτὴ ἡ σύστασις τῆς ἀρχαίας κοινωνίας ἀπεκώλυε τὴν αὐξήσιν τῶν ἀτόμων ἅτινα ἀπετέλουν τὴν κυριωτάτην αὐτῆς βάσιν καὶ καθίστη ἀδύνατον τὴν ἀνανέωσιν αὐτῆς. Ὁ θεσμὸς τῆς δουλείας ἐν ᾧ ἀφ' ἐνὸς διευκόλυνε τὴν εἰς τὰς καλὰς τέχνας καὶ τὰς πνευματικὰς ἀσχολίας ἐπίδοσιν τῶν ἐλευθέρων, ἦτο ἀφ' ἐτέρου λείψανον βαρβαρότητος καὶ ἐν τῶν κυριωτάτων κωλυμάτων τῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ἀναπτύξεως. Παραλλήλως δ' ἐβαίνειν ἡ ταπεινὴ θέσις τῆς γυναικὸς, ἥτις εἶνε τὸ καλλίστευμα τῆς νεωτέρας κοινωνίας καὶ ἡ ἐστία τῆς οἰκογενείας, σεβαστὴ μὲν ὡς μήτηρ, ἐρασμὰ δὲ ὡς φίλη, ὡς δὲ σύζυγος περιπόθητος καὶ πανσθενής. Οὐδ' ἔλειπον ταῦτα μόνον ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνος, ἀλλ' ἐστερεῖτο καὶ ἄλλων πολλῶν αἰσθημάτων, νῦν μὲν εἰς ἡμᾶς κοινῶν καὶ καθημερινῶν, εἰς δ' ἐκείνον ἀγνώστων.

Καὶ μόνῃ λοιπὸν ἡ παρακολούθησις τῶν στοιχείων τούτων ἐν τῇ μεταγενεστέρᾳ ἱστορίᾳ τοῦ ἑλληνισμοῦ θὰ ἤρκει νὰ καταστήσῃ αὐτὴν ἀξίαν λόγου, ἐξετάζουσιν παραλλήλως πρὸς τὴν ἱστορίαν τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν τὴν παρ' Ἑλλήσι κατάργησιν τῆς δουλείας, τὴν ἀνύψωσιν τῆς γυναικὸς καὶ τὴν κατ' ὀλίγον ἀνάπτυξιν τῆς ιδέας τῆς ἐθνικῆς καὶ πολιτικῆς ἐνότητος τῶν Ἑλλήνων ἀπάντων. Οὐδ' εἴνε ταῦτα τὰ μόνα ἀξία γνώσεως.

Τὸ βυζαντικὸν κράτος ἔχει βεβαίως πλείστας κακίας· ἐν μέσῳ κείμενον δύο κόσμων, τοῦ ἀνατολικοῦ καὶ τοῦ δυτικοῦ, μετέχει περὶ πολλὰ τῆς ἀσιατικῆς βαρβαρότητος καὶ τῆς ἐκείνου ἐν τοῖς τότε χρόνοις ἀμαθίας· εἴνε μεστὸν βαρβάρου ἀγροικίας ἐν τῇ πολιτείᾳ, πλαδαράς δὲ σοφιστείας καὶ ψυχρότητος ἐν τοῖς γράμμασιν, ἐν ταῖς τέχναις, ἐν τῷ βίῳ. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ὤμεν ἀδικοί, μᾶλλον δὲ νὰ ἐξετάσωμεν τὸ κράτος τοῦτο ἐν παραλληλισμῷ πρὸς τὸν τότε σύγχρονον κόσμον. Ὅταν δὲ ἐξετάσαντες εὕρωμεν τὸν μὲν μωαμεθανικὸν καὶ σλαβικὸν πολιτισμὸν πολλῷ βαρβαρώτερον, τὰ δὲ κράτη τῆς δύσεως πολλῷ ἀγροϊκότερα, δὲν θὰ μείνωμεν ἀδιάφοροι πρὸς τοὺς βυζαντινοὺς, ἀλλὰ θάγασθῶμεν καὶ τῶν λαῶν τὴν ἀγαθωσύνην καὶ τῶν ἀρχόντων τὴν αὐστηρότητα καὶ τῶν βασιλέων τὴν λαμπρότητα καὶ τὰς νίκας καὶ τοῦ κράτους τὴν ἀκμὴν καὶ τὸν πλοῦτον· θάνεύρωμεν δὲ πού καὶ ἄνδρας περιφανεῖς καὶ χρόνους εὐτυχεῖς, θὰ μάθωμεν δὲ τοῦτο μάλιστα, νὰ ὤμεν δίκαιοι, τὸ μέγιστον τοῦτο χρέος τῶν ἱστορούντων.

Ἐπειτα δὰ δὲν εἴνε ὅλως ἀναξία λόγου, λέγω δὲ καθόλου διὰ τοὺς περὶ τὰνθρώπινα διατρέχοντας, ἡ ἱστορία λαοῦ οὐτινος αἱ τύχαι· συνδέονται καθ' ὅλους τοὺς μέσους αἰῶνας ἀναποσπαστῶς πρὸς μονοῦ πάντας τοὺς τότε γνωστοὺς λαοὺς τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης καὶ ὅστις εἶχε τὴν δύναμιν διὰ μυρίων περιπετειῶν νὰ διασώσῃ τὴν ἰδίαν ὑπαρξιν καὶ νάναστῇ καὶ πάλιν πρὸς τιμὴν ἑαυτοῦ καὶ σωτηρίαν, τίς οἶδε, τῆς Εὐρώπης καὶ πάλιν.

Ἄλλ' οὐχ οὕτως ἐνόμισαν ἐπὶ μακρὸν χρόνον οἱ ἱστοριογρά-

φοι τῆς Δύσεως, ταπεινώσαντες τὴν ἱστορίαν τοῦ Βυζαντίου χάριν ἰδίων παθῶν καὶ διὰ τὰς ἀντιπαθείας ἐκείνης δι' ἀναγκαιὸς ἐπήνευγε τὸ μοιραῖον ἐκκλησιαστικὸν σχίσμα. Τὸ δὲ ὄνομα τῆς βυζαντιακῆς αὐτοκρατορίας, ἀληθείας κατωτέρως (law empire, bas-empire) ὑπὸ χρονικὴν ἔννοιαν, ὡς μεταγενεστέρως τῆς ρωμαϊκῆς ἥς ἐξάρτημα παρκαμψάσαν θεωρούθη, κατήντησεν ἔπειτα νὰ μεταπίσῃ εἰς ὄνομα ὕδρευς καὶ ἐλέγχου ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς καταπτώσεως.

Ἄλλ' εἰς τοῦτο πταίει οὐ μικρὸν καὶ ἡ φύσις τῶν πηγῶν καὶ ἡ ἀτέλεια τῆς ἱστορικῆς ὕλης. Ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὴν ἱστορίαν τοῦ Βυζαντίου ἐγνώριζον αἱ λόγikai μόνον παρὰ τῶν βυζαντινῶν χρονογράφων καὶ τινῶν ὀλίγων εἰδήσεων τῆς δυτικῆς χρονογραφίας, καθ' ὅσον μάλιστα ἀνεφέρετο εἰς τὰ ζητήματα τὰ ἐκκλησιαστικά. Ἄλλ' αἶται μὲν ἦσαν, ὡς εἶδος, δυσμεπεῖς πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς, ἡ δὲ βυζαντιακὴ χρονογραφία παρῆεν εἰκόνα ἀτελῆ καὶ ἀνακριβὴ τῆς ἱστορίας. Οἱ βυζαντινοὶ δὲν ἔχουσι τὴν ἀκρίβειαν ἐκείνην καὶ τὴν πληθεύσαν ἀξίαν ἥτις διακρίνει τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων ἱστοριογράφων· κύριον μέλημα ἔχοντες τὴν παράστασιν τῶν ἀδελικῶν σκευωριῶν καὶ τὰς πολεμικὰς διηγήσεις, ἀμελοῦσι πλείστον πραγματίων ὧν ἔχομεν ἀπόλυτον χρεῖαν. Σπάνια δ' εἶνε ἔργα, ὅσα τὰ τοῦ Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου καὶ τὰ ἀπανθίσματα τοῦ Κωδίνου ἐξ ὧν μαθηθάνομεν οὐσιώδεις εἰδήσεις περὶ τῶν οικονομικῶν πραγματίων, τῆς διοικήσεως τῶν θεμάτων, τοῦ πολιτικοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ κράτους. Ἀλλὰ καὶ τοιοῦτοι ὄντες αἱ βυζαντινοὶ χρονογράφοι ἔχουσιν ἐκδοθῆ ἀτελῶς καὶ κακῶς, ἐνόητε οἰκτρῶς. Τοῦθ' ὅπερ δ' εἶνε ἡ κυματώτης πηγὴ τῆς ἱστορίας τῶν λοιπῶν βυρραπαικῶν ἰθύνων, ἡ δημοσίευσις καὶ μελέτη τῶν διαφορῶν ἐν τρις ἀρχαίοις ἀρχετύπων ἐγγράφων εἶχε σχεδὸν καθ' ὅλακληρίαν ἀμεληθῆ παρὰ τῶν ἀσχολουμένων περὶ τὴν βυζαντιακὴν ἱστορίαν. Τὰ μόνον συλλεχθέντα ἔγγραφα ἦσαν τὰ εἰς τὴν ἐν Ἑλλάδι φραγκακρατίαν ἀναφερόμενα 88 τὸν ἀριθμὸν, ἅτινα συναχθέντα ὑπὸ τοῦ Ducange ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει τῆς *Histoire de Constantinople* ὁ

Buchan. Ἠλλάχισται, καὶ τυχαίως μένου, εἶχον ἐκδοθῇ βυζαντιακαὶ ἐπιστολαί, μάλιστα δὲ ποῦ τι πλὴν τῶν μακρῶν χρονολογιῶν ἐκ τῶν βραχέων ἐκείνων ἔργων, τῶν μονοδικῶν, τῶν ὑπομνημάτων, τῶν ἐκθέσεων, αἵτινες δικαίως θεωροῦνται ὡς αἱ πρῶται ἱστορικαὶ πηγαί. Οὐδ' ἦσαν ταῦτα αἱ μόναι πηγαὶ τῆς βυζαντιακῆς καὶ μέσης καὶ νεωτέρας ἑλληνικῆς ἱστορίας, αἵτινες ἔπρεπε νὰ γνωσθῶσι· ὁπελείποντο οἱ εὐλόγοι καὶ ἀραβες χρονολόγοι, τὰ ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις καὶ τοῖς ἀρχαῖαις τῆς δόσεως ἄπειρα ἔγγραφα, τὰ μολυβδόβουλλα, τὰ νομισματα, ἑλληνικὰ τε καὶ λατινικά, τέλος πλείστα ἔτι βυζαντιανὰ χρονικά ἀνεκδότα. Οὐδ' εἶχεν ἔτι συμπληρωθῇ ἡ μελέτη τοῦ βυζαντιακοῦ πολιτεύματος καὶ τῶν νόμων, ἥτις πλείστα ἠδύνετο νὰ δικαιοσύνη καὶ πολλὰ σκοτεινὰ νὰ διαφωτισθῇ.

*Ἄρα καὶ μετὰ τὰ ἔργα τοῦ Ducange καὶ μετὰ τὰς συγγραφάς τοῦ Ffledwino καὶ τοῦ Lebeau, πρὸς ὧν τὴν μακροτέραν ἐκτίμησιν ἐπιλείπει μα ὁ χρόνος, καὶ μετὰ τὰς ποικίλας περὶ τῆς συγχρόνου τουρκοκρατουμένης Ἑλλάδος μαρτυρίας τῶν διαφόρων περιηγηστῶν αἵτινες ἤρξαντο φοιτῶντες αὐτότε, καὶ μετὰ τὰς πολλὰς περὶ Μωρῶς καὶ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος συγγραφάς, ἃς προεκάλεσεν ἡ ἐκστρατεία τοῦ Μοροζίνη, καὶ μετὰ τὰ πολλὰ ὅσα ἐγράφησαν περὶ τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἐργασία ἥτις ὁπελείπετο διὰ τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν ἀπὸ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως αὐτῆς ἦτο τις τεραστία. Καὶ ἐδημοσιεύθησαν μὲν ἔργα πολλὰ πραγματευόμενα διάφορα τμήματα ταύτης τῆς περιόδου, ὧν ἐξέχουσι τὰ τοῦ Finlay, ἀλλὰ διὰ τὴν ἄνω δηλωθεῖσαν ἀτέλειαν τῶν πηγῶν τὸ ἔργον τῆς τελείας ἱστορικῆς παραστάσεως τῶν χρόνων ἐκείνων δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐπὶκαιρον, κυριώτατον δὲ χρέος τοῦ ἱστορικοῦ εἶνε τὸ τῆς ἐρεῦνης, τὸ τῆς ἐπανορθώσεως τῶν ἐσφαλμένων, ἀλλὰ μάλιστα τὸ τῆς συμπληρώσεως τῶν πηγῶν.

Πρόκειται δὲ μάλιστα περὶ ἀνευρέσεως καὶ ἱστορικῆς χρησιμοποιοῦσεως τῶν ἔτι ἀνεκδότων βυζαντινῶν χρονολογιῶν, τῶν ποικίλων μονοδικῶν, ἐπιστολῶν, ἱστορικῶν ποιημάτων, πανη-

γυρικῶν λόγων, βιογραφιῶν καὶ τοσούτων ἄλλων ιστορικῶν πηγῶν· πρόκειται περὶ τῆς ὅσον οἶόν τε τελειοτάτης χρήσεως τῶν σλαβικῶν μαρτυριῶν· πρόκειται τέλος περὶ τῆς μόλις ἀρξαμένης ἐργασίας τῆς ἐξερευνήσεως τῶν ἰταλικῶν ἀρχείων, μάλιστα δ' ἐκείνου ὅπερ, ἀπρόσιτον ἔτι μένον δυστυχῶς, τὰ μέγιστα θέλει διαφωτίσει τὴν βυζαντιακὴν ἱστορίαν ὅταν ἀνοιχθῇ εἰς τὴν ἐρευναν τῶν ιστοριοδιφῶν, ἐννοῶ δὲ τὸ τοῦ Βατικανοῦ.

Πλείστοι δὲ εἶνε οἱ ἀσχοληθέντες περὶ τοιαύτας ἐρεῖνας ὥς καὶ οἱ συγγράψαντες διαφόρους μονογραφίας περὶ τῆς μεσοχρονίου καὶ νεωτέρας ἑλληνικῆς ἱστορίας. Ἀλλὰ δὲν εἶνε τοῦ παρόντος νὰ καταντλήσω τῆς κεφαλῆς ὑμῶν τὸν μακρὸν τοῦτον κατάλογον ἐν βραχεὶ λόγῳ ἐναρκτηρίῳ, θὰ ρηθῶσι δὲ περὶ αὐτῶν διὰ μακρῶν τὰ δέοντα ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ μαθήματος, ὅπερ πρῶτον θὰ διδάξω, περὶ τῶν πηγῶν τῆς καθόλου ἑλληνικῆς ἱστορίας. Ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ παρέλθω ἀμνημόνευτα τὰ ὀνόματα δύο ἀνδρῶν οἵτινες ἐδαπάνησαν ὅλον τὸν βίον αὐτῶν περὶ τὴν μελέτην τῆς μεσοχρονίου ἱστορίας τῶν Ἑλλήνων.

Πῶς νὰ μὴ ἀναφέρω τὸ ὄνομα τοῦ Γάλλου Buchon; Ὅστις ἀναλαμβάνων τὰς περὶ φραγκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι μελέτας τοῦ συμπολίτου αὐτοῦ Ducange κατέβαλεν ἐν τῇ τετρατόμῳ σειρᾷ τῆς Collection des Chroniques καὶ ἐν ταῖς Chroniques étrangères τὰς πρώτας βάσεις τῶν εὐρυτάτων αὐτοῦ ἐρευνῶν καὶ ἐδημοσίευσε τὸ *Biblior* τῆς κουγκέστας, τὴν περιεργοτάτην ταύτην καὶ σπουδαιοτάτην πηγὴν τῆς ἱστορίας τῆς ἐν Ἑλλάδι φραγκοκρατίας. Τῷ δὲ 1840, ἐπισκεφθεὶς τὴν Ἑλλάδα, ἵνα μελετήσῃ τὴν ἐποχὴν τῆς φραγκοκρατίας κατὰ χώραν, ἐστρέψε μὲν τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς τὰ σωζόμενα παντοειδῆ μνημεῖα τῶν χρόνων ἐκείνων, τοὺς πύργους, τὰς ἐκκλησίας, τὰ στέμματα, τὰ νομίσματα, μετὰ κόπου δ' ἀνεζήτησε νὰ εὕρῃ κώδικας ἀνεκδότους, ἀναφερομένους εἰς τὴν ἱστορίαν ἣς προέθετο τὴν ἐξέτασιν. Καὶ ὑπῆρξε μὲν ἡ ἐν Ἑλλάδι τοιούτων μνημείων συλλογὴ μικρά, πολλῶν δὲ πλου-

σιωτέρα ἢ ὕλη ἦν ἀπεκομίσατο ἐκ τῶν ἀρχείων τῆς Ἰταλίας καὶ τῶν τῆς Κερκύρας, μάλιστα δ' ἐκ τῶν τῆς Φλωρεντίας καὶ Νεαπόλεως.

Ἀλλὰ καὶ τοσοῦτον ὁ Buchon ἐργασθεὶς πολλῷ ἀπέχε-
τοῦ νὰ ἐξαντλήσῃ τὴν ὑπάρχουσαν πλουσιωτάτην ὕλην. Τὰ
μὲν ἐν Βενετία ἀρχεῖα φαίνεται ὅτι δὲν εἶχεν ἐξετάσει, ἀνε-
παρκῆς δ' ὑπῆρξεν ἡ παρ' αὐτοῦ ἀναδίφησης τοῦ πλουσίου ἐν
Νεαπόλει ἀνδραγαυικοῦ ἀρχείου.

Πολλῷ δ' ἐκτενέστεραι καὶ ποικιλώτεραι ὑπῆρξαν αἱ ἐρεу-
ναι τοῦ Γερμανοῦ Καρόλου Horf. Πεπρωκισμένος ὢν ὑπὸ θαυ-
μαστῆς ἐπιμονῆς καὶ μνήμης, ἐπεκτείνας δὲ τὰς μελέτας αὐτοῦ
εἰς βαθμὸν ἐκπληκτικόν, κατ' ὥρῳσεν ἔπειτα διὰ δύο ταξιδίων
εἰς Ἰταλίαν τῷ 1853 μέχρι τοῦ 1854 καὶ ἀπὸ τοῦ 1861 ἕως
τοῦ 1863 καὶ κατελθὼν εἰς Ἑλλάδα νὰ περισυναγάγῃ πλείστην
ὕλην καὶ νὰ χρησιμοποιήσῃ τὰ κυριώτατα τῶν αὐτόθι ἀρχείων
πρὸς συγγραφὴν πλείστων μονογραφιῶν καὶ ἱστορίας τῆς Ἑλ-
λάδος κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας. Τὰ δὲ ὑπ' αὐτοῦ μελετη-
θέντα ἔγγραφα τῶν ιδιωτικῶν καὶ δημοσίων ἀρχείων τῆς Βιέν-
νης, Βενετίας, Μεδιολάνων, Ταυρίνου, Γενούης, Νεαπόλεως,
Μελίτης, Κερκύρας, Ζακύνθου καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου Πε-
λάγους δὲν ἀριθμοῦνται καθ' ἑκατοντάδας οὔτε κατὰ χιλιά-
δας, ἀλλὰ κατὰ πολλὰς μυριάδας. Ἡ δὲ μελέτη τοῦ εὐθαρ-
σοῦς τούτου μεσαιωνοδίου ὑπῆρξεν ἀδιάκοπος καὶ συνεχὴς
μέχρις αὐτοῦ τοῦ θανάτου, ἐπελθόντος ἐν ἔτι νεαρᾷ ἡλικίᾳ τῷ
1874 καθ' ὃν χρόνον παρεσκευάζετο, ὥς μοι ἔγραφε, νὰ
πέλθῃ εἰς Γένουαν πρὸς ἀναδίφησιν νεωστὶ εὐρεθέντων ἀρχείων.
Ὁ Horf κατέλιπε μακρὰν ἱστορίαν τῆς μεσαιωνικῆς Ἑλλά-
δος, δημοσιευθεῖσαν ἐν ταῖς κατακόμβαις, ὥς οὐκ ἀσπώχως
ἐκλήθησαν, τῆς μεγάλης Ἑγκυκλοπαιδείας τοῦ Ersch καὶ
Gruber. Ἀλλὰ τὸ ἔργον αὐτοῦ, καρπὸς ἀγώνων καὶ ἐρεύνης μα-
κρᾶς, εἶνε οὐδὲν πλέον ἢ ἡ ἐκθεσις τῶν πορισμάτων ταύτης τῆς
ἐρεύνης. Εἶνε ξηρὸν καὶ ἄτεχνον μέχρις ἀνίας, εὐρετήριο μᾶλ-
λον ἱστορικῶν εἰδήσεων καὶ χρονολογιῶν ἢ ἔργον διαπνεόμενον
ὑπὸ θερμότητος καὶ γλαφυρότητος συγγραφικῆς. Καὶ ἐσκόπει

μὲν ὁ συγγραφεὺς νὰ προβῇ ποτε εἰς τεχνικωτέρην ἐκθεσὶν τῆς μεσοχρονίου ἑλληνικῆς ἱστορίας, ἀλλ' ὁ θάνατος προέλαβεν αὐτόν· ἀλλ' ἀμφιβάλλω ἂν καὶ ἐπιζῶν θὰ συνέγραψεν ἔργον ἀληθῶς ἱστορικῆς ἀξίας, ἐπειδὴ ὁ Hopf στερεῖται ἱστορικοῦ πνεύματος, καὶ περ ὧν θαυμαστὸς περὶ τὴν ἀναδίφησιν τῆς ἱστορικῆς ὕλης*.

Εἶνε δὲ ταῦτα ἔργα δύο, πολλῶ ἀπέχοντα ἀλλήλων· καὶ ὁ μὲν ἐπιστήμων ἱστοριογράφος ἔχει χρέος ἀναπόφευκτον τὴν ἐρευναν, ἀλλ' ὁ ἱστοριοδίδης δὲν ὑφύεται πάντοτε εἰς τὸ μέγα ἔργον τοῦ ἱστοριογράφου. Ἀλλὰ, ἐπαναλαμβάνω, καὶ ὁ καλλιτεχνῶν ἱστορικόν τι ἔργον ὀφείλει νὰ σχοληθῇ περὶ τὸ ταπεινὸν ἔργον τῆς ἱστορικῆς ἀναδίφησης. Ἰδοὺ δὲ τίνα λέγει ὀρθὰ περὶ τούτου ὁ διάσημος Γερμανὸς οἰκονομολόγος καὶ ἱστορικὸς Roscher**· «Καὶ ὁ καλλιτέχνης πρέπει νὰ ὑπαχθῇ εἰς πταύτας τὰς ἐργασίας, εἰς τὰς ὑποχθονίους ταύτας δομῆσεις, ὥς ἐκάλεσεν αὐτὰς ὁ Niebuhr· ἀλλὰ τούτων γενομένων, εὐξέουρι νὰ ἐκχωρήσῃ δι' ἀναλύσεως τὰς σκωρίας ἀπὸ τοῦ μετὰλλου, νὰ παράσχῃ ἀκήρατον τὸ εὐγενὲς μέταλλον· καὶ νὰ πλουτίσῃ δι' αὐτοῦ ἐν ἀληθείᾳ ἑαυτὸν καὶ τὸν κόσμον. Διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ προθυμώμεθα ἐν βίᾳ νὰ κηρύξωμεν τὸν ἱστορικὸν ἐρευνητὴν τοιοῦτον χειρῶνακτα ἀπλοῦν. Πᾶσαι αἱ ἐργασίαι τοῦ χειρῶνακτος ἐπιβάλλονται καὶ εἰς τὸν καλλιτέχνην, ὁμοίως ἐπίμοχοι, ὁμοίως λεπτομερεῖς· μόνον δὲ πολλῶ ἀπέχει οὗτος τοῦ νὰ περιορίζηται εἰς ταῦτα τὰ ἔργα. Ὁ ἀλλὰ καὶ τὰ μηχανικώτατα ἔργα, ἡ ἀντιγραφὴ κωδίκων, ἡ

* Ὅτι ἐσκόπει νὰ πράξῃ ὁ Hopf, ἂν ἐπείκῃ, ἐπιχειρήσεν ὁ ἐν Χάλλῃ καθηγητὴς G. Hertzberg, γράψας ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς παρακμῆς τοῦ ἀρχαίου βίου μέχρι τῆς σήμερον, ἧς ἐξεδόθησαν ἤδη πρὸς τέσσαρες τόμοι, ἀπαλείπεται δ' ὁ τελευταῖος· ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦτο, καὶ περ εὐχαρίστως ἀναγινωσκόμενον, οὔτε εἰς ἰδίαν ἐρέυναν στηρίζεται, οὐδ' ἐκπληροῖ τοὺς ὁρους περὶ ὧν ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος.

** Roscher's, Klio. Beiträge zur Geschichte der historischen Kunst. Göttingen. 1842 σ. 14.

»ἐκδοσὶς τοιούτων ἀντιγράφων δύναται νὰ γείνη καθήκον τοῦ ἐγνησίου ιστορικοῦ.»

Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰποθαρρυνθῇτε, ὅσοι ὑμῶν σκοποῦν ἔχετε τὴν ἐπίδοσιν εἰς τὰς τοιαύτας ἀναδιφάσεις, ὑπὸ τοῦ ἐπιμόχθου καὶ ἀχαρίστου τῆς ἐργασίας. Εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι πολλὰκις παρὰ τὴν τῶν ἰδίων ὀφθαλμῶν καταπόνησιν καὶ τὴν ἐμμονὴν εἰς τὸ πονηρὸν ἔργον θὰ νομισθῶσιν οἱ τοιοῦτοι ἐνδιατρύβοντες περὶ τινὰ πρόχειρα καὶ κοινὰ, ἀλλ' ἐπ' ἱσῆς βέβαιον εἶνε ὅτι καὶ μόνοι οὗτοι θὰ ἔχωσι τὴν χαρὰν τῆς ἀνακαλύψεως καὶ τὴν ἐνδόμυχον συνείδησιν ὅτι προήγαγον εἰς φῶς τὰ ἀγνοούμενα τέως. Δι' ἐκείνους δὲ ὅσοι σκοποῦσι ταῦτα, προστησάμενοι ὡς παράδειγμά μιμήσεως τοὺς πολλοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχοληθέντας ξένους, ἐκ δὲ τῶν ἡμετέρων τὸν Μουστοξύδην, Ζαμπέλιον, Σακελλίωνα καὶ Σάθαν, δι' ἐκείνους, ἀνάγκην ἔχοντας τῆς γνώσεως τῆς γραφῆς τῶν κωδίκων καὶ τῆς κριτικῆς αὐτῶν, ἀνέλαβον μετὰ τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας τὴν διδασκαλίαν τῆς ἐλληνικῆς γραφογνωσίας.

Τοιαῦται εἶνε αἱ μονογραφικαὶ ἐρευναι αἱ ἐπιχειρηθεῖσαι περὶ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας ἐξ ἐνὸς καὶ τῆς μεσαιωνικῆς καὶ νεωτέρας ἐξ ἑτέρου. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἦτο τὸ πᾶν ὑψίστη δὲ καὶ φιλοσοφικὴ ἀνάγκη ἦτο ἡ ἐξέτασις τῆς ὅλης ἱστορίας τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς δι' ἧς ἐμελλε νὰ δειχθῇ ἡ διὰ τῶν αἰώνων διάσωσις τοῦ ἐλληνισμοῦ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ διήκον διὰ πάσης τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας.

Τοῦτο δ' ἐπεχείρησε τῷ 1832, ἀφορμώμενος ἀπὸ τῆς ἐπελθούσης ἀναγεννήσεως τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους, ὁ Γερμανὸς Ἰωάννης Γουλιέλμος Zinkeisen· ἀλλ' ἀργότερον ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τὸ ἔργον ἀτελὲς μέχρι μόνον τῆς στρατείας τοῦ Ρογέρου εἰς τὴν Ἑλλάδα, μεταχειρισθεὶς μέρος τῆς λοιπῆς ὕλης διὰ τὴν μακρὰν αὐτοῦ ἱστορίαν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους.

Τὸ δ' ἔργον ἀνέλαβε καὶ συνεπλήρωσεν ὁ ἐμὸς τε καὶ πάντων ἡμῶν καθηγητῆς Κωνσταντῖνος ὁ Παπαρρηγόπουλος, οὗτος καὶ ἡ διδασκαλία ἔτερψε καὶ ἐμὲ καὶ ὑμᾶς καὶ ἡ συγ-

γραφὴ ἐδίδαξε καὶ διδάσκει. Ἐν τῇ πεντατόμῳ ἢ μᾶλλον ἐξατόμῳ αὐτοῦ Ἱστορία διέρχονται πρὸ ἡμῶν τριάκοντα ὅλοι αἰῶνες ἑλληνικῆς ἱστορίας. Τίς ἱστορία ἡδύνατο νὰ εἶνε μακροτέρα, τὰς δὲ ψυχὰς ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων τίς ἄλλη νὰ θίξῃ μᾶλλον καὶ νὰ θερμάνῃ ἄλλ' ἢ ἡ ἱστορία ἢ διδάσκουσα ἡμᾶς τὴν δόξαν τῆς εὐκλεοῦς Ἑλλάδος, τοὺς ἀγῶνας καὶ τοὺς ἄθλους τῆς παλαιούσης κατὰ τῶν ὄγκων τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Σκυθίας, τὰ μαρτύρια τῆς δουλευούσης καὶ τὰς ἀναλαμβάνουσας ἐλπίδας τῆς ἀναγεννωμένης πατρίδος; Ὁ Παπαρρηγόπουλος λαμβάνων διὰ μὲν τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν ἀσφαλῆ ὁδηγὸν τὴν συγγραφὴν τοῦ Εὐρότα, ἀλλὰ διατηρῶν ἀπέναντι ἐκείνου τὴν ἰδίαν ἀνεξαρτησίαν, διὰ δὲ τοὺς μέσους καὶ νεωτέρους αἰῶνας χρησιμοποιοῦσας τὰς πολλὰς καὶ ποικιλωτάτας μονογραφίας, ἐν δὲ τῇ βυζαντιακῇ ἱστορίᾳ πολλαχῶς νεωτερίσας καὶ ἐκτιμήσας, δικαίως τοὺς ἀγῶνας καὶ τὸν βίον τοῦ ἔθνους, συνέγραψεν ἔργον ἄξιον λόγου πολλοῦ, ὅπερ καὶ ἐξετιμῆθη καὶ ἐκτιμᾶται δεόντως. Κατώρθωσε δὲ μετὰ χάριτος πολλῆς καὶ δυνάμειος λόγου νὰ παραστήσῃ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου ἑλληνικῶς, διότι δὲν εἶνε ξένη ἡ καρδία αὐτοῦ πρὸς τὰς τύχας τοῦ ἔθνους οὔτινος ἐκλήθη ἱστοριογράφος. Ἀνήκει καὶ εἰς αὐτὸν ἐν μικρὸν τμήμα τῆς ἀλουργίδος ἥτις περιβάλλει τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ᾗ σθάνθη καὶ αὐτὸς καὶ τὴν δόξαν καὶ τὴν ταπείνωσιν τοῦ ἔθνους κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας, μεταξὺ τῶν μαρτύρων τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος εὐρίσκετο πάντως καὶ εἰς τῶν οἰκείων αὐτοῦ καὶ πᾶς νυγμὸς νόσων τὰ σπλάγχχνα τῆς πατρίδος σήμερον κεντεῖ καὶ ἐκείνου τὰ στήθη καὶ πᾶσα ἐλπίς ζωογονοῦσα τὸ πανελλήνιον μέλλον στέλλει μίαν αὐτῆς ἀκτίνα καὶ εἰς ἐκείνου τὴν καρδίαν.

Τοιοῦτος εἶνε καὶ πρέπει νὰ εἶνε ὁ ἐθνικὸς ἱστοριογράφος· τοιοῦτος δὲ πρέπει νὰ εἶνε πᾶς ὁ διδάσκων ἀπὸ ταύτης τῆς ἑδρας τὴν πάτριον ἱστορίαν. Τοιοῦτος δ' εὐχομαι ἀναδειχθῆαι. καὶ γὰρ νὰ δικαιώσω μὲν τὴν ἐμόφωνον ψῆφον τῆς σεβαστῆς τῶν φιλοσόφων σχολῆς καὶ τὴν παρὰ τοῦ σεβαστοῦ ἐπὶ τῆς παιδείας ὑπουργείου ἐπίνευσιν, νὰ θερμάνω δὲ καὶ

συγκινήσω ὑμᾶς διὰ τῆς ἐξιστορήσεως τῶν πατρίων καὶ νὰ σταλαῶ ποτὲ χαρὰν εἰς τὴν καρδίαν ὑμῶν, χαρμόσυνα εὐαγγελιζόμενος.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ Π. ΔΑΜΕΡΟΣ Δ. Φ.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1877(*).

Πέντε εἶναι τὰ εἰς τὸν ἐφετεινὸν ἀγῶνα, τὸν ἐπικὸν, ἀποσταλέντα ποιήματα—ἀγῶνα, οὗ πρυτανεύει ἡ φιλοτιμία τοῦ κ. Βουτσαῖνᾶ. Εἶναι δὲ τοσοῦτον ὀλίγα, διότι, ὡς φαίνεται, ἡ κλαγγὴ τῶν ὅπλων ἐξεφρόδησε τὰς εἰρηνικὰς θυγατέρας τῆς Μνημοσύνης ὡς δειλὰς περιστερὰς πρὸς τὰ βαθύτερα ἄλση τοῦ Ἑλικῶνος, ὅπου δὲν ἐδάρρησαν οἱ πολλοὶ δυσέρωτες νὰ τὰς παρακολουθήσωσιν.

Ἐκ τῶν πέντε ποιημάτων τὰ μὲν δύο ἡ Κρήτη μας καὶ αἱ Ἑσπερίδες εἶναι ἐπικολυρικά, τὰ δὲ τρία ἡ Αἰκατερίνη, Ἀμβρόσιος ὁ Μεδιολάων καὶ ἡ Μάννα τοῦ Γενιτσάρου εἶναι ἐπικά. Παραλείποντες τὰ τρία ἐκ τῶν πέντε, τὴν Κρήτην μας καὶ τὴν Αἰκατερίνην ὡς ἐστερημένα ἀξίας σπουδαίας, τὸν δὲ Ἀμβρόσιον ὡς ὄντα καὶ αὐτὸν ἔπος ἱστορικόν, καίτοι προῖον ἡσυχμένου καλᾶμου, περιοριζόμεθα, κατὰ τὰ ἐν τῇ περισυνῇ συσκέψει τῶν κριτῶν ἀποφασισθέντα κοινῇ, σήμερον εἰς τὴν ἀνάλυσιν μόνων τῶν ἐριζόντων περὶ τοῦ βραβείου.

(*) Σ. Ε. Αἱ ἐκθέσεις τοῦ ἀγῶνος τούτου ἐτυπώθησαν συνήθως ἐν Ἰταλίᾳ ἀπὸ πολλοῦ ἀπαθήσαντος τοῦ ἀγωνοθέτου κ. Ἰωάννου Βουτσαῖνᾶ. Ἐπεὶ δὲ ὅμως ἡ τελευταία ἰσως τοῦ ἀγῶνος τούτου ἐκθέσις αὕτη ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τὸν μᾶλλον τοῦ 1877 ὑπὸ τοῦ εἰρηγητοῦ κ. Θ. Ἀφεντούλη, ἔμενε μέχρι τοῦδε ἀνέκδοτος, ἐκτυπῶνται νῦν ἐνεαῦθα, εἰ καὶ ἀργῇ, χάριν τῶν τοῦ Ἀθηναίου ἀναγνωστῶν καὶ τῶν τῆς νεωτέρας ἡμῶν ποιήσεως φίλων, ὧν τινες πιθανῶς μετὰ λύπης βλέπουσι τὴν καὶ τέπαισιν τοῦ ἀγῶνος τούτου.

Αἱ Ἑσπερίδες, ἡ μῦθοι τοῦ λαοῦ καὶ παραδόσεις,

Τῆς γαίᾳς τὰ παραμῦθια
κέν' ὁ ποιητὴς ἀλήθεια.

Ἔργον ποιητοῦ εὐπαιδεύτου, συλλαβόντος τὴν εὐτυχῇ ιδέαν νὰ καλλιτεχνήσῃ ἐπὶ τὸ ποιητικώτερον μῦθους ἢ παραδόσεις τοῦ λαοῦ εἰς τε διδασκαλίαν καὶ εἰς τέρψιν.

Τρία ἐπύλλια, ὡς αἱ παρὰ Γερμανοῖς *Balladen*, περιέχοντα, ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ· ὁ *βαψφδός*, αἱ Ὁρειάδες καὶ ὁ Πύργος τῆς Κόρης.

Ἴσως τὴν πρώτην ιδέαν τοῦ *Ραψφδοῦ* (= Ἀρέθουσα) ἤρυσθη ὁ ποιητὴς ἐκ τοῦ Ἀρίωνος τοῦ Schiller· ἀλλ' ὅθεν καὶ ἂν ἤρυσθη, διέπλασεν αὐτὴν ἰδιορρυθμῶς, ὁμολογητέον δὲ καὶ οὐχὶ ἄνευ χάριτος. Ἰδοὺ ἡ ὑπόθεσις.

Γέρων σεβάσμιος, λυρῶδὸς πλάνης ὡς ὁ Ἀρίων, κρούων τὴν λύραν, καλεῖ τὰ παῖδιά περὶ ἑαυτὸν εἰς διδασκαλίαν καὶ τέρψιν. Ψάλλει παραγγέλματα πείρας καὶ σοφίας, διαπλέκων παραδόσεις τοῦ λαοῦ, ὡς τὴν τοῦ σιδηροχόρτου, δι' οὗ οὐ ἀνοίγονται οἱ εἰς τὰ βάθη τῆς γῆς κεκλεισμένοι θησαυροί, κατὰ τὰ παρὰ τῷ κορινθιακῷ μάλιστα λαῷ ἔτι καὶ νῦν πιστευόμενα ἐν ἡμῖν, καὶ κατακυρούμενα διὰ τῶν μυκηναίων ἀνασκαφῶν. Διὰ τοῦ σιδηροχόρτου τῆς πείρας καὶ γνώσεως ἀφηγεῖται ὁ γέρων, ὅτι ἀνεζήτησεν ἐν τῷ πολυπλανήτῳ βίῳ τὴν ἀλήθειαν γυμνὴν προσωπιδων, καὶ εἶδε δι' αὐτοῦ, ὅτι πολλαὶ ἀγγέλων μορφαὶ ὑπέκρυπτον ψυχὴν διαβόλων, καὶ διέκρινεν ἀπανταχοῦ διαφανεῖς τὰς πλεκτάνας τοῦ δόλου. Εἶναι τὸ τέρας, ὁ *Δόλος*, διφυὲς τὴν μορφήν καὶ τὴν γνώμην, καὶ ἔρπει ἀμφίδρομον, δακρύον τὰ πρόσω, γελῶν τὰ ὀπισθεν, σπαράσσον ἐν τῷ λείχειν καὶ λύσσαν διαχέον ἐν τῷ φιλεῖν. Τὴν πρακτικὴν ταύτην ἀλήθειαν διὰ πολλῶν ἐλιγμῶν καὶ μεταφορῶν πειρᾶται ὁ βαψφδὸς νὰ ἐντυπώσῃ εἰς τὴν ἀπαλὴν καρδίαν τῶν ἀκρωμένων παιδιῶν.

Διηγείται ἐφεξῆς ὅτι, ἐνῶ ποτε ἐπλανᾶτο παρὰ τὴν κυματαγὴν, κεκμηκῶς ἐκ τῶν τοῦ βίου ταλαιπωριῶν καὶ καταπεπονημένος ὑπὸ τῆς ἐν αὐτῷ κακίας, ἀνέδυσεν ἐκ τῶν κυμάτων γέρον, ὅστις δεξιωθείς αὐτὸν ἀνέμνησε τὴν παλαιὰν γνωριμίαν, καὶ

ὅτι παῖδα ἔτι ἀθῶν καὶ ἄπειρον, ἐδίδαξεν αὐτὸν ὑπὸ τὴν πατρικὴν στέγην πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἐσθλὰ καὶ καλὰ, καὶ δὴ καὶ τὴν λατρείαν τῶν Μουσῶν, καὶ τὴν τέχνην τοῦ ὑμνεῖν τὴν πίστιν καὶ τὴν ἐλπίδα. Ἦλεγξε δὲ αὐτὸν ἐν τέλει ἡπίως ἐπὶ τῇ μικροψυχίᾳ:

Ἄνδραβ, φίλ' ἔκ τῆς τέφρας σαυτὸν,
γενοῦ ὡς ὁ φοῖνιξ παιδίον καὶ πάλιν,
ἥ ἀφείς τὴν φροντίδα χαμαὶ τῶν βροτῶν,
ἐλθέ μ' εἰς τὴν θείαν ἀγκάλην.
Γυμνὴν τὴν ἀλήθειαν ὅστις ποθεῖ,
οὐδὲ τὴν σκιάν της λαμβάνει,
ἡ ναῦς, ἣν ὁ σάλος τῆς τύχης ὠθεῖ,
τὴν γῆν τῶν μακέρων δὲν φθάνει. —
ὁπίψαλλ' ὁ γέρων τὴν λύραν τοῦ κρούων
κ' ἐμάνθανε ὁ κύκλος τῶν παιδῶν ἀκούων.

Λαβὼν δὲ τότε ὁ γέρων τὸν ῥαψωδὸν ἐκ τῆς χειρὸς, ἤπλωσεν ἐπὶ τῶν γλαυκῶν κυμάτων τὸν ποδῆρην μανδύαν καὶ ἀνήχθησαν ἀμφοτέρω περὶ τὸ πέλαγος, ἐνῶ κατὰ μικρὸν ὁ βράχος τῆς ἀκτῆς καὶ ἡ ἡχώ τῶν καταγνυμένων κυμάτων ἠφανίζοντο, μόνον δὲ ἀντήχουν τῶν θαλασσίων Νυμφῶν τὸ ᾄσμα καὶ αἱ φωναί, ὅφ' ὦν κατεδοαυκαλίσθη ὁ ῥαψωδὸς εἰς ὕπνον λυσίπονον· ἀφύπνισθη δὲ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν μύθων.

Τοῦ αἰνίγματος τούτου τὴν λύσιν παρέχουσιν αἱ ἐξῆς στροφαί, ἀποτεινόμεναι ὑπὸ τοῦ ῥαψωδοῦ πρὸς τὰ παιδία:

Ἐκαὶ τίς ἐξ ἡμῶν, ἂν ἀκτίς καθαρὰ
θερμῆς φαντασίας εἰς τ' ὄμμα του θάλλῃ,
δὲν ἦρθ' εἰς τὰ κοῦφα τῶν πόθων πτερὰ;
δὲν εἶδε τὰ θεῖά της κέλλη;
Ἐκεῖ τῆς ἀγάπης τὸ πνεῦμα γλυκὺ
πιστὴ τὴν καρδίαν θωπεύει,
χαρὰ κ' εὐτυχία χρυσῇ κατοικεῖ,
κ' εἰρήνη ἀληθοῦς βασιλεύει.
—ὁπίψαλλ' ὁ γέρων κτλ.
Ἐκεῖ δὲν ὀφιοῦτ' ὁ γλαυκὸς οὐρανὸς
νὰ φύγῃ τῆς γῆς τὴν κακότητα θέλων·
δὲν χαίν' ὁ βυθὸς τῆς ὕγρᾳς ἀφανῶς,
τοῦ κόσμου ὑποσκάπτων τὸ μέλλον.

Τὰ μὲν τῶν βουνῶν εἶν' εὐώδης τυρὸς,
 κ' εἶν' ἄρτος ἀφρόλευκος τ' ἄλλα,
 κ' ὁ ρύαξ, ἀνθῶν μυροβόλων ἰδρῶς,
 προχέει τὸ μέλι καὶ γάλα.
 —Ὑπέφαλλ' ὁ γέρων τὴν λύραν τοῦ κρούων
 κ' ἐθέλγεται ὁ κύκλος τῶν παίδων ἀκούων.
 Δὲν κλαί' ὀφθαλμοὺς τῆς πενίας ἔχει,
 δὲν στένουν μικροί, δὲν ὀβρίζουν μεγάλοι·
 ὕγεια τὰ σώματα πάντων οἰκεῖ,
 καὶ ἀμήχαν' ἀμάραντα κάλλιη,
 καὶ τ' ἔνθος δὲν φθίνει, ὥς ἐδῶ, τῆς ζωῆς,
 κοσμοῦν τῶν σχολείων τὰς θύρας,
 ἀλλ' ἔχων τὰς γνώσεις καθεὶς συμφυεῖς,
 αὐξάν' εἰς σοφώτατον γῆρας
 —Ὑπέφαλλ' ὁ γέρων τὴν λύραν τοῦ κρούων
 κ' ἠγάλλεται ὁ κύκλος τῶν παίδων ἀκούων.

Ἐν τῇ χώρᾳ λαιπὸν ταύτη τῶν μύθων, ὅπου ῥέει τὸ ἀθάνατον ὕδωρ, καταθελεχθεὶς ὁ ῥαψῳδὸς ὑπὸ τοῦ ἀειζώου ῥείθρου, ἔφερε τὰ διψῶντα χεῖλη πρὸς αὐτό· ἀλλ' ὅσῳ μᾶλλον προσεπάθει νὰ τὸ φθάσῃ, τόσῳ μᾶλλον ἐκεῖνο ἀπεμακρύνετο· ἐκ δὲ τῆς ἀγωνίας ἀφυπνωσθεὶς προσέκρουσεν εἰς τὸν λίθον κρούου μνήματος, οὗ ἡ ἐπιγραφή:

Ἐνταῦθεν ζωὴ βασιλεύ' ἀληθὴς
 καὶ λήγει τὸ κράτος τοῦ Μύθου.

Συνελθὼν ὁ ῥαψῳδὸς εἰς ἑαυτὸν καὶ τραπεῖς ἀπὸ τῆς χώρας τῶν ὀνείρων καὶ τῶν πόθων ἐπὶ τὴν πραγματικότητα τοῦ βίου, εἶδεν ὅτι:

Τὸ ῥόδον ἀνέπαλλ' ἐν μέσῳ ἀκανθῶν,
 ὁ κόσμος ὀχεὶτ' ἐπ' ἐλπίδων, . . .
 ἐν πᾶσι πλὴν ἡνὸς ἀρμονία καλὴ,
 ἐφόρει τὸ πᾶν τῆς προνοίας τὸν τύπον,
 κ' ἐφέρειτ' εἰς τρίβον ὁρθὴν κ' ἀσφαλῆ.

Πλὴν ἀλλ' ὅμως ἐπιθυμεῖ βαρύνυμος ὁ ῥαψῳδός:

κ' ἐν φαίνωνται ταῦτα καλὰ κ' ἀληθῆ,
 ἀλλ' ἦν ἡ τοῦ Μύθου πατρὶς καλλιτέρα·
 εἰς πέλαγος ὧδ' ἀμφοιρέπαι βαθὺ,
 ἔκει διατρέχ' ἡ ψυχὴ τὸν αἰθέρα.

Προσβλέψας δὲ τὰ παῖδια ὁ ῥαψωδὸς ἐπέειπε :

«Κ' ἂν ἤχησ' εὐμόλπως ἡ πρώτη μ' ᾠδή,
τῆς λῦρας μ' ἂν στέργετ' ἀσμένως τὰ μέλη,
δευτέραν ᾠδὴν ἐφαξῆς ῥαψωθεῖ,
κ' ἐπαίνους ὁ γέρων δὲν θέλει !

Ἄλλ' ἂν ἐβαρύνθητε σείς, κ' ἐπειδὴ
ὁ λάρυγξ κατέστη βραχνὸς τοῦ θυστήνου,
κερνᾶτε τὸν ψάλτην, καὶ φεύγ' ἐν σπουδῇ,
μ' ἔν μείγα ποτήριον οἴνου...

—Ἵπψαλλ' ὁ γέρων τὴν λύραν τοῦ κρυῶν
κ' ἐγέλαισ' ὁ κύκλος τῶν παιδῶν ἀκούων.

Τὸ ὅπως οὖν σκοτεινὸν τοῦτο ἐπύλλιον, πρὸς ἐκείστην στροφήν πε-
ρίχει ἐν διδαγμα, πρὸς ὃ ἀναλόγων ἀρμυρίζεται ἡ ψυχὴ τῶν
ἀκροαμένων παιδῶν, ὅτε μὲν ἀγαλλομένων ἐπὶ τῷ ἀκούσματι,
ποτὲ δὲ διακεντωμένων εἰς ἀπορίαν καὶ σκέψιν, ἄλλοτε γελῶντων
κτλ. κτλ. ἔχει, λέγομεν, τὸ ἐπύλλιον τοῦτο, ἂν καλῶς ἀντελή-
φθῃμεν αὐτοῦ, νοῦν τὸν ἐξῆς· ἡ γυνῶσις ἀποκτᾶται διὰ τῆς μαθη-
σεως, τῶν ἀκροαμάτων καὶ διὰ τῆς πείρας. Ἐκ τῆς συζεύξεως
τούτων βλαστάνει τὸ *σιδηρόχορτον*, δι' οὗ ἀνοίγονται τῆς προ-
νήσεως, τῆς φαντασίας καὶ τῶν πόθων αἱ πύλαι αἱ σιδηραῖ. Ἀλ-
λ' ὅμως ὅτι καὶ ἂν ἀποκτήσωμεν ἐν τῷ βίῳ, καὶ μάθῃσιν καὶ
πείραν, πάλιν, τὴν ἀληθῆ εὐδαιμονίαν μόνον πέραν τῶν τάφων,
ἐν σφαίρᾳ αὐλῳ, πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν. Ἀναζητοῦντες ὅμως
ἐκείνην, δὲν πρέπει ἀπογνώσεως βλέμμα νὰ ῥίπτωμεν ἐπὶ τοῦ
αἰσθητοῦ κόσμου, ἀλλὰ νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἐν μέσῳ τῶν
ἀκανθῶν τῆς πραγματικότητος φύεται τὸ ῥάδιον τῆς ἐπιγείου
εὐδαιμονίας, καὶ ὅτι σκοπίμως ἐνεφυτεύθη ἐκεῖ ὑπὸ τῆς θείας
προνοίας.

Ὁμολογοῦμεν ὅτι οὔτε ἄχαριν οὔτε ἀνοικονόμητον εὐρίσκομεν
τὴν ιδέαν καὶ τὴν ἀλληγορίαν τοῦ ῥαψωδοῦ. Τὸν ἰστὸν δι' οὗ
ἐξυφάνθη τὸ ἐπύλλιον ὑπολαμβάνομεν ἀρυσθέντα ἐκ τοῦ ἀρχαίου
μύθου τῶν Ἑσπερίδων, ἐκ τῶν περὶ τοῦ πλάνητος ῥαψωδοῦ
Ἀρίωνος, περὶ οὗ πρόκειται ἡ περίφημος ῥαψὼδία *Ballade* τοῦ
Σχίλλερ, ἐκ τῆς περὶ σιδηροχόρτου καὶ ἀθανάτου νεροῦ παραδό-
σεως, καὶ τραφέντα ἐκ γερμανικῶν μελετημάτων.

Τὸ δεύτερον ἡ *Ἐρύθεια* = αἱ *Ὀρειάδες*, εἶναι σκοτεινότερον τοῦ πρώτου. Ἐν αὐτῷ νέος, καταλιπὼν πτωχὴν, εὐδαίμονα καὶ χρηστήν ἐρωμένην, ἀποδημεῖ εἰς τὰ ξένα εἰς μαθητεῖαν τέχνης· ὄθεν μετὰ τρία ἔτη ἐπιστρέφει οἰκαδε, ἵνα τελέσῃ τοὺς γάμους. Νῦν ἦτο καὶ διὰ τινος δάσους διαβαίνων πρὸς τὴν πατρίαν ἐστίαν, ἵνα φέρῃ τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν πρὸς τὴν μητέρα καὶ τὴν μνηστὴν, ἀκούει κώδωνος ἤχον, ὃν ὑπολαμβάνει μὲν ἐν ἀρχῇ ὡς τὸν τοῦ ἀμνοῦ, τοῦ πιστοῦ συντρόφου τῆς πιστῆς ἐρωμένης του, παραχρῆμα ὅμως βλέπει προερχόμενον ἐκ θιάσου νέων ἐν ῥοδαῖς καὶ αὐλοῖς καὶ τυμπάνοις σοβούντων διὰ τοῦ δάσους καὶ ἐορταζόντων. Ἀποσπασθεῖσα ἐκ τοῦ θιάσου ἡ παλαιὰ φίλη, ἀστράπτουσα ἐξ ἀδαμάντων καὶ χρυσοῦ καὶ πάντων τῶν σημείων τῆς γήϊνου ὀλβιότητος, περιχύνεται περὶ τὸν τράχηλον τοῦ νέου καὶ τὸν συμπαρασύρει εἰς τὸν μεθύοντα στρόβιλον τῆς ἡδονῆς. Ἀποροῦντι δὲ ἐπὶ τῇ τηλικαύτῃ μετατροπῇ, λέγει τῷ νέῳ ἡ κόρη, ὅτι

Εἶδ' ἀνοικτὸν τὸν οὐρανὸν
τὸ βλέμμα μ' ἀγρυπνήσαν
εἰσήκουσ' ὁ Θεὸς ἀγνὸν
τὸ στόμα μου λαλήσαν.
Θερμὴ μ' ἐποίησεν εὐχὴ
πλουσίαν, φίλε, κ' εὐτυχῇ
πρὸ τοῦ μεσονυκτίου
τ' ἁγίου Βασιλείου.
Τὰς ἐρωτήσεις μ' ἀπαλὰ
φιλήματα σφραγίζει·
περὶ τὸ σῶμά του κολλᾷ,
φιλεῖ καὶ ἡλεκτρίζει.

Πάλιν λέγει ὁ νέος :

Ἀσμενὴν κ' ὥχραν μὲ συμπαθεῖ
σ' ἠγάπησα καρδίαν,
οὐδὲ σ' ἐγνώρισ' ἐμπαθεῖ,
κ' ἐρῶσαν μ' ἀκοσμίαν.
σφοδρῶς ἡ φύσις νῦν ὀργᾷ,
πᾶν μέλος καίει καὶ σφριγᾷ.

πάθος ἐν σοὶ κυμαίνει·
τί τάχ' αὐτὸ σημαίνει;

Τὰ κάλλη μου πένθος βαθύ
καὶ λύπαι τότε' ἀφείλον·
κ' εἶχ' ἡ ψυχὴ μου μαρανθῇ,
ὥς φθινοπώρου φύλλον.
"Αχ! ἤφανίσθη πολιὸς
ὁ κόσμος τῶν κροτάφων·

.....

κ' ἤρχόμην μόνη τὴν αὐγὴν
καὶ ἰθρήνουν παρὰ τὴν πηγὴν,

.....

Γραῖα τότε ἐπιφανείσα
«Αἰδοῦ καὶ τίμα τὸ κυφόν,
παρθένε, εἶπε, γῆρας·
ὥς θάλλ' ὁ βίος σ', ἐντροφῶν
εἰς τὰ ἀγαθὰ τῆς Μοίρας,
θ' ἀνθήσ' ὁ πόθος σου πολὺς,
κ' ἡ καλλονὴ σ' ἔειθαλής·
εἰμ' ἡ καλὴ σου Τύχη,
ὕψαινε κ' εὐτύχῃ.

Πλουσία νῦν καὶ σφριγῶσα ἐκ πάθους καὶ καλλονῆς προσπα-
θεῖ νὰ πείσῃ ἡ νέα τὸν ἐραστὴν, ὅτι αἰεὶ διαμένει πρὸς αὐτὸν
ἡ πιστὴ, ἡ παλαιὰ, ἡ τρυφερὰ φίλη, καὶ συμπαρασύρουσα εἰς
τὸν στρόβιλον τῆς εὐθυμίας καὶ μέθης, ἐκρίζον' ἐκ τοῦ νοός του
πάντα φόβον καὶ δισταγμόν. Τότε δέ·

αἰεὶ ἐν ὁμοίῳμ' ἀσφαλῶς
μ' ἐκείνον συνεπλάκη,
καὶ τῶν ὄστων τ' ὁ μυελὸς
ὀλοσχερῶς ἐτάκη.
Κατὰ μικρὸν ἱλιγγιᾷ
κλίνει ὁ νέος κ' ὠχρεῖ·
μετίωρον τὸν φέρει,
καὶ βλέπει κ' ἐπιχαίρει.

.....

"Αχ! "Αχ! τὸ στήθος του πονεῖ,
ριγοῦν τὰ κόκκαλά του·
σφραγὶς πιέζει μελανή

τὰ κρύα βλέφαρά του !
 ἡ μανιώδης ἐριννὺς
 ὡς βδέλλα μετ' ἐπιμονῆς
 ἐμύζησεν ἡρέμα
 τὸ τελευταῖον αἶμα !

Τίγγ ! Τίγγ ! ὁ κώδων τὸ τραχὺ
 τονίζει λάλημά του.
 Τίγγ ! τίγγ ! ... ἐτράπ' ἡ ταραχὴ
 εἰς σιωπὴν θανάτου.

.....
 Τίγγ ! τίγγ ! καλὴ μ', ὁπομονή.
 κ' ἦλθ' ἡ σιγμὴ τοῦ γάμου
 κ' ἐστρώθη ἡ κλίνη κ' ἡδονὴ
 τοῦ νυμφικοῦ θαλάμου.
 Ὁχρὸς πλὴν καὶ ἄνευ πνοῆς
 ἐστρώθ' ὁ νέος κατὰ γῆς ...
 ἐπ' ὤμων τὸν ἐπαίρνουν,
 καὶ τέσσαρες τὸν φέρουν.

Ἐξαντληθεὶς ὁ νέος ἐκπνέει λοιπόν· ὁ δὲ θάνατος τῆς ἡδονῆς
 ἄγριος ἀναρριχᾶται τὰ ὄρη, πένθιμα ᾄδων. Ἡ μήτηρ μετὰ τῆς
 πραγματικῆς νύμφης καὶ τοῦ ἱερέως μάτην προσμένουσι τὴν ἀφι-
 ξιν τοῦ μνηστῆρος καὶ τοῦ υἱοῦ διότι...

«Φρικῶδες ἄκουσμα κ' οἰκτρὸν
 τὴν χώραν καταθλίβει,
 ἐπὶ τῶν βράχων καὶ πετρῶν
 ριφθεὶς κατσουτρίδῃ·
 ἐτράπ' εἰς πένθος ἡ χαρὰ,
 ἐκπνέ' ἡ μήτηρ παγερά...
 ἡ νύμφη τῆς χηρεύει
 καὶ τοὺς νεκροὺς κηδεύει...

Ὁ δὲ νοῦς τοῦ ἐπυλλίου ἐκτίθεται ἐν ἐπιλόγῳ ὡς ἐξῆς·

«τῷ συμφθάρέντ' εἰς τὸν χαρὸν,
 ἀγρίων Ὀρειάδων,
 μὲν' ὁ ναὸς ἰδῶ κλειστός»
 πλὴν εἰν' οἰκτιρῶμων ὁ Χριστὸς
 κ' ὕψου θὰ τ' ἀνάσσει
 τῶν οὐρανῶν ἡ πόλη.

Τὸ ἀλληγορικὸν καὶ παραβολικὸν τοῦτο ἐπύλλιον, ἐν ᾧ εἰκονίζεται ἡ ὑπὸ τῶν ἀκολάστων ἡδονῶν ἀποπλάνησις τῶν νέων ἐν τῇ ξενιτείᾳ, ὁ ὀλεθρὸς αὐτῶν καὶ ἡ συγκαταστροφή τῶν οἰκείων, εἶναι μὲν ἐστηριγμένον ἐπὶ μυθευμάτων τοῦ παρ' ἡμῖν ὄχλου, ὅτι τὴν παραμονὴν τοῦ ἔτους ἀνοίγονται τὰ οὐράνια, ὅστις δὲ ἐμβλέψει εἰς τὸ στιγμιαίον ἀνοιγμα, ἀπολαμβάνει ὅ τι ἀνπροφθάσῃ νὰ εὐχηθῇ πρὶν ἢ ἡ θύρα κατακλεισθῇ· πρὸς δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλης μυθεύσεως, ὅτι ἡ Μοῖρα ἐμφανίζεται κατὰ καιροῦς εἰς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀνέλπιστα προμνηθεύει τὰ ἀγαθὰ, οἷόν τι π. χ. ἱστορεῖται ἐν τῷ παραμυθίῳ τῆς Μάρως καὶ Κάλως. Εἶναι ὅμως ἐν μέρει τὸ ἐπύλλιον πεποικιλμένον διὰ φαντασιῶν ἀναμνήσεων. Καθ' ὅλου δὲ ἐξεταζόμενον ὡς πρὸς τὴν ἐπίνοιαν εἶναι καλὸν καὶ διδακτικόν· μόνον τῇδε κάκεισε περὶ τὴν ἐκτέλεσιν ἐφάνη ἡμῖν ἐπιψογον μάλιστα ὡς πρὸς τὴν παχυλὴν παράστασιν τῶν θελήτρων καὶ τῶν θωπειῶν τῆς πλουσίας νέας, ἥτις μεριστοφληκῶ τῷ τρόπῳ ὑφαρπάσασα τὸ ὁμοίωμα τῆς πτωχῆς νέας, τῆς παρὰ τῇ μητρὶ τοῦ μνηστῆρος περιμενούσης τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἐραστοῦ, ἐδακχεύει εἰς τὸν ὀλεθρον. Παρίστανται δὲ ἐν τῷ ἐπύλλῳ τὰ πράγματα ἀντίστροφα ἢ ὡς ἐν τῷ Φαῦστῳ τοῦ Goethe. Ἐκεῖ μὲν ὁ Φαῦστος μετῃμφισμένος ἀποπλανᾷ τὴν Μαργαρίταν εἰς τὸν ὀλεθρον. Ἐνταῦθα δὲ ἡ ἡδονή, ὁ πειρασμός, ὑποκριθεῖσα τὴν ἀγνὴν ἐρωμένην, ἀποπλανᾷ τὸν χρηστὸν νεανίαν εἰς τὴν φθοράν. Εἵπομεν ἀνωτέρω, ὅτι ἡ παράστασις προσκρούει ἐνιαχοῦ εἰς τὴν λεπτότητα τοῦ αἰσθήματος τοῦ ἀναγνώστου. Ὁμοιάζει τὰς εἰκόνας ἐκεῖνας, ἐν αἷς ἀποκαλύπτονται τὰ ἐπιψογώτερα μέλη τῶν παριστανόμενων προσώπων, ἢ γίνονται σφόδρα διαφανῆ. Ὁ φόρτος ὅμως οὗτος εἶναι δυνατόν καὶ νὰ ἀφαιρεθῇ ἀνευ βλάβης τοῦ ὅλου· καὶ πιστεύομεν ἄλλως τε ὅτι ὁ δεξιὸς εἰκονογράφος δὲν θὰ δυσκολευθῇ τινὰ τῆς εἰκόνης τοῦ μέρους νὰ καταστήσῃ ἥττον διαφανῆ, ὅταν ἀποφασίσῃ νὰ ἐγκαταστήσῃ τὰ ἔργον εἰς τὴν πινακοθήκην τοῦ δημοσίου, αἷον π. χ.

Τὰς ἐρωτήσεις μ' ἀπελὰ
φιλήματα σφραγίζει,
περὶ τὰ σῶμά του κολλᾷ,

φιλεῖ, καταγλωττίζει,
 ὑπομεθύει καὶ γελᾷ,
 θλίβει καὶ τρέμει καὶ βοᾷ·
 κ' ἐν βακχικῇ ἀγκάλῃ
 τὴν δύναμίν του βδάλλει.

Ἐκείνος εἶχ' ἐξαντληθῇ,
 κ' ἐλευθερίαν θέλει
 καὶ ν' ἀποφύγῃ προσπαθεῖ
 τὰ θαλπερά της μέλη·
 πλὴν περισφίγγει ἰσχυρῶς,
 κ' ἰδρόνει, τήκεται ὡς κηρὸς
 κ' ἀσθμαίνει κ' ἀναπάλλει
 ἐν διαπύρ' ἀγκάλῃ.

καὶ παρακατιῶν

αφοδρῶς ἡ φύσις σου ὀργᾷ
 πᾶν μέλος καίει καὶ σφριγᾷ.

καὶ αἱ ἐπαναλήψεις τοῦ φλογεροῦ κάλλους, καὶ αἱ μέχρις ὀστέων
 καὶ κοκκάλων καὶ μυελῶν ριγήσεις καὶ βοήσεις, πάντα ταῦτα
 καὶ ἄλλα εἶναι γραμμαὶ χρωστῆρος, ἐμβαπτισθέντος πάρα πολὺ
 βαθέως εἰς τὸν ἐπαγωγικὸν κυκεῶνα τῆς ἡδυπαθείας. Ἄλλ' ὥς
 ποιήσῃ ὁ ποιητὴς ὅπως δόξῃ αὐτῷ. Αὐτὸς εἶνε κύριος.

Ὁ πύργος τῆς Κόρης=ἡ Αἶγλη=εἶναι ἐστηριγμένος ἐπὶ μυ-
 θεύματος ἀγνώστου Ἑλληνικοῦ. Πολλὰ φέρονται παρ' ἡμῖν τὰ παρα-
 μύθια, ἐν οἷς γέφυραι ἢ πύργοι κτίζονται τὴν ἡμέραν ὑπὸ τολμη-
 ρῶν ἀρχιτεκτόνων, ἀνατρέπονται δὲ διὰ νυκτὸς ὑπὸ Νηρηίδων
 καὶ ἄλλων πνευμάτων κακοποιῶν. Τὸ παρὸν ἐπὺλλιον ἀρχεται
 διὰ τῆς ἱστορήσεως τῆς χαρᾶς καὶ τῶν τελετῶν, ἅτινα ἀνέλαμ-
 ψαν ἐν Βυζαντίῳ, ὅτε μετὰ μακρὰν στεῖρωσιν ἐτέχθη θυγάτριον,
 μόνος τοῦ θρόνου διάδοχος τῷ αὐτοκράτορι. Παρέστησαν τότε
 εἰς τὴν πομπὴν μετὰ τῶν ἄλλων καὶ αἰχμαλώτοι Ἀχαιῶν. Περί-
 λυπος καὶ ἡ χρησιμοδότης ἰέρεια τοῦ δελφικοῦ μαντείου, ἐκδιω-
 χθεῖσα ἐκ τῆς δαφνοσκεποῦς ἐστίας, τῆς ἐν Δελφοῖς, μετὰ τὴν
 σύλησιν τοῦ μαντείου καὶ τὴν μετακόμισιν τοῦ ἱεροῦ τρίποδος εἰς
 τὸν ἱππόδρομον τοῦ Βυζαντίου, ἐνθα εὐρίσκεται μέχρι σήμερον ἐν
 τῷ κέντρῳ τοῦ Ἀττιδαίου, ἡ ἰέρεια ἡ ἐν Δελφοῖς, μετεσχημα-

τίσθη εἰς μάντιδα τῶν τριόδων, ἐξ ἐκείνων, οἶαι περισώζονται μὲν
μέχρι τινός καὶ ἐν Βυζαντίῳ, πλανῶνται δὲ ὅμως καὶ ἀνά τὰς
ἀγυιάς τῶν Ἀθηνῶν τῶν ἰοστεφάνων. Ἀνερωτηθεῖσα ἡ μάντις
περὶ τῆς τύχης τοῦ ἀρτιγενοῦς θυγατρίου :

«Τὸ βλέμμ' ἀνησύχως ἡ κόρη στροφᾷ,
κυμαίνουιν σπαργῶντα φοιδόληπτα στῆθι,
σποδρύνεται νῦν ὁ σπασμὸς, νῦν λωφᾷ . . .
ἡ μαύρη σφραγὶς τῶν μελλόντων ἐλύθη.
— Ἄ'Ες στάδιον δούλων φροντὶς περιττῇ
τὸν τρίςπειρον μ' ὄψιν δεσμώτην κρατεῖ
εἰς πρέπουσαν ὥραν αὐτῇ
ἡ σαύρα τ' ἀγροῦ τὸν ἰόν της ἂν πύσῃ,
τοῦ θρόνου των τ' ἄστρον θὰ σβύσῃ !

ἐπὶ τῷ χρησμῷ τούτῳ :

Τῶν μὲν ἐθολώθ' ἐξ ὀργῆς ἡ χολή,
οἱ δὲ μυκτηρίζουιν τὸν ἄφρονα γρίφον·
τὸ πνεῦμα σιγῶν ὁ πατήρ ἀσχολεῖ
εἰς χάος βαθύ λογισμῶν ἀποκρύφων·
ὁ νοῦς ἀψηφεῖ δεισιδαίμον' ἀχλὺν,
στοργὴ καὶ καρδία ταχύποπτος πλὴν
προαίσθησιν θάλλει τυφλὴν,
κ' ὕπ' ὄψεως τρέμει, μὴ θάνῃ δηχθεῖσα
ἡ κόρ' ἐν πορφύρᾳ τεχθεῖσα.

Ἐπινοεῖ λοιπὸν ὁ αὐτοκράτωρ νὰ προφυλάξῃ τὴν κόρην ἐν
πύργῳ, ἐκτισμένῳ ἐν τῷ Βοσπόρῳ, ἐν τῇ θαλάσῃ. Τολμηρὸς
νέος ἀρχιτέκτων ὑπισχνεῖται τὸ ἔργον, ἂν ὑποσχεθῇ αὐτῷ τὴν
χεῖρα τῆς κόρης, καὶ ὁ βασιλεὺς

Σ' ἀνέκ', ἐν τῷ πύργῳ ἡ κόρ' ἐν σωθῇ,
κ' ἡ χεὶρ της κ' ὁ θρόνος μου, τύχ' ἀγαθῇ·
ἂν ὅμως ἡ τύχη ψευσθῇ,
κ' εἰς ἔργα δὲν κτίσης τοὺς λόγους συντόμως,
σ' ἀμείδ' ἀπηνὴς λαιμητόμος.

Ὁ ἀρχιτέκτων ἐπιλαμβάνεται τοῦ ἔργου. Ἀμέτροι ὑπηρετοῦ-
σιν αὐτῷ οἱ κτίσται, καὶ ἀπειδῶς δαπανᾷται ὁ χρυσός. Τὰ θεμέ-
λια ὑφoῦνται ἤδη ὑπεράνω τῶν κυμάτων, ἀλλ' ὁ δι' ἡμέρας ἐκτί-
ζετο, ἀνετρέπετο διὰ νυκτός. Ἠγγίζεν ἡ προθεσμία καὶ ὁ ὄλε-

θρος ἐπασσέϊτο εἰς τὸν κτίστην. Περίλυπος αὐτὸς ἀνερעυνᾷ δι' ὅλης νυκτὸς τὴν αἰτίαν τοῦ κακοῦ, ὅτε ἀκούει ἀπὸ μέσων τῶν κυμάτων ἐξ ἄντρων ὑγρῶν ἀναπεμπυμένῃν μολπὴν, κατὰ μικρὸν δὲ βλέπει ἀναδυόμενον ὅμιλον Νυμφῶν, ὅστις χορεύων περὶ τὸν πύργον ἀνατρέπει αὐτὸν μετὰ χλαύης :

Σκορπίσατε κόραι μ' ἀγρίαν χολὴν
τοῦ νάνου θνητοῦ τὴν γιγάντειον φρένα,
ἀφοῦ παραβλέψας τὴν ἐπιπολὴν,
θρασὺς ἐμβαθὺν ἔρευνῶν τὸν πυθμένα.
Κλονεῖται καὶ σφέλλειτ' ὁ πύργος τραπείς,
σαλεύεται, τρέμει καὶ τρίζ' ἡ κρηπίς,
μὲ τέχος ὀργίλ' ἀστραπῆς
τὰς χεῖρας κινοῦν τ' ἀλαλῶζοντα πλήθη
καὶ κοῦφ' ἀφανίζοντ' οἱ λίθοι.

Ἐπιχυθεὶς ὁ τεχνίτης ἀρπάζει τὴν Νύμφην τὴν ἄγουσαν τὸν χορόν.

Ἐδῶ, Σατανᾶ, κρατερὰ σὲ κρατῶ,
καὶ μάτην ζητεῖς τοῦ λοιποῦ νὰ μ' ἐκφυγῇς.
μ' ἐπέκλωσας σὺ τὸ δυστύχημ' αὐτὸ,
καὶ σὺ τὰς λοιπὰς πρὸς τ' ἀδίκημ' ὠδήγεις·
κ' ἂν ἦσαι κακοῦργος δυσχεύρωτος σὺ,
εἰς μάμας ἀρκαὶ νοθεύεια χροσῇ...

Ταῦτα δὲ λέγων ἀφαιρεῖ τὸν πέπλον τῆς Νηρηίδος :

ὦ, δός μοι τὸν πέπλον! τὸν πέπλον μου δός,
καὶ λάβ' ἄντ' αὐτοῦ πᾶν ὅ,τι ἄλλο θελήσης.
Ποθεῖς εὐτυχίαν; πιστὴ σ' ὁπαδὸς
σ' ἀμείδ' εὐπειθὴς μ' ἠδονὰς κ' ἐντροφήσεις·
κ' ἐὰν ἡ ψυχὴ σ' ὥς ἀδάμας σκληρὰ
πρὸς θάλλοντα κάλλη κ' ἐρώτων πυρὰ
κωφεύ' ἀπαθὴς καὶ ψυχρὰ,
ἀπαίτησον πλοῦτη καὶ θρόνους καὶ κρότον,
πλὴν δὸς τὴν καλύπτραν μου πρῶτον!

Ἀλλ' ὁ νέος ἀπαιτεῖ τὴν ὑπὸ τῆς νύμφης ἀνοικεδομένην καὶ ἀπιστέγασιν τοῦ πύργου. Τίθεται παρκαυτικά ἢ χεῖρ εἰς τὸ ἔργον· καὶ ἐπειδὴ εἶχε μὲν ἡ ἥρα τῆς νυκτὸς παρέλθει, καὶ ἤγγιζον ἡ φωνὴ τοῦ ἀλέκτορος, ἐσπᾶνίζον δὲ καὶ οἱ λίθοι, ἡ νύμφη ἀνεπλή-

ρωσε τούτους διὰ στίχων ἐκ αιμαμάτων Νηρηίδων. Ἀένποι δὲ γογγυσμοὶ καὶ στόνα κλυόντο περὶ τὰ βάθρα τοῦ πύργου, ἱμπετρουμένων τῶν νυμφῶν.

Ταράσσει ὁ ῥοῦς, φρικτοὺν τὰ νερά,
οἱ ναῦται τὸν τρέμοντα πύργον φοβοῦνται.
Μέν' ἥσυχος, κτίστα, εἴν' τ' ἄνω στερεὰ
καὶ μόνον τὰ κάτω ἀπαυδοῦν καὶ κλονοῦνται·
ἀπόδος μ' ἀντὶ τῶν τοσοῦτων ἀγώνων
τὸν πέπλον, τὸν πέπλον μου μόνον!

Ἀποκρίνεται ὁ κτίστης :

Ἄλλ' ἂν οὗτος ἐκτίσθῃ τοῦ λείπ' ὁ σταυρὸς,
καὶ λείπ' εἰς τὸν ἄκρον ἱστὸν ἡ σημαία.

Πρὶν δὲ καὶ ταῦτα ἀναρτηθῶσι, φωνεῖ ὁ ἀλέκτωρ, καὶ αἱ μὲν νύμφαι ἀφανίζονται, ὁ πύργος δὲ μένει, ἐφ' οὗ ἀντὶ σημαίας

καὶ νῦν εἰς τὰς αὔρας ὁ πέπλος παλαίει
καὶ ἐπάν' ὁ σταυρὸς θριαμβεύει.

Ἐν τῷ πύργῳ κατὰ σικοθεῖσα ἡ βασιλόπαις αἰξάνεται καὶ κρατύνεται, ἀγνή, ἀθώα, ἀμόλυντος ἐκ τῆς σπηεδόνης τοῦ κόσμου, ὑπερβάλλουσα πάσας εἰς κάλλος καὶ ἀρετήν. Πανταχόσε ἡ φήμη τὴν διαλαλεῖ, πανταχόθεν φέρονται διαμνημόματα περὶ γάμου μετὰ βασιλοπαίδων καὶ ἡγεμόνων. Εἰς μάλιστα ἡγεμῶν πρὸς ταῖς πολλοῖς δώροις, ἃ πέμπει τῷ αὐτοκράτορι, συναποστέλλει καὶ τὴν ἀπειλὴν ὅτι διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου θὰ ἐκβιάσῃ τὴν χεῖρα τῆς κόρης :

κ' ἐκλήθ' ὁ στυγρὸς τῶν ἀρχόντων χορὸς
καὶ πάντων ἡ γνώμη κ' ἡ βῶμ' ἡρωτήθη·
πλὴν ἔφερ' ἐξ Ἰσου καθεὶς φθονερὸς
τὸ φρόνημα δόλιον, νόθα τὰ στήθη,
τοῦ θρόν' ἀνορθῶν τὴν πισοῦσαν τιμὴν
κ' εἰς εὖνουν τὸ μέλλον τῆς κόρης στιγμὴν
λαμπρύνων, συμπίεσθη' ἡμῖν,
καὶ τέμ', εὐτοκράτωρ, ὁδὸν τὴν ἀρίστην
τοῦ πύργ' ἀποκτείνων τὸν κτίστην.

Οὕτω καὶ ἐγένετο. Ἀγγέλλεται ἡ φήμη τῶν βασιλικῶν κηδεσταιῶν καὶ τῶν γάμων, πανταχόθεν δὲ ἀποστέλλονται πλού-

σια τὰ γαμήλια δῶρα, ὧν μεταξὺ καὶ κἀνίστρον μετ' ἀνθέων.
Ταῦτα δὲ τὰ ἄνθη μόλις ἐγγίζει ἡ κόρη καὶ

Ἄχ! εἰν' ἐκεῖνος ὁ πρέπων καιρὸς·
ὃν ἐχρησμάθησεν ἡ αἰχμάλωτος ἱέρεια τῶν Δελφῶν,
εἰν' ἐκεῖνος ὁ πρέπων καιρὸς,
ὁ κἀκιστος ὅφρις ἐκεῖ κεκρυμμένος
τὴν ἄκραν κεντῶ τῆς λεπτῆς τῆς χειρὸς,
κ' αἰσθάνεται φρίκην θανάτ' ἢ παρθένος,
ἰδὸς τὴν ἄβρὰν καλλονὴν ἀναλίσκει,
καὶ φθίν' ἢ παρθένος καὶ θνήσκει!

Δονοῦνται, βορβοῦν καὶ βροντοῦν κ' ἀντηχοῦν
δυσάγγελοι φθόγγ', αἱ κλαγγαὶ τῶν κωδῶνων·
ἐν μῆνυμα φῆμαι βαρύπτερ' ὄχοῦν
«ἡ τέκνωσ' ὁ φθόνος τὸν ἀδίκον θρόνον».
Ἐτράπ' ὁ χορὸς εἰς πομπὴν νεκρικὴν
κ' ἡ κόρ' ἢ καλὴ μὲ στολὴν νυμφικὴν,
εἰς ὕπνον ἐτάφη γλυκὺν
πλησίον τοῦ πρώτου μνηστῆρος κειμένη...
πλὴν ἔμειν' ὁ πύργος καὶ μένει...

Ὁ δὲ νοῦς τῆς παραβολῆς εἶναι, ὅτι τῶν ἀπίστων καὶ δολερῶν
βουλευμάτων μοιραῖον πέρας ἔπεται ἡ καταστροφή τῶν ἐργατῶν.

Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ἐπυλλίου τούτου εἶναι ἑλληνικωτέρα τῆς τοῦ
προηγουμένου τῶν Ὀρειάδων. Δὲν ἐμπεριέχει ὑπερβολὰς, οὔτε
στρέφεται ἐκτὸς τοῦ σώφρονος μέτρου ὡς ἐν μύθῳ. Διεγείρουσα
δὲ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀναγνώστου ζῶηρόν τὸ διάφορον ὑπὲρ τοῦ τολ-
μηροῦ κτίστου, ἐπαφίνει τὴν πρέπουσαν βαρυθυμίαν μετὰ τὴν
καταστροφὴν (=τὴν κάθαρσιν) καὶ τὴν πρέπουσαν διδασκαλίαν
ἐμπεδοῖ, τόσῳ ἀσπασιωτέραν ἐν τοῖς νῦν χρόνοις, ὅσον αἱ κηδε-
στεῖαι οὐχὶ σπανίως ἀπορρέουσιν ἐκ λελογισμένου δόλου καὶ συνά-
πτονται κατὰ πλειοδότησιν συμφερόντων.

Ἐχομεν νὰ ψέξωμεν κατὰ πάντων τῶν ἐπυλλίων τούτων τὸ
ἐν πολλοῖς ἐσφυρηλατημένον τῶν στίχων, τὰς ἀφορήτους καὶ
βιαίας, δὲ δ' εἰπεῖν, καὶ ἀμούσους ἀποκοπὰς φωνηέντων καὶ
διφθόγγων καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς τῶν λέξεων, τὰς ἐπακολου-
θήσεις συμφώνων καὶ συλλαβῶν ταυτοτήτων, ἐξ ὧν πάντων πράγ-
ματι κοπιώδης ἐνιαχοῦ ἀποβαίνει καὶ αὐτὴ ἡ ἀνάγνωσις, πολὺ

δὲ μᾶλλον ἢ ἐμμελὲς καὶ εὐφωνος ἀπαγγελία τῶν στίχων. Ἦθε-
λέ τις σχεδὸν εἶπει, ὅτι ὁ ποιητὴς εἶναι κωφός, ἢ ὅτι οὐδέποτε
ἀνέγνωσε τοὺς στίχους τοῦ φωνῇ γεγωνυῖα, ἢ ὅτι ζῶν ἐν ἄλλο-
γλώσσῃς ἀπέβαλε τὴν λεπτότητα τῆς αἰσθήσεως ὡς πρὸς τὴν
πάτριον γλῶσσαν. Παράδειγμα ἡ ὅλη στροφή ἡ ἐξῆς·

Αὐτόθ', ἔνθα πλέον τῆς λήθης τὸν ροῦν
τὸ πνεῦμ' ἀποβάλλει τῆς ὕλης τὸν φόρτον,
βλασπὸν κατ' αἰῶν' ἀποκτᾷ σιδηροῦν
κ' ὥθει τὸ σιδήρινον χόρτον·
ἐκλείπ' ἐν ἡμέρ' ἀφανὲς ἢ νεκρὸν,
τὴν νύκτ' ὡς ἀδάμας ἐκπρέπει,
αἰμάσσει κ' ἐκπέμπ' ἓνα στόνον πικρὸν
ὁσάκις ἡ χεὶρ μας τὸ δρέπει.

Ἐν τῇ στροφῇ ταύτῃ περιέχονται 10 ἀποκοπαὶ φωνηέντων
καὶ διφθόγγων. Εἶμαι βέβαιος ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν ἀκροατῶν μου
δὲν ἐννοοῦσιν ἅμ' ἀκούοντες τὸν νοῦν τοῦ στίχου· καὶ πόθ' αἰεί-
ποτε ποθ' (=πόθου) ἀδελφὸς (πλανῶν μ' ἀπωτέρω ἀνευδότης).
Συγκοπαὶ ὡς τὸ γῆρας μ' = γῆρας μου, τὸ σῶμα μ' = σῶμα μου, ὁ
νοῦς μ' = ὁ νοῦς μου, ἐμπρός τ' = ἐμπρός του, καὶ πάλιν ὦ! εἶθε μα-
κρὰν ἀπὸ τοῦτ' ἀπηνῇ νὰ σκέπ' ὁ Θεὸς τὴν καρδίαν σας, αἶρων
ὑψόθ' ὅσ' (=ὅσον) ἀπέχουν οἱ κοῖλ' οὐρανοὶ, τῆς φρίκης τῶν μαύ-
ρων νερτέρων.

Τοιαῦται, λέγω, συγκοπαὶ καὶ κακοφωνίαι δυσπρόφερτοι βρί-
θουσιν ἀπανταχοῦ τῶν Ἑσπερίδων. Ἀλλὰ καὶ οἱ γρίφοι ἐν αὐ-
ταῖς δὲν εἶναι σπάνιοι, ὡς οὐδὲ τὰ γλωσσήματα, τὰ ἀσινῆ, εἰκῆ,
στιγγέω, αἰμύλα, φιλω-ὄχῳ τὸ φορτίον κτλ. κτλ.

Παρὰ πάσας ὁμῶς τὰς κῆρας ταύτας θεωροῦμεν τὰς Ἑσπερί-
δας ἀξίας λόγου πολλοῦ· ἡ δὲ ἀξία αὐτῶν ἤθελεν εἶσθαι ἀνυπερ-
θέτως μείζων, βεβαιότερα δὲ ἢ ἐξ αὐτῶν ἠθικὴ ὠφέλεια, ἂν ἦσαν
ἀφελέστερα καὶ σαφέστερα τὰ ἐπύλλια, ὃ ἴσως κατορθωθῇ, ὅταν
ἐπιξεσθῶσι καὶ ἀπολειανθῶσιν ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ.

Ἡ Μάνρα τοῦ Γενιτσάρου, ἔπος μακρὸν, ἐκ 3, 500 περίπου
στίχων, ἀπεικονίζει μίαν τῶν θλιβερωτάτων σκηνῶν τῆς ζωῆς
τῶν ὑπὸ δουλείαν Ἑλλήνων.

Ἐν ᾧ χρόνῳ οἱ βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες ἐξεθρόνιζον καὶ ἀπε-
 τύφλουν ἀλλήλους, βλακωδῶς δὲ προσέβλεπον οἱ ὑπῆκοι εἰς τὰ
 ἐπαίσχυντα ὄργια τῆς ἀρχομανίας ἣ ἐμεθύσκοντο ἐκ τῶν πονηρῶν
 ἀμιλλῶν τῶν ἵπποδρομείων, ἐδημιουργεῖτο ἐν σιγῇ ἡ στρατιωτικὴ
 σύνταξις τῶν Τουρκομάννων ὑπὸ τὸν Ὁρχάνην καὶ τὸν ἀδελφόν
 τοῦ Ἀλινεδδίν καὶ τὸν ἀνώτατον δικαστὴν τοῦ στρατοῦ, τὸν
 Καρὰ Χαλὶλ Τσενδερελίν. Ἀσύντακτοι εἶναι τέως οἱ μισθοφόροι
 τῶν Τουρκομάννων, οἱ περίπυστοι Ἀκιντσίδες, οἱ ὅσον ἀκάθεκτοι
 κατὰ τὴν ἱππικὴν προβολήν, τοσοῦτον ἀχαλίνωτοι περὶ τὸ λα-
 φυραγωγεῖν, καὶ ἐπιτήδειοι μᾶλλον εἰς τὸ καταστρέφειν τὰ κα-
 θεστῶτα, ἢ εἰς τὸ δημιουργεῖν νόμιμα καὶ ἐδραῖα. Ὁ Καρὰ-Τσεν-
 δερελίς λοιπὸν διενεθῆ νὰ σχηματίσῃ στρατιάν, ἥτις κατὰ τὴν
 διαβολικὴν ἐπίνοιαν ἔχει πολλὴν τὴν ἀναλογίαν πρὸς τὸ τάγμα
 τῶν Ἰησουϊτῶν. Ὡς δηλαδὴ τοῦτο κατέστη τὸ ἰσχυρότατον ὄρ-
 γανον τῆς καταδουλώσεως τῶν συνειδήσεων ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ Εὐ-
 ρώπῃ, οὕτω καὶ οἱ Γενίτσαροι κατέστησαν τὸ ἀτέραμνον ἔρρισμα
 τῆς τῶν Ὁσμανλιδῶν κυριαρχίας. Ἐστρατολογοῦντο οἱ Γενίτσα-
 ροὶ μεταξὺ τῶν χριστιανῶν καὶ ἄρα ὡς τὰ πολλὰ παῖδες Ἑλ-
 λήνων ἦσαν οἱ δημιουργοῦντες τὰς τάξεις τῶν πολεμίων τοῦ Γέ-
 νους, καὶ συμπληροῦντες τὰ χάσματά των. Ἀνηρπάζοντο οἱ παῖ-
 δες ἐν τρυφερᾷ ἡλικίᾳ καὶ ἐξεδιάζοντο εἰς ἀσυνείδητον ἐξόμοσιν,
 ἀποκοπτόμενοι ἀπὸ παντὸς συνδέσμου μετὰ τῆς πατρῴας ἐστίας
 καὶ τῶν γονέων καὶ φίλων. Δὲν εἶχον οἱ Γενίτσαροι οἰκογένειαν
 δὲν εἶχον πατρίδα, δὲν εἶχον τέκνα. Ἐστία των ἦτον ὁ στρατὸς,
 σύμβολον τῆς ὑπάρξεως ὁ μαγειρικὸς λέβης, ἔργον τὸ μάχε-
 σθαι κατὰ τῶν ἀπίστων, καὶ ἦσαν ἐν αὐτῷ φοβεροὶ καὶ δυσκα-
 ταγώνιστοι, ἐπὶ ὅλους αἰῶνας ἀποτελέσαντες τὰ νεῦρα τοῦ
 Ὀθωμανικοῦ κράτους, οὗ τὰς μεγάλας καὶ βαθεῖας κρηπίδας
 αὐτοὶ ἐλάξευσαν μετὰ τὴν σπάθην των, καὶ οὐτινος τὴν ἀπαίσιον
 πελαγίσασαν κορυφὴν αὐτοὶ ἐπύργωσαν μετὰ τὰ ἄγρια σώμα-
 τά των.

Μίαν σκηνὴν ἄγρας τῶν Ἑλληνοπαίδων ἐν τῷ Λιτοχωρίῳ τοῦ
 Ὀλύμπου ἐπεχείρησεν ὁ γενναῖος ποιητὴς ἐν τῇ Μάννᾳ τοῦ Γενί-
 τσάρου νὰ γράψῃ, καὶ νὰ παραστήσῃ τοὺς θρήνους καὶ τὰ μαρ-

τύρια τῶν γονέων, ἐφ' ὧν ἐξετείνεται ἡ φοβερὰ τῶν Τουρκομάνων ἀρπάγη.

Πλουσία χήρα, ἡ Χρυσαΐδω, ἐν τῷ Λιτοχωρίῳ εἶχε κόρην περικαλλῆ, τὴν Μόσχων, καὶ παιδίον ἄρρεν, τὸν Φῶτον. Τὴν κόρην ἐζήτησεν εἰς γάμον μεταξὺ ἄλλων καὶ ὁ Φλώρος, ἀρματωλὸς τοῦ Ὀλύμπου· ἀλλ' ἡ χήρα μήτηρ προὔτιμησε τὸν συντοπίτην καὶ δημογέροντα Τόσκαν, ἵνα ἔχῃ αὐτὸν προστάτην ἐν τῇ χώρᾳ κατὰ παντὸς συναντήματος. Εἶχον οἱ γάμοι πρὸ ἔτους τελεσθῆ, ὅτε ἦλθε διαταγὴ καὶ περιπολία τουρκικὴ, ἵνα συλλεγῶσιν οἱ ἐξέχοντες τῶν Ἑλληνοπαίδων. Ὡς κεραυνὸς δ' ἐνσκήψασα ἡ σκληρὰ διαταγὴ μετέτρεψεν ἐν ἀκαρεὶ εἰς κοιλάδα κλαυθμῶνος ὅλον τὸ χωρίον. Ἐπάγωσεν ὑπὸ τοῦ τρόμου ἡ Χρυσαΐδω ἐπὶ τῷ διαλλαγήματι, καὶ σπεύδει πρὸς τὸν γαμβρὸν ὑπὲρ σωτηρίας τοῦ τέκνου· ἀλλ' οὗτος, προβλέπων τὴν ἰκεσίαν τῆς πενθερᾶς, καὶ τὴν ἰδίαν γινώσκων ἀδυναμίαν, ὑποκρίνεται τὸν ἀσθενῆ.

Ἄπρακτος ἐντεῦθεν τρέχει ἔπειτα ἡ μήτηρ πρὸς τὸν σπαχὴν τοῦ χωρίου, ὃν καὶ πολλάκις εἶχε προεuerγετήσει. Ἄλλ' ὅσῃν καὶ ἂν δεικνύῃ συμπάθειαν καὶ αὐτὸς ὁ σπαχὴς πρὸς τὴν Χρυσαΐδω, οὐδεμίαν παρέχει βοήθειαν, εἰμὴ τὴν πικρὰν παρηγορίαν ὅτι τιμαὶ καὶ πᾶσα ἡ μεγαλοπρέπεια τῶν Σουλτάνων περιμένει τὸ τέκνον της ἐν ταῖς τάξεσι τῶν Γενιτσάρων.

Ἐξαντλημένη ἐπανέρχεται ἡ μήτηρ εἰς τὸν οἶκόν της καὶ ἐμπίπτει εἰς ὕπνον ληθαργώδη, ἀφ' οὗ μόλις ἀνάνηφει διὰ τῶν περιποιήσεων τῆς Μόσχως καὶ τῶν γειτόνων, τρέμουσα ἐκ τοῦ φρικτοῦ οὐείρου ὃν εἶδε καὶ ἐξ οὗ προμαντεύεται τὸν θάνατον τοῦ παιδίου της. Ἀποπέμψασα τὰς γείτονας, ἐκλιπαρεῖ παρὰ τῆς θυγατρὸς νὰ ἀναβῇ τὸν Ὀλύμπον πρὸς τὰ Λημέρια τοῦ Φλώρου, καὶ νὰ παρακαλέσῃ τὸν πέρυσιν καταφρονηθέντα ἀρματωλὸν νὰ σώσῃ τὸ τέκνον της. Πείθεται ἡ Μόσχω καὶ, στολισθεῖσα κατὰ τὸ Ὀμηρικὸν ὑπόδειγμα, ἔρχεται πρὸς τοὺς κλέφτας καὶ ἐξιστορεῖ τὸ πάθος τῆς μητρὸς, τὰ δάκρυα, τὴν ἀπελπισίαν.

Ἐπαγγέλλεται τῷ Φλώρῳ παρὰ τῆς μητρὸς ὅτι θέλει τῷ προμηθεύσει νόμφην καὶ ὠραιότεραν καὶ πλουσιωτέραν αὐτῆς. Λελουμένη ὑπὸ δακρύων προσπίπτει εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἀρματω-

λαῦ τῷ ὑπενθυμίζει τὴν παλαιάν, τὴν παρθενικὴν ἀγάπην τὴν ἀμοιβαίαν, τὴν ὁποίαν αὐτὴ ἐθυσίασεν ὡς κόρη εὐσεβῆς εἰς τὸ θέλημα τῆς μητρός. Ὑπόσχεται νὰ τὸν στεφανώσῃ. Ἀναρριπίζονται παρὰ τῷ ἄρματῳ πάσαι αἱ φλόγες τοῦ μόλις ὑπολωφῆσαντος πάθους, ἐλπίζει δὲ οὗτος μίαν·στιγμὴν, ὅτι ἴσως ἡ Μόσχω ποιήσῃ ἐν ἑτι βῆμα, μίαν ἑτι θυσίαν ὑπὲρ τῆς μητρός καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ· καὶ ἐκλιπαρεῖ ἀπ' αὐτῆς νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ εἰς τὰ ὄρη, ἀπαρνούμενη τὸν δειλὸν καὶ ἀναίσθητον δημογέροντα. Ἄλλ' ἡ ἀπάντησις τῆς Μόσχως ἡ σαφὴς, ἡ βραχεῖα καὶ χριστιανικὴ ἐξάγει πάραυτα τὸν ἄρματῶλὸν ἐκ τῆς ἀπάτης. Δηγθεῖς δὲ ὑπὸ τοῦ ἄλγους ὁ Φλῶρος πάσχει μίαν τῶν περιοδικῶν ἐκείνων διαταράξεων τῆς ψυχῆς, ὑφ' ὧν προσεβάλλετο κατὰ καιροῦς, καὶ τρέχει ἡμέρας τινὰς ὡς μαινόμενος εἰς τὰ δάση, φεύγων πᾶσαν κοινωνίαν ἀνθρώπων, καὶ αὐτῶν τῶν φιλτάτων, ὕστερον δὲ ἐξημεροῦται κατὰ μικρὸν, ὅταν βαρυνθῇ ὑπὸ τῆς αἰτίας καὶ τοῦ καμάτου. Λέγουσι τότε κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ ἀρχηγοῦ οἱ κλέφται εἰς τὴν κόρην ὅτι θὰ περιμένῃ εἰς μάτην ἐπ'ἀνοδὸν ἀδεβαίαν, βαθέως δὲ συγκινηθέντες ἐκ τοῦ πάθους τῶν χριστιανῶν, βεβαιοῦσιν αὐτοὶ, ὅτι ἅμα ὡς ἐπιστρέψῃ ὁ καπετάνιος, πάντες οἱ κλέφται θὰ σπεύσωσιν εἰς τὰς κλεισθρεῖας πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ Φώτου καὶ τῶν λοιπῶν παιδιῶν τοῦ Λιτοχωρίου.

Ἐμμενεν ἡ μήτηρ πρὸ τοῦ Λιτοχωρίου παπταίνουσα πρὸς τὴν κόρην ἐπανακάμπτουσαν ἐκ τῶν ὁρέων, ὅτε ἤκουσεν αἴφνης τὸ φοβερὸν διαλάλημα·

Ἀκοῦτέ το:

«Ὡς αὔριο, τὸ ταχυὸν ν' ἀρῇτε δίχως ἄλλο,
νὰ δώκατε τ' ἀγόρια σας· κανεῖς νὰ μὴ πομείνῃ·
καλὰ νὰ τ' ἀγροικήσετε! μὴν κρύψῃ τὸ παιδί τοῦ
κανεῖς γονιός· γιατί φωτιά καὶ σίδερο θὰ πῆσῃ
ἀπ' τὸν ἀφέντη.

«Ὡς τ' ἔκουσεν ἡ ἄμοιρη, κλονίσθ' ἡ κεφαλὴ τῆς·
σάλεψ' ὁ νοῦς τῆς· βιαστικὰ τρέχει καὶ ξανατρέχει·
θέλει νὰ φύγῃ, δὲν μπορεί. Τῆς μένει μὴδ' ὀλίπα,
ἡ Μόσχω ἀπὸ τὸ βουνὰ κ' ὁ Φλῶρος μὴ προκάρμουν
νὰ σώσουνε τὸ γιόκα τῆς. Μ' ἂν ἴσως καὶ δὲν ἦτον

ὁ Φλώρος κείθε στὸ βουνό; μὴν ἦταν σὲ καρτέρι;...
 — «Θεὲ μου! τότε χάθηκε τὸ ἀκριβὸ παιδί μου,
 καὶ τί νὰ κάμω; τὸ πωρὸν τὸ πέρνουν δίχως ἄλλο,
 τὸ πέρνουνε, Γενίτσαρος νὰ γείνη καὶ τὴν πίστι,
 πίστι καὶ μάννα ν' ἀρνηθῇ»! — Τῆς ἀναψε τὸ αἷμα:
 — «Ἄ! κἀλλιο τούτῃ τῇ στιγμῇ, νὰ τὸ ἰδῶ νὰ πῶ
 νεκρό... Μὰ πάλ' ἂν στὴν ψυχὴ ἐνθύμησι βασιτάξῃ,
 πῶς εἶχε μάννα χριστιανῇ, καὶ χριστιανὸ πατέρα,
 καὶ μέσα μέσα 'ς τὴν καρδίᾳ χριστιανὸς 'πομένει,
 δὲν, θ' ἄχῃ τὴ συγχώρει ἀπὸ Θεοῦ κ' ἀνθρώπων;
 — Μέσα μ' ἐγὼ τὸ συγχωρῶ. — Ἄς πῶ νὰ ρωτήσω
 τὸν Παπαθύμιον... θὰ μοῦ πῇ· ὡς τόσο καὶ ὁ Φλώρος
 ἴσως κατίδῃ».

Οὕτως ἐμονολόγει ἐμπληκτος ἡ μήτηρ, ὅτε προβαίνει ἡ κόρη
 μὲ κάτω νεύοντας ὀφθαλμοὺς, καὶ μόλις σύρουσα τὰ κατάνοπα
 σκέλη· «Μεθαύριον, εἶπον οἱ σύντροφοι τοῦ Φλώρου, ὅτι θὰ κα-
 ταβοῦν ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου. — Μεθαύριον! ἀνακραῖζει ἡ μήτηρ ἔξω
 φρενῶν· ἀλλ' αὐριὸν τὸ ταχυὸ τῆς ἀφαιροῦσι τὸ τέκνον!

«Ἄχ! Μόσχω μου, βοήθα με, ποῦ βρίσκομαι δὲν ξέρω·
 θαρρῶ πῶς κολουριάζονται γύρω μου χίλια φύδια,
 καὶ μὲ δαγκώνουν. Στοῦ παπαῖ ἔλα μαζί νὰ πᾶμε,
 στοῦ Παπαθύμιου, καί τι θέλω νὰ τὸν ρωτήσω».

Καὶ ἔλθοῦσα πρὸς αὐτὸν δρομαία καὶ ἀσθμαίνουσα·

«Πές μου, ἄχ! πές μου, δέσποτα, ἂν γείνουν τὰ παιδιὰ μας
 Γενίτσαροι, θὰ προσκυνεῖν εἰς τὸ Τσαμί σὰν Τούρκοι;
 Τέχα θελὰ τὰ χάσωμεν πέρα 'ς τὸν ἄλλον κόσμον;
 Τὸ λάδι δὲν θὰ φυλαχθῇ ποῦ τ' ἄλειψ' ὁ νονός του
 καὶ τ' ἄγιο μύρο ὁ παπᾶς; Ἄ! ῥήνεψε τὸ νοῦ μου!» —
 Σ' αὐτὰ τὰ λόγια κάρφωσε κάτω στὴ γῆ τὸ μάτι
 ὁ Παπαθύμιος. Τί νὰ πῇ 'ς τὴ δύστην μητέρα;
 λέγει, ξελέγει· ἄρχινᾷ τὸν λόγον καὶ τὸν κόβῃ
 ἀτέλειωτο· ἄς τὸ ὕστερο, Χρυσίδω μου, τῆς λέγει,
 ὁ χριστιανὸς εἰς τὸν Θεὸ ἐλπιδ' ἅς ἔχῃ πάντα.
 Αὐτοὶ ποῦ Τούρκοι θὰ γενοῦν, χριστιανοὶ νὰ μείνουν
 δὲν γίνονται. Τὸ βάπτισμα μαζί καὶ τ' ἄγιο μύρο
 τὰ χάνουν, καὶ στὴν ἐκκλησίᾳ σὰν χριστιανοὶ δὲν μπαίνουν.
 Μᾶχ' ὁ Θεός... ποῖο ὕστερα μπορεῖ νὰ γείνουν πάλι

χριστιανοί, σὰ βαφτισθοῦν καὶ πάλαι βάλουν λάδι,
καὶ τότε στὸν Παράδεισο μαζί μας θὰ λὰ μποῦνε». —
«Καὶ ποιὸς, παπᾶ μ', σὰν τούρκεψε, πάλαι τὸ μεταεῖδε,
γενίτσαρος νὰ βαπτισθῇ; ἐφώναξ' ἡ Χρυσάδω,
μὲ βραχνιασμένη τῇ φωνῇ. Ποιὸς εἶδε τὸ παιδί του
γενίτσαρο ν' ἀφοκρασθῇ τὸ κλάδωμα τοῦ γονιοῦ του;
'Εχθὲς ἀκόμη τῶλεγε στὴ γειτονιά ἡ Βάσσω
ἡ ἄμοιρη! Τῆς τούρκεψαν τὸ μοναχὸ παιδί της,
κ' ἀπὸ τὰ χρόνια πέρασε ὁρδὶ Γιανιτσαρῶν
καὶ εἶδε καὶ ἐγνώρισε τὸ μαυρογυρὸ, γιὰτ' εἶχε
ἓνα σημάδι κόκκινο ἀνάμεσα 'ς τὰ φρύδια.
Καὶ πῆγεν ἡ μαυρόμοιρη καὶ τῶλεγε: Παιδί μου,
ἐγὼμ' ἡ Βάσσω, ἡ μάννα σου, καὶ σεῖσαι τὸ παιδί μου,
γιὰ γνώρισε με! κύτταξε· μ' αὐτὰ ἐδῶ τὰ στήθια
σ' ἔχω βυζάζει. Ἐπανωθὶὸ σὲ τούτη τὴν καρδιά μου
τὸ κεφαλάκι ἀκούμπηγες! Παιδί μου, μιλῆσέ μου.»
κ' ἐκεῖνος δὲν τὴν γνώρισε, δὲν ᾔθελε νὰ ξέρῃ
πῶς ἦτανε χριστιανῶν Γκιαούριδων βλαστάρη,
μόν' εἶπε καὶ τὴν ἔδιωξαν μὲ ξύλο στρατιῶται!
Τέτοι' ἄχ! καὶ μένα, δέσποτα, τὴ μαύρη παντουχαίνουν!
Σύρε, παπᾶ μου, στὸ καλὸ... στὸ σπῆτ' ἡ πρεσβυτέρα
θὰ σὲ προσμένῃ. Δύστυχα γεννήκανε τὰ χρόνια
κ' εἶν' ὅλα φόβοι... Κ' ἔσκυψεν ἡ πικραυμένη μάννα
κ' ἔχαμοκουκουδιάστηκε, σὰν νᾶθελεν ὁ ὕπνος
νὰ τὴν ἐπάρῃ. Ὁ παπᾶς τὸ πίστεψε καὶ φεύγει
ἀγάλη, γάλι.....

Ἀπελθόντος τοῦ ἱερέως, ἐγείρεται ἡ μήτηρ καὶ συλλαμβάνει
τὴν φοδερὰν ἰδέαν νὰ φονεύσῃ ἰδίᾳ χειρὶ τὸ τέκνον κάλλιον ἢ νὰ
τὸ παραδώσῃ εἰς ἐκτουρκισμόν. Στολισθεῖσα λοιπὸν, ἀνάπτει τὰς
λαμπάδας τοῦ Πάσχα, θυμιάζει τὸν οἶκον, καὶ λαβοῦσα τὸ ἡγα-
πημένον μαχαίριον τοῦ συζύγου, ἀφυπνίζει τὸ παιδίον καὶ ἀρχε-
ται μοιρολογοῦσα περὶ αὐτὸ ὡς περὶ νεκρόν.

Ἀλλὰ πῶς σκέπτεται στὴ γῇ νεκροῦς σαδανωμένους,
στὸν ἀκριβὸς τὸ γρόκα μου ἀνασκωθῆτε ψίχα!
γιὰτ' εἶν' τὸ δόλιο ἀμάθητο τῆς πέτρας νὰ σηκώνῃ,
καὶ σὰν πονῇ, τὴν μάννα του, τὴν ἄμοιρη θὰ κρᾶξῃ
ὦχ! ἄμοιρη μὲς τὰ βουνὰ, ζωσμένη μὲ τὰ φεῖδια
θὰ βοδολᾷ...

"Ετσι τραγούδα ἡ δύστυχη, κ' ἀπάν' στὸ μαιρολόγι
κοιμήθη πάλι τὸ παιδί, ποῦταν ὀχτῶ χροῶνε...
Νὰ τελειώσω, τί σφαχτὸ ποῦ στὸ Χριστὸ θὰ δώσω—
εἶπε καὶ ἐτινέχθηκε μὲ τρίχαις σηκωμέναις,
κ' ἔτο' εἶναι θέλημα Θεοῦ, νὰ γείνη δῆχως ἄλλο,
γινὰ νὰ μὴν πέση στῶν ἐχθρῶν τὰ χεῖρια καὶ τουρκέψη
ὁ Φῶτος μου... Ἀγάπη μ', ἄχ! Ἀφέντη μου, Χριστέ μου,
σοῦ στέλνω τὸ παιδάκι μου στὴν ἀγκυλιὰ νὰ τώχης
νὰ μὴν τουρκέψη. Κύτταξε νὰ μὴν τὸ βασανίσῃ
τὸ χέρι μου· βοήθησε νὰ εὕρῃ τὴν καρδίαν του...
νὰ μὴν ἀργήσῃ, στὴ στιγμὴ στὸν οὐρανὸ ν' ἀνέβῃ.
"Αχ! γινὰ νὰ ἰδῶ, κόδει καλὰ; καλὰ ν' ἀκουσμένο;
κ' ὡς πῖναι τὸ μαχαίρι της, λὲς κ' ἔπιασ' ἕνα φεῖδι,
καὶ τὸ πετάει βιαστικὰ μὲ μιὰ φωνὴ μεγάλῃ
π' ὅλο τὸ σπῆτι βήξε, κ' ἐξύπνησεν ὁ Φῶτος.—
α"Τ' ἔχεις, γλυκερὰ μανουλά μου, τί ἔπαθες, ποῖος εἶναι;
μὴν ἦρθαν κλέφταις; 'μίλησε νὰ σηκωθῶ νὰ δρᾶξω
ἀπὸ τὸν τοῖχο τὸ σπαθί καὶ τὸ μακρὺ τουφέκι
τ' ἀφέντη μου.....

—"Οχι, παιδί μου, τίποτα δὲν εἶναι. Νὰ ξυπνήσῃς
οὐ θέλα... γινὰ σήκω μιὰ καὶ κάνε τὸ σταυρό σου
καὶ πές μου τὸ Πάτερ ἡμῶν, σὰν πῶς στὴν ἐκκλησία
τὸ ἔλεγες, καὶ ψάλλε μου καὶ τὸ Χριστὸς ἀνέστη.
Ψάλλτο μου, Φῶτο, ψάλλτο μου, ν' ἀκούσω τὴ λαλιὰ σου,
γινὰ εἶν' ἡ ὕστερη φορὰ..." Ἀχ! μάννα μου τί ἔχεις;
Τί ἔπαθες, μανουλά μου, κ' ἔχεις θολὰ τὰ μάτια;
μέσα τους εἶναι κόκκινα καὶ μαυρισμένα γύρω.

—"Αχ! μ' ἔπιασε πονόματος... ἔλα στὸ κανοστάσι·
ἔλα, παιδί μ', στὴν Παναγιὰ, καὶ πές τὴν προσευχήν σου,
καὶ πές καὶ παρακάλεσε, πῖλαι καλὰ νὰ γείνω.

—α" Ἄν εἶναι γινὰ τὴ μάννα μου, γινὰ τὴ χρυσή μου μάννα,
νᾶναι καλὰ, ποτὲ καὶ μὴ σῶση, μὴν τὴν εὕρῃ,
σταυρόνω τὸ χεράκι μου καὶ λέω τὴ προσευχή μου.
Μάννα μου, μιὰ μὲ ἔπιασε τρεμοῦλα ποῦ δὲν ξέρω,
... ἕνα μαχαίρι κορτερό μου φαίνεται' ἐκεῖ χύμω...
δὲν εἶναι τοῦ πατέρα μου;.....

—'Ἀνέστασι, παιδάκι μου, σοῦ εἶπα ὅτι λὰ κόμω,
λαμπάδες, γλέπεις, ἀναψα, ἔχω ἀγὰ βαμμένα,
καὶ θὰ λὰ σφάξω καὶ τ' ἀντί· μόν' πῆς τὴν προσευχή σου.

—Τὴν ἔλεγε καὶ ἔσκυπτε τὸ ἄκαιο, κ' ἐκείνη

σάν ἀστραπή ἐχύθηκα, ἀρπάζει τὸ μαχαίρι,
καὶ μὴ τοῦ δίνει στὰ πλευρὰ, ποῦ μπήχθ' ὡς τὸ μανίκι.
«Χριστιανὸ σὲ γέννησα, Ῥωμειὸ θέ νὰ σὲ θάψω»
φωνάζ' ἐκείνη. Ὡχ! αὐτό· στρίφει τὸ πρόσωπόν του,
χλωμιάζει καὶ ξαπλώνεται σάν λεμονιὰ στὸ ρέμμα,
δὶταν ποτάμι ἄγριο τὴν ρίζαν τῆς ἐσχώση
καὶ τὴν κυλίση στὸ γκρεμνό...

Ἡ μήτηρ παρεφρόνησε καὶ συναγείρει διὰ τῶν ἀσμάτων τοὺς
γείτονας.

«Μοῦστελεν ὁ πατέρας του γραφὴν ἀπὸ τὸν ἀδερ,
«Χρυσάιδω, τὸ παιδάκι μας τὸν Φῶτο μας τὸν θέλω»
πολὺν καιρὸν τὸν χάρηκες, καὶ τόρα στείλῃ μου τον,
γιατὶ αὐτοῦ ποῦ βρίσκεται λόκοι τὸν τριγυρνᾶνε.
Στείλτον κ' ἐγὼ νὰ τὸν χαρῶ, νὰ ἰδῶ τί χάrais ἔχει.
Στείλτον. Τὸν θέλουν γρήγορα ἀπάνω οἱ ἀγγέλοι,
στὸ χοροστάσι τοῦ Χριστοῦ νὰ ψάλλῃ μετ' ἐκείνους....
Σήκω τ' ἀγόρι μ', ξύπνησε, ὦραν πολλὴ κοιμᾶσαι·
σήκω νὰ ἰδῇς τὰ λούλουδα ποῦ φέρν' ἀπὸ τὸν κάμπο·
μοσχοβολᾶνε· τῆς αὐγῆς ἔχουν δροσιὰ πιομένα....—
ἔτο· ἔλεγε καὶ ἐκλαιγαν ἡ ἄλλαις ἡ γυναῖκες.—
Κοιμᾶται τ' ἀγγελουδι μου. Κοιμήσου τὸ παιδί μου,
κοιμήσου. Ἐπαράγγειλα χρυσὴ στολὴ νὰ κάμουν,
στὴ Βενετὶα μὲ μάλαμμα, στὴν πόλι τὸ κρεβάτι,
καὶ στὸ Μωριὰ μεταξωτὰ παπλώματα νὰ γέρνης,
ὁ Φῶτος μου, τ' ἀγόρι μου, ὕπνο γλυκὸ νὰ παίρνῃ....—

Ἐν τοσοῦτῃ οἱ Τοῦρκοι διασπαρέντες εἰς τὸ παιδομάζωμα,
καὶ εὐρόντες νεκρὸν τὸν Φῶτον, ὑπολαμβάνουσιν ἑαυτοὺς ἐμπαι-
χθέντας ὑπὸ τοῦ Τόσκα, καὶ τοῦτον μὲν ἀνασκολοπιζοῦσι, τὴν
δὲ Μόσχω σύρουσιν αἰχμάλωτον μεθ' ἑαυτῶν. Ἡ μήτηρ πλανᾶ-
ται παράφρων κατὰ τοὺς ἀγρούς. Ταχέως δὲ ἀνέδραμεν ἡ θλι-
βερά ἀγγελία πρὸς τοὺς ἀρματωλοὺς, καὶ ὡς ἤκουσε τὰ γενό-
μενα ὁ Φλώρος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν, καταλαμβάνουσιν ἐν σπουδῇ
τὰς διόδους, διρβάνια, ἐπὶ τῆς πρὸς τὰ Βιτώλια ὁδοῦ.

Ἐκεῖ κοντὰ στὴ Νάουσα, τὸν παινεμένον τόπον,
ποῦ πάντα του στὰ πράσινα ντυμένος καμαρόνει,
καὶ μὲς τῇ λίμνῃ λούζεται κ' ἔχει στὴν ἀγκαλιὰ του

κοπέλλαις τριαντάφυλλα, καὶ λεύκαις παλληγκάρια,
εἶναι θεόρατο βουνὸν, καὶ φέρνει στενοδρόμι
μὲς τοὺς κρημονοὺς καὶ ρεματιαῖς ἕνα πρὸς τὰ Βιτώλια.

Ἐκεῖ ἀνέμενον οἱ ἀρματωλοὶ τοὺς Τούρκους καὶ τὴν λεῖαν αὐ-
τῶν. Ἐπιπεσόντες δὲ τοὺς μὲν διεσκόρπισαν, ἡλευθέρωσαν δὲ τὰ
παιδιά καὶ τὴν Μόσχων. Πίπτει ὁ Φλώρος βαρέως πληγωθεὶς ἐν
τῇ συμπλοκῇ. Τὸν ἐπαίρνουν οἱ σύντροφοι καὶ ἡ Μόσχω καὶ φέ-
ρουν εἰς τὸ Λιτόχωρον. Ἐκεῖ δὲ τὰ πάντα μηχανᾶται ἡ Μόσχω
ἕνα τὸν ὑγιάνη.

Τῆς λέν, βαθεῖα πῶς τὴν πληγὴν τὰ ζωτικὰ στὰ ὄρη
τὴν κάναν, καὶ μὲ γωπηκὰ θὰ ξεγερέψη κἀλι.

Ἄλλ' εἰς μάτην ἡ Δέσπω, ἡ πολύπειρος τοῦ χωρίου ἰατρίσσα,
ἀναλαμβάνει νὰ ἐρωτήσει τὰς Νηρηίδας.

Θέλεις καλὴ μανούλα μου (ἀποκρίνονται αἱ Νηρηίδες)
Θέλεις καλὴ μανούλα μου μιὰ τύχη νὰ σοῦ δώσω,
ὅπου τὴ λύρα νὰ βαρῆς, τὸν κόσμον νὰ τρελλάνης ;
φέρει δοξάρι, πιάσε το ἀνέποδα, καὶ πάλαι
πιάσε το ἴπια, καὶ θὰ ἰδῆς τὴ νουστιμιὰ ποῦ χύνῃ.
Θέλεις φλογέρα νὰ φυσᾷς ; Ἰλα κ' ἐγὼ σοῦ δίνω
ν' ἀντιλαλοῦν ἐπὶ τὰ φορεῖς λόγκοι καὶ ριζοδοῦνα
νὰ σκάρῃ τ' ἀηδόνι στὴ βατυαῖα, καὶ ἡ πέρδικα στὴ θρούμμη.
τὸ μοῦ χαλεύεις, βολετὸ δὲν εἶναι νὰ σοῦ δώκω.
θὰ φάῃ ἡ λαβωματιά τὸν Φλώρον καπετάνιο.

καὶ ὀλίγοι ἀπέμειναν εἰς τὸν Φλώρον αἱ στιγμαὶ τῆς ζωῆς.

Τούρκο μου, λείπει στὸν ψυχογιὸν, παραγγελιὰ σοῦ δίνω...
σ' εἶσαι μ' ἀδελφί γκαρδιακὸν, καὶ σένα θέλ' ἀφήκω
τὴν δυστηρή μου θέλησι. Τὴν Μόσχων σὰν τὰ μέτια σ'
νὰ τὴν τηρήης... Ἡ ἄμοιρη παντέρμητι στὸν κόσμον
ἂχ θὲ λὰ μείνῃ... Ὑστερα πάρε τὸ φλάμπουρό μου
καὶ κάρφωσέ το κατὰ ψηλὰ, ψηλὰ εἰς τὴν κορφοδοῦνα,
ὅπου γυρνᾷ οἱ σταυραστοὶ, καὶ βοδολᾷ οἱ λύκοι,
νὰ τὸ τηρᾷ 'ς τὴν Δάρισσα, εἰς τὴν Τρίκαλα, στὸν Κάμπο,
καὶ νὰ τὸ ἀγνατεύουν ἀπὸ τὴν Ἀλασσῶνα
ὡς μέσα εἰς τὴν Νιδουσα.
κ' ὅταν τὰ μέτια μου κλειστοῦν πὸ σένα καὶ τὴ Μόσχων,
κτίσθαι μνημοῦρι πυργωτὸ μὲ μαρμαρένια σκέπη,

νὰ στέκ' ὀρθὸς νὰ πολεμῶ καὶ δίπλα νὰ γελῶ
 σὰν ἔρθ' ἡ ὥρα... καὶ θ' ἀρθῇ, θαρτῇ καὶ θὰ περάσῃ
 γιὰ νάρθῃ πάλαι... νὰ τὴν χαράζῃ. Ἀχ, κ' ὁ δόλιος
 τόρα πεθαίνω»... Κ' ἔγειρε ὁ Φλώρος τὸ κεφάλι
 νὰ κρύψ' ἀπὸ τὸ σύντροφο, νὰ κρύψ' ἀπὸ τὴ Μόσχω
 τὸ δάκρυ ποῦ κατέβαινε. — «Τοῦρκο μ', τὸ παραθύρι
 ἄνοιξ' κατὰ τὸν Ὀλυμπο μίνια ματιὰ ἀκόμα
 θίλω νὰ βίξ'. Ἔχετε 'γειὰ, ἔλατα φουντωμένα
 καὶ βρύσαις μὲ τὰ κρυὰ νερά, καὶ σεῖς πιστὰ συντρόφια... ὁ
 Τοῦρκο μ', ἀπὸ τὸν ὦμο μου κρέμασ' τὸ δαμασκί μου,
 βάλ' τὸ τουφέκι στὴν ποδιά καὶ δόμ' τὸν ταμπουρά μου
 καὶ βάστα με νὰ σηκωθῶ καὶ κράτῃ με νὰ κάτσω...»
 Καὶ πῆρ' ὁ κλέφτης ἑλαφρὰ στὸ χέρι τοῦ μουζουκι
 κ' ἤρχισε καὶ τραγοῦδαγε σὰν νᾶταν στὰ καλά του
 τὴν ὥρα ποῦ βασιλεψε στὸν Ἐλυμπον ὁ ἥλιος.
 «Ἀχ! τί γλυκὸ βασιλεῖμα ποῦ ἔχεις, Ἐλυμπέ μου!
 Χίλια πουλιὰ σὲ τραγουδοῦν, καὶ χίλιοι ξεφαντώνουν
 κλέφταις στὰ κορφοβούνα σου, τὰ ἔλατα, τὰ πύκα...
 κ' ἐγὼ σ' ἐπάτουν μιὰ φορὰ, καὶ σ' εἶχα σύντροφό μου!
 Ἔχετε 'γειὰ, λημέρια μου! ἔχετε 'γειὰ πλατάνια,
 βρυσοῦλαις μὲ τὰ κρυὰ νερά, καὶ πύκα μὲ τὰ λάφια!
 ἔχετε 'γειὰ καὶ σεῖς παιδιὰ, καὶ Τοῦρκό μου, καὶ Μόσχω...»
 Κ' ἔγυρ' ὁ Φλώρος στὸ πλευρό.

Κατέβησαν οἱ σύντροφοι νὰ παραλάβουν τὸν νεκρὸν εἰς τὸ
 ὄρος· ἡ δὲ Μόσχω, στολισθεῖσα ὡς νύμφη, προσέρχεται περίλυ-
 πος εἰς τὸν νεκρὸν καὶ ἀποποκείρασα τὴν χρυσὴν κόμην, ἐνῶ
 ἔκυπτε νὰ δώσῃ τὸν ὕστατον ἀσπασμὸν, ἐκπνέει ἐκ τοῦ πόνου.
 Δρομαία καὶ λυσίκομος προβαίνει ἡ παράφρων μήτηρ καὶ ἐπιρρί-
 πτουςα στέφανον ἐξ ἀγριαμπέλου, ἄρχεται νὰ ψάλλῃ τὸ Ἑσάτα
 χόρευε, ἐνῶ οἱ κλέφται ἐπαίρουσιν ἀμφοτέρους τοὺς νεκροὺς,
 τιμῶντες τὴν ἀγάπην τοῦ Φλώρου.

Τοιοῦτον εἶναι τὸ τραγικώτατον τοῦτο ἔπος, ἐκτιθέμενον ἐν
 ὀλλοῖς δι' αὐτοτάτων τῶν στίχων τοῦ ποιητοῦ, ἔπος ἠντλημένον
 κ τοῦ ἀνεξαντλήτου μαρτυρολογίου τῶν πατέρων ἡμῶν, μαρτυρο-
 λογίου, τοῦ ὁποίου, ἂν κατὰ καιροὺς ψυχαὶ εὐγενεῖς δὲν ἐξετί-
 νασαν τὸν παχὺν κονορτὸν τῆς λήθης, ἤθελε τελείως ἀπολεσθῇ
 τὸ μνημόσυνον καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς μνήμης τῶν ἐπιζώντων ἀκωθεν

ἕως κάτω. Ἐσφάδαζε τὸ ἑλληνικὸν γένος σπαρσσόμενον ὑπὸ τῶν ὀνύχων τῆς Τουρκίας κατὰ τρόπους, ὧν ἔμπροσθεν ὡχρᾷ ἡ τολμηροτάτη τῶν ποιητῶν φαντασία. Πάντες οἱ ζῶηροὶ καὶ γενναῖοι βλαστοὶ τοῦ ἔθνικοῦ δένδρου ἀπεκόπτοντο καὶ μετετρέποντο εἰς ἀξίνας, μετὰ λύσεως καταφερομένης κατὰ τοῦ καθημαγμένου στελέχους. Εἶναι ἀπίστευτον, εἶναι ἱστορικὸν θαῦμα ὅτι ἐπεζήσαμεν δοῦλοι. Θὰ ἀποδείξωμεν ἄρᾳ γε τὴν αὐτὴν καρτερίαν καὶ ζωτικότητα ὡς ἐλεύθεροι; Ἄς τὸ εὐχθῶμεν καὶ ἄς τὸ ἐλπίζωμεν! Τὰ νῦν δρώμενα ἐν ἡμῖν ἀκατάβλητον ἐμποιοῦσι βαρυθυμίαν.

Ὅτι μὲν λοιπὸν ὁ ποιητὴς ἐπέτυχε περὶ τὴν ἐκλογὴν τῆς ὑποθέσεως εἶναι βέβαιοι. Ὁ ἐτελέσθη ἐν Λιτοχωρίῳ τῆς Θεσσαλίας ὡς ἐν μικρογραφίᾳ, ἐτελεῖτο κατὰ φοβερὰν μεγαλογραφίαν αἰῶνας ὅλους ἐν ὅλῳ τῷ Γένει, ἀπὸ τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἰστροῦ καὶ τοῦ Εὐξείνου μέχρι Ταινάρου καὶ Κύπρου. Ὅτι ἔθιξεν ἐν τῷ ἔπει τὰς βαθυτάτας χορδὰς τῆς ἑλληνικῆς καρδίας κατὰ ρυθμὸν οὐχὶ ξενικὸν οὔτε νόθον, ἀλλ' ἠντλημένον ἐκ τῶν δημοτικῶν ᾠσμάτων, τῆς Ἰλιάδος ταύτης τῶν Ἑλληνικῶν καὶ παθῶν καὶ δόξης καὶ αἰσθημάτων, εἶναι ὁμοίως καταφανέστατον. Ὅτι ἐπεμελήθη καὶ ἐπέτυχε νὰ διαπλέξῃ ἐν τῷ ἔπει ἥθη, ἔθιμα, γλῶσσας, παραδόσεις, προλήψεις, δεισιδαιμονίας καὶ πᾶν ὅ,τι ἀναφέρεται πρὸς τὸν ἔθνικὸν βίον, προκύπτει ὁμοίως σαφές, καὶ οἱ παρεστῶτες δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι ἀντελήφθησαν αὐτοῦ ἐκ τῶν παρατεθέντων χωρίων. Ὅτι ἀπανταχοῦ τοῦ ἔπους εἰκονίζεται ἡ βαθεῖα προσκόλλησις πρὸς τὴν πάτριον θρησκείαν, ἡ παρορμῶσα μέχρι τῆς ἰδιοχείρου σφαγιάσεως τῶν φιλτάτων, εἶναι βέβαιοι οὐδ' εἶναι σπάνιον καὶ ἀνιστόρητον ἐν ἡμῖν ἡ ἰδία θυσία καὶ ὁ θυσιασμοὸς τῶν οἰκείων πρὸ τοῦ φοβεροῦ διλήμματος τοῦ ἐξάνδραποδισμοῦ καὶ τῆς ἀλλαξοπιστίας. Τὸ Ζάλογγον, ἡ Κυλλήνη, ἡ Νεάουσα, τὸ Κούγγι, τὸ Ἀρκάδιον, ἡ γολέτα τοῦ Ἀποστόλη ἐν τῷ λιμένι τῶν Φαρῶν εἶναι ἀποχρῶσαι μαρτυρίαι καὶ ἀπόδειξις, ὅτι ὁ ποιητὴς δὲν ἐχώρησεν οὔτε πέραν τοῦ πιθανοῦ, οὔτε ἐκείθεν τοῦ πραγματικοῦ γεγονότος. Ἐν ταῖς μεγίσταις ἀρεταῖς τοῦ ποιήματος καταλέγομεν καὶ τὸ ὅτι μετεχειρίσθη τὴν δημώδη γλῶσ-

σαν, ἀφοῦ σκοπὸς αὐτοῦ ἦταν, ὡς φαίνεται, νὰ ἀναΐξῃ τὰς παλαιὰς πληγὰς τοῦ Γένους, καὶ νὰ ἐμποιήσῃ βαθύ, ἀνεξάλειπτον, αἰώνιον τὸ αἶσθημα τῆς ἐκδικήσεως ἐν τῇ συνεκδόσει τοῦ λαοῦ, αἶσθημα, τὸ ὁποῖον ἐμαράνθη ὑπὸ τὴν παγερὰν πνοὴν τῆς ἀρχομανίας καὶ τοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ τῶν ἐφημέρων συμφερόντων ἀκωθεν ἕως κάτω.

Ἡ πλοκὴ τοῦ ἔπους εἶναι κατὰ τὸ Ὀμηρικὸν ἔθος. Ἐκ παθήματος τοῦ πρωταγωνιστοῦ—ἐνταῦθα δὲ πρωταγωνιστὴς ἡ Χρυσαΐδω—ὀρμάται ὁ ποιητὴς καὶ περὶ αὐτὸ συντάσσει τὰ πάντα ἀδιάστως, καὶ οὕτως ὥστε οὐδὲν μόνον ἀνευ βλάβης τοῦ βίου δύναται νὰ ἀφαιρεθῇ πρὸς ποικιλίαν διαπλέκει καὶ τινα περὶ τοῦ βίου τῶν κλεφτῶν ἐν Ὀλύμπῳ, τὰ γνωστὰ ἐκ τῶν δημοτικῶν ᾠμάτων. Οἱ χαρακτῆρες εἶναι σαφεῖς καὶ γνήσιοι Ἑλληνικοὶ κατὰ τὴν ἱστορουμένην ἐποχὴν. Ἀπομιμήσεις εὐρίσκομεν μόνον ὀλίγας καὶ ταύτας ὁμηρικὰς ἢ ἐξ Εὐριπίδου. Ἐν τισι μόνον ἔχει ἀναλογίαν πρὸς τὸν μονομάχον τῆς Ραβέννης τοῦ Friederich Haluc. Ἡ παράστασις εἶναι ζωηρά, καίτοι σχοινοτενεστέρα τοῦ δέοντος, καὶ ἐμβεβαπτισμένη εἰς τηλικούτενον πάθος, ὥστε πολυλάκις ὁ ἀναγνώστης καταπονεῖται ὡς ὁ ἀναπνέων ἀτμόσφαιραν πνιγρὰν. Ἡ ἔκθεσις εἶναι ἀφελὴς μὲν, ἐνιαχοῦ ὅμως καὶ ἐγγίζουσα εἰς τὸ τετριμμένον.

Διὰ ταῦτα πάντα ἡ ἐπιτροπὴ δὲν ἐδίστασε νὰ ἀποκαλέσῃ τὴν δάφνην εἰς τὸν γενναῖον ποιητὴν τῆς Μάννας τοῦ Γενιτσάρου. Ἀλλ' οὐχ ἥττον σπουδαῖον ὑπολαμβάνει καὶ τὸν ἕτερον ποιητὴν τὸν τῶν Ἑσπερίδων, καὶ ἐπαιεῖ καὶ αὐτὸν δημοσίᾳ, εὐχομένη ἀμφοτέροις νὰ προκόψωσιν εἰς παιδείαν καὶ ἀρετὴν καὶ αἰσθήσιν καὶ τέχνην, καὶ νὰ γλυκαίνωσι διὰ τῶν ᾠμάτων αὐτῶν τὰς πικρὰς ἡμέρας τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου. Γένοιτο!

Οἱ κριταὶ

Ε. ΚΟΚΚΙΝΟΣ.

Θ. ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ.

Ὁ εἰσηγητὴς

Θ. ΑΦΕΝΤΟΥΔΗΣ.

Παρελθὼν τότε ἐπὶ τὸ βῆμα ὁ πρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου κ. Κόκκινος ἠνέφξε τὸ δελτίον τῆς Μάννας τοῦ Γενιτσάρου, καὶ ἀνέγνωσε ἐν μέσῳ ζωηροτάτων χειροκροτήσεων τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ, Ἄντ. Ἀντωνιάδου, γυμνασιάρχου, ὅστις προσελθὼν καὶ λαβὼν τὴν δάφνην ἀφίερωσε τὰς 1000 δραχμὰς εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ Ἐθνικοῦ στόλου καὶ τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης εἰς ἐκάστην ἀνὰ 500 δραχμὰς. Ἔτα ἠνέφξεν ὁ κ. Πρύτανις καὶ τὸ δελτίον τοῦ ἐπαινεθέντος πόηματος, τῶν Ἑσπερίδων, ἐν ᾧ περιείχετο τὸ ὄνομα τοῦ κ. Βιζυηνοῦ, καὶ ἄλλοτε βραβευθέντος ἐν τῷ παρόντι. Ζωηραὶ χειροκροτήσεις ἐχαιρέτισαν καὶ τότε τὸν νεαρὸν καὶ ἀπόντα ποιητὴν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΙΑΣ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ.

§ 1.

Ὁμολογεῖται ὅτι ἡ καλλιτεχνικὴ κατασκευὴ τῶν οἰκοδομημάτων ἐμφαίνει τὸν βαθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ τὸν ὑπάρχοντα ἐν τινι πολιτείᾳ. Ἐπειδὴ δ' ὅμως αἱ ἀρχαῖαι πολιτεῖαι ἀντικείμενον εἶχον μᾶλλον ἑαυτάς ἢ τὸ τοῦ πολίτου πρόσωπον, ἡ ἀνωτέρω ἀρχὴ δέον ὡς πρὸς ἐκείνας νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐπὶ τῶν δημοσίων μᾶλλον οἰκοδομημάτων ἢ ἐπὶ τῶν ἰδιωτικῶν καὶ τῷ ὄντι ὅτε τὰ πρῶτα ὑπερεῖχον κατὰ τε τὴν τέχνην καὶ τὴν σεμνότητα, ἡ πολιτεία διέτρεχε τὴν ὁδὸν τῆς προόδου καὶ τῆς δόξης, τούναντίον δὲ ἡ ὑπεροχὴ τῶν ἰδιωτικῶν ἐμαρτύρει τάσιν ἀτομικοῦ συμφέροντος ἐφ' ἧς οὐδέποτε εὐδακίμησε πολιτεία ἀρχαία. Τούτου ἕνεκα βλέπομεν τὴν ὑπεροχὴν τῶν ἰδιωτικῶν οἰκοδομημάτων ἀναφαινομένην πάντοτε ἐν τῇ παρακμῇ τῶν ἀρχαίων πολιτειῶν οὕτως ἐπὶ τῆς ἐντελοῦς διαφθορᾶς τῶν Ῥωμαίων ὑπάρχον οἰκίαι δίκην πόλεων ἐξωκοδομημέναι, *ad modum urbium exœdificatæ*, καθὼς λέγει ὁ Σαλλούστιος

(Catil. c. 12), ἐπὶ δὲ τῆς ἐκπτώσεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἰδίως κατὰ τοὺς Μακεδονικοὺς χρόνους ἦσαν τινὲς τὰς ἰδίας οἰκίας τῶν δημοσίων οἰκοδόμημάτων σεμνοτέρας κατεσκευασμένοι, ὡς μανθάνομεν ἐκ τοῦ Δημοσθένους (Ὀλυνθ. Γ'. 29—κατὰ Ἀριστοκράτους 208).

Ἐν τῇ παρακμῇ τῶν Ἀθηνῶν ἔζη, ὡς πασίγνωστον, καὶ ὁ Σωκράτης· ὅπως δὲ κατὰ πάντα διεκρίνετο ὁ φιλόσοφος ἐκείνος τῶν συγχρόνων αὐτοῦ, οὕτω διέφερε καὶ κατὰ τὴν οἰκίαν, ἥτις μικρὰ οὔσα καὶ εὐτελής, ἀνεμίμησκε μᾶλλον τὰς ἀρχαίας οἰκίας τοῦ Ἀριστείδου καὶ τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ ἐφαίνετο τρόπον τινὰ διαμαρτυρομένη κατὰ τῆς τάσεως τῆς συγχρόνου ἰδιωτικῆς πολυτελείας. Ἡ μεγάλη δὲ αὕτη ἀντίθεσις καὶ τὸ κλῆος τοῦ φιλοσόφου κατέλιπον ἡμῖν εἰδήσεις τινὰς περὶ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, αἱ παρατιθέμεναι συνειλεγμέναις δυνάμεθα ἐξ αὐτῶν ὡς ἐκ φιλολογικῶν ἐρεπίων νὰ παραστήσωμεν ἐν τῇ διανοίᾳ ποία τις ἦτο ἡ περὶ ἧς λόγος οἰκία τοῦ Σωκράτους.

§ 2.

Ἐν πρώτοις εὐρίσκομεν αὐτὴν μικροτάτην ὅλων τῶν ἐν Ἀθήναις οἰκιῶν (Stallb. — Krosch. εἰς Πλάτ. Πρωτ. 310 Α), αἵτινες τότε ἦσαν πλείονες ἢ δεκακισχίλια τὸν ἀριθμὸν (Ξενοφ. Ἀπομν. 3, 6, 14. Böckh Πολιτ. οἶκον. τῶν Ἀθην. Τόμ. Α'. σελ. 57 καὶ 92). Τούτου ἕνεκεν ὁ μὲν Ἀριστοφάνης ἀποκαλεῖ αὐτὴν οἰκίδιον (Νεφέλ. 93), ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης ἐδίδου εἰς τὸν Σωκράτην μέγαν τόπον ἵνα ἐνοικοδομήσῃ οἰκίαν, ὅπερ ὁμως ἀπέρριψεν ὁ φιλόσοφος (Διογ. Λαέρτ. Β, 5).

Ἦσως ὁ τοῦ Σωκράτους οἰκίσκος ὑπῆρχεν ὠκοδομημένος, καθ' ὃν τρόπον ἐδίδασκεν ὁ φιλόσοφος ὅτι πρέπει νὰ οἰκοδομῶνται αἱ οἰκίαι. Δηλαδὴ ὁ Σωκράτης ἐνόμιζεν ὅτι πρέπει τις νὰ οἰκοδομῇ τὰ μὲν πρὸς μεσημβρίαν ὑψηλότερα, ἵνα ὁ ἥλιος τὸν μὲν χειμῶνα μὴ ἀποκλείηται, τὸ δὲ θέρος παρέχῃ σκιάν ὑπὲρ τῆς στέγης πορευόμενος,—τὰ δὲ πρὸς ἄρκτον χθαμαλότερα, ἵνα μὴ ἐμπίπτωσιν οἱ ψυχροὶ ἄνεμοι (Ξενοφ. Ἀπομν. 3, 8, 9) (α).

᾽ (α) Ταῦτά σχεδὸν νομίζει καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ Α' τῶν Οἰκο-

Ἡ θύρα τῆς οἰκίας ἦτο λίαν μικρά, *θόριον* καλουμένη ὑπὸ τοῦ κωμικοῦ, πιθανῶς δ' ἐστερεῖτο ῥόπτρου· τοῦτο ὅμως δὲν ἐξάγεται, ὡς νομίζει ὁ ἐκδότης τῶν Νεφελῶν Teuffel (Λειψ. 1863) ἐκ τῶν στίχων τοῦ ποιητοῦ

...τί ταῦτ' ἔχων στραγγεύομαι

ἀλλ' οὐχὶ κόπτω τὴν θύραν; (431—432)

διότι γινώσκομεν ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης χάριν γέλωτος ποιεῖ ἐνίοτε τὰ πρόσωπα ἀγροίκως κόπτοντα τὰς θύρας (ἴδε Βατράχ. σ. 38. 462). ὅθεν τὴν ἔλλειψιν τοῦ ῥόπτρου ἐδυνάμεθα μᾶλλον νὰ ὑπονοήσωμεν ἐκ τοῦ Πλάτ. Πρωταγ. 340 B, καθ' ὃ Ἰπποκράτης ὁ Ἀπολλοδώρου ἐλθὼν πρὸς τὸν Σωκράτη ἀέκρουσε τὴν θύραν *τῇ βακτηρίᾳ*· ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτου οὐδὲν θετικὸν δυνάμεθα νὰ πορισθώμεν, διότι ἡ ἐπίσκεψις ἐγένετο *ἔτι ὀρθρου βαθέος*, ὅθεν ἐν τῷ σκότει προχειροτέραν εἶχεν ὁ Ἰπποκράτης τὴν βακτηρίαν ἢ τὸ ῥόπτρον, ἂν ὑπῆρχεν. Περὶ δὲ τῆς ἐλλείψεως τοῦ θυρωροῦ περιττὸς πᾶς λόγος, διότι τοιοῦτους εἶχον ἐν Ἀθήναις ὀλίγιστοι μόνον οἴκοι—οἱ κατ' ἐξοχὴν ὀλβιοὶ (Stallb.—Krosch εἰς Πλ. Πρωτ. 314 C).

Ἐν τῇ αὐτῇ τῆς οἰκίας ὑπῆρχεν ὁ ἰδιωτικὸς βωμὸς ἡ ἡ ἐστία τοῦ Σωκράτους, ἐν ἣ πολλὰκις εἶδον αὐτὸν θύοντα (Ξ. Ἀπομν. 1, 1, 2) (6)· ὡς δὲ ἡ θύρα κατὰ τὸ μέγεθος ἦτο ἀνάλογος πρὸς τὴν οἰκίαν, οὕτω καὶ ὁ βωμὸς θὰ εἶχεν ἀνάλογον λιτότητα πρὸς τὰς ἐπ' αὐτοῦ θυομένας *μικρὰς ἀπὸ μικρῶν θυοίας* (αὐτόθι. 1, 3, 3).

νομικῶν· «καὶ πρὸς εὐήμεραν δὲ καὶ πρὸς ὑγίαν δαΐ (τὴν οἰκίαν) εἶναι εὐπνοῦν μὲν τοῦ θέρους, εὐήλιον δὲ τοῦ χειμῶνος· εἴη δ' ἂν ἡ τοιαύτη κατὰδόρυς οὕσα καὶ μὴ ἰσοπλατῆς» (Ἀριστ. Τόμ. Β', σελ. 1345 Bekk.).

(6) Ὁ Barthelemy ἐν τῇ Περιόδῳ τοῦ Ἀναχάρσιδος (κεφ. 25) οὕτω σαφῶς ὀρίζει τὴν θέσιν τοῦ οἰκιακοῦ βωμοῦ:

«Πλεῖσται οἰκίαι ἔχουσιν ὀπισθεν κῆπον, ἔμπροσθεν δὲ μικράν τινα αὐλὴν καὶ συχνότερον εἰδὸς τι στοᾶς, ἥτις ἀπολήγει εἰς τὴν θύραν τῆς οἰκίας, φυλαττομένην ἐνίοτε ὑπ' εὐνοῦχου τινός. Ἐκεῖ δὲ ὑπάρχει ὅτι μὲν εἰκὼν τις τοῦ Ἑρμοῦ, ἢνα διώκῃ τοὺς κλέπτας, ὅτι δὲ κῶνον, ἐπιφωβώτερος ὢν τοῦ ἀγέλατος, καὶ πάντως σχεδὸν βωμὸς τις τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐφ' οὗ θύει ὁ οἰκοδεσπότης προσερχόμενος ἡμέρας τινάς».

§ 3.

Καὶ ταῦτα μὲν μάλλον κατ' ἐξωτερικὴν ὄψιν· περὶ δὲ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς οἰκίας ἔχομεν εἰδήσεις ἀναφερομένας μόνον εἰς τὴν ἀνδρωνίτιν, ἥτοι εἰς τὸ ἐνδιαίτημα τοῦ φιλοσόφου· ἡ δὲ κυρία Ξανθίππη, ὡς σεμνὴ καὶ σώφρων Ἀτθίς εἰωθυῖα

εἶσω ἡσυχος μένειν δόμων (γ)

ἐτήρησε πάντῃ ἀγνώστα τὰ κατ' αὐτήν. Τὸ ἐνδιαίτημα λοιπὸν τοῦ Σωκράτους ἦτο ἐνδεὲς πάσης γραφῆς καὶ ποικιλίας, διότι αὐταὶ κατὰ τὸν φιλόσοφον α πλείονας εὐφροσύνας ἀποστεροῦσιν ἢ παρέχουσι » (Ξ. Ἀπ. 3, 8, 10). Ἐν αὐτῷ ὑπῆρχεν εἰς σκίμπους ἥτοι κλινίδιον εὐτελές (Πλ. Πρωτ. 340 C. Ἀρρ. Νεφέλ. 254), ἐφ' οὗ ὑπνωττεν ὁ μέγας τῆς Φαιναρέτης υἱός. Ὁ σκίμπος δὲ οὗτος ἦτο, φαίνεται, καὶ τὸ κάθισμα τῆς ὑποδοχῆς.

Λύχνον ἀμφιβάλλομεν ἂν ἔκαιεν ὁ Σωκράτης τὴν νύκτα· τοῦλάχιστον παρὰ τῷ Πλάτῳ δεχόμενος τὸν Ἱπποκράτην ἐν βαθείᾳ νυκτί, ἀντὶ ν' ἀνάψῃ τὸν λύχνον, ἐξανίσταται μετ' ἐκείνου εἰς τὴν αὐλὴν καὶ διαμένει αὐτοῦ μέχρις ὅτου φῶς γίγνεται (Πρωτ. 344 A).

Ἐν τοῖς στρώμασι τοῦ σκίμποδος ὑπῆρχον καὶ τινα τῶν ζωῶν ἐκείνων ἅπερ ἐλύπησαν οὐκ ὀλίγους περιηγητὰς τῆς Ἑλλάδος—δὴλ. κόρεις ἢ κατὰ τὸν κωμικὸν Κορίνθιος (Νεφ. 740) καὶ ψύλλαι. Μὴδὲ νομίση τις ὅτι ταῦτα εἶνε ὑπερβολὴ τοῦ Ἀριστοφάνους ἐπὶ σκοπῷ κωμικῷ γενομένη· τοσοῦτον πενιχρὸς καὶ ἡμελημένος ἦτο ὁ βίος τοῦ φιλοσόφου ὥστε οὐδεμίαν ὑπερβολὴν κατελίμπανεν εἰς τὸν κωμικὸν ποιητὴν. Τοῦτο συνιδὼν καὶ ὁ περιώνυμος Böckh ῥητῶς ἀπεφάνετο ὅτι die Darstellung des Aristophanes nicht sehr übertrieben, sondern im Wesentlichen nach dem Leben gezeichnet ist. (ἐνθ' ἀνωτέρ. σελ. 160.)

ὑπὸ τὸν σκίμποδα ἴσως ἐκείνον ἔκειντο, ὡς τις ἀθικτὸς παρακαταθήκη, αἱ βλαῦται, ἥτοι τὰ ὑποδήματα (δ) τοῦ Σωκράτους,

(γ) Εὐριπ. Ἑρκλειδ. στ. 477.

(δ) Βλαύτη· εἶδος ὑποδήματος. Σουίδας.

ἄπερ σπάνιώτατα ἐφόρει (Πλ. Συμπ. 174 Α), τὸν δὲ πλείονα χρόνον διετέλει ἀνυπόδητος. Ἐν τῷ Φαίδρῳ τοῦ Πλάτωνος 229 Α λέγει ὁ Φαῖδρος πρὸς Σωκράτην: αἰς καιρὸν, ὡς ἔουεν, ἀνυπόδητος ὢν ἔτυχον· σὺ μὲν γὰρ δὴ ἀείπῃ. Σημειωτέον ὅμως ὅτι, ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τούτου τοῦ χωρίου, ἀνυπόδητοι ἐπορεύοντο καὶ ἄλλοι πολλοὶ ὅχι ἄποροι (Böckh ξ. ἀν. σ. 160 σημ.).

§ 4.

Οὕτω λοιπὸν εἶχεν ἡ οἰκία τοῦ Σωκράτους κατὰ τε τὸ ἐξωτερικὸν καὶ ἐσωτερικὸν καθ' ὅσον μαυθάνομεν ἐκ τῶν ἀρχαίων. Αἱ ὀλίγαι αὐτὰι εἰδήσεις μαρτυροῦσι τὴν μικρότητα καὶ τὴν εὐτέλειαν αὐτῆς καὶ τὴν μεγάλην φιλοσοφικὴν λιτότητα τοῦ Σωκράτους. Τοιαύτη δὲ οὖσα ἡ οἰκία, ἀναγκαίως ἦτο ἐλαχίστης ἀξίας· ἐν τῷ τοῦ Ξενοφῶντος Οἰκονομικῷ (II, 3) λέγει αὐτὸς ὁ Σωκράτης: αἰγὼ μὲν οἶμαι, εἰ ἀγαθοῦ ὠνητοῦ ἐπιτύχοιμι, εὐρεῖν ἂν μοι σὺν τῇ οἰκίᾳ καὶ τὰ ὄντα πάντα πᾶν βραδίως πέντε μναῖς. Πέντε μναῖ ἰσοδυναμοῦσι πρὸς 125 τάλλητρα· ἐπειδὴ δὲ τοσούτου ποσοῦ ἐτιμᾶτο πᾶσα ἡ περιουσία τοῦ Σωκράτους, ἐπεταὶ ὅτι ἡ οἰκία αὐτοῦ ἥξιζε τρεῖς μόνον μναῖς (75 τάλλητρα), τὴν ἐλαχίστην τιμὴν Ἀττικῆς οἰκίας (ε). Ἐντεῦθεν δὲ συνάγομεν ὅτι ἡ λοιπὴ περιουσία τοῦ Σωκράτους ἦτο ἀξία πεντήκοντα μόνον ταλλήρων (2 μνῶν)· τοῦτο ὅμως ἀποβαίνει σχεδὸν ἀπίστευτον, διότι τότε πῶς ἐτρέφετο αὐτὸς, ἡ Ξανθίππη (ς) καὶ οἱ τρεῖς παῖδες αὐτοῦ; Ὁμολογεῖται ὅμως ὅτι ὁ Σωκράτης διετέλει ἐν μυριά, ὡς αὐτὸς λέγει (Πλ. Ἀπολ. 23 c) πενίᾳ, ἣν κυρίως παρῆγεν ἡ ἀφιλοκέρδεια καὶ ἐν γένει ὁ φιλοσοφικὸς βίος αὐτοῦ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 6 Φεβρουαρίου 1878.

Σ. Α. ΒΛΑΒΗΣ.

(ε) Ἡ τιμὴ τῶν ἐν Ἀθήναις οἰκιῶν ἀνέβαινεν ἀπὸ τριῶν μέχρις 120 μνῶν ἤτοι 3000 ταλλήρων (Böckh, ξ. ἀ. σελ. 94).

(ς) Ἡ εἰδήσις ὅτι ὁ Σωκράτης ἔλαβε βραδύτερον καὶ δευτέραν γυναῖκα, τὴν Μυρτώ, ἐξηλέγχθη ἤδη ψευδής. Ἰδὲ Stallbaum εἰς Πλάτ. Φαίδωνα 416 B.

Η ΠΑΡΑ ΤΗΣ ΘΗΡΑΙ ΕΚΡΗΣΙΣ ΤΟΥ 1650.

Ὁ ἡφαίστειος γίγαις ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης ἐν χρόνοις ἀμνημονεύτοις τὴν νῆσον Θήραν ἀνυψώσας, ὃ δι' ἐπανειλημμένων ἐκρήξεων ταύτην μεγεθύνας, εἴτα δὲ τὸν κῶνον καὶ μέγιστον αὐτῆς μέρος καταποντίσας, καὶ ἐκ τῆς οὕτω διανοιγίσης ἀβύσσου τὴν ἀνάδυσιν νέων νησίδων ἐπενεγκών, μετὰ ὀγδοηκονταεῖτη περίπου ἀνάπαυλαν ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τῆς Μικρᾶς Καμένης, καταλιπὼν τὸ τέως θέατρον τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, τὸν τῆς Θήρας κόλπον, πέραν τῆς ΒΑ. αὐτῆς ἀκτῆς καταπληκτικὰ ἐξεδήλωσε φαινόμενα, πολλῶ μὲν καταπληκτικώτερα τῶν ἀναφερομένων περὶ τῶν ἄλλων ἐκρήξεων, σίχ ἤττον ὅμως ἐκείνων πιθανά (1).

Τῷ 1649 ἤρξαντο προσβάλλουσαι τὴν νῆσον σεισμῶν θονήσεις τοσοῦτῃ ἰσχυραί, ὥστε οἱ κάτοικοι ὑπὸ τράμμα καταληφθέντες, διενασύντο, ἵνα ἀλλάχουσι πρὸς ἀσφάλειαν ἀποδηγήσων. Αἱ θονήσεις πολλῶ σφοδρότεραι ἐπανελήφθησαν τῷ ἐπὶ τῷ Μαρτίῳ 1650, πολλαὶ οἰκίαι διεσπάσαν, καὶ βράχιοι ἐκ τῶν δυτικῶν τῆς νήσου ἀπορρώγων ἀποσπασθέντες, κατεκρημνίσθησαν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἄμα τούτοις αὐχμὸς καὶ νηνεμία ἐπῆλθον τοσοῦτῃ

(1) Αἱ ἐκτενέστεραι τῶν περισωθεισῶν ἡμῖν περὶ τῆς ἐκρήξεως ταύτης περιγραφῶν εἰσι δύο, ἡ μὲν ἑλληνιστὶ, ἡ δὲ γαλλιστὶ γεγραμμένη. Ἡ ἑλληνικὴ φέρει τὴν ἐπιγραφὴν ἀκρόησις πανωφελίμος, ἐποῦ ἰδεῖν ὁ πανάγαθος Θεὸς διὰ τὴν ὠφίλειαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν κατοικοῦντων ἐν τῇ νήσῳ Σαντορήνῃ· ἰδημοσιεύθη δὲ ἐν τῇ ὑπὸ Ἀνσέλμου ἐκδομένῃ τῷ 1837 α' Ἀνθολογίᾳ τῶν κοινωφελῶν γνώσεων (φυλλ. Μαρτίου, σελ. 50 κ. ἑ.) ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ κ. Βούρου, δε εἶρε τὸ χειρόγραφον ἐν Νάξῳ. Ὁ ἀνώνυμος ταύτης συγγραφεὺς, μάρτυς ἀτόπητης τῆς ἐκρήξεως, ἦν Θηραίος ἐκ τοῦ χωρίου Πύργου, ἴσως ἱερωμένος· ἡ δὲ περιγραφὴ φέρει μορφὴν ὁμιλίας παραινετικῆς. — Ἐμμετρος ταύτης παράφρασις μετὰ θρησκευτικῶν προσθηκῶν ἰδημοσιεύθη ἐν Ἑνετίᾳ τῷ 1770 ὑπὸ τοῦ Καίσαρλου Δαπόντε, ἐν τῇ Χρησυνθείᾳ αὐτοῦ, φέρουσα ἐπὶ κεφαλῇς τοὺς στίχους·

Ὅστις τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ τί εἶναι δὲν ἤξυρει,

Ἀνάγκη νὰ τὸν φοβῇτ' ἰδῶ καὶ νὰ τὸν εἶρῃ.

Ἡ δὲ γαλλικὴ περιγραφὴ ἐγράφη ὑπὸ τοῦ ἐν Θήρᾳ διαμόντος τότε

μακραί, ὥστε τῶν ἀνεμομύλων οὐκέτι ἀληθόντων, τὸ ἄλευρον ἐξέλιπε καὶ λιμὸς ἤπαιλε τοὺς κατοίκους. Βραχεῖα τῶν δονήσεων διάλειψις ἀνεπτέρωσε μικρὸν τὰς τῶν Θηραίων ἐλπίδας· ἀλλὰ κατὰ τὸν Σεπτέμβριον βιαιότεραι αὐταὶ καὶ συνεχέστεραι ἐπαναληφθεῖσαι, πρὸς τῇ Θήρᾳ ἀπάσας τὰς γῆσους τοῦ Αἰγαίου συνεκράδαναι· συνωδεύοντο δὲ ὑπὸ ὑποχθονίων μυκημάτων τοσούτῳ ἰσχυρῶν, ὥστε καὶ αἱ μέλιστα γενναῖαι κατελήφθησαν ὑπὸ δέους.

Ἐνῷ δὲ τέως οὐδαμοῦ τῆς Θήρας καὶ τῶν πέριξ ἐξεδηλώθη ἐντοπίσεως ἡφαιστειαῖς ἐνεργείας φαινόμενον, περὶ τὰ τάλη τοῦ μαγνὸς Σεπτεμβρίου ἐν ἀποστάσει μιλίων τινῶν ἀπὸ τοῦ βορείου ἀκρωτηρίου Κουλούμβου, ἐν ἀρχῇ μὲν περτηρήθησαν πρᾶσινόχρσα τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης, εἰτα δὲ ἐφάνη ἄλως ὥσει χιῶν λευκοτάτη. Καὶ τινες μὲν ἐπίστευσαν, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἦν τοῦτο ἢ ἄκρας νηνεμίας φαινόμενον· ἀλλ' ὅσοι ἐγνώριζον ὅτι καὶ ἄλλοτε ἡφαιστεια φαινόμενα παρὰ τῇ Θήρᾳ ἐφάνησαν, ἐκ τῶν τότε περὶ μαρτυρημάτων εἰκασαν ὅτι ἡ ἀναφανείσα ἄλως, νέας ἐκρήξεις πρόσσηκον, ἐδήλου τὴν κορυφὴν ξηρᾶς ἐκεῖ τέως λεληθότως ἀναδυομένης. Καὶ ὅντως· ἦν ἔτι 27 Σεπτεμβρίου, ὅτε σεισμὸς πηλματίας τοσούτῳ βίαιος ἐπῆλθεν, ὥστε αἱ οἰκίαι, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν αὐτόπτων, ὡς πλατὰ ἐφέροντο ὑπὸ κλύδωνος πληττό-

Ἰησοῦτου πατρὸς Ριχάρδου καὶ ἐδημοσιεύθη μικρὸν μετὰ τὴν ἐκρηξιν ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ «Relation de ce qui s'est passé du plus remarquable à Saint-Erial. A Paris 1657». Πλὴν τοῦ συγγράμματος τούτου σύντομον διήγησιν τοῦ πατρὸς Ριχάρδου περιέχει τὸ «Mundus subterraneus Athanasii Kireherii lib. IV., p. 182.

Ὁ Pègues (Histoire et phénomènes du volcan et des îles volcaniques de Santorin etc., chap. VI) ἀναφέρει καὶ τρίτην ἰταλικὴν γεγραμμένην περιγραφὴν, ἄλλοθεν ἄγνωστον ἡμῖν.

Πλὴν τῶν ἄνω ὁμιλεῖ ἐν παρόδῳ περὶ τῆς ἐκρήξεως ταύτης ὁ Thevenot ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ «Relation d'un voyage fait au Levant, 1665» p. 203-4, καὶ ὁ Κρῆς Τζάννης Μπουνιαλῆς ἐν τῷ ποιήματι αὐτοῦ «Διήγησις διὰ στίχων τοῦ δαινοῦ πολέμου τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Κρήτης γενομένου. Ἐνετίησιν ἀχρά», σελ. 205.

Ὅσα δὲ γνωρίζομεν, παρ' ἄλλων ἀναφερόμενα, περὶ τῆς ἐκρήξεως ταύτης εἰσὶν ἐλαχίστης ἀξίας.

μενα, ὡς κάλαμοι ὑπὸ ἀνέμων μαστιζόμενοι· ἅμα δὲ ἐκ τῆς ἀλωει-
 δοῦς ξηρᾶς λάμψεις καὶ στήλαι πυκνοτάτου ἀτμοῦ οὐρανομή-
 χεις ὑψοῦντο, αἵτινες, ἐπὶ μικρὸν διασκεδαζόμενα, ὑφ' ἐτέρων
 ἠκολοθοῦντο, καὶ ὑπὸ βαρυτάτης ὁσμῆς συνωδεύοντο, ἦν αἱ αἶραι,
 καίτοι ἄπνοοι ὅλως, ἀνά τε τὴν νῆσον καὶ ἀνά πᾶν τὸ Αἰγαῖον
 ἐν τάχει διέχεαν. Ἀνοίγεισης ἤδη ὁδοῦ τῇ τῶν ἐγκάτων ἐνερ-
 γείᾳ, αἱ σφοδραὶ δονήσεις, αἱ ἐκ βάθρων σείουσαι τὴν Θῆραν, ἐγέ-
 νοντο ἀσθενέστεραι· ἀλλ' ἡ σφοδρότης τῶν τοπικῶν φαινομένων
 οὐδαμῶς παρέσχεν ἡρεμίαν τῇ ἡφαιστοπλήκτῳ ταύτῃ νήσῳ. Τῇ
 ἐπιούσῃ ἡ ἐνέργεια τοῦ ἡφαιστείου ὑπῆρξεν ἐντόνωτάτη, νέφη
 ἀτμοῦ ἀναφυσώμενα ἐκάλυπτον τὸν οὐρανόν, βαθύτατοι κρότοι
 ἠκούοντο, καὶ μύδροι ἄπειροι ἐξεσφενδονίζοντο εἰς τὰ πέριξ.
 Ἀλλὰ ταῦτα ἦσαν οὐδὲν σχετικῶς πρὸς τὰ κυοφορούμενα ἀ-
 δήλως. Τῇ ἐπιούσῃ, τῆς γῆς ἅμα τρεμούσης καὶ τῆς θαλάσσης
 μανιωδῶς μυκωμένης, φοβερώτατον παρέστη θέαμα. Φλόγες ζωη-
 ρόταται ἀνεφάνησαν ἐπὶ τοῦ ἡφαιστείου, μέλανα καὶ πυκνό-
 τατα νέφη ὑπὸ μορφᾶς πολυκεφάλων δρακόντων ἀνέθρωςκον,
 λαμπηδόνες δίκην ἀστραπῶν καὶ κεραυνοὶ κατὰ πᾶσαν φορὰν
 διηυλάκιζον τὸν οὐρανόν, βράχοι πυριφλεγεῖς εἰς μέγιστον ὕψος
 καὶ μεγάλας ἀποστάσεις ἐξεσφενδονίζετο, καὶ κρότοι ἰσχυρότα-
 τοι ὥσει μυρίων ἅμα κροτούντων τηλεβόλων ἠκούοντο (2). Συγ-

(2) Κατὰ τὴν διήγησιν Τζάννε τοῦ Μπουναλῆ (Διήγησις τοῦ ἐν
 Κρήτῃ πολέμου, σελ. 205) συγχρόνως τῇ ἐν Θήρᾳ ἀναφανείσῃ ἡφαι-
 στεῖᾳ ξηρᾷ ἐτέρα ἐν Μήλῳ ἀνεφάνη· κατὰ δὲ τὴν ἡμέραν ταύτην ἐν ἀμ-
 φοτέραις ἐγίνοντο ἐκρήξεις. Παρατίθεμεν μέρος τῆς περιγραφῆς, κυρίως
 ὡς δείγμα τῶν τότε προλήψεων·

Τότες τὰ κάστρα ἀρχίζουσι πόλεμον μοναχά τως,
 καὶ χάνετον ἡ θάλασσα καὶ φαίνετον ὁ πάτος.
 Κ' ἀπὸ τῇ Μήλῳ ἤρχοντα φωτιαῖς 'ς τῇ Σαντορήνῃ,
 καὶ πάλι ἐρρίκταν ἀστραπαῖς 'πὸ τὸ κισσῆρι· εἰκνεί
 ν' ἀστράπητ' ὁ κόσμος μὲ βρονταῖς καὶ νὰ παρακουνίται
 ἡ Κρήτης καὶ τὸ πέλαος δίχως ἀφροῦς νὰ σιεύται·
 κ' ὥραις ἐφύρα μοναχὴ καὶ εἰς ὥραις νὰ πληθαίνη,
 κ' ἀπὸ τὰ τείχη ἤρασε σὺν ὁ ἔχθρὸς νὰ μπαίνειν,

χρόνως ἡ θάλασσα λάβρως κατὰ τῶν ἀκτῶν τῆς νήσου ἐπέδραμε, καὶ μίκρην καταλιπούσα τὰς τέως κυματωγὰς, εἰς ἱκανὴν ἔκτασιν τὰς πεδιάδας κατέκλυσε, πᾶν τὸ προστυχὸν δένδρα καὶ ζῶα παρέσυρε, ναοὺς κατηδάρισε, καὶ ὑπὸ τοῦς πρόποδας τοῦ ὄρους Ἀγίου Στεφάνου, ὅπου δύο ἀρχαίων πύλων εἰριπῖωνες ὑπὸ τὰς τῶν ὑδάτων ἐλάνθανον ἐπιχώσεις, παρασύρσας ταύτας, πολλὰ τῶν ἐκεῖ λευμάνων ἀπεκάλυψε (3).

ἐπλήθαινε καὶ γιόγερνε δίχως ἀνέμου χάρι,
καὶ τὰ καράβια ἔαυρε 'ς τὰ βάθη της νὰ πάρη.

Καὶ κάτεργα θαυμονικά εἶδασι καὶ προβαίνου,
Σὺν νὰ 'θελε των ἀπαρθεῖν ἐκεῖ λουμπάρδαις εἰρνευ,
Κ' εἰς τὸ καστέλλι σίμωσαν γιὰ νὰ τὸ πολεμήσουν,
Καὶ λουμπαρδιαῖς τοῦ σύρασι ὀγιά νὰ τὸ βουλῇσουν,
Κ' ἀπῆτις τὸ νικήσανε κ' ἀπῆς ἐπαπαδόθη,
Ἀπὸ τὸν πάτο τοῦ γιालοῦ ὅλο ἐξεπρίζωθη.

Ὁ δὲ πατὴρ Ριχάρδος, πολλῷ ἀξιοπιστότερον περιγράφει τὴν ἔκρηξιν ταύτην οὕτως (σ. 418)

α...dautant que la mer meugloit, la terre trembloit, et l'air paraissoit tout en feu: parce que ces vapeurs ensouffrées, qui poussées des feux sous-terrains sortoient de la mer comme des nuées noires, et se portoient en haut; lors qu'elles arrivoient à la moyenne region de l'air, elles prenoient feu, et le tout se tournoit en esclairs, en foudres, et en autres figures. Vous eussiez veu des serpens voler, des lances et des espées esclater, des torches ardentes voltiger.» Ἐκ τῶν ἀναφερομένων ὡς κεραυνῶν, μέρος ἦσαν ὄντως κεραυνοί, ὡς ἄλλοθεν δείκνυνται. Κατωτέρω ἐπιπροστίθῃσιν ὅτι πολλοὶ τῶν εἰς Θήραν ἐκσφενδονισθέντων βράχων ἦσαν τοσούτῳ μεγάλοι, ὥστε οὐδ' ὑπὸ 50 ἀνθρώπων μετακινουῦντο.

(3) Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐκαλύφθη ὑπὸ τῶν ὑδάτων, ὡς ἡ ζῶσα παράδοσις ἀναφέρει, ἡ κατὰ τὰ παράλια κρᾶσπεδα τοῦ Ἀγίου Στεφάνου τέως ὑπάρχουσα δίοδος μεταξὺ Παρήσσης καὶ Καμαρίου. Τὴν δίοδον ταύτην μετὰ πιθανότητός τινος (βεβαίως οὐ μεγίστης) ὁποδηλοῖ καὶ ἡ τοπωνυμία Περήσσα, παραχθεῖσα ἴσως ἀπὸ περσα κατὰ μετατροπὴν, τῆς ἀνάλογα παραδείγματα ἔχομεν πολλὰ.

Ἀλλὰ πλὴν τῶν ἀνωτέρω, αἱ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀπαυττοὶ δονήσεις ἔσχον οὐχὶ ἀσήμαντα ἀποτελέσματα. Ὅτις τὰς διακοσίας οἰκίας, καίτοι πᾶσαι θολωταί, διεργήσαν· πλείονες τῶν πεντήκοντα κατέπε-

Ἄλλ' ἡ ὁρμή τῆς ἡφαιστείας ἐνεργείας ἐγένετο ἐπαισθητή οὐ μόνον ἐν Θήρᾳ, ἀλλὰ καὶ ἀνὰ πᾶν τὸ Αἰγαῖον. Ἐν Ἰω τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης περὶ τοὺς 60 πόδας ὑψώθησαν, ἐν Ξυτίνῳ προύχωρσαν πλέον τῶν 350 ποδῶν εἰς τοὺς ἀγρούς· ἐν δὲ τῇ Κρήτῃ ὁμοίως ἐγένοντο πλήμμυραι, καὶ τοσούτῳ ἡ θάλασσα ἐταράσσετο, ὥστε τὰ πλοῖα ἐν τοῖς λιμέσι σφοδρῶς συνεκρούοντο, καὶ δύο μεγάλα σκάφη καὶ πλείονα ἐλάσσονα κατασυνετρίβησαν. Οἱ δὲ γενόμενοι κρότοι τοσούτῳ ἦσαν ἰσχυροί, ὥστε ἄχρι τοῦ Ἑλλησπόντου ἠκούσθησαν· ἐν δὲ τῇ Χίῳ, πιστεύσαντες οἱ κάτοικοι ὅτι ἐγγὺς ὁ ἐνετικὸς καὶ τουρκικὸς στόλος ἐναυμάχει, ἐπὶ ὑψηλῶν ἀνέβησαν μερῶν, ἵνα γένωνται θεαταί. Πλὴν τούτων ἡ ἀφθόνης ἀποπεμπομένη κίσσηρις ὑπὸ τῶν κυμάτων ἄχρι τῶν ἀπωτάτων ἤχθη ἀκτῶν τοῦ Αἰγαίου, τοὺς πλείστους λιμένας πληρώσασα καὶ τὸν πλοῦν μικρῶν σκαφῶν διακωλύουσα. Ἐπειδὴ δὲ ἦν γνωστὸν ὅτι μόνον ἐν Θήρᾳ κίσσηρις ἀφθόνης ὑπῆρχεν, ἐπίστευσαν πανταχοῦ, ὅτι ἡ νῆσος αὕτη κατεποντίσθη· κούφη δὲ ἡ κίσσηρις, ἐπιπλεύσασα, ὑπὸ τῶν κυμάτων διεσκεδάσθη.

Ἄλλ' ἐπανεέλθωμεν εἰς Θήραν. Τὰ φαινόμενα τῆς ἡμέρας ταύτης τοσούτῳ φοβερὰν ἐνεποίησαν ἐντύπωσιν, ὥστε οἱ πλείστοι τῶν κατοίκων οὐδαμῶς ἐπίστευον πλέον, ὅτι πρόκειται περὶ φυσικῶν φαινομένων, ἀλλὰ περὶ ἐνεργειῶν ὄντων ὑπαρχόντων· πολλοὶ δὲ δι' ὑπέρμετρον φαντασίαν ἐν μέσῳ τῶν αἰσμάτων καὶ τῶν λάμψεων, ἐν μέσῳ τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου ταράχου, ἐβέβαλον ὅτι εἶδον τῆς κολάσεως δαίμονας. Ἀφ' ἐτέρου τὰ γενόμενα εἰς τοσαύτην περιήγαγον τοὺς Θηραίους ἀπόγνωσιν, ὥστε ἐξ ἴσου ἐθρήνουν ὡς νήπια, καὶ ὡς γυναῖκες ἐκόπτοντο, ὥς τε δειλότατοι καὶ οἱ γενηαιότατοι τέως. Καὶ ἐνθ' ἐν ἀρχῇ τῶν δεινῶν καὶ οἱ ἥκιστα ἀπιστοῦντες περὶ τὰ θεῖα, καὶ οἱ μάλιστα πεποιθότες εἰς τὸ μοιραῖον καὶ ἀναπότρεπτον τῶν φαι-

σον· τὸ ὄρος τοῦ Ἡμεροβιγλίου, μικρὸν βαρεότερον κείμενον τῆς νῦν πρωτεύουσης τῆς Θήρας, διεσπάσθη βράχοι δ' ἕκτοτε καθ' ἑκάστην ἡμέραν μνίσκοντο εἰς τὴν θάλασσαν.

νομένων τῆς φύσεως εὐκαθεῖς ἐκλινον γόνυ, ῥύστην τὸν Θεὸν ἐπικαλούμενοι· ἦδη πάντες ἀπέλπιδες παρ' ἀλλήλων ἦτον συγγνώμην καὶ συνχώρουν ἀλλήλοις, καὶ ἡ μήτηρ ἐσφιγγεν εἰς τὰς ἀγκάλας τὸ ἐαυτῆς τέκνον, ὡς δι' ὑστάτην φαρὰν, καὶ ὁ ἀδελφὸς τὸν ἀδελφὸν περιεπτόσσετο, καὶ ὁ συγγενὴς τὸν συγγενῇ, καὶ πάντες πρὸς βέβαιον ἡτοιμάζοντο θάνατον.

Ἀλλὰ μετὰ τὰ καταπληκτικὰ φαινόμενα, ἅπερ ἐξέδηλωθησαν δι' ὅλους τῆς Κυριακῆς, βραχέα περὶ τὴν ἐσπέραν ἐγένετο αἰθρία, τὰς τῶν κατοίκων δυνάας ἀνακρυψασα (4). Ἐπελθούσης ὁμοῦ τῆς νυκτός, βαρεῖα αὐθις θεοῦ ὁμή διεχύθη δι' ἀπάσης τῆς νήσου· περὶ τὸ μεσονύκτιον ζῶνται λάμψεις ἐξέλαμψαν ἐπὶ τοῦ ἡμιστείου καὶ μυκήματα ἰσχυρὰ ἐπανελήφθησαν. Τῇ ἐπαύριον αἱ θειώδεις ἀναθυμιάσεις οὐ μόνον οὐδαμῶς ἡλαττώθησαν, ἀλλὰ καὶ ἀφρονώτεραι ἐγένοντο, Ἐπιστρέφοντας τότε ἀπὸ λιτανείας οἱ κάτοικοι, περιεργον εἶδον θέαμα ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν. Ἐπήγαμεν, διηγῆται ὁ ἀνώνυμος τῆς ἐκρήξεως μάρτυς, ἐπήγαμεν μέσα εἰς τὰ σπιτία καὶ πῦραμεν ὅλα τὰ ἀσήμια καὶ χρυσάφια ἄλλης λογῆς. Πρᾶγμα ἐξαισίον! μέσα εἰς ταῖς κασσέλαις κλειδωμέναις νὰ ἔμπη τὸ καπὸ ἐκεῖνο, νὰ φαίνωνται τὰ ἀσήμια ὡσὺν χαλκώματα καὶ τὸ χρυσάφιον ἔγεινε μαῦρον ὡσὺν σίδηρον σκουριασμένον, ἑμῶς καὶ τὰ εἰκονίσματα ἔγειναν ὡσὺν καμένα. Τὸ χάλκωμα καὶ ὁ μπρόντσος ἔγειναν ὡσὺν μολύβιν καὶ ὅπου ἦτο τοιχιὸν καινούριον ἔγεινε πράσινο ὡσὺν τάρφιν.» (5)

(4) Ὁ Θηραῖος αὐτόπτης διηγῆται ὅτι τότε μεγίστη εὐωδία διεχύθη ἐφ' ἀπάσης τῆς νήσου· αἷμας ἔστειλε, λέγει, (ὁ Χριστὸς) εἰς ὅσο ὥραις τῆς νυκτός μίαν εὐωδία ὥραιότητι, μεγάλη καὶ θαυμαστῇ, καὶ ἐγήμεν ὅλα τὰ καστέ[λλια]... "Ἀχτε τί εὐωδία λογιάζεστε καὶ νὰ ἦσαν;.. καὶ ἂν εἶπω πῶς ἦτον σὺν καμᾶς λογῆς μυρωδία ἐπίγειος, θίλω φανεῖται, διατὶ αὐτήν ἀπὸ μερτζουλί ἢ καὶ μέσχον δὲν ἦτον ἀποτῆς.»

(5) Οὐ μόνον ἐν Θήρᾳ, ἀλλὰ καὶ ἄλλα χού, πρότερον ἔτι, ἐπιδόσαντα τὰ ἐκπεμφθέντα ἄρτια ἐπὶ τῶν μεταλλῶν. Ὁ Thevenot, ὁμολῶν περὶ τοῦ κρότου, ὃς ἠκούσθη τῇ κυριακῇ ἐν Χίφ, προστίθεται· «Celle in-

Ἄλλ' ἡ ἐπίδρασις τῶν ἀναθυμιάσεων οὐδαμῶς περιωρίσθη ἐπὶ τῶν μετέλλων. Τῇ ἐπιούσῃ οἱ κάτοικοι ἤρξαντο αἰσθανόμενοι σφοδρότατον ἄλγος κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς μετ' ἀπαύστου δακρυροίας, καὶ ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ τὴν δρασιν ἀπέβαλον πάντες. «Ὅλοι μας ἐτυφλώθημεν, διηγείται ὁ αὐτός, μικροὶ τε καὶ μεγάλοι, ἱερεῖς καὶ λαϊκοὶ, γυναῖκες καὶ παῖδιά. . . .» Ὅλοι ἐκλαίγαμεν θέλοντας καὶ μὴ θέλοντας, διότι ἔτρεχαν τὰ ὀμμάτιά μας δάκρυα πολλά. Εἰς τόσον ὅπου ἐπαντονάραμεν ὅλοι μας τὴν ζωὴν καὶ ἐπαρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν λογιάζοντας πῶς δὲν θέλομεν ἰδεῖν πλέον τὸν ἥλιον οὐδὲ τὸν κόσμον. . . . Ἔτσι ἐπεράσαμεν οἱ ταλαίπωροι τυφλοὶ καὶ ὀδυρόμενοι ἕως τὴν τρίτην καὶ [ἡκολού]θει ἕως τὴν τετράδην· καὶ ὅποιος ἤθελεν ἐβγῇ ἀπὸ τὸ σπίτιν του δὲν ἐβλέπε πλέον νὰ τὸ εὖρη καὶ ἔπερνε ἄλλον ὅπου τοῦ ἦτονε συνεπερασμένον τὸ κακὸν καὶ τὸν ἔπερνε καὶ τὸν ἐπήγαινεν εἰς τὸ σπίτιν του. . . »

Καίτοι δὲ ἡ ἐπελθοῦσα ὕφεσις ἐδείκνυ, ὅτι οὐδὲν δεινὸν ἡπειλεῖτο πλέον, οὐχ ἥττον ἐγένετο ἔτι ἡ ἐκρηξις συμφορῶν τινων πρόξενος. Δεκεμβρίου ἀρχομένου, πλοιάρια δύο Θηραίων, ἐξ Ἀμοργοῦ ἰστία ἀναπετάσαντα, ἔπλεον εἰς Θήραν. Καὶ ἐν ἀρχῇ μὲν ὑπλόουν· ἀλλ' ὁπόταν οὐ μακρὰν τοῦ ἡφαιστείου εὗρισκοντο, δυσμενεῖς πνοαὶ πρὸς τὰς ἐκεῖ ἀναθυμιάσεις τὸ ἔτερον τούτων ἀπέωσαν· πάντες δὲ τότε οἱ τοῦ πληρώματος λιπόθυμοι ἔπεσον, καὶ ἄφυκτος αὐτοὺς περιέμενε θάνατος, εἰ μὴ, τινὸς τούτων μετὰ μικρὸν συνελθόντος, οἱ λοιποὶ ἐπαναχθέντες εἰς τὴν ζωὴν, μακρὰν τῶν ἀτμῶν τὸ ἐαυτῶν πλοῖον ὠδήγουν. Καὶ οὗτοι μὲν ἡγνόουν τὴν τύχην τοῦ συμπλέοντος

section s'estendit aussi loin que le bruit qui l'avoit précédé, car non seulement dans cette isle, mais mesme à Chio, et à Smyrne tout l'argent devint rouge, soit qu'il fut dans les coffres ou dans les poches, et nos Religieux demeurans en ces lieux-là me dirent que tous leurs calices en estoient devenus rouges. Au bout de quelques jours cette infection se dissipa, et l'argent reprit sa première couleur».

σκάφους, ἀλλὰ μετὰ τινας ἡμέρας εἶδον αὐτὰ ἐξ Ἰου ἀκίνητον ἐν μέσῳ τοῦ πελάγους· καὶ ἐπίστευσαν μὲν ἐν ἀρχῇ ὅτι, καὶ περ πλησιόστιον, ἤμιστα ἐχώρει πρὸς τὰ πρόσω διὰ τὸ ἄκρον τῆς νηνεμίας· ἀλλ' ὁπότεν μεθ' ἡμέρας ἀκίνητον πάντοτε παρετήρουν, τινὲς διὰ λέμβου ἐκείσε προσπελάσαντες, πάντας τοὺς ἐν τῷ πλοίῳ εὖρον νεκροὺς, ἕκαστον κατέχοντα τὴν ἑαυτοῦ θέσιν, παρὰ τῷ οἴακι, παρὰ τῇ κώπῃ ἢ ἄλλῳ τινι ὀργάνῳ, καὶ εἰς Ἴον μετενεγκόντες, ἔθαψαν ἐκεῖ.

Ταῦτα ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν φοβεράν ἐκρηξιν τῆς Κυριακῆς.

Ἀλλὰ τῆς τέως ἐν βραχυτάτῳ χρονικῷ διαστήματι ἐκδηλωθείσης σφοδροτάτης ἐνεργείας, οἶνει ἐκλυσάσης τὰς τοῦ ἡπαιστείου δυνάμεις, τὰ τούτου φαινόμενα ἀσθενῆ καὶ διαλείποντα κατέστησαν, δονήσεις ἐπήρχοντο, ἀλλ' ἀσθενέσταται, αἱ λάμψεις ὀλιγαυγεῖς εἰς μέτριον ὕψος ὑψοῦντο· ἀντὶ δὲ τῶν προτέρων καταπληκτικῶν μυκηθμῶν βαιὰ μόνον ἐκάστοτε ἡκούετο βοή. Ἀλλ' ὅμως ἔχην ζωῆς ἐσώζοντο ἔτι. Περὶ τὰ τέλη Ὀκτωβρίου ἐπανελήφθησαν αὖθις οἱ σεισμοί· τῇ δὲ 4 Νοεμβρίου, ἐνῷ οἱ ἀγρόται ἀπὸ τοῦ τρόμου συνελθόντες, εὐρίσκοντο ἡσυχολημένοι ἐν τοῖς ἀγροῖς, καὶ πολλοὶ κατὰ τὰς παρηφαιστείους τῆς Θήρας παραλίας, αἶφνης μέλαν καὶ πυκνότατον νέφος ὑψώθη ἀπὸ τοῦ κρατῆρος, ὅπερ ὑπὸ ζόφου τὰ πάντα ἐκάλυψε, καὶ βαρυτάτην ἐπέχυσε πέριξ θείου ὀσμῆν. Ὑπὸ τῶν ἀερίων καταληφθέντες οἱ ἐγγὺς ἀρόται, πολλοὶ ἔπεσον λιπόθυμοι, εἴκοσι δ' ἐξέπνευσαν πάραυτα.

Μακρὰ εἴτε ἡκολούθησεν ὕφεις. Καὶ αὖθις μὲν κατὰ τὰς ἀρχὰς Δεκεμβρίου ἡ θάλασσα ὑπὸ μικροῦ ἐταράσσετο σάλου, καὶ ἐπὶ μικρὸν κατὰ τῶν ἀκτῶν, πλὴν βραδυκύμων, ἐφέρετο, καὶ ἰσχυραὶ τινες δονήσεις ἐπῆλθον, καὶ ἀμυδραὶ τινες λάμψεις ἐφάνησαν· ἀλλὰ τὰ φαινόμενα ταῦτα ἦσαν ὅ τι διὰ τὸν ἐκπνέοντα αἱ ὕσταται τῆς ζωῆς ἀναλάμψεις. Τῇ 6 Δεκεμβρ. σχεδὸν τὰ πάντα ἐπαύσαντο, καὶ τὰ τέως ὑπέρυθρα ἢ πρασινόχροα τῶν πέριξ ὕδατα τὴν συνήθη ἀνέκτησαν χροιάν. Τοῦ ἔτους τελευ-

τῶντος, ὀλίγος ἀνεράνη αὖθις ἀτμός, ἐλαφρόταται ἐγένοντο δονήσεις, εἴτα πᾶσα ἐνέργεια ἐξέλιπεν.

Ἐξέλιπε πᾶσα ἐνέργεια· ἡ δὲ ἐκεῖ ξηρά, ἡ μόλις ὑπὲρ τὰ κύματα ὑψωθείσα, πλὴν τὸ θέατρον καταπληκτικωτάτων φαινομένων γενομένη, μικρὸν καθιζήσασα, ὑπὸ τῆς θαλάσσης ἐκρύβη τὰ ὕδατα· εἰρηναία δ' ἔκτοτε ὑπνώσκει ἐκεῖ, ὅπου ταύτην εὐρίσκει βολίζων ὁ ναύτης (6).

Κ. Σ.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΚ ΤΟΥ ΔΕΚΛΗΠΙΕΙΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕ ΤΟΠΩΝ.

Πρὶν δώσωμεν καὶ σήμερον κείμενα ἐπιγραφῶν, λέγομεν ὀλίγας λέξεις περὶ τῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας ἀνασκαφῶν πῶς ἐχώρησαν κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας, καὶ τοῦτο ποιούμεν τόσον μᾶλλον, καθ' ὅσον αἱ ἀπὸ δύο ἐτῶν συνεχῶς ἐξακολουθοῦσαι αὐταὶ ἀνασκαφαὶ πρὸς νότον τῆς Ἀκροπόλεως ἐσχάτως διεκόπησαν, ἀφοῦ καὶ τὴν νοτιοανατολικὴν ἄκρην τῆς πέτρας τῆς Ἀκροπόλεως μικρὸν περιέκαμψαν, καὶ οὕτως ἔλαβεν οἶον τέλος τὸ κατὰ τὰ μέρη ταῦτα ἔργον τῆς Ἑταιρίας καὶ δύνатаί τις

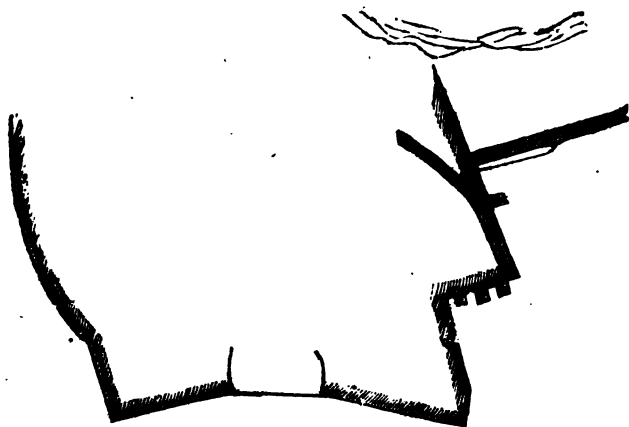
(6) Περὶ τῆς ὑψέλου τοῦ Κουλούμβου ἐν σχέσει πρὸς ἄλλας γειτνιαζούσας ἡφαιστειαῖς νήσους σημειοῖ τὰ ἐξῆς ὁ Virlet d' Aoust ἐν τῇ «Histoire des Kaimenis» «Il est à remarquer que si du Banc de Kolombo, ou plutôt de l'île Amorgopoulo, située à 24 ou 25 kilomètres encore plus au nord-est, on fait passer une ligne par les Kaimenis et qu'on la prolonge vers le sud-ouest, elle va rencontrer à 25 et 26 kilomètres les îlots également volcaniques de Christiana (les anciennes Ascania). Cette ligne No 40e E. indique une fracture tout-à-fait parallèle à notre système dardanique, parallèle lui-même au grand cercle de comparaison des Alpes occidentales de M. Elie de Beaumont».

ἐπιθεωρῶν αὐτὸ νὰ ἀντιληφθῇ καὶ ἐκθέσῃ σχεδὸν ἐντελῶς τὰ οὐσιώδη πορίσματα του· διότι, ἂν καὶ ὑπολείπονται ἔτι μικραὶ τινες ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀνακαθάρσεις ἢ διευθετήσεις νὰ γίνωσι, δὲν παρακυλῶνται ἡ τοῦ ὅλου ἀντίληψις. Καὶ τὰ μὲν παλαιότερα τῶν πορισμάτων, δηλ. τὰ μέχρι τέλους τοῦ 1877 καὶ τι πρὸς, ἐγγίνοντο ἤδη εἰς τὸ κοινὸν γνωστὰ παρὰ διαφόρων, γραψάντων ἐν ἐφημερίσι καὶ περιοδικοῖς, μέλλουσι δὲ καὶ κατ' αὐτὰς νὰ γίνωσι γνωστότερα διὰ τῶν νῦν ἐν ἰδίῳ τεύχει ἐκτυπωθέντων Πρακτικῶν τῆς Ἑταιρίας. Τὰ νεώτατα δὲ πορίσματα, περὶ ὧν ἡ οὐδὲν ἔτι ἢ πᾶνυ βραχὺ ἐδημοσιεύθη, εἶναι τὰ ἐξῆς τρία.

Α'. Γενομένης ἀνακαθάρσεως ἐπιμελοῦς καὶ τελείας πρὸς νότον τοῦ νοτιωτάτου τῶν τέως γνωστῶν τοίχων τῆς σκηνῆς τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου(*), ἐφάνησαν ἐναργῶς τὰ θεμέλια καὶ ἄλλου ἔτι παραλλήλου τοίχου, ἐξ οὗ δὴ καὶ ἐξ ἄλλων τινῶν ἐσυμπεράνθη, ὅτι ἡτό ποτε ἐκεῖ στοὰ μεγαλοπρεπῆς, ἰσομήκης τῷ τοίχῳ, ἀναπεπταμένη πρὸς νότον· ἐννοεῖται δέ, ὅτι μόνον τὰ θεμέλια αὐτῆς σώζονται καὶ ἄδηλον ὅποιον ἄρα γε εἶχε τὸν ἀρχιτεκτονικὸν κόσμον. Ἄν τις εἰς ταύτην μᾶλλον τὴν στοὰν καὶ ὅχι εἰς τὴν κατὰ μῆκος τῶν πωρίνων ἀψίδων, θελήσῃ νὰ δώσῃ τὸ ὄνομα τῆς πολυζατῆτου Βίμενείου, δὲν ἐναντιούμεθα.

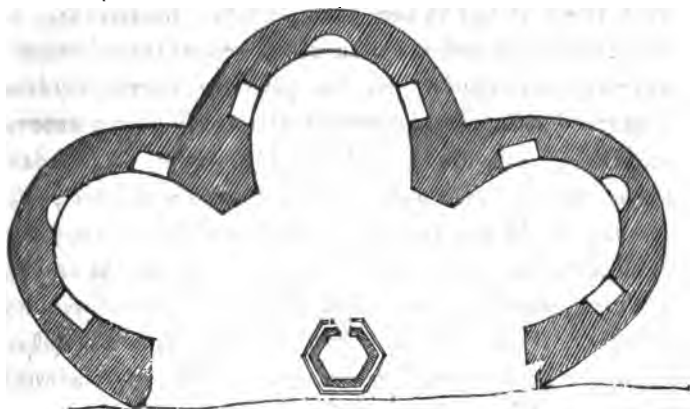
Β'. Οἱ ἀνατολικῶς τοῦ θεάτρου μεγάλοι σωροὶ χωμάτων ἀφοῦ ἀπεκομίσθησαν, ἐφάνη ὅποιοι ἦσαν τὸ πάλαι οἱ ἐξω τοῖχοι τῆς ὑποδομῆς τοῦ κοίλου αὐτοῦ, ὅπως δηλ. ἄλλοιοι τῶν κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος. Εἶναι δὲ τοιοῦτο περίπου τὸ σχῆμα τῶν, ὡς τὸ ἐξῆς πρόχειρον διάγραμμα δεικνύει, ἐν ᾧ εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως καὶ τὸ πολὺ μείζον μῆκος τοῦ τοίχου τῆς ἀνατολικῆς παρόδου.

(*) Ἐν τῷ ἰδ. τεύχει τῆς Ἀθηνῶν Ἀρχαιολ. ἐφημερίδος β'. περιόδου (τοῦ ἔτους 1863) ὑπάρχει τὸ σχέδιον τοῦ θεάτρου. Ἐκεῖ ὁ τοίχος οὗτος ἀτελῶς ὡς δεδηλωμένος (μάλιστα πρὸς ἀνατολὰς, ἐπειδὴ τότε ἀκόμη δὲν εἶχεν ἀνασκαφῇ ὅλος ὁ ἐκεῖ χώρος.) ἔχει ἐπάνω του τὰ στοιχεῖα Β, Ζ.

Καὶ τὸ σχῆμα τοῦτο ὅτι εἶναι τῆς πρώτης οἰκοδομῆς καὶ οὐχὶ μεταγενεστέρας τινὸς τυχὸν μεταρρυθμίσεως ἢ ἐπισκευῆς, φαίνεται ἡμῖν βεβαίωτατον, διότι καὶ τὸ εἶδος τῶν λίθων καὶ ἡ στερεὰ συναρμογὴ των καὶ τὰ πάντα τὸ μαρτυροῦσι. Λόγος τις δυσχωρίας βεβαίως ἐκίνησε τοὺς παλαιοὺς νὰ μὴ ἐφαρμόσωσι καὶ ἐδῶ τὸ ἀπλοῦν σχεδῖον τῆς δυτικῆς ὑποδομῆς.

Γ'. Ἀπωτέρω τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου πρὸς νότον καὶ δὴ ἐπ' αὐτῆς σχεδὸν τῆς νῦν δενδροφύτου λεωφόρου δι' ἀνασκαφῆς ἀνεφάνησαν πρῶτον μὲν διάφορα ὑδραγωγεῖα καὶ πλησιέστατα αὐτῶν ἓν ἐκ λίθων καὶ κεράμων ὀπτῶν τεχνήντως ὀικοδομημένον κτίσμα, ὅπερ ὀλόκληρον εἰσέτι δὲν ἀπεκαλύφθη, ἔνεκα τοῦ ἐκ τῆς λεωφόρου προερχομένου κωλύματος. Τὸ κτίσμα παρουσιάζει ἐν τῷ κέντρῳ μὲν ἐξάγωνον μετρίου μεγέθους δεξαμενὴν, πέριξ δὲ τοῖχον χωρισμένον εἰς ἕξ, ὡς ὑποθέτομεν, ἀντιστοίχους ταῖς πλευραῖς τῆς δεξαμενῆς εἰσοχὰς κογχοειδεῖς, ὧν ἐκάστη πάλιν ἔχει ἀνὰ τρεῖς κόγχας ἥτοι νύμφας (niches) μεγέθους τόσου, ὅσον νὰ χωρῇ ἓν ἀνδρόμυκτες ἀγαλμα. Στέγη ἡ θόλος τοῦ κτίσματος δὲν διεσώθη. Ποίων χρόνων καὶ πρὸς τί ἦτο ὠρισμένον τὸ κτίσμα, ἀδελον. Σχέσις αὐτοῦ πρὸς τὰ πλησίον ὑδραγωγεῖα οὐδεμία μέχρι τοῦδε ἐφάνη σαφῆς. Ὅμως δὲ τὸ ὠνόμασάν τινες προχείρως Νυμφαῖον τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων, ἄλλοι βαλανεῖον. Ἡ μέλλουσα δὲ ἀνασκαφὴ ἴσως δείξῃ τὸ ἀληθές. Ἰδοὺ τὸ σχῆμα του.

ὁ δ δ ς.

Κατὰ πάντα τὰ μέρη ταῦτα εὐρέθησαν διάφορα κινητὰ ἀρχαῖα, γλυπτὰ ἢ ἐνεπίγραφα, ἀλλ' ὅχι τόσον πολλά, ὅσον κατὰ τὰ ἄλλα μέρη τὰ πρότερον ἀνασκαφέντα.

Μεταβαίνομεν τώρα εἰς τὰς ἐπιγραφάς.

Δεκαεννέα τεμάχια καταλόγου ποιητῶν κωμωδίας καὶ ὑποκριτῶν εὐρέθησαν ἐντὸς διετίας κατὰ τὰς ἔσω καὶ ἔξω τοῦ Σερπεντζέ ἀνασκαφάς. Ταῦτα σήμερον ἐκδίδοντες λέγομεν πρῶτον, ὅτι ἅπαντα εἶναι λίθου Πεντελαιοῦ, δεύτερον δέ, ὅτι τὸ ἀρχικὸν σχῆμα τοῦ λίθου ἢ μᾶλλον τῶν λίθων, ὧν τὰ συντρίμματα ἔχομεν, ἦτο ἐπίμηκες ἐπιστυλιοειδές καὶ μετρίου ὕψους, μόλις 40 ἑκατοστῶν τοῦ Γαλλικοῦ μέτρου, τόσου δὲ σχεδὸν καὶ πᾶς

χους. Πόσον δὲ εἶχε τὸ ὅλον μήκος, ἀδύνατον. Βέβαιον ὅμως, ὅτι τοιῦτάχιστον δύο εἰμὴ καὶ πλείονες λίθοι παραλλήλως τεθειμένοι ἀπετέλουν τὸ μνημεῖον, καὶ ἄνω μὲν εἶχον λεπτόν κυμάτιον, ὑποκάτω δ' εὐθύς τὰ γράμματα εἰς πλείονας ἐν μετρίᾳ ἀποστάσει σελίδας (colonnes), αἱ ὅποια ἦσαν στεναί, ὥς ἐν ἑκάστῳ στίχῳ μόνον ἐν ὄνομα ἀνδρὸς μετ' ἀριθμητικῶν ὀλίγων ψηφίων ἔχουσαι. Δύο δὲ τῶν τεμαχίων τούτων, τὰ ὑπὸ τὰ στοιχεῖα Β καὶ Ρ, δεικνύουσιν, ὅτι ἐνίοτε οἱ στίχοι τῆς σελίδος, καὶ πᾶρ βραχεῖς ὄντες, μετεβαίνουν ἐκ τοῦ ἐνὸς λίθου καὶ εἰς τὸν ἐπόμενον παραλλήλως, ἵνα ἀπαρτίσωσι τέλειον τὸ ὄνομα μετὰ τῶν ἀριθμητικῶν ψηφίων. Κάτω οἱ λίθοι δὲν εἶχον οὐδένα ἀρχιτεκτονικὸν κόσμον, ἀλλ' ἦσαν ἀπλῶς ἐκεῖ ἀποκεκομμένοι κατὰ γραμμὴν ὀριζόντειον, ὥς τοῦτο ἐκ πλείονων τεμαχίων δηλοῦται. Βεβαίως δὲ ἐπὶ ἄλλης ἔτι βάσεως μαρμαρίνης ἐδράζοντο, τοιοῦτοι ὄντες.

Ἐκ πάντων τῶν τεμαχίων δύο μόνας συστάδας ἡδυνήθημεν νὰ ἀπαρτίσωμεν, ἑκατέραν ἐκ δύο μόνων τεμαχίων, συναρμοζομένων κατὰ τὰς γραμμὰς τῶν θραύσεων. Τὰ λοιπὰ δεκαπέντε τεμάχια, ὥς φαίνεται, δὲν συναρμύζονται, διότι ἐξέλιπον τὰ με-
ταξύ. Ἡ πρώτη δὲ τῶν συστάδων, ἡ ὑπὸ τὰ στοιχεῖα Δ, δ, συγκειμένη ἐξ ἐνὸς ἄνω καὶ ἐξ ἐνὸς κάτω τεμαχίου μετ' ἀσημάντου ἐν τῷ μέσῳ χάσματος, παρέχει ἡμῖν εὐτυχῶς τὸ ὅλον ὕψος τοῦ μνημείου, ὅπερ ἐχώρει στίχους ὄχι πλείονας τῶν 17. Ἡ δευτέρα συστάς, ἡ ὑπὸ τὰ στοιχεῖα Ν, ν, ἀπαρτίζεται ἐκ δύο παραλλήλων τεμαχίων τοῦ κάτω μόνον μέρους. Ἐν δὲ ἐκ τῶν λοιπῶν τεμαχίων, τὸ ὑπὸ τὸ στοιχεῖον Κ καὶ Κ δίς, εἶναι παραξενώτατον χρῆμα. Ἀνῆκον εἰς τὰ τοῦ κάτω μέρους καὶ σώζον τὸ ὅλον ἀρχικὸν πάχος, ἔχει καὶ τὰς δύο ἀντιθέτους ἐπιφανείας (τὴν ἐμπροσθίαν καὶ τὴν ὀπισθίαν) λεῖως ἐξεργασμένας, καὶ ἐπιγεγραμμένας, ἀλλ' ἡ ἑτέρα τῶν ἐπιφανειῶν, ἡ ἔχουσα τὰ μείζονα καὶ ἀραιότερα γράμματα, ἔχει καὶ τὰς λεγομένας ταινίας ἐπιστυλίων, καί, ἂν ὅλως δὲν ἀπατώμαι, τὸ τεμάχιον ἀνῆκε ποτε εἰς χορηγικὸν μνημεῖον, ὕστερον δὲ δι' οἰσodήποτε λόγον ὁ αὐτὸς λίθος προσέλαβεν ἐπὶ τῆς ἐτέρας αὐτοῦ ἐπιφανείας ἀλλοίαν ἐπιγραφὴν, ταύτης δὲ τῆς ἀναγραφῆς ποιητῶν καὶ ὑποκριτῶν μέρος. Ἄν

δὲ εἶχον καὶ πάντα τὰ ἄλλα τεμάχια ἐπιγεγραμμένας ὡσαύτως τὰς δύο ἐπιφανείας των, πολὺ ἀμφίβολον, διότι δὲν σώζεται ὁλόκληρον τὸ πάχος των.

Ζητῶν δὲ ἐγὼ ἀρχὴν τινα, καθ' ἣν νὰ εὐθετήσω ἐν τῇ ἐκδόσει μου τὰ τεμάχια πάντα, ἄλλην δὲν εἶδον, εἰ μὴ νὰ τὰ χωρίσω εἰς ἄνω, μέσα καὶ κάτω τεμάχια, πρῶτον δὲ νὰ τὰξω ἐν τῶν ἄνω τεμαχίων, τῶν μετὰ κυματίου, τὸ ὑπὲρ τὸ στοιχεῖον Α, ὅπερ ἐν τέλει τῶν πρώτων αὐτοῦ δύο καλοῶν στίχων τῆς Α. σελίδος, τῶν οὐδεμίαν σαφῇ λέξιν παρεχόντων, δὲν παρουσιάζει τὰ ἀριθμητικὰ ψηφία, τὰ εὐρισκόμενα ἐν τῇ τέλει πάντων τῶν ἄλλων στίχων πάντων τῶν τεμαχίων, καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τινος μικρᾶς πιθανότητος δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐγκρύπτον ἐκεῖ τὴν κεφαλίδα τῆς ὅλης ἀναγραφῆς. Ἡδυνάμην καὶ ἄλλην τάξιν νὰ παραδεχθῶ· ἀφοῦ δὲλ. ἡ γραφὴ τῶν τεμαχίων πάντων δὲν εἶναι ἐντελῶς ἡ αὐτή, ἀλλὰ διακρίνονται δύο ἴσως καὶ τρεῖς χεῖρες, ἡδυνάμην νὰ προτάξω τὰ τῆς ἀρχαιοπρεπεστέρας· ἀλλ' ὁμολογητέον, ὅτι αἱ διαφοραὶ δὲν εἶναι μεγάλαι. Καθ' ὅλου ἡ γραφὴ τῶν πλείστων τὰ τέλη τοῦ δ'. πρὸ Χρ. αἰῶνος καὶ τὸν γ' αἰῶνα ἐμφαίνει, ἴσως δὲ ἐν δυοὶ τεμαχίοις (ιδίως τῷ ὑπὸ τὸ στοιχεῖον Η) καὶ τὰς ἀρχὰς ἢ τὰ μέσα τοῦ β'', ἀλλὰ δὲν διίσχυρίζομαι. Ἐν τούτοις τὸ μετὰ κεκλασμένης τῆς μεσαίας κεραίας ἄλφα δὲν ἐμφανίζεται, καὶ τὸ σίγμα δὲ δὲν ἔχει οὐδαμοῦ ὅλως ὀριζοντείως τὴν ἄνω καὶ κάτω κεραίαν, ὥστε φαίνονται οὕτω ἀποκλειόμενοι οἱ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατήσεως χρόνοι, μόνον δὲ αὐτοὺς ἀγγέλλει τὸ ἐν τῷ ὑπὸ τὸ στοιχ. Π τεμαχίῳ ὄνομα Νοῖος, ὅπερ βέβαια εἶναι μεταγραφὴ τοῦ Novius.

Ταῦτα προειπὼν χωρῶς εἰς τὴν μεταγραφὴν τοῦ κειμένου. Ἀφοῦ διέστειλα τὰ τεμάχια εἰς Ἄνω (ὄντα 2ξ), Μεσαία (τρία) καὶ Κάτω (δέκα), ἔθεσα μελανωτὰς γραμμὰς διπλᾶς καὶ μονάς, τὰς μὲν διὰ τὰ Ἄνω πρὸς δῆλωσιν τῶν σωζομένων κυματίων, τὰς δὲ διὰ τὰ Κάτω πρὸς δῆλωσιν τῶν σωζομένων ἄκρων τῶν ἐπιφανειῶν, (εἴτε τῶν κάτω, ὡς ἐν τοῖς πλείστοις, εἴτε τῶν πλαγίων,) τὰ δὲ τῆς μεσαίας κατηγορίας τεμάχια διακρίνονται ἱκανῶς διὰ τῶν προτεθειμένων καὶ ἐπιτεθειμένων στίχων ἐκ σιγμῶν.

Ἐπειδὴ δὲ ἐξεδόθησαν πρὸ πολλῶν ἐτῶν καὶ τρία ἄλλα τε-
μάχια ὁμοίου καταλόγου, ἔκρινα καλὸν νὰ μετατυπώσω καὶ ταῦτα
εἰς τὸ τέλος ὑπὸ τὰ στοιχεῖα Σ, Τ, Υ, ἀφοῦ ἔκαμα νέαν αὐτῶν
ἀντιπαραβολήν. Ἐξ αὐτῶν τὸ πρῶτον, τὸ καὶ μεῖζον, λέγεται
εὐρεθὲν ἀπρὸς τὸ βόρειον τοῦ Πειραιῶς. » (Ἴδε Ἐφ. Ἀρχ. ἀ.
περ. ἀρ. 732.) Ἐγὼ ἀμφιβάλλω. Ἀπόκειται δὲ τῶρα ἐν τῇ λε-
γομένῃ Ἀδριανείῳ στοᾶ, καὶ εἶναι λίθου Πεντελησίου, καὶ ὅλως
ὁμοιον τοῖς ἄλλοις τεμαχίοις, τὰ δὲ ἄλλα δύο ἀπόκειται ἐν τῇ
Πινακοθήκῃ, ἐξ ὧν τὸ ὑπὸ τὸ στοιχεῖον Τ ἐξεδόθη ἐν Ἐφ. Ἀρχ.
ἀ. περ. ἀρ. 1810, ποῦ δὲ ἐξεδόθη τὸ ἄλλο, ἀγνώω.

1.

Α.

... Α;...Τ;ων	Πο.....
...ων	Με....
Ξ)ενόφιλος	Θεο....
Τηλεκλείδης Γ	Πολ(οχος;..
5 Ἀριστομένης	Νικοφ(ων..
Κρατίνος	Ἀπολ(λδδωρος;..
Φερεκράτης	Ἀμ(φς;..
Ἑρμιππος	Νι(κ....
Φρύνιχος	Ξ(εν....
40 Μυρτίλος	
Εὐ)πολις	
.....	

Β.

...ς.	Φιλιπ(π..	
...ης	Χόρηγ(ος;..	
...ος	Ἀναξ(νδρ	δης..
...ς	Φιλέτα(ρ	ος..
5	Εὐδουλος	..
...ς	Ἐφιππος	
	Ἀντιφάνη(	ς..
	Μνησίμαχ(	ος..
		.

Γ.

Ζώ)πυρος Γ |
Φι)λήμων | |
Κα)λλίστρα(ος) |

.

Δ.

Ἀρισταγόρας	Πολυ...
Κάλλιππος	Δύκις...
Ἀσκληπιόδωρος Γ	Σωσιπλῆ(ς)...
Πολύευκτος	Πολύζηλος..
5 Πυρραῖος	Πυθάρματος
Μοσχίων	Καλλίας
.. Ψ. .	Μανελ(ης)
Ἰερώνυμος	Δ.. Ν; ..ος
Ἀριστόμαχος	Πιθεός
40 Δέρκετος	Ἡρακλείδης
.	. . .
Φιλοκ....	. . .
Ἀριστακράτης	. . .
Ἐμμενίδης	. . .
45 Αὐτόλυκος	Δ.
Φιλωνίδης	Φιλ. . . .
Σωκράτης	Ἐρμ. . . .

Ε.

Τ;
Κλαδ. . . .
Αισχυλ. . . .
Ἀρίμνη(στος)..
5 Ἐπαμειν. . . .
Ἐρριτ. . . .
Ἀρισ(τ. . . .
.

Ζ.

. . . . ων	Ἐχετος;
. . . .	Ἐπίνικος
	

Η.

.....
 ...ος |
 . . .εος | Χα . . .
 Ποσειδ(ι)ππος || Δ | . . .

Θ.

.....
 Ξ(ε)νοφῶν |
 Φιλόλλιος |
 Φιλόνικος |

Ι.

.....
 Α | ...
 Φιλ...
 Φίλο | ...
 Καλλίστ(α)τος...
 5 Έμμανίδ(η)ς...
 Πολυκ...

Κ.

.....;.....
 'Ακαμαντὶς π(αἰδων ἐνίκα'
 Δ)εῖνων Δίγι(λιεὺς ἐχορήγει'
 Κλεάριτος Λ

Κ, κ.

..... |
 'Ηρακλε....
 'Αλεξανδρ....
 Καλλικλῆς |||
 5 Εδρήμων..
 Εὐκράτης Πάμφιλος..
 ...κος || Σωσίθεος ||
 ...ος | Πολύκριτος |
 ...ος | Ναύσων |
 ...ο... 'Αρκεσίων ||

Λ.

.....
 . . . Αλ(ε)χυλ....

Εὐέτης |
 Πολυφράσμων..
 Φίλιππος |
 5 κλῆς ΔΓ | |
 ...τος Ι..
 ...νας..

Μ.

....	...
....ας	Ι....
Θεόδωρος	Ἀρχίας..
Ἰππαρχος Γ	Πραξία..
Ἀμεινίας..	Ἰερομν(ήμων) ..
5 Ἀνδρυσθένης	Φιλ...
Νεοπτόλεμος	Νικ...
....λλος	Ἀρι...
...ς	[κενὸν
...τ; ων	τριῶν
10 ..δδ; ης	στίχων]

Ν.

....		...λυ;...
....	...δωρ(σ)ς	Θεμισ...
5	Βόμηδης(ς)	Θεω...
....ς	Πανδαί(τ)ης	Θεοδ...
	Μενεσθεύς	Διοσκο(ρίδης) ..
		Εὐδου(λίδης) ..
		Θεοδο.....
		(Μ)νησ.....

Ξ.

.....
 ...δ | ...
 ...ς |
 ...νης..
 ...ς |

5 ..μος Ι
 ...είδης..
 ...νας ΠΙ
π)αίδης Ι Ι
 ...της Ι Ι Ι
 10 ος Ι Ι

Ο.

.....
 ...νων Ι Ι Ι Ι
 Παρμένων Ι
 Δύκων Ι Ι
 Ναυσικ(ράτης..
 5 'Αμ)φιχ(άτης..
 ..Ρ.....

Π.

.....
 ...ενίδης Ι
 ..στων Ι Ι Ι
 Νούσιος Ι Ι Ι
 Διονύσιος Ι Ι
 5 ς Ι 'Αγαθοκλῆς Ι
 ... Ι 'Αρχικλῆς Ι Ι
 ... Ι Ι Ι Βίотτος Ι
 Νικέδημος Ι Ι

Ρ.

.....
 Ρο Ι...
 Ν(κων Ι Ι
 Ι Ι Ι Ι 'Αριστόν(ι κος..
 5 Πύρριχος ..
 'Αγήτωρ Ι
 Θηραμένη(ης..
 Κλείτος ..

Τὰ προεκδομένα τρία τεμάχια.

Σ.

	..	Ο
		Δ ...ος
...	δης	Κλέ(ρ)χος ..
...	ς	Ἀθηνοκλῆς ..
5	π	Πυρ... ..
		ΑΔ ...ΩΡ
...	ς Π	Τιμοκλῆς
...	ος	Προκλείδης
...	ης	Μέ(ν)ανδρος ..
10	..	Φιλήμων
		Ἀπολλόδωρος
		Δίφιλος
		Φιλιππίδης
		Νικόστρατος ..
15		Καλλιόδης
		Ἀρκιν(ί)ας
..	...τος	Χ;.....

Τ.

		
		...
	...κ)ύδης	Α...
	... ης	Σ...
	 ωρ	Δ...
5	 ω)ν	Β...
	Διον)σόδωρος	Α...
	Ἀρισ)τομένης	Κ/...
	Διον)ύσιος	Δι...
	ω)ν	Σω...
10		Α;...
		

Υ.

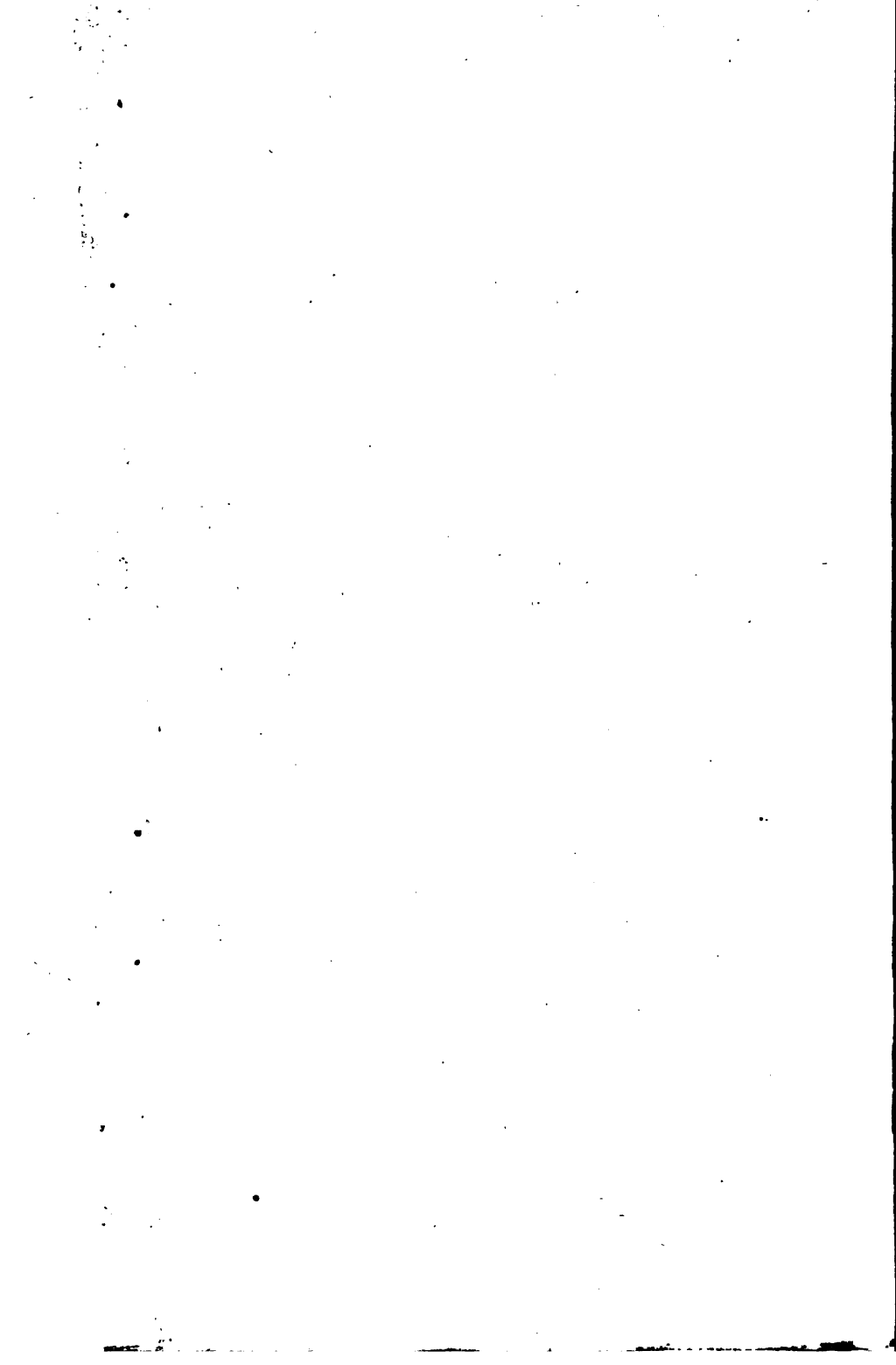
.....	
....	Ε.....

.....ς	Βαχχ...	
...ς	Στεμφ(ύλι)ος...	
...ς	Ξένων ..	
5 ...ων	Χαρίας ..	
....	'Αντιμέ..	
	Τρισ(λα) ..	
		

Ὁ τὴν ἀνωτέρω ἀναγραφὴν ἀναγινώσκων, καὶ μετρίαν ἂν ἔχει γνῶσιν τῆς ἀρχαιότητος, βλέπει ὅτι περιλαμβάνει πλεῖστα ὀνόματα τῶν τῆς παλαιᾶς, μέσης καὶ νεωτέρας κωμωδίας ποιητῶν, οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ ὑποκριτῶν, οἷον τοῦ Καλλίστρατος, Θεοδώρου, Νεοπτολέμου, Ἰππάρχου, Λύκωνος, Παρμένοντος, Στεμφυλίου, Σωκράτους, Ἀρχίου καὶ ἄλλων. Ἀλλ' ὁ αὐτὸς θέλει ἰδεῖ καὶ ὀνόματα πολλὰ ἀνδρῶν, περὶ ὧν ἡμεῖς δὲν ἤξεύρομεν, ὅτι ὑπῆρξαν ποιηταὶ κωμωδίας ἢ ὑποκριταί. Σημειῶ τινὰ τούτων Ἀγῆτωρ, Ἀρίμνηστος, Δέρκετος, Ἐμμενίδης, Εὐμῆδης, Θηραμένης, Μενεκλῆς, Μενεσθεύς, Πιτθεύς, Πυθάρτος, Πύρρχος, Πυρράλεύς. Δύο μάλιστα τούτων καὶ ἀπλῶς ὡς ὀνόματα ἀνδρῶν ἀγνοοῦνται, τὸ Δέρκετος καὶ τὸ Πυρράλεύς· ὡσαύτως καὶ τὸ κολοβὸν Ἔροτ . . . Ἀπορεῖ δέ τις καὶ εἰς τὸ ἐξῆς διὰ τί ὀνόματά τινα, οἷον τὸ Ἐμμενίδης καὶ τὸ Καλλίστρατος ἐπαναλαμβάνονται δις· εἶναι ἄρ' αὖ γε ταῦτα τῶν αὐτῶν ἀνδρῶν ἢ ἄλλων ὁμωνύμων; Ἐπὶ πᾶσι δὲ ὁ ἀναγνώστης ἀναζητεῖ τὸ τί σημαίνουν τὰ ἀριθμητικὰ ψηφία, τὰ μεθ' ἑκάστον τῶν ὀνομάτων; Ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ ἐνὸς προβαίνουσι ταῦτα μέχρι τοῦ δεκαοκτώ (Ἴδε ζῖχον ε. τοῦ ὑπὸ ζοιχ. Α τεμαχίου). Νίκας ἄρ' αὖ γε ἐν ἀγῶσι δραματικοῖς σημαίνουν ἢ ἄλλο τι; Ἄν νίκας, διὰ τί οἱ μείζονες ἀριθμοὶ καὶ ὁ πάντων μέγιστος εἶναι παρατεθειμένοι εἰς τὰ ἀσημότερα τῶν ὀνομάτων; Εἰς ταῦτα πάντα τὰ ἀπορήματα καὶ εἰς ἄλλα τυχόν, ἃ ἐγὼ δὲν παρετήρησα, εὐκταῖον εἶναι νὰ δοθῶσι λύσεις παρὰ τῶν μάθῃσιν καὶ σχολῇν ἐχόντων φιλολόγων. Εὐκταῖον δ' ἔτι καὶ νὰ εὑρεθῇ τις ὁ θέλων νὰ κοπιᾷ πρὸς τὴν τελειοτέραν συναρμογὴν τῶν τεμαχίων τούτων, δοκιμάζων ἂν εἶναι δυνατὴ. Ἐγὼ ἀπέτυ-

└┐└ = αρ...	... ξπ-
ρὸς τῶν...	...τφ =
δεκτοί...	...
ἱερὲ = ἄρχοντας δὲ...	...
ιναικίαι ΓΛ	...
410 ὃς πιναιε = ...	... (πρόσ)ωπον ἔργουόν 'Ηδίστη πρὸς πιναικίαι (Μ)αλ-
θάκη κυμβίον(ν)	καὶ Δαρ;κόν Πυθον... Φιλίππου τοῦ (πι-
νακίαν = ΔΔ	...δρα-
χμᾶς πρὸς π(νακίαν)...	Μαλθακή πρὸς π(νακίαν) (δ)ρ(γ)μου-
πρὸς πιναι(κίαν)...	...οκλίαι .
415 χρίσκον Χ(αλκούν);..	...ος Σ(ι;- .
μίας ἀνέθη...	..(ξ;)χον .
γραμμ(α)ΤΕΟ...	...τήρι-
ον Νικοστρα(τ)...	...α ξλ-
ε;μΓΛ ξΚ	...ΑΟ = Δ .

(ἀνήκει εἰς τὴν 87 σελίδα τοῦ Ζ'. τόμου τοῦ 'Αθηναίου)

χα. Ἀλλὰ δὲν ἀπελπίζω ἄλλους. Μάλιστα ἐνθυμίζω εἰς πάντα τινὰ τοὺς ἐξῆς καλοὺς στίχους παλαιοῦ τινος δραματικοῦ ποιητοῦ.

Τόλμα τι, κινδύνευε, πρᾶττ', ἀποτύγγανε,
ἐπίτυχε· πάντα μᾶλλον ἢ σαυτὸν πρόου.

Ἵνα δὲ ιδίως τὸ ἔργον τῆς συναρμογῆς καλῶς τελεσθῇ, χρεῖα εἶναι νὰ ἐκτοιχισθῶσι τὰ ἐν τοῖς πλαισίοις τῆς Πινακοθήκης τεμάχια καὶ συμβληθῶσι τοῖς ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν, ὅπερ ἐγὼ ἔνεκα τοῦ ὀχληροῦ τό γε νῦν δὲν προεκάλεσα. Καλὸν δὲ εἶναι καὶ ἐν γένει νὰ καταργηθῇ ἡ πάλαι ποτὲ παρ' ἡμῖν, ὡς καὶ παρὰ τοῖς ἡμετέροις διδασκάλοις τοῖς Εὐρωπαίοις ἐπικρατήσασα κακίστη συνήθεια τοῦ ἐντοιχίζειν ἐπιγραφάς, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἄλλοτε ἐπρότεινα καὶ νῦν ἐπαναλαμβάνω.

(Τὴν 2. ἐπιγραφὴν ἴδε ἐξ ἀριστερῶν εἰς ἰδιαίτερον μέγα φύλλον τετυπωμένην).

Στήλη λίθου Πεντελησίου, ἀπλῇ, ἄνευ τινὸς ἀρχιτεκτονικοῦ κοσμήματος, ὕψους 1,40, πλάτους 0,66, πάχους 0,10, ἔχει τὴν ἀνωτέρω ἀναγραφὴν ἀναθημάτων εἰς τὸν Ἀσκληπιόν. εἶναι δὲ πρόδηλον, ὅτι ἡ στήλη αὕτη δὲν ἦτο ἡ πρώτη τῆς ἀναγραφῆς, ἀλλὰ ἡ τελευταία, ἅτε ἄνω μὲν στερουμένη κεφαλίδος, κάτω δὲ ἔχουσα ἱκανὸν ἄγραφον τόπον. Προηγίτο δὲ αὐτῆς ἄλλη ἡ ἄλλαι, ὅπου θὰ ἦτο ἐγκεχαραγμένον καὶ τὸ ψήφισμα, καθ' ὃ ἐγένετο ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τῶν ἐπὶ τούτῳ τεταγμένων ἡ ἀναγραφή, ὡς περὶ τούτου πληροφορούμεθα ἐξ ἄλλων τε λίθων καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ πρὸ μηνὸς δημοσιευθέντος ἐν τῷ ἐνταῦθα ἐκδιδομένῳ Δελτίῳ Ἑλληνικῆς ἀλληλογραφίας. Ἡ παροῦσα δὲ στήλη εὐρήθη πρὸ ἐνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους ἐντὸς τοῦ Σερπεντζέ, πρὸς τῇ πέτρᾳ τῆς Ἀκροπόλεως, ὡς στέγασμα ἐπὶ τάφου χριστιανικοῦ πάνυ παλαιοῦ καὶ δὴ οὕτως ἐπιτεθειμένη, ὥστε τὰ γράμματα τῆς ἔβλεπον εἰς τὸ κενὸν τοῦ τάφου. Ὡς ἐκ τούτου τὸ ἄνω ἐν τέταρτον περίπου μέρος τῆς ἐπιγεγραμμένης ἐπιφανείας τῆς, ὅπερ ἦτο ἐπικείμενον ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ στενοῦ τοίχου τοῦ τάφου, ὡς καὶ τὰ ἄκρα τῶν ἐπιμήκων αὐτῆς πλευρῶν, ἅπερ ὡσαύτως ἐπερίδοντο ἐπὶ τῶν πλαγίων τοῦ τάφου πλευρῶν, αὐτὰ μόνον ἡ

δι' ὅλου ἢ ὀλίγον ἐβλάφθησαν, τὸ δὲ μεσαίτατόν τῆς μέρας, ὡς ἐκ τῶν ὑγρῶν ἀτμῶν, τοὺς ὁποίους ἐρρόφει ἐπὶ αἰῶνας ὅλους, ἐπαθε μεγάλην φθοράν, καταβρωθείσης τῆς ἐπιδερμίδος τοῦ μαρμάρου καὶ κατέστη λίαν δυσανάγνωστον· ὅθεν ἐκ τὰ ὀλίγα αὐτῆς ἀντέγραψα τοῦ μέρους τούτου πιθανὸν νὰ εὐρίσκωνται σφάλματά μου. Ἄλλως τὰ γράμματα εἶναι κανονικά, καὶ σύστημα γραφῆς τὸ στοιχηδόν, πλὴν ὅτι ἐνιαχοῦ γίνεται παρέκβασις τούτου. Οἱ πρῶτοι δύο στίχοι ἔχουσιν ἀνὰ 81 γράμματα, οὕτω δὲ τὸ πλεῖστον καὶ ἐφεξῆς, λογιζομένης καὶ πάσης στίξεως ὡς ἐνὸς γράμματος, ὡσαύτως καὶ παντὸς ἀριθμητικοῦ ψηφίου. Ἄλλ' αἱ ἀριθμητικαὶ ὀρθαὶ κεραῖαι, αἵτε καταλαμβάνουσαι ὀλιγώτερον τοῦ ἐνὸς γράμματος τόπον, γίνονται αἰτία νὰ περιλαμβάνωνται καὶ πλείοτερα ἐν τισι τῶν στίχων γράμματα, σπανιώτερον δὲ συμβαίνει νὰ περιλάβαν ὁλόκληρος στίχος ὀλιγώτερα τῶν 81 γράμματα.

Οἱ χρόνοι περὶ οὓς ἐστήθη ἡ στήλη δηλοῦνται ἐκ τῶν ἐν τοῖς στίχοις θ'. ιθ'. καὶ κθ'. μνημονευομένων ἐπωνύμων ἀρχόντων, οἵτινες εἶναι τρεῖς τριῶν συνεχῶν ἐτῶν, 340 ἕως 338 πρ. Χρ. ὁ Θεόφραστος, ὁ Λυσιμαχίδης καὶ τρίτος ὁ Χαϊρωνίδας, ἐφ' οὗ ἐγένετο ἡ ἐν Χαϊρωνείᾳ μάχη. Δύο ἔτι ἄλλων ἀρχόντων ὀνόματα ὑπολαμβάνουσιν ἐν τοῖς στίχοις πς'. καὶ ρη', ἄδηλον, εἰ καὶ τούτων συνεχῶν. Ἄλλ' ἂν τὰ διαφορῶν ἐτῶν ἀναθήματα δὲν διέφερον πολὺ κατὰ τὸ ποσόν, θὰ ἔλειψαν ἄρχοντες περὶ τοὺς ἐπτά. Τοὺς δὲ ἱερεῖς τοῦ Ἀσκληπιοῦ τοὺς ἐνιαυσίους, τοὺς συμμημονευομένους τοῖς ἄρχουσι, δὲν ἀναφέρομεν ἡμεῖς ἐδῶ. Τούτων ἱκανοὶ ἤδη ἐγνώσθησαν ἐκ τε τῆς ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἑλληνικῆς ἀλληλογραφίας δημοσιευθείσης ἀναγραφῆς καὶ ἐξ ἄλλων λίθων. Ἄς γένῃ ἡ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν καταγραφὴ, ὅταν πλείονες ἔτι γνωσθῶσι καὶ καταστῇ δυνατόν νὰ ὁρισθῇ ὅπως οὖν καὶ ἡ χρονολογία των.

Ἡ ποικιλία τῆς φρασεολογίας, δι' ἧς αἱ ἀναθέσεις δηλοῦνται, εἶναι πολλή. Ὅτε μὲν (καὶ τοῦτο εἶναι τὸ συχνότατον) ἀναγράφονται οἱ ἀναθέντες κατ' ὀνομαστικὴν πτώσιν καὶ ἔπεται αὐτοῖς τὸ ἀνάθημα κατ' αἰτιατικὴν, ἀνευ τοῦ ἀνέθηκε, ἐνίοτε καὶ ἀνευ δηλώσεως σαφοῦς τοῦ ἀναθήματος, ὡς λ. χ. ἐν τοῖς στίχ. β'. μέχρι ιδ', ἐνθα τὰ ἀνάθηματά μόνον δι' ἀριθμῶν δηλοῦνται, δὲν

ὀνομάζονται δέ, ὡς εἰκοθεν ἐννοουμένου ὅτι εἶναι δραγμαί' ὅτε δὲ ἀναγράφονται τὰ ἀναθήματα κατ' ὀνομαστικὴν καὶ ἔπεται ὕστερον τὸ θ ἢ θρ ἢ θρ ἢ α ἢ οὐδ ἀνέθηκεν ὁ δεινα, ὡς λ. χ. ἐν στίχ. α'. καὶ ιε'. Ἐνίοτε δὲ λείπει καὶ ἡ ἀναφορικὴ αὐτὴ ἀνωμαλίη, ὡς ἐν στίχ. λά. καὶ λς'. Συχνὰ δηλοῦται καὶ μερικώτερον ὁ τόπος ἔνθα τὸ ἀνάθημα, οἶον πρὸς τῷ τοίχῳ, πρὸς τῷ υπερεσθαίῳ, πρὸς τῷ Ἀρτιγόρῳς πινακίῳ, πρὸς τῷ τέττιγι τῷ ξελίνῳ τῷ κατακεχρυσμένῳ, οὐδ' τὰ Νικιδία κττ. Ἄλλοι προσδιορισμοὶ εἶναι οἱ ἀφορῶντες εἰς τὸν τρόπον τῆς ιδρύσεως ἢ τὸ εἶδος τοῦ ἀναθήματος, οἱ πρὸς πινακίῳ, ἐν πινακίῳ, ἐν καλλιᾷδι, ἐν ἑλύτρῳ, ἐν ἑλύτρον? πρὸς ταιριδίῳ, τὰ ὅποια βέβαια χρῆζοντο μερικωτέρας ἐξηγήσεως, ἥς ἡμεῖς ἐνταῦθα ἀφιστάμεθα. Αὐτὰ δὲ τὰ ἀναθήματα εἶναι μὲν ποικιλώτατα, οἶον μέλη σώματος διάφορα, ἀγγεῖα πολλῶν εἰδῶν, σκεύη ἄλλα τοῦ βίου, νομίσματα κττ. ἀλλὰ περίεργον ὁπωσθεῦν, ὅτι οἱ τύποι ἢ τὰ τυπία (ἀνάγλυφα), ἅπερ ἐν ἄλλοις τοιούτοις ἐγγράφοις συχνότατα, ἐδῶ μάλιστα τρεῖς ἀπαντῶσι. Πρέπει λοιπὸν νὰ ὑποθέσῃ τις, ὅτι κατὰ καιροῦς διαφορὸς ὁ συρμὸς ἤλλαζε. Δὲν ἀποσωπῶμεν δέ, ὅτι τινῶν ἀναθημάτων αἱ ὀνομασίαι δὲν εἶναι εὐκολοσότητες, ἀς ὅμως ἀναγκάζομεθα νὰ καταλίπωμεν εἰς τὴν τῶν ἀναγνωστῶν διάγκωσιν. Μίαν ἐν τούτοις περιγραφὴν ἀναθήματος διὰ τὸ ξενότροπον αὐτῆς ἀς ἀναφέρωμεν τὴν ἐν στίχ. κδ': στ.λεγγίδας || χαλκῇ ἀλύσει δεδεμέναι δύο, ἡ μὲν χαλκῇ, ἡ δὲ σιδηρᾷ τούτων ἡ μία ὀρειχαλκίνη. Ἐδῶ φαίνεται, ὅτι τὸ ὀρειχαλκίνη εἶναι ἀκριβέστερος προσδιορισμὸς τοῦ προηγηθέντος χαλκῇ. Περὶ δὲ τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Πολυκρίτου, ὅστις δις ἀναφέρεται ἐν στίχ. κζ'. καὶ ξδ', εἰκαστικῶς λέγω, ὅτι δὲν εἶναι ὅλως ἀπίθανον νὰ ἦτο ἀνάθημα Πολυκρίτου τοῦ Μενδαίου, ὅστις ἦτο ἰατρός παρὰ τῷ βασιλεῖ Ἀρταξέρξῃ ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Κόνωνος, συνέγραψε δὲ καὶ βιβλία ἱστορικά. Ἴδε Πλουτ. Ἀρταξ. 21 καὶ Πωγ. Δαίρτ. 2, 63. Ὡς ἰατρός ἴσως ἀνέθηκε ποτε ἢ αὐτὸς εἰς τὸν Ἀσκληπιῶν τὸν ἑαυτοῦ ἀνδριάντα ἢ οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἀπέστησαν. Γνωστὸν δὲ ἐκ σφίζομένου ψηφίσματος, ὅτι καὶ Ῥόδῳν τινα ἰατροὺς οἱ Ἀθηναῖοι ἐτίμησαν. Ἄλλος Πολύκριτος

Ἀθηναῖος ἦτο ὁ πρεσβεύσας ποτὲ πρὸς Φίλιππον καὶ ἀναφε-
ρόμενος ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου λόγῳ τοῦ Δημοσθένους. Ὁ δὲ
Ἀριστοφῶν Ἀζηνιεύς, οὗ ἐν στίχῳ ιγ'. ἀναγράφεται ἀνάθημα
φιᾶλη ἑκατὸν δραχμῶν, πιθανὸν νὰ εἶναι ὁ γνωστὸς ἐν Ἀθήναις
πολιτικὸς ἀνὴρ, ὁ ἐπὶ Δημοσθένους καὶ ὀλίγῳ πρότερον ἀκμάσας.

Ἡ στίξις ἡ ἀρχαϊκὴ, ἥς πολλὴ ἡ χρῆσις ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιγρ-
φῇ, δεῖται πολλῆς προσοχῆς. Ἐνιαχοῦ δὲ ἐλλείπουσα σκετίζει
τὴν διαστολὴν τῶν πραγμάτων. Ὅθεν ἐγώ, εἰ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ
πλεῖστον ἠρέεσθην τὴν ἀρχαϊκὴν μόνον στίξιν νὰ ἀποδώσω, ἔθη-
κα ὅμως ἐνιαχοῦ καὶ νεωτερικὴν στίξιν, ἵνα ἐπικουρήσω ὅπως οὖν
τοῖς ἀγυμναστοτέροις τῶν ἀναγνωστῶν. Δὲν ἔκρινα δὲ εὐλογον ἐν
παρενθέσει νὰ θέσω αὐτήν, διότι εἶναι εὐδιάγνωστα τὸ κόμμα καὶ
ἡ ἀνω τελεία ὡς ἐμαὶ προσθῆκαι. Ἄφησα ὅμως τινὰς φράσεις καὶ
ὅλως ἀστίκτους, ὅπου δὲν ἤμην τόσον βέβαιος περὶ τῆς σχέσεως τῶν
ἀναγεγραμμένων πραγμάτων, ὡς λ. χ. ἐν στίχ. κζ'. ἔνθα ἄδηλον
ἂν τὸ *οἰτροχόη* κεῖται καθ' ἑαυτό, ἢ μᾶλλον σχετιστέον πρὸς τὰ
ἑξῆς: *ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Πολυκρίτου*. Καὶ
μετὰ τὸ *Πολυκρίτου* δὲ δὲν ἔθηκα στίξιν, ἵνα μὴ πάντως χω-
ρίσω τοῦτο τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς ἐπομένης λέξεως *στέφανοι*.

Καὶ ταῦτα μὲν τοιαῦτα, ἱκανὴν ὄντως ἀσάφειαν φέροντα εἰς
τὸ κείμενον. Τὸ αὐτὸ δὲ ποιεῖ καὶ σύνταξις τις λόγου λίαν ἀπλοϊκὴ
καὶ ἀμελὴς ἐνίοτε, καθ' ἣν παραλείπονται τινὰ λεξείδια συνθετικά,
ἅπερ ἂν ἦσαν γεγραμμένα, θὰ διεσάφουν τὴν ἔννοιαν· οὕτω ἐνια-
χοῦ αἱ λέξεις μιᾶς φράσεως παρατίθενται σχεδὸν πᾶσαι κατ' ὀ-
νομαστικὴν, καὶ οὐ νόησον τὴν πρὸς ἀλλήλας αὐτῶν σχέσιν. Α.
χ. ἐν στίχ. κη'. τὰ σφραγίς ἕως τοῦ *ὄνυ*, ἂν δὲν ἀπατώμαι,
εἶναι ἐν μόνον ἀνάθημα περιγραφόμενον λεπτομερῶς. Ἀλλαχοῦ
λείπει ὅλως τὸ ὑποκείμενον τοῦ λόγου, ὡς ἐν στίχ. γ'. ἔνθα τοῦ
ῥήματος *ἔφη* ὑποκείμενον νοητέον πιθανῶς τὸ ὁ *ἱερεὺς*, ὡς τοῦτο
τὸ ὄνομα ἀναγινώσκεται ἐν ὁμοίᾳ φράσει τοῦ στίχ. ζ'. ἀλλὰ δὲν
εἶναι ἀδύνατον νὰ νοῆται καὶ ἄρχων τις τὸν αὐτόθι ὅμως κατ'
αἰτιατικὴν ἀπαρεμφατικὴν ἀναγεγραμμένον ἀνθρώπον *Διοκλέα*
Μυρβινοῦσιον θεωρῶ πάντως ὡς τὸν αὐτὸν τῷ ἱερεὶ Διοκλεῖ
τῷ ἑφεξῆς ἐν στίχῳ θ'. μνημονευομένῳ. Σφάλμα κυρίως εἰπεῖν

τοῦ χαρακτοῦ ἴσως δὲν εὐρίσκεται ἄλλο ἐπὶ τοῦ λίθου, εἰμὴ ἐν τέλει τοῦ ζ'. καὶ ἀρχῇ τοῦ ζ'. στίχ. ἐν τοῖς· *δὲ ὑπὲρ ἐαυτοῦτο*, ἐνθα τὸ το περιττεύει. Τὸ ἐκεῖ δὲ ὄνομα Πολύξενος (ἀς εἶπω καὶ τοῦτο) συνδέω ἐγὼ μετὰ τοῦ ῥήματος ἀπέδωκε καὶ ἐννοῶ τὸν Πολύξενον ὅχι ἄλλον τοῦ ἐν στίχῳ ιθ'. ἱερίως Πολυξένου, ἐκλαμβάνων ἅμα τὸ ἐπόμενον *θυμιατήριον* ὡς αὐτοῦ ἀνάθημα. Τέλος ὁ Τελεσίας τοῦ στίχ. γ'. καὶ ὁ Τελεσίας τοῦ στίχ. ξς'. μοὶ φαίνεται εἰς καὶ ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος καὶ ἴσως ὅχι ἄσχετος πρὸς τὸν Τελεσίαν τοῦ ψηφίσματος, τοῦ τυπωθέντος ἐν Ἀθηναίου τόμ. ε. σελ. 522.

Καὶ αἱ ἐξῆς δύο ἐπιγραφαὶ εὐρέθησαν ἐντὸς τοῦ Σερπεντζέ πρὸ πολλοῦ.

3.

. μων Δο-
.... Ἀπόλλωνι πατρῷωι.

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἀναγινώσκεται ἐπὶ λίθου σκληροῦ, οὐ σφύζοντος τανὺν τὸ ὅλον ἀρχαῖόν του σχῆμα, ἰδίως δὲ ἀκρωτηριασθέντος πρὸς τ' ἀριστερὰ τῷ ὀρῶντι. Φαίνεται δὲ πως, ὅτι ἦτο κατεσκευασμένος ἀρχῇθεν ὡς βωμὸς ἢ βάθρον κατὰ ἀπλοῦν τινα ἀρχαῖκόν τρόπον. Μόνον δηλ. μία αὐτοῦ στενὴ ζώνη ἢ ἐφ' ἧς ἐχαράχθη ἢ ἀνέκαθεν δίστιχος ἐπιγραφὴ, ἐλειάνθη τῷ γλυφάνῳ τοῦ λιθοξόου, ἢ δὲ λοιπὴ ἐπιφάνεια τοῦ προσώπου ἀφῆθη ἱκανῶς τραχεῖα. Καὶ τὸ ὕψος δὲ τοῦ λίθου ἴσως δὲν σφύζεται ὅλον, εἶναι δὲ τανὺν 0,48, τὸ πλάτος 0,29, τὸ πᾶχος ἢ βάθος 0,31. Σχῆμα γραμμάτων τὸ τῶν Μακεδονικῶν περίπου χρόνων ἢ καὶ τι παλαιότερον.

Δύσκολος ὅπως οὖν ἢ συμπλήρωσις τῶν τοῦ α'. στίχου γραμμάτων. Ἴσως εἰν' ἐκεῖ τὸ τέλος κυρίου ὀνόματος ἀνθρώπου κατ' ὀνομαστ. καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ πατρωνυμικοῦ του.—(Ἐτυ) ἢ (Θυ)-μῶνδο (=ου) δὲν ἠθέλησα νὰ συμπληρώσω, διότι τὰ ὀνόματα ταῦτα δὲν εἶναι Ἀττικά. Καὶ τότε πάλιν θὰ ἐχρειάζομεθα καὶ ἄλλο νὰ προθέσωμεν κατ' ὀνομαστικὴν. Τὸν Ἀπόλλωνα πατῶν πολλοὶ ἄλλοι λίθοι Ἀττικοὶ ἔχουσιν, λ. χ. ὁ ἐν C. I. Gr. αρ. 465.

4.

...
 Ο . Ο . . .

καὶ κηρίον.

Τὰ ἀνωτέρω ἀναγινώσκονται ἐπὶ βάρους τετραγώνου, λίθου Πεν-
 τελησίου λευκοτάτου, σφίζοντος μὲν ἔτι τὸν κάτω ἀρχιτεκτονικὸν
 τοῦ κόσμου, ὅστις φαίνεται λιτός καὶ γλαφυρός, ὅποιος ἐπυκνι-
 ζετο εἰς τοὺς καλοὺς χρόνους τῆς Ἑλλάδος, κεκολοδιαμένου δὲ
 ὅλως τὰ ἄνω, ὥστε τὸ νῦν ὕψος εἶναι 0,34, τὸ πλάτος (ἤτοι ἡ
 ἐπιφάνεια, ἐν ἣ τὰ γράμματα) 0,65, τὸ δὲ πάχος ἦτοι βάθος
 0,49. Τὰ σφζόμενα γράμματα εἶναι κεχαρμαγμένα ὄχι κατὰ μεσῆς
 τοῦ πλάτους, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἄκραν, ἀριστερὰ τῶ ὀρώντι, καὶ ἀνω-
 τάτω τοῦ λίθου, ὥστε δὲν ἠξεύρομεν, ἂν δύο μόνους στίχους εἶχεν
 ἐξ ἀρχῆς ἡ ἐπιγραφή, ἢ πλείονας. Ἐν τούτοις ἐγὼ εἰκάζω, ὅτι ἦτο
 λίαν σύντομος, διότι μοὶ φαίνεται ὅτι ἦτο καὶ αὐτὴ ὡς ἐκείνη ἦν
 ἐξέδωκα ἐν ᾿Αθηναίου τόμ. ε. σελ. 329, ἡ λέγουσα· θύειν τρία μο-
 νόφαλα. . Τοῦτο τοῦλάχιστον μοὶ ὑποβάλλει ἡ σφζομένη λέξις
 κηρίον, ἥτις σημαίνει τὴν κηρίθραν, ἀρμόζουσαν προσφορὰν εἰς θεούς.
 Παρατηρῶ δὲ, ὅτι τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων τῆς ἐπιγραφῆς ταύ-
 τας εἶναι τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων καὶ ὅπως οὖν ἀμελοῦς χαράγ-
 ματος καὶ δὲν συμφωνεῖ δι' ὅλου μὲ τὴν ἄλλην κομψότητα τοῦ
 λίθου. Μεταξὺ τῶν δύο ὀμικρῶν τοῦ α'. στίχου σφίζεται λείψα-
 νον γράμματος οἷον K (ἢ M), ὑπῆρχε δὲ καὶ μετὰ τὸ β'' ο ἄλλο
 ἔτι γράμμα, εἰμὴ καὶ πλείονα, δι' ὧν θὰ ἐδηλοῦτο πληρέστερον
 ὁ ἱερατικὸς, ὡς ὑποθέτω, ὁρισμός.

5.

Δι)ονύσωι.

Βωμός λίθ. Πεντελησίου, ἀνευρεθεὶς βορείως τοῦ ἐκκλησι-
 οῦ τῆς ἀγ. Παρασκευῆς, τοῦ νοτιοανατολικῶς τοῦ Διον. θεά-
 τρου, ἔχει τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφὴν, γράμμασι τῶν τελευταίων
 Μακεδον. χρόνων. Τὸ σχῆμα τοῦ βωμοῦ εἶναι κυλινδρικόν, κάτω
 πλατυνόμενον, μὲ ραβδώσεις 24 καὶ ἄνω ἐπίκρανον ὅλως βεβλαμ-
 μένον κατὰ τὴν περιφέρειάν του, καὶ κάτω βάσιν ὡσαύτως πολὺ

τατον μέρος τοῦ ποτὲ γείσου του. Δεξιὰ δὲ καὶ ἀριστερά καὶ κάτω εἶναι κολοβός. Ὑψος 0,60, πλάτος 0,24, πάχος 0,13. Ὑπάρχει καὶ ἐν μικρὸν τεμάχιον, ἀνῆκον βεβαίως εἰς τὴν αὐτὴν στήλην, ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προσαρμοσθῇ εἰς κανὲν αὐτῆς μέρος, σφίζει δὲ αὐτὸ ὀλίγα μόνον γράμματα πέντε στίχων καὶ ταῦτα πολὺ ἐφθαρμένα, τάδε·

. Τ Σ .
 . Υ . . Λ
 . Ω Ι .
 . Ι Μ Σ .
 . Ε Λ Ι .

Σχῆμα γραμμάτων φαίνεται τὸ τοῦ δ'. ἢ γ'. πρὸ Χρ. αἰῶνος. Ἡ γραφὴ γίνεται τοῦ στοιχηδὸν συστήματος πρῶτον ἀπὸ τοῦ ε'. στίχου καὶ ἐξῆς, ἐνῶ οἱ πρότεροι τέσσαρες ἔχουσιν ἀνωμαλίας εἰς τὰ διαστήματα καὶ ὁ πρῶτος μάλιστα εἶναι κεχαραγμένος πολὺ μικροτέροις τῶν ἄλλων καὶ πυκνοτέροις γράμμασι.

Τὰ ἐν τῷ τιμητικῷ τούτῳ ψηφίσματι ἔχουσι τρεῖς περιέργους ὁμοιότητας πρὸς τὰ τοῦ ἐν C. I. A, II, 1, ὑπ' ἀριθ. 175 κολοβοῦ ψηφίσματος. Α'. καὶ ἐκεῖ καὶ ἐδῶ Κυδαθηναίους τὸν δῆμον εἶναι ὁ ἐπὶ ὧν. Β'. κ' ἐκεῖ κ' ἐδῶ πλείονες τοῦ ἐνὸς ἄνδρες ἐπαινοῦνται ἐν ἀρχῇ. Γ'. κ' ἐκεῖ κ' ἐδῶ Αἰτωλοὶ ἀναφέρονται. Ὅμως δὲ οὔτε μέρος τοῦτο ἐκείνου εἶναι συμπληρωτικόν, διότι αἱ πρῶται τυπικαὶ φράσεις, αἱ οὔσαι κολοβαὶ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς τεμαχίοις, δὲν συγκολλῶνται ἀρμοδίως πρὸς ἀμοιβαῖον ἀπαρτισμὸν τῆς ποδουμένης πληρότητος, ἀλλὰ διαφωνοῦσι καὶ περιττεύουσι κατὰ τὰ μέρη των, οὔτε οἱ λίθοι τῶν δύο τεμαχίων εἶναι τοῦ αὐτοῦ λατομείου, διότι ἐκεῖνο μὲν τοῦ Πεντέλης, τοῦτο δὲ τοῦ Ὑμηττοῦ. Καὶ ἄλλως δὲ τὸ ἡμέτερον τεμάχιον προδίδεται ἐκ τινων μερῶν τοῦ περιεχομένου του ὡς ὃν νεώτερον ἐκείνου τοῖς χρόνοις. Ἐπὶ πᾶσι δὲ ἐκεῖνο προφανῶς ἐγράφη εἰς τιμὴν ξένου ἀνδρός, τοῦτο δὲ πολίτου Ἀθηναίου. Ἀλλ' εἰ καὶ ταῦτα οὕτως ἔχουσι, δὲν ἐνόμισα ὅλως περιττὸν νὰ μνημονεύσω τὰς ῥηθείσας ὁμοιότητας, διότι μ' ἐφάνη πιθανόν πως, ὅτι ὁ ἐν τῷ νῦν ἐκδιδομένη τεμαχίῳ τιμώμενος Ἀθηναῖος καὶ οἱ αὐτοῦ πρόγονοι

τυχὸν ἦσαν εἰς τινὰ σχέσιν πρὸς τὸν ἐν τῷ παλαιότερῳ τεμα-
χίῳ Αἰτωλὸν καὶ τὰς πράξεις αἱ ἐκεῖνο ἴσως αἰνίττεται, ἥτοι
τὰς τοῦ Λαμιακοῦ πολέμου, ὅτε οἱ Αἰτωλοὶ ἐγένοντο σύμμαχοι
τῶν Ἀθηναίων. Ἴδε ὅσα ὁ Ῥαγκαβῆς εἶπε σχολιάζων ἐν *Antiq.*
hellén. τόμ. II, ἀριθ. 421 ἐκεῖνο τὸ τεμάχιον, ὡς δεύτερος αὐ-
τοῦ μετὰ τὸν Πιττάκην ἐκδότης.

7.

.....

...α.Ο.....ω/...

.. \ | ων· περί δὲ τῶν |...

.. τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων πένψ(α...

... αἰτήσεται, τούτους δε...

8 τοῦ παρεληλυθότος χρόνου..

... διαλλάσσοντας· ὅποσα δ' ἂν(ν...

... τοῦ) Ἀπόλλωνος κατὰ τοὺς νόμους...

... τὸν διαιτητικὸν νόμον, ἐὰν μὲν α(Ι.....δ-

ικασ)τήριον τὸ ἐν Νάξῳ, τὰ δὲ προσαγο...

40 ... ται τὰ ἐκ τοῦ νόμου· τὸς δὲ θεσμοθέτας...

.. κατὰ τὸν νόμον· ἐὰν δὲ μὴ συμφέρονται,...

.. τὸ δικαστήριον τὸ Ἀθήνησι· τὰ δὲ προ...

.. ἐὰν ἡσσηθῇ· μισθὸν δὲ τοῖς δικασταῖς παρέχειν τὸν δῆμον τὸν Ἀθηνα-
(ων), ἐν δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ παρέχειν Ναξίους.....

45 .. λ)ανθάνοντας τὰ τε πρυτανεῖα καὶ τα...

.. ε)νάγειν δὲ τὰς τε ἐφισμίους δικας κ(αί...

.. ες;)τιν τοὺς θεσμοθέτας εἰς τὸν χρ...

... Ι, ὅποσα δὲ ἐν τῇ διαφορᾷ...

..... ν, ὅποσα μὲν ἂν ἀπο...

20 ἀνα;)λώσας καὶ λογ...

... ες πληγαὶ η...

... ακειντ...

.... Γ...

.....

Τεμάχιον στήλης λίθου Πεντελησίου, εὑρεθὲν ἐν τῇ σκαφῇ τῇ
γινομένη παρὰ τὴν πρὸς νότον τῆς ἀκροπόλεως λεωφόρον, ἔχει τὰ
ἀνωτέρω γράμματα, γεγραμμένα στοιχηδόν. Ὑψος 0,22, πλάτος
0,28, πάχος 0,12. Ἀριστερόθεν τῷ ὁρῶντι, ὅπου αἱ ἀρχαὶ τῶν
σχῶν, εἶναι σφώτερος ὁ λίθος, σφῶζομένης ἐν μέρει τῆς γωνίας, καὶ

μόνον ἀμφίβολον μένει, ἂν ἐκ τῶν ἀρχῶν τῶν στίχων ιγ'. καὶ ιδ'. ἔλειψαν ἀνὰ δύο γράμματα ἢ ἀνὰ ἓν. Ἐγὼ ὑπέθεσα δύο τὰ ἐκλειπόντα καὶ οὕτω συνεπλήρωσα ἐν ιδ'. στίχῳ τὰ ιω.

Αυπηρόν, ὅτι τόσον κολοβὸν περιῆλθεν εἰς ἡμᾶς τὸ ἀνωτέρω κείμενον, ἄλλως θὰ ἐμανθάνομεν τινὰς τῶν ἀγνοουμένων λεπτομερειῶν περὶ τῶν σχέσεων τῶν ὑπακόων τοῖς Ἀθηναίαις νησιωτίδων πόλεων κατὰ τὸ πρῶτον τέταρτον τοῦ δ'ου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος. Ὑποθέτομεν δηλαδή, ὅτι τὸ ἐγγραφον τοῦτο ἦτο κανονιστικὸν ψήφισμα διὰ τὰς ἐν Νάξῳ δίκας, περιέχον πολλοὺς καὶ ειδικωτάτους ὁρισμούς, ἐκδεδομένον ἴσως ὅτε ἀνέλαβον ὁπωσούν οἱ Ἀθηναῖοι τὴν κατὰ θάλασσαν ἡγεμονίαν μετὰ τὰς ἐπιτυχίας τοῦ Κόνωνος, Χαβρίου καὶ Τιμοθέου. Ἀλλ' οὐδὲν μερικώτερον περὶ τοῦ ἔτους τοῦ ψηφίσματος τολμῶμεν νὰ εἴπωμεν.

8.

Ἐπὶ Διοτίμο ἀρχόντος ἔδοξεν τῇ βολτῇ καὶ τῷ δήμῳ, Ο(ὶν)η(ς) ἀπυτάνουσιν.....

δης Ἀναχάρσει(δες).....ἐγγραμμάτευ-
ν, Θάρρηξ Λαμπι(ς)ρεὺς ἐπιστάται.....

5 ης εἶπεν· ἐπαυ(δῆ)...

τὴν μανταίαν...

αὶ τὰ ἱερὰ κ...

πρὸς τοὺς θεο(ὺς).....

ργύριον ο επ...

40 Ἰδρυσιν τῶν Ι...

ἰδ)ωκ;εν τῇ μ...

.....

Στήλης λίθου Πεντελησίου τεμάχιον ὕψους 0,28, πλάτους 0,13, πάχους 0,10, εὐρεθὲν ἀρτίως ἐν σκαρῇ τινι βορειοανατολικῶς τοῦ Ὀλυμπιείου, καὶ ἀγορασθὲν ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, ἔχει τὰ ἀνωτέρω στοιχηδὸν γεγραμμένα. Ὑπεράνωθεν τῶν γραμμάτων ὁ λίθος, ἐφ' ὅσον σώζεται, ἔχει τὴν ἐπιφάνειαν βαθύτερον λελαξευμένην (πλὴν ταινιωδὸς τινὸς μέρους κατὰ τὸ πρὸς ἀριστερὰ τῷ ὁρῶντι ἄκρον ὑπολειπόμενον ἐς παρασπᾶδος) καί, ἂν τοῦτο τὸ λάξευμα εἶναι ἐξ ἀρχῆς, φαίνεται ὅτι ἐκεῖ ποτε ἐνηρμόζετο πῖναξ τις ἢ λίθινος ἢ γύψινος, ἔχων παρὰ:

στασιν ἀνάγλυπτον σχετικὴν πρὸς τὰ ἐν τῇ ψηφίσματι λεγόμενα, τὰ ὅποια ἀναφέρονται προφανῶς εἰς τὰ τῆς λατρείας.

Ὁ ἐπὶ κεφαλῇς ἀρχῶν Διότιμος πιθανώτατα εἶναι ὁ τοῦ ἔτους 354 πρὸ Χρ. καθ' ἃ ἐκ τῆς ἀρχαίης γραφῆς τίμω καὶ ἐκ τῶν ὑποφανομένων ἐπεξῆς τυπικῶν φράσεων εἰκάζομεν, ὅχι δὲ ὁ ἑρμηνεύς ὁ τοῦ 286 πρ. Χρ. Ὁ δὲ ἐν στίχῳ ζ'. Θάρρηξ δὲν εἶναι ἀδύνατον νὰ εἶναι αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ ἐν τῷ περὶ τῆς παραπροσθείας λόγῳ τοῦ Δημοσθένους. § 191 μνημονευόμενος πολιτικὸς ἀνὴρ τοῦτου τοῦ ὀνόματος. Οἱ χρόνοι ἱκανῶς συντρέχουσιν. Ἄλλος δὲ Θάρρηξ ἐκ βιβλίων ἢ ἐπιγραφῶν οὐδεὶς γνωρίζεται.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 19 Ἰουλίου 1878.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΑ.

Dodone et ses ruines, par Const. Garapanos. Paris, 1878. Texte et planches, 2 vol. in 4°.

Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἐξεδόθη ἀξίως τοῦ ἀρχαιοσέμου ὀνόματος τῆς ἐν Ἠπείρῳ Δωδώνης. Καὶ χάρις καὶ τύπος καὶ πίνакες, τὰ πάντα ἀμέμκτα, φιλοκαλίαν ἀμὰ καὶ ἐλευθεριότητα ἐλέγχοντα τοῦ ἐκδότη, ὅστις νύτυχος ν' ἀνακαλύψῃ τὴν ὑπὸ πόσων ἄλλων ματαιῶς ζητηθεῖσαν τοποθεσίαν. Εἶναι δὲ ἀξία παρατηρήσεως ἡ σάμπτωσις, καθ' ἣν συγχρόνως σχεδὸν ἐκδίδονται ἐν Εὐρώπῃ τέσσαρα πολυδάπανα συγγράμματα, ἀναφερόμενα εἰς τόπους τὰ μάλιστα ἐνδόξους τοῦ ἀρχαίου κόσμου, τὴν Τροάδα, λέγω, τὰς Μικρὰς, τὴν Ὀλυμπίαν καὶ τὴν Δωδώνην. Ὁ δ' Σχλαίμαν, ἡ Γερμανικὴ Κυβέρνησις καὶ ὁ Ἠπειρώτης Κοραεὺς εἶναι οἱ παρέχοντες εἰς τοὺς φιλαρχαίους τὴν εὐχαρίστησιν ταύτην. Ἡ ὅλως ἀδιάστως ἐρχομένη αὕτη παρατήρησις γενεῇ ἐν ἡμῖν τὸ ἄδῃ ἐνθύμημα τοῦ ὅτι δὲν ὑστεροῦμεν ὅλως καὶ ἡμεῖς εἰς Ἕλληνας ἐν τισὶ τῶν καλῶν ἀγώνων τῆς πεπολιτισμένης

Ευρώπης, καὶ εὐγνωμονοῦμεν διὰ τοῦτο εἰς τὸν ἡμέτερον ὁμογενῆ, ὅστις ἀφοῦ ἠτύχησεν εἰς τὰς ἀνασκαφάς του, ἐφιλοτιμήθη καὶ τὰ πορίσματα αὐτῶν νὰ κάμῃ κοινὰ εἰς ὅτι πλείστους τῶν σπουδαίων, ἐφ' ᾧ καὶ ἐξέλεξε γλῶσσαν συγγραφῆς τὴν Γαλλικὴν.

Δὲν εἶναι σκοπὸς ἡμῶν σήμερον νὰ δώσωμεν ἀνάλυσιν λεπτομερῇ τοῦ συγγράμματος, ἀλλὰ νὰ ἀναφέρωμεν συντόμως τὸ περιεχόμενόν του, ἔπειτα δὲ νὰ προσθέσωμέν τινας διορθώσεις.

Περιέχει πρῶτον ἀφήγησιν τοῦ πῶς ὁ συγγραφεὺς ἐκινήθη νὰ σκάψῃ ἐν τῇ κοιλάδι τῆς Τσαρακοβίστας (18 χιλιόμετρα νοτιοδυτικῶς τῶν Ἰωαννίνων) καὶ πῶς ἐπέτυχεν ἐκεῖ τὰ ἐρείπια τῆς Δωδώνης καὶ ἐξήγαγε πολλὰ ἔργα τέχνης καὶ ἐπιγραφάς, μαρτυροῦντα, ὅτι ἐκεῖ ὄντως ποτὲ ἦτο τὸ πολυθρύλητον μαντεῖον καὶ ἡ πόλις αὐτή.

Μετὰ ταῦτα περιγράφονται τὰ φανέντα ἐρείπια, περιγράφονται δὲ καὶ τὰ ἐξαχθέντα ἐκ τῆς γῆς διάφορα κινητὰ ἔργα τέχνης, ἀγαλμάτια, ἀνάγλυφα, σκεύη καὶ νομίσματα, τὰ μὲν συντόμως, τὰ δὲ ἐκτενέστερον, ἐν ᾧ ἔργῳ ἔσχεν ὁ συγγραφεὺς βοηθοὺς τοὺς Γάλλους ἀρχαιολόγους DeWitte καὶ Heuzey. Ἐκτυποῦνται δὲ καὶ τὰ κείμενα τῶν ἐπιγραφῶν, ἐξ ὧν ὡσαύτως τινὰ μὲν ἐρμηνεύονται βραχέως, ἄλλα δὲ ἐκτενῶς, ἐν ᾧ πάλιν ἔργῳ βοηθοὶ ἦσαν ἐν μέρει οἱ Γάλλοι Egger καὶ Foucart.

Ἐν δὲ μέρος τῆς συγγραφῆς ἐπιγράφεται Μελέτη ἱστορικὴ περὶ Δωδώνης. Ἐν αὐτῇ περιελήφθησαν αὐτολεξεῖ πάντα, ἂν δὲν ἀπατώμεθα, τὰ τῶν ἀρχαίων συγγραφῶν χωρία, ὅσα ἀπ' εὐθείας ἢ πόρρωθεν ἀναφέρονται εἰς τὴν Δωδώνην καὶ τὸ μαντεῖον, καὶ τοῦτο θεωροῦμεν ὡς ἐν τῶν προτερημάτων τῆς συγγραφῆς, διότι ὁ ἀναγνώστης διευκολύνεται οὕτω νὰ διαπορευθῇ τὸ δυσδιέξετον τοπογραφικὸν καὶ τὰ ἄλλα Δωδωναῖα ζητήματα.

Πολλοῦ δὲ ἐπαίνου εἶναι ἄξιον καὶ τὸ ὅτι πάντα τὰ κείμενα τῶν πολυπληθῶν ἐπιγραφῶν ἐξεδόθησαν πανομοιούτως (πλὴν ἐνός (*)) ἐν τοῖς πίναξιν. Τὸ ἔργον βεβαίως ἦτο ἐπίπονον, μάλι-

(*) Τοῦτο εἶναι ψήφισμα προξενικὸν καὶ ἐν τῶν περιεργωτάτων. Ἰσως δὲ ὡς ἐνὶ λίθου καὶ ὀγκῶδες δὲν το ἔλαβε μεθ' αὐτοῦ ὁ ἐκδότης εἰς Παρίσιους, ἐνθα ἐγένοντο ὑπὸ τεχνιτῶν τὰ πανομοιότυπα ἀντίγραφα.

στα ἐν τοῖς ἐπὶ μολυβδίνων πετάλων χρηστηριασμοῖς, οἵτινες πόλλας ἦσαν δυσαναγνωστότατοι. Σφάζονται δὲ πολλοὶ τοιοῦτοι, οἱ ἀψυδστότατοι μάρτυρες τοῦ ὅτι ὁ τόπος ὅπου εὐρέθησαν εἶναι ἀληθῶς ἡ Δωδώνη. Πολλὰ τὰ ἀξιοπερίεργα καὶ ἐν ταύταις καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπιγραφαῖς (ψηφίσμασιν, ἀπελευθερώσεις καὶ ἀναθηματικαῖς) εἴτε τις εἰς τὸ γλωσσικὸν εἴτε εἰς τὸ πραγματικὸν αὐτῶν μέρος ἀποβλέψῃ. Τούτων τινὰ καλῶς διασάφησεν ὁ Egger, ἐκεῖνα δηλ. ἃ αὐτὸς ἰδίᾳ ἐπεξεργάσθη. Ἀλλὰ δὲ κείμενα ἔμειναν ἀνευ τοιαύτης ἐπεξεργασίας, καὶ ἐν τῇ εἰς μικρὰ γράμματα μεταγραφῇ τούτων ἐγένοντό τινα σφάλματα, ἐξ ὧν τινα διορθοῦμεν ἐνταῦθα. Πολλοὶ καὶ ἡμᾶς ἄλλοτε διώρθωσαν καὶ καθ' ἐκάστην διορθοῦσι, καὶ ἂν καὶ ἡμεῖς τινα διορθώσωμεν, νομίζομεν ὅτι τῇ ἐπιστήμῃ ὑπηρετοῦμεν. Ἀν ἐπιβαλλόμεθα δὲ οὐδεμιᾷς ἐπιγραφῇς τὸ ὅλον κείμενον νὰ θεραπεύσωμεν, ἂν μᾶς φαίνεται ποιοῦν ὅπωςδῆποτε, ἀλλὰ μόνον χωρία τινὰ, ἐν οἷς καταφανέστατον τὸ πάθος καὶ πιθανωτάτη ἡ βεβαία παρουσιάζεται ἡ ἴασις.

Δοιοπὸν ἐν Ἐπιγρ. 17, στίχ. 4 ἀναγνωστέον *ὄχι μὴ ἐξέσσ(ι)*, ἀλλὰ: *μὴ ἐξέσσ(ω)*.

Ἐν Ἐπιγρ. 18, στίχ. 4, τὰ *εἰάν* δέ τις *ἐφά* . . . συμπληρωτέα οὕτω *εἰάν* δέ τις *ἐφά* πηται . . .). Εἶναι συχνὴ ἐν ταῖς ἀπελευθερώσεις ταῖς ἀρχαίαις ἡ φράσις *εἰάν* τις ἐφάπτηται τοῦ δεῖνα ἐπὶ καταδουλισμῷ κτλ. Ἐδῶ δὲ εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως τὸ *εἰάν*, περὶ οὗ ἰδέτω ὁ βουλούμενος ὅσα ἐσημειώσαμεν ἐν Ἀθηναίου τόμ. 5, σελ. 170, ἐν σημ.

Ἐν ἐπιγρ. 19, στίχ. 3 τολμηρὸν πάνυ μᾶς φαίνεται, ὅτι ἐγένετο παραδεκτὴ, εἰ καὶ εἰκαστικῶς, λέξις *λυσεῖτριον*, δυναμένη δῆθεν νὰ σημαίνῃ λύτρον. Κρύπτονται ἴσως ἐκεῖ τὰ: (*ἐπ*) *ἰ* *λύσει* *τριῶ* (r . . .).

Ἐν τῶν μεζόνων σφαλμάτων εἰσεχώρησεν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τριῶν τεσσάρων ἐπιγραφῶν χρηστηριαστικῶν, τῶν ὑπ' ἀρ. 3, 4, 7, 16, ἐν σελ. 71, 72, 78, ἐνθα τὰ μεγαλογράμματα **ΕΠΙΚΟΙΝΗΤΑΙ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΤΑΙ** ἀνεγνώσθησαν καὶ μετεγράφησαν μικροῖς γράμμασιν οὕτω *ἐπὶ κοινήτα ἐπὶ κοινώντα*, ἅπερ οὐδὲν

παρέχουσι νόημα, ἐρμηνεύονται δὲ γαλλιστί οὖν ὁρθῶς, ἐνῷ εἶναι προφανές, ὅτι ἀναγνωστέα αὐτὰς ἀπαρτινῆται (ὁ δὲ να), ἐπικαινῶνται (οἱ θείνα), δηλ. τῷ Θεῷ, εἰ αὐταῖς ἀμεινον κτλ. ἢ τί κα αὐτὸς ἐργαζόμενος λαῶν καὶ ἀμεινον πρῶτος αὐτός καὶ κτλ.

Ἰσοκύτως ἡ ἐπιγρ. 11, ἐν σελ. 75, ἡ ἔχουσα οὕτω Ἑρωτῇ Λυσινίας Δία Νάϊον καὶ Διόνυσον, ἡ οὖα ἐστὶ ἐξ αὐτοῦ τὸ παθεῖν, ὃ ἔν Νύκτα κτε, διορθωτέα ἐν τοῖς τελευταίοις οὕτω θ Ἑρωτῇ καὶ Νύκτι. Τὸ δὲ ἡ τὸ ἀνωτέρω εἶναι ἴσον τῷ εἰ, εὐρισκόμενον οὕτω καὶ ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς τῆς συλλογῆς ταύτης.

Ἐν τῇ ἐπιγρ. 21 τῇ ἐν σελ. 80 τὰ Ἑρωτῇ καὶ Λυσινίας ἰσως δὲν ἀντεγράφησαν καλῶς, πάντως ἅμας δὲν δύνανται νὰ σημειώσωσι promises de reconnaissance, ἀλλὰ ἐρώτησαν μέλλον, ἐνέκα τῶν ἐπαφροσύμων αἱ ἔδοτι αὐτοῖς προκαταύγουσι θ(;) παρὰ καὶ ὁφείλουσι. Ἰσως ἀναγνωστέον ἐροῦντῃ καὶ Λυσινίας.

Τῆς ἐπιγρ. 26 τῆς ἐν σελ. 82 τὰ Ἑλένη καὶ Παστείε διασταλτέον οὕτω ἔ ἄλλαν Παστείε. Τὸ ἔ δηλ. εἶναι τὸ διαζευκτικόν ἡ.

Ἐν τῷ ψήφισματι τῷ ἐν σελ. 114 μεταγραφόντι μιαιροῖς γράμμασι τὰ ποθοδωμα(?) γραφάμενον, ἴσως ἀπαρτινῆται οὕτω ποθοδον (=πρόσδον) ἀγγραφάμενον. Τοιοῦτό τι κρύπτεται καὶ ἐν στίχ. 5 τοῦ ὑπ' ἀρ. 4 ψήφισματος.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ.

ΚΡΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ.

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ.

§ 1. ουρολιθάρεν—ουραισθάρεν.

Ἐν ταῖς ὑπὸ τοῦ Δεϊζίου ἐκδοθεῖσι σχολίαις ἡ πόλλωνίου τοῦ Κιτιέως, Στεφάνου τοῦ φιλοσόφου καὶ ἱατροῦ, Πηλλικαίου τοῦ σοφιστοῦ καὶ ἄλλων εἰς Ἱπποκράτη καὶ Γαληνόν. Τόμ. Α', σελ.

§14 ἀναγινώσκεται: αἷ λειποθυμία (Γρ. *ληποθυμία*) εἶδέν
ἐνερῶν ἐστίν ἡ ἀδρᾶ διαφόρους τοῦ ζωτικεῦ πόνου. Γίνεται
δ' αὕτη κατὰ γένος μὲν τριχῆς, κατὰ εἶδος δὲ ὑπὲρ πολλῶν αἰ-
τιῶν γίνεται γὰρ ἢ διὰ πλῆθος τῷ βάρει πνίγον (Γρ. *πνίγον*)
τὴν ἀναμνὴν ἢ διὰ πένουσιν ἀμεινον *συναισθάνειν* ποιῶσαν τοῖς
ἀχρεῖστοις καὶ τὰ χρεστά ἢ δι' ἀδρᾶν μεταβολὴν πρῶτα.

Μαγίστην ἀγνοίαν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐμφανίζει καὶ πε-
ρὶ τῶν γλῶττα τοῖς ἐμπειρίαις τῶν περὶ αἵσιν κακωμένους παρέχει
ἡ τοῦ Δεγ. Γαλαζιδίου σημείωσις σελ. 255. «Grassae quai-
sodantur penosum τοῖς ἀχρεῖστοις καὶ τὰ χρεστά *ideat quae*
cum inutilibus utilia consentire faciat, Dum hunc lo-
cum converti, lineam quandam vidi dictioni συναισθάνειν
subtensam, et in margine collatum συνεκκεῖν. arbitra-
tus igitur cum eam dictionem aliqui fuisse enarratam,
qui illius loco συνεκκεῖν legendum censeris: quae
tunc sequuntur sum. si tamen res consideretur diligen-
tius, nec is dicendi modus improbandus videtur, quo
per metaphoram utilia inutilibus consentire dicuntur».

Οὕτε ὁ τύπος *συναισθάνειν* ἀντὶ τοῦ *συναισθάνεσθαι* εἶνε
Ἑλληνικὸς οὐτ' ἔχει τόπον οὐδένα ἐν τῷ προκειμένῳ ἡ συναί-
σθησις οὔτε κυρίως λαμβανομένη οὔτε μεταφορικῶς. Καὶ τὸ
συνεκκεῖν δὲ ἀμεταβέτως ἐκφερόμενον μάχεται ἑντικτῆς τῇ
συνήθειᾳ τοῦ ἑλληνισμοῦ, καθ' ἣν ἐπὶ μεταβατικῆς αἰτίας ἐ-
νοίας γίνεται χρῆσις τοῦ *κεῖν* καὶ ἀπλοῦ καὶ συνθέτου, αἶψα
ἀποκεῖν, ἐκκεῖν, κτλ. Τοῦ παθητικοῦ *συνεκκεῖσθαι*
παρὰ τὴν ἐλπίδα μαρτύρια ἐκ τοῦ Γαλαζιδίου λέγοντος Τόμ. I, σελ.
1021 «ζῶσαι μὲν γὰρ ἀντέχονται τῶν ἐντέρων, ἀποθανόντες δὲ
*συνεκκεῖν*ονται τῇ κότρω» *συνεκκεῖσθαι* δὲ ζῶσαι μὲν ἐτι,
σκοτωθέντες (21) καὶ, ὡς ὅτι εἴποι τις, ἀποθνήσκοντες (Γρ.
γΕρόμεναι)» καὶ Τόμ. I A', σελ. 494 καὶ δεύτερον τὸ *συνεκ-*
κεῖσθαι τὰ λυποῦντα ἢ μέλα.

Οὐδεμία ἀμφιβολία δύναται νὰ ὑπάρχῃ ὅτι τὰ *συναισθάνειν*
εἶνε παρεμφερές καὶ χρῆζει διορθώσεως ἀποσπασματικῆς δὲ
πάντως ἡ ὑγιής γραφή, ἂν ἐν μὲν γράμμα ἐκβληθῇ μετὰ τὴν

πρῆθασιν ἐκπεσόν, ἕτερον δὲ τὸ εὐθὺς ἐπιφερόμενον μετατυπωθῆ, οἷον αἷ διὰ κένωσιν ἀμετρον *συνολισθαίνει* ποιῶσαν τοῖς ἀχρήστοις καὶ τὰ χρηστά». Πρβ. Διοσκορίδ. Τόμ. Β', σελ. 338 «περιχώννυται γὰρ τῷ χρυσῷ διὰ συγγένειαν καὶ *συνολισθαίνει* διὰ τῆς ἑδρας». Λέγεται δὲ καὶ *εὐόλισθος κόπρος*. Ἀλέξ. Ἀφροδ. Προβλ. Α', 90 αἵς τε κόπρου μαλακῆς τε καὶ *εὐόλισθου* τυγχανούσης». Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ μὲν εἰς ΑΝΩ λήγων τύπος εἶνε παλαιὸς καὶ δόκιμος, ὁ δὲ εἰς ΑΙΝΩ νεώτερος καὶ ἀδόκιμος.

Συχνάκις ἐν τοῖς ἀντιγράφοις συγχέονται τὰ μεγάλην ὁμοιότητα ἔχοντα στοιχεῖα Α καὶ Α, εὐκολώτατα δ' ἠδύνατο ν' ἀναγνωσθῇ ὑπ' ἀμαθοῦς βιβλιογράφου ΣΥΝΑΙΣΘΑΝΕΙΝ ἀντὶ τοῦ ΣΥΝΟΔΙΣΘΑΝΕΙΝ, ὡς παρὰ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρῇ σελ. 240 αὐτὸ γὰρ ἀρμύζει γυμνὸν ἐπιδείκνυσθαι τὸν πόδα, ἄλλως τε καὶ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΝ εἰς βλάβην ἢ γυνή» ἀντὶ τοῦ ΕΥΟΔΙΣΘΗΤΟΝ. Πρβ. καὶ Ἐπιφάν. Τόμ. Γ', σελ. 528, 16. «γυναικῶν γὰρ τὸ γένος *εὐόλισθον*, σφαλερὸν δὲ καὶ ταπεινὸν τῷ φρονήματι». Τὴν ἀληθῆ παρὰ τῷ Κλήμεντι γραφὴν εὑρεν ὁ ἀγγλικούστατος Κόδης-τος *Λογ. Ἑρμ.* Τόμ. Α', σελ. 477.

§ 2. *νῦν δὴ ἢ νυνδὴ—νῦν ἤδη.*

Γαλῆν. Τόμ. Θ', σελ. 811 «δεύτερον δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις καὶ νόσι προσχρηστέον, οὗς *νῦν ἤδη* πέπαυμαι λέγων» καὶ Τόμ. Γ', σελ. 224 «ὅταν δ' εἴποι τις ἥτοι φλεγμαῖνον ἔλκος ἢ ὑπερσαρκῶν ἢ κόϊλον οἶεται (Γρ. ὅταν δ' *εἰπῶν* τις—*οἶηται*) παραπλησίας εἰρηκέναι διαφορὰς ἐλκῶν, αἷς *νῦν ἤδη* πέπαυμαι λέγων, οὗτος ἐξ ἀνάγκης ἐν τῇ θεραπευτικῇ μεθόδῳ σφαλῆσεται». Πρβ. καὶ Τόμ. Γ', σελ. 911 «ὥσπερ εἴρηται *νῦν ἤδη*».

Ἀδιάφορος ἔμεινεν ἡ γραφὴ ἐν Τόμ. Ε', σελ. 555 «ἀνίσχουσα δὲ ἤδη πρὸς τοῦκτὸς ἕτερον μέγιστον διάστημα διεξέρχεται σχισθεῖσα διττοῖς καὶ τοῦτο ὀριζόμενον ὅροις, ἐνὶ μὲν, ὡς *νῦν δὴ* πέπαυμαι λέγων, ὅταν ἀνίσχη πρῶτον ἐξω τοῦ δέρματος, ἐτέρω δέ, ὅταν ὑπερκύψῃ τὸν ἀμνιόν», τουτέστιν: ὡς ἀρτίως πέπαυμαι λέγων. Πρβ. καὶ Τόμ. Γ', σελ. 302 «ῥᾶστον γὰρ εἰπεῖν, ὡς καὶ *νῦν δὴ* λέλεκται, κτί.» καὶ σελ. 347 «εἰρημένον γὰρ ἐν

τῷ *νῦν* δὴ λόγῳ περὶ τῆς εἰς τὸ λεπτόν ἐντερον ἐκφύσεως, κτέ.» καὶ Τόμ. Γ', σελ. 236 εἰν μὲν ταῖς αἰτίαις, ὡς εἴρηται *νῦν* δὴ, τὴν προηγουμένην καὶ τὴν προκατάρχουσαν».

Ἀντὶ τοῦ *νῦν* δὴ ἀναγινώσκεται δὴ *νῦν* ἐν Τόμ. Θ', σελ. 75 «ὡς κατὰ τὸ κοινὸν τοῦ γένους κοινὰς καὶ τὰς τῆς γενέσεως ἔχόντων αἰτίας, ἃς δὴ *νῦν* πέπαυμαι λέγων» καὶ σελ. 314 «ὅπερ Ἐρασίστρατος μὲν αἰ βούλεται γίνεσθαι, φαίνεται δ' οὐχ ὥδε συμβαῖνον, ἀλλ' ὡς δὴ *νῦν* λέλεκται» καὶ ἐν Τόμ. Γ', σελ. 631 «οὐκ ἂν μοι δοκοῦμεν εὐρεῖν ἄλλως γε ἢ ὡς δὴ *νῦν* γε ζητεῖν ἀπηρξάμεθα». Ἴσως δὲ τὸ Ἀπηρξάμεθα εἶνε πλημμελὲς γραφὴ τοῦ Ὑπηρξάμεθα (Πρβ. καὶ σελ. 771, κτλ. Ἴδε Μέρ. Δεότ. § 4).

Ὡς δὲ παρὰ τῷ Γαληνῷ φέρεται *νῦν* ἤδη ἀντὶ τοῦ *νῦν* δὴ, οὕτω καὶ παρὰ τῷ Ξενοφῶντι Ἀναβ. Ζ', α, 26 εἶνε κατὰ τινὰς τῶν κωδίκων γεγραμμένον «ἐορακότας καὶ ἀναμνησθέντας τὰ *νῦν* ἤδη γεγενημένα» ἀντὶ τοῦ αὐτὰ *νῦν* δὴ γεγενημένα». Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ μετεπλήθη ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων τὸ μονοσύλλαβον μόριον ΔΗ εἰς τὸ δισύλλαβον ΗΔΗ, οἷον Διονύς. Ἀλικαρν. Ρωμ. Ἀρχ. σελ. 2065 «οὐ γὰρ ἤδη βαρβάρους μὲν τισι — Ῥωμαῖοις δ' ἄρα κτέ.». Ὅρθῳς ὁ πολὺς Κόβητος ἀνέγνω «οὐ γὰρ δὴ βαρβάρους κτέ.» (Παρατηρ. εἰς Διορ. Ἀλικ. σελ. 194. Πρβ. καὶ σελ. 128).

Τὴν χρῆσιν τοῦ *νῦν* δὴ ἀντὶ τοῦ ἀρτίως ἢ ὀλίγον ἔμπροσθεν, ἥτις καὶ παρ' ἄλλοις τῶν παλαιῶν εὐρίσκεται καὶ μάλιστα παρὰ τῷ Πλάτῳ, παρετήρησαν καὶ παλαιοὶ γραμματικοί, οἷον Ποταυδεύκ. Α', 72 «ἀρτι, ὃ ἐστὶ πρὸ μικροῦ, καὶ *νῦν* δὴ, ὃ ἐστὶ ταῦτόν». Φώτ. Ἀμφιλοχ. σελ. 34 Οἰκ. «οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ *νῦν* δὴ οὐ τὸ παρὸν ἤδη μόνον ἀλλὰ καὶ τὸ μικρὸν ἔμπροσθεν γέγονός ὑποβάλλεται». Ἡσύχ. «*Νῦν* δὴ: ἀντὶ τοῦ ἀρτι». Τίμ. Σοφιστ. Πλάτ. Δεξ. σελ. 186 «*Νῦν* δὴ: πρὸ ὀλίγου χρόνου». Σχολ. Ἀριστοφ. Εἰρ. 5 «*Νῦν* δὴ: οὕτως Ἀττικοὶ ἀντὶ τοῦ ἀρτίως» καὶ Βατρ. 410 «(*Νῦν* δὴ): ἀντὶ τοῦ πρὸ ὀλίγου, ἀρτίως». Πρβ. καὶ Σχολ. Εὐριπ. Ἰππολ. 233 «*Νῦν* δὴ μὲν ὄρος βᾶς»: ἀρτίως μὲν εἶχες ἔρωτα εἰς ὄρος ἀπελθεῖν».

Σομειωτάδων δ' ὅτι ἐπὶ τῆς ἐννοίας ταύτης ἀφερίετο ὑπὸ τι-
των τὸ νῦν δὴ ὡς μία λέξις ἐπὶ τῆς παραληγοῦσης τανυζομένη
οἷον Σχολ. Ὀδυσσ. Δ, 160 «Ἢ νῦν δὴ Τραίνθην· τινὲς ὡς ἐν μέ-
ρος λόγου παροξύνουσι ἀντὶ τοῦ ἀρτίως ὁμοίως τῷ οὗτος ἀνὴρ
νῦν δὴ ζυμβλῆμενος» καὶ Εὐστάθ. σελ. 174, 4 «ἔτι δὲ καὶ τὸ
ὡτ' σχετλαστικὸν καὶ τὰ ἥδη χρόνιόν καὶ κἀνδ' ἀντὶ τοῦ ἀρ-
τίως ἐν ἐνὶ τόνῳ, δ. καὶ φασὶ μόνον παρῳχημένῳ συντάσσεται»
(Πρβ. καὶ σελ. 143, 26). Τὸ οὗτος ἀνὴρ νῦν δὴ ζυμβλῆμενος
κεῖται ἐν Ὀδυσσ. Ω, 260, πλημμελῶς δ' ἔχει τὸ ἐν τῷ Μεγά-
λῳ Ἑκμολογικῷ σελ. 78, 39 γεγραμμένον.

Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Φωτίου σελ. 305, 9 ἀναγινώσκεται «νῦν
δὴ· ἀρτίως ἢ μικρόν ἔμπροσθεν. Νόμοις· ἢ νῦν δὴ (μὲν) ὀλίγον
ἔμπροσθεν τούτοις περιτυχόντες τοῖς λόγοις οὕτω ταῦτ' ἐτίθεμεν,
νῦν δ' ἐπιελήσμεθα; Καὶ Κύριπιδης ἐν Ἰηπολύτῳ·

νῦν δὴ μὲν ὅρος βᾶσ' ἐπὶ θήρας
πόθον ἰστέλλου, νῦν δὲ ψαμάθοις
ἐν ἀκυμάντοις;

καὶ ἐν Μελεάγρῳ·

ὄρᾳς σὺ νῦν δὴ μ' ὡς ἐπράυνας τύχη.

Μάγνης ἐν Τिताκίδῃ·

εἰπέ μοι, νῦν δὴ μὲν ὦμνος μὴ γέγονται, νῦν δὲ φής.

Ἐν δὲ τοῖς Νόμοις διπλαστωμένον εἶρηκεν, τὸ μὲν κἄν ἐπὶ τοῦ
παρόντος χρόνου, τὸ δὲ δὴ ἐπὶ συνδέσμου· ὅς δὴ πάντων τῶν πο-
λέμων χαλεπώτατος, ὡς φαμεν ἡμεῖς νῦν δὴ». Πρβ. Κόδικτον
Var Lect. σελ. 133 καὶ 538 καὶ Μηριοσ. 4377, σελ. 262.

Πᾶς τις βλέπει ὅτι καὶ ἐν τοῖς τοῦ Φωτίου, ἔτινα εἴη ἀλημ-
μέτῃ ἢ μεταγεγραμμένα ἐκ τῆς τοῦ Βοήθου *Αἰέσιων Πλατωνο-
κῶν Συγγραφῆς* κατὰ στοιχείον, σαφῆς γίνεται διαστολὴ τοῦ
διπλαστωμένου ἢτοι κατὰ διάστασιν ἐκφερομένου ΝΥΝ ΔΗ, ὅτε
ἐκτέτερον μόριον φυλάττει πλήρη καὶ ἀκρωφῆ τὴν αὐτοῦ δύναμιν
(Πρβ. τότε δὴ, ἐκθα δὴ, ἐκταῦθα δὴ, οὐαρο δὴ), καὶ τοῦ ὑφ'
ἐν γραφομένου ΝΥΝΔΗ, ὅτε ἀδιάκρητος μὲν εἶνε ἡ δύναμις ἐκασ-

τέρου μορίου, ἐξ ἀμοιρίων δὲ συνεστηκότων ἀνακύπτει ἡ ἐνωσις τοῦ ἀρτίου ἢ ἑξαγῆχος (μοδο, ραυηλα απιε). Ἀλλ' ἡ ἐκφορὰ κῦρῆς ἢ κέρδῃ δὲν φαίνεται ἀποδεκτή. Ὡς λέγεται ἐκκῶδῃ, ἐξ οὗ τὸ ἐκκῶδῃ (=ἐκκῶδῃ-αῖ), καὶ δηλαδῇ καὶ ὁστισοδῇ, οὕτως ἐλλογον εἶνε νὰ λέγεται καὶ κινδῆ. Ἐγράφετο δ' ὑπὸ τινων καὶ εἰδῇ καὶ εἰδῆπερ καὶ ὁσαδῇ. Ἴδε Βερκ. Ἀνέκδ. σελ. 965, 94 καὶ Σχολ. Ἰλιάδ. Α, 493. Ἐστὶ δὲ Ἑρφδιαν. Δεντζ. Τόμ. Α', σελ. 516, 15. Πρβ. καὶ Λαρόχη *Homœr. Testim.* σελ. 327.

Οὐ μόνον δ' ἐκ τῆς παραδόσεως διδασκόμεθα ὅτι ὑφ' ἐν ἐξεφῆ-
ρτα τὰ μετὰ παρωχημένου συντασσόμενον πρὸς δῆλων τοῦ
ἑξαγῆχος ἢ πρὸ μικροῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς θέσεως τοῦ συνδέσμου
ΜΕΝ, οὐδέποτε ἐπὶ τοιαύτης ἐνωσις τιθεμένου μεταξὺ ἀλλ' αἰ-
πετ' ἐν τέλει, οἷον κινδῆ μέν, οὐχὶ κῦρ μέν δῆ, οὕτως ἢ χερ-
ως ἔχει καλῶς ἐπὶ ἐνεστώτος μόνον καὶ μέλλοντος, ὡς καὶ ἡ τοῦ
κῦρ γὰρ δῆ, κτλ. Καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς δὲ γλώσσῃ λέγεται κατὰ
διάστασιν τῶρα δά, οἷον τῶρα δὰ καὶ ἐγὼ πιστεύω (=νῦν δὲ
καὶ ἐγὼ πιστεύω), κτλ. καὶ κατὰ σύνθεσιν τωραδὰ καὶ ὑποκορι-
στικῶς τωραδάκι, οἷον τωραδὰ βγῆκε ὀξω (=κινδῆ ἐξῆλθε),
κτλ. Παρὶ τοῦ γ' οὖν—γῶν, ὁστις δῆ—ὁστισοδῇ, κτλ. θὰ δια-
λάβωμεν ἀλλαχοῦ.

Καὶ ἰκανῶς μὲν ἐκ τῶν εἰρημένων δηλοῦται ὅτι ἐπὶ παρελθόν-
τες ἐλέγτοτο ὑφ' ἐν ΝΥΝΔΗ, ἀλλ' ἀπικίπτει πως τῇ ἐκφορᾷ
ταύτῃ ἡ χρῆσις τοῦ δῆ κῦρ, ἥς καὶ ἐκ τοῦ Γαληνοῦ παρεθέμεθα
παραδείγματα καὶ ἐκ τοῦ Πλάτωνος ἔχομεν νὰ καταλέξωμεν
οἷον Πλάτ. σελ. 965, β' «ἥς δῆ κῦρ σχεδὸν ἐφηφάμεθα» καὶ Τιμ.
σελ. 48, β' «δὲ δῆ κῦρ ἔδωρ ὠνομάκαμεν». Εὐκόλως δ' ὅραται δά-
νεται τις νὰ πεισθῇ ὅτι δὲν εἶνε αὕτη ἡ γνησία ἀνάγνωσις, ἀν-
τὶς πρὸς ἐμφανῶν ὅτι ἐκ πολλοῖς τοῦ Πλάτωνος τόποις φέρου-
σι ταύτην τὴν ὁρὴν γραφὴν κῦρ δῆ ἦτοι κινδῆ καὶ τὴν
ἐμφανῶν δῆ κῦρ, οἷον Θεαντ. σελ. 162, α' «πάντας καὶ κῦρ
δῆ (κινδῆ) μάλ' ἐμμελῶς σοὶ ἐφαίνετο ὑπακούειν» καὶ ἀπάντως
καὶ δῆ κῦρ μάλ' ἐμμελῶς σοὶ ἐφαίνετο ὑπακούειν, κτλ. (ἴδε
Ἰάκωβ. Πλάτ. Γογγ. σελ. 24. Βυττεμβέχιον Πλάτ. Φαίδ.
σελ. 132 καὶ 141 καὶ Δοδέκκιον Σοφουλ. Δι. σελ. 475 ἐκδ.)

β'). Καὶ παρ' Ἰαμβλίχῳ ἐν τῷ περὶ τοῦ Πυθαγορικοῦ βίου § 32. ἀναγινώσκεται αἰ δὴ *νῦν* ἔλεγον», ἀλλ' ὁ ἐν Φλωρεντίᾳ κώδιξ παρέχει τὸ ὑγιᾶς ἔχον *νῦν* δὴ ἦτοι *νυνδῆ*; καθὰ ἐσημειώσατο ὁ Κόβητος ἐν τῇ *Μνημοσόρῃ* (1877, σελ. 351). Οὕτω δ' ὀφείλει νὰ γραφῇ καὶ ἐν τῷ περὶ Μυστηρίων Α', 7 ἀντί. τοῦ αἰ δὴ *νῦν* ἐλέγομεν». Παρὰ τῷ Γαληνῷ οὐ μόνον δὴ *νῦν* εἶνε ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων γεγραμμένοι ἀντί τοῦ *νῦν* δὴ ἦτοι *νυνδῆ* ἀλλὰ καὶ δὴ γάρ ἀντί τοῦ γάρ δὴ ἐν Τόμ. 10', σελ. 8 αἰπετέγραπτο δὴ γάρ Γαληνὸς ἱατρός». Οὐδαίς. δ' ὑπάρχει λόγος νὰ ὑποπτευθῇ ἡ ἀμφιβληθῇ ἡ χρῆσις τοῦ δὴ *νῦν* ἐν τοῖς ἐπιφερομένοις Πλατωνικοῖς χωρίοις. Νόμ. σελ. 688, ε' ἀφαμέν δὴ *νῦν* καθ' ὁδὸν ἰόντες». σελ. 693, δ' ἀκούσον δὴ *νῦν*». σελ. 694, γ' αμαντεύομαι δὴ *νῦν* περὶ γε Κύρου». σελ. 794, δ' ἐτὼ γάρ δὴ *νῦν* καθεστώς». σελ. 799, γ' ἀπρὸς τούτῳ δὴ *νῦν* γενόμενοι τῷ λόγῳ πάθωμεν τὸ πρέπον ἡμῖν αὐτοῖς». Πρβ. καὶ Δισχύλ. Ἐκτ. 655:

ὦμοι, πατρός δ ἡ ὕ ὕ ν ἀραι τελεσφόροι.

κτλ. Τὴν γραφὴν *ἔθι* δὴ *νυν*, περὶ ἧς ποιεῖται λόγον ὁ Βοάικιος *Gesamm. Klein. Schrift.* Τόμ. Ζ', σελ. 66, νομίζομεν ἀνάρμοστον τῇ γλώσσῃ τοῦ Πλάτωνος (Πρβ. καὶ Σταλδωμιον *Πλάτ. Νόμ.* Τόμ. Α', σελ. 38 καὶ Κλότζιον *Λεβαρ.* Τόμ. Β', σελ. 418). Ἐχει δὲ τὸ δὴ *νῦν* πρὸς τὸ *νῦν* δὴ ὡς τὸ ἐπικόν δὴ τότε πρὸς τὸ τότε δὴ.

Ἄξιον ἐπιστάσεως εἶνε τὸ ὑπὸ τοῦ Λουκιανοῦ ἐν τῷ Ψευδοσοφιστῇ ἢ Σολοικιστῇ § 9 γεγραμμένον «Τί λέγεις; ὕβριστῆς ἐγὼ *νῦν* δὴ γενήσομαι σοι διαλεγόμενος; εἴκοι δὲ σολοικίσαι τὸ νῦν δὴ γενήσομαι, σὺ δ' οὐκ ἐγnows, εἰς θ' φέρεται τὸ ἐξῆς σχόλιον» «Νῦν δὴ: Πλατωνικὸν σημαῖνον τὸ ἀρτίως. Ὡσπερ οὖν τὸ ἀρτί διὰ τὸ ἀκαριαῖον τῆς σημασίας τοῦ ἐνεστώτος μέλλοντος ἀνεπίδεκτον σημασίας, οὕτω καὶ τὸ *νῦν* δὴ εἰς τὸ γενησόμενον ἀσυνάρτητον, ἵνα μὴ σολοικίζοι ὁ χρώμενος-οὕτως».

Ὁ Λουκιανὸς ὑπελάμβανε σόλοικον τὴν μετὰ μέλλοντος σύνταξιν τοῦ *νῦν* δὴ ἀποδλέπων πάντως εἰς τὴν ἀντί τοῦ ἐναγχοῦ

ἢ ἀρτίως χρῆσιν αὐτοῦ, ὅτε κάλλιον εἶνε, ὥς εἶδομεν, νὰ γράφηται ὑφ' ἐν. Ἄλλως δὲ εὐρίσκεται καὶ μετὰ μέλλοντος τὸ *νῦν δὴ* συντεταγμένον, οἷον Ξενοφ. Κύρ. Α', α, 23 *αὐτὴν δὴ* σὺ δηλώσεις εἰ ἀληθῆ ἔλεγες». Πλάτ. Σοφιστ. σελ. 221, γ' *καὶ νῦν δὴ* τοῦτον ἰδιώτην θήσομεν, ὃ θεαίτητε, ἢ παντάπασιν ὥς ἀληθῶς σοφιστὴν;». Νόμ. σελ. 683, ε' *αὐκοῦν νῦν δὴ* μᾶλλον βεβαιωσόμεθα τὸ τοιοῦτον». σελ. 962, δ' *αὐτὴν δὴ* μαθησόμεθα ὅτι θαυμαστόν οὐδὲν πλανᾶσθαι τὰ τῶν πόλεων νόμιμα». Πρβ. Πολιτ. σελ. 353, α' *αὐτὴν δὴ*, οἶμαι, ἀμεινον ἀνμάθοις». Νόμ. σελ. 629, β' εἶθι, *νῦν δὴ* ἀνερώμεθα κοινῇ τουτοῖ τὸν ποιητὴν». σελ. 693, γ' *καὶ νῦν δὴ* τὸ περὶ τῆς φιλίας τε καὶ φρονήσεως καὶ ἐλευθερίας—λέγε». Γοργ. σελ. 462, β' *καὶ νῦν δὴ* τούτων ὑπότερον βούλει ποιεῖ». Δάχ. σελ. 179, α' *καὶ μὴ* ποιῆσαι ὅπερ οἱ πολλοί—ἀλλὰ *νῦν δὴ* καὶ ἀρχεσθαι αὐτῶν ἐπιμελεῖσθαι». Πολιτικ. σελ. 287, γ' *καὶ νῦν δὴ* τρυτὸν μὲν τοῦτο, ἔτι δὲ μᾶλλον ἢ τού' ἡμῖν ποιητέον». Φέρεται δὲ καὶ παρὰ Θουκυδίδη Γ', 24 *εὖ* τε γὰρ παραινέσαι ἔδοξε καὶ ἀσφάλεια *νῦν δὴ* καὶ πολλῇ ἔσεσθαι», ὅπερ ἀτόπως ὁ Δοδραῖος ἐπεχείρησε νὰ μετατυπώσῃ (Adversar. Τόμ. Α', σελ. 87). Πρβ. καὶ Ὀρειδᾶς. Τόμ. Α', σελ. 273, 12.

Τῆς μετ' ἐνεστώστος συντάξεως τοῦ *νῦν δὴ* φέρεται παράδειγμα ὑπὸ τοῦ Φωτίου καὶ τοῦ Σουῖδα μεταγράφοντος τὰ τοῦ Φωτίου (λ. *νῦν δὴ*) τὸ ἐν τοῖς Νόμοις τοῦ Πλάτωνος σελ. 629, δ' *«ὅς δὴ* πάντων τῶν πολέμων χαλεπώτατος, ὥς *φαμὲν νῦν δὴ*», ἀνθ' οὗ ἐν τοῖς ἀντιγράφοις κεῖται *«ὅς δὴ* πάντων πολέμων χαλεπώτατος, ὥς *ἔφαμὲν νῦν δὴ*» ἀνευ τοῦ ἀρθροῦ *τῶν*. Ἀναγινώσκεται δὲ καὶ ἐν τῷ Φαίδρῳ σελ. 277, α' *«νῦν δὴ* ἐκεῖνα ἤδη, ὃ Φαῖδρε, δυνάμεθα κρίνειν, τούτων ὡμολογημένων;». Τοῦ ἐν τῇ Ἀπολογία σελ. 39, β' κατὰ τὰς παλαιὰς ἐκδόσεις φερομένου *«καὶ νῦν ΔΗ ἐγὼ μὲν ἀπειμι ὑφ' ὑμῶν θανάτου δίκην ὀφλών»* προκρίνεται τὰ νῦν εὐλόγως ἢ ἐν τε τῷ ἀρίστῳ καὶ ἄλλοις πολλοῖς κωδικοῖς γραφὴ *«καὶ νῦν ἐγὼ μὲν κτ.ε.»* ἀνευ τοῦ μορίου ΔΗ. Εἶνε δὲ τὸ *ἀπειμι* μέλλοντος χρόνου, οὐχὶ ἐνεστώτος. Ἐν τοῖς Πέρσαις τοῦ Αἰσχύλου στίχ. 548 ὑπ' ἄλλων μὲν ἐκδίδεται:

ν ὅ ν δ ἡ πρόπαντα μὲν σέει
γαί' Ἀσιὰς ἐκκεναυμένα.

ὕπ' ἄλλων δὲ γῶν γάρ ἡ ἡ γάρ. Τὴν μετ' ἐνιστάτωρ σόνταξιν
τοῦ γῶν δὲ βλέπει τις καὶ παρ' Ὀμήρῳ λέγονται ἐν Ἰλιάδος Β,
284:

Ἀτρεΐδῃ, ν ὅ ν δ ἡ σε, ἀναξ, ἐθέλουσιν Ἀχαιοὶ
πᾶσιν ἐλεγχιστον θέμεναι μερόπεσσι βροτοῖσιν.

Πρβ. καὶ X, 216.

Εὐρίσκεται δ' ἐνίοτε μόριόν τι μεταξὺ τοῦ γῶν δὲ κείμενον,
ὡς παρὰ Πλάτῳ Σοφιστ. σελ. 218, γ' ἐνὼν ΓΑΡ δὲ εὐ τε
κἀγὼ τούτου πέρι τοῦνομα μόνον ἔχομεν κοινῇ καὶ παρ' Ὀμή-
ρῳ Ἰλ. Η, 226:

Ἐκταρ, ν ὅ ν Μ Ε Ν δ ἡ σάφα εἴσεται οἴθεν οἶος.

καὶ Δ, 142:

ν ὅ ν Μ Ε Ν δ ἡ τοῦ πατρὸς ἀεικία τίστε λώδην.

καὶ Γ, 306:

ν ὅ ν Δ Ε δ ἡ Αἰνείας βίη Τρώεσσιν ἀνδῆει.

Πρβ. καὶ Ὀδ. Ρ, 217. Λέγεται δὲ καὶ γῶν ΓΕ δὲ ἔθεν ὁ Κό-
βητος ἔτρεψε τὸ ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Ἀρχαιολογίᾳ Διονυσίου τοῦ Ἀ-
λικαρνασσέως σελ. 1204. «ἀλλ' εἰ καὶ μὴ πρότερον ἔγνωτε—γῶν
γε ἩΔΗ μάθατε» εἰς τὸ ἐν γῶν γε ΔΗ μάθατε (Παρατηρ- εἰς
Διονύσιον. σελ. 128).

Ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Ξενοφώντος Κύρ. Παιδ. Ζ', ε', 53 «καὶ γῶν
δὲ γενεῇκαμὲν τε τὴν μεγάλην μάχην καὶ Σάρδεις καὶ Κρείσον
ὑποχείριον ἔχομεν καὶ Βαβυλῶνα ἡρήκαμεν καὶ πάντα κατε-
στράμμεθα» ἀναφέρεται τὸ γῶν δὲ εἰς τὴν ἐνιστάτωρ χράνου
δηλοῦν τὰ ἐν τῷ παρόντι τετελεσμένα καὶ θάραχοντα.

Ἐν ταῖς Θεαμοφορικαῖς τοῦ Ἀριστοφάνους στίχ. 934
ἐντὶ τοῦ:

νῆ Δι' ὡς ν ὅ ν δ ἡ Γ' ἀνὴρ

ὀλίγου μ' ἀφείλετ' αὐτὸν ἰσσορρέφος.

ἢ κάλλιον νυνδὴ Γ' ἔχουσι τάντιγράφα νυν δὴ Γ'. Τὴν ὀρθὴν γραφὴν ἀποκατέστησε πρῶτος ὁ Δουβραίος (*Adversar.* Τόμ. Β', σελ. 241).

Παρὰ Πλάτωνι ἔγραψεν ὁ Κόβητος νυνδὴ διαλεγόμεθα (Πρωταγ. σελ. 389, α') ἀντὶ τοῦ νυν διαλεγόμεθα καὶ νυνδὴ διέλλομεν (Σοφιστ. σελ. 221, ε') ἀντὶ τοῦ νυν διέλλομεν καὶ ἀ νυνδὴ διήλθομεν (Θεαιτ. σελ. 159, γ' καὶ σελ. 162, γ') ἀντὶ τοῦ ἀ νυν διήλθομεν καὶ ἀ δέ γε νυνδὴ διήλθομεν (Σοφιστ. σελ. 219, β') ἀντὶ τοῦ τὰ δέ γε νυν ἀ δὴ διήλθομεν (ἢ τὰ δέ γε νυν δὴ ἀ διήλθομεν) καὶ ἀ τε γὰρ νυνδὴ διαλέγεσθαι (Θεαιτ. σελ. 158, γ') ἀντὶ τοῦ ἀ τε γὰρ νυν διελέγεσθαι καὶ καθάπερ νυνδὴ εἶπες (Σοφιστ. σελ. 241, γ') ἀντὶ τοῦ καθάπερ νυν εἶπες (*Vat. Lectt.* σελ. 234 καὶ *Μνημοσ.* 1860, σελ. 363. Πρβ. καὶ *Wohlrab Πλάτ. Θεαιτ.* σελ. 44). Ἀνεγνω δὲ καὶ παρ' Ἀριστοφάνει *Nep.* 825 :

Ὡδοῦ τί ἐστιν; — ὤμοσας νυ ν δὴ Δία.

ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ἀντιγράφοις νυν Δία ἢ νυν νή Δία (*Μνημοσ.* 1860, σελ. 365). Πρβ. καὶ Ὀρν. 923 :

καὶ τοῦτομ' ὥσπερ καὶ ἔφ νυ νδ ἢ ὅτιμην.

κτλ.

Καὶ παρὰ Δημοσθένει σελ. 361, 65 μετετύπωσεν ὁ ἐπιφανέστατος οὗτος κριτικὸς τὸ ἄτε γὰρ νυν ἐπορευόμεθα εἰς τὸ ἄτε γὰρ νυνδὴ ἐπορευόμεθα (*Vat. Lectt.* σελ. 234 καὶ 508 ἐκδ. β') καὶ παρὰ Λιβανίῳ Τόμ. Β', σελ. 291 τὸ «ἀ νυν διήλθον» καὶ Τόμ. Γ', σελ. 35, 20 τὸ «ἀ πρὸς ὑμᾶς νυν διήλθον» εἰς τὸ ἀ νυνδὴ διήλθον καὶ τὸ ἀ πρὸς ὑμᾶς νυνδὴ διήλθον (*Μνημοσ.* 1875, σελ. 150 καὶ 1877, σελ. 151).

Ἐν τῷ Σοφιστῇ τοῦ Πλάτωνος σελ. 264, γ' πρὸς τῇ ὀρθῶς ἐχοῦσῃ γραφῇ ἀλόγον δὴ πρῶτον καὶ δόξαν, καθάπερ ἐρρήθη νυν δὴ (νυνδὴ), λάβωμεν φέρονται καὶ δύο ἐσφαλμένοι αὐτῶν δὲ λάβωμεν καὶ αὐτὸν διαλάβωμεν κατὰ μεταπτώσιν τοῦ ΔΗ εἰς τὴν σύνθεσιν ΔΕ καὶ τὴν πρῶσιν ΔΙΑ. Ἐν δὲ τῷ Φαίδρῳ σελ. 273, δ' ἄλλοι μὲν τῶν πωδίκων ἔχουσιν αἰς νυν θή (νυν

δὴ) διήλθομεν πεισόμεθα» ἄλλοι δὲ οἷς *γῶν* διήλθομεν πεισόμεθα». Ἡ ἀληθὴς γραφὴ ἀναντιλέκτως εἶνε ἡ μετὰ τοῦ ΔΗ προσνηγεμένη, εἰ καὶ ὑπὲρ τῆς ἐτέρας ἀποφαίνεται ὁ Ἰ. Μυλλῆρος *Γαλην*. Τόμ. Α', σελ. 38.

Ἐπειδὴ ἰσοδύναμα ὅλως ἀλλήλοις ὑπάρχουσι τὸ *γυνδὴ* καὶ τὸ *ὀλίγον ἐμπροσθεν*, ὁ Βάδαμος (*Praefat. ad. Phaedr.* σελ. XI) καὶ ὁ Κόβητος (*Var. Lect.* σελ. 234 καὶ *Μνημοσ.* 1860, σελ. 367) παρέγγραπτον ὑπέλαβον τὸ *ὀλίγον ἐμπροσθεν* ἐν τῇ Πλατωνικῇ ῥήσει «ἡ γυνδὴ μὲν ὀλίγον ἐμπροσθεν τούτοις περιτυχόντες τοῖς λόγοις κτέ.» (Νόμ. σελ. 683, ε'). Συνεφώνησε δ' αὐτοῖς καὶ ὁ Ναβῆρος *Φωτ. Λεξ.* Τόμ. Α', σελ. 452.

Παρατηρητέον ἐν τέλει ὅτι τὸ ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Φωτίου καίμενον «Νυνί μ' ἔπεισας: μᾶλλον νῦν λέγω» εἰς ἱαμβεῖον μεταβαλὼν ὁ Κόβητος (*Μνημοσ.* 1860, σελ. 368) ἀνέγνω:

Νυνί μ' ἔπεισας μᾶλλον ἢ νυνδὴ λέγων.

Ἀλλ' ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ὁ Φώτιος ἔγραψε «Νυνί μ' ἔπεισας: μᾶλλον νῦν λέγε» σημειούμενος ὅτι ἐπὶ παρωχημένου ἀρμόζει μᾶλλον τὸ ΝΥΝ ἢ τὸ ΝΙΝΙ νά παραλαμβάνηται. Ὡς δὲ παρὰ τῷ Εὐριπίδῃ καὶ τῷ Μάγνητι καὶ τῷ Πλάτῳ γίνεται ἀντίθεσις τοῦ *γυνδὴ* καὶ τοῦ *γῶν*, οἷον *γυνδὴ μὲν—γῶν δέ*, οὕτω παρὰ τῷ Ὀμήρῳ τοῦ *γέρον* ἦτοι νεωστὶ καὶ τοῦ *γῶν*, οἷον Ὀδ. II, 199:

ἢ γάρ τοι νέον ἦσθα γέρον καὶ ἀεικέα ἔσσο·
νῦν δὲ θεοῖσιν ἔοικας, οἳ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι.

Ἀντιτίθενται δὲ παρ' Ὀμήρῳ καὶ τὸ *γῶν* δὴ καὶ τὸ *πάρος*, οἷον Ἰλ. Ω, 641:

νῦν δὴ καὶ σίτου πεσέμην καὶ αἰδοπα οἶνον
λευκανίης καθέτηκα· πέρ ος γε μὲν οὐ τι πεσέμην.

§ 3. *παρεφύλαξα τό—παρεφυλάξατο.*

Γαλην. Τόμ. Ε', σελ. 540 «Τουτὶ γὰρ ἄχρι τοῦ δεῦρο κατὰ πάντα τὰ γένη τῶν ζώων *παρεφυλάξατο*, συναπόλλυσθαι τε καὶ συγενεῖσθαι τῷ πνεύμονι τὴν δεξιάν κοιλίαν τῆς καρδίας. Ἐξήτησα

δὲ χρόνῳ παμπόλλῳ καὶ τὴν αἰτίαν αὐτῶν καὶ γέγραπται τὰ φανένθ' ἡμῖν εὐλόγα κατὰ τὴν περὶ χρείας μορίων πραγματείαν». Προχειροτάτη εἶνε ἡ ὁρθὴ τοῦ χωρίου τούτου ἀνάγνωσις «Τουτὶ γὰρ ἄχρι τοῦ δεῦρο κατὰ πάντα τὰ γένη τῶν ζώων παρφυλάξα, τὸ συναπόλλυσθαι τε καὶ συγγενᾶσθαι κτέ.», θαυμάζομεν δὲ πῶς ἀποσφαλεις τοῦ ἀληθοῦς ὁ Ἰ. Μυλλῆρος ἐξέδωκε «Τουτὶ γὰρ—κατὰ πάντα τὰ γένη τῶν ζώων παρφυλάξα-MHN, συναπόλλυσθαι τε καὶ συγγενᾶσθαι κτέ.» (Γαλην. Τόμ. Α', σελ. 100 καὶ 529).

Καθ' ὅμοιον τρόπον εἶνε γεγραμμένον ἐν Τόμ. Ι', σελ. 118 αἴσα δ' ἄλλα μετὰ τούτου συμπληροῖτο πᾶν ὄργανον» ἀντὶ τοῦ «συμπληροῖ τὸ πᾶν ὄργανον» καὶ ἐν Τόμ. ΙΗ', α', σελ. 399 «οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα πλησιάζοιτο ἀπεσπασμένον» ἀντὶ τοῦ «πλησιάζοι τὸ ἀπεσπασμένον» καὶ τούναντίον ἐν Τόμ. Ι', σελ. 673 «ἄμεινον δ' ὑπολαβὼν εἶναι μηδέπω τρέφεσθαι κατέκλιτε τότε καὶ ἡσύχαζεν ὥρας σχεδόν τι τῆς ἡμέρας ἐνδεκάτης» ἀντὶ τοῦ «κατεκλίνετό τε καὶ ἡσύχαζεν», κτλ. Πρβ. καὶ Τόμ. Σ', σελ. 539 «ὀφθαλμετο οὖν ἐν ἅπασιν ἐκείνοις τοῖς ἔτεσι καὶ τὴν τοῦ σώματος ἔξιν κατ' οὐδέν τι χεῖρονα τῆς ἐξ ἀρχῆς ἔσχεν» καὶ Τόμ. ΙΗ', α', σελ. 598 «ἀφ' ἧς κατὰ μεταφορὰν ἐποιήσατο ἐκτεθλυσμένον ὄνομα». Φανερόν παντὶ ὑπάρχει ὅτι ὁ Γαληνὸς εἶπεν «ὀφθαλμετέ τε οὖν ἐν ἅπασιν ἐκείνοις τοῖς ἔτεσι καὶ τὴν τοῦ σώματος ἔξιν κατ' οὐδέν τι χεῖρονα—ἔσχεν» καὶ «ἐποίησε τὸ ἐκτεθλυσμένον ὄνομα». Κεῖται δὲ καὶ παρὰ τῷ Ψευδογαληνῷ Τόμ. ΙΔ', σελ. 359 «ὅτε καὶ τῆς κεφαλῆς ἐπιρρέοιτο ρεῦμα» ἀντὶ τοῦ «ἐπιρρέοι τὸ ρεῦμα» ἢ ἐπιρρέει.

Καὶ ἐν τοῖς εἰς τὴν Ἰλιάδα Σχολίοις Τόμ. Γ', σελ. 1, 9 Δινδ. φέρεται πλημμελῶς «ἔθρος τοῦτο ποιητικόν, δ πάντες μικροῦ δεῖν ἐφύλάξαντο, καλεῖν τὰς Μούσας ἦτοι τὸ θεῖον ὡς ἐπικουρῆσον αὐτοῖς» ἀντὶ τοῦ «δ πάντες μικροῦ δεῖν ἐφύλαξαν, τὸ καλεῖν κτέ.». Πρβ. καὶ Φώτ. Βιβλ. σελ. 420, 10 «καταβάντες δὲ ἐκ τῶν ὁρῶν ἄλλοι κατ' ἄλλα μέρη τῆς οἰκουμένης ἐπλησιάζαντό γε πρῶτον ὑπαιθροί, μετὰ δὲ τοῦτο ἤδη κτέ.». Ὅρθως παρὰ τῷ Ἀριστείδῃ ἀναγινώσκεται Τόμ. Β', σελ. 135 «ἐπλησίασαν τὸ

γε πρῶτον ὑπαίθρου. Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ τὸ τοῦ Θουκυδίδου Α', 58 «καὶ οἱ μὲν ἀντικρίζοντο τε καθαρῶντες τὰς πόλεις κτέ.» μνημονευόμενον ἐν τῇ Οὐνδοδοησίῳ Δελικῇ σελ. 33, 10 ἐκφέρεται «καὶ οἱ μὲν ἀντικρίζοντες τότε καθαρῶντες τὰς πόλεις κτέ.»

Ἄριστα ὁ Κεισλίγγιος ἐπηνώρθωσε τὸ ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Ἀρχαιολογίᾳ Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσεύς σελ. 84 αἱ δ' οὖν Ἀρχαῖες ὑπὸ τῇ λόφῳ συνοικισθέντες τὰ τε ἄλλα διοικοῦσιν *Τὸ κτίσμα ΤΑ*» μεταγράψας «τὰ τε ἄλλα διοικόμενον τὸ κτίσμα». Ἀτόπως ὁ Μεινέκιος ἐξέδωκεν ἐν τῇ ἐπιγράμματι τοῦ Ἀρχιμήλου περ' Ἀθην. σελ. 209, γ' :

τηγθέντες πελέκει τοῦτ' ἐκ ἐμ ο ν τ ο κύτος

ἀντὶ τοῦ *ἐκαμον* τὸ κύτος. Συνεῖδε δέ πως τὴν ἀτοκίαν καὶ αὐτὸς ὁ Μεινέκιος ἐν τοῖς Κριτικοῖς Ἀναλέκτοις εἰς τοῦς Ἀθηναίου Δειπνοσοφιστὰς σελ. 91.

Ἐχει δὲ τὸ *παρεφύλαξα* τὴν αὐτὴν ἢ παραπλησιωτάτην δύναμιν τῷ *παρετήρησα*, ὡς καὶ ἐν Τέμ. Θ', σελ. 306 «ἐκ τούτου τὰς τε διαθέσεις, ἐρ' αἷς οἱ τοιοῦτοι γίνονται σφυγμοί, *παρεφύλαξα* κτέ.» Μετ' ὀλίγα λέγεται κατὰ παρακείμενον ἐφαίνεται δέ μοι καὶ ὁ Ἀρχιγένης ἐπιμελῶς μὲν *καταπεφυλακέναι* τοὺς διὰ πόνοντας σφυγμούς, οὔτε δ' ἐρμηνεύειν αὐτοὺς ὀρθῶς κτέ., Πρβ. καὶ σελ. 609 «ἀλλὰ καὶ μνημονεύσαι καὶ *παρυφυλάξαι* πολλὰς ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων» καὶ σελ. 621 «καθ' ἑκάστην μέντοι τετράδα *παρυφυλάττω* ἀκριβῶς τὰ σημεῖα καὶ αὐτὸν τὸν τῆς ἀκμῆς χρόνον ἀκριβῶς δυνήσῃ προγῶναι». Βυρίσκεται δ' ἐνίοτε καὶ τὸ ῥηματικὸν *παρυφυλακτέον* ἀντὶ τοῦ *παράτηρησις*, ὡς *παρυφυλακτέον* δεῖ (Ψευδοηροδιαν. Πειρσ. σελ. 452), *παρυφυλακτέον* πῶς (Σχολ. Σοφ. Οἶδ. Κ. 1647), κτλ. (Ἴδε λέγειον Ἡρωδιαν. σελ. 138). Ἐν τοῖς Βεκκέρου Ἀνεκδότοις σελ. 758, 21 καίτοι «Παρατήρησιν : *παρυφυλάκην*».

Νοεῖ δέ τις κάλλιστα τὴν χρῆσιν ταύτην ἐνθυμοόμενος ὅτι καὶ τὰ ἄλλα ῥήματα *φυλάττω* καὶ *τηρῶ* ἀμφοτερότης ἐννοίας ἐχόμενα ἀδιαφόρως πολλάκις ὑπὸ τῶν παλαιῶν παρελαμβάνοντα,

ὡς καὶ ἄλλοθεν σαφῶς μὴνύται καὶ ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου γεγραμμένων ἐν βιβλ. Β', κεφ. 13 «τοῦ τε γὰρ Φαληρικοῦ τεύχους στάδια ἦσαν πέντε καὶ τριάκοντα πρὸς τὸν κύκλον τοῦ ἄστεως καὶ αὐτοῦ τοῦ κύκλου τὸ φυλάσσόμενον τρεῖς καὶ τεσσαράκοντα» ἐστὶ δὲ αὐτοῦ ὁ καὶ ἀφύλακτος ἦν, τὸ μεταξὺ τοῦ τε μακροῦ καὶ τοῦ Φαληρικοῦ· τὰ δὲ μακρὰ τεῖχη πρὸς τὸν Πειραιᾶ τεσσαράκοντα σταδίων, ὧν τὸ ἔξωθεν *ἐτηρεῖτο*· καὶ τοῦ Πειραιῶς ἔξιν Μουνυχία ἐξήκοντα μὲν σταδίων ὁ ἅπας περιβόλος, τὸ δ' ἐν φυλακῇ ὃν ἡμῖν τούτου». Πρὸς καὶ Ἀθῆν. σελ. 273, δ' «εἶχον, ἀλλ' *ἰφύλασσον* τοὺς πατέρας νόμους καὶ κεκολλημένως ἔζων *τηροῦντες* τὰ τῆς πολιτείας *ἔθη*»; κτλ. Εὐρίσκεται δὲ παρὰ μὲν τῷ Θουκυδίῃ Γ', 22 «*τηρήσαντες* νόκτα χυμῆριον ὕδατι καὶ ἅμα ἀσέλῃνον ἐξῆσαν», ὡς καὶ παρὰ τῷ Ψευδοδημοσθένει σελ. 1380, 103 αἱ δὲ *τηρήσαντες* νόκτα καὶ ὕδωρ καὶ ἀνέμον πολύν», παρὰ δὲ τῷ Ἀθηναίῳ σελ. 214, ζ' «τοῦτο δὲ ἐπιγνοὺς ὁ Ὀρόβιος στρατηγὸς Ῥωμαίων φυλάσσωσιν τὴν Δῆλόν, *φυλάξας* ἀσέλῃνον νόκτα κτέ.», περὶ οὗ σημεῖται ὁ Μενέκιος (Ἀναλ. Κριτ. εἰς Ἀθην. Δειπν. σελ. 94) «Pro φυλάξας propter φυλάσσωσιν melius scripsisset ac fort. scripsit *τηρήσας*. Hesychius Τηρεῖ φυλάσσει». Πλὴν ἀλλ' ὅμως ἀπαντᾷ ἐν τοῖς τοῦ Ἀθηναίου καὶ αὐδὲν ὧν Πλάτων *εἴρηκε* περὶ Σωκράτους τῶν *κωμικῶν τις εἴρηκεν*» (σελ. 219, δ) καὶ «κατὰ τοὺς οὖν *προειρημένους* ποιητὰς καὶ αὐτοὶ τὰ ἐπόμενα τοῖς *προειρημένοις* ἀποδιδόντες κτέ.» (σελ. 224, β') καὶ «τὸ δὲ ἔθος τοῦτο καὶ Ἀθῆνησιν εἶναι ἀξιοτ' Σώφιλος ἐν Ἀνδροκλεῖ, ὁφονόμους ἀξιδὼν αἰρεῖσθαι ὑπὸ τῆς βουλῆς» (σελ. 228, β'), κτλ. Ὑποποπτον ἡμῖν φαίνεται τὸ ἔξως Ἰππότης ὁ Κνώπου ἀδελφὸς μετὰ δυνάμειος *ἐπελθὼν* ταῖς Ἐρυθραῖς ἐορτῆς οὔσης, τῶν Ἐρυθραίων προσδοκούντων, *ἐπῆλθε* τοῖς τυράννοις καὶ πολλοὺς ἀποκτείνας κτέ.» (σελ. 259, ε), ἀνθ' οὗ εἰκάζομεν *ἐπέθετο* τοῖς τυράννοις. Εὐκόλον δέ, νομίζομεν, ἦτο, ἐκπεσούσης τῆς καταλήξεως ΤΟ πρὸ τοῦ ἄρθρου ΤΟΙΣ, γὰρ μεταβληθῇ τὸ ὑπολειφθὲν ἘΠΕΘΕ εἰς τὸ ἘΠΗΛΘΕ.

Εὐρίσκονται δὲ καὶ συνημμένα ἐνίοτε τὸ *τηρῶ* καὶ *φυλάσσω*,

ὡς ἐν τῷ περὶ γυναικὸς ἀρμονίας τῆς Πυθαγορείας Περικτιόνης παρὰ Στοβ. Ἀνθολ. ΠΕ', 19 «ἀλλ' εὐνήν τηρεῖσαν καὶ φυλάσσουσαν», Πρβ. καὶ Γαλην. Τόμ. Ε', σελ. 31 «ὑστερον δὲ καὶ χωρὶς παιδαγωγῶν ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπιτηρῶμεν καὶ παραφυλάττωμεν», κτλ.

Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τῷ μεταγενεστέρῳ ἑλληνισμῷ ἐλέγετο καὶ κλειροτηρῶ ἀντὶ τοῦ κλειροφυλάκω, ὡς παρατηρήθη καὶ ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ Τόμ. Ε', σελ. 48. Πρβ. καὶ *κλειροφύλαξ*—*κλειροτήρης*. Τῷ *κλειροτήρης* ὅμοιον εἶνε τὸ *δεμυριστήρης*. Ἴσως δὲ καὶ τὸ ἐν τοῖς Βεκκέρου Ἀνεκδότοις σελ. 49, 13 φερόμενον «*Κρισοτηρητής* : ὁ κνίσαν καὶ δειπνα ἐπιτηρῶν» μετατυπωτέον εἰς τὸ *κρισοτήρης*.

§ 4. *προτεθέν*—*προτεθεῖσαν*.

Δημοσθέν. σελ. 361, 65 «Ἀλλὰ μὴν ὅτι τὴν ἐναντίαν ποτὲ Θηβαίους ψῆφον ἔθεντο οὗτοι περὶ ἡμῶν, ὑπὲρ ἀνδραποδισμοῦ *προτεθεῖσαν*, ὑμῶν ἐγωγε ἀκούω πάντων».

Ἀδυνατοῦντες νὰ πείσωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ὅτι εὖτως ἀτόπως συνέταξε τὴν προκειμένην ῥῆσιν ὁ Δημοσθένης ἀποφαινόμεθα ὅτι δι' ἀπολύτου μετοχῆς ἦτο κατ' ἀρχὰς ὁ λόγος προσηνεγμένος αὐτὴν ἀνδραποδισμοῦ *προτεθεῖΝ*», ἣν οἱ βιβλιογράφοι ὑπ' ἀγνοίας ἢ καὶ ἀπροσεξίας μετερρύθμισαν πρὸς τὴν προηγουμένην αἰτιατικὴν τὴν *ἐναντίαν* ψῆφον. Ἀνεγνώσθη δὲ καὶ *προτεθεῖσι* ἀναφερόμενον εἰς τὸ Θηβαίους.

Εἶπε δ' ὁ Δημοσθένης καὶ *καταχειροτονηθέν* σελ. 578, 199 «τίς γάρ ἐστιν ὅστις, *καταχειροτονηθέν* αὐτοῦ, καὶ ταῦτ' ἀσεβεῖν περὶ τὴν ἐορτήν—οὐκ ἂν ἐπ' αὐτῷ τοῦτῃ κατέδου καὶ μέτριον παρέσχεν ἑαυτὸν κτέ. ;», ὅπερ ἐν μόνῳ τῷ ἀρίστῳ κώδικι ἐσωθῆ ἀβλαβές, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις εἶνε μεταεβλημένον εἰς τὸ *καταχειροτονηθέν* ΤΟΣ.

Ὅμοια τῷ *προτεθέν* καὶ *καταχειροτονηθέν* ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, οἷον *προσταχθέν* καὶ *ἐπιταχθέν*, *ἀπορρηθέν*, *ὀρισθέν*, *χρησθέν*, κτλ.

Δημοσθέν. σελ. 1210, 5 «καὶ ἐνθένδε πάλιν, *προσταχθέν*

μοι ὑπὸ τοῦ δήμου Μένωνα τὸν στρατηγὸν ἄγειν εἰς Ἑλλήσποντον ἀντὶ Αὐτοκλέους ἀποχειροτονηθέντος, ψόχῃν ἀναγόμενος διὰ τάχους». Ἰσαί. π. Κλεων. Κλήρ. 22 «φάσκοντες καλεῖν τὴν ἀρχὴν Κλεώνυμον, ἵνα βεβαιώσῃ τὴν αὐτῶν δωρεάν, *προσταχθέν* αὐτοῖς, οὐκ ἐτόλμησαν εἰσαγαγεῖν». Δυσ. κ. Νικομ. 2 «*προσταχθέν* γάρ αὐτῷ τεττάρων μηνῶν ἀναγράψαι τοὺς νόμους τοῦ Σόλωνος, ἀντὶ μὲν Σόλωνος αὐτὸν νομοθέτην κατέστησεν, κτέ.» (Περὶ καὶ Ἰσοκράτ. Παναθην. 67). Πλούταρχ. Σερτώρ. 4 «τοῦ γὰρ Μαρσικοῦ πολέμου συνισταμένου, στρατιώτας τε *προσταχθέν* αὐτῷ καταλέγειν καὶ ἑπὶ ποιεῖσθαι, σπουδὴν καὶ τάχος προσθεῖς τῷ ἔργῳ—δόξαν ἔσχεν». Αἰλίαν. Ποικ. Ἱστορ. Β', 37 «ὅτι, μὴ *προσταχθέν* αὐτῷ, ὁ δὲ ἔπιεν». Ἀριστοίδ. Τόμ. Β', σελ. 99 «ὥσπερ ἂν εἰ ὁ Ἡρακλῆς—*προσταχθέν* αὐτῷ τὸν ἐν τῇ Νεμέῃ ἀνελεῖν λέοντα, εἴτ' ὄνῃ συμπλακείς καὶ πνίγων τὸν λέοντα ἄγχειν ᾤετο» (Περὶ καὶ Γαλην. Τόμ. ΙΔ', σελ. 608). Ἱστορ. Μικρ. Αἰνδ. Τόμ. Α', σελ. 99, 29 «*προσταχθέν* δ' αὐτῷ ἐμβαίνειν εἰς τὴν αὐτὴν Καίσαρι ναῦν σὺν πέντε δούλοις, αὐτὸς ὑπὸ φιλοστοργίας καὶ τρεῖς ἐταίρους πρὸς τοῖς δούλοις ἐνεδίδασεν». Εὐνάπ. σελ. 70 Βοισσ. «ὅτε γοῦν Ἰουλιανὸς παρῆν, οὕτως *ἐπιταχθέν*, καὶ ὁ Ἀψίνης συμπαρῆν, οὐκ *ἐπιταχθέν*, ἀλλ' ὥς συνηγορήσων τοῖς κατηγορηκόσι». Ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς τοῦ Ξενοφώντος Β', γ', 35 ἄλλα μὲν τῶν ἀντιγράφων ἔχουσιν ἐκεῖνοι ἐφασαν, *προσταχθέν* μοι ὑφ' ἐαυτῶν, οὐκ ἀνελέσθαι τοὺς δυστυχοῦντας ἐν τῇ περὶ Λέσβου νυμαχίᾳ, ἄλλα δὲ *προσταχθέν* *τῇ μὲ* ὑφ' ἐαυτῶν, ὅπερ προφανῶς εἶνε διεσκευασμένον. Ἐν τοῖς Αἰθιοπικοῖς τοῦ Ἡλιοδώρου Α', 8 ἀναγινώσκεται ἀκεχώριστο γάρ, *ΤΟΥΤΟ*. *προσταχθέν*, ἐπὶ τινος χαμᾶτης κατακεκλιμένη».

Δημοσθέν. σελ. 899, 21 «ὁ δ' οὐ μόνον ἀμφισβητηθεὶς ἀλλὰ καὶ ἀπορρηθέν αὐτῷ, οὐδὲν ἤττον τὴν ἀπόφασιν ἐποίησατο». Ἀριστοίδ. Τόμ. Α', σελ. 187 «τοσοῦτ' ἡ χεῖρον ἐκείνων διακεκλιμένη, ὅσῳ τοῖς μὲν μὴ καταφεύγειν ἀπορρηθέν, τοῖς δὲ μὴ δέχεσθαι, οἱ μὲν διὰ τῆς πόλεως ἄδειαν εὗροντο, κτέ.». Σχολ. σελ. 102, 4 «Πάλιν Ἀττικῶς ἀντὶ τοῦ ἀπορρηθέντος καὶ ἀπειληθέντος».

Πλάτ. Φαιδρ. σελ. 265, δ' εἰσπερ τε καὶ ἐπὶ ἐρωτος ὁ ἴστω ἀφροδῆν, εἴτ' οὐ αἶτε περὶς εἰσῆλθαι. Περὶ καὶ Ξενοκρ. σελ. 985, γ' εὐκὴ τινὲς εἰσέτηγον ἱερὰ, ἢ καὶ ὕψους ἐν οὐρανοῦ καλῶς προσετρήσαντες ἢ κατὰ φύσιν τε καὶ παντοίας λεγθῆν τιμὴν ἐν ἀκαῖς ὑγκαινέσθαι ἢ καὶ κέραισθαι». Ἰδὲ Στελλοῦμενος Πλάτ. Τόμ. Δ', α, σελ. 171 ἐπὶ Γ' καὶ Τόμ. Γ', γ', σελ. 511.

Θουκυδ. Γ', 96 εἰς ὃ Πεισίδης ὁ πατριὸς λέγεται ὑπὸ τῶν πατρὶς ἀποκαλεῖται, χρυσθῆν αὐτῷ ἐν Νερῳ τούτῳ παθεῖν. Πλάτ. Ἰδελ. σελ. 560, ε' εἰρημίας δὲ καὶ Σκερτάτης χρυσθῆν ἰλάσασθαι τὴν Περσικὴν φύσιν, ἔξ Ἰταλίας μετακταρθεῖντας αἱ φύλαγγαὶ καὶ ὁσόντες ἀποστρέφοντο τοῦ ἱεροῦ τὸ πᾶν λον». Περὶ καὶ Θουκυδ. Δ', 125 εἴπετε ἴθα ἀφροτέρως μὲν δοκῶν ἀνταγωνεῖν διὰ τὸ δέος αὐτῶν, ὅντων ἐνθράσιον μαχίμων, χρυσθῆν δὲ ΟΥΔΕΝ ἐκ τῆς διαφοράς ἐκπρία χρεῖ ἱερῶσθαι, κτλ.». Σχολ. «Κρυθεῖν δὲ οὐδέν· ἀφροδῆν. Ἀντὶ τοῦ κρυπθῆντος δὲ οὐδονός». Ἰδὲ καὶ Γρηγ. Κορ. σελ. 40 καὶ Ῥήτ. Οὐαλζ. Τόμ. Γ', σελ. 586, 15.

Ἰουλιαν. σελ. 447, α' εἰσηραθῆν δέ, ὡς ἔφα, ὅτι καὶ πρὸς ταῖς θύρας ὁ τὰ γράμματα ἔχων αἶα, ἐγὼ μὲν — ἀνεκπεύσας ἤμα. Ἀρμαν. Ἀμφ. Α', ζ', 12 αὐτοῖς δὲ κατὰ ἀρετὴν χρημάτων ἀποκατεῖναι, ξεγχευραθῆν αὐτῷ, ὁ δῆμος». Περικλέμ. σελ. 234 Βασσ. εἰγγελλθῆν δὲ τῷ στρατηγῷ παρὰ τῶν φυλάκων ὡς οἱ στρατιῶται τῆς πόλεως κτλ.». Περὶ τοῦ εἰγγελλθῆν ΤΟΣ, κτλ. δὲ διαλαμβάνει μετ' ἀιρεθείας ἐν ἄλλῳ τόμῳ.

Καὶ ἄλλαι δὲ μετοχαὶ κατ' ἀπολυτον, ὡς λέγεται, ἐκφορὰν ὑπὸ τῶν συγγραφέων τεθεῖσαι παρεθάρσεν ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων, οἷον

Γαλην. Τόμ. Α', σελ. 67 αὐτὸ δὲ αὐτοσχέδιον, ὅταν ἐπόντες ἐπὶ τὸ κυρᾶζιν ἀφίκνυνται ἢ ὑπὸ οὐρανόθεν προτραπέντες ἢ ἄλλως πως δόξαν ΤΕΣ. Ἦν ἡ γραφὴ ἔχῃ ἄφως, ἐπὶ ἀναγκῆς εἴνε ν' ἀποβληθῇ ἢ ἀτόπως προσκολληθεῖσα κατὰ λέξιν ΤΕΣ. Συχνῇ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ χρῆσις γίνεται τῆς μετοχῆς δόξαν, ἐνθ' ἧς λέγεται ποιητικῶς καὶ δοξαῖσαν. Εὐρίσκεται δὲ καὶ ἡ σύνθετος μεταδόξαν καὶ συνδόξαν.

Χρύσιπ. παρ' Ἀθην. σελ. 137, ς' ὡς μακρόθεν οὐκ ἀστείαις παρεισδύσεως γινόμενης, *δέον* ΤΟΣ ἀπέχεσθαι τούτων τῶν μακρόθεν». Ἀναγνωστέον *ἀδείον ἀπέχεσθαι*, ὡς αἰείποτε ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἐλέγετο. Σχολ. Σοφοκλ. Τόμ. Β', σελ. 253, 22 α' Ἐξόν: ἀδείας οὐσης. Τὸ ἐξόν, τὸ παρόν, τὸ ἐνόν καὶ ὅσα ἄλλα οὐδέτερα μετοχικὰ οὐδέποτε οἱ Ἀττικοὶ πλαγιαζουσιν, ὅτε πλαγιασμὸν ἢ σύνταξις ἀπαιτεῖ. Βεκκ. Ἀνέκδ. σελ. 132, 29 «Ἄδον: πῶς συντάσσεται; Ὡς τὸ ἐξόν καὶ παρόν καὶ ὄν. Κατὰ Μειδίου· ὡς ὅσοι, δέον ἐξίναί, κατέμενον». Κραμ. Ἀνέκδ. Παρ. Τόμ. Δ', σελ. 257, 15 α' Οἱ Ἀττικοὶ τὸ δέον καὶ ἐξόν ἀντὶ γενικῆς λαμβάνουσι μετοχῆς, οἷον δέον ἀντὶ τοῦ δέοντος ὄντος καὶ ἐξόν ἀντὶ τοῦ δυνατοῦ ὄντος». Δεξ. Οὐϊνδ. σελ. 42, 6 «Ἄδον: ἀντὶ τοῦ πρόποντος ὄντος. Χρυσόστομος· ἄλλὰ δέον φυλάξει τὴν ἐντολήν, τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησεν. Οὕτω λέγεται καὶ ἐνόν ἀντὶ τοῦ δυνατοῦ ὄντος καὶ ἐξόν ἀντὶ τοῦ ἀδείας οὐσης καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων πῶν μετοχικῶν οὐδετέρων». Πρβ. καὶ σελ. 47, 20 «Δεῖσαν: ἀντὶ τοῦ χρείας ἐπελθούσης. Συνέσιος· ἐδεξάμην εἰς τὸν ἀπόπλουν, δεῖσαν, παρ' αὐτοῦ χρυσίνους ἑκατόν» καὶ Σχολ. Ἀριστείδ. σελ. 100, 10 καὶ σελ. 195, 13 καὶ Εὐστάθ. σελ. 1093, 24. Πλείονα περὶ τοῦ προκειμένου θὰ γράψωμεν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

Ἀριστείδ. Τόμ. Β', σελ. 367 «καὶ δυοῖν θάτερον, ἢ μὴ *προσῆκον* ΤΑ ἐπαινούμενον ἢ κείνους δεικνύντα ἢ μὴ προσῆκον ἀκηκότας» (Πρβ. καὶ Σχολ. σελ. 714, 6). Φέρεται καὶ γραφὴ *τὰ μὴ προσῆκοντα*. Ἀλλ', ἂν μὴ σφαλλώμεθα, τὸ ὀρθῶς ἔχον εἶναι αἴ, μὴ *προσῆκον*, ἐπαινούμενον». Ἴσως δὲ καὶ τὸ *δεικνύΝΤΑ* μετατυπωτέον εἰς τὸ *δεικνύΣ*.

Πλούταρχ. Ἠθικ. σελ. 744, δ' ἀπολλὰ δ' εἰπεῖν *ἐπιδόν* ΤΑ μοι δέδια μὴ μετὰ σπουδῆς τινος οὕτω διαλέγεσθαι πρὸς σε δόξω». Ἀναντίλεκτον ἡμῖν φαίνεται ὅτι ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου ἐγγραφὴ ἀπολλὰ δ' εἰπεῖν *ἐπιδόν* μοι, δέδια κτλ.α. Πρβ. Στοβ. Ἀνθολ. Β', 22 Ἀθημοθένης ἔλεγεν ὡς, παλλακίς *ἐπιδόν* αὐτῷ εὐξασθαι τοὺς πονηροὺς ἀπολέσθαι, [καὶ] φοβοῖτο μὴ ἔρημον ἄρδην ἐκ τῆς εἰγῆς ποιήσῃ τὴν πόλιν». Ὁ Μεινέκιος (Στοβ. Ἀρθολ. Τόμ. Α', σελ. LIII) ἔτρεψε τὸν σύνδεσμον καὶ εἰς τὸ ἐπίτρομα

αεί, ἀλλ' ὀρθότερον ὁ Κόβητος (*Μνημοσ.* 1860, σελ. 93) περιέγραψεν αὐτὸν ὡς παρεμβεβλημένον. Ὡς δὲ λέγεται κατ' ἐνστώτῳ *ἐπὶ* οὗτω καὶ κατ' ἀόριστον *ἐπελθόν* παρ' Ἀπολλοδώρῳ Βιβλ. Α', θ', 16 «ὁ δέ, εἴτε *ἐπελθόν* ἄλλως εἴτε διὰ μῆνιν Ἦρας—ἔφη» καὶ παρὰ Δουκιανῷ Θεῶν Διαλ. Κ', 4 «φησὶ δ' οὖν ὅτι, ἄλλως *ἐπελθόν*, οὐκ ἐξεπίτηδες ἤρτο» καὶ παρὰ Αἰώνι τῷ Κασσίῳ ΜΕ', β', 6 «*ἐπελθόν* δὲ τῷ Ὀκταούτῳ εἰπὲν ὅτι τὸ ἀξίωμα τὸ βουλευτικὸν πᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας μου σχήσω, ἔκβασιν πρὸς (Γρ. ἴσως *ἐκβασίν* πως) τὸ λεχθὲν ἐλαβεν».

Σημειωτέον δ' ἐν τέλει ὅτι καὶ προσήκον *ΤΩΣ* ἀνεγνώσθη ὑπὸ τῶν γραφέων ἀντὶ τοῦ προσηκόν. Κοραῆς *Ἰσοκράτ.* Τόμ. Β', σελ. 258 «Μηδὲν προσῆκεν: Προειλόμην τὴν κομφοτέραν ταύτην γραφήν, τὴν παρὰ τῷ Διονυσίῳ τῷ Ἀλίκαρνασσεῖ, τῆς παρ' ἄπασι φερομένης, Μηδὲν προσηκόντως· ἔστι δὲ τὸ Προσηκόν, ἐνταῦθα οὐκ ἀπόλυτος, ὥς φασιν οἱ Γραμματικοί, ἀλλὰ συντακτικὴ αἰτιατικὴ τῷ Ἑγκαλέσαι, προσυπακουομένου τοῦ, Ἑγκλημα, ὡσανεὶ ἔλεγεν, Ἑγκαλέσαι τοσαῦτα χρήματα, Ἑγκλημα μηδὲν προσῆκον». Οὐδεμία ἀμφιβολία δύναται νὰ ὑπάρχῃ ὅτι τὸ ὑγιῶς ἔχον εἶνε αἰεὶ δὲ δόξω, μηδὲν *προσηκόν*, τοσαῦτα χρήματα *ἐγκαλέσαι*, ἀλλὰ πλήμμελῃ γνώμῃ περὶ τῆς συντάξεως ἀπεφάνητο ὁ αἰεδῖμος ἀνὴρ, ὡς καὶ ἐν σελ. 256 γράφων «Πολλάκις ἐγγενόμενον—πλέον ἔχειν, οὐκ ἠθέλησεν: Ἔστιν ὥδε τὸ Ἑγγενόμενον, οὔτε αἰτιατικὴ, οὔτε (ὡς ἕτεροι) ὀνομαστικὴ ἀπόλυτος, ἀλλ' αἰτιατικὴ τοῦ ἠθέλησεν· τὸ γὰρ ἐξῆς, Οὐκ ἠθέλησε τὸ μετ' ὀλίγων τῶν ἄλλων ἄρχειν, καὶ τὸ τούτων αὐτῶν πλέον ἔχειν, ἐγγενόμενον αὐτῷ *πολλάκις*» (Πρβ. καὶ Ἀσώπιον *Εἰσαγ.* *Ἑλλ. Συκτ.* σελ. 597, § 45). Ἀπλουστάτη καὶ φυσικωτάτη εἶνε ἡ σύνταξις, καθ' ἣν τό τε *προσηκόν* καὶ τὸ *ἐγγενόμενον*, ἀπροσώπων ῥημάτων μετοχαί, ἐκλαμβάνονται ὡς ἀπολύτως κείμεναι, ὁ δὲ Κοραῆς, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ,

οἶνου παρόντος, ὅξος ἡράσθη πίνειν.

§ 5. *ἄμα—ἀλλά.*

Γαλην. Τόμ. ΙΗ', β', σελ. 372 «Καὶ μέντοι καὶ πρὶν ἐπ' αὐ-

τοῦ τοῦ τὸ κατάγμα σχάντος ἀρχεσθαι τῆς ἐπιδέσεως ἐνестί σοι προγυμνάσασθαι παιδάριον ὑγιὲς ἐπιδέσαντι (Γρ. *ἐπιδήσαντι*) πολλάκις· ἀλλὰ τῷ πυθάνεσθαι τὰς ἀρτίως εἰρημέναις πύσεσι».

Θαυμασίως ἡ ῥῆσις ἐπανορθοῦται καὶ καταληπτή παρὲς ἀποδίνει, ἂν ὁ σύνδεσμος ἈΛΛΑ μετατυπωθῇ εἰς τὸ ἐπίρρημα ΔΜΔ, οἷον «ἐνестί σοι προγυμνάσασθαι παιδάριον ὑγιὲς ἐπιδήσαντι πολλάκις ἅμα τῷ πυθάνεσθαι τὰς ἀρτίως εἰρημέναις πύσεσι», τούτεστι· ἐθύνασαι προγυμνάσασθαι παιδάριον ὑγιὲς ἐπιδήσας πολλάκις ἅμα τῷ πυθάνεσθαι τὰς ἀρτίως εἰρημέναις πύσεσι», ὅπερ ἡμῶν ἔχει ἔννοιαν τῷ «θύνασαι προγυμνάσασθαι, ἂν παιδάριον ὑγιὲς ἐπιδήσας πολλάκις πυθανόμενος ἅμα τὰς ἀρτίως εἰρημέναις πύσεσι».

Εὐρίσκεται δ' οὐχὶ ὀλιγάκις παρὰ τῷ Γαληνῷ τὸ μόριον ἅμα μετὰ δοτικῆς ὀνοματικῆς ἀπαρεμφάτου συντεταγμένον. Παρατιθέμεθα δ' ἡμεῖς ἐνταῦθα δύο ἐξ ἐκείνων τῶν χωρίων, ἐν οἷς πρόκειται μετὰ τὸ ἀρθρον ὁ σύνδεσμος καί, οἷον Τόμ. ΙΑ', σελ. 137 «ἀποβλέπων εἰς τὰς τῶν νοσημάτων φύσεις ἅμα τῷ καὶ τὴν αὐτοῦ τοῦ πεπονθότος μορίου φύσιν ἐπισκοπεῖν» καὶ σελ. 308 «αὐτὸς ὁμοίως κένωσεν ἅμα τῷ καὶ προροεῖσθαι τῆς λεπτυνύσεως διαίτης». Λέγει δ' ὁ Ἰαλυνὸς καὶ πρὸς τῷ ΚΑΙ καὶ σὺν τῷ ΚΑΙ. Ἀλλὰ περὶ τῶν τοιούτων ἀλλαγῶν.

Τὰ μόρια ἅμα καὶ ἀλλὰ συνεχύθησαν πολλάκις ὑπὸ τῶν γραφέων. Παρὰ Γαληνῷ Τόμ. Ε', σελ. 513 «ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν μερῶν τῆς ψυχῆς διδάσκουσαι» φέρεται καὶ γραφὴ ἅμα ('Ἰδε Ἰ. Μυλλῆρον Γαλην. Τόμ. Α', σελ. 82). Τὸ ἐν τῷ Κυνηγετικῷ τοῦ Ξενοφῶντος ΙΒ', § «ἅμα οἰοί τε ἔσονται ἀπέναι καὶ τὰ παραγγελλόμενα ποιῆν» εἶνε παρὰ τῷ Στοβαίῳ Ἀνθολ. ΚΘ', 76. γεγραμμένον «ἀλλ' οἰοί τε ἔσονται», τούτεστιν «ἅμ' οἰοί τε ἔσονται».

Ἐν τοῖς εἰς τὴν Ἰλιάδα Σχολίοις Ι, 453 κεῖται α' Ἀριστόδημος ὁ Νυσειδὲς ῥήτωρ τε ἀλλὰ καὶ γραμματικός» ἀντὶ τοῦ ἐρήτωρ τε ἅμα καὶ γραμματικός» καὶ ἐν τοῖς εἰς τὴν Ὀδύσσειαν Δ, 181 «ἔγκειται δέ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνθρώπινον» ἀντὶ τοῦ «ἔγκειται δὲ ἅμα καὶ τὸ ἀνθρώπινον», Ἰδε Μεινέκιον Ἀναλ. Κριτ. εἰς

Ἀθην. Δειπν. σελ. 107 καὶ Κόδητον Μνημοσ. 1873, σελ. 43 καὶ 58.

Παρά Πολυβίῳ βιβλ. Β', λή, 4 παρεφθάρη τὸ ἄμα τῇ πολιτείαν. τῶν Ἀχαιῶν καὶ τὴν προσηγορίαν μετεληφότες· μεταπίσυν. εἰς τὸ ἀλλὰ καὶ τούναντίον βιβλ. Δ', μέ, 6 ἀντὶ τοῦ οὐ μὴν ἀλλὰ τοιούτοις τὸ παράπαν κακοῖς παλαίοντες κατὰ γῆν κτέ.» ἀνεγνώσθη κακῶς ἄμα.

Ἐν τῷ Τακτικῷ Ὑπομνήματι τοῦ Αἰνείου ΚΒ', 17 ἀποκατέσθησιν τὴν ἀληθῆ γραφὴν ὁ Κασαύδων «καὶ ἄμα μὲν πολυωρεῖσθαι δόξουσιν» ἀντὶ τῆς παντελῶς ἀναρμόστου ἀλλὰ. Ὅρθως δὲ καὶ ὁ Βεκκῆρος ἐξέδωκε παρὰ τῷ Σέξτω τῷ Ἐμπειρικῷ σελ. 686, 20 «ἐκκλείονται τῆς σαφοῦς ἄμα καὶ συντόμου τῶν πραγμάτων ἐρμηνείας» ἀντὶ τοῦ ἀλλὰ. Καὶ παρὰ τῷ Κέβητι δὲ ἡ Ψευδοκέβητι ΜΑ', 3 μετέβαλον οἱ νέοι ἐκδόται τὸ «οὐδὲν κωλύει ὑπάρχειν τινὶ ἀλλὰ μετὰ κακίας πολλῆς» εἰς τὸ εὐπάρχειν τινὶ ἄμα μετὰ κακίας πολλῆς». Πρβ. καὶ Βάστιον. *Comment. Palaeoogr.* σελ. 724. Πηλεκάμπιον *Ξενοφ. Ἐρεσ.* σελ. 384. Ἰακώφιον Ἀχιλλ. Τατ. σελ. 829 καὶ Ὁσαννὸν Συλλ. *Επιγρ.* σελ. 107 καὶ 278. Ἔτι δὲ Κοραῖν Ἰσοκράτ. Τόμ. Β', σελ. 297 καὶ Πλουτ. Παραλλ. Μέρ. Γ', σελ. 344 καὶ Βυττεμβάχιον Πλουτ. Ἡθικ. Τόμ. Γ', σελ. 1086 καὶ Κόδητον Μνημοσ. 1877, σελ. 174.

Τὸ ἐν τοῖς εἰς τὴν Ὀδύσσειαν Σχολίοις Γ, 258 «Ἐχευαν· τινὲς ἔχευεν, ἵνα λείπῃ τὸ τίς· ἐὰν δὲ ἔχευαν, οἱ προσήκοντες τῷ Αἰγίσθῳ ἄμα δηλονότι ἐκώλυσεν αὐτοὺς ὁ Μενέλαος», ἵν' ἔχη νοῦν, ὁρεῖται νὰ μεταγραφῇ αἱ προσήκοντες τῷ Αἰγίσθῳ ἀλλὰ δηλονότι ἐκώλυσεν αὐτοὺς ὁ Μενέλαος». Τούναντίον δὲ ἐν τοῖς εἰς τὸν Ἀριστείδην Σχολίοις σελ. 103, 25 φέρεται «οὐδεὶς ἀπλῶς τὰ γενόμενα ἢτοι κατορθούμενα λέγειν καὶ διηγέσθαι χρῆ, ἀλλ' ἀναφέρειν τὸ πραχθὲν εἰς τι μέρος τῆς ἀρετῆς» ἀντὶ τοῦ «οὐ δεῖ σ' ἀπλῶς τὰ γενόμενα — λέγειν καὶ διηγέσθαι» χρῆ ἄμ' ἀναφέρειν κτέ.» Ἐν τοῖς εἰς τὴν Ἰλιάδα Σχολίοις Δ, 496 ἀναγινώσκεται «Μέγαν οὐρανὸν Οὐλύμπόν τε· Ὅτι οὕτως εἰρηκεν οὐχ ὥς τοῦ Ὀλύμπου ἐπ' οὐρανοῦ ὄντος, ἀλλ' ἐπεὶ καὶ αἱ

κορυφαί τοῦ ἔρους ὑπὲρ τὰ νέφη εἰσίν· ὁ δὲ ὑπὲρ τὰ νέφη τόπος οὐρανὸς καλεῖται ὁμωνύμως τῷ στερεμνίῳ. Ἄλλα καὶ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐν Ὀλύμπῳ γεγονέναι αὐτὴν λέγει». Ὁ Ἀέριος (*de Arist. Stud. Hom.* σελ. 167 ἐκδ. β') ἐτόπασε «Καὶ ἀλλαχοῦ καὶ ἐν οὐρανῷ κτέ.». Ἄλλ' ἡμῖν ἀρέσκει μᾶλλον τὸ α' Ἄμα καὶ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐν Ὀλύμπῳ γεγονέναι αὐτὴν λέγει.».

Ἦς δὲ γίνεται ἐν τοῖς ἀντιγράφοις σύγχυσις τοῦ ἄμα καὶ ἀλλά, οὕτως ἐνίοτε καὶ τοῦ ἄμα καὶ ἀλλά. Παρὰ Ξενοφῶντι Κύρ. Παιδ. Ζ', γ', 7 καὶ ἄμα πρόβατα πολλὰ ἐλαύνειν» ὑπάρχει καὶ γραφὴ ἀλλά. Ἐν τοῖς Χαρακτῆρσι τοῦ Θεοφράστου κεφ. Β' ἐγράφετο ἄλλοτε «καὶ ἀλλά τοιαῦτα λέγειν» ἀπὸ τοῦ ἱματίου ἀφελεῖν κροκῦδα» ἢ «καὶ ἀλλά τοιαῦτα λέγειν» ἀπὸ τοῦ ἱματίου ἀφελεῖν κροκῦδα». Ἄλλ' εὐστόχως ὁ Σνείδηρος εἰκασε καὶ ἄμα τοιαῦτα λέγων» (*Θεοφρ. Τόμ. Δ', σελ. 826*), εὐστοχώτερον δ' ὁ Δοδραῖος «καὶ ἄμα ταῦτα λέγων» (*Adversar. Τόμ. Δ', σελ. 161*). Καὶ παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ Ζ', 77 ἀνέγνω ὁ Πρίσκιος «καὶ σιτία ἄμα κομίζειν» ἀντὶ τοῦ ἀλλά καὶ παρὰ τῷ Λυσία π. Σηκ. 23 ὁ Βεκκῆρος «οὐ γὰρ δήπου συκαφαντῶν ἄμα τοιούτων γε λόγων ἀπορήσει καὶ μαρτύρων» ἀντὶ τοῦ ἀλλά ἢ ἀλλή ἢ ἀλλαι. Πρὸς Διδῶτον *Θουκυδ.* Τόμ. Δ', σελ. 378 καὶ 412 καὶ *Σχέιδιον Λυσ.* σελ. ΧΙΣ. Ἔτι δὲ Οὐεσσαλίγγιον *Διοδ. Σικελ.* Τόμ. Θ', σελ. 474 ἐκδ. νέας.

Ἰσως δὲ καὶ ὁ Στράβων δὲν ἔγραψε σελ. 263 «ὁ δὲ Κράθης τοὺς ἀνθρώπους ξανθοτριχεῖν καὶ λευκοτριχεῖν ποιεῖ λουομένους καὶ ἀλλά πολλὰ πάθη ἰᾶται», ἀλλὰ «καὶ ἄμα πολλὰ πάθη ἰᾶται». Πρὸς καὶ Ἱστορ. Μικρ. Διόδ. Τόμ. Δ', σελ. 11, 10 «καὶ ὑπισχνεῖτο αὐτῷ χρυσίου τάλαντα δέκα καὶ φιάλας χρυσᾶς δέκα καὶ ἀργυρᾶς διακοσίας καὶ Παρσώνδῃ ἀργυρίου [νομίσματος] τάλαντα ἑκατὸν καὶ ἀλλας ἐσθῆτας πολυτελεῖς», ἐνθα πιθανώτατα τὸ ἀλλας εἶνε ἡμαρτημένη ἀνάγνωσις τοῦ ἄμα «καὶ ἄμα ἐσθῆτας πολυτελεῖς».

Ἐν τοῖς τοῦ Ἐπιφανίου Τόμ. Β', σελ. 236, 7 λέγεται «τοῦ Μ στοιχείου ἐκ δύο Α' συγκειμένου». Ἐπειδὴ λοιπὸν τὸ Μ σύγκειται ἐκ δύο Α' ἢ εἶνε ὁμοιότατον δυσὶ Α', εὐκόλως ἐν τοῖς ἀντι-

γράφους γίνεται μετάπτωσις τοῦ Μ εἰς τὸ διττὸν Δ ἢ καὶ τοῦ διττοῦ Δ εἰς τὸ Μ, οἷον

ΔΜα—ΔΔΑ ἢ ΔΔΑ καὶ ΔΔΑ—ΔΜα. Παρατηρητέον δ' ὅτι καὶ τὸ παρὰ Θουκυδίδη φερόμενόν Α', 90 «ἐμὲν ταῦτα διδάξας καὶ ὑπείπων τὰ ΔΔΑ ὅτι αὐτὸς τάκει πράξει φῆτο» μετατυποῦται ὑπὸ τοῦ Κορόητου εἰς τὸ «καὶ ὑπείπων Δμα ὅτι κτέ.» (Υπερείδ. Ἐπιταφ. σελ. 54 καὶ Var. Lect. σελ. 433 ἐκδ. β').

ΔΜωστέπω—ΔΔΑως γέ πως καὶ ΔΜοθεντέποθεν—ΔΔΑοθεν γέ ποθεν. Ἴδε Δελτ. Ἑλληρ. Ἀλληλογρ. 1877, σελ. 179.

ἐπάΜωρ—ἐπάΔΔωρ. Ἡσύχ. «Ἐπάλλωρ· δούλος, λάτρις» καὶ «Ἐπάμονες·—ἀκόλουθοι». Ἴδε Βαλκενάριον Παρατηρ. εἰς Ἀμμόν. σελ. 100.

ἸΜυοιδός—ἸΔΑουιδός. Ἡσύχ. «Ἰλλαοιδός· ἐπιμυλίδιος ῥόδός» καὶ «Ἰμαοιδός· ὁ πρὸς τῇ μύλῃ καὶ τῷ ἀντλήματι ᾄδων».

πόρκαΜα—πορπάΔΔα. Ἡσύχ. «Πορπάλλα· χλαμύς». Ἴδε Περσῶνα Μοίρ. σελ. 140.

τάΜά—τὰΔΔα. Ἴδε Δοδραῖον Adversar. Τόμ. Β', σελ. 36. Πρβ. καὶ Μεινέκιον Σοφοκλ. Οἰδ. Κολ. σελ. 187 (καὶ σελ. 163 καὶ 280). Εὐρέθη δὲ καὶ τὰΜά γεγραμμένον ἀντὶ τοῦ τὰΔΔα. Ἴδε Πέρσωνα Tracts and Miscell. Critic. σελ. 389 ἐκδ. β'.

ΔΜουσοῦς ἦ—ΔΔΑουοῦς δση. Λογγίν. π. Ψψ. ΑΘ', 2 «ἐκὰν ἄλλους δση παντάπασιν». Τὴν ὀρθὴν γραφὴν καὶ ἄμουσοῦς ἦ ἀποκατέστησεν ὁ Βοιδῆνος. Ἴδε Οἰείσκιον Λογγίν. σελ. 445 καὶ Δοδραῖον Adversar. Τόμ. Α', σελ. 566. Πρβ. καὶ Νάυκιον Τραγ. Ἀποσπ. σελ. 448 καὶ Κόδοπτον Μνημοσ. 1878, σελ. 27.

ΓάΜφ—ΓάΔΔφ. Βεκκ. Ἀν. σελ. 99, 24 «Θρασέα· Φιλήμων Γάλλφ· θρασέα γυνή». Εὐλόγως ὁ Μεινέκιος (Μερ. καὶ Φιλήμ. Λειψ. σελ. 363) ἀνέγνω Γάμφ. Πρβ. καὶ Σχαιψῆρον Γρηγ. Κορ. σελ. 724. Παρ' Ἡσυχίου κεῖται «Γαρρίαί· γάμοι» ἀντὶ τοῦ Γάλλοι καὶ «Κέρσης· γάμος» ἀντὶ τοῦ Γάλλος.

ἀκαΔΔῆ—ἀκαΜῆ. Δουκιαν. Προμ. 14 «εἰ ἐπιβλέψαις ἀπασαν τὴν γῆν οὐκέτ' αὐχμηρὰν καὶ ἀκαμῆ οὖσαν». Σχολ. σελ.

84 'Ιακβ. «'Ακαμή οὖσαν· γράφεται καὶ ἀκαλλή». Τὴν γραφὴν ἀκαμή σφόδρ' ἀποδοκιμάζομεν.

'ΕΛΛήνων—Μήδων. 'Αντίγ. Καρόστ. 188 «τοὺς ἐρωδιούς ὑπὸ μὲν τῶν Μήδων, ὅταν παραβάλλῃ τις εἰς τοὺς τόπους, οὐ μόνον ψαυομένους ὑπομένειν, κτέ.». Τὴν ἀληθῆ γραφὴν 'ΕΛλήνων ἀποκατέστησεν ὁ Μειούσιος. :Λλήνων—Μήδων (ΛΔ=Μ καὶ Ν=Δ).

Παρά τῷ Γαληνῷ ἀναγινώσκεται Τόμ. 10', σελ. 77 «'Αμρίη· οὕτως ἐν τῷ κατ' ἰητρείου Διοσκορίδης γράφει—οἱ δὲ ἄλλοι γράφουσιν ἄλλοιη». Ἴδε Φοῆσιον Οἶκον. Ἰπποκρ. σελ. 25.

Ἄν δὲ μὴ σφαλλώμεθα, δὲν ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Στράβωνος σελ. 168 «ἤσκούντο δ' ἐκ παιδῶν οὕτως ταῖς σφενδόναϊς, ὥστ' οὐδ' ἄλλως τοῖς παισὶν ἄρτον ἐδίδοσαν ἀνευ τοῦ τῇ σφενδόνῃ τυχεῖν» ἀλλ' οὐδαμῶς. Ἰσως δὲ καὶ τὸ παρὰ Γαληνῷ κείμενον Τόμ. Δ', σελ. 188 ἀναγκαῖον ἐνόμισεν εἶναι, ὁπόταν τι τῶν ἐκτὸς παρалуπῇ, μὴ ἄρ ἄλλως ἡμᾶς ἐνοχλεῖσθαι, εἰ μὴ ἐν τοῖς σώμασιν ὑπάρχει τὸ αἴτιον» οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ἐσφαλμένη ἀνάγνωσις τοῦ μηδαμῶς (μηδαμῶς—μηδαμῶς—μὴ ἄρ ἄλλως).

Ἐν Ἀθήναις τῇ 17 Μαΐου 1878.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Σ. ΚΟΝΤΟΣ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΙΝΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ ΕΝ Τῷ ΧΩΡῳ.

Ἐν τῇ περὶ ἡλίου προηγουμένη πραγματείᾳ (*) ἐζητάσαμεν αὐτὸν ὡς τὸ κύριον σῶμα τοῦ ἡμετέρου πλανητικοῦ συστήματος. Εἵπομεν δὲ ὅτι ἡ ἑλξὶς αὐτοῦ κυρίως κανονίζει τὴν κίνησιν τῶν πλανητῶν, ἐνῷ τούτων αἱ ἀμοιβαῖαι ἑλξεις προξενοῦσαι τὰς καλουμένας παρέλξεις (perturbations), τροποποιοῦσι μόνον τὴν περὶ τὸν ἥλιον κίνησιν των, ὅπως ἐν ἄλλῳ ἄρθρῳ λεπτομερῶς θά

(*) Ἴδε Ἀθηναίου τόμ. Ε' σελ. 49, 441 καὶ 363.

ὡς ἐν τῷ περὶ γυναικὸς ἁρμονίας τῆς Πυθαγορείας Περιετιόνης παρὰ Στοβ. Ἀνθολ. ΠΕ', 19 «ἀλλ' ἐνὶ τῇ τηρασαῖαν καὶ φυλάσσουσαν», Πρβ. καὶ Γαλην. Τόμ. Β', σελ. 31 «ὅσπερ δὲ καὶ χωρὶς παιδαγωγῶν ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπιτηρῶμεν καὶ παραφυλάττωμεν», κτλ.

Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τῷ μεταγενεστέρῳ ἑλληνισμῷ ἐλέγτο καὶ καιροτηρῶ ἀντὶ τοῦ καιροφυλακῶ, ὡς παρατηρήθη καὶ ἐν τῷ Δογίῳ Ἑρμῇ Τόμ. Β', σελ. 48. Πρβ. καὶ *πινροσύλαξ*—*πινροστήρης*. Τῷ *πινροστήρης* ὅμοιον εἶνε τὸ *δεμυροστήρης*. Ἰσως δὲ καὶ τὸ ἐν τοῖς Βεκκέρου Ἀνεκδότοις σελ. 49, 13 φερόμενον «*Κρισσοτηρητής* : ὁ κνίσαν καὶ δειπνα ἐπιτηρῶν» μετατυπωτέον εἰς τὸ *κρισσοτήρης*.

§ 4. *προτεθέν*—*προτεθείσαν*.

Δημοσθέν. σελ. 361, 65 «Ἀλλὰ μὴν ὅτι τὴν ἐναντίαν ποτὲ Θηβαίους ψῆφον ἔθεντο οὗτοι περὶ ἡμῶν, ὑπὲρ ἀνδραποδισμού *προτεθείσαν*, ὑμῶν ἔγωγε ἀκούω πάντων».

Ἀδυνατοῦντες νὰ πείσωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ὅτι οὕτως ἀτόπως συνέταξε τὴν προκειμένην βῆσιν ὁ Δημοσθένης ἀποφαινόμεθα ὅτι δι' ἀπολύτου μετοχῆς ἦτο κατ' ἀρχὰς ὁ λόγος προενηνεγμένος αὐτῷ ἀνδραποδισμού *προτεθΕΝ*», ἣν οἱ βιβλιογράφοι ὑπ' ἀγνοίας ἢ καὶ ἀπροσεξίας μετερρύθμισαν πρὸς τὴν προηγουμένην αἰτιατικὴν τὴν *ἐναντίαν ψῆφον*. Ἀνεγνώσθη δὲ καὶ *προτεθείσαι* ἀναφερόμενον εἰς τὸ Θηβαίους.

Εἶπε δ' ὁ Δημοσθένης καὶ *καταχειροτονηθέν* σελ. 578, 199 «τίς γάρ ἐστιν ὅστις, *καταχειροτονηθέν* αὐτοῦ, καὶ ταῦτ' ἀσεβεῖν περὶ τὴν ἐορτήν—οὐκ ἂν ἐπ' αὐτῷ· τούτῳ κατέδω καὶ μέτριον παρέσχεν ἑαυτὸν κτέ. ;», ὅπερ ἐν μόνῳ τῷ ἀρίστῳ κώδικι ἐσώθη ἀβλαβές, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις εἶνε μεταβδλημένον εἰς τὸ *καταχειροτονηθέν ΤΟΣ*.

Ὅμοια τῷ *προτεθέν* καὶ *καταχειροτονηθέν* ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, οἷον *προσταχθέν* καὶ *ἐπιταχθέν*, *ἀπορρηθέν*, *ὀρισθέν*, *χρησθέν*, κτλ.

Δημοσθέν. σελ. 1210, 5 «καὶ ἐνθένδε πάλιν, *προσταχθέν*

μοι ὑπὸ τοῦ δήμου Μένωνα τὸν στρατηγὸν ἄγειν εἰς Ἑλλήσποντον ἀντὶ Αὐτοκλέους ἀποχειροτονηθέντος, ὡχόμενον ἀναγόμενος διὰ τάχους». Ἰσαϊ. π. Κλεων. Κλήρ. 22 «φάσκοντες καλεῖν τὴν ἀρχὴν Κλεώνυμον, ἵνα βεβαιώσῃ τὴν αὐτῶν δωρεάν, *προσταχθέν* αὐτοῖς, οὐκ ἐτόλμησαν εἰσαγαγεῖν». Δυσ. κ. Νικομ. 2 «*προσταχθέν* γὰρ αὐτῷ τεττάρων μηνῶν ἀναγράψαι τοὺς νόμους τοῦ Σόλωνος, ἀντὶ μὲν Σόλωνος αὐτὸν νομοθέτην κατέστησεν, κτέ.» (Πρβ. καὶ Ἰσοκράτ. Παναθην. 67). Πλούταρχ. Σερτωρ. 4 «τοῦ γὰρ Μαρσικοῦ πολέμου συνσταμένου, στρατιωτάς τε *προσταχθέν* αὐτῷ καταλέγειν καὶ ἔπλα ποιεῖσθαι, σπουδὴν καὶ τάχος προσθεῖς τῷ ἔργῳ—δόξαν ἔσχεν». Αἴλιαν. Ποικ. Ἰστορ. Β', 37 «ὅτι, μὴ *προσταχθέν* αὐτῷ, ὁ δὲ ἔπειν». Ἀριστείδ. Τόμ. Β', σελ. 99 «ὥσπερ ἂν εἰ ὁ Ἡρακλῆς—*προσταχθέν* αὐτῷ τὸν ἐν τῇ Νεμέᾳ ἀνελεῖν λέοντα, εἴτ' ὄνῃ συμπλακείς καὶ πνίγων τὸν λέοντα ἄγχειν ὥςτο» (Πρβ. καὶ Γαλην. Τόμ. ΙΔ', σελ. 608). Ἰστορ. Μικρ. Αἰνδ. Τόμ. Α', σελ. 99, 29 «*προσταχθέν* δ' αὐτῷ ἐμβαίνειν εἰς τὴν αὐτὴν Καίσαρι ναῦν σὺν πέντε δούλοις, αὐτὸς ὑπὸ φιλοστοργίας καὶ τρεῖς ἐταίρους πρὸς τοῖς δούλοις ἐνεβίσθασεν». Εὐνάπ. σελ. 70 Βοισσ. «ὃ τε γοῦν Ἰουλιανὸς παρῆν, οὕτως *ἐπιταχθέν*, καὶ ὁ Ἀψίνης συμπαρῆν, οὐκ *ἐπιταχθέν*, ἀλλ' ὡς συνηγορήσων τοῖς κατηγορηκόσι». Ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς τοῦ Ξενοφῶντος Β', γ', 35 ἄλλα μὲν τῶν ἀντιγράφων ἔχουσιν ἐκεῖνα ἔφασαν, *προσταχθέν* μοι ὑφ' ἐαυτῶν, οὐκ ἀνελεῖσθαι τοὺς δυστυχοῦντας ἐν τῇ περὶ Λέσθον νυμαχίᾳ, ἄλλα δὲ «*προσταχθέν* *τ' Α' μ' Ε'* ὑφ' ἐαυτῶν», ὅπερ προφανῶς εἶνε διεσπασμένον. Ἐν τοῖς Αἰθιοπικοῖς τοῦ Ἡλιοδώρου Α', 8 ἀναγινώσκεται ἀκεχώριστο γάρ, *ΤΟΤΤΟ*. *προσταχθέν*, ἐπὶ τινος χαμεύνης κατακεκλιμένη».

Δημοσθέν. σελ. 899, 21 «ὁ δ' οὐ μόνον ἀμφισβητηθεὶς ἀλλὰ καὶ *ἀπορρηθέν* αὐτῷ, οὐδὲν ἦττον τὴν ἀπόφασιν ἐποίησατο». Ἀριστείδ. Τόμ. Α', σελ. 187 «τοσοῦτῳ χεῖρον ἐκείνων διακειμένην, ὅσῳ τοῖς μὲν μὴ καταφεύγειν *ἀπορρηθέν*, τοῖς δὲ μὴ δέχεσθαι, οἱ μὲν διὰ τῆς πόλεως ἄδειαν εὗροντο, κτέ.». Σχολ. σελ. 102, 4 «Πάλιν Ἀττικῶς ἀντὶ τοῦ ἀπορρηθέντος καὶ ἀπειληθέντος».

Πλάτ. Φαίδρ. σελ. 265, δ' αὖσπερ τὰ νυνδὴ περὶ ἔρωτος ὁ
 ἔστιν ὀρισθὲν, εἴτ' εὖ εἴτε κακῶς ἐλέχθη. Πρβ. καὶ Ἑπινομ.
 σελ. 985, γ' αὖπρ τινας ἐνέτυχον ἡμῶν, ἥ καθ' ὕπνον ἐν ὀνευρο-
 πολίᾳ προστυχόντες ἥ κατὰ φήμας τε καὶ μαντείας λέχθην τισιν
 ἐν ἀκοαῖς ὑγιαίνουσιν ἥ καὶ κάμνουσιν. Ἴδε Σταλδωμίων Πλάτ.
 Τόμ. Δ', α, σελ. 474 ἐκδ. 6' καὶ Τόμ. Γ', γ', σελ. 511.

Θουκυδ. Γ', 96 αἰν ᾧ Ἡσίοδος ὁ ποιητὴς λέγεται ὑπὸ τῶν
 ταύτῃ ἀποθανεῖν, χρῆσθην αὐτῷ ἐν Νεμέᾳ τοῦτο παθεῖν.
 Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 560, ε' εὐμοίως δὲ καὶ Σπαρτιάταις χρῆ-
 σθην ἰλάσασθαι τὴν Πausανίου ψυχὴν, ἐξ Ἰταλίας μεταπεμφθέν-
 τες οἱ ψυχαγωγοὶ καὶ θύσαντες ἀπεσπάσαντο τοῦ ἱεροῦ τὸ εἰδω-
 λον. Πρβ. καὶ Θουκυδ. Δ', 125 αὖσπερ ἤδη ἀμφοτέροις μὲν δό-
 κοῦν ἀναχωρεῖν διὰ τὸ δέος αὐτῶν, ὄντων ἀνθρώπων μαχίμων, κυ-
 ρωθὲν δὲ ΟΥΔΕΝ ἐκ τῆς διαφορᾶς ὀπηνίκα χρὴ ὀρμᾶσθαι, κτέ.».
 Σχολ. «Κυρωθὲν δὲ οὐδέν· ὀρισθὲν. Ἀντὶ τοῦ κυρωθέντος δὲ οὐ-
 δενός». Ἴδε καὶ Γρηγ. Κορ. σελ. 40 καὶ Ῥήτ. Οὐαλλζ. Τόμ. Γ',
 σελ. 586, 15.

Ἰουλιαν. σελ. 447, α ασημανθὲν δέ, ὡς ἔφην, ὅτι μοι πρὸς
 ταῖς θύραις ὁ τὰ γράμματα ἔχων εἶη, ἐγὼ μὲν — ἀναπληθῆσας
 ἤξας, Ἀρριαν. Ἀναβ. Α', ιζ', 12 α τοὺς δὲ κατὰ ἀρπαγὴν χρη-
 μάτων ἀποκτενεῖ, ξυγχωρηθὲν αὐτῷ, ὁ δῆμος. Παχυμέρ. σελ.
 234 Βοισσ. ἀγγελλθὲν δὲ τῷ στρατηγῷ παρὰ τῶν φυλάκων
 ὡς οἱ στρατιῶται τῆς πόλεως κτέ.». Περὶ τοῦ ἀγγελλθένΤΟΣ,
 κτλ. θὰ διαλάβωμεν μετ' ἀκριθείας ἐν ἄλλῳ τόπῳ.

Καὶ ἄλλαι δὲ μετοχαὶ κατ' ἀπόλυτον, ὡς λέγεται, ἐκφορὰν
 ὑπὸ τῶν συγγραφῶν τεθεῖσαι παρεφθάρσαν ὑπὸ τῶν βιβλια-
 γράφων, οἷον

Γαλην. Τόμ. Α', σελ. 67 ατὸ δὲ αὐτοσχέδιον, ὅταν ἐκόντες
 ἐπὶ τὸ πειράζειν ἀφίκωνται ἢ ὑπὸ ὀνειράτων πρᾶτραπέντες ἢ
 ἄλλως πως δόξανΤΕΣ. Ἰν' ἡ γραφὴ ἔχῃ ὀρθῶς, ἐπάναγκας
 εἶνε ν' ἀποβληθῇ ἢ ἀτόπως προσκολληθεῖσα κατάληξις ΤΗΣ.
 Συχνὴ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ χρῆσις γίνεται τῆς μετοχῆς
 δόξαν, ἀνθ' ἧς λέγεται ποιητικῶς καὶ δοκῆσαν. Εὐρίσκεται δὲ
 καὶ ἡ σύνθετος μεταδόξαν καὶ συνδόξαν.

Χρόαιπ. παρ' Ἀθην. σελ. 137, ζ' αὖς μακρόθεν οὐκ ἀστείως παρεισδύσεως γινόμενης, *δέον* ΤΟΣ ἀπέχεσθαι τούτων τῶν μακρόθεν». Ἀναγνωστέον «*δέον* ἀπέχεσθαι», ὡς αἰέποτε ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἐλέγето. Σχολ. Σοφοκλ. Τόμ. Β', σελ. 253, 22 α' ἔξόν: ἀδείας οὐσης. Τὸ ἐξόν, τὸ παρόν, τὸ ἐνόν καὶ ὅσα ἄλλα οὐδέτερα μετοχικὰ οὐδέποτε οἱ Ἀττικοὶ πλαγιάζουσιν, ὅτε πλαγιασμὸν ἢ σύνταξις ἀπαιτεῖ. Βεκκ. Ἀνέκδ. σελ. 132, 29 α' *δέον*: πῶς συντάσσεται; Ὡς τὸ ἐξόν καὶ παρόν καὶ ὄν. Κατὰ Μειδίου' ὡς ὅσοι, *δέον* ἐξέναι, κατέμενον». Κραμ. Ἀνέκδ. Παρ. Τόμ. Δ', σελ. 257, 13 α' Οἱ Ἀττικοὶ τὸ *δέον* καὶ ἐξόν ἀντὶ γενικῆς λαμβάνουσι μετοχῆς, οἷον *δέον* ἀντὶ τοῦ *δέοντος* ὄντος καὶ ἐξόν ἀντὶ τοῦ *δυνατοῦ* ὄντος. Δεξ. Οὔινδ. σελ. 42, 6 α' *δέον*: ἀντὶ τοῦ *πρέποντος* ὄντος. Χρυσόστομος· ἀλλὰ *δέον* φυλάξει τὴν ἐντολήν, τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησεν. Οὕτω λέγεται καὶ ἐνόν ἀντὶ τοῦ *δυνατοῦ* ὄντος καὶ ἐξόν ἀντὶ τοῦ ἀδείας οὐσης καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων πῶν μετοχικῶν οὐδετέρων». Πρβ. καὶ σελ. 47, 20 α' *δεῖσαν*: ἀντὶ τοῦ *χρείας* ἐπελθούσης. Συνέσιος· ἐδεξάμην εἰς τὸν ἀπόπλουν, *δεῖσαν*, παρ' αὐτοῦ χρυσίνους ἑκατόν» καὶ Σχολ. Ἀριστείδ. σελ. 100, 10 καὶ σελ. 195, 13 καὶ Εὐστάθ. σελ. 1093, 24. Πλείονα περὶ τοῦ προκειμένου θὰ γράψωμεν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

Ἀριστείδ. Τόμ. Β', σελ. 367 α' καὶ δυοῖν θάτερον, ἢ μὴ *προσήκου* ΤΑ ἐπαινούμενον ἢ κείνους δεικνύντα α' μὴ προσῆκεν ἀκηκόετα» (Πρβ. καὶ Σχολ. σελ. 714, 6). Φέρεται καὶ γραφὴ τὰ μὴ *προσήκου*τα. Ἀλλ', ἂν μὴ σφαλλώμεθα, τὸ ὀρθῶς ἔχον εἶνε α' ἢ, μὴ *προσήκου*, ἐπαινούμενον». Ἴσως δὲ καὶ τὸ *δεικνύ* ΝΤΑ μετατυπωτέον εἰς τὸ *δεικνύ*Σ.

Πλούταρχ. Ἠθικ. σελ. 711, δ' ἀπολλὰ δ' εἰπεῖν *ἐπιδόν* ΤΑ μὴν *δέδια* μὴ μετὰ σπουδῆς τινος οὕτω διαλέγεσθαι πρὸς σε δόξω». Ἀναντίλεκτον ἡμῖν φαίνεται ὅτι ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου ἐγράφη ἀπολλὰ δ' εἰπεῖν *ἐπιδόν* μοι, *δέδια* κτλ.». Πρβ. Στόβ. Ἀνθολ. Β', 22 α' Δημοσθένης ἔλεγεν ὡς, παλλάκις *ἐπιδόν* αὐτῷ εὐξασθαι τοὺς πονηροὺς ἀπολέσθαι, [καὶ] φοβοῖτο μὴ ἔρμῳ ἀρδῆν ἐκ τῆς εὐχῆς ποιήσῃ τὴν πόλιν». Ὁ Μεινέκιος (Στοβ. Ἀρθολ. Τόμ. Δ', σελ. LIII) ἔτρεψε τὸν σύνδεσμον καὶ εἰς τὸ ἐπέρρημα

αεί, ἀλλ' ὀρθότερον ὁ Κόβητος (*Μνημοσ.* 1860, σελ. 93) περιέγραψεν αὐτὸν ὡς παρεμβεβλημένον. Ὡς δὲ λέγεται κατ' ἐνεστώτα *ἐπιόν*, οὕτω καὶ κατ' ἀόριστον *ἐπελθόν* παρ' Ἀπολλοδώρῳ Βιβλ. Α', θ', 16 «ὁ δέ, εἴτε *ἐπελθόν* ἄλλως εἴτε δα μῆνιν Ἦρας—ἔφη» καὶ παρὰ Δουκιανῷ Θεῶν Διαλ. Κ', 4 «φησὶ δ' οὖν ὅτι, ἄλλως *ἐπελθόν*, οὐκ ἐξεπίτηδες ἦρτο» καὶ παρὰ Δίῳνι τῷ Κασσίῳ ΜΕ', β', 6 «*ἐπελθόν* δὲ τῷ Ὀκταουίῳ εἰπεῖν ὅτι τὸ ἀξίωμα τὸ βουλευτικὸν πᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας μου σχίσω, ἐκθασιν πρὸς (Γρ. ἴσως *ἐκθασίν* πως) τὸ λεχθέν ἐλαβεν».

Σημειωτέον δ' ἐν τέλει ὅτι καὶ *προσηκόν* ΤΩΣ' ἀνεγνώσθη ὑπὸ τῶν γραφῶν ἀντὶ τοῦ *προσηκον*. Κοραῆς *Ἰσοκράτ.* Τόμ. Β', σελ. 258 «Μηδὲν *προσηκον*: Προειλόμην τὴν κομφοτέραν ταύτην γραφὴν, τὴν παρὰ τῷ Διονυσίῳ τῷ Ἀλικαρνασσεῖ, τῆς παρ' ἅπασι φερομένης, Μηδὲν *προσηκόντως*. Ἔστι δὲ τὸ *προσηκον*, ἐνταῦθα οὐκ ἀπόλυτος, ὥς φασιν οἱ Γραμματικοί, ἀλλὰ συντακτικὴ αἰτιατικὴ τῷ Ἑγκαλέσαι, προσυπακουομένου τοῦ, Ἑγκλημα, ὥσαντι ἔλεγεν, Ἑγκαλέσαι τοσαῦτα χρήματα, Ἑγκλημα μὴδὲν *προσηκον*. Οὐδεμία ἀμφιβολία δύναται νὰ ὑπάρχῃ ὅτι τὸ ὑγιῶς ἔχον εἶνε αἰ δὲ δόξω, μὴδὲν *προσηκον*, τοσαῦτα χρήματα *ἐγκαλέσαι*, ἀλλὰ πλημμελεῖ γνῶμην περὶ τῆς συντάξεως ἀπεφάνητο ὁ αἰοίδιμος ἀνὴρ, ὥς καὶ ἐν σελ. 256 γράφων «Πολλάκις ἐγγεγόμενον—πλέον ἔχειν, οὐκ ἠθέλησεν: Ἔστιν ὥδε τὸ Ἑγγεγόμενον, οὔτε αἰτιατικὴ, οὔτε (ὡς ἕτεροι) ὀνομαστικὴ ἀπόλυτος, ἀλλ' αἰτιατικὴ τοῦ ἠθέλησεν· τὸ γὰρ ἐξῆς, Οὐκ ἠθέλησε τὸ μετ' ὀλίγων τῶν ἄλλων ἀρχειν, καὶ τὸ τούτων αὐτῶν πλέον ἔχειν, ἐγγεγόμενον αὐτῷ *πολλάκις*» (Πρβ. καὶ Ἀσώπιον *Εἰσαγ.* Ἑλλ. *Συγγ.* σελ. 597, § 45). Ἀπλουστάτη καὶ φυσικωτάτη εἶνε ἡ σύνταξις, καθ' ἣν τό τε *προσηκον* καὶ τὸ *ἐγγεγόμενον*, ἀπροσώπων ῥημάτων μετοχαί, ἐκλαμβάνονται ὡς ἀπολύτως καίμεναι, ὁ δὲ Κοραῆς, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ,

οἶνου παρόντος, ὅξος ἡράσθη πνεῖν.

§ 5. *ἄμα*—*ἀλλά*.

Γαλην. Τόμ. ΙΗ', β', σελ. 372 «Καὶ μέντοι καὶ πρὶν ἐπ' αὐ-

ποῦ τοῦ τὸ κατάγμα σπάντος ἀρχεσθαι τῆς ἐπιδέσεως ἐνεστὶ σοι προγυμνάσασθαι παιδάριον ὑγιὲς ἐπιδέσαντι (Γρ. *ἐπιδήσαντι*) πολλάκις· ἀλλὰ τῷ πυθάνεσθαι τὰς ἀρτίως εἰρημένας πεύσεις».

Θαυμασίως ἡ ῥῆσις ἐπανορθοῦται καὶ καταληπτὴ πενθεὶ ἀποβαίνει, ἂν ὁ σύνδεσμος ἈΛΛΑ μετατυπωθῇ εἰς τὸ ἐπίρρημα ΑΜΑ, οἷον «ἐνεστὶ σοι προγυμνάσασθαι παιδάριον ὑγιὲς ἐπιδήσαντι πολλάκις ἅμα τῷ πυθάνεσθαι τὰς ἀρτίως εἰρημένας πεύσεις», ταυτέστι· ἐδύνασαι προγυμνάσασθαι παιδάριον ὑγιὲς ἐπιδήσας πολλάκις ἅμα τῷ πυθάνεσθαι τὰς ἀρτίως εἰρημένας πεύσεις», ὅπερ ἡμῶν ἔχει ἔννοιαν τῷ «δύνασαι προγυμνάσασθαι, ἔὰν παιδάριον ὑγιὲς ἐπιδήσας πολλάκις πυθανόμενος ἅμα τὰς ἀρτίως εἰρημένας πεύσεις».

Ἐύρισκεται δ' οὐχὶ ὀλιγάκις παρὰ τῷ Γαληνῷ τὸ μόριον ἅμα μετὰ δατικῆς ὀνομαστικοῦ ἀπαρεμφάτου συντεταγμένον. Παρατιθέμεθα δ' ἡμεῖς ἐνταῦθα δύο ἐξ ἐκείνων τῶν χωρίων, ἐν οἷς πρόκειται μετὰ τὸ ἄρθρον ὁ σύνδεσμος καί, οἷον Τόμ. ΙΑ', σελ. 137 ἀποδρέπων εἰς τὰς τῶν νοσημάτων φύσεις ἅμα τῷ καὶ τὴν αὐτοῦ τοῦ πεπονηθότος μορίου φύσιν ἐπισκοπεῖν» καὶ σελ. 308 «αὐδὲς ὁμοίως κένωσον ἅμα τῷ καὶ προροεῖσθαι τῆς λεπτυνύσης διαίτης». Δέγει δ' ὁ Γαληνὸς καὶ πρὸς τῷ ΚΑΙ καὶ σὺν τῷ ΚΑΙ. Ἀλλὰ περὶ τῶν τοιούτων ἀλλαχοῦ.

Τὰ μόρια ἅμα καὶ ἀλλὰ συνεχύθησαν πολλάκις ὑπὸ τῶν γραφῶν. Παρὰ Γαληνῷ Τόμ. Ε', σελ. 513 «ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν μερῶν τῆς ψυχῆς διδάσκουσαι» φέρεται καὶ γραφὴ ἅμα (Ἴδε Ἱ. Μυλλῆρον Γαλην. Τόμ. Α', σελ. 82). Τὸ ἐν τῷ Κυνηγετικῷ τοῦ Ξενοφῶντος ΙΒ', 3 «ἅμα οἰοί τε ἔσονται ἀπέναι καὶ τὰ παραγγελλόμενα ποιεῖν» εἶνε παρὰ τῷ Στοβαίῳ Ἀνθολ. ΚΘ', 76 γεγραμμένον «ἀλλ' οἰοί τε ἔσονται», ταυτέστιν «ἅμ' οἰοί τε ἔσονται».

Ἐν τοῖς εἰς τὴν Ἰλιάδα Σχολίοις Ι, 453 κεῖται α' Ἀριστοῦδης ὁ Νυσσιδὲς ῥήτωρ τε ἀλλὰ καὶ γραμματικός» ἀντὶ τοῦ ῥήτωρ τε ἅμα καὶ γραμματικός» καὶ ἐν τοῖς εἰς τὴν Ὀδύσσειαν Δ, 181 «ἔγκειται δέ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνθρώπινον» ἀντὶ τοῦ ἔγκειται δὲ ἅμα καὶ τὸ ἀνθρώπινον», Ἴδε Μεινέκιον Ἀναλ. Κριτ. εἰς

Ἀθην. Δειπν. σελ. 107 καὶ Κόβητον Μνημοσ. 1873, σελ. 48 καὶ 58.

Παρά Πολυβίῳ βιβλ. Β', λή, 4 παρεφάρη τὸ ἄμα τὴν συν-
λιτείαν τῶν Ἀχαιῶν καὶ τὴν προσηγορίαν μετεπιληφότες μετα-
πεσόν εἰς τὸ ἀλλὰ καὶ τούναντίον βιβλ. Δ', μέ, 6 ἀντὶ τοῦ εὐδὲ
μὴν ἀλλὰ τοιούτοις τὸ παράπαν κακοῖς παλαίοντες κατὰ γῆν
κτέ.» ἀνεγνώσθη κακῶς ἄμα.

Ἐν τῷ Τακτικῷ Ὑπομνήματι τοῦ Αἰνείου ΚΒ', 17 ἀποκατέ-
στησε τὴν ἀληθῆ γραφὴν ὁ Κασαύδων «καὶ ἄμα μὲν» πολυωρεῖ-
σθαι δόξουσιν» ἀντὶ τῆς παντελῶς ἀναρμόστου ἀλλὰ. Ὅρθως δὲ
καὶ ὁ Βεκκῆρος ἐξέδωκε παρὰ τῷ Σέξτῳ τῷ Ἐμπειρικῷ σελ.
686, 20 «ἐκκλείονται τῆς σαφοῦς ἄμα καὶ συντόμου τῶν πραγ-
μάτων ἐρμηνείας» ἀντὶ τοῦ ἀλλὰ. Καὶ παρὰ τῷ Κέβητι δὲ ἡ
Ψευδοκέβητι ΜΑ', 8 μετέβαλον οἱ νέοι ἐκδόται τὸ «εὐδὲν κω-
λύει ὑπάρχειν τινὶ ἀλλὰ μετὰ κακίας πολλῆς» εἰς τὸ «ὑπάρχειν
τινὶ ἄμα μετὰ κακίας πολλῆς». Πρβ. καὶ Βάστιον *Commenté.
Palaeogr.* σελ. 724. Πηλεκάμπιον *Ξεροφ. Ἐφεσ.* σελ. 384.
Ἰακώφιον Ἀχιλλ. Τατ. σελ. 829 καὶ Ὅσαννὸν Συλλ. Ἐπιγρ.
σελ. 107 καὶ 278. Ἐτι δὲ Κοραῖν Ἰσοκράτ. Τόμ. Β', σελ.
297 καὶ Πλουτ. Παραλλ. Μέρ. Γ', σελ. 344 καὶ Βυττεμβά-
χιον Πλουτ. Ἡθικ. Τόμ. Σ', σελ. 1086 καὶ Κόβητον Μνημοσ.
1877, σελ. 174.

Τὸ ἐν τοῖς εἰς τὴν Ὀδύσσειαν Σχολίοις Γ, 258 «Ἐχευαν: τι-
νὲς ἔχευεν, ἵνα λείπῃ τὸ τίς» ἐὰν δὲ ἔχευαν, οἱ προσήκοντες τῷ
Αἰγίσθῳ ἄμα δηλονότι ἐκώλυσεν αὐτοὺς ὁ Μενέλαος», ἵν' ἔχη
νοῦν, ὁρεῖλει νὰ μεταγραφῇ «οἱ προσήκοντες τῷ Αἰγίσθῳ» ἀλλὰ
δηλονότι ἐκώλυσεν αὐτοὺς ὁ Μενέλαος». Τούναντίον δὲ ἐν τοῖς
εἰς τὸν Ἀριστείδην Σχολίοις σελ. 103, 25 φέρεται «οὐδεὶς ἀ-
πλῶς τὰ γενόμενα ἤτοι κατορθούμενα λέγειν καὶ διηγέσθαι χρῆ,
ἀλλ' ἀναφέρειν τὸ πραχθὲν εἰς τι μέρος τῆς ἀρετῆς» ἀντὶ τοῦ
«οὐ δεῖ σ' ἀπλῶς τὰ γενόμενα — λέγειν καὶ διηγέσθαι» χρῆ
ἄμ' ἀναφέρειν κτέ.». Ἐν τοῖς εἰς τὴν Ἰλιάδα Σχολίοις Α, 496
ἀναγινώσκεται «Μέγαν οὐρανὸν Οὐλύμπόν τε: Ὅτι οὕτως εἰρη-
κεν οὐχ ὥς τοῦ Ὀλύμπου ἐπ' οὐρανοῦ ὄντος, ἀλλ' ἐπεὶ καὶ αἱ

κορυφαί τοῦ ὄρους ὑπὲρ τὰ νέφη εἰσίν· ὁ δὲ ὑπὲρ τὰ νέφη τόπος οὐρανὸς καλεῖται ὁμωνύμως τῷ στερεμνίῳ. Ἀλλὰ καὶ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐν Ὀλύμπῳ γεγονέναι αὐτὴν λέγει. Ὁ Δέρσιος (*de Arist. Stud. Hom.* σελ. 167 ἐκδ. β') ἐτόπασε «Καὶ ἀλλὰ τοῦ καὶ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐν Ὀλύμπῳ γεγονέναι αὐτὴν λέγει».

Ὡς δὲ γίνεται ἐν τοῖς ἀντιγράφοις σύγχυσις τοῦ ἄμα καὶ ἀλλά, οὕτως ἐνίοτε καὶ τοῦ ἄμα καὶ ἀλλά. Παρὰ Ξενοφῶντι Κύρ. Παιδ. Ζ', γ', 7 καὶ ἄμα πρόβατα πολλὰ ἐλαύνειν ὑπάρχει καὶ γραφὴ ἀλλά. Ἐν τοῖς Χαρακτῆροι τοῦ Θεοφράστου κεφ. Β' ἐγράφετο ἄλλοτε καὶ ἀλλά τοιαῦτα λέγειν ἀπὸ τοῦ ἱματίου ἀφελεῖν κροκύδα» ἢ καὶ ἀλλά τοιαῦτα λέγειν ἀπὸ τοῦ ἱματίου ἀφελεῖν κροκύδα». Ἀλλ' εὐστόχως ὁ Σνείδῃρος εἰκασε καὶ ἄμα τοιαῦτα λέγων (Θεοφρ. Τόμ. Α', σελ. 826), εὐστοχώτερον δ' ὁ Δοδραῖος καὶ ἄμα ταῦτα λέγων (Adversar. Τόμ. Α', σελ. 161). Καὶ παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ Ζ', 77 ἀνέγνω ὁ Πρίσκιος καὶ σιτία ἄμα κομίζειν ἀντὶ τοῦ ἀλλά καὶ παρὰ τῷ Ἀυσία π. Σηκ. 23 ὁ Βεγκῆρος αὐτὸν γὰρ δήπου συκαφαντῶν ἄμα τοιούτων γε λόγων ἀπορήσει καὶ μαρτύρων ἀντὶ τοῦ ἀλλά ἢ ἀλλά ἢ ἀλλαι. Πρὸς Διδῶτον Θουκυδ. Τόμ. Α', σελ. 378 καὶ 412 καὶ Σχέιδιον Λυσ. σελ. XIX. Ἔτι δὲ Οὐεσσελίγγιον Διοδ. Σικελ. Τόμ. Θ', σελ. 474 ἐκδ. νέας.

Ἰσως δὲ καὶ ὁ Στράβων δὲν ἔγραψε σελ. 263 αὐτὸν δὲ Κράθις τοὺς ἀνθρώπους ξανθοτριχεῖν καὶ λευκοτριχεῖν ποιεῖ λουομένους καὶ ἀλλά πολλὰ πάθη ἰᾶται, ἀλλὰ καὶ ἄμα πολλὰ πάθη ἰᾶται. Πρὸς καὶ Ἱστορ. Μικρ. Δινδ. Τόμ. Α', σελ. 11, 10 καὶ ὑπισχεῖτο αὐτῷ χρυσίου τέλαντα δέκα καὶ φιάλας χρυσᾶς δέκα καὶ ἀργυρᾶς διακοσίας καὶ Παρσώνδῃ ἀργυρίου [νομίσματος] τέλαντα ἑκατὸν καὶ ἀλλας ἐσθῆτας πολυτελεῖς, ἐνθα πιθανώτατα τὰ ἀλλας εἶνε ἡμαρτημένη ἀνάγνωσις τοῦ ἄμα καὶ ἄμα ἐσθῆτας πολυτελεῖς.

Ἐν τοῖς τοῦ Ἐπιφανίου Τόμ. Β', σελ. 236, 7 λέγεται «τοῦ Μ στοιχείου ἐκ δύο Α' συγκειμένου». Ἐπειδὴ λοιπὸν τὸ Μ σύγκειται ἐκ δύο Α' ἢ εἶνε ὁμοιότατον δυσὶ Α', εὐκόλως ἐν τοῖς ἀντί-

γράφοις γίνεται μετάπτωσις τοῦ Μ εἰς τὸ διττὸν Λ ἢ καὶ τοῦ διττοῦ Λ εἰς τὸ Μ, οἷον

ἄΜα—ἄΛΛά ἢ ἄΛΛα καὶ ἄΛΛά—ἄΜα. Παρατηρητέον δ' ὅτι καὶ τὸ παρὰ Θουκυδίδη φερόμενόν Α', 90 ἀέμιν ταῦτα διδάξας καὶ ὑπειπὼν ἰᾶ.λ.λα ὅτι αὐτός τάκει πράξει ὥχεται μετατυποῦται ὑπὸ τοῦ Κοβήτου εἰς τὸ ἀκαὶ ὑπειπὼν ἄμα ὅτι κτέ.» (Ῥπερίδ. Ἐπιταγ. σελ. 54 καὶ Var. Lect. σελ. 433 ἐκδ. β').

ἄΜωσιγέπω—ἄΛΛως γέ πως καὶ ἄΜοθεργέποθε—ἄΛΛοθε γέ ποθε. Ἴδε Δελτ. Ἑλληρ. Ἀλληλογρ. 1877, σελ. 179.

ἐπάΜων—ἐπάΛΛων. Ἡσύχ. «Ἐπάλλων· δούλος, λάτρις» καὶ «Ἐπάμοναι·—ἀκόλουθοι». Ἴδε Βαλκινάριον Παρατηρ. εἰς Ἀμρών. σελ. 100.

ἸΜουιδός—ἰΛΛαουιδός. Ἡσύχ. «Ἰλλαουιδός· ἐπιμυλίδιος ὠδός» καὶ «Ἰμαουιδός· ὁ πρὸς τῇ μύλῃ καὶ τῷ ἀντλήματι ἄδων».

πόρπαΜα—πορπάΛΛα. Ἡσύχ. «Πορπάλλα· χλαμύς». Ἴδε Πειρῶνα Μοίρ. σελ. 140.

τάΜά—τάΛΛα. Ἴδε Δοδραῖον Adversar. Τόμ. Β', σελ. 36. Πρβ. καὶ Μεινέκιον Σοφοκλ. Οἰδ. Κολ. σελ. 187 (καὶ σελ. 163 καὶ 280). Εὐρέθη δὲ καὶ τάΜά γεγραμμένον ἀντὶ τοῦ τᾶΛΛα. Ἴδε Πόρσωνα Tracts and Miscell. Critic. σελ. 389 ἐκδ. β'.

ἄΜουσος ἦ—ἄΛΛους ὀση. Λογγίν. π. Ψψ. ΑΘ', 2 ἐκὼν ἄλλους ὀση παντάπασιν. Τὴν ὀρθὴν γραφὴν καὶ ἄμουσος ἦ ἀποκατέστησεν ὁ Βοῖθῖνος. Ἴδε Οὔεισκιον Λογγίν. σελ. 445 καὶ Δοδραῖον Adversar. Τόμ. Α', σελ. 566. Πρβ. καὶ Νάυκιον Τραγ. Ἀποσπ. σελ. 448 καὶ Κόβητον Μημηοσ. 1878, σελ. 27.

ΓάΜφ—ΓάΛΛφ. Βεκκ. Ἀν. σελ. 99, 24 «Θρασέα· Φιλήμων Γάλλφ» θρασέα γυνή». Εὐλόγως ὁ Μεινέκιος (Μερ. καὶ Φιλήμ. Λειψ. σελ. 363) ἀνέγνω Γάμφ. Πρβ. καὶ Σχαιφῆρον Γρηγ. Κορ. σελ. 724. Παρ' Ἡσυχίου κεῖται «Γαρρίαί· γάμοι» ἀντὶ τοῦ Γάλλοι καὶ «Κέρσης· γάμος» ἀντὶ τοῦ Γάλλος.

ἀκαΛΛῆ—ἀκαΜῆ. Δουκιαν. Προμ. 14 «εἰ ἐπιβλέψαις ἀπασαν τὴν γῆν οὐκέτ' αὐχημῆραν καὶ ἀκαμῆ οὖσαν». Σχολ. σελ.

54 'Ιακβ. «'Ακαμή οὖσαν· γράφεται καὶ ἀκαλλή». Τὴν γραφὴν ἀκαμή σφόδρ' ἀποδοκιμάζομεν.

'ΕΛλήνων—Μήδων. 'Αντίγ. Καρύστ. 188 «τοὺς ἐρωδιοὺς ὑπὸ μὲν τῶν Μήδων, ὅταν παραβάλλῃ τις εἰς τοὺς τόπους, οὐ μόνον ψαυομένους ὑπομένειν, κτέ.». Τὴν ἀληθῆ γραφὴν 'Ελλήνων ἀποκατέστησεν ὁ Μεούρσιος. :Λλήνων—Μήδων (ΛΔ=Μ καὶ Ν=Δ).

Παρά τῷ Γαληνῷ ἀναγινώσκεται Τόμ. 10', σελ. 77 «'Αμολή· οὕτως ἐν τῷ κατ' ἰητρείου Διοσκορίδης γράφει—οἱ δὲ ἄλλοι γράφουσιν ἁλλοίη». 'Ιδε Φοήσιον Οἶκον. 'Ιπποκρ. σελ. 25.

'Αν δὲ μὴ σφαλλώμεθα, δὲν ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Στράβωνος σελ. 168 «ἤσκούντο δ' ἐκ παίδων οὕτως ταῖς σφενδόναϊς, ὥστ' οὐδ' ἄλλως τοῖς παισὶν ἄρτον ἐδίδοσαν ἀνευ τοῦ τῇ σφενδόνῃ τυχεῖν» ἀλλ' οὐδαμῶς. 'Ισως δὲ καὶ τὸ παρὰ Γαληνῷ κείμενον Τόμ. Α', σελ. 188 «ἀναγκαῖον ἐνόμισεν εἶναι, ὁπόταν τι τῶν ἐκτὸς παραλυτῇ, μὴ ἂν ἄλλως ἡμᾶς ἐνοχλεῖσθαι, εἰ μὴ ἐν τοῖς σώμασιν ὑπάρχει τὸ αἷτιον» οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ἐσφαλμένη ἀνάγνωσις τοῦ μηδαμῶς (μηδαμῶς—μηδαμῶς—μὴ 'Αν ἁλλως).

'Εν 'Αθήναις τῇ 17 Μαΐου 1878.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Σ. ΚΟΝΤΟΣ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΙΝΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ ΕΝ Τῷ ΧΩΡῳ.

'Εν τῇ περὶ ἡλίου προηγουμένη πραγματείᾳ (*) ἐξητάσαμεν αὐτὸν ὥς τὸ κύριον σῶμα τοῦ ἡμετέρου πλανητικοῦ συστήματος. Εἵπομεν δὲ ὅτι ἡ ἑλξίς αὐτοῦ κυρίως κανονίζει τὴν κίνησιν τῶν πλανητῶν, ἐνῷ τούτων αἱ ἀμοιβαῖαι ἑλξεις προξενοῦσαι τὰς καλουμένας παρέλξεις (perturbations), τροποποιουσί μόνον τὴν περὶ τὸν ἥλιον κίνησιν των, ὅπως ἐν ἄλλῳ ἄρθρῳ λεπτομερῶς θά

(*) 'Ιδε 'Αθηναίου τόμ. Β'. σελ. 49, 441 καὶ 363.

εἶπωμεν. Εἶδομεν προσέτι, ὅτι οὐ μόνον διὰ τοῦ ὑπερβάλλοντος τῆς ἑλξεως αὐτοῦ ὁ ἥλιος εἶνε τὸ κέντρον τοῦ ἡμετέρου πλανητικοῦ συστήματος, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐν αὐτῷ ἐνυπαρχούσης ἐνεργείας αὐτὸς εἶνε δι' ἡμᾶς ἡ κυρία πηγή τοῦ φωτός, καὶ τῆς θερμότητος, ἐντεῦθεν δὲ καὶ τοῦ ὀργανικοῦ βίου.

Κανονίζων ὁ ἥλιος διὰ τοῦ ὑπερβάλλοντος τῆς ἑλξεως αὐτοῦ τὴν κίνησιν τῶν πλανητῶν, αὐτὸς δὲν ἐπηρεάζεται ἐπαισθητῶς ἐκ τῆς ἑλξεως αὐτῶν καὶ ἐπομένως μένει ἀκίνητος σχετικῶς πρὸς αὐτούς. Ναι μὲν τὸ κέντρον τοῦ ἡλίου δὲν ταυτίζεται ἀκριβῶς μετὰ τοῦ κέντρου τοῦ βάρους τοῦ ὅλου πλανητικοῦ συστήματος, μάλιστα δ' ἐνίοτε, ὅταν μεγάλοι πλανῆται εὐρίσκωνται πρὸς τὸ αὐτὸ μέρος σχετικῶς πρὸς τὸν ἥλιον, ὅλον τὸ σῶμά του ἐξέρχεται τοῦ κοινοῦ κέντρου τοῦ βάρους τοῦ ὅλου συστήματος· αἱ ἐκτοπίσεις ὅμως αὗται τοῦ ἡλίου εἶνε τοσοῦτον μικραὶ, ὥστε ἄνευ λάθους ἐπαισθητοῦ θεωροῦμεν ὡς τὸ κέντρον τοῦ βάρους τοῦ ὅλου πλανητικοῦ συστήματος τὸ κέντρον αὐτοῦ, καὶ κατὰ συνέπειαν ἀποδίδομεν εἰς τοῦτο τὰς γενικὰς ιδιότητας ἐκείνου. Κατ' αὐτὰς τὸ κέντρον τοῦ βάρους δὲν ἐπηρεάζεται ἐκ τῶν ἀμοιβαίων ἀλληλεπιδράσεων τῶν συστατικῶν τοῦ συστήματος σωμάτων, ὅθεν ἐπεται ὅτι ὁ ἥλιος, θεωρούμενος ὡς κέντρον τοῦ βάρους τοῦ πλανητικοῦ συστήματος, μένει ἀκίνητος σχετικῶς πρὸς τοὺς πλανήτας.

Μένει ὅμως ἐντελῶς ἀκίνητος ὁ ἥλιος ἐν τῷ χώρῳ, ἣ μήπως κινεῖται συμπαραφέρων μεθ' ἑαυτοῦ διὰ τῆς ἑλξεως του καὶ πάντα τὰ λοιπὰ σώματα τοῦ ἡμετέρου πλανητικοῦ συστήματος; Ὅπως λύσωμεν τὸ ζήτημα αὐτὸ, δεόν νὰ ἐξετάσωμεν τὴν σχετικὴν αὐτοῦ θέσιν πρὸς σώματα ξένα τοῦ συστήματος αὐτοῦ, πρὸς τοὺς ἀπλανεῖς καλουμένους ἀστέρας. Εἶνε δὲ ὅλως ἀνεπαίσθητον τὸ λάθος ἐν τῇ συγκρίσει τῆς πρὸς τούτους θέσεως τοῦ ἡλίου, τὸ προξενούμενον ἐκ τῆς μὴ ἐπ' αὐτοῦ θέσεως ἡμῶν, διότι ἡ ἀπόστασις τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ ἡλίου, συγκρινομένη πρὸς τὰς ἀποστάσεις τῶν ἀπλανῶν καλουμένων ἀστέρων, εἶνε τοσοῦτο μικρά, ὥστε σχετικῶς πρὸς αὐτούς ἡ γῆ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ταῦτιζομένη μετὰ τοῦ ἡλίου. Ἡ ἀκτίς δηλαδὴ τῆς περὶ τὸν ἥλιον

τροχιᾷ τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ γνωστοῦ πλησιεστέρου ἀπλανοῦς θεωρουμένη ἀποτελεῖ γωνίαν $0^{\circ},92$ (τὴν καλούμεν ἑτησίαν παράλλαξιν). Διὰ τὸν μέγιστον δὲ ἀριθμὸν τῶν ἀστέρων εἶνε τοσοῦτον μικρὰ ἡ ἑτησία παράλλαξις, ὥστε δὲν δύναται νὰ ἐξιχνιασθῇ οὔτε διὰ τῶν λεπτοτέρων παρατηρήσεων καὶ εἶνε ὅλως ἀνεπαίσθητος. Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ θεωρήσωμεν τὰς ἐπὶ τῆς γῆς γενομένας παρατηρήσεις ὡς γενομένας ἐπὶ τοῦ ἡλίου.

Ἀφοῦ διὰ τῆς παραδοχῆς τοῦ Κοπερνικείου συστήματος ἐγκατελείφθη ἡ δοξασία τῆς ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ κόσμου ἡρέμου θέσεως τῆς γῆς, ὁ ἥλιος ἐγένετο δεκτὸς ὡς τὸ κέντρον, περὶ τὸ ὁποῖον κινουῦνται οἱ πλανῆται, ὧν εἰς καὶ ἡ γῆ, αὐτὸς δὲ ὁρθῶς ἐθεωρήθη ὡς εἰς τῶν πολλῶν ἀστέρων, τῶν ὑπὸ τῆς ἀρχαιότητος ἀπλανῶν ἐπονομασθέντων. Ἐνόσω τὰ μέσα τῶν παρατηρήσεων ἦσαν ἀτελῆ, καὶ ὁ ἥλιος ἐθεωρεῖτο ἀκίνητος, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι ἀπλανεῖς ἀστέρες. Ἀλλ' ὅμως ὁ Ἀγγλος ἀστρονόμος Ἀλλέυος πρῶτος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος συγκρίνας τὴν τοποθεσίαν ὀλίγων λαμπρῶν ἀστέρων πρὸς τὴν ἐν τῇ μαθηματικῇ συντάξει τοῦ Πτολεμαίου ἀναφερομένην, εὗρεν ὅτι ἡ θέσις τῶν ἀστέρων αὐτῶν μετεβλήθη. Μετ' αὐτὸν καὶ ἄλλοι ἀστρονόμοι τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐρθασάν εἰς τὸ αὐτὸ ἐξαγόμενον. Οἱ καλούμενοι λοιπὸν ἀπλανεῖς ἀστέρες φαίνονται τοιοῦτοι ἐκ τῆς μεγίστης αὐτῶν ἀποστάσεως, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἡ τυχὸν κίνησις αὐτῶν δὲν εἶνε ἐκπαισθητὴ ἀνευ λεπτῶν παρατηρήσεων, ἢ τῆς παρελεύσεως μακροτάτου χρόνου, μεθ' ἣν αὕτη δύναται νὰ γίνῃ ἐπαίσθητη.

Ἀλλὰ πρὸς διευκρίνισιν καὶ ἐξακρίβωσιν τοῦ ζητήματος τῆς κινήσεως τῶν ἀπλανῶν ἀπαιτοῦνται δύο τινὰ α') ἀκριβὲς προσδιορισμὸς τῆς ἐκάστοτε θέσεως αὐτῶν καὶ β') ἐπίσης ἀκριβὲς προσδιορισμὸς τῶν μεταβολῶν, τὰς ὁποίας ἡ θέσις αὐτῶν ὑφίσταται ἐξ αἰτίων ξένων τῆς σχετικῆς πρὸς ἡμᾶς κινήσεώς των, τὰ ὅποια ἐπομένως προξενοῦσι μόνον φαινομένην ἐκτόπισιν αὐτῶν, οἷα π. χ. ἡ ὑπὸ τοῦ Ἰππάρχου ἀνακαλυφθεῖσα μετάπτωσης τῶν ἰσημερινῶν σημείων.

Διὰ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ τριεσκόπιου, παρέχοντος ἀκριβῆ

ὀπτικὸν ἄξονα, καὶ διὰ τῆς τελειοποιήσεως τῶν διαφορῶν κλάδων τῆς φυσικῆς καὶ τῶν τεχνικῶν μέσων, τὰ ἀστρονομικὰ ὄργανα βαθμῆδόν ἐτελειοποιήθησαν τὰ μέγιστα. Ἐπίσης συντέλεσεν εἰς τὴν ἀκριβείαν τῶν παρατηρήσεων ἡ ἀνεύρεσις καταλλήλων μεθόδων, ὁ πολλαπλασιασμὸς αὐτῶν τῶν παρατηρήσεων καὶ ὁ κατάλληλος συνδυασμὸς των, ὅπως δι' αὐτοῦ εὐρίσκονται τὰ πιθανώτερα ἐξαγόμενα. Οὕτως ὁ πρῶτος τῶν δύο ἀνω μνημονευθέντων δύο ἀπαραιτήτων ὄρων πληροῦται νῦν εἰς μέγαν βαθμὸν.

Ὁ ἕτερος τῶν δύο αὐτῶν ὄρων διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῆς θεωρίας καὶ ἀκριβῶν παρατηρήσεων πληροῦται μετὰ τὸν αὐτὸν βαθμὸν ἀκριβείας ὅπως καὶ ὁ πρῶτος, χάρις εἰς τὰς ἐργασίας ἀνδρῶν, οἵοι ὁ Δαπλάσιος, Βέσσαλιος, Στρούδης, Δελάμβρος, Πέτερσος καὶ ἄλλοι.

Ὅπως δὲ δώσωμεν ἰδέαν τινὰ τῶν ἀπλῶς φαινομένων μόνον μεταβολῶν τῆς θέσεως τῶν ἀστέρων, θέλομεν εἶπει ὀλίγα τινα περὶ τῆς σημαντικωτέρας αὐτῶν, τῆς ἐκ τῆς μεταπτώσεως προξενουμένης.

Αἱ ἀστρονομικαὶ παρατηρήσεις παρέχουσιν ἡμῖν μόνην τὴν διεύθυνσιν πρὸς ἣν βλέπομεν ἕκαστον ἄστέρα ἐπὶ τῆς νοερῆς ὑφ' ἡμῶν ὡς ἐν κέντρῳ σχηματιζομένης οὐρανίας σφαίρας. Τὴν ἐπὶ ταύτης δὲ θέσιν τῶν οὐρανίων σωμάτων ὀρίζομεν, σχετίζοντες αὐτὴν πρὸς ἀξιολόγους κύκλους καὶ σημεῖα τῆς σφαίρας, τὰ ὅποια παρέχουσι τὰ οὐράνια φαινόμενα. Οὕτω π. χ. ὀρίζομεν τὴν θέσιν ἀστέρος τινὸς ἐπὶ τῆς οὐρανίας σφαίρας διὰ τῆς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἰσημερινοῦ ἀποστάσεώς του, ἣν καλοῦμεν ἀπόκλινσιν καὶ διὰ τῆς γωνίας, ἣν σχηματίζει ὁ μεσημβρινὸς τοῦ ἀστέρος μετὰ τοῦ μεσημβρινοῦ τοῦ ἑαρινοῦ σημείου, τῆς ὀρθῆς ἀναβάσεως καλουμένης. Ἡ θέσις ὁμοίως τοῦ ἑαρινοῦ σημείου, ὅπως ὁ μέγιστος τῆς ἀρχαιότητος ἀστρονόμος Ἰππαρχος ἀνεκάλυψεν, ἐκτοπίζεται ἀναμείσον τῶν ἀστέρων κατὰ μῆκος τῆς ἐκλειπτικῆς, μεταπίπτοντος τοῦ σημείου αὐτοῦ βραδέως ἐξ Α. πρὸς Δ. κατὰ 50 περίπου δευτερόλεπτα ἐτησίως. Ἐκ τούτου ἐπεταί ὅτι καὶ ἡ ὀρθὴ ἀνάβασις καὶ ἡ ἀπόκλισις τῶν ἀστέρων μεταβάλλεται ἕνεκα τῆς μεταπτώσεως τοῦ ἑαρινοῦ σημείου καὶ ἐὰν οἱ ἀστέρες

μένωσιν ὅλως ἀκίνητοι. Ὅπως λοιπὸν εὕρωμεν ἂν ἀστήρ τις κινῆται, δεόν νὰ συγκρίνωμεν τὴν συνήθως διὰ τῆς ὀρθῆς ἀναβάσεως καὶ ἀποκλίσεως αὐτοῦ παρεχομένην τοποθεσίαν του, κατὰ δύο διαφόρους ἐποχάς, ἀφοῦ ἀναγάγωμεν ἐκάστην αὐτῶν εἰς τὴν θέσιν, ἣν εἶχε τὸ ἑαρινὸν σημεῖον εἰς ὁρισμένην τινὰ ἐποχὴν, λαμβανομένων ὑπ' ὅψιν τῶν ἐν τῷ μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς ἐποχῆς ἐκάστης τῶν παρατηρήσεων φαινομένων μόνον μεταβολῶν τῆς ὀρθῆς ἀναβάσεως καὶ τῆς ἀποκλίσεως.

Αἱ ἀρχαιότεραι παρατηρήσεις αἱ ἔχουσαι τὸν νῦν ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ἀπαιτούμενον βαθμὸν ἀκριβείας διὰ τὰς περὶ τοὺς ἀπλανεῖς ἀστέρας ἐρεύνας εἶνε αἱ τοῦ περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος ἀκμάσαντος διαστήμου Ἀγγλοῦ ἀστρονόμου Βραδλεῦου. Αἱ παρατηρήσεις αὐτοῦ ἔλαβον ὅλην αὐτῶν τὴν ἀξίαν διὰ τῆς ἐπεξεργασίας τοῦ Βεσσέλου, ὅστις ἐξήγαγεν ἐξ αὐτῶν τὴν θέσιν 3222 ἀστέρων διὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔτους 1755, καὶ μετὰ πολλῶν ἄλλων πορισμάτων ἐξ αὐτῶν ἐδημοσίευσε δικαίως ὑπὸ τὸν τίτλον *Fundamenta astronomiae*.

Μετὰ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Βραδλεῦου ἔχομεν τὰς τοῦ μεγάλου ἀστρονόμου τοῦ Πανόρμου τῆς Σικελίας Πιάτζη, ἀκμάσαντος περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος, κατόπιν δὲ καὶ πολλῶν ἄλλων. Πρὸς εὕρεσιν λοιπὸν τῆς κινήσεως τῶν ἀστέρων συγκρίνομεν τὴν θέσιν αὐτῶν κατὰ διαφόρους ἐποχάς, ὧν ἔχομεν ἀκριβεῖς παρατηρήσεις. Ὅσον πλέον μεμακρυσμένα εἶνε αἱ ἐποχαὶ αὗται, τοσοῦτον ἀκριβέστερον τὸ ἐξαγόμενον, διότι τοσοῦτον μικροτέρα εἶνε ἡ ἐπιρροὴ τῶν ἀναποφεύκτων λαθῶν τῶν παρατηρήσεων. Δὲν περιοριζόμεθα ὅμως νὰ λαμβάνωμεν μόνον τὰς μᾶλλον μεμακρυσμένας παρατηρήσεις, ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς μεταξὺ, ὅπως διὰ τοῦ καταλλήλου συνδυασμοῦ ἀπασῶν ἔχομεν ὅσον οἷον τε πιθανώτερον ἐξαγόμενον. Ἐν τῷ συνδυασμῷ δ' αὐτῷ λαμβάνομεν ὑπ' ὅψιν καὶ τὸ ποῖον τῶν διαφορῶν παρατηρήσεων καὶ ἀποδίδομεν εἰς ἐκάστην αὐτῶν τὸ οἰκεῖον βάρος, ἀφοῦ ἀναγάγωμεν πάσας εἰς τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, λαμβάνοντες ὑπ' ὅψιν τὰς φαινομένας μόνον μεταβολὰς, αἱ ἡ θέσεις τῶν ἀστέρων ὑφίσταται ἐν τῷ μεταξὺ ἐξ ἄλλων αἰτίων.

Διὰ τοιούτων λοιπὸν συγκρίσεων ἐβεβαιώθη ὅτι οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες κινουῦνται σχετικῶς πρὸς ἡμᾶς. Ἰδόμεν ὁμῶς νῦν τί τῆς κινήσεως ἀντιλαμβάνομεθα.

Διὰ τῶν ἀστρονομικῶν παρατηρήσεων προσδιορίζομεν μόνον τὴν διεύθυνσιν, πρὸς ἣν βλέπομεν ἕκαστον ἀστέρα ἐπὶ τῆς νοερᾶς ὑφ' ἡμῶν ὡς ἐν κέντρῳ σχηματιζομένης οὐρανίας σφαίρας. Ἐκ τούτου λοιπὸν ἐπεταὶ ὅτι ἐὰν ἀστήρ τις πλησιάζῃ πρὸς ἡμᾶς ἢ ἀπομακρύνεται ἀφ' ἡμῶν, ἥτοι κινῆται κατὰ τὴν ὀπτικὴν ἀκτῖνα, ἢ διεύθυνσιν πρὸς τὴν ὁποίαν τὸν βλέπομεν, ἐπομένως καὶ ἡ θέσις αὐτοῦ ἐπὶ τῆς οὐρανίας σφαίρας, δὲν μεταβάλλεται. Τὴν κίνησιν λοιπὸν ἀστέρος κατὰ τὴν ὀπτικὴν ἀκτῖνα δὲν δύναμεθα νὰ ἀντιληφθῶμεν διὰ τῶν ἀστρονομικῶν παρατηρήσεων. Ἐὰν τούναντίον ἀστήρ τις κινῆται καθέτως ἐπὶ τῆς ὀπτικῆς ἀκτίνος, τότε ἡ διεύθυνσις πρὸς τὴν ὁποίαν τὸν βλέπομεν μεταβάλλεται, καὶ αὐτὸς φαίνεται ἐκτοπιζόμενος ἐπὶ τῆς οὐρανίας σφαίρας. Ἐὰν πάλιν ἡ σχετικὴ πρὸς ἡμᾶς κίνησις ἀστέρος τινὸς ἔχῃ διεύθυνσιν διάμεσον μεταξὺ τῆς ὀπτικῆς ἀκτίνος καὶ τῆς ἐπὶ ταύτης καθέτου, τότε αὐτὸς φαίνεται ἐκτοπιζόμενος κατὰ τὴν κάθετον ταύτην μόνον. Διὰ νὰ ὁμιλήσωμεν δὲ διὰ τῶν συνήθων ἐπιστημονικῶν ὄρων ἀκριβέστερον, ἡ φαινόμενη ἐκτόπισις ἰσοῦται μὲ τὴν συνιστώσαν τῆς κινήσεως κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐπὶ τῆς ὀπτικῆς ἀκτίνος καθέτου, ἐνῷ τὴν κατὰ τὴν ἀκτῖνα ταύτην συνιστώσαν δὲν δύναμεθα νὰ ἀντιληφθῶμεν. Τὸ μέρος τῆς κινήσεως, τὸ ὅποιον βλέπομεν, εἶνε τοσοῦτο μικρότερον, ὅσον ἡ διεύθυνσις αὐτῆς πλησιάζει τὴν τῆς ὀπτικῆς ἀκτίνος, τοσοῦτο δὲ μεγαλύτερον, ὅσον μᾶλλον πλησιάζει τὴν ἐπὶ ταύτης καθέτου. Ἐντεῦθεν ἐπεταὶ ὅτι καὶ ἐὰν ἀστήρ τις φαίνεται ἀκίνητος, δὲν δύναμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι αὐτὸς εἶνε ἀκίνητος, διότι δυνατόν νὰ κινῆται κατὰ τὴν ὀπτικὴν ἀκτῖνα καὶ ἐπομένως ἡμεῖς δὲν δύναμεθα νὰ ἀντιληφθῶμεν τὴν κίνησιν αὐτοῦ. Τὴν ἐπὶ τῆς οὐρανίας σφαίρας ἐκτόπισιν τῶν ἀστέρων, ἣν καλοῦμεν ἰδίαν κίνησιν αὐτῶν, ἀντιλαμβάνομεθα ὡς τόξον μεγίστου κύκλου ἐπὶ ταύτης, διότι εὐρίσκόμεθα ἐν τῷ κέντρῳ τῆς πέριξ ἡμῶν νοερᾶς σχηματιζομένης σφαίρας ταύτης. Ἐνεκα δὲ τῆς τελειότητος τῶν

ἀστρονομικῶν γωνιομετρήσεων, τὰς ὁποίας ἔχομεν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Βραδλεῦθου καὶ ἐντεῦθεν, δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν τὰν ἰδίαν κίνησιν τῶν ἀστέρων μετὰ μεγάλης ἀκριβείας.

Ἀλλὰ πόθεν προέρχεται ἡ κίνησις τῶν ἀστέρων; Τρεῖς εἶνε αἱ δυναταὶ ἐξηγήσεις αὐτῆς· α') ἡ οἱ ἀστέρες μόνον κινοῦνται καὶ ὁ ἥλιος ἡρεμεῖ, β') ἡ ὁ ἥλιος μόνος κινεῖται, οἱ δὲ ἄλλοι ἀστέρες μένουσι πράγματι ἀκίνητοι, καὶ τότε ἡ κίνησις αὐτῶν εἶνε μόνον φαινομένη καὶ ἀπλῇ ἀπεικόνισις τῆς τοῦ ἡλίου, γ') ἡ καὶ ὁ ἥλιος καὶ οἱ ἀστέρες κινοῦνται.

Πρὸς ἄρσιν ἐκ τῶν προτέρων τῶν δύο πρώτων ἐκ τῶν ἐξηγήσεων αὐτῶν ἂς συγκρίνωμεν τὸν ἥλιον πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀστέρας.

Δυσχερεστάτη ἢ μᾶλλον ἀτελεστάτη εἶνε ἡ σύγκρισις τῆς λαμπρότητος τοῦ ἡλίου πρὸς τὴν τῶν ἄλλων ἀστέρων, ἕνεκα τοῦ δι' ἡμᾶς ὑπερβάλλοντος τῆς λαμπρότητος αὐτοῦ. Οὐχ ἤττον τὰ ἐξαγόμενα, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν σύγκρισιν αὐτὴν εὐρέθησαν, παρέχουσι προσεγγισίν τινα πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἱκανὴν ὥπως γνωρίζωμεν ὁποῖα τις περίπου εἶνε ἡ ἔντασις τοῦ φωτὸς αὐτοῦ, συγκρινόμενου πρὸς τὴν τῶν ἄλλων ὁμοτίμων αὐτῷ αὐτοφώτων σωματίων. Θέλομεν δὲ συγκρίνει τὸν ἥλιον πρὸς ἀστέρας, ὧν ἡ ἀπόστασις εἶνε γνωστὴ (μέχρι βαθμοῦ προσεγγίσεως πρὸς τὴν ἀλήθειαν), ὥπως οὕτω δυνηθῶμεν νὰ συγκρίνωμεν καὶ τὴν σχετικὴν λαμπρότητα αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἀστέρων, ἐὰν εὐρίσκοντο εἰς τὴν αὐτὴν ἀφ' ἡμῶν ἀπόστασιν. Ὡς γνωστὸν δηλαδὴ ἐκ τῆς φυσικῆς, αἱ ἐντάσεις τοῦ αὐτοῦ φωτὸς εἰς διαφόρους ἀποστάσεις εἶνε ἀντιστρόφως ἀνάλογοι τῶν ἀποστάσεων αὐτῶν. Ἐὰν λοιπὸν ὑποθέσωμεν τὸν ἥλιον εἰς διπλασίαν ἀπόστασιν, ἡ φαινομένη αὐτοῦ λαμπρότης θὰ ᾔνε μόνον τὸ $\frac{1}{4}$ ἐκείνης, ἣν ἔχει δι' ἡμᾶς εἰς τὴν πραγματικὴν αὐτοῦ ἀπόστασιν, ἐὰν εἰς τριπλασίαν, τὸ $\frac{1}{9}$, καὶ οὕτω καθεξῆς. Εἰς ἀπόστασιν 790 χιλ. φορὰς μείζονα θὰ ἔχῃ λαμπρότητα ἰσην πρὸς μόνον $\frac{1}{624100000000}$ τῆς πραγματικῆς αὐτοῦ δι' ἡμᾶς λαμπρότητος.

Ὅπως συγκρίνωμεν ὁμῶς τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου πρὸς τὴν ἄλλων ἀστέρων, δεόν νὰ ᾔνε γνωστὴ καὶ ἡ ἀπόστασις τούτων σχετικῶς πρὸς τὴν τοῦ ἡλίου ἀφ' ἡμῶν καὶ ὁ λόγος τῆς φαι-

νομένης λαμπρότητος αὐτῶν πρὸς τὴν τοῦ ἡλίου. Ἐκ τῶν φωτομετρικῶν ἐρευνῶν τοῦ Ζοιλνέρου εἶνε γνωστὸς ὁ λόγος οὗτος μεταξύ ἡλίου καὶ τοῦ λαμπροῦ ἀστέρος τῆς Δύρας, τοῦ ὁποίου ἡ ἀπόστασις εἶνε γνωστὴ· δυνάμεθα λοιπὸν διὰ τοῦ ἀνωτέρω μνημονευομένου νόμου τῆς φυσικῆς νὰ εὐρωμεν τὸν λόγον τῆς λαμπρότητος τοῦ ἀστέρος αὐτοῦ καὶ τοῦ ἡλίου, ἐὰν οὗτος εὐρίσκετο εἰς τὴν ἀπόστασιν ἐκείνου. Ὁ λαμπρὸς τῆς Δύρας ἀπέχει 790,000 φορὰς περιστότερον ἢ ὁ ἥλιος. Ἐὰν λοιπὸν εὐρίσκετο εἰς τὴν ἀπόστασιν ἐκείνου ὁ ἥλιος, ἡ λαμπρότης αὐτοῦ θὰ ἦτο 624 διςκατομμύρια φορὰς μικρότερα, ἐνῶ ἡ τοῦ ἀστέρος αὐτοῦ εἶνε μόνον 26 διςκατομμύρια φορῶν μικρότερα τῆς τοῦ ἡλίου εἰς ἣν ἀπόστασιν εὐρίσκεται. Ὁ λόγος λοιπὸν τῆς λαμπρότητος τοῦ λαμπροῦ τῆς Δύρας πρὸς τὴν τοῦ ἡλίου εἶνε ὡς 26 διςκατομμύρια πρὸς 624 διςκατομμύρια· κατὰ συνέπειαν ὁ ἀστὴρ αὐτὸς εἶνε πράγματι 24 φορὰς λαμπρότερος τοῦ ἡλίου.

Ἐτέρωθεν τῶν κάτωθι σημειουμένων ἀστέρων εἶνε γνωστὴ καὶ ἡ ἀπόστασις καὶ ὁ λόγος τῆς φαινομένης λαμπρότητος αὐτῶν πρὸς τὴν τοῦ λαμπροῦ τῆς Δύρας ἐκ τῶν φωτομετρικῶν ἐρευνῶν τοῦ Ζοιλνέρου καὶ ἄλλων. Δι' ὅσους δὲν ὑπάρχουσιν ἄμεσοι φωτομετρικαὶ συγκρίσεις εὐρίσκεται κατὰ προσέγγισιν ἡ σχετικὴ λαμπρότης διὰ τοῦ λόγου $\frac{1}{10}$, ἣν εὗρεν ὁ Ροσένιος μεταξύ τῆς σχετικῆς λαμπρότητος δύο ἀλληλοδιαδόχων τάξεων. Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ εὐρωμεν διὰ τοῦ αὐτοῦ νόμου καὶ ταύτην τὴν λαμπρότητα, ἣν θὰ εἶχεν ἕκαστος αὐτῶν, ἐὰν εὐρίσκοντο εἰς ἴσην ἀφ' ἑμῶν ἀπόστασιν μὲ τὸν λαμπρὸν τῆς Δύρας. Ὁ κάτωθι πίναξ παρέχει τὴν παράλλαξιν τῶν ἐν αὐτῷ σημειουμένων ἀστέρων, τὴν ἀφ' ἡμῶν ἀπόστασιν αὐτῶν μὲ μονάδα τὴν ἀπόστασιν τοῦ ἡλίου, τὴν τάξιν αὐτῶν, τὴν φαινομένην λαμπρότητα μὲ μονάδα τὴν τοῦ λαμπροῦ τῆς Δύρας καὶ τὴν λαμπρότητα αὐτῶν μὲ τὴν αὐτὴν μονάδα, ἐὰν εὐρίσκοντο εἰς τὴν ἀπόστασιν τοῦ ἀστέρος τούτου. Ἡ τελευταία στήλη ἐμφαίνει τὴν σχετικὴν λαμπρότητα τῶν ἀντιστοιχοῦντων ἀστέρων πρὸς τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου ὡς μονάδα λαμβανομένην.

Λαμπρὸς τῆς Δύρας	0,261	790000	1	1,000	1,000	26
Σείριος	0,193	1068000	1	4,283	7,834	290
Ἀρκτοῦρος	0,127	1624000	1	4,163	4,920	126
α τοῦ Κενταύρου	0,919	224500	1	1,473	0,119	3
Πολιχὸς	0,076	2114000	3	0,126	1,486	38
η τῆς Κασσιοπέας	0,371	433000	4	0,032	0,016	1
20 ^η τοῦ Ὀφιοῦχου	0,162	1271000	4	0,016	0,0001	1
71485 Δαλάνδου	0,511	403000	8	0,0008	0,042	0,02
ἥλιος	—	1	1	26 δις εκ.	0,089	1

Ἐκ τοῦ πίνακος αὐτοῦ βλέπομεν ὅτι ἀπολύτως ὑπάρχουσιν ἀστέρες λαμπρότεροι τοῦ ἡμετέρου ἡλίου, αὐτὸς δὲ, ἐὰν εὐρίσκετο εἰς τὴν ἀπόστασιν τοῦ λαμπροῦ τῆς Δύρας, θὰ ἦτο ἀστὴρ 4^η τάξεως, ὅπως τοῦτο εὐκόλως ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἀνωτέρου μνημονεύοντος λόγου τοῦ Ροζενίου (ROSEN).

Ἰδωμεν νῦν, ὅπερ καὶ τὸ σπουδαιότερον, ὁποῖα τις εἶνε ἡ μάζα τοῦ ἡλίου συγκρινομένη πρὸς τὴν μάζαν ἄλλων ἀστέρων, διότι τὸ ποσὸν τῆς μάζης σώματός τινος κανονίζει τὴν ἐπιβρόην αὐτοῦ ἐπὶ τῆς κινήσεως τῶν ἄλλων σωμάτων, λαμβανομένης ὑπ' ὅψιν καὶ τῆς ἀμοιβαίας ἀποστάσεως. Ὁ ὄγκος καὶ ἡ μορφή τῶν οὐρανίων σωμάτων δὲν ἔχει ἐπιβρόην τινα διὰ τὰς μεταξὺ τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων τυχὸν ὑπαρχούσας σχέσεις ἀμοιβαίας ἐλξεως, διότι οὗτοι δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς σημεῖα ἐνεκα τῆς παμμεγίστης ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσεως.

Εὐτυχῶς, ἐὰν ᾖνε γνωστὴ ἡ ἀπ' ἡμῶν ἀπόστασις διπλοῦ τινος ἀστέρος καὶ ὁ χρόνος τῆς περιφορᾶς τοῦ ἐνὸς τῶν δύο συστατικῶν αὐτοῦ σωμάτων περὶ τὸ ἕτερον, δυνάμεθα νὰ συγκρίνωμεν τὴν μάζαν τοῦ συστήματος τῶν δύο αὐτῶν σωμάτων πρὸς τὸν ἥλιον. Τὸ δυνατόν δὲ τῆς τοιαύτης συγκρίσεως εἶνε εὐληπτον, ἐὰν ἀναμνησθῶμεν ὅσα περὶ τῆς μετρήσεως τῆς μάζης τοῦ ἡλίου εἶπαμεν ἐν τῇ περὶ τούτου πραγματείᾳ. Ἡ κίνησις δηλαδὴ τοῦ ἐνὸς τῶν δύο συστατικῶν σωμάτων περὶ τὸ ἕτερον κανονίζεται ὑπὸ τῆς ἀμοιβαίας ἐλξεως αὐτῶν, ἥτις ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ποσοῦ τῆς μάζης αὐτῶν καὶ τῆς ἀμοιβαίας ἀποστάσεως. Ἐὰν λοιπὸν ᾖνε γνωστὴ ἡ σχετικὴ αὐτῶν θέσις καὶ ἡ ἀπόστασις αὐτῶν ἀπ' ἡμῶν, δυνάμεθα νὰ εὐρωμεν τὴν ἀμοιβαίαν αὐτῶν ἀπόστασιν. Εἴτα δὲ

διὰ τῆς γνωστῆς αὐτῶν κινήσεως δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀμοιβαίας αὐτῶν ἑλξεως καὶ κατὰ συνέπειαν τὴν μάζαν αὐτῶν, διότι ἐκ τοῦ ποσοῦ αὐτῆς ἐξαρτάται ἡ ἑλξις. Κυρίως ἕκαστον τῶν δύο σωμάτων κινῆται ἐκ τῆς ἀμοιβαίας ἑλξεως. περὶ τὸ κοινὸν κέντρον τοῦ βάρους τοῦ συστήματος αὐτῶν. Ὅπως προσδιορίσωμεν τὴν κίνησιν ἑκάστου, δεόν νὰ παρατηρήσωμεν τὴν ἐκτόπισιν ἑκάστου αὐτῶν χωριστά· ἐπεὶ δὲ ὅμως αἱ παρατηρήσεις τῆς κινήσεως τοσοῦτο μεμακρυσμένων σωμάτων σχετικῶς πρὸς τρίτον σημεῖον τῆς οὐρανίας σφαίρας, οἷον τὸ ἐκρινὸν ἰσημερινὸν σημεῖον, ὑπερβαίνουναι τὰ ὅρια τοῦ ἐφικτοῦ, παρατηροῦμεν μόνον τὴν σχετικὴν ἐκτόπισιν τοῦ ἐνὸς τῶν δύο πλησιοχώρων σωμάτων περὶ τὸ ἕτερον, ὑποτιθέμενοι τοῦτο ἀκίνητον. Πρὸς τοῦτο δὲ ἀποδίδομεν εἰς τὸ ὑποτιθέμενον ὡς κινούμενον καὶ τοῦ ἐτέρου τὴν ἐν τῷ συστήματι κίνησιν, ἀπαραλλάττως ὅπως ὅταν δύο ἄνθρωποι πλησιάζωσιν ἀλλήλους, διὰ νὰ εὐρωμεν τὴν σχετικὴν κίνησιν τοῦ ἐνὸς πρὸς τὸν ἕτερον, δυνάμεθα τοῦτον μὲν νὰ ὑποθέσωμεν ἀκίνητον, ἐκεῖνον δὲ ὡς κινούμενον μὲ ταχύτητα ἴσην πρὸς τὸ ἄθροισμα τῆς ταχύτητος ἀμφοτέρων. Ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅμως αὐτῇ ἡ κίνησις τοῦ σώματος τοῦ ὑποτιθέμενου ὡς μόνου κινουμένου γίνεται ὥσανεὶ ἡ μάζα ἀμφοτέρων ἦτο συνηνωμένη εἰς τὸ ἀκίνητον ὑποτιθέμενον, διότι τὴν πρὸς ἀλλήλα ἑκάστοτε κατάπτωσιν ἀμφοτέρων ἀποδίδομεν εἰς τὸ ἐν μόνον ὥσανεὶ ἐκ τῆς ἀμοιβαίας ἑλξεως τῶν μαζῶν αὐτῶν. Ἐπαναλαμβάνομεν δὲ καὶ ἐνταῦθα ὅ,τι ἐν τῇ προτέρᾳ ἡμῶν περὶ ἡλίου πραγματεία εἶπομέν περὶ τῆς σημασίας τῆς καταπτώσεως. Ἐὰν λοιπὸν ᾖν γνωστὴ ἡ ἀρ^η ἡμῶν ἀπόστασις διπλοῦ τινος ἀστέρος καὶ ἡ τροχιά τοῦ ἐνὸς τῶν δύο συστατικῶν αὐτοῦ σωμάτων περὶ τὸ ἕτερον, τότε δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν τὴν μάζαν τοῦ συστήματος ἀμφοτέρων σχετικῶς πρὸς τὴν μάζαν τοῦ ἡλίου.

Διὰ μόνον τὸ σύστημα τῶν δύο συστατικῶν σωμάτων τοῦ Σειρίου προσδιωρίσθη ἡ τροχιά ἑκάστου, διότι ἐγένοντο παρατηρήσεις τῆς ἐκτοπίσεως τοῦ ἐνὸς (τοῦ πολὺ λαμπροτέρου) οὐχὶ σχετικῶς πρὸς τὸ ἕτερον, ἀλλὰ πρὸς σημεῖα ἄλλα νοερά. Μέχρι τοῦ 1862 δηλαδὴ ὁ ἀσθενέστερος ἀστήρ δὲν εἶχε παρατηρηθῇ

ἕνεκα τοῦ ἀτονωτάτου αὐτοῦ φωτός καὶ τῆς ἀμαυρώσεως ἐκ τῆς γειτνιασεως πρὸς τὸν λαμπρότερον τῶν ἀπλανῶν ἡ ἐνέργεια ὁμοίως αὐτοῦ ἦτο γνωστὴ, διότι παρατηρήθησαν ἐκτοπίσεις τοῦ λαμπροτέρου μὴ δυνάμεναι ἄλλως νὰ ἐξηγηθῶσιν ἢ διὰ τῆς παραδοχῆς κινήσεως αὐτοῦ ἕνεκα τῆς ἑλξεως ἐτέρου πλησιοχώρου ἀοράτου σώματος. Ὁ μέγας λοιπὸν Βέσσελος ὑπελόγισε τὴν τροχίαν τοῦ Σειρίου, ἡ δὲ πείρα ἐβεβαίωσε τὰ ἐξαγόμενα τῶν ὑπολογισμῶν αὐτοῦ, διότι τῷ 1862 ἀνεκαλύφθη διὰ τηλεσκοπίων ἰσχυροτάτων ὁ δευτερεύων ἀστὴρ τοῦ συστήματος τοῦ Σειρίου. Ὁ προσδιορισμὸς λοιπὸν τῆς μάζης οὐρανίων σωμάτων εἶνε δυνατός δι' ἐκείνους τῶν διπλῶν ἀστέρων, τῶν ὁποίων καὶ ἡ κίνησις εἶνε γνωστὴ καὶ ἡ ἀφ' ἡμῶν ἀπόστασις. Ἐπειδὴ δὲ προσδιορίζομεν τὴν σχετικὴν κίνησιν τοῦ ἐνὸς τῶν δύο συστατικῶν σωμάτων περὶ τὸ ἕτερον, προσδιορίζεται ἡ μάζα τοῦ ὅλου συστήματος, καὶ μόνον διὰ τὸ σύστημα τοῦ Σειρίου εἶνε γνωστὴ ἡ μάζα ἐκάστου τῶν δύο συστατικῶν αὐτοῦ σωμάτων. Οὕτως εὐρέθη ὅτι ἐν τῷ συστήματι τοῦ Σειρίου ὁ μὲν πρωτεύων ἀστὴρ ἔχει δεκατετραπλασίαν μάζαν τῆς τοῦ ἡλίου, ὁ δὲ δευτερεύων 7πλασίαν. Ὁ διπλοῦς ἀστὴρ α τοῦ Κενταύρου ἔχει μόνον τὰ $\frac{2}{3}$, τῆς μάζης τοῦ ἡλίου, ὁ 70ρ τοῦ Ὀριούχου ὅμως $3\frac{1}{2}$ φορὰν πλείονα.

Ἐντεῦθεν παρατηροῦμεν ὅτι ὑπάρχουσιν ἀστέρες ἔχοντες πλείονα μάζαν ἢ ὁ ἥλιος, ἄλλοι δὲ πάλιν ὀλιγωτέραν, ἐξ οὗ ἔπεται ὅτι ὁ ἡμέτερος ἥλιος δὲν εἶνε σῶμα ἐξαιρετικῶς μέγα, ἀλλ' ὁμότιμον πρὸς ἄλλα οὐράνια σώματα, τὰ ὁποῖα ἕνεκα τῆς μεγίστης αὐτῶν ἀφ' ἡμῶν ἀποστάσεως φαίνονται εἰς ἡμᾶς ὡς σημεῖα μόνον λάμποντα. Ἐὰν λοιπὸν οἱ ἀστέρες, ἐξ ὧν καὶ ὁ ἥλιος, δὲν ἀποτελῶσι σύστημα, τότε οὐδεὶς λόγος, ὅπως μόνος οὗτος κινῆται. Ἐὰν τούναντίαν, ὅπερ καὶ τὸ πιθανώτερον συναποτελῶσι τινὲς ἢ πλείονες ἢ καὶ πάντες ὁμοῦ ἐν ἡ πλείονα συστήματα, τότε ἡ μεταξὺ τῶν συστατικῶν σωμάτων σχέσις δεόν νὰ κανονίζεται ὑπὸ τῆς ἀμοιβαίας ἑλξεως, ἥτις εἶνε γενικὴ τῆς ὕλης ιδιότης, ὅπως τοῦτο ἡ μεταξὺ τῶν διπλῶν καὶ πολλαπλῶν ἀστέρων φυσικὴ σχέσις διδάσκει. Καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ὁμοίως αὐτὴν μεταξὺ ὁμοτίμων σωμάτων

οὐδὲν ἐξ αὐτῶν μόνον κανονίζει διὰ τοῦ ὑπερβάλλοντος τῆς μάζης αὐτοῦ τὴν κίνησιν τῶν λοιπῶν, ἀλλὰ πάντα ὁμοῦ ἀλληλεπιδρῶντα. Εἰς τὴν περίπτωσιν ὁμοῦ ταύτην μόνον τὸ κοινὸν κέντρον τῆς ἀδρανείας ἔχει σχετικὴν ἐν τῷ συστήματι ἡρεμίαν. Τὸ κέντρον δ' αὐτὸ δυνατόν νὰ κατέχεται κατὰ σύμπτωσιν ὑπὸ σώματός τινος μεγάλου ἢ μικροῦ, δυνατόν ὁμοῦ καὶ νὰ ᾖ ἀπλῶς σημεῖον τοῦ χώρου. Τὸ ζήτημα περὶ τοῦ ἐάν ὁ Γαλαξίας ὅλος, ὁ περιλαμβάνων τὸ πλεῖστον τῶν εἰς ἡμᾶς ὁρατῶν ἀστέρων, ἀποτελῇ ἐν σύστημα, δὲν εἶνε εἰσὶ λελυμένον* πιθανώτατον ὅπως δῆποτε εἶνε, ὅτι ὑπάρχουσι μερικὰ συστήματα μεταξὺ σχετικῶς πλησιωχῶρων ἀστέρων, τὰ ὅποια δυνατόν νὰ συνδέωνται πάλιν πρὸς ἄλληλα ἀποτελοῦντα αὐτὰς ἀνώτερα συστήματα. Εἴτε λοιπὸν καὶ ὁ ἥλιος ἀνήκει εἰς τοιοῦτο μερικὸν σύστημα, εἴτε εἶνε συστατικὸν ἀπ' εὐθείας ἀνωτέρου συστήματος, ἡ πείρα διδάσκει, ὅπως παρακατιόντες θὰ ἴδωμεν, ὅτι δὲν εἶνε ἀκίνητος σχετικῶς πρὸς τοὺς ἀστέρας, τῶν ὁποίων ἡ ἰδίᾳ κινήσις εἶνε γνωστὴ. Ὅπως λοιπὸν οὗτοι καὶ ὁ ἥλιος κινεῖται ἐν τῷ χώρῳ συμπαραφέρων ὅλον τὸ πλανητικὸν σύστημα. Ἡ ἐπὶ τῆς οὐρανίας λοιπὸν σφαίρας ἀλλαγὴ τῆς θέσεως τῶν ἀστέρων εἶνε ἀποτέλεσμα καὶ τῆς πραγματικῆς αὐτῶν κινήσεως ἐν τῷ χώρῳ καὶ τῆς κινήσεως τοῦ ἡλίου, ἀπεικονιζομένης ὑπ' ἐκείνων.

Ἰδῶμεν νῦν τί τῆς κινήσεως τοῦ ἡλίου δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν διὰ τῆς παρατηρήσεως τῆς ἐπὶ τῆς οὐρανίας σφαίρας φαινομένης ἐκτοπίσεως τῶν ἀστέρων, ἣν ἐκαλέσαμεν ἰδίαν κίνησιν αὐτῶν.

Ἐν τῇ κινήσει σώματός τινος διακρίνομεν τὴν διεσθυνσιν τῆς κινήσεως αὐτοῦ καὶ τὴν ταχύτητα μεθ' ἧς κινεῖται (*). Ἡ ὑπὸ τῶν ἀστρονομικῶν παρατηρήσεων παρεχομένη ἰδίᾳ κινήσις τῶν ἀστέρων εἶνε ἀποτέλεσμα καὶ τῆς πραγματικῆς κινήσεως αὐτῶν καὶ τῆς τοῦ ἡλίου ἀπεικονιζομένης ἐπ' ἐκείνων.

(*) Πλὴν τῆς διεσθύνσεως καὶ τῆς ταχύτητος ὅσον νὰ ᾖ γνωστὴ καὶ ἡ θέσις, ἣν τὸ κινητὸν εἶχεν εἰς ὠρισμένην τιὰ ἐποχὴν.

διακρίνομεν δὲ, καθ' ἃ εἵπομεν, μόνον τὴν ἀλλαγὴν τῆς διευθύνσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν βλέπομεν τοὺς ἀστέρας ἐπὶ τῆς οὐράνιας σφαίρας. Παρατηροῦντες λοιπὸν τὴν ἰδίαν κίνησιν ἀστέρος τινὸς προσδιορίζομεν τὸ ἀποτέλεσμα μέρους μόνον τῆς κινήσεως αὐτοῦ καὶ τοῦ ἡλίου, διότι τὴν ἐκ τῆς κινήσεως ἐκάστου σφαιρολογίας ἢ ἀπομάκρυνσιν (τὴν συνιστώσαν κατὰ τὴν ὀπτικήν ἀκτῖνα), ὡς μὴ προξενούσαν ἀλλαγὴν τῆς διευθύνσεως πρὸς ἣν βλέπομεν τὸν ἀστέρα, δὲν τὴν διακρίνομεν· ἀντιλαμβανόμεθα δὲ μόνον τὸ ἀθροῖσμα τῶν κατὰ τὴν κάθετον τῆς ὀπτικῆς ἀκτίνος συνιστωσῶν ἀμφοτέρων τῶν κινήσεων. Ἀλλ' ἐκαστὴ τῶν δύο αὐτῶν συνιστωσῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς διευθύνσεως καὶ τῆς ταχύτητος ἐκατέρας τῶν δύο κινήσεων, ἔτι δὲ καὶ τῆς γνωστῆς σχετικῆς τοποθεσίας ἀμφοτέρων τῶν κινουμένων σωματίων· καὶ ἡ ἰδία λοιπὴν κίνησις ἐνὸς ἀστέρος ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς κινήσεως αὐτοῦ τε καὶ τοῦ ἡλίου, ὧν ἐκάτερα εἶναι ἀγνωστος. Ἐὰν προσλάβωμεν τὴν γνωστὴν ἰδίαν κίνησιν καὶ δευτέρου ἀστέρος, πάλιν εἰσάγομεν εἰς τὸ πρόβλημα τὴν ἀγνωστον τοῦτου πραγματικὴν κίνησιν. Ὅσους λοιπὸν ἀστέρας καὶ ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, αἱ ἀγνωστοὶ πραγματικαὶ κινήσεις ἐκάστου αὐτῶν καὶ τοῦ ἡλίου εἶνε πλείονες τῶν ἐκ τῶν παρατηρήσεων παρεχομένων ἰδίων κινήσεων αὐτῶν, ἐπομένως τὸ πρόβλημα τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς κινήσεως τοῦ ἡλίου μένει ἄλυτον διὰ μόνου τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς ἰδίας κινήσεως τῶν ἀστέρων, ὁποῖαν προηγουμένως ὥρισamen αὐτήν.

Ἰδωμεν νῦν τί τῆς κινήσεως τοῦ ἡλίου δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν.

Τὴν κίνησιν τοῦ ἡλίου δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν δι' ἀρκούντα χρονικὸν διάστημα ὡς εὐθύγραμμον, διότι καὶ τοιαύτη ἔαν δὲν ἦγε, βεβαίως ἡ καμπύλη ἣν καταγράφει εἶνε τοσοῦτον μεγάλη, ὥστε δυνάμεθα ἱκανῶς μέγα τέξον αὐτῆς νὰ τὸ θεωρήσωμεν ὡς τμήμα εὐθείας γραμμῆς, ἥς ἡ διεύθυνσις εἶνε καὶ ἡ τῆς κινήσεως τοῦ ἡλίου. Ὡς τοιαύτη δὲ γραμμὴ δέον νὰ θεωρηθῇ κατὰ τὰ ἐν τοῖς μαθηματικῶς ἀποδεδειγμένα ἢ ἐφαπτομένα εἰς τὸ μέρος τῆς τροχιάς τοῦ ἡλίου, τὸ ὅποιον νῦν οὗτος

διατρέχει. Ἐὰν ὁ ἥλιος μόνος ἐκινεῖτο, οἱ δὲ ἀστέρες ἔμενον ἀκίνητοι, τότε ἕκαστος αὐτῶν θὰ ἐφαίνετο κινούμενος ἐπὶ τῆς οὐρανίας σφαίρας κατὰ τόξον μεγίστου κύκλου. Ὁ κύκλος αὐτὸς θὰ ὠρίζετο ἐκ τῆς πρὸς τὸν ἀστέρα ὀπτικῆς ἀκτίνος καὶ τῆς διευθύνσεως τῆς κινήσεως τοῦ ἡλίου, ὅθεν ἔπεται ὅτι ὁ κύκλος αὐτὸς θὰ διέτρεχε διὰ τοῦ σημείου τῆς οὐρανίας σφαίρας, πρὸς ὃ διευθύνεται ὁ ἥλιος κινούμενος καὶ διὰ τοῦ ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτου σημείου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπομακρύνεται. Τὸ πρῶτον τῶν σημείων αὐτῶν ἄς τὸ σημάνωμεν διὰ Ο. Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς κινήσεως μόνου τοῦ ἡλίου ὁ προσδιορισμὸς τοῦ σημείου Ο θὰ ἦτον εὐχερὴς, διότι θὰ ἤρκει νὰ εὗρωμεν τὰ δύο σημεία τῆς τομῆς δύο μεγίστων κύκλων καταγεγραμμένων ἐπὶ τῆς οὐρανίας σφαίρας ὑπὸ δύο διαφόρων ἀστέρων ἕνεκα τῆς κινήσεως μόνου τοῦ ἡλίου. Ἐκ τῶν δύο αὐτῶν ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτων σημείων τὸ Ο εἶνε ἐκεῖνο, ἀπὸ τοῦ ὁποίου οἱ ἀστέρες πάντες φαίνονται ἀπομακρυνόμενοι.

Πράγματι ὅμως δὲν κινεῖται μόνος ὁ ἥλιος, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀστέρες συγχρόνως, ὅθεν τὸ πρόβλημα τοῦ ἀκριβοῦς προσδιορισμοῦ τοῦ σημείου Ο καὶ τῆς ταχύτητος τῆς κινήσεως τοῦ ἡλίου εἶνε ἀπροσδιόριστον, καθὰ προηγουμένως εἴπομεν. Ἐὰν ὅμως κάμωμεν προϋπόθεσιν τινα πιθανήν, τότε εἶνε κατορθωτὸς ὁ κατὰ προσέγγισιν προσδιορισμὸν τοῦ σημείου Ο, τοῦ σημείου δηλαδή τῆς οὐρανίας σφαίρας πρὸς τὸ ὁποῖον διευθύνεται νῦν ὁ ἥλιος κινούμενος. Ἡ προϋπόθεσις αὕτη, ἣν ἡ πείρα ἐπικυροῖ, εἶνε ὅτι ἡ διεύθυνσις τῆς πραγματικῆς κινήσεως τῶν ἀστέρων εἶνε διάφορος δι' ἕκαστον αὐτῶν. Δὲν ὑπάρχει δηλαδή λόγος τις ὅπως προτιμῶσι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, ὅπως ἀσχετοὶ πρὸς ἀλλήλους, τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν. Ἐὰν λοιπὸν λάβωμεν ὑπ' ὅψιν πολλοὺς ἐξ αὐτῶν εἰς διάφορα μέρη τῆς οὐρανίας σφαίρας εὐρισκόμενους καὶ κατὰ συνέπειαν ἀσχετοὺς πρὸς ἀλλήλους, τότε θὰ ὑπάρχῃ μεγάλη ποικιλία τῆς διευθύνσεως ἐν τῇ πραγματικῇ αὐτῶν κινήσει. Δυνατὸν τινες αὐτῶν, εὐρισκόμενοι πλησίον ἀλλήλων καὶ ἀποτελοῦντες σύστημα, νὰ ἔχωσι τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν ἐν τῇ κινήσει αὐτῶν. Ἐὰν ὅμως λάβωμεν ὅσον τὸ δυ-

νατὸν πλείονας εἰς ὅλως διάφορα μέρη τοῦ χώρου εὐρισκομένους, κατὰ συνέπειαν ἀσχέτους πρὸς ἀλλήλους, τότε διὰ τὸ σύνολον. δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ὡς ἀληθῆ τὴν ἀνωτέρω προϋπόθεσιν.

Δεκτῆς λοιπὸν ταύτης γενομένης, θέλομεν ἔχει ἐν τῇ ἰδίᾳ κινήσει ἐκάστου ἀστέρος τυχαῖον μὲν στοιχεῖον τὴν ἐπιρροὴν τῆς πραγματικῆς αὐτοῦ κινήσεως, σταθερὸν δὲ τὴν ἀπεικόνισιν τῆς κινήσεως τοῦ ἡλίου. Λαμβάνοντες λοιπὸν ὑπ' ὄψιν πολλοὺς ἀστέρας, δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν τὴν ἐν τῇ ἰδίᾳ κινήσει αὐτῶν εἰσερχομένην κίνησιν τοῦ ἡλίου, θεωροῦντες τὴν ἐπιρροὴν τῆς πραγματικῆς αὐτῶν κινήσεως ὡς τροποποιούσαν μόνον τυχαίως τὸ ἀποτέλεσμα τῆς κινήσεως τοῦ ἡλίου. Θεωροῦμεν δηλαδὴ τὴν ἰδίαν κίνησιν τῶν ἀστέρων ὡς ἀποτέλεσμα μόνον τῆς κινήσεως τοῦ ἡλίου, τὸ δ' ἐν αὐτῇ εἰσερχόμενον ἀποτέλεσμα τῆς πραγματικῆς αὐτῶν κινήσεως ὡς τυχαῖον λάθος, τοῦ ὁποίου τὴν ἐπιρροὴν ζητοῦμεν νὰ ἀπαλείψωμεν διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῆς ἰδίας κινήσεως ὅσον οἷόν τε πλείονων ἀστέρων. Ἡ πείρα δὲ, ὅπως ἐκ τῶν περαιτέρω μνημονευομένων διαφόρων ἐξαγομένων καταφαίνεται, ἐπικυροῖ τὴν προϋπόθεσιν, ἣν ἀνωτέρω ἐδέχθημεν.

Πρῶτος ἐπροσδιώρισεν Ἑρσχελος ὁ πρεσβύτερος τὸ σημεῖον τῆς οὐρανίας σφαίρας, πρὸς τὸ ὁποῖον διευθύνεται ὁ ἥλιος, λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὴν ἰδίαν κίνησιν 80 ἀστέρων. Εὔρε δὲ ὅτι τὸ σημεῖον αὐτὸ εἶχε διὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ 1800 ὀρθὴν ἀνάβασιν $260^{\circ}44'$ καὶ ἀπόκλινιν $26^{\circ}16'$, ἐπομένως εὐρίσκεται πρὸς τὴν διεύθυνσιν, πρὸς τὴν ὁποίαν βλέπομεν τὸν ἀστέρα ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ Ἑρακλέους. Ὁ Πρεβῶτος εὔρε διὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν πλησιόχωρον σημεῖον. Ὁ Γαῦσος ὁ ἐφευρὼν τὴν μέθοδον τῶν ἐλαχίστων τετραγώνων πρὸς ἐξίσωσιν τῶν τυχαίων λαθῶν (ὅποια θεωροῦνται καὶ τὰ ἐπὶ τῆς ἰδίας κινήσεως τῶν ἀστέρων ἀποτελέσματα τῆς πραγματικῆς αὐτῶν κινήσεως, καθ' ἃ προηγουμένως εἶπομεν), εὔρε διὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν τὴν μὲν ὀρθὴν ἀνάβασιν $259^{\circ}10'$, τὴν δὲ ἀπόκλινιν $30^{\circ}50'$. Πρῶτος, ὅστις ἐστηρίχθη ἐπὶ τοῦ συνδυασμοῦ τῆς ἰδίας κινήσεως μεγάλου ἀριθμοῦ ἀστέρων, ὑπῆρξεν ὁ Ἀργελάνδρος. Ὁ μέγας οὗτος

και λεπτότατος παρατηρητής, συγκρίνας τὰς τοποθεσίας 560 ἀστέρων, ἃς αὐτὸς εὔρε, πρὸς τὰς τοποθεσίας αὐτῶν, ἃς εὔρον ἀρχαιότεροι παρατηρηταὶ ἀπὸ τοῦ Βραδλεῦου και ἐντεῦθεν, ἐξήγαγε τὴν ἰδίαν κίνησιν αὐτῶν. Ἐκ τῶν 560 ἀστέρων αὐτῶν ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν εἰς τὸν προσδιορισμὸν τοῦ σημείου, πρὸς τὸ ὅποιον κινεῖται ὁ ἥλιος, μόνον 390, τῶν ὁποίων ἡ ἰδία κίνησις ἐτησίως εἶνε μείζων τοῦ 0'',1. Διήρесе δ' αὐτοὺς εἰς τρεῖς τάξεις, ἐξ ὧν ἡ πρώτη περιλαμβάνει 21 ἀστέρας, ἔχοντας ἐτησίαν ἰδίαν κίνησιν μείζονα τοῦ 1'', ἡ δευτέρα περιλαμβάνει 50, ὧν ἡ ἰδία κίνησις εἶναι μικροτέρα μὲν τοῦ 1'', μείζων δ' ὅμως τῶν 0'',5· τέλος ἡ τρίτη περιλαμβάνει 309 ἀστέρας ἔχοντας ἰδίαν κίνησιν μεταξύ 0'',5 και 0'',1.

Ὁ Δουνδάλος προσλαβὼν ἐκ τῶν 560 τοῦ Ἀργελάνδρου ἀστέρας πλὴν τῶν 390 και ἄλλους, ὧν ἡ ἰδία κίνησις εἶνε μείζων τῶν 0'',08 ἐλάσσω δ' ὅμως τοῦ 0'',1 εὔρε διὰ τὸ ζητούμενον σημεῖον τὴν τοποθεσίαν, ἀναφερομένην εἰς τὴν θέσιν τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας τοῦ 1800.

Ὁ Γαλοουαῖος λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὴν ἰδίαν κίνησιν ἀστέρων ἰδίως τοῦ νοτίου ἡμισφαίριου, ἐπομένως ἄλλους παρὰ τοὺς βορείους, οὓς οἱ προηγούμενοι εἶχαν ὑπ' ὄψιν, εὔρε διὰ τὸ 1800 τὴν μὲν ὀρθὴν ἀνάδασιν $260^{\circ} 1'$, τὴν δὲ ἀπόκλινσιν $-34^{\circ} 23'$.

Και τὸ ἐξαγόμενον αὐτὸ, στηριζόμενον ἐπὶ ἀστέρων τοῦ νοτίου ἡμισφαίριου, συμφωνεῖ πρὸς τὰ προηγούμενα.

Τὴν πλησιεστέραν και ἐντελεστέραν ἔρευναν πρὸς εὔρεσιν τοῦ σημείου τῆς οὐρανίας σφαίρας, πρὸς τὸ ὅποιον διευθύνεται νῦν ὁ ἥλιος κινούμενος, διεξήγαγεν ὁ Μαϊδλερος. Οὗτος ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὴν ἰδίαν κίνησιν 2103 ἀστέρων, συγκρίνας τὴν τοποθεσίαν αὐτῶν, τὴν ἐξαχθεῖσαν ἐκ τῶν πρώτων ἀκριβῶν παρατηρήσεων τοῦ Βραδλεῦου πρὸς τὰς τοποθεσίας, τὰς ἐξαγομένους ἐξ ἄλλων μεταγενεστέρων παρατηρήσεων. Πάντας τοὺς ἀστέρας αὐτοὺς ἔχοντας ἰδίαν κίνησιν μείζονα τῶν 4'' εἰς 100 ἔτη, διήρесе ὁ Μαϊδλερος εἰς τρεῖς τάξεις, ὧν ἡ μὲν περιλαμβάνει 227 ἀστέρας ἔχοντας ἰδίαν κίνησιν εἰς 100 ἔτη μείζονα τῶν 25'', ἡ δὲ 663 10'' ἕως 25'', ἡ δὲ 1273 4'' ἕως 10''. Εὔρε

λοιπὸν διὰ τὴν ἰσημερίαν τοῦ 1800 ἐκ μὲν τῆς α' τάξεως σημείον ἔχον ὀρθὴν ἀνάβασιν $262^{\circ} 9'$ καὶ ἀπόκλινιν $+39^{\circ} 25'$, ἐκ δὲ τῆς β' τάξεως $261^{\circ} 14'$ καὶ $+37^{\circ} 54'$, ἐκ δὲ τῆς γ' τάξεως $261^{\circ} 32'$ καὶ $+42^{\circ} 22'$. Αἱ τιμαὶ αὗται, συμφωνοῦσαι καὶ πρὸς ἀλλήλας καὶ πρὸς τὰ ἐξαγόμενα ἄλλων ἀσχοληθέντων περὶ τὸ αὐτὸ ζήτημα, παρέχουσιν ἡμῖν τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἀληθείας αὐτῶν. Ἐὰν λάβωμεν τὸν μέσον ὅρον ἐξ αὐτῶν εὐρίσκομεν διὰ τὸ ζητούμενον σημείον σχετικῶς πρὸς τὴν ἰσημερίαν τοῦ 1800 ὀρθὴν μὲν ἀνάβασιν $261^{\circ} 39'$, ἀπόκλινιν δὲ $+39^{\circ} 54'$. Τὴν θέσιν δὲ ταύτην ἕνεκα τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ ἀστέρων, οὓς ὁ Μαϊδλερος ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν καὶ τῆς ἀκριθείας τῆς διεξαγωγῆς δεόν να θεωρήσωμεν ὡς τὴν μᾶλλον πρὸς τὴν ἀλήθειαν προσεγγίζουσαν.

Ἐὰν ζητήσωμεν πλησίον τίνων ἀστέρων εὐρίσκεται τὸ σημείον αὐτὸ, εὐρίσκομεν ὅτι κεῖται πλησίον τῶν ἀστέρων ρ καὶ ι τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ Ἡρακλέους.

Ἐπαναλαμβάνομεν καὶ πάλιν, ὅτι τὸ εὑρεθὲν σημείον δὲν εἶνε κέντρον ἑλξέως, πρὸς τὸ ὁποῖον φέρεται ὁ ἥλιος, ἀλλ' ἀπλῶς τὸ σημείον πρὸς τὸ ὁποῖον διευθύνεται νῦν ἡ κίνησις τοῦ ἡλίου. Λέγοντες ὅτι κινεῖται πρὸς τὸν ἀστερισμὸν τοῦ Ἡρακλέους, δὲν ἐννοοῦμεν ὅτι ὁ ἥλιος μεταβαίνει εἰς τὸν ἀστερισμὸν αὐτὸν, ἀλλ' ὅτι ἡ νῦν διεύθυνσις τῆς κινήσεώς του συμπίπτει μετὰ τὴν διεύθυνσιν πρὸς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται ὁ ἀστερισμὸς αὐτός.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε παρατηρήσεων δὲν εἶνε δυνατόν να ἐξαχθῇ ἐὰν ἡ ἐπὶ τοῦ ἡλίου διατρεχομένη τροχιά ᾖ εὐθύγραμμος ἢ καμπυλόγραμμος, διότι τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἔχομεν παρατηρήσεις ἱκανῶς ἀκριβεῖς εἶνε πολὺν βραχύ. Καὶ καμπύλη ἐὰν ᾖ ἡ τροχιά τοῦ ἡλίου, βεβαίως εἶνε τοσοῦτον μεγάλη, ὥστε τεμάχια αὐτῆς καὶ εἰς ἑκατοντάδας ἐτῶν διανυόμενα, ὀλίγον διαφέρουσι τῆς εὐθείας. Καὶ ἡ ταχύτης ἐὰν μεταβάλλεται, καὶ ταύτης ἡ μεταβολὴ κατ' ἀνάγκην θὰ ᾖ βραδεῖα, διότι τὰ αἷτια (ἡ ἑλξίς ἄλλων μεμακρυσμένων ἀστέρων) βεβαίως δὲν ἐπιδρῶσιν ἐπαισθητῶς ἐν μικροῖς χρονικοῖς διαστήμασι. Διὰ μακρότατον λοιπὸν ἔτι χρόνον δυνά-

μεθα νὰ θεωρῶμεν τὴν κίνησιν τοῦ ἡλίου εὐθύγραμμον καὶ ὁμαλὴν. Δυνάμεθα ὁμῶς διὰ γενικῶν τινῶν σκέψεων νὰ ἐξαγάγωμεν γενικά τινὰ συμπεράσματα περὶ αὐτῆς. (ἀκολουθεῖ)

Δ. Κ. ΚΟΚΚΙΑΔΗΣ.

ΒΙΒΛΙΑ ΝΕΟΦΑΝΗ.

Ὁ Σωτὴρ, ποίημα ἐπικὸν ὑπὸ Ν. Κοντοπούλου. Ἐν Ἀθήναις 1878. [8ον, σελ. 58].

Περὶ ἀφομοιώσεως ἐν τῷ ψυχικῷ βίῳ ὑπὸ Χρ. Δ. Παπαδοπούλου. Ἐν Ἀθήναις 1878. [8ον, σ. 31].

Κριτικὰ καὶ ἐρμηνευτικὰ εἰς Πλουτάρχου παραλλήλους βίους ὑπὸ Γρηγ. Ν. Βερναρδέκη δ. φ. Ἐν Ἀθήναις 1878 (ἐκ τοῦ Δελτίου τῆς ἐλληνικῆς ἀλληλογραφίας τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς). [8ον, σ. 32].

Γραμματικὴ ἑλληνικὴ πρὸς χρῆσιν τῶν ἑλλ. σχολείων, συνταχθεῖσα ὑπὸ Α. Α. Κωτσάκη, σχολάρχου ἐν Ἀθήναις. [8ον, σ. ζ' καὶ 167].

Encore deux mots sur l' extraction de la cataracte chez les anciens par André Anagnostakis, Athènes 1878. [8ον, p. 12].

Μελέται περὶ τῆς ὀπτικῆς τῶν ἀρχαίων ὑπὸ Ἀνδρέου Ἀναγνωστάκη, πρυτάνεως τοῦ ἐν Ἀθήναις ἑλλ. πανεπιστημίου. Ἐν Ἀθήναις 1878, [8ον, σ. 28].

Κριτικὴ ἐρμηνεία τῆς εὐαγγελικῆς ῥήσεως ἀφ' οὗτος τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἐναντίον τοῦ ὀρθολογισμοῦ ὑπὸ Προκοπίου Β. Οἰκονομίδου, ἱεροδιακόνου πτυχούχου θεολόγου τῆς ἐν Μόσχᾳ Πνευματικῆς Ἀκαδημίας. Ἀθήνησιν 1878. [8ον, σελ. ι' καὶ 164].

Ἐκθεσις τῆς διαχειρίσεως τοῦ Ὀρφανοτροφείου Γ. καὶ Αἰκ. Χατση Κώνστα τοῦ ἔτους 1877. Ἐν Ἀθήναις 1878, [8ον, σ. 46 μετὰ πίνακος].

Περὶ τοῦ ρυθμοῦ ἐν τῇ ὁμολογίᾳ τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ὑπὸ Παναγιώτου Κουπιτώρη. Ἐν Ἀθήναις 1878 (ἐκ τοῦ Δελτίου τῆς ἑλλ. ἀλληλογραφίας τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς). [8ον, σ. 92].

Ἐκθεσις τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ ὑπὲρ τῆς γυναικείας παιδείσεως Συλλόγου τῶν Κυριῶν περὶ τῶν πεπραγμένων ἀπὸ τῆς 4 ἀπριλίου 1877 μέχρι τῆς 31 μαρτίου 1878. Ἐν Ἀθήναις 1878. [8ον, σ. 32].

Αἱ διακόνισσαι τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ἐρασιθὲν ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ τῆς Σ. Μ. Ἐν Ἀθήναις 1878. [8ον, σ. 46].

- Νέα μέθοδος πρὸς διδασκαλίαν τῶν στοιχείων τῆς γαλλικῆς γραμματικῆς καὶ συνομιλίας ὑπὸ Ν. Κοντοπούλου. Ἐν Ἀθήναις 1877. [8ον, σ. 6 καὶ 240].
- Μεθοδικὴ σειρά ζητημάτων πρὸς ἔγγραφον ἔκθεσιν ἰδεῶν χάριν τῶν στοιχειωδῶν σχολείων, συνταχθεῖσα ὑπὸ Γεωργίου Γεράκη. Βαθμὶς δ. Ἀθήνησι 1878. [8ον μικρὸν, σ. ζ' καὶ 48].
- Περὶ τῆς νήσου Σπέτσας ἡ Σπεσιῶν ὑπὸ Ἀναστασίου Κ. Ὀρλόγδου. Ἐν Ἀθήναις 1878. [8ον, σ. 96].
- Annuaire de l'association pour l'encouragement des Études Grecques en France. Ile année 1877. Paris, 1877. [8ον, p. LXXVIII, 392].
- Monuments grecs publiés par l'association pour l'encouragement des Études Grecques en France. N. 6. Paris 1877. [4ον, p. 427].
- La Grèce devant le Congret. Lettre de M. X... adressé à M. X. Paris 1878. [8ον, p. 24].
- * Μικρὰ φυσικὴ πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων ἀρρένων καὶ κορασίων ὑπὸ Μαξίμου Δ. Δασκαλάκη (ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ). Ἐν Ἀθήναις 1878. [8ον μικρὸν, σ. 104].
- * Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης, ἡ ἡ ἀρπαγὴ ἐνὸς θρόνου, ἱστορῆμα ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Θ. Γ. Τυπάλδου. Ἐν Ἀθήναις 1878. [8ον, σ. 404].
- * Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης ἐν ἀπελπισίᾳ ἐκπνέων, ἡ ἀπάντησις εἰς τὰ ὑπὸ Κλέωνος Ῥαγκαβῆ κατὰ τῆς ἀμωμότητος ἡμῶν πίστεως γραφέντα καὶ ἐπιστημονικὴ αὐτῶν ἀναιρέσις ὑπὸ Ν. Ἀμβρόζιου, φοιτητοῦ τῆς θεολογίας. Ἀθήνησι 1878. [12ον, σ. κβ' καὶ 159].
- * Catalogue des livres publiés en Grèce depuis 1873 jusqu'à 1877, rédigé sur l'invitation de la Commission pour l'encouragement de l'industrie national en Grèce, par Démétrius A. Comilias. Athènes 1878. [8ον, p. 232].
- * Στοιχειώδης φυσικὴ ἱστορία μετὰ εἰκόνων πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῶν γυμνασίων, ἐρανισθεῖσα ὑπὸ Δ. Ἡ. Κυριακοπούλου καὶ Β. Σ. Γκολφινοπούλου, καθηγητῶν γυμνασίων. Ἀθήνησι 1878. [8ον, σελ. 4 καὶ 460].
- * Α. Ἀθανασιάδου, προέδρου τοῦ Ἑλεγκτικοῦ Συνεδρίου, αἰτιολογικαὶ ἐκθέσεις τῶν οὐσιωδωτέρων διατάξεων τοῦ περὶ ὀργανισμοῦ τοῦ Συνεδρίου νομοσχεδίου. Νομοσχίδιον περὶ Ἑλεγκτικοῦ Συνεδρίου.
- * Ὑπουργεῖον τῶν Ἑσωτερικῶν. Στατιστικὴ τοῦ ἐν Κερκύρᾳ φρενοκομείου τοῦ ἔτους 1877, ὑποβληθεῖσα εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἑσωτερικῶν ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ δημοσίου τούτου καταστήματος Χρ. Τσηριγώτου, ἱατροχειρουργοῦ. Ἐν Ἀθήναις 1878. [8ον, σ. 27].
- * Κυριακὴ ἡ ἐπίδρασις ἐπὶ τὴν τῆς ὑγείας καὶ τῆς εὐημερίας τῶν λαῶν,

- ὕπὸ Καρόλου Χίλλ, γραμματέως τοῦ Συλλόγου πρὸς ἀνάπαυσιν τῶν ἔργατῶν κατὰ τὰς κυριακὰς μετὰ εἰσπαγωγῆς ὑπὸ W. E. Γλάδστον-
νος. Μετάφρασις ἐκ τοῦ πρωτοτύπου. Ἐν Ἀθήναις 1878. [8ον, σελ. 4 καὶ 51].
- * Ἱστορία τῶν ἀρχαίων Δουκῶν καὶ λοιπῶν ἡγεμόνων τοῦ Αἰγαίου πελάγους μετὰ περιγραφῆς τῶν κυριωτέρων νήσων καὶ τῶν ἀξιολογώ-
τερων μνημείων αὐτῶν, γαλλιστὶ συγγραφείσα κατὰ τὸ 1698 ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦτου P. Sauger, μεταφρασθεῖσα δὲ ὑπὸ Ἀλφ. M. Καρέ-
λη. Ἐν Ἐρμουπόλει Σέρου 1878. [8ον μικρὸν, σ. ζ' καὶ 222].
- * Ἐπιτομὴ τῆς ἱστορίας τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους, φιλοπονηθεῖσα ὑπὸ A. Ἀσθενιάδου (ἐκ Βάρνης). Ἐν Κεφαλληνίᾳ 1878. [8ον, σ. 4 καὶ 146].
- * Χημεία ὑπὸ H. E. Roscoe, καθηγητοῦ τῆς χημείας ἐν Μάντσεστερ, ἔκδοσις ἑλληνικὴ, ἀνέκδοτος καὶ πρὸς χρῆσιν τῶν γυμνασίων καὶ ἀνω-
τέρων ἐκπαιδευτηρίων ἐντελῶς ἐκτελεσθεῖσα ὑπὸ Ἀναστασίου K. Χρηστομάνου, καθηγητοῦ τῆς χημείας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν. 1878 [18ον, σ. 16' καὶ 262].
- * Κωνσταντίνου Μεταξᾶ ἱστορικὰ ἀπομνημονεύματα ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας. Ἐν Ἀθήναις 1878. [8ον, σελ. 128].
- * Ναυτικὴ τακτικὴ πρὸς χρῆσιν τῶν πολεμικῶν πλοίων. Ἀθήνησι 1878. Δημοσιεύεται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν, μεταφράσθη δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέου Γερουφαλῆ, [4ον, σ. 448].
- * Ζήνων, παλαιὰ τραγῳδία ἐκδιδομένη ἐκ χειρογράφου τῆς Μαρκαντῆς βι-
βλιοθήκης ὑπὸ K. N. Σάθα. Ἐν Βενετίᾳ 1878. [8ον, σ. 102].
- * Ὁ Στάθης, Κρητικὴ κωμῳδία νῦν πρῶτον ἐκδιδομένη ἐκ χειρογράφων τῆς Μαρκαντῆς βιβλιοθήκης ὑπὸ K. N. Σάθα. Ἐν Βενετίᾳ 1878. [8ον, σ. 74].
- * Γόπερις, ποιμενικὴ κωμῳδία νῦν πρῶτον ἐκδιδομένη ἐκ χειρογράφων τῆς Μαρκαντῆς βιβλιοθήκης ὑπὸ K. N. Σάθα. Ἐν Βενετίᾳ 1878. [8ον, σ. 100].
- * Ἡ Ἐρωφίλη, τραγῳδία Γεωργίου Χορδάτου, ἐκδιδομένη ὑπὸ K. N. Σάθα. Ἐν Βενετίᾳ 1878 [8ον, σ. 180].
- Φθογγολογία τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς νεωτέρας γλωσσολογίας ὑπὸ I. N. Σταματίου, σχολάρχου. Ἐν Ζακύνθῳ 1878. [8ον, σ. 69].
- Λόγος περὶ αὐλῶν πνευμάτων, ἐκφωνηθεὶς τῇ 12 Ἰουνίου 1878 ἡμέρᾳ τῶν ἐξετάσεων τῆς ἐν Ἐρμουπόλει Ἱερατικῆς Σχολῆς ὑπὸ τοῦ Μεθοδίου Παπαναστασιπούλου, πτυχιούχου τῆς θεολογίας καὶ διευθυντοῦ τοῦ ἱερατικοῦ σχολείου Κυκλάδων. Ἐν Ἐρμουπόλει, τύποις «Προόδου». 1878. [8ον, σελ. 26].
- Δι' Ἀθῆναι ὑπὸ ἱατρικὴν ἔποψιν ὑπὸ Γεωργίου X. Βάφα, διδάκτορος τῆς

- ιατρικῆς. Μέρους πρῶτον ἡ πόλις. Ἀθήνησι, ἀναλώμασι καὶ τύποις Ἀνδρέου Κορομηλά 1878. [8ον, σελ. 499.]
- Δελτίον τῶν ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ καὶ δούλῃ Ἑλλάδι ἐκδομένων βιβλίων· ἐκδίδεται ἀπαξ τοῦ μηνὸς ὑπὸ Ν. Ι. Σπανδωνῆ. Ἐν τῷ τυπογραφείῳ «Κορίννης». [Βλ. 8ον. Ἀρ. 4 τῇ 27 Ἰουλίου 1878, σελ. 1—16].
- Πρακτικὰ τῆς ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας ἀπὸ Ἰανουαρίου 1877 μέχρις Ἰανουαρίου 1878. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Ἰω. Ἀγγελοπούλου, 1878. [8ον, σ. 38 μεθ' ἐνὸς πίνακος τῶν ἀνασταφῶν].
- R. E. Pissin. Ἡ ἀρίστη μέθοδος τοῦ διὰ δαμαλλίδος ἐμβολιασμοῦ. Διαγώνισμα βραβευθὲν μὲν ὑπὸ τῆς Ῥωσικῆς αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως, μεταφρασθὲν δὲ ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ Δημητρίου Θ. Παγκάλου, διδάκτορος τῆς ἱατρικῆς, χειρουργικῆς καὶ μαιευτικῆς, καὶ δημοσιευόμενον ὑπὸ τοῦ Ἰκουργείου τῶν Ἑσωτερικῶν. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Ἑθνικοῦ τυπογραφείου, 1878. [8ον, σ. 24].

*Μετεωρολογικαὶ παρατηρήσεις ποιηκοινηθεῖσαι
ἐκ τοῦ ἀστεροσκοπείου Ἀθηνῶν.*

1878 Μάιος ε. ν.

Βαρόμετρον.

Μέση	θλίψις	751,05	
Μεγίστη	»	756,66	(τὴν 24 ^{ην})
Ἐλαχίστη	»	742,26	(τὴν 3 ^{ην})

Θερμόμετρον ἐκ.

Μέση	θερμοκρασία	21,95	
Μεγίστη	»	33,9	(τὴν 30 ^{ην})
Ἐλαχίστη	»	8,9	(τὴν 6 ^{ην})

Ἡμέραι βροχῆς 5 (πὸσόν τοῦ κατακαεσόντος ὕδατος 5,95 χμ.), ἀστραπῶν 1, βροντῶν 1. Ἀνεμοὶ ἐπνευσαν κατὰ 15 ἡμέρας ΝΔ, 1 Δ, 6 Β, 3 ΒΔ, 6 Ν.

Ἰούnius

Βαρόμετρον.

Μέση	θλίψις	750,40	
Μεγίστη	»	755,35	(τὴν 9 ^{ην})
Ἐλαχίστη	»	745,12	(τὴν 28 ^{ην})

Θερμόμετρον εκ.

Μέση θερμοκρασία 26,24

Μεγίστη » 35,4 (τὴν 2^α)Ἐλαχίστη » 16,0 (τὴν 10^η)

Ἡμέραι βροχῆς 3 (ποσὸν τοῦ καταπεσόντος ὕδατος 7,43 χμ.), ἀστραπῶν 4, βροτῶν 2. Ἄνεμοι ἐπνευσαν κατὰ 16 ἡμέρας ΝΔ, 1 ΒΔ, 11 ΒΑ, 2 Ν.

Ίούλιος.

Βαρόμετρον.

Μέση θλίψις 749,20

Μεγίστη » 755,9 (τὴν 22^α)Ἐλαχίστη » 740,76 (τὴν 27^η)

Θερμόμετρον εκ.

Μέση θερμοκρασία 28,57

Μεγίστη » 38,6 (τὴν 13^η)Ἐλαχίστη » 18,0 (τὴν 7^η)

Ἡμέραι βροχῆς 3 (ποσὸν τοῦ καταπεσόντος ὕδατος 13,83 χμ.), ἀστραπῶν 3, βροτῶν 2. Ἄνεμοι ἐπνευσαν κατὰ 17 ἡμέρας ΝΔ, 1 ΒΔ, 9 ΒΑ, 1 Α, 3 Ν.

Αὐγούστος.

Βαρόμετρον.

Μέση θλίψις 749,05 χμ.

Μεγίστη » 752,96 (τὴν 29^η)Ἐλαχίστη » 738,68 (τὴν 1^η)

Θερμόμετρον εκ.

Μέση θερμοκρασία 28,53

Μεγίστη » 36,9 (τὴν 31^η)Ἐλαχίστη » 19,4 (τὴν 3^η)

Ἡμέραι βροχῆς 2 (ποσὸν τοῦ καταπεσόντος ὕδατος 4,32), ἀστραπῶν 2, βροτῶν 2. Ἄνεμοι ἐπνευσαν κατὰ 18 ἡμέρας ΝΔ, 1 Α, 10 ΒΔ, 1 ΝΑ, 1 Ν.

ΠΑΡΟΡΑΜΑ.

Ἐν σελ. 28, στίχ. 5 τὸ law empire διορθωθήτω lower empire.

ΚΡΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ.

ΜΕΡΟΣ ΕΚΤΟΝ.

§ 1. Ἰσοκράτην—Ἡσιόδον.

Θέων Προγμιν. κεφ. Σ' (Ῥητ. Οὐαλλζ. Τόμ. Α', σελ. 217, 9)
«Δεύτερον δὲ ἀπὸ τοῦ ἀδυνάτου ἐπιχειρήσομεν δεικνύντες ὅτι
ἀδύνατον τὸ πρᾶγμα οὕτω γενέσθαι, ὥς φησιν ὁ συγγραφεύς,
ἥτοι διὰ τὸ μηδ' ὅλως πεφυκέναι γίνεσθαι ἢ διὰ τὸ μὴ κατὰ τὸν
αὐτὸν χρόνον εἶναι τὰ ἱστορούμενα» οἷον πρὸς τοὺς λέγοντας ὅτι
Ἑρακλῆς ἀπέκτεινε Βούσιριν· κατὰ γὰρ Ἡσιόδον πρεσβύτερος
Ἑρακλέους ἐστὶν ὁ Βούσιρις ἑνδεκα γενεαῖς».

Οὐτ' ἄλλος, καθ' ὅσον ἡμεῖς γινώσκομεν, ὑπώπτευσε τὴν
παραδεδομένην γραφὴν οὔτε ὁ νέαν τῶν ἀποσπασμάτων τῶν
Ἑλλήνων ἐπικῶν ἐκδοσιν ποιούμενος Κιγκήλιος (Τόμ. Α', σελ.
168).

Ἄλλ' ἄτοπος πάντως εἶνε ἡ γραφὴ αὕτη, ἀποφαινόμεθα δ'
ἀνεκδοιάστως ὅτι ὁ Θέων ἔγραψε «κατὰ γὰρ Ἰσοκράτην πρε-
σβύτερος Ἑρακλέους ἐστὶν ὁ Βούσιρις ἑνδεκα γενεαῖς» ἀποβλέ-
πων εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ ῥήτορος ἐν τῷ Βουσιρίδι εἰρημένα § 37
ἀμολογεῖται δὲ παρὰ πάντων τῶν λογοποιῶν Περσέως τοῦ Αἰδῆς
καὶ Δανάης Ἑρακλέα μὲν εἶναι τέτταρσι γενεαῖς νεώτερον, Βού-
σιριν δὲ πλεόν ἢ διακοσίους ἔτεσι πρεσβύτερον».

Ὡς συγχέονται ἐν τοῖς κώδιξι τὸ ἄριστος καὶ Ἀριστοτέλης,
τὸ σοφός καὶ Σοφοκλῆς, τὸ ξένος καὶ Ξενοφῶν, τὸ δῆμος
καὶ Δημοσθένης, οὕτω καὶ τὸ ἴσος καὶ Ἰσοκράτης. Ἴδε Βά-
στιον *Epist. Crit.* σελ. 133 καὶ *Comment. Palaeog.* σελ.
798 καὶ Κόβητον *Var. Lect.* σελ. 14.

Εὐκολώτατα δέ, νομίζομεν, ἡδύνατο ἀμαθὴς βιβλιογράφος εὐ-
ρὼν ἐν τοῖς τοῦ Θέωνος *ΙΣΘΝ* γεγραμμένον ἀντὶ τοῦ Ἰσοκράτην
να ἐκλάβῃ αὐτὸ ἀντὶ τοῦ *ΗΣΙΟΔΟΝ* καὶ να παράσχω οὕτως
ἡμῖν τὴν ἀτόπως ἔχουσαν γραφὴν «κατὰ γὰρ Ἡσιόδον πρεσβύ-
τερος Ἑρακλέους ἐστὶν ὁ Βούσιρις ἑνδεκα γενεαῖς».

§ 2. *λυττήσας—λυπήσας.*

Σχολ. Ἰλιάδ. Τόμ. Α', σελ. 231, 18 Δινδ. «Παραγενόμενον δὲ αὐτὸν εἰς τὴν Θράκην Λυκοῦργος ὁ Δρύαντος *λυπήσας* Ἦρας μίσει μύωπι ἀπελαύνει αὐτὸν τῆς γῆς καὶ καθάπτεται αὐτοῦ καὶ τῶν τιθνηῶν· ἐτύγχανον γὰρ αὐτῷ συνοργιάζουσαι· θεηλάτῳ δὲ ἐλαυνόμενος μάστιγι τὸν θεὸν ἔσπευδε τιμωρήσασθαι. Ὁ δὲ ὑπὸ δέους εἰς τὴν θάλασσαν καταδύνει καὶ ὑπὸ Θέτιδος ὑπολαμβάνεται καὶ Εὐρυνόμης».

Ἐπειδὴ παντελῶς ἀδυνατοῦμεν νὰ νοήσωμεν τὸ *λυπήσας*, τρέπομεν αὐτὸ εἰς τὸ *λυττήσας*, ὅπερ προσφύεστατον εὐρίσκομεν ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ· «Λυκοῦργος ὁ Δρύαντος *λυττήσας* Ἦρας μίσει μύωπι ἀπελαύνει αὐτὸν τῆς γῆς», τουτέστι *μαρεῖς, οἰστρήσας, ἐκφρων γενόμενος*, κτλ. Πρὸς τὸ μετ' ὀλίγα κείμενον «θεηλάτῳ δὲ ἐλαυνόμενος μάστιγι». Περὶ τοῦ *θεήλατος μάστιγ*, *θεήλατος πληγή*, ἀθρόα θεοῦ *μάστιξ*, κτλ. θὰ διαλάβωμεν ἄλλαχού.

Ὡς δ' ἐνταῦθα τὸ *λυττήσας* μετεβλήθη ὑπὸ τῶν γραφέων εἰς τὸ *λυπήσας*, οὕτως ἐν τοῖς Ποιμενικοῖς τοῦ Δόγγου Β', 8 μετετυπώθη τὸ *λύπης* εἰς τὸ *λύττης*· «τάς τε ψυχὰς συνεστάλησαν ὑπὸ *λύττης* καὶ ἐπανελθόντες νύκτωρ εἰς τὰς ἐπαύλεις παρέβαλλον οἷς ἤκουσαν τὰ ἑαυτῶν». Τὴν ὁρθὴν γραφὴν *λύπης* ἀποκατέστησε παρὰ τῷ Δόγγῳ ὁ Ὑέτιος.

Τὸ Π καὶ ΤΤ μεγάλην ἔχοντα ἐμφέρειαν εὐκόλως μεταπίπτουσιν εἰς ἄλληλα. Ὡσαύτως συγχέονται ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τὸ Π καὶ ΙΓ, τὸ Π καὶ ΓΙ, τὸ Π καὶ ΙΤ, τὸ Π καὶ ΤΙ, τὸ Π καὶ ΓΓ, τὸ Π καὶ ΤΡ, τὸ Π καὶ ΓΡ, κτλ., ὡς ἀκριβῶς θὰ παραστήσωμεν ἐν ἄλλῳ τόπῳ.

§ 3. *μεταγράφειν—παραγράφειν.*

Γαλην. Τόμ. Ζ', σελ. 892 α' Ἀλλὰ τις τῶν παλαιῶν βιβλιογράφων ἤμαρτεν, ἐπεὶ οὕτως ἔχον ἔφθασεν ἐκδοθῆναι τὸ βιβλίον, ἐφυλάχθη τε εἰκότως μέχρι δεῦρο τοῦτ' αὐτὸ τὸ σφάλμα, τινῶν μὲν ὀλιγώρως ὁμιλούντων τοῖς τῶν παλαιῶν βιβλίοις, ὡς μήτ' εἰ λείπει τι μήτ' εἰ δι' ἑτέρου γράμματος εἴρηται γνωρίζ

ζειν, ἐνίων δὲ γνωρίζοντων μὲν ἀλλὰ προσθεῖναι τὸ λείπον οὐ τολμώντων· οὐ γὰρ δὴ ὁμοίως τοῖς νῦν οἱ πρόσθεν εὐχερεῖς ἦσαν οὐδ' ἐτοίμοι *παραγράφειν* παλαιὰν λέξιν ὡσαύτως γεγραμμένην ἐν ἅπασιν τοῖς ἀντιγράφοις, ἀλλ' ἐπισημῆσθαι μόνον αὐτοῖς ἰκανὸν ἦν ὡς ἐνταῦθα μὲν ἑλλιπῶς, ἐν τῷ ἑκτῷ δὲ τῶν Ἐπιδημιῶν τελέως ἡ διαίρεσις γέγραπται τῶν δυνάμειων.

Οὐδαμῶς τὸ *παραγράφειν* ἀρμόζει τῷ προκειμένῳ χωρίῳ, οὗ ἡ ἔννοια ἀπαιτεῖ προφανῶς ῥῆμα σημαῖνον *μεταβάλλειν* ἢ *μεταποιεῖν*. Ὁρθῶς μετ' ὀλίγα εἶνε γεγραμμένον (σελ. 894) «Τοῦτο μὲν δὴ χρήσιμόν ἐστι μεμνησθαι πρὸς πολλὰς τῶν ἀσαφῶν ῥήσεων, ἐν αἷς ἦτοι παραλελειφθῆαι τι πιθανόν ἐστιν ἢ παραγεγράφθαι· οὐδὲν γὰρ κωλύει κατ' ἐκείνας ἦτοι τὸ λείπον προστιθέντας ἢ τὸ ἡμαρτημένον ἐπανορθοῦντας ἀπεργάζεσθαι τέλειον τε καὶ ἀληθῆ τὸν λόγον· ὥσπερ γὰρ τὸ *μεταγράφειν* τὰς παλαιὰς ῥήσεις προπετές, οὕτω καὶ φυλάττοντας ὡς γέγραπται βραχείαις τέ τισιν ἢ προσθέσεσιν ἢ ὑπαλλάξεσι διαλύεσθαι τὰς ἀπορίας ἀγαθῶν ἐξηγητῶν ἐστιν ἔργον». Ἀναγνωστέον αὐτῷ τὸ φυλάττοντας ὡς γέγραπται βραχείαις ΓΕ τισιν ἢ προσθέσεσιν ἢ κτῆ.». Περὶ τοῦ *παραγεγράφθαι*, ἀνθ' οὗ δύναται τις εὐλογώτατα νὰ εἰκάσῃ *παρΕΓγεγράφθαι*, θὰ εἰπώμεν τὰ δέοντα ἑτέρωθι.

Καὶ παρ' Ἰαμβλίσχῳ π. Πυθαγορ. βίου § 43 ἀναγινώσκεται αὐτὴν δὲ (παιδεῖαν) δυνατὸν εἶναι καὶ παρ' ἑτέρου *ΠΑΡΑ*λαβεῖν καὶ τὸν δόντα μὴδὲν ἥττον αὐτὸν ἔχειν». Ἀλλ' ἐν τῷ ἀρίστῳ κώδικι φέρεται ἀπαρ' ἑτέρου *ΜΕΤΑ*λαβεῖν». Πρβ. τὸ πρὸ ὀλίγων κείμενον αὐτὰ μὲν οὐχ οἷόν τε εἶναι παρ' ἑτέρου *μεταλαβεῖν*» ('Ἰδε Κόβητον *Μνημοσ.* 1877, σελ. 356).

Παράδοξον ἡμῖν φαίνεται ὅτι ὁ ἐπιφανέστατος τῶν κριτικῶν παραθέμενος τὰς τοῦ Γαληνοῦ ῥήσεις *Nov. Lect.* σελ. IX κέξ. καὶ *Λογ. Ἑρμ.* Τόμ. Α', σελ. 226 κέξ. οὐδεμίαν οὔτε περὶ τοῦ *ΠΑΡΑ*γράφειν ἐποιήσατο παρατήρησιν οὔτε περὶ τοῦ βραχείαις *ΤΕ* τισιν.

Οὐκ ὀλίγα δὲ παρέχει ἡμῖν ὁ Γαληνὸς παραδείγματα τοῦ ῥήματος *μεταγράφω*. Γίνεται. δ' ὑπ' αὐτοῦ χρήσις ἐφ' ὁμοίας καὶ

παραπλησίαις έννοιαις καὶ τοῦ ὑπαλλάττω καὶ τοῦ μεταποιῶ καὶ τοῦ μετατίθηναι καὶ τοῦ μεταποσμῶ.

Τόμ. Ζ', σελ. 900 εἰκονοθεοῦνται (Γρ. ἐπαγορθοῦν ΤΕ) καὶ μεταγράφειν τὴν λέξιν τολμῶσαν. Τόμ. ΙΣ', σελ. 327 «τοὺς δὲ ἐξηγητὰς ἐθαύμασα πολυειδῶς μεταγράφοντας τὴν ῥῆσιν» (Πρβ. καὶ σελ. 629 καὶ 757). Τόμ. ΙΖ', α', σελ. 824 «ταύτην τὴν γραφὴν ἀπάντων μὲν τῶν ἐξηγητῶν εἰδότην, ἀπάντων δὲ τῶν παλαιῶν ἀντιγράφων ἔχόντων, ἔνιοι τῶν νεωτέρων μεταγράφειν ἐπεχείρησαν ἄλλος ἄλλως» (Πρβ. καὶ σελ. 1003). Τόμ. ΙΖ', β', σελ. 59 «διὰ τοῦτ' οὖν ἔνιοι μὲν μεταγράφαντες τὴν παλαιὰν γραφὴν οὕτως ἐτύπωσαν τὴν λέξιν» (Πρβ. καὶ σελ. 69 καὶ 98). Τόμ. ΙΗ', α', σελ. 186 «ἔξοσι γὰρ ἐν τοῖς ἀσαφέσιν ὥς ἂν ἐθέλῃ τις γράφειν, οὐδενὸς ἐπὶ ταῖς μεταγράφουσι νόμου κεμένου» καὶ «διὰ τοῦτο ἀναγκάζονται προσγράφειν ταῖς ἐξ ἀρχῆς εὐρεθεῖσιν ἢ ἀφαιρεῖν ἢ μεταγράφειν» (Πρβ. καὶ σελ. 309 καὶ Τόμ. ΙΗ', β', σελ. 730).

Τόμ. ΙΕ', σελ. 21 «πολλὰ μὲν οὖν ἀμφότεροι μετέγραψαν ὑπαλλάττοντες τὰς παλαιὰς γραφάς, ἃς μόναις ἴσασιν οἱ ἐξηγησάμενοι τὰ Ἰπποκράτους βιβλία» (Πρβ. καὶ σελ. 22). Τόμ. ΙΣ', σελ. 763 «Διοσκορίδης δέ, ὥσπερ ἄλλα πολλὰ προχέως ἐν τοῖς ἀσαφέσι βιβλίοις ὑπῆλλαξεν, οὕτω καὶ τὰ ὑποψάθυρα μεταγράφας ἐποίησεν ὑποψάφα» (Πρβ. καὶ σελ. 514 καὶ 542). Τόμ. ΙΖ', α', σελ. 795 «Πάντων δὲ τῶν ὑπαλλάξαντων τὰς παλαιὰς γραφάς πολυτροπάτους (Γρ. τολμηρότατ' Α) τοὺς περὶ Καπίτωνα καὶ Διοσκορίδην εὕρισκω πρᾶξαντας τοῦτο. Πό-τερον μὲν αὖν ἀμεινόν ἐστιν ἀπάντων αὐτῶν ἢ μόνων τῶν εὐλόγως μεταγραφάντων ἢ μηδενὸς ὅλως μεμνησθαι σκοποσύμενος εἶπεν κτί.α. σελ. 1005 εἰ δὲ γ' ἐτόλμων αὐτὰς μεταγράφειν, εἰς εὐπορωτέραν ἂν ὑπῆλλαττον λέξιν, ὥστε πιθανὴν γενέσθαι τὴν ἐξήγησιν» (Πρβ. καὶ σελ. 649 καὶ 846 καὶ 944). Τόμ. ΙΖ', β', σελ. 71 «Αὕτη μὲν ἡ παλαιὰ γραφή· δυσεξήγητον δὲ οὖσαν αὐτὴν ἔνιοι μετέγραψαν, οἱ μὲν ἐπ' ὀλίγον, οἱ δ' ἐπὶ πλέον ὑπαλλάττοντες. Ἐπὶ πλέον μὲν οὖν ὑπῆλλαξαν οὕτω γράψαντες, κτί.β» (Πρβ. καὶ σελ. 34 καὶ 99 καὶ 104). Τόμ.

ΙΗ', α', σελ. 179 ατὰ δ' *υπαλλάττοντες* βραχύ τι, τὰ δ' ὅλα παρεντιθέντες». Τόμ. ΙΘ', σελ. 9 «μετὰ τοῦ τὰ μὲν ἀφαιρεῖν, τὰ δὲ προστιθέναι, τὰ δὲ *υπαλλάττειν*». Πρβ. καὶ Τόμ. ΙΕ', σελ. 424 «Ἐπιδιεσκευάσθαι λέγεται βιβλίον ἐπὶ τῷ προτέρῳ γεγραμμένῳ τὸ δεύτερον γραφέν, ὅταν τὴν ὑπόθεσιν ἔχον τὴν αὐτὴν καὶ τὰς πλείστας τῶν ῥήσεων τὰς αὐτὰς τινὰ μὲν ἀφηρημένα τῶν ἐκ τοῦ προτέρου συγγράμματος ἔχῃ, τινὰ δὲ προσκειμένα, τινὰ δὲ *υψηλλαγμένα*». Τὸ ὄνομα *υπάλλαξις*, οὐ οὐδεμία γίνεται μνεῖα οὐτ' ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Πασσοδίου οὐτ' ἐν τῷ τοῦ Λιδδέλλου καὶ Σκάττου, εὐρίσκεται ἐν Τόμ. Ζ', σελ. 894 «βραχίαις γέ τισιν ἢ προσθέσειν ἢ *υπαλλάξεσι*» καὶ ἐν Τόμ. ΙΗ', β', σελ. 778 αὐτοῦ τοῦ γράψαντος αὐτὰ παρὰ γράμματος ἐνὸς ἢ δυοῖν ἀφαιρέσειν ἢ πρόθεσιν (Γρ. *ΠΡΟΣΘΕΣΙΝ*) ἢ *υπάλλαξι* ἀμαρτόντος». Πρβ. καὶ Τόμ. Ι', σελ. 46 ὥστε εἶναι φορὰν μὲν ἐξάλλαξιν ἢ *υπάλλαξιν* ἢ ἀλλαγὴν τοῦ προὔπαρχοντος τόπου (ἐξεπίτηδες γὰρ ἐχρησάμην πολλοῖς ὀνόμασιν αὐτὰ τοῦτ' ἐνδείκνυσθαι βουλόμενος, ὥς ἐνεστί καμπόλλους ὀρισμούς ποιεῖν ἐνὸς πράγματος, ἐν ταῖς φωναῖς μόνον, οὐκ ἐν τοῖς νοήμασι διαφέροντας), ἀλλοίωσιν δὲ ἢ μεταβολὴν κατὰ τὸ ποιὸν ἢ ἀλλαγὴν τῆς προὔπαρχούσης ποιότητος ἢ ὑπαλλαγὴν κατὰ τὸ ποιὸν ἢ *υπάλλαξιν* ποιότητος ἢ ὅπως ἂν ἄλλως ἐλπίσης μάλιστα συνήσειν τοῦ λεγομένου τὸν ἀκούοντα».

Τόμ. ΙΖ', β', σελ. 93 «μετεποίησαν δὲ αὐτὴν οἱ μὲν μετ' ὀλίγον (Γρ. *ἘΠ' ὀλίγον*), οἱ δὲ ἐπὶ πλέον» σελ. 123 αἰ δ' ὅλως ἔξει τις (Γρ. *ἔξεστιν*) *υπαλλάττειν* τὰς παλαιὰς γραφάς, ἐνὴν αὐτῷ τὸ τούτου μεταποιήσακτι ταῦτα ἀπηλλάχθαι πραγμάτων».

Τόμ. ΙΖ', β', σελ. 110 «τῆς παλαιᾶς γραφῆς οὔσης ταύτης, ἐπὶ τὸ σαφέστερον αὐτὴν μετατεθείκασιν πολλοὶ τῶν ἐξηγητῶν». Τόμ. ΙΗ', β', σελ. 729 «καινοτομοῦντες δὲ ὥσπερ ἐν ἄλλοις καὶ μετατεθέντες τὰς παλαιὰς γραφάς ὅ τε Ἀρτεμίδωρος καὶ ὁ Διοσκορίδης, οὕτω κἀνταῦθα μεταβάλλοντες τὴν κλίσιν, ἤγουν τὴν λέξιν, ἀπλοῦν ἐγκύκλιως ἔγραψαν, νοήσαντες μὲν ὀρθῶς, μεταγράφαντες δὲ τολμηρῶς». Πρβ. Τόμ. ΙΕ', σελ. 359 «ἢ

τέλος μετατεθειμένων καὶ κενωθησομένων πολλῶν πρὸς τε τοῦ Καπίτωνος καὶ Διοσκορίδου καὶ τῶν ἄλλων τολμηρῶν ἐξηγητῶν». Ἄλλ' ἀντὶ τοῦ κενωθησομένων ἀναγνωστέον κεκαινοτομημένων. Ἐν Τόμ. ΙΖ', β', σελ. 111 φέρεται Ἀγραφόντων γὰρ τῶν παλαιῶν τὸν τε τοῦ Η διφθογγον (Γρ. *φθόγγον*) καὶ τὸν τοῦ Ε δι' ἐνὸς χαρακτήρος, ὃς νῦν μόνον σημαίνει τὸν ἕτερον φθόγγον τὸν Η (Γρ. *τὸν Ε*), πολλὰ γέγονεν ἀμαρτήματα, τῶν ἐγγραφομένων (Γρ. τῶν *ἘΚγραφομένων*) οὐ κατὰ τὴν γνώμην τῶν γραψάντων τὴν *μετάθεσιν* τῶν γραμμάτων ποιησαμένων· διὸ καὶ προσέχειν ἀκριβῶς χρὴ ταῖς τοιαύταις γραφαῖς, ἐν αἷς δυνατόν ἐστι τὸν τοῦ Η φθόγγον εἰς τὸν τοῦ Ε *μεταθέτας* ἢ τοῦμπαλιν γράψαντας ἐπανορθώσασθαι τὴν γραφὴν». Ἰσως δ' ἐπάναγκες εἶνε νὰ μεταβληθῇ τὸ «τοῦμπαλιν γράψαντας» εἰς τὸ «τοῦμπαλιν *πράξαντας*». Παρατηρητέον δ' ὅτι ἡ μετάθεσις ἦτοι μετατόπισις τῶν γραμμάτων ἐκαλεῖτο καὶ διὰ μιᾶς λέξεως *μεταγραμματισμός*, ὡς διδασκόμεθα ὑπὸ τοῦ Γαληνοῦ λέγοντος ἐν Τόμ. ΙΗ', β', σελ. 778 εἰσως δέ τινων καὶ κατὰ τὸν ὀνομασθέντα *μεταγραμματισμόν* ἀμαρτηθέντων ἐκ τινων μεταβαλλόντων ἐκ τῆς παλαιᾶς γραφῆς εἰς τὴν ὑστέραν γεγραμμένην πρὸς τοῦ παλαιοῦ, πλῆθος ἀμαρτημάτων ἐν πολλοῖς τῶν ἀντιγράφων ἡθροίσθη. Γραπτέον αὖτε *ΤΩΝ μεταβαλόντων* ἐκ τῆς παλαιᾶς γραφῆς εἰς τὴν ὑστέραν *ΤΑ γεγραμμένα* πρὸς τοῦ παλαιοῦ». Ἐσχηματίσθη δὲ τὸ ὄνομα *μεταγραμματισμός* ἐκ τοῦ ῥήματος *μεταγραμματίζω*, ὃ ἰσοδύναμον τὸ *μεταχαρκτηρίζω*, οἷον Σχολ. Ἰλ. Ε, 241 ἀπαρεφθάρη δὲ ὑπὸ τῶν *μεταχαρακτηρισάντων*.

Τόμ. ΙΗ', α', σελ. 271 αὐδεῖς γοῦν ἔστιν ὃς οὐκ ἦτοι προσέθηκεν αὐταῖς ἄλλο ἢ ἀφεῖλεν ἢ *μετεκόσμησέ* πως». Τόμ. ΙΘ', σελ. 83 αὐτὸ γὰρ τοι Διοσκορίδης οὗτος καὶ ὁ Ἀρτεμίδωρος [καί] ὁ ἐπικληθεὶς Καπίτων ἐκ τοῦ συνήθους τοῖς ἄλλοις ὀνόματα πολλὰ *μετεκόμισαν* (Γρ. *μετεκόσμησαν*)». Πρβ. καὶ Τόμ. Ζ', σελ. 894 ἀκατὰ τὴν λέξιν *μετακοσμηθεῖσαν*». Εὐρίσκεται δὲ καὶ *συμμετακοσμῶ* Τόμ. ΙΖ', α', σελ. 854 ἀπρῶτον μὲν ἀφαιροῦντες τὸ διότι, *συμμετακομοῦντες* δὲ αὐτῷ τινα καὶ τῶν ἐκ

τῆς ἐπομένης ῥήσεως». Λέγει δ' ὁ Γαληνὸς Τόμ. ΙΖ', α', σελ. 1005 καὶ ἀπολλάκις εἶπον ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ μυρίας εἶναι γραφάς, διὰ τὴν ἀσάφειαν ἄλλων ἄλλως αὐτάς *ῥυθμιζόμετων*, ὥς ἂν ἐκάστῳ δόξῃ τὸ τῆς ἐξηγήσεως ἔσεσθαι πιθανόν».

§ 4. *ἐρέκειτο*—*ἐν ἐκείνῳ τῷ* καὶ *ἐνιαυτῷ*—*ἐν* *ἐαυτῷ*.

Γαλην. Τόμ. Ε', σελ. 19 α'Ο δὲ φίλος ὁ Κρῆς ἑαυτοῦ καταγνοὺς Μεγάρας (Γρ. *μεγάΛΩΣ*) εἰσάγει με λαβόμενος τῆς χειρὸς εἰς οἶκόν τινα καὶ προσδοὺς ἱμάντα καὶ ἀποδυσάμενος ἐκέλευσε μαστιγοῦν αὐτὸν ἐφ' οἷς ἐπραξεν ὑπὸ τοῦ καταράτου θυμοῦ βιασθεῖς (αὐτὸς γὰρ οὕτως ὠνόμασεν)· ἐμοῦ δ', ὥς εἰκός, γελῶντος, εἶδετο προσπίπτων τοῖς γόνασι μὴ ἄλλως ποιεῖν. Εὐδηλον οὖν ὅτι μᾶλλον ἐποίει με γελᾶν, ὅσῳ μᾶλλον *ἐν ἐκείνῳ τῷ* μαστιγώθῃναι θεώμενος. Ἐπειδὴ δέ, ταῦτα ποιοῦντων ἡμῶν, ἱκανὸς ἐτρίβετο χρόνος, ὑπεσχόμεν ἑαυτῷ δώσειν πληγάς, εἰ μέντοι παράσχη καὶ αὐτὸς ἐν, ὃ ἂν αἰτήσω, σμικρὸν πάνυ· ὥς δ' ὑπέσχετο, παρεκάλουν ὑποσχεῖν μοι τὰ ὦτα λόγον τινὰ διερχομένῳ, καὶ τοῦτ' ἔφην εἶναι τὸ αἶτημα. Τοῦ δ' ὑποσχομένου πράττειν οὕτως, πλέον αὐτῷ διελέχθην ὑποτιθέμενος ὅπως χρὴ παιδαγωγῆσαι τὸ ἐν ἡμῖν θυμοειδές, τῷ λόγῳ δηλονότι, καὶ οὐ διὰ μαστίγων ἀλλ' ἐτέρῳ τρόπῳ παιδαγωγῆσαι διήλθον. Ἐκεῖνος μὲν οὖν *ἐν ἐαυτῷ* προνοησάμενος ἑαυτοῦ πολὺ βελτίων ἐγένετο».

Ὁ Γαληνὸς ἔγραψεν ἀναντιρρήτως «ὅσῳ μᾶλλον *ἐνέκειτο* μαστιγώθῃναι *δεόμενος*», τοῦτέστι *προσέκειτο ἢ ἐπέμενε*, καὶ αὐτεῖνος μὲν οὖν *ἐνιαυτῷ* προνοησάμενος ἑαυτοῦ». Πρβ. Ἀππιαν. Ἑμφυλ. Α', 10 α'Ο δὲ Γράκχος αὐθις ἐν ὄψει τοῦ δήμου τότε μάλιστα κινδυνεύοντι Ὀκταουίῳ *ἐνέκειτο* μὴ ἔργον δσιώτατον καὶ χρησιμώτατον Ἰταλίᾳ πάσῃ συγχέαι», κτλ. Οὐδεὶς δὲ τὴν συνήθειαν τοῦ Γαληνοῦ γινώσκων θὰ ξενισθῇ ἐπὶ τῇ χρήσει τῆς ἀπλῆς δοτικῆς *ἐνιαυτῷ* ἀντὶ τῆς μετὰ τῆς ἘΝ προθέσεως *ἐν ἐνιαυτῷ*.

Πλημμελῶς ἔχει καὶ τὸ πλέον αὐτῷ διελέχθην ὑποτιθέμενος ὅπως χρὴ παιδαγωγῆσαι τὸ ἐν ἡμῖν θυμοειδές, τῷ λόγῳ δηλονότι, καὶ οὐ διὰ μαστίγων ἀλλ' ἐτέρῳ τρόπῳ παιδαγωγῆσαι

διηλθον», ἀνθ' οὗ ἀναγνωστέον αὐποτιθέμενος ὅπως χρὴ παιδαγωγῆσαι τὸ ἐν ἡμῖν θυμοειδές· καὶ οὐ διὰ μαστίγων ἀλλ' ἐτέρῳ τρόπῳ παιδαγωγήσαζ' ἈΠήλθοι». Οὐδαμῶς ὠκνήσαμεν νὰ ἐξαλείψωμεν ὡς ὑποβολιμαῖον τὸ τῷ λόγῳ δηλοῦν, ὅπερ ἐπ' ἐξηγήσει τοῦ ἐτέρῳ τρόπῳ ὑπὸ γραμματικοῦ τινος ἢ βιβλιογράφου ἐν τῷ μετώπῳ τεθὲν παρενεγράφη ἔπειτα εἰς τὸ ἔδαφος καὶ συνυφάνθη μετὰ τῶν τοῦ συγγραφέως λέξεων εἰς ἀλλότριον τόπον καταχωρισθέν.

§ 5. ἐπιτηρεῖτω—ἐπεπείρατο.

Γαλην. Τόμ. Ε', σελ. 31 «Ἐτερος οὖν ἡμᾶς ἐπεπείρατο, μὴ τί που, καθάπερ οἱ κύνες, ἀπλήστως ὠφθῆμεν ἐμπορούμενοι σιτίων ἤ, ὡς οἱ διακαιόμενοι πυρετῷ συνεχεῖ, ψυχρὸν ἐπισπασάμεθα τὸ πόμα λαβρότερον ἢ ὡς ἄνδρας σεμνοὺς πρέπει».

Οὐδεὶς, νομίζομεν, δύναται ν' ἀρνηθῇ ὅτι ἡ ἀληθὴς γραφή εἶνε: «Ἐτερος οὖν ἡμᾶς ἐπιτηρεῖτω, μῆτι που, καθάπερ οἱ κύνες, ἀπλήστως ὀφθῶμεν ἐμπορούμενοι σιτίων». Ὅρθῶς μετ' ὀλίγα ἀναγινώσκειται ἀλλ' ἐν ᾧ πασι αὐτοῖς ἀρχομένους μὲν ἔτι παρακλητέον ἐστὶν ἐτέρους ὅ τι ἀμάρτωμεν ἐπιτηρεῖν τε καὶ λέγειν ἡμῖν ὅστερον δὲ καὶ χωρὶς παιδαγωγῶν ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπιτηρῶμεν αὐτοὶ καὶ παραφυλάττωμεν, ὅπως κτέ.».

§ 6. προκεχειρίσθω—προκεχωρήσθω καὶ προχειρισσάμεναι—προειρησάμεναι.

Γαλην. Τόμ. Ι', σελ. 739 «Ἀλλὰ τὰ μὲν ἄλλα παρείσθω τό γε νῦν εἶναι· προκεχωρήσθω δὲ μόνον ἡμῖν εἰς τὰ παρόντα τῆς θεραπευομένης νόσου τὸ γένος (τὸ) ἐν δυσκρασίᾳ κείμενον». Τόμ. ΙΕ', σελ. 111 «Προσέχει δέ που καὶ ἡμῖν ἐπισκέψασθαι περὶ αὐτῶν ἐκάστην τῶν λέξεων ἰδίᾳ προειρησάμεναι». Πρ6. καὶ Τόμ. ΙΣ', σελ. 6.

Ὅπως βάρβαρα καὶ ἔκφυλα εἶνε τό τε προκεχωρήσθω καὶ τὸ προειρησάμεναι. Ἀναγκαίως δ' ἔχει τὸ μὲν προκεχωρήσθω νὰ τραπῇ εἰς τὸ προκεχειρίσθω, τὸ δὲ προειρησάμεναι εἰς τὸ προχειρισσάμεναι. Ἐν Τόμ. Δ', σελ. 689 ἀναγινώσκειται

«*προχειρήσθω* δὴ πρότερον μὲν ἄκρα χεῖρ, κτέ.» ἀντὶ τοῦ
προχειρίσθω, ὅπερ ἐν ἄλλοις τισὶ τόποις ἀβλαβὲς διεσώθη.
 Ὡς δὲ τὸ *προκεχειρίσθω* μετεβλήθη εἰς τὸ *προχειρῆσθω*,
 οὕτω τὸ *ἐγγχειροῦσι* εἰς τὸ *ἐγγχειροῦσι* ἐν Τόμ. ΙΑ', σελ.
 228 ἀλέων μὲν αὐτοὺς οὐδ' ὅλως *ἐγγχωροῦσι*.

Προσφιλέστατον τῷ Γαληνῷ ὑπάρχει τὸ ῥῆμα *προχειρίζομαι*,
προχειρίσσομαι ἢ *προχειριοῦμαι*, *προχειρισθῆσομαι*, *προχει-*
ρισάμην ἢ *προδχειρισάμην*, *προχειρίσθην* καὶ *προχειρί-*
ρισμαι.

Τόμ. Α', σελ. 78 «καὶ τὴν διαφωνίαν ἐνταῦθα *προχειρίζον-*
ται τὴν ἀνεπίκριτον» (Πρβ. καὶ σελ. 23 καὶ 25). Τόμ. Β', σελ.
 44 «οὐ γὰρ ἐπιτρέπουσιν οἱ σοφισταὶ τῶν ἀξίων τι ζητημάτων
προχειρίζεσθαι». Τόμ. Γ', σελ. 327 «καὶ εἰ μὴ λέγοιτο καθ'
 ἐκάστην ὧν *προχειρίζομεθα* χρεῶν» (Πρβ. καὶ σελ. 504 καὶ
 724). Τόμ. Δ', σελ. 119 «καιρὸς οὖν ἤδη τὰ κατὰ τὰς ὁμο-
 πλάτας *προχειρίζεσθαι* μόρια» (Πρβ. καὶ Τόμ. Ξ', σελ. 555).
 Τόμ. Ζ', σελ. 354 «κατὰ γοῦν αὐτὴν ταύτην, ἣν νῦν *προχειρι-*
ζόμεθα, μῆξιν κτέ.» (Πρβ. καὶ σελ. 768). Τόμ. Η', σελ. 226
 «ὁ μὲν ἱθαλλεν ἐφεξῆς ἅπαντα *προχειρίζομενος*» (Πρβ. καὶ
 σελ. 621 καὶ 748). Τόμ. Θ', σελ. 106 «ἀρτέον δὲ ἤδη τοῦ
 λόγου *προχειρίζομένους* ἐκάστην ῥῆσιν τῶν ἐν ἐκείνῳ τῷ βι-
 βλίῳ γεγραμμένων» (Πρβ. καὶ σελ. 356 καὶ 805). Τόμ. Ι', σελ.
 109 «ἡ τὴν Ἑρασιστράτου *προχειρίζομενος* ἀξιοπιστίαν» (Πρβ.
 καὶ σελ. 132). Τόμ. ΙΑ', σελ. 199 «ἅπαντας μὲν οὖν αὐτοὺς
προχειρίζεσθαι μακρόν». σελ. 228 «ὥσπερ δὲ μηδενὸς εἰρημέ-
 νου, λόγων ἀρχὴν ἰδίαν ποιοῦνται τὴν λέξιν ἐκείνην μόνην *προ-*
χειρίζομενοι, καθ' ἣν κτέ.» (Πρβ. καὶ σελ. 460 καὶ 512 καὶ
 513). Τόμ. ΙΒ', σελ. 534 «βέλτιον οὖν μοι δοκεῖ κατὰ μόνας
 ἐκάστην τῶν ῥήσεων αὐτοῦ *προχειρίζομένην* σκοπῆσαι». Τόμ.
 ΙΓ', σελ. 474 «ἣν οὖν πρώτην ἔγραψεν ὁ Ἀνδρόμαχος ἐπισκε-
 ψόμεθα *προχειρίζομενοι* καὶ σκοποῦμενοι τῶν ἀπλῶν ἑκαστον,
 ἐξ ὧν σύγκειται». Τόμ. ΙΒ', σελ. 109 «παρενέθηκέ τινα μεταξὺ
 τῶν δύο ταυτὶ τὰ νῦν *προχειρίζεσθαι* μέλλοντα» (Πρβ. καὶ
 σελ. 134 καὶ 734). Τόμ. ΙΣ', σελ. 723 «*προχειρίζομένου*

ποτέ καὶ τῶν κατὰ μέρος ἓνα παραδείγματος ἕνεκα πρὸς σαφήνειαν τῶν μανθανόντων». Τόμ. ΙΖ', α', σελ. 580 «ἐνιοι τῶν ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον ἀναμιμνήσκουσιν ἡμᾶς τῶν ἐν ταῖς Ἐπιδημίαις ἀρρώστων ἐκείνους *προχειριζόμενοι* μόνους, ἐφ' ὧν κτέ.» (Πρβ. καὶ σελ. 751 καὶ 798). Τόμ. ΙΖ', β', σελ. 137 «περὶ ὧν ἤδη λέγωμεν ἕκαστον ἰδίᾳ *προχειριζόμενοι*». σελ. 238 «ὧν ἕκαστον ἐγὼ κατὰ μέρος *προχειριζόμενος* ἐπιδείξω τινὰ μὲν, ὡς ἔφην, ὄντα ἰδια νοσῶδων διαθέσεων, κτέ.» (Πρβ. καὶ σελ. 6 καὶ 426). Τόμ. ΙΘ', σελ. 22 «τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν παλαιωτάτων ποιουμένου *προχειριζόμενου* τε βίβλους αὐτῶν».

Τόμ. Β', σελ. 55 «ἡ καὶ τὸ τῶν πυρῶν ἔτι παράδειγμα *προχειρισόμεθα* (*προχειρισώμεθα*) τῷ λόγῳ». Τόμ. Ζ', σελ. 879 «ἐν δέ γε τῷ παρόντι τοὺς ὑπολοίπους ἔτι τρεῖς ἀρρώστους *προχειρισόμεθα*». Τόμ. Ι', σελ. 95 «ἡ καὶ δευτέρον τι καὶ τρίτον ἔτι παράδειγμα *προχειρίσομαι* (*προχειρίσωμαι*);». Τόμ. Θ', σελ. 117 «ἐτέραν δ' ἤδη λέξιν *προχειριούμεθα*». Τόμ. ΙΕ', σελ. 108 «νῦν δὲ τὰ προσκείμενα κακῶς αὐτῷ *προχειριούμεαι*». Τόμ. ΙΖ', β', σελ. 90 «ἕκαστον μέρος τῆς ῥήσεως ἰδίᾳ *προχειριούμεαι*». Τόμ. ΙΗ', β', σελ. 25 «ὧν ἕκαστον ἰδίᾳ *προχειριούμεαι*». σελ. 195 «καὶ διὰ τοῦθ' ὑπερβᾶς αὐτὰ τὰ ἐξῆς *προχειριούμεαι*». σελ. 575 «παρελθὼν οὖν ταῦτα τὸν περὶ τῶν σφαιρῶν ἤδη *προχειριούμεαι* λόγον».

Τόμ. Σ', σελ. 231 ἀλλὰ τὸ μὲν τῆς ἀτροφίας σύμπτωμα τό γε νῦν ἐξαίρεσθω τοῦ λόγου μετὰ τῶν ἄλλων ἀπάντων νοσῶδων συμπτωμάτων ἐξῆς *προχειρισθησόμενον*».

Τόμ. Β', σελ. 146 «μεθόδῳ τινὶ *προχειρίσασθαι* μὲν ἅττα τοῦ σώματος» καὶ «τί οὖν κωλύει ταῦτα *προχειρισαμένους* ἐπισκέψασθαι τὰς ἐνεργείας αὐτῶν, κτέ.;» (Πρβ. καὶ σελ. 348). Τόμ. Δ', σελ. 422 «καὶ πρῶτόν γε τὸ μέσον σχῆμα *προχειρισάμενοι* λέγωμεν» (Πρβ. καὶ σελ. 431 καὶ 647). Τόμ. Ε', σελ. 71 «ἐποίους ἐγὼ μέχρι δεῦρο *προδχειρισάμην*» (Πρβ. καὶ σελ. 361 καὶ 459). Τόμ. Σ', σελ. 806 ἀλλὰ τοῦτους μὲν ὥς ἐπὶ παραδείγματος *προδχειρισάμην*». Τόμ. Ζ', σελ. 809 «καὶ πρῶτας γε αὐτῶν *προχειρισώμεθα* τὰς κατὰ μίαν ἐνεργεῖαν

ἡντιναοῦν συνισταμένης» (Πρβ. καὶ σελ. 845 καὶ 855 καὶ 860). Τόμ. Η', σελ. 141 ἀῖδη σοι δίσμι προχειρισάμενος ἐν τι πάθος ἔνεκα παραδείγματος». σελ. 520 ἀπροχειρισάμενοις ἐν γένος σφυγμοῦ τὸ κατὰ τὸ μέγεθος». σελ. 557 ἀπροχειρισάμενοι παραδείγματος ἔνεκα μίαν αἴφαισι τῶν περὶ πυκνότητος γεγενημένων». σελ. 764 αὐτὸ νῦν ἐν ἅπαντι τῷ διηनुσμένῳ λόγῳ προχειρισάμην» (Πρβ. καὶ σελ. 845 καὶ 847 καὶ 931 καὶ 956). Τόμ. Θ', σελ. 51 ἀλοιπὸν ἂν εἴη προχειρισάμενον ἔνα τινὰ σφυγμὸν ἐπ' αὐτοῦ διδάξαι τὸ χρήσιμον τῆς αὐτοῦ γυμνασίας». σελ. 808 ἀπάλιν οὖν προχειρισάμενοι τὸν αὐτὸν ἄρρωστον ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν ἡμερῶν ὑποθώμεθα τὸ κριτικὸν ἐσχηκέναι σημείον» καὶ αὐτὸ γὰρ ἔνεκα προχειρισάμην τὸν ἄρρωστον οὐ μικρόν ἐστι» (Πρβ. καὶ σελ. 452 καὶ 584 καὶ 884). Τόμ. Ι', σελ. 93 «ἐν τι καὶ δεύτερον οἷον παραδείγματα τῷ λόγῳ προχειρισάμενοι». σελ. 205 ἀρξομαι δ' ἀπὸ τῶν σαρκώσεως δεομένων ἐλκῶν ἐν τι τοῦτο παράδειγμα προχειρισάμενος» (Πρβ. καὶ σελ. 369 καὶ 559). Τόμ. ΙΑ', σελ. 192 ἀπεκρίναντο προχειρισάμενοι τοὺς ἐν τοῖς τῶν διαιρέσεων βιβλίοις Ἑρασιστράτῳ γεγραμμένους ἄρρώστους» (Πρβ. καὶ σελ. 456 καὶ 827). Τόμ. ΙΒ', σελ. 256 αὐδὲν ἂν εἴη χεῖρον ἢ τὸ καὶ τοῦτο προχειρίσασθαι τῷ λόγῳ». Τόμ. ΙΔ', σελ. 601 ἀλλ' ἐν τι τῶν κατ' αὐτὴν ἔγνωκα προχειρίσασθαι τῶν ἐμοὶ μάλιστα διαφερόντων». Τόμ. ΙΕ', σελ. 672 αὐτὸ τοὺς ἰσχυροὺς (οἶνους) καὶ κεφαλὴν πληξῆαι δυναμένους καὶ παραφροσύνας ἐργάσασθαι προχειρίσατο κατὰ τὸν λόγον» (Πρβ. καὶ σελ. 696 καὶ 728). Τόμ. ΙΖ', β', σελ. 392 αἶτ' ἐξ αὐτῶν ἐν νόσημά τι προχειρισάμενός φησιν» (Πρβ. καὶ σελ. 399). Τόμ. ΙΗ', α', σελ. 567 αἰγὼ τὸ πρῶτον μέρος ἄρτι προχειρισάμην» (Πρβ. καὶ σελ. 307). Τόμ. ΙΗ', β', σελ. 640 ἀφεξῆς δὲ ἐπὶ τῶν κατὰ χειρουργίαν ὁ λόγος ἔσται μοι προχειρισάμενῳ τι παράδειγμα σαφηνείας ἔνεκεν».

Τόμ. Α', σελ. 478 εἰς ταύτῃ τῇ ῥήσει τῇ νῦν ἡμῖν προχειρισθείσῃ». Τόμ. Δ', σελ. 493 ἀκαὶ πρότερον προχειρισθήτω τὸ κατὰ τὰ βαλανεῖα συμβαῖνον». Τόμ. Σ', σελ. 82 αὐκ οὖν

ἐγγωρεῖ τὴν ἀρίστην τοῦ σώματος ἐπιμέλειαν ἐν ἅπαντι τῷ προχειρισθέντι βίῳ συστήσασθαι». Τόμ. Ζ', σελ. 896 «καὶ τούτων ἡ δευτέρα γέγραπται μὲν ἐν τῇ νυνὶ προχειρισθείσῃ, παραλείπεται δ' ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Ἐπιδημιῶν». Πρβ. καὶ Τόμ. Η', σελ. 249 καὶ 609. Τόμ. Θ', σελ. 206 καὶ 207. Τόμ. Ι', σελ. 310 καὶ 593. Τόμ. ΙΗ', α', σελ. 82.

Τόμ. Η', σελ. 783 «προκεχειρισθῶ δέ τις ὕλη θεωρίας». Τόμ. Η', σελ. 749 «καὶ πρὸ πάντων ἐκείνου μέμνησο, τοῦ μέχρι δεῦρο μόνων σχεδὸν τῶν Ἡροφιλείων ἡμᾶς τοὺς ὄρους προχειρισθῆναι» (Πρβ. καὶ σελ. 839). Τόμ. Θ', σελ. 206 ατῆς δὲ δευτέρας ἀγνωσμένης, οἶχεται οὖν αὐτῇ τὸ χρήσιμον ἅπαν ἐκ τῆς νῦν προκεχειρισμένης θεωρίας» (Πρβ. καὶ σελ. 717). Τόμ. Ι', σελ. 42 «προκεχειρισθῶ δέ τινα μόρια σαφηνείας ἔνεκεν». Τόμ. ΙΑ', σελ. 193 «διὰ τί γὰρ ἄλλο, ἔφη, τοὺς προκεχειρισμένους ὑπ' αὐτῶν ἀρρώστους ἀποθανεῖν συνέβη πλὴν ὅτι παρελείφθη τὸ τῆς φλεβοτομίας βοήθημα;». Τόμ. ΙΕ', σελ. 503 ατὴν ὡφ' ἱπποκράτους προκεχειρισμένην ὡς ἐν παραδείγματι κατὰ τὸν λόγον τοῦτον πλευρίτιν» (Πρβ. καὶ σελ. 553). Τόμ. ΙΖ', β', σελ. 599 «ὅν νῦν προκεχειρισμεθα».

§ 7. *ὀνομάζετε—νομίζετε.*

Ἀριστοφ. Ὀρν. 716 :

ἴσμεν δ' ὑμῖν Ἀμμων, Δελφοί, Δωδώνη, Φοῖβος Ἀπόλλων·
 ἐλθόντες γὰρ πρῶτον ἐπ' ὅρας οὕτω πρὸς ἅπαντα τρέπεσθε,
 πρὸς τ' ἑμπερίαν καὶ πρὸς βίοντι κτήσιν καὶ πρὸς γέμον ἄλλος·
 ὄρνιν τε νομίζετε πάνθ' ὅσα περ περὶ μαντείας διακρίνει·
 γῆμιν γ' ὑμῖν ὅρας ἐστί, πταρμόν τ' ὄρνιθα καλεῖτε,
 ξύμβολον ὄρνιν, φωνὴν ὄρνιν, θεράποντα ὄρνιν, ὄνον ὄρνιν.

Σφόδρ' ἀμφιβάλλομεν ἂν ἔχη ὑγιῶς ἡ παραδεδομένη γραφὴ ὄρνιν τε νομίζετε πάνθ' ὅσα περ περὶ μαντείας διακρίνει» παρὰ τὴν ὀρνίθιν, ὅτι ἡ ἐννοία τοῦ νομίζειν ἥμισυ συνάδει τῇ προκειμένη ῥήσει. Ὁ Ἀριστοφάνης ἔγραψε πιθανώτατα ὄρνιν τ' ὀνομάζετε πάνθ' ὅσα περ περὶ μαντείας διακρίνει», ὡς ἐν τῷ εὐθύς ἐπιφερομένῳ στίχῳ «πταρμόν τ' ὄρνιθα καλεῖτε».

Καὶ παρ' Ἀριστείδῃ Τόμ. Α', σελ. 60 ἀναγινώσκεται «αἱ τοῖνον ἐπωνυμίαι καλλίνικός τε καὶ ἀλεξίμαχος, ἡ μὲν μόνῳ θεῶν, ἡ δ' ἐν τοῖς πρώτοις δέδοται· Κῆροι δέ, ὡς ἐγὼ μέμνημαι, καὶ ἄλεξιν τὸν Ἑρακλῆα *ρομίζουσι*» ἀντὶ τοῦ *ὀνομάζουσι*. Ἵσως δὲ καὶ τὸ αἷ δ' ἐν τοῖς πρώτοις δέδοται» μεταβλητέον εἰς τὸ αἷ δ' ἐν τοῖς πρώτοις δέδοται».

Ὅρθως ἔγραψεν ὁ Κασσάδων ἐν τοῖς Δειπνοσοφισταῖς τοῦ Ἀθηναίου σελ. 493, γ' αὐτῶν δὲ ἡρωϊκῶν οὐκ ἔχοντες τοὺς μείζονας Ὀμηροῦς μέγαρα καλεῖ καὶ δώματα καὶ κλισίας, οἱ δὲ νῦν ξενῶνας καὶ ἀνδρῶνας *ὀνομάζουσι*» ἀντὶ τοῦ *ρομίζουσι*.

Πολλὰ ἄλλα τῆς ἐν τοῖς ἀντιγράφοις συγχύσεως τοῦ *ὀνομάζουσι* καὶ *ρομίζουσι* παραδείγματα θὰ καταλέξωμεν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

§ 8. *ἐπείρα τε*—*ἐπειράτο*.

Νικαίλ. Δαμασκην. Ἀποσπ. Ἱστορ. Μυλλ. Τόμ. Γ', σελ. 384 «Μετ' οὐ πολὺ δὲ Γύγης παρὴν καὶ τοῦ πατρὸς δόντος τὴν νόμῳ ἀπεκρίμαζεν. Ὁχοῦμενος δ' ἐπὶ τοῦ ἄρματος ὁ Γύγης εἰς ἔρωτα ἐπέπεσε καὶ καρτερεῖν οὐκ ἰσχύων ἐπειράτο αὐτὴν καὶ τι καὶ προσεφιλοφρονεῖτα· ἡ δὲ μάλα καρτερῶς ἀναινεμένη ἐξεπικραίνεται τε καὶ ἡπείλει αὐτῷ πολλὰ καὶ δεινὰ».

Οὔτε ὁ Μυλλῆρος ὑπώπτευσεν τὴν κειμένην γραφὴν οὔτε ὁ Δινδόρφος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν μικρῶν ἱστορικῶν Τόμ. Α', σελ. 34, 4. Δίαν δ' ὅμως πιθανὸν φαίνεται ὅτι οὐχὶ τοῦ μέσου τύπου ἀλλὰ τοῦ ἐνεργητικοῦ χρῆσιν ὁ συγγραφεὺς ποιησάμενος εἶπε «καὶ καρτερεῖν οὐκ ἰσχύων ἐπείρα τε αὐτὴν καὶ τι καὶ προσεφιλοφρονεῖτο». Οὐδεὶς δέ, νομίζομεν, θ' ἀρνηθῇ ὅτι εὐκολώτατον ἦτο ν' ἀναγνωσθῇ ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων *ἐπειράτο* ἀντὶ τοῦ *ἐπείρα τε*, *ἘΠΕΙΡΑΤΟ*—*ἘΠΕΙΡΑΤΕ*. Πρβ. *ὀργαίνετο* ἀντὶ τοῦ *ὀργάνε* τε (Μέρ. Πέμπτ. § 3), κτλ.

Πολλῶς ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ παραλαμβάνεται ὁ ἐνεργητικὸς τύπος *πειρῶ* ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ παρ' ἡμῖν συνήθους *πειράζω*, ὡς *πειρῶ γυναῖκα ἢ παιδίσκην*, κτλ., τοῦτέστι λόγους προσφέρω γυναικὶ ἢ παιδίσκῃ περὶ συνουσίας, *πειρῶμαι* ὁπωσδήποτε πείσαι γυναῖκα ἢ παιδίσκην παρασχεῖν μοι ἑαυτήν,

ἐπιχειρῶ γυναικὶ ἢ παιδίσκῃ μιγῆναι, δεόμενος, θωπεύων, ὑπὸ
σχνούμενος, ἀπτόμενος, ἔλκων, κτλ. Καὶ ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ φωνῇ
εὐρίσκεται ἐνίοτε τὸ ῥῆμα *tenio* ἐπὶ τῆς ἐννοίας ταύτης καίμενον
(Πρβ. Ἐμστερρούσιον *Λουκιαν.* Τόμ. Β', σελ. 263 Ῥευτζ. καὶ
Ῥουγκήκον *Τιμ.* σελ. 210).

Φώτ. Λεξ. σελ. 405, 21 α *Πειρᾶν* : τὸ πειράζειν ἐπὶ φθορᾷ
καὶ συνουσίᾳ». Ἡσύχ. «*Πειρῶν τὴν παῖδα* : πειράζων, δια-
φθείρων». Τίμ. Λεξ. Πλάτ. σελ. 210 α *Πειρῶντα* : πειράζοντα
διὰ λόγων παῖδα ἢ γυναῖκα». Σχολ. Ὀδυσσ. σελ. 220, 10 Δινδ.
«Παρ' ἡμῖν μὲν τὸ *πειρᾶν* ἐπὶ τοῦ τὴν ἐρωμένην βιάζεσθαι,
παρ' Ὀμήρῳ δὲ οὐχ οὕτως. Πειρῶμαι τὸ ἀπόπειραν ποιῶ παθη-
τικόν, *πειρῶ* δὲ τὸ συννεύω ἐνεργητικόν» (Πρβ. καὶ Σχολ. Ἰλ.
σελ. 123, 46 Βεκκ.).

Σουίδ. α' *Ἐπειρα* : αἰσχρῶς προσέβαλλεν. Ἀστυδάμεια ἡρά-
σθη Πηλέως τοῦ Αἰάκου· ὁ δὲ ἀνάνηται. Ἡ δὲ φοβηθεῖσα μὴ
κατεῖπη αὐτῆς σοφώτερα ἢ ἀληθέστερα λέγει, ὅτι αὐτὴν ἐπείρα
ὁ Πηλεὺς χρήματα πέμπων τῆς διαφθορᾶς δέλεαρ» καὶ «*Πει-
ρᾶν* : τὸ λόγους περὶ συνουσίας προσφέρειν. Καὶ *πειραθῆναι* :
τὸ ἀκοῦσαι λόγους τοιούτους. Θουκυδίδης· *πειραθεὶς* δὲ ὁ Ἀρμό-
διος ὑπὸ Ἱππάρχου τοῦ Πεισιστράτου καταγορεύει τῷ Ἀριστο-
γείτονι. Σημαίνει ἡ λέξις καὶ τὸ ἄλλως διαπειρᾶσθαι· *πειρᾶν*
γάρ τὸ προσβάλλειν γυναικὶ περὶ τῆς ἀφροδίτης» (Πρβ. καὶ Φώτ.
Λεξ. σελ. 406, 12).

Βύσταθ. σελ. 445, 12 α *Τὸ πειρᾶν* ἐνεργητικῶς Ἀττικοὶ ἐπὶ
τῆς εἰς γυναῖκα ἐπιχειρήσεως λέγουσιν, οἷον *πειρᾷ* ὁ δεῖνα τὴν
δεῖνα, τὸ δὲ *πειρᾶσθαι* παθητικῶς ἀντὶ τοῦ ποιεῖσθαι ἀπόπειραν.
Ὅμηρος μέντοι κτέ.» καὶ σελ. 1508, 13 α *Καὶ ὅρα τὸ πείρα*
ἐνεργητικῶς λεχθὲν κοινότερον· Ἀττικὸς γὰρ ἀνὴρ *πειρῶ* ἂν εἶπῃ.
Οὕτω κοινὸν καὶ τὸ *πειρᾶν* ἀντὶ τοῦ Ἀττικοῦ τοῦ *πειρᾶσθαι*,
οἷον *πειρᾶν* δ' ὥς κε Τρῶες Ἀχαιοὺς βλάβειαν. Ἀλλως μέντοι
Ἀττικῶς εὔρηται *πειρᾶν* ἐνεργητικῶς τὸ πειράζειν ἐρωτικῶς γυ-
ναῖκα, ὥς δηλοῖ καὶ ὁ κωμικὸς ἐν τῷ *πειρᾷ* μὲν οὖν ἴσως σε καὶ
τῶν τιθῶν ἐφάπτεται».

Ἐν τοῖς τοῦ Μοίριδος σελ. 310 ἀναγινώσκεται «*Πειρῶν*

τὴν παῖδα Ἀττικῶς, *πειράζων* (ἢ *διαφθείρων* Ἑλληνικῶς).

ἔχομεν δὲ πρόχειρα ἔκ τε παλαιῶν καὶ μεταγενεστέρων ποιητῶν καὶ λογογράφων τὰ ἐξῆς μαρτύρια τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος χρήσεως τοῦ ἐνεργητικοῦ ῥήματος *πειρῶ*.

Ἀριστοφ. Ἰππ. 517 «πολλῶν γὰρ δὴ *πειρασάντων* αὐτὴν ὀλίγοις χάρισασθαι». Πλούτ. 150. «ὅταν μὲν αὐτάς τις πένης *πειρῶν* τύχῃ» (Πρβ. καὶ 1068). Σχολ. «*Πολλῶν γὰρ δὴ πειρασάντων* : μετελθόντων, ἐπιτηδευσάντων. Ἀπὸ τοῦ *πειρᾶν* ἐσχημάτισε *πειρᾶν* δὲ τὸ προσβάλλειν. γυναικὶ περὶ ἀφροδίτης. Τροπὴ οὖν κέχρηται ὡς ἐπὶ γυναικός» καὶ «*Πειρῶν* : προσβάλλων ἢ συνουσιάζων» τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ *πειρᾶν*». Πρβ. καὶ Ἑμστερρούσιον Ἀριστοφ. Πλ. σελ. 46 καὶ 396 Διψ.

Θεόπομπ. Κωμ. παρ' Ἀθην. σελ. 474, α' «Σπίνθηρ τάλαν, *πειρᾶς* με;»

Ἀριστοφῶν παρ' Ἀθην. σελ. 238, γ' «τοὺς καλοὺς *πειρᾶν* καπνός».

Μένανδρ. παρ' Ἀθην. σελ. 587, β' «οὐκ *ἐπείρα* Νάνων;» Πρβ. Μεινέκιον *Men. καὶ Phil. Leys.* σελ. 183.

Μάχων παρ' Ἀθην. σελ. 583, γ' «Φρόνην *ἐπείρα* Μοίριχος τὴν Θεσπικὴν».

Θουκυδ. Γ', 54 «καὶ ἐν τούτῳ ὁ Ἱππαρχος ὡς αὐτὸς *πειράσας* οὐδὲν μᾶλλον ἔπειθε τὸν Ἀρμόδιον, βίαιον μὲν οὐδὲν ἐβούλετο δρᾶν».

Λυσ. ὑπὲρ τοῦ Ἐρατοσθ. φόν. 12 αἶνα σύ γε, ἔφη, *πειρᾶς* ἐνταῦθα τὴν παιδίσκην καὶ πρότερον δὲ μεθύων εἶλκες αὐτήν».

Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. Ε', β', 28 «ὡς δ' αὐτὸς νῦν λέγει, ὅτι *ἐπείρασεν* αὐτοῦ τὴν παλλακίδα». Πρβ. Γ', α', 31 «ληφθεὶς ἔρωτι τῆς γυναικὸς ἠναγκάσθη *προσενεγκεῖν λόγους* αὐτῇ *περὶ συνουσίας*». Διεσκευασμένον καθ' ἡμᾶς εἶνε τὸ ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασι φερόμενον βιβλ. Α', β', 29 «Κριτίαν μὲν τοίνυν αἰσθανόμενος ἔρωντα Εὐθυδήμου καὶ *πειρῶντα χρῆσθαι*, καθάπερ οἱ πρὸς τάφροδισια τῶν σωματῶν ἀπολαύοντες, ἀπέτρεπε». Ὁ Ξενοφῶν ἔγραψε καὶ *πειρῶντα* καθάπερ οἱ κτέ., ἐκλαδῶν δὲ τῶν γραμματικῶν τις ἢ βιβλιογράφων τὸ *πειρῶντα* ἀντὶ τοῦ *πειρώ*·

μενον προσέθηκεν, ἵνα καταστήσῃ τὸν λόγον ἄρτιον, τὸ ἀπαρέμφατον χρῆσθαι. Πρβ. Πλούταρχ. Ἠθικ. σελ. 563, δ' αὐτὸ τοῖς ἀκολάστοις ἔπασχε πάθος, οἱ τὰς γυναῖκας ἔχοντες μὲν οὐ φυλάττουσι, προέμενοι δὲ πειρῶσιν αὐθις ἀδίκως ἑτέροις συνούσας [διαφθεῖρειν]. Ὁρθῶς ὁ Κόσμητος (Μνημοσ. 1878, σελ. 20) περιέγραψε τὸ ἀπαρέμφατον.

Ἀριστοτέλ. Ῥητορ. Β', ιγ', 24 αἰ ἐπειράσας, καὶ ἐπραξε καὶ αἰ ἐπραξε, καὶ ἐπειράσεν». Ἴδε Σπέγγελον Ἀριστοτ. Ῥητορ. Τόμ. Β', σελ. 270.

Σάτυρ. παρ' Ἀθην. σελ. 534, β' αὐτὴν δὲ αὐτοῦ γυναῖκα πειρῶν ὡς ἕτερος ἐπεμψεν αὐτῇ χιλίους δαρεικούς».

Πολύβ. Ι', κς', 8 αὐὸ γὰρ ἔτι τὰς χήρας ἐπείρα γυναῖκας οὐδὲ τὰς ὑπάνδρους ἤρκειτο μοιχεύων».

Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 760, γ' ἀεὶ δὲ τοὺς ἐρωμένους αὐτῶν ἐπειρῶν». σελ. 990, γ' αὐτὸ τοῦ θήλεος προσειμένου μετὰ τὴν κύησιν οὔτε πειρῶντος ἔτι τοῦ ἄρρενος». σελ. 1100, β' αἶτ' οὐχ ὥσπερ Καλλικράτιδᾶς ἔλεγε τὸν Κόνωνα μοιχεύειν τὴν θάλασσαν, οὕτως ἂν τις εἴποι τὸν Ἐπίκουρον αἰσχροῦς καὶ κρύφα πειρᾶν καὶ παραδιάζεσθαι τὴν δόξαν, οὐ τυγχάνοντα φανερώς, ἀλλ' ἐρῶντα καὶ κατατεινόμενον;». Μαρ. 14 «οὗτος ἦρα νεανίσκου—καὶ πολλάκις πειρῶν οὐκ ἐτύγχανε» καὶ ἀπειρῶντι πολλάκις ἀντεῖπε τῷ Δουσίῳ». Κίμ. 1 αὐὸς οὐκ ἐπιθε πειρῶν καὶ διδούς, δῆλος ἦν οὐκ ἀφεζόμενος βίας». Δουκ. 18 εἴτι, τοῦ βασιλέως πειρῶντος αὐτὴν καὶ μυρίους πεντακισχιλίους χρυσοῦς προσπέμφαντος, ἀντέσχε». Γάלב. 19 εὐφῆκε τὸν Ὀθωνα πειρῶντα τὴν Ποππαίαν». Πρβ. καὶ Μάρκελλ. 2 «Τούτῳ Καπετωλίνος ὁ τοῦ Μαρκέλλου συνάρχων, ἀσελγὴς ἀνὴρ καὶ θρασύς, ἐρῶν λόγους προσήνεγκε. Τοῦ δὲ παιδὸς τὸ μὲν πρῶτον αὐτοῦ καθ' ἑαυτὸν ἀποτριψαμένου τὴν πείραν, ὡς δὲ αὐθις ἐπεχείρησε, κατειπόντος. πρὸς τὸν πατέρα, βαρέως ἐνεγκὼν ὁ Μάρκελλος προσήγγειλε τῇ βουλῇ τὸν ἄνθρωπον» καὶ Θησ. 26 καὶ Κίμ. 1.

Δουκιαν. Θεῶν Διαλ. Γ', 1 «μὲν οὖν ἐπείρα τινά;» (Πρβ. 2 αἰεὶ δὲ καὶ λόγους ἐτόλμησέ μοι προσεργεῖν»). ΚΓ', 2 «ΔΙ.—ἐπειδὴ ἀνεπαυσάμεθα ἐν τῷ συμποσίῳ ἱκανῶς ὑποδεβεργῇ

μένοι, κατ' αὐτάς που μέσας νύκτας ἐπαναστάς ὁ γενναῖος—αἰδοῦμαι δὲ λέγειν. ΑΠ. Ἐπειρά σε, Διόνυσε;». Μετ' ὀλίγα κείται ἡ Τούτου μὲν ἕνεκα κἀν ἐπὶ σέ, ὃ Ἄπολλον, ἀγάγοι τὴν πεῖραν· καλὸς γάρ σὺ καὶ κομήτης, ὡς κἀν νήφοντα ἔτι σοι τὸν Πρίαπον ἐπιχειρήσαι».

Ἡλιόδ. Αἰθιοπ. Α', 11 καὶ ἡ πολλάκις περὶ τὰ με ἀποσαμένῃ τότε παντοίως ἐφείλκετο βλέμμασι, νείμασι, συνθήμασιν».

Ἀλέξαρ. Ἑπικτ. Α', κη', 1 «οὐ πάύσῃ, τρικάρωνον καὶ τάλαντατον γερόντιον, περὶ τὰς ἐφ' ἡλικίας ἀνθούσας ἡμᾶς, ὥς τις ἄρτι νεάζειν ἀρχόμενος;». Β', α', 5 εἰμὶ γὰρ ἐξ ἐκείνου, μὰ τὴν Ἄρτεριν, οὐδὲ προσέβλεψαν ἔτι πολλοὶ οὐδὲ ἐπειράσαν αἰδοῦμενοί σου τὰς πολιορκίας». Πρβ. καὶ Γ', νβ', 2 «ὕποπειρῶσι γὰρ τὴν παλλακὴν τοῦ τῆς οἰκίας δεσπότου» καὶ Αἰλιαν. π. Ζφ. ΙΑ', 5 καὶ δὲ καὶ νέον ὀρεκτὸν ὕποπειρᾷ παρόντα τις κτλ.».

Οὐ μόνον δ' ἐπ' ἀνδρὸς τάττεται τὸ ἐνεργητικὸν ῥῆμα περὶ ἀλλὰ καὶ ἐπὶ γυναικὸς εἰς ἔρωτα πρόκαλουμένης ἀνδρα καὶ λόγους αὐτῇ περὶ μίξεως προσφερούσης, ὡς ἐν τοῖς Ἡθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου σελ. 300, δ' αἶρασθῆναι δὲ αὐτοῦ λέγουσιν Ὅχνην μίαν τῶν Κολωνοῦ θυγατέρων ἀνεψιάν οὔσαν· ἐπεὶ δὲ περὶ ὧσαν ὁ Εὐνυστος ἀπετρίψατο καὶ λειδωρήσας ἀπέλθεν κτλ.». Φέρεται δὲ καὶ ἐν τῷ Κύκλωπι τοῦ Εὐριπίδου στίχ. 581 αὐτὴν ἀν φιλήσαμεν· αἱ Χέρτες περὶ σέ με». Πρβ. καὶ Ἀπολλόδ. Γ', ιγ', 3 καὶ Ἀστυδάμεια Ἀκάστου γυνὴ Πηλέως ἐρασθεῖσα περὶ συνουσίας προσέειπε αὐτῇ λόγους» καὶ Μικρ. Ἱστορ. Δινδ. Τάμ. Α', σελ. 40, 17 αὐτὴ ἡ Ἀκάστου γυνὴ Πηλέως ἐρασθεῖσα λόγους ὑπὲρ μίξεως εἰσφέρει», κτλ.

Ἦς δὲ λέγεται ἐνεργητικῶς περὶ τινα, οὕτω καὶ παθητικῶς περὶ μὲν ὑπὸ τινος καὶ κατ' ἀόριστον ἐπειράθη ὑπὸ τινος καὶ κατὰ παρακείμενον παπειράμαι ὑπὸ τινος, οἷον

Ξενοφ. Ἱέρ. ΙΑ', 11 ἄσπερ οὐ μόνον φιλοῖα ἀν ἀλλὰ καὶ ἔρῳ ὑπ' ἀνθρώπων καὶ τοῖς καλοῖς οὐ πειρᾶν ἀλλὰ πειρώμενον ὑπ' αὐτῶν ἀνέχεσθαι ἀν σε δέοι». Πλάτ. Φαίδρ. σελ. 227, γ' ἀγγέλας γὰρ δὴ ὁ Δυσίας πειρώμενόν τινα τῶν καλῶν, οὐχ

ὕπ' ἐραστοῦ δέ, κτέ.» Σχολ. «Τὸ *πειρώμενον* παθητικῶς ἀκουστέον ἀντὶ τοῦ *πειραζόμενον* παρὰ τινος, τούτεστι προσπαζόμενον καὶ προσβαλλόμενον».

Θουκυδ. Γ', 54 «*πειραθεὶς* δὲ ὁ Ἀρμόδιος ὑπὸ Ἰππάρχου τοῦ Πεισιστράτου καὶ οὐ πεισθεὶς καταγορεύει τῷ Ἀριστογέιτον». Σχολ. «*Πειραθεὶς*: ἐρωτικὴν πῆραν δεξάμενος». Κακῶς παρὰ τῷ Εὐσταθίῳ σελ. 445, 16 εἶνε γεγραμμένον «*πειρα-Σθεις* ὁ Ἀρμόδιος».

Ἀπολλόδ. Γ', γ', 3 «Πηλέως δὲ πρὸς Ἀκαστον καταψεύδεται λέγουσα ὑπ' αὐτοῦ περὶ συνουσίας *πειπειῶσθαι*».

Ἐν τῇ Ἑκλογῇ Θωμᾶ τοῦ Μαγίστρου ἀναγινώσκεται σελ. 276, 5 «*Πειρῶ* ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ συννεύω αἰτιατικῇ συντασσόμενον—*Πειρῶμαι* δὲ ἐπὶ τὸ πολὺ μὲν τὸ ἀπόπειραν ποιοῦμαι, ἀπαξ δὲ καὶ τὸ συννεύω, ὡς παρὰ Πινδάρῳ ἀμφότερα δὲ γενικῇ. Καὶ *πειρῶμαι* τὸ συννεύομαι. Θουκυδίδης ἐν τῇ ἑκτῇ *πειραθεὶς* δὲ ὁ Ἀρμόδιος ὑπὸ Ἰππάρχου τοῦ Πεισιστράτου καὶ οὐ πεισθεὶς. Καὶ *πείρασις* ἡ σύννευσις, ὡς ὁ αὐτὸς ἐν τῇ αὐτῇ ἀπαρνηθέντα τὴν *πείρασιν*». Τὸ χωρίον τοῦ Πινδάρου κείμενον ἐν Πυθιονικῶν Β', στίχ. 34 ἔχει οὕτως «ὅτι τε μεγαλοκευθέσσιεν ἐν ποτε θαλάμοις Διὸς *ἀκοιτῖν ἐπειράτο*». Φέρεται δ' εἰς αὐτὸ τὸ ἐξῆς σχόλιον (σελ. 317 Βουκλ.) «Δεύτερον δὲ ὅτι τοῖς μεγάλοις καὶ εὐκατασκευάστοις θαλάμοις τοῦ Διὸς τὴν γαμετὴν Ἦραν *ἐπείρα* τε καὶ ἐνήδρευεν» τὸ γὰρ *ἐπείρατο* παθητικὸν ὃν ἀντὶ τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐστὶ, σημαίνει δὲ τὸ ἐνήδρευε». Ὁ Ἐκκῆρος μετετύπωσε τὸ *ἐπείρατο* εἰς τὸ *ἐπείρασε*. Ἄν ἡ παραδεδομένη γραφὴ ἔχῃ ὀρθῶς, εὐλογον ἴσως εἶνε νὰ μὴ νομίζεται ὅτι τὸ *ἐπείρατο* κεῖται ἀντὶ τοῦ *ἐπείρα* ἀλλ' ὅτι ἐλλιπῶς ἡ ῥῆσις προσηνέχθη, παρασιωπηθέντος τοῦ τὴν αἰσχρὰν καὶ ἀσεβῆ πρᾶξιν δηλοῦντος ἀπαρεμφότου. Πρ6. Ἐνάρχ. παρ' Ἀθην. σελ. 569, γ' «καὶ τῶνδ' ἐκάστην ἐστὶν ἀδεῶς, εὐτελῶς, μεθ' ἡμέραν, πρὸς ἐσπέραν, πάντας τρόπους». Φιλῆμ. παρ' Ἀἰλιαν. π. Ζφ. IB', 10 «μῦς λευκός, ὅταν αὐτὴν τις (ἀλλ' αἰσχύομαι λέγειν), κέκραγε ¹ τηλικούτον κτέ.» Παλατ. Ἀνθολ. Ε', 84 «ὁ Ζεὺς τὴν Δανάην χρυσοῦ, κέ-γῳ δὲ σὲ χρυσοῦ». Δουικιν. Θεῶν Διὰλ. IE', 2 «ἐγὼ δὲ ᾗδῃ

ποτέ τὴν Ἀφροδίτην (ἀλλ' οὐ χρὴ αὐχεῖν)», κτλ. Ἀκριβέστατα περὶ τῆς χρήσεως ταύτης θὰ διαλάβωμεν ἐν ἄλλῳ τόπῳ. Παρασημειωτέον δ' ὅτι ἀπαντᾷ παρὰ τῷ Πινδάρῳ καὶ ἀνυμφείας ἐπεῖρα κεῖνος ἐν λέκτροις Ἀκάστου εὐνᾶς» (Νεμ. Ε', 30).

Εὖ ποιῶν ὁ Πειρῶν ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Μοῖριδος σελ. 310 ἔτρεψε τὸ παρὰ Λιβανίῳ αἰκεῖνοι ἐπειρῶντο τὴν γυναῖκα καὶ τὸν παῖδα ἔσπευδον ἀνελεῖν» εἰς τὸ ἀπειρῶν τε τὴν γυναῖκα κτλ.». Ἀντὶ τῆς αἰτιατικῆς πτώσεως τὴν γυναῖκα ἔκειτο ἡ γενικὴ τῆς γυναικός, δὲν θὰ ἐφαίνετο ἴσως ὑποπτος ὁ τύπος ἐπειρῶντο. Πρβ. Ἀρισταίν. Ἐπιστ. Δ' ἀπλησιαίτερον προσμίζωμεν καὶ περασόμεθα τῆς καλῆς». Ζ' προσπαίζων ἅμα καὶ πειρῶμενος τῆς καλῆς». Ἀντων. Διβερ. ΔΘ' καὶ πλεῖστα δῶρα πέμψας ἐπειράθη τῆς παιδός, εἰ πως αὐτῷ δύνατο κρύφα μιγῆναι τῶν γονέων». Ἔτι δὲ Ἀχιλλ. Τάτ. Β', 27 καὶ τέλος ἔδοξεν ἀποπειραθῆναι τῆς κόρης» καὶ Σχολ. Ἀριστοφ. Νεφ. 1063 ἀκαταψεύδεται αὐτοῦ πρὸς Ἀκαστον ὡς ἀποπειραθέντος αὐτῆς».

Περὶ τῆς μετ' αἰτιατικῆς συντάξεως τοῦ ῥήματος πειρῶμαι ἐποίησατο λόγον ὁ Βερνάρδus ἐν τῇ Ἐπιστημονικῇ Συντάξει σελ. 149, ἀλλὰ λίαν ἀβασανίστως καὶ ἀνεπιστάτως. Σφάλλεται δὲ καὶ ὁ Μελλόρνιος γράφων ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀνακρεοντείων σελ. 128 «Verum probare omisit, πειρᾶσθαι cum accusativo construi, quod diligentissimus Seidlerus se legere non meminerat, interpunctione adiuuans Eurip. Troad. 989. Nam in Thucyd. IV, 25., ubi vulgo legitur τὸν λιμένα ἐπειρῶντο, non dubium, quin Clariss. Editor exhibiturus sit ἐπειρῶν ex omn. mss. codd. Pindarus quidem Pyth. II, 62. dixit ἐπειρᾶτο ἀκοῖν Διός». Τὸ χωρίον τοῦ Θουκυδίδου πλήρες ἐκφερόμεγον εἶνε αἰ μὲν Ἀθηναῖοι ΚΑΤΑ τὸν λιμένα ταῖς ναυσὶν ἐπειρῶν. Τὴν κοινῶς ἄλλοτε παραδεδεγμένην γραφὴν ἐπειρῶντο εὗρε παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ καὶ ὁ σχολιαστὴς σημειούμενος ἅ' Επειρῶντο : γράφεται ἐπειρῶν». Καὶ ἀλλὰ γού. δ' ὁ Θουκυδίδης ποιεῖται χρῆσιν τοῦ ἐνεργητικοῦ πειρῶ ἀντὶ τοῦ πειρῶμαι, οἷον Α', 61 «πειράσαντες πρῶτον τοῦ χωρίου καὶ οὐχ

ἐλόντες». Β', 19 «προσβαλόντες τῇ Οἰνῇ καὶ πᾶσαν ἰδέαν πει-
ράσαντες», κτλ. Πρβ. καὶ Β', 98 «ἀποπειράσαι τοῦ Πειραιῶς».
Δ', 107 «καὶ κατὰ γῆν ἀποπειράσας ἄμα», κτλ.

§. 9. πῶς τι—πῶς τε.

Νικόλ. Δαμασκην. Ἀποσπ. Ἱστορ. Μυλλ. Τόμ. Γ', σελ. 386
«Ὁ δὲ ἐπέισθη τε καὶ διὰ ταῦτα ἀφῆκε Λίξον. Μετὰ δὲ ταῦτα
ἐπὶ δεῖπνον ἐκάλεσε χαμαὶ τε ἀνέκλινε καὶ τὰ ὅσα παρτίθει
φαῦλά τε σιτία πίνειν τε ὄξος ἐνέχει καὶ πῶς δειπνοῦντα ἤρετο
πῶς γε δειπνοίη. Ὁ δ' εἶπεν ὡς εἶλες παρὰ ἀνδρὶ ἐχθρῷ. Ὁ δὲ
γελάσας εὖ μάλα τῶν αὐτῷ παρακειμένων ἐπεδαψιλεύετό τε καὶ
εὐμενέστερος ἐγένετο».

Οὕτως ἀνέγνω ὁ Μυλλῆρος ἀντὶ τοῦ «ἤρετο πῶς τε δειπνοίη»
μεταβαλὼν τὸ μόριον ΤΕ εἰς τὸ ΓΕ. Καὶ γίνεται μὲν συχνάκις
ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων σύγχυσις τῶν μορίων τούτων, ἀλλ' ἐν τῷ
παρόντι χωρίῳ ἐξελέγχεται ὅλως ἀπροσδιόνητος ἡ χρῆσις τοῦ
ΓΕ. Ὁ Διονόρριος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν μικρῶν ἱστορικῶν Τόμ. Α',
σελ. XIX κελεύει νὰ γραφῇ «ἤρετο πῶς δειπνοίη», ἐξαλειφόμε-
νου τοῦ συνδέσμου ΤΕ.

Ἀλλ', ἂν μὴ σφαλλώμεθα, τὸ ὕγιος ἔχον εἶνε «ἤρετο πῶς τι
δειπνοίη», ὅπερ γραμματικῶς ἀναλυόμενον ἢ ἐξαπλούμενον γίνε-
ται «ἤρετο ποῖόν τινα τρόπον δειπνοίη». Ὅτι δ' εὐκόλως ἠδύ-
νατο νὰ παραφθαρῇ τὸ ἀγνωστότερον πῶς τι, μεταπιπτοῦσης τῆς
ἀντωνυμίας ΤΙ εἰς τὸν σύνδεσμον ΤΕ, εἶνε περιττὸν καὶ νὰ εἴ-
πωμεν. Περὶ τῆς συγχύσεως τοῦ ΤΙ καὶ ΤΕ ἴδε Βάστιον *Com-
ment. Palaeogr.* σελ. 848.

Τοῦ πῶς τι ἱκανὰ παρέχει ἡμῖν παραδείγματα ὁ Πλάτων λέ-
γων Τιμ. σελ. 22, β' «πῶς τι τοῦτο λέγεις;» καὶ Σοφιστ. σελ.
261, ε' «πῶς τι τοῦτ' εἶπες;» καὶ Πολιτικ. σελ. 297, γ' «πῶς
τι τοῦτ' εἴρηκας;» καὶ Θεαιτ. σελ. 146, δ' «πῶς τι τοῦτο λέ-
γεις, ὦ Σώκρατες;» καὶ σελ. 208, ε' «πῶς τι τοῦτο;» καὶ
Ἰων. σελ. 530, α' «καὶ πῶς τι ἠγωνίσω;». Πρβ. καὶ Ἰκπ.
Μετξ. σελ. 297, ε' «πῶς τι ἄρ' ἂν ἀγωνίζοιμεθα;». Εὐρίσκαται
δὲ καὶ παρὰ τῷ Δημοσθένει σελ. 416, 242 «καὶ περιῶν ἐρεῖ»

πῶς εἰ τοὺς δικαστὰς ἀπαγαγὼν ἀπὸ τῆς ὑποθέσεως ὡχόμεν τὸ πρᾶγμα· αὐτῶν ὑπελόμενος;». Ἰσως δὲ καὶ τὸ ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασι τοῦ Ξενοφάντος βιβλ. Γ', ιγ', 6 κοινῶς φερόμενον «καὶ πῶς ΤΙ, ἔφη, ἀπῆλλαχεν ἐκ τῆς ὁδοῦ;» εὐλογον ἦτο νὰ μὲν ἀκίνητον καὶ νὰ μὴ μεταβληθῇ κατὰ τινα τῶν ἀντιγράφων εἰς τὸ «καὶ πῶς ΔΗ, ἔφη, ἀπῆλλαχεν ἐκ τῆς ὁδοῦ;». Ὁ Διοδώριος ἀπαλείψας τὴν ἀντωνυμίαν ΤΙ ἐξέδωκε «καὶ πῶς, ἔφη, ἀπῆλλαχεν ἐκ τῆς ὁδοῦ;».

Παρατηρήσιον δ' ὅτι ἄλλοι προκρίνουσι τὴν ἐκφορὰν πῶς τί—; ἢ πῶς; τί—; Καλὸν δὲ νομίζομεν νὰ παρατεθῇ κατὰ λέξιν ἡ σημείωσις ἣν ὁ Σταλδωμίος ἐποίησατο εἰς τὸ ἐξ Ἰκτίου τοῦ Μειζήνορος προεκκείμενον χωρίον· «πῶς τί ἄρ' ἂν ἀγωνιζόμεθα;] Schaefer. Appar. ad Demosth. II. p. 656. et Buttmann. ad h. l. in talibus ubique τι scribendum censent ut ἑγκλιτικόν. Sed quam Heinendorf. ad h. l. ad Theaet. p. 208. E. ad Soph. p. 26f. E. amplexatus est rationem, eam nuper acutissime defendit Hermann. Praef. ad Sophocl. Antig. ed 3. p. VI sqq. Coarctata est enim more Graeco duplex interrogatio, πῶς ἄρ' ἂν ἀγωνιζόμεθα; quo argumento pugnabimus; et τί ἄρ' ἂν ἀγωνιζόμεθα; h. e. quid erit quod contendamus. Etiam ordine inverso τί πῶς legi meminimus. Phileb. p. 58. A: σὺ δὲ τί πῶς—διακρίνεις ἄν; Eurip. Helen. 873: Ἐλένη, τί τάμα πῶς ἔχει θεσπίσματα;». Γράφει δ' ὁ Σταλδωμίος καὶ εἰς τὸ ἐκ τοῦ Πολιτικοῦ μνημονευθέν χωρίον «Πῶς τί τοῦτ' εἴρηκας] Nec hic Stephanus duplicem interrogationem sic in unam coniunctam tolerare voluit. Scribendum enim putat disiuncte, Πῶς; τί τοῦτ' εἴρηκας; Atqui nos quidem ingenue fatemur nullam videre causam, quamobrem utriusque interrogationis coniunctio reicienda sit. Nam coarctata oratio sic explicanda est: πῶς εἴρηκας καὶ τί ἔστι τοῦτ' ὃ εἴρηκας; wie meinst du und was ist es, was du meinst?». .

Ἀνέγνωμεν τὰ ὑπὸ τοῦ Ἑρμαννοῦ ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Ἀντι-

γόνης γεγραμμένα, ἀλλ' ἀδυνατοῦμεν νὰ πεισθῶμεν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λελεπτολογημένοις εὐρίσκοντες πολλῶ ἀπλουστέραν καὶ φυσικωτέραν τὴν μετὰ τῆς ἐγκλιτικῆς ἀντωνυμίας ἐκφορὰν.

Τὸ οὐδέτερον τῆς ἀορίστου ἀντωνυμίας κατ' ἐπιρρηματικὴν ἔννοιαν λαμβανόμενον συντάσσεται μετὰ πολλῶν ἐπιρρημάτων, οἷον ὁμοῦ *ΤΙ*, *ἐγγὺς ΤΙ*, *σχεδόν ΤΙ*, *μᾶλλον ΤΙ*, *ἥσόν ΤΙ*, *πάνυ ΤΙ* (*πάνυ δὴ τι*, οὐ *πάνυ τι*), *μάλα ΤΙ* (*μάλα δὴ τι*), *διαφερόντως ΤΙ*, *φούλως ΤΙ*, *οὕτω ΤΙ* (*οὕτω δὴ τι*), κτλ. Γνωστότατον δ' εἶναι τὸ τε ὁπωσοῦν καὶ τὸ μετὰ τοῦ *ΤΙ* ὁπως-*ΤΙ* ὄν. Ἐν τῷ Οἰκονομικῷ τοῦ Ξενοφῶντος κεφ. Θ', 1 ἀναγινώσκεται «ἡ γυνὴ ἐδόκει σοι, ἔφη ἐγώ, ὃ Ἰσχόμαχε, πῶς τι ἐπακούειν ὧν σὺ ἐσπούδαζες διδάσκων;», ὅπερ δὲν δύναται ἄλλως ὁ γραμματικὸς νὰ παραστήσῃ ἢ διὰ τοῦ ποιούν τινα τρόπον.

Μετὰ τοῦ χρονικοῦ ἐπιρρήματος *πηνίκα* καὶ ὀπηνίκα εὐρίσκεται ἐνίοτε συνημμένον τὸ πληθυντικὸν ἌΤΤΑ, οἷον Ἀριστοφάν. Ὅρν. 1514 «*πηνίκα ἄττ' ἀπώλετο*;» καὶ Ἀποσπ. 590 «*πυθοῦ χελιδὼν πηνίκα ἄττα φαίνεται*» καὶ Ἀποσπ. 591 «*ὀπηνίκα ἄτθ' ὑμεῖς κοπιᾶτ' ὀρχούμενοι*» (Ἴδε Βέργκιον Ἀποσπ. Κωμ. Τόμ. Β', σελ. 1181 Μειν. καὶ Μεινέκιον Τόμ. Ε', σελ. 14 καὶ Ἀνδρόρριον Ἀρποκρατ. Τόμ. Α', σελ. 65). Ἐχεται δ' ὁμοίας ἐννοίας τὸ *πηνίκα ἄττα* τῷ *πηνίκα μάλιστα*, ὡς παρετηρήθη καὶ ὑπὸ τοῦ Κοβήτου *Collect. Crit.* σελ. 174 κέξ. Πρβ. καὶ *Var. Lect.* σελ. 511 ἐκδ. β'.

Τὸ ἐν τῷ Φιλίβῳ χωρίον «σὺ δὲ τί πῶς—διακρίνοις ἄν;», ἀνθ' οὗ ἄλλοι γράφουσι «σὺ δὲ τί; πῶς—διακρίνοις ἄν;», καὶ τὸ ἐν τῇ Ἑλένῃ τοῦ Εὐριπίδου «Ἑλένη, τί τάμά πῶς ἔχει θεσπίσματα;» οὐδὲν συμβάλλονται εἰς πίστωσιν τῆς ἐκφορᾶς πῶς τί—; Ἀπερισκέπτως δ' ὁ Κοραῆς ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Παραλήλων Βίων τοῦ Πλουτάρχου (Μέρο. Α', σελ. 426) ἔγραψε «Πολλάκις οἱ ἀντιγραφεῖς συνέχον τὸ Πῶς τῇ Πρός, ὡς ἀμφοτέρα μηδὲν θέον παραλαμβάνειν, ἢ ἐκάτερον εἰς τὸ ἕτερον μεταποιεῖν. Διορθούσθω οὖν ἡμῖν ἐν παρέργῳ καὶ τὸ τοῦ Πλάτωνος (Θεαιτ. σελ. 146), Πῶς; τί τοῦτο λέγεις, ὃ Σώκρατες; γράφουσι, Πρὸς τί τοῦτο κ.τ.λ.»

Καὶ ἄλλα δὲ τινα φέρονται ἐν τῇ ἐκ τοῦ Λαμασκηνοῦ Νικο-
λάου παρατεθείσῃ περικοπῇ, περὶ ὧν δύναταί τις ν' ἀμφιβάλλῃ ἀν-
υγιῶς ἔχουσιν, οἷον «Ὁ δὲ ἐπείσθη τε καὶ διὰ ταῦτα ἀφῆκε Λί-
ξον», ἀνθ' οὗ ἀναγνωστέον ἰσως πάραυτα ἦτοι οὐδὲν μελλήσας
(ΠΑΡΑΥΤΑ—ΠΑΤΑΥΤΑ—ΔΙΑΤΑΥΤΑ), καὶ «Μετὰ δὲ ταῦτα
ἐπὶ δεῖπνον ἐκάλεσε χαμαὶ τε ἀνέκλινε καὶ τὰ ὁστὰ παρτίθει
φαῦλά τε σιτία», ὅπερ οὐδὲν ἄλλο δηλοῖ ἢ ἃ πρόχειρα εἶχεν
ὁστὰ ἐξ ὧν ἔσθιε κρεῶν. Ἀλλ' ἂν τις ἐπιστήσῃ πως τὴν διά-
νοιαν, θὰ εὕρῃ πολλῶν προσφορώτερον τὸ ἄνευ ἄρθρου «καὶ ὁστὰ
παρτίθει». Δὲν εἶνε δ' ἀπίθανον νὰ ὑπονοήσῃ τις ὅτι κατ' ἀρχὰς
ἔκειτο «Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ δεῖπνον ἐκάλεσε χαμαὶ τε ἀνέκλινε
κατὰ ὁστὰ παρτίθει κτέ.»

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Σεπτεμβρίου 1878.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Σ. ΚΟΝΤΟΣ.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΣ ΠΟΙΗΤΩΝ.

Καίτοι πολλαὶ παρ' ἡμῖν ἐξεδόθησαν ποιητῶν μεταφράσεις,
ὅμως οὐδεὶς ἐπεχείρησε νὰ διαλάβῃ περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ὀφεί-
λει νὰ γίνεταί ἡ μετάφρασις ἔργου ποιητικοῦ. Ἐγράφησαν μὲν
βραχέα τινα περὶ τούτου ἐν τοῖς προλόγοις μεταφράσεών τινων,
ἀλλὰ ταῦτα μᾶλλον πρὸς ἀπολογίαν ἢ πρὸς ἀμερόληπτον ἐξα-
κρίβωσιν τῆς ἀληθείας. Τούτου ἕνεκεν ἐπιχειροῦμεν ἐν ταύτῃ τῇ
διατριβῇ νὰ πραγματευθῶμεν περὶ μεταφράσεως ποιητῶν, ἀ-
πτόμενοι πάντων ἐν γένει τῶν ζητημάτων τῶν ἀναγομένων εἰς
τὸ ἡμέτερον θέμα.

§ 1.

Καὶ πρῶτον ὑπάρχει τὸ ζήτημα ἂν μεταφράζωνται οἱ ποιη-
ταί· πολλοὶ ἀπεκρίθησαν εἰς τοῦτο ἀποφατικῶς φρονούντες ὅτι

ἀδύνατον εἶναι νὰ μετενεχθῇ ἀκριβῶς ποίημα τι ἀπὸ τινος γλώσσης εἰς ἄλλην, μάλιστα δ' ἐκ παλαιᾶς εἰς νεωτέραν. Τὴν γνώμην ταύτην ἐξέφρασαν διασημότετοι ἄνδρες, οἷον ὁ Ἀβὼντίος, ὁ Colletet, ἀκαδημαῖκός τοῦ 12' αἰῶνος, ὁ Stuart Mill καὶ ὁ ποιητὴς Ἀλφρόντος Λαμαρτίνος. Τὰς ἰδέας τῶν τριῶν πρώτων ἀνδρῶν ἀναιρῶσκει τις προχείρως ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ Egger Ὁ Ἑλλητισμός ἐκ τῇ Γαλλίᾳ (τόμ. Β', σελ. 122—123), ἡμεῖς δὲ παραθέτομεν ἐνταῦθα τὴν κρίσιν τοῦ Λαμαρτίνου, ἥς οὐδὲ μείζων ποιεῖται ὁ Egger. Ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ ἐν τῷ λαμπρῷ αὐτοῦ λόγῳ, ὃν ἐξεφώνησεν ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ γενόμενος μέλος αὐτῆς, διαλαμβάνων περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Daru γενομένης μεταφράσεως τοῦ Ὁρατίου, παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς: «Οὐδέ τις μεταφράζεται· ἡ ἀτομικότης τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ὅφους εἶναι ἀμετάδοτος, ὡς πᾶσα ἄλλη ἀτομικότης. Ἡ ἔννοια τὸ πολὺ μεταγγίζεται ἀπὸ τινος γλώσσης εἰς ἄλλην, ἀλλ' ἡ μορφή τῆς ἐννοίας, τὸ χρῶμα καὶ ἡ ἁρμονία αὐτῆς διαφεύγουσι· καὶ τίς δύναται νὰ εἴπῃ πόσον συμβάλλει ἡ μορφή πρὸς τὴν ἔννοιαν ἢ τὸ χρῶμα πρὸς τὴν εἰκόνα; Ἀλλ' ἂν ἐκεῖνο οὐ προτίθεται τὴν μετάφρασιν ἀποτελεῖ ὅχι ἔννοιαν, ἀλλὰ παροδικὴν τινα αἰσθησιν, ἢ ὄνειρον ἡμιτελές τῆς φαντασίας ἢ τῆς ψυχῆς τοῦ ποιητοῦ, ἢ φθόγγον ἀόριστον καὶ ἀναρθρον τῆς λύρας αὐτοῦ, ἢ χάριν γυμνὴν καὶ ἀκατάληπτον ὑπὸ τοῦ πνεύματός σου, τί θ' ἀπομείνῃ ἐν τῇ μεταφράσει; λέξεις τινὲς κεναὶ καὶ ἀκομφοί, παραπλήσiai πρὸς τὰ ἐξ ἁμαυροῦ καὶ βαρέως μετᾶλλου νομίσματα, ἀνθ' ὧν ἀνταλλάσσεις τὴν χρυσὴν δραχμὴν, τὴν ἐκ τοῦ σήματος καὶ τῆς λάμψεως αὐτῆς ἐξαστράπτουσιν. Ἀλλως δ' ἐν τῇ ποιήσει παλαιᾶς ἐποχῆς ὑπάρχει πάντοτε μέρος τι ἥδη νεκρὸν, ἐννοιά τις τῶν χρόνων, τῶν ἡθῶν, τῶν τάπων, τῆς θερησκείας, τῶν ὑπολήψεων, ἣν μὴ ἐννοοῦντες (γράφει: μὴ αἰσθανόμενοι) ἐν τῷ παρόντι δὲν δυνάμεθα νὰ συγκινηθῶμεν ὑπ' αὐτῆς. Ἀφαιρέσον ἐκ τινος ποιήματος τὴν χρονολογίαν, τὴν πίστιν, τὴν προτυπίαν τέλος αὐτοῦ καὶ τί μένει; ὅ,τι μένει ἐξ ἀγάλματος τῶν θεῶν ἀφ' ὧν ἡ θεότης ἀπῆλθε—τεμάχιον μαρμαρω μᾶλλον ἢ ἄττον καλῶς γεγλυμμένου!» (A. de Lamartine, *Premières méditations poét.* p. 96. Paris, 1874).

Οὕτω καλῶς ἐδυνάθη ὁ Λαμαρτίνος νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν γνώ-
 μαν αὐτοῦ περὶ τοῦ ἀδύνατου τῆς μεταφράσεως· τὰ ἐπιχειρή-
 ματα αὐτοῦ φαίνονται κατὰ πρῶτον ἰσχυρὰ καὶ ἀπαράδικτα,
 πλὴν ἐκριβέστερον θεωρούμενα ἀποδείκνυνται περίεργα τῆς ὑ-
 ψηλῆς ἀλλ' ἀπαράδεκτου ἰδέας ἣν εἶχεν αὐτός περὶ μεταφρά-
 σεως. Τὴν μετάφρασιν ἐξελέγεσθαι, φαίνεται, ὡς ταλαιωσμένην
 ἀκαπαράστου τοῦ προτύπου, ἣντε ἀληθῶς εἶνε ἀδύνατον καὶ
 καταρθωτὴ δι' οὗδε λόγου ἐκθέτει. Ἀλλὰ τὴν ἰδέαν ταύτην νο-
 μίζομεν ἀπαράδεκτον ἕνεκα τῆς ὑπερβολῆς αὐτῆς· διότι, ἂν ἡ
 μετάφρασις ἔχῃ ἀντικείμενον τῇ ἀναπαράστασιν τοῦ προτύπου,
 ἔχει ταύτην κοινὴν πρὸς ὅσας τὰς εἰκαστικὰς τέχνας, εἶον
 τὴν πλαστικὴν, τὴν γραμμικὴν καὶ αὐτὴν ἐπὶ τὴν ποιητικὴν, ἃν
 δεχθῶμεν τὴν περὶ μιμήσεως θεωρίαν τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστο-
 τέλους· οὐδεμία ὅμως τῶν τεχνῶν τούτων δύναται ν' ἀναπαρα-
 στήσῃ τὸ πρῶτον αὐτῆς ὑπὸ πᾶσαν ὅσιν τελείως, οὐδεμία δύ-
 νатаи νὰ καταστήσῃ τὸ ἀντικείμενον αὐτῆς *alter ego* τοῦ
 προτύπου· ἀλλὰ πρέπει ἕνεκα τούτου ν' ἀποκηρύξωμεν τὰς εἰ-
 ρημέναις τέχνας; νομίζομεν ὅτι τοῦτο οὐδεὶς ἀποδέχεται, διότι
 ἄλλως λαμβάνεται τὸ φύσει ἀδύνατον ὡς λόγος δικαίων τὴν
 κατάργησιν τοῦ δυνατοῦ. Ταῦτα, φαίνεται, συνδῶν βραδύτερον
 καὶ αὐτός ὁ Λαμαρτίνος, ἐμετρίασεν ὀλίγον τὴν ἀπότομον αὐτοῦ
 ἔκφρασιν δι' οὐδεὶς μεταφράζεται, εἰπὼν ὅτι θεωρεῖ πάντων
 τῶν ἔργων *duochéréssatou tēn μετάφρασιν* (*Voyage en*
Οἰσίππ, Τόμ. Α', σελ. 109). Ἡ δυσχέρεια τῆς μεταφράσεως
 ὑπὸ πάντων ὁμολογεῖται, παράγει δ' αὐτὴν κυρίως ἡ ἀτομικότης
 τῶν γλωσσῶν καὶ τοῦ ὅρου, δι' ἣν, ὡς εἶδομεν, ἐθεωρήθη ἀδύ-
 νατον τὸ μεταφραστικὸν ἔργον. Τοῦτου ἕνεκα πρέπει ἐνταῦθα νὰ
 εἰπῶμεν πῶς ὀφείλει ὁ μεταφραστὴς νὰ προσενεχθῇ πρὸς τὰς
 δυσχερείας ταύτας.

Τὴν ἀτομικότητα τῆς γλώσσης διακρίνει μᾶλλον ἢ διαφορὰ
 τῶν *ιδιωμάτων*, ἥτοι τῶν εἰς πᾶσαν γλῶσσαν ἰδίων τρόπων ἐκ-
 φράσεως καὶ σχηματισμοῦ τῶν ἐννοιῶν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει
 νομίζομεν ὅτι οὔτε ὁ μεταφραστὴς οὔτε ὁ ἀναγνώστης ὀφείλει
 ν' ἄγνοῇ ὅτι ἔχει ὑπ' ὅσιν ἔργον ξένης διανοίας, ὅπερ πρέπει ν' ἄ-

ποτυπωθῇ διὰ τῶν αὐτῶν λέξεων, καίτοι αὐται παρέχουσι ξενίζουσιν φράσιν, διότι ἄλλως παραχαράσσεται τὸ πρότυπον. Οἱ δὲ φρονούντες ὅτι ἡ μετάφρασις πρέπει νὰ μὴ τηρῇ τὸ ξένον ἄρωμα (*le parfum étranger*), ὡς λέγουσιν οἱ Γάλλοι, ἀπαιτοῦσι, νομίζω, ἵνα ἡ φωτογραφία ξένου ἔχῃ τὰ χαρακτηριστικὰ ἐγχωρίου, ἢ ἡ ἀπεικόνισις ἀγάλματος Αἰγυπτιακῆς τέχνης ἐμφαίνῃ τὸν ρυθμὸν τῆς Ἑλληνικῆς καλλιτεχνίας. Παραδείγματα γλωσσικῶν ιδιωμάτων παρέχει ἡμῖν ὁ Βολταῖρος ἐν τῷ *Δοκιμῷ περὶ ἐπικῆς ποιήσεως* (Κεφάλ. Α'), ἐξ αὐτοῦ δὲ λαμβάνομεν τὸ ἐπόμενον, ὅπερ μᾶλλον θὰ σαφηνίσῃ τὴν ἔννοιαν τῶν λόγων ἡμῶν. Ἐν τῇ 36. στροφῇ τοῦ 15' ἔσματος τῆς *Ἐλευθερουμένης Ἱερουσαλὴμ*, ὅτε ἡ Ἀρμίδη ἀρχεται ὑπονοοῦσα τὴν φυγὴν τοῦ ἑραστοῦ, λέγει ὁ ποιητής:

Volea gridar: Dove, o crudel, me sola
 Lasci? ma il varco al suon chiuse il dolore:
 Sicchè tornò la flebile parola
 Più amara indietro a rimbombar sul core.

Οἱ περιπαθεῖς οὗτοι στίχοι δύνανται νὰ μεταφρασθῶσιν ἀκριβῶς ὡς ἐξῆς:

Νὰ κράξῃ ἤθελε: Σκληρέ, ποῦ μὲ ἀφίνεις μόνην;
 ἀλλ' εἰς τὸν φθόγγον τὴν ὁδὸν ἀπέκλεισεν ἡ λύπη:
 καὶ τὸ θρηνηῶδες φώνημα πικρότερον ἐστράφη
 ὀπίσω καὶ ἀντήχησεν εἰς τὴν καρδίαν ταύτης.

Ἐκ τῆς μετάφράσεως ταύτης ἀμέσως μνηύεται τὸ ξένον ἰδίωμα, ἀλλ' ὅτι οὐδαμῶς ἄλλως ἐδύνατο ν' ἀποδοθῇ τὸ κείμενον μαρτυροῦσιν αἱ ἐλευθερώτεραι μετάφράσεις, οἷα ἡ τοῦ Δημ. Γουζέλη, ἀφέντος ἀμεταφράστους τοὺς δύο τελευταίους στίχους:

"Ἦθελε νὰ φωνάξῃ τον: «ποῦ, ὦ σκληρέ, μ' ἀφήνεις;»
 ἀλλὰ ὁ πόνος ὁ δριμύς τῆς συμφορᾶς ἐκείνης
 ἐπῆρ' ὅλην τὴν δύναμιν, καὶ ἔμεινεν ἡ φιλὴ
 ἀκίνητος μὲ τὴν φωνὴν πνιγμένην εἰς τὰ χεῖλη"

(*Ἡ Ἱερουσαλ. Ἐλευθερωμ.* σελ. 361).

Ἐν τοῖς τοιούτοις λοιπὸν ὁ μεταφραστὴς ὀφείλει νὰ μεθερμητεύῃ κατὰ τὸ ξένον ἰδίωμα, ἂν καὶ ὁ περιώνυμος Chateau-

briand προσέβη περαιτέρω εἰπὼν ὅτι καὶ τὴν σύνταξιν τῶν ῥημάτων πρέπει ν' ἀλλάξῃ τις ἵνα μὴ διαφθεῖρῃ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ μεταφραζομένου (*Chateaubr. Le paradis perdu de Milton*, Τόμ. Α', σελ. XI. Paris, 1836).

Ὅσον δ' ἀφορᾷ πρὸς τὴν ἀτομικότητα τοῦ ὕφους πεποῖθαμεν ὅτι οὐδεὶς ποτε κατώρθωσεν οὐδὲ θὰ κατορθώσῃ ν' ἀποτυπώσῃ ἐν μεταφράσει τὸ ὕφος τοῦ συγγραφέως, διότι τοῦτο ὑπάρχει ἀδιακρίτως συνδεδεμένον μετὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ καὶ τῆς γλώσσης ἐν ᾗ συνέγραψε. Τὴν ἀλήθειαν τῶν λεγομένων κατέστησεν ἐν μέρει φανεράν ὁ περίφημος τῆς Ἰταλίας ποιητῆς Μόντης, ὅστις ἐν ἰδιαιτέρῳ πονηματίῳ περὶ τῆς Προτάσεως τῆς Ἰλιάδος ἀπέδειξεν ὅτι ἀδύνατος ὑπάρχει τοῖς Ἰταλοῖς ποιηταῖς ἡ μετὰ χάριτος μετάφρασις τοῦ στίχου

Μῆνιν ἄειδε, θεά, Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος,

καίτοι ἄλλως δυναμένου νὰ μεταφρασθῇ ἀκριβέστατα.

§ 2.

Σπουδαιότερον ὑπάρχει τὸ ζήτημα ἂν ἡ μετάφρασις πρέπει νὰ γίνεταί ἐν λόγῳ πεζῷ ἢ ἑμμετρος· καὶ ἐννοεῖται μὲν οἰκοθεν ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο λύει δογματικῶς ἡ περὶ τὴν στιχουργίαν ἐμπειρία καὶ δεινότης τοῦ μεταφράζοντος, ἀλλὰ τὴν λύσιν αὐτοῦ γενικῶς τιθεμένου παρέχει ἡ λύσις ἑτέρου ζητήματος, τοῦ ἐξῆς: ἂν γράφεται ποίημα ἐν λόγῳ πεζῷ. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἕτερον τοῦτο ζήτημα, πολυθρόλητον ὂν, εὕρισκει τὴν λύσιν ἐν τῇ μικρᾷ αὐτοῦ ἱστορίᾳ, ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ διέλθωμεν τὰ κυριώτερα αὐτοῦ ἱστορικὰ σημεῖα.

Ἀπὸ τῆς ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων ἐν Ἰταλίᾳ οἱ Γάλλοι ποιηταὶ εἶχον τὴν φιλοδοξίαν νὰ παραγάγωσι ποίημα ἐπικόν. Καὶ ἀνεπτύχθη μὲν περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἀληθῆς πυρετὸς ἐποποιίας, ὡς λέγει ὁ Egger (ἐνθα ἄνωτ. σελ. 187), ἀλλ' οὐδὲν ἐκ τῶν ἐπῶν ἐκείνων ἐπεδοκιμάσθη οὐδ' ἀνγορεύθη ποίημα ἐθνικόν, διὰ τοῦτο δὲ καὶ οὐδὲν ἐπέζησεν. Ὅθεν ἤρξατο σχηματιζομένη ἡ πεποίθησις ὅτι ἡ Μοῦσα τοῦ ἔπους εἶχε δυσμενῶς πρὸς τὸ Γαλλικὸν ἔθνος, καὶ ἤκούσθη τότε ὁ πολυθρόλητας

λόγος τοῦ Μαλέζιευ, ὅτι οἱ Γάλλοι δὲν ἔχουσι τὴν αἰσθη-
λὴν ἐπικήν. Ἄλλως ὅμως ἔσχον τὰ περὶ τούτου μετὰ τὴν ἐκ-
δοσιν *Τῶν κατὰ Τηλέμαχον τοῦ Φενελῶνος*· οἱ μερμηλώντες
περὶ τοῦ ποιητικοῦ κλέους τῆς Γαλλίας οὐ μόνον ἀνηγόρευσαν
ποίημα τὸ λαμπρὸν ἐσεῖν διήγημα, ἀλλὰ καὶ παρῆθ' αὐτὸ
πρὸς τὰ ἔπη τοῦ Ὀμήρου καὶ Βηργιλίου, σφοδρῶς καταφρόνουν·
κατὰ τῶν μέτρων καὶ τῶν στίχων καὶ ἀνυψοῦντες τὴν πεζολο-
γικὴν ποιήσιν.

Πρὸς τὰς ἰδέας ταύτας ἀντείπον δύο μεγάλοι ἄνδρες τοῦ 18^{ου}
αἰῶνος, ὁ περικλῆς Βολταῖρος καὶ ὁ κριτικὸς La Harpe. Ταύ-
των ὁ μὲν πρῶτος ὑπεστήριξεν ὅτι ὁ ἀποκαλῶν ποιήμα τὸν πε-
ζὸν λόγον συγχέει πάσας τὰς ἰδέας καὶ μετατοπίζει τὰ ὅρια
τῶν τεχνῶν (*Δοκίμ. π. Ἐπικ. ποιήσ. συμπεράσμα*), ὁ δὲ La
Harpe ἐν τῷ *Ἐγκωμίῳ τοῦ Φενελῶνος*, ὅπερ ἐσπεφάνωσεν ἡ
Ἀκαδημία, συνεφώνησεν ὅπως μετὰ τοῦ Βολταίρου, προσθεῖς ὅτι
ὁ πεζὸς λόγος οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἢ γλῶσσα τῶν ποιητῶν καὶ
ὅτι οὐδ' αὐτὸς ὁ Φενελῶν ἤθελεν ἐγκρίνῃ τὴν πλάνην τῶν θαυ-
μαζόντων αὐτόν (*Éloge de Fénelon*, p. 15 ἐν τῇ κλασσικῇ ἐκ-
δόσει τοῦ Τηλεμάχου τοῦ 1875).

Ἐκτοτε ἤρχεν αἱ γνῶμαι τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν, μέχρις οὗ
ἀπεφάνετο ἐναντίαν ἀντὶ τιμῆς εἴπερ τις καὶ ἄλλος τὸ Γαλ-
λικὸν ὄνομα, ὁ πρὸ μικροῦ μνημονευθεὶς Chateaubriand. Οὗτος,
ἀποδεχθεὶς κατὰ πρῶτον τοῦ Βολταίρου καὶ La Harpe τὴν
γνώμην (ἴδε τὸν πρόλογον τῆς *Ariade*), μετέγνω βραδύτερον καὶ
ἐποίησεν ἐν λόγῳ πεζῷ τὴν γνωστοτάτην ἐποποιήαν τῶν *Μαρ-
τύρων*, λησμονήσας ὅτι, εἴπερ τις καὶ ἄλλη, ἡ ἱερὰ ὑπέθεσε ἀ-
παιτῇ λόγον ἡδυσμέμενον, δι' ὃ πᾶσαι αἱ θρησκείαι ἀπὸ τῶν ἀρ-
χαιοτάτων χρόνων παρέλαβον ὡς γλῶσσαν τὴν ἐναρμόνιαν ποιῆ-
σιν. Οἶκει δ' ἀποκρούων ἐν συνειδήσει ὁ μέγας ἀνὴρ τὸ εἶδος τοῦ
λόγου ἐν ᾧ ἐδαπάνησε τὸν ποιητικὸν αὐτοῦ θησαυρὸν, ἀποφά-
γει πᾶσαν περὶ τούτου συζήτησιν ἐν τῷ Προλόγῳ τῶν *Μαρτί-
ρων*, περὶ αὐτοῦ δὲ διὰ ξένων γυναικῶν καὶ διακολογήσῃ τὸ φιλο-
λογικὸν αὐτοῦ τέλμαμα. Ἀλλὰ ἡ σπουδαιότερά βᾶσις αὐτοῦ εἶνε
τὸ ἐξῆς χωρίον τῆς Ποιητικῆς (Κεφάλ. Α΄.) τοῦ Ἀριστοτέλους:

«Ἡ δὲ ἐποποιία μόνον τοῖς λόγοις φιλοῖς ἢ τοῖς μέτροις (μεινέται).»

Παρατηροῦμεν ὁμῶς ὅτι λόγοι *φιλοὶ* ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ ἐννοοῦνται οὐχὶ οἱ ἄμετροι, ἀλλ' οἱ ἀνεῦ μέλους κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς ὠδικούς τῆς λυρικῆς ποιήσεως. Ὁ Πλάτων ἐν τῷ Φαίδρῳ 278 C καλεῖ τὴν ποίησιν τοῦ Ὀμήρου *ψιλὴν* καὶ ἀντιδαιρεῖ ταύτην πρὸς τὴν ἐν ὠδῇ, ἥτοι τὴν λυρικήν· ὁ δὲ Ἀριστοτέλης παρακατιῶν ὀνομάζει τὴν ἐποποιίαν «ψιλομετρίαν» (ἴδε Tygwhitt εἰς Ἀριστοτ. Ποιητ. σ. 94, ἐκδ. 5.). Τὸ χωρίον ἄρα τοῦ Σταγειρίτου οὐδόλως συνταλεῖ πρὸς κώρωσιν τῆς γνώμης ὅτι ποίημα γράφεται καὶ ἐν λόγῳ πεζῷ· διὸ τὴν γνώμην ταύτην θεωροῦμεν ἐντελῶς ἡμαρτημένην(*). Τὰ ὅρια τῆς διανοίας καὶ τοῦ αἰσθήματος, τῆς ποιήσεως καὶ τῶν ἐπιστημῶν ὑπάρχουσι πρὸ πολλοῦ διαγεγραμμένα. Πάλαι ποτὲ φιλοσοφίαν καὶ ποίησιν ὑπερέτει οὗτος λόγος καὶ τοὺς ποιητὰς ἐθεώρουν σοφιστὰς χρησαμένους τῇ ποιήσει παραπετάσματι (Πλ. Πρωτ. 316 Ε') ἥδη ὁμῶς ὑπάρχουσιν αὐταὶ διωρισμέναι· καὶ ἡ μὲν ποίησις, ὡς ἀληθὲς θεῖον ἔθρον, παρέλαβε τὸν τελειώτατον λόγον, ἥτοι τὸν ἔχοντα χρῶμα, εἰκόνα, ρυθμόν, ἁρμονίαν καὶ αἶσθημα, ἡ δὲ φιλοσοφία καὶ αἱ ἐπιστῆμαι παρέλαβον τὸν γυμνὸν καὶ αὐστηρὸν λόγον, σύμβολον ὄντα τῆς αὐστηρᾶς καὶ ἀπαρεγκλίτου ἐρεῦνης

(*) Σημειώτερον ὅτι ποίηματα ἔγραψαν ἐν λόγῳ πεζῷ ἐκ μὲν τῶν νεωτέρων πλὴν τοῦ Chateaubriand ὁ Γερμανὸς εἰδυλλιογράφος Geszner καὶ πλείστοι δραματικοὶ ποιηταί· ἐκ δὲ τῶν ἀρχαίων ὁ Συρακούσιος Σώφρων, δοκιμώτατος μιμογράφος, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ξέναρχος, ὁ Φλώριος Ἀσωπώδωρος, ποιητὴς ἐρωτικῶν ἀσμάτων καὶ κωμωδιῶν, καὶ ὁ Τῆτος Ἀλεξάμενος, ὁ εὐρετὴς τοῦ διαλόγου. Ἀλλὰ τούτων οὐδεὶς καταλείγεται ἐν τῇ χορείᾳ τῶν ἐνδόξων ποιητῶν τῆς Ἑλλάδος, πλὴν τοῦ Σώφρονος, οὗ τοὺς μίμους καὶ ἄλλοι καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων ἐπαικτικῶς ἐξετάμα. Ἀλλ' ὁ ὄδαμος οὗτος ποιητὴς καὶ ἐν τούτῳ ἔδειξε τὴν εὐφορίαν αὐτοῦ· οὐ καίτοι ἀποβρίψας τὸ μέτρον, μεταχειρίσθη ὁμῶς λόγον μετὰ ρυθμοῦ ὁμοιάζοντος πρὸς τὸν ρυθμὸν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν ὕμνων καὶ προσεγγίζοντος εἰς τὸ ἡμέτερον μέτρον τοῦ τόνου. ἴδε Valckenaer Θεοκρ. Ἀδωνιαζ. σελ. 200. — Hermann Ἀριστοτ. Ποιητ. σελ. 93. — Tygwhitt αὐτόθι· σελ. 95.

τῆς ἀληθείας. Τοῦτου ἕνεκα τὸ ποίημα πρέπει νὰ ἔχῃ λόγον ἑμμετρον, οὐ ἄνευ ἀδύνατον νὰ ὀνομασθῇ ποίημα. Ὁρθῶς ἄρα καὶ ὁ Μόντης ἐν τῷ ἀνωτέρῳ μνημονευθέντι πονηματίῳ αὐτοῦ ἀποφαίνεται ὅτι «ἄνευ ρυθμοῦ, ἄνευ μέτρου, ἄνευ μέλους οὐδεμία ὑπάρχει ποίησις», καὶ ὁ Γάλλος Φραγκιέρως λέγει ὅτι «δύναται μὲν νὰ ὑπάρξωσι στίχοι καὶ ἄνευ ποιήσεως,

neque enim concludere versum

dixeris esse satis,

ἀλλ' ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ ποίησις ἄνευ στίχων» (Ἐν τοῖς *Mémoires de l'Académie des inscriptions*, Τόμ. VI, σελ. 274).

Ἄν δ' ἐνίοτε ὁ πεζὸς λόγος ἔχῃ ποιητικὸν καλλωπισμὸν, ὅπως ὁ τοῦ Φινελῶνος, τοῦτο οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ ὅτι ἀνεπετερώθη μέχρι ποιήσεως, κατὰ τὴν εὐτυχῇ ἔκφρασιν τοῦ Κ. Ῥαγκαβῆ (*Ποιητ. ἀγῶν* 1874, σελ. 8).

Ἐκ τῶν εἰρημένων ποριζόμεθα ὅτι καὶ ἡ μετάφρασις ποιητοῦ πρέπει νὰ γίνεται ἑμμετρος· τοῦτο δὲ οὐ μόνον ἡ κρίσις τοῦ νοῦς ἀπαιτεῖ, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ προσέτι ἡ αἴσθησις· πολλάκις δυσχεραίνει τις ὅτι ἐξασθενοῖ τὴν ἔννοιαν τοῦ ποιήματος ἀφαιρῶν τὴν ἁρμονίαν, νομίζει δὲ ὅτι πράττει ἱεροσυλίαν καὶ ἀπογοητεύεται ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ (*M^{mo} Belloc, Lord Byron* Τόμ. Α', σελ. 41).

§ 3.

Μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὸ τρίτον καὶ κυριώτερον ζήτημα περὶ τοῦ εἶδους τῆς μεταφράσεως ὅπερ ὀφείλει τις νὰ παραδεχθῇ. Τρία κυρίως εἶδη μεταφράσεων ὑπάρχουσιν, αἱ λεγόμεναι *ἐλεύθεραι*, αἱ κατὰ *λέξιν* μεταφράσεις καὶ αἱ κατ' *ἐννοιαν*· διερχόμενοι δὲ καθ' ἑκάστον τὰ εἶδη ταῦτα, δυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν τὸ κράτιστον αὐτῶν.

Α'. Ἐλεύθεραι μεταφράσεις.

Οὐδὲν ὑπάρχει ἀτοπώτερον τῶν ἐλευθέρων μεταφράσεων, διότι αὗται ἀποτυποῦσιν οὐχὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ κειμένου, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν διάνοιαν τοῦ μεταφραστοῦ. Ὁ μεταφράζων ποιητικὸν τι ἔργον ὁμοιάζει πρὸς τὸν ζωγράφον καὶ ὀφείλει ν' ἀποδώσῃ τὸ πρό-

τυπον ὑπὸς ἔχει, διότι ἄλλως ἢ παραχαράσσει αὐτὸ ἢ περιπίπτει εἰς ἐρμηνευτικὸς πλατυσμούς· μέγα δὲ διάστημα χωρίζει τὴν μετάφρασιν ἀπὸ τῆς ἐρμηνείας, ὡς μέγα διάστημα χωρίζει τὴν ἀπεικόνισιν ἀπὸ τῆς περιγραφῆς. Ὅθεν δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι αἱ ἐλεύθεραι μεταφράσεις οὐδὲν ἄλλο ἐμφαίνουσιν ἢ τὴν ἀλήθειαν τῶν πρώτων λόγων τοῦ Rousseau ἐν τῷ *Aimable*, ὅτι «ὁ ἄνθρωπος ἀνατρέπει πάντα, μετασχηματίζει πάντα, ἀγαπᾷ τὴν δυσμορφίαν, τὰ τέρατα». Ἄλλως δὲ ἂν τὸ μεταφραζόμενον ποίημα εἶνε παλαιόν, ὁ ἐλεύθερος μεταφραστὴς παραφράζων αὐτὸ διὰ συγχρόνων ἰδεῶν καὶ φράσεων, ἀφαιρεῖ ἀπ' ἐκείνου καὶ αὐτὴν ἔτι τὴν χρονολογίαν. Εὐφυῶς δ' εἶπέ τις τῶν καλῶν μεταφραστῶν τοῦ Δάντου ὅτι αἱ μεταφράζων ποιεῖ πρὸ παντὸς *istoria* καὶ ἡ παράφρασις κατὰ μὲν τὴν λέξιν εἶνε βαρβαρισμός, κατὰ δὲ τὴν ἐπιστήμην ἀναχρονισμός, κατὰ δὲ τὴν ῥησκειάν αἵρεσις» (Florentino, *La divine Comédie* p. 443).

Τὰς ἐλευθέρας μεταφράσεις ἀποκαλοῦσιν οἱ Γάλλοι *ωραίας ἀπίστους*, *de belles infidèles*, ἀποδόντες πρῶτον τὸ ὄνομα εἰς τὰς γλαφυράς ἀλλ' ἀνακριβεῖς μεταφράσεις τοῦ Ablancourt, ἀκαδημαϊκοῦ ἀκμάσαντος κατὰ τὸν 12' αἰῶνα, εἰς δὲ ἐφημέροσθι καὶ ἡ Ἰταλικὴ παροιμία *traduttore, traditore* (ἴδε Dubois εἰς *Boileau Satir.* IX, 290). Ὁ δὲ Γερμανὸς L. Tieck τὴν ἐν ταῖς μεταφράσεσιν ἐλευθερίαν, *Freiheit*, ἀπεκάλεσε πολὺ δικαίως *ἀκολασίαν*, *Frechheit* (ἐν τῇ μεταφράσει τοῦ Σαιξπήρου Τόμ. Α', σελ. VII). Παραδείγματα τοιούτων μεταφράσεων εἶνε περιττὸν νὰ μνημονεύσωμεν διότι καὶ παρ' ἡμῖν καὶ παρ' ἄλλοις ὑπάρχουσιν

ὅσα τε φύλλα καὶ ἄνθη γίνεται ὥρη.

Β'. Μεταφράσεις κατὰ λέξιν.

Τὸ εἶδος τῶν μεταφράσεων τούτων, ἐκ διαμέτρου ὃν ἀντίθετον πρὸς τὸ προηγούμενον, διακρίνεται διὰ τῆς ἐν πᾶσιν ἀκριβοῦς ἀποτυπώσεως τῶν χαρακτήρων τοῦ προτύπου. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι τοιαῦται μεταφράσεις, οὐ μικρὰν ἀπαιτοῦσαι ἱκανότητα, ἀποβαίνουνσι λίαν δυσχερεῖς, διὰ τοῦτο δὲ καὶ σπανίως ἀναφαίνονται,

Ὅλγον τὸ χρηστὸν εἶναι, ὥσπερ ἐνθάδε.

Τοιαύτη κατὰ πρῶτον λόγον εἶνε ἡ μετάφρασις τῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Ἑρρίκου Voss, ὅστις ἐπέτυχεν οὐχὶ νὰ μεταφράσῃ, ἀλλὰ νὰ μεταγγίσῃ τὸν Ὀμηρὸν ἀπὸ τῆς Ἰωνικῆς διαλέκτου εἰς τὴν Γερμανικὴν διὰ στίχων ὁμοίων καὶ ἰσαριθμῶν καὶ διὰ λέξεων καὶ χρωμάτων ἐμφρεστάτων. Οὐδεμία σχεδὸν ἔννοια πλεονάζει ἢ ἐλλεῖπει ἐν τῇ λαμπρᾷ ταύτῃ μεταφράσει, ἥτις ἀποδοῦσα χαριέντως καὶ αὐτὰ ἐτι τὰ Ὀμηρικὰ ἐπίθετα, δικαίως θεωρεῖται ὅτι ἐπικάλλυνε καὶ ἐξέτεινε τὴν γλῶσσαν τὴν Γερμανικὴν (Mandt, *Literatur u. Gegenw.* σελ. 161). Ἐν παράδειγμα δύναται νὰ μαρτυρήσῃ τὴν ἀλήθειαν τῶν λεγομένων γνωστότατοί εἰσιν οἱ περίφημοι τῆς Ἰλιάδος στίχοι:

Ἦ καὶ κυανέριον ἐπ' ὀφρύσι ναῦας Κρονίων
ἀμβρόσιαι δ' ἄρα χεῖται ἐπερρώσαντο ἄνακτος
κρατὸς ἀπ' ἀθανάτω· μέγαν δ' ἔλιξεν Ὀλυμπον.

Οὗτοι ἀπεδόθησαν ἐν τῇ Γερμανικῇ μεταφράσει ὡς ἑξῆς:

Also sprach, und winkte mit schwärzlichen Braunen Kronion
Und die ambrosischen Locken des Königes wallten ihm vorwärts
Von dem unsterblichen Haupt; es erheben die Höhn des Olympos.

Ὁμοίως ἀκριβὴς εἶνε καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Φιλαλήθους (ψευδωνύμου τοῦ βασιλέως τῆς Σαξωνίας Ἰωάννου) μετάφρασις τοῦ Ἀάντου ἐν ἀνομοιοκαταλήκτοις ἐνδεκασυλλάβοις στίχοις καὶ τινες ἄλλαι, γερμανικαὶ μάλιστα, διότι ἡ Γερμανικὴ γλῶσσα ἐνεκα τοῦ πλούτου αὐτῆς καὶ τῆς ἐλαστικότητος δύναται νὰ μεταφράζῃ πιστότατα ξένους ποιητάς. Ἐκ τούτου ἐπεται ὅτι ἡ τῆς γλώσσης ἀτομικότης, περὶ ἧς εἵπομεν ἀνωτέρω, δύναται νὰ μεταδοθῇ ἐν τοῖς πλείστοις εἰς γλῶσσαν πλουσίαν καὶ εὐπλαστον ὥσαύτως δὲ καὶ εἰς γλῶσσαν συγγενῇ κατὰ τὸ πνεῦμα: ὁ πολὺς Tommaseo ἐν τῷ σοφῷ προομίῳ, ὅπερ προέταξε τοῦ δράματος *La morte di Socrate* τοῦ ἡμετέρου Γ. Τερτσέτη, ἠμολογεῖ ὅτι αὐτὸ Σοφοκλῆς κάλλιον μεταφράζεται ἰταλιστὶ κατὰ λέξιν ἢ ὁ Ῥακίνας καὶ ὁ Σχίλλερς, κάλλιον ὁ Πλάτων ἢ ὁ Βυγλος.

Γ'. Μεταφράσεις κατ' ἔννοιαν.

Τὸ εἶδος τοῦτο, ὅπερ ἐν μέσῳ κεῖται τῶν δύο εἰρημένων εἰδῶν καὶ ὑπὸ πολλῶν θεωρεῖται κράτιστον, σκοπεῖ τὴν ἀποδόσιν τῆς ἐννοίας ἀνευ τῆς ἀποδόσεως τῶν λέξεων τοῦ συγγραφέως· πῶς δὲ γίνεται τοῦτο, μανθάνομεν παρὰ τῶν ὑποστηρίζοντων αὐτό.

Ἰτίσιος *de Interpretat.* σελ. 13: «Ἡ καλλίστη μέθοδος μεταφράσεως εἶνε ὡς ἀποδίδῃ τις κατὰ πρῶτον τὴν ἔννοιαν, εἴτα δὲ καὶ προσκολλᾶται εἰς τὰς λέξεις, ὅς ὅσον τοῦλάχιστον ἐπιτρέπῃ τὸ πνεῦμα τῆς γλώσσης· τέλος δὲ ὡς ἀποδίδῃ ὅσον δύναιται τὸν ἴδιον χαρακτῆρα τοῦ συγγραφέως» (παρὰ τῷ Egger ξ. ἀν. σελ. 127).

Μάριμπος *Revue de deux mondes* τόμ. 24, σελ. 768: «Ὑπάρχει εὐλογόν τι μέσον καθ' ὃ πρέπει τις ὡς ἀποδίδῃ τὴν ἔννοιαν τοῦ συγγραφέως πρὶν ἢ προσκολληθῇ εἰς τὴν ἀκριβῆ μεταφράσιν ἐκάστης τῶν ἐκφράσεων ὥς μεταχειρίζεται».

Ἄ. Βλάχος *Λαμарт. Ποιητ. Μελ.* σελ. ζ': «Τότε μόνον ἀποδίδει πιστῶς ὁ μεταφραστὴς τὸν πρωτότυπον ποιητὴν, ὁσάκις περικαθαίρων πρότερον τὰς ἐννοίας αὐτοῦ τοῦ στιχουργικοῦ καὶ ὁμοιοκαταληκτικοῦ κόσμου, τοῦ καὶ εἰς ζυγὸν πολλάκις ἀποβαίνοντος, ἐξευρίσκει τὴν καθαρὰν καὶ ἀδιάστροφον ἔννοιαν, ἣν ἐκεῖνος εἶχεν ἐν νῷ πρὶν ἢ τὴν ὑποτάξῃ εἰς τῆς ἐξωτερικῆς διατυπώσεως τὰς ἀπαιτήσεις, καὶ ταύτην διαμορφοῖ ἐλευθέρως κατὰ τὸ πάτριον ἰδίωμα».

Ἡ στιχουργία βεβαίως δυσχεραίνει πολὺ τὴν μετάφρασιν καὶ ἐνίοτε οὐ μόνον τὸ κυριολεκτικὸν μέρος τοῦ κειμένου θυσιάζεται εἰς ἐκείνην ἀλλὰ καὶ μείζονες ἔτι καλλοναί, ὥς λέγει ὁ Βεΐκκιος (*Σοφοκλ. Ἀργιφ.* σελ. V), μέλιστα δ' ὅταν παραληφθῇ ἐν τῇ μεταφράσει τὸ μέτρον τοῦ προτύπου· ὅπως δὴ ποτε ὁμως πᾶς ἔχων ὑπ' ὅψιν τὰ μέχρι τοῦδε εἰρημένα ἐδύνατο ὡς ἀντιπεῖν πολλὰ πρὸς τοὺς ἐξαίροντας τὸ εἶδος τῶν κατ' ἔννοιαν μεταφράσεων καὶ ἡμεῖς δ' ἐσκοποῦμεν, παραθέντες ὀλίγα παραδείγματα, νὰ καταδείξωμεν τὴν ἀξίαν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐνθυμηθέντες ὅτι κατὰ Δάντην ὑπάρχει ἐν τῷ οὐρανῷ εὐγενὴς κυρία—καὶ ἔννοσι τὴν Ἐπεικείαν—ἥτις θραύει τὴν αὐστηρὰν κρίσιν

Donna è gentil nel Ciel...
che duro giudicio lassù frange,

ἐνομίσαμεν καλὸν νὰ λατρεύσωμεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὴν οὐ-
ρανίαν δέσποιναν, κηρύσσοντες ἀνεκτὸν μὲν τὸ εἶδος τῶν κατ',
ἐννοίαν μεταφράσεων, κάλλιστον δὲ τὸ εἶδος τῶν κατὰ λέξιν.

Πολλὰ καὶ ἄλλα ἐδύνατό τις νὰ εἴπῃ περὶ τῆς μεταφράσεως
ποιητῶν, ἀλλὰ αὐτὰ ἴσως ἄλλῃ μελήσει. Ἡμεῖς περὶνομεν
τὴν μικρὰν ταύτην διατριβὴν ἐπιλέγοντες τὴν ἐξ ἧς σοφὴν ῥῆσιν
τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος Tieck:

α' Ὁ ἀληθὴς μεταφραστὴς πρέπει, ὡς ὁ ποιητής, νὰ ἔχῃ ἐμφυ-
τον δεξιότητα πρὸς τὸ ἔργον αὐτοῦ, ἀν θέλῃ νὰ ἐπιτύχῃ. Ἡ δε-
ξιότης αὕτη μορφοῦται μὲν διὰ τῆς σπουδῆς, δι' οὐδεμιᾶς ὁμως
μελέτης παράγεται» (ἐνθα ἀνωτέρω).

Ἐν Ἀθήναις τῇ 16 Μαΐου 1878.

Σ. Α. ΒΑΛΒΗΣ.

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.

Εἰς τὸ περίοδικόν σύγγραμμα τὸν «Παρνασσόν» (ἐν τόμ. Β',
τεύχ. γ', σελ. 236, στίχ. 34) ἀναφέρεται ἡ λέξις *Τσοῦκα*, καὶ
θεωρουμένη ὡς Ἀλβανικὴ, ἐξηγεῖται διὰ τῆς λέξεως λόφος. Ἀ-
σχολούμενος εἰς τὴν σύνταξιν λεξικοῦ τῆς ὁμιλουμένης Ἑλλη-
νικῆς καὶ ἀνερευνῶν τὴν ἐτυμολογίαν ἐκάστης λέξεως, ἔλαβον
ἀφορμὴν νὰ ζητήσω καὶ περὶ τῆς λέξεως ταύτης πληροφορίας,
ἃς ἔκριναν ἀναγκαῖον νὰ δημοσιεύσω ἐν λεπτομερείᾳ πρὸς πλείο-
να καὶ ἀκριβεστέραν ἐρευναν παρὰ τοῦ κοινοῦ.

Εἶδρον τὰς λέξεις *τσοῦκα* καὶ *τσοῦμα* ἐχούσας σχέσιν πρὸς
ἀλλήλας, καὶ μοῦ ἐφάνησαν κοινῆς καταγωγῆς. Ἐζήτησα βίζαν
Ἑλληνικὴν, καὶ μοι ἐφάνη ὅτι βίζα ἀμφοτέρωγ ὑπάρχει τὸ ῥημα

τῶ, καίτοι μὴ σημειούμενον ὡς ἐν χρήσει ἐν τοῖς λεξικοῖς.

Ἐκ τοῦ σημαινομένου ἀμφοτέρων τῶν λέξεων ἐξάγω ὅτι ἡ ρίζα περιέχει ἐν ἑαυτῇ σημασίαν ἀνυψῶ, ἐξοιδῶ, φουσκῶνω. Καὶ ἡ τσοῖκα λοιπὸν σημαίνει ὑψωμα γῆς, ὡς καὶ ἡ τσοῦμα λοφίσκον, ὑψωμα. Ἀλλῃ δὲ σημασία τῆς τσοῦμα εἶναι ὄγκος ἐκ λίθου ἢ κορμοῦ δένδρου, ἐν ᾧ κατασκευάζουσιν ὅπην καὶ στουμπίζουσιν ἢ τρίβουσιν ἐν αὐτῇ.

Ἐπιθανολόγησα ὡς Ἑλληνικὴν τὴν ὀνομασίαν τσοῖκα, διότι καὶ ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουν πολλὰ χωρία μὲ τὴν ὀνομασίαν Τσοῦκα, καίτοι μὴ κατοικούμενα μὴδὲ κατοικηθέντα ὑπ' Ἀλβανῶν. Ὑπάρχει δὲ καὶ πόλις ἡ χωρίον Τύκη ἐν Σικελίᾳ παρὰ τὴν πρωτεύουσιν τῶν Συρακουσῶν.

Ἐκ τῆς ρίζης λοιπὸν τὴν ἐγένοντο

Τύκα, τοῦκα, τσοῦκα.

Τύκος, τοῦκος, τσοῦκος, τσῶκος, τσωκάνιον, τσουκάνιον, τσουκανίζω, τσουκάλιον, τσουκαλᾶς, τσῶκαρα ἢ τσούκαρα.

Τύλος, ἐξόγκωσις ἐπὶ τοῦ σώματος.

Τυλόνω, ἐξογκῶ, παραγεμίζω.

Τυλίγω, τυλιγᾶδιον.

Τύμα, τοῦμα, τσοῦμα, ὡς προεῖπον.

Τύμβος, ἐκ τῆς λέξεως τύμη· διότι ἡ ἐν τοῖς ἀρχαίοις λεξικοῖς παραγωγὴ ἐκ τοῦ τύφω, ὡς καιομένων δῆθεν τῶν νεκρῶν, δὲν μου φαίνεται πιθανή, ὡς ὑπαρχούσης τῆς λέξεως τύμβος καὶ πρὸ τοῦ ἐθίμου τῆς καύσεως τῶν νεκρῶν, καὶ ὡς σημαινούσης τῆς λέξεως τύμη ὑψωμα γῆς, ἥτοι τὸ ἐπὶ τῶν θαπτομένων ἐπιβαλλόμενον χῶμα.

Τύπος καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ.

Τυρός, (ῥως) διὰ τὴν ἐξόγκωσιν τοῦ πηγνυμένου γάλακτος.

Τύρσις, πύργος (παρὰ Ξενοφῶντι).

Τύφη, χόρτον πυκνόφυλλον καὶ πυκνόκλωνον, ἐξ οὗ καὶ τοῦφα καὶ τουφωτός.

Τύφος, κάπνισμα, παραγωγὴ καπνοῦ, ἐξόγκωσις αὐτοῦ· σημαίνεται δὲ καὶ τὸ ἡθικὸν πάθος ἡ ἀλαζονεία, ἡ ὑπερηφάνεια, καὶ τὸ φυσικὸν (εἶδος πυρετοῦ).

Τύφω, καπνέζω, ὑποκαίω κατ' ὀλίγον, ἐξέγω καπνὸν πολλόν, ἐξογκῶ αὐτόν.

Τυφώδης, κτλ.

Τίς ἤξευρε δὲ πόσαι λέξεις ἀκόμη θὰ ἀποδεικθῶσιν ἔχουσαι σχέσιν μὲ τὴν σημειωθείσαν ρίζαν, ἀν γένη πλειοτέρα ἔσονται;

Βουρκόλακας.

Εἰς τὸ «Δελτίον τῆς Ἑστίας 84», σελ. 511, ὑπάρχει ἡ λέξις *βουρκόλακας*. Ὅταν κατέγραψα τὴν λέξιν ταύτην εἰς τὸ λεξικόν μου, ἐπρασπάθησα ν' ἀνεύρω τὴν ἀληθῆ καταγωγὴν τῆς, καὶ ἔλαβον ὑπ' ὄψιν ὅσα εἶπε περὶ αὐτῆς ὁ αἰδιμος Κοραῆς. Δὲν παραδέχομαι ὅτι ἡ λέξις αὕτη ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς ἀπὸ τὴν λέξιν *μορμολύκη* διότι αὕτη σημαίνει φόβητρον ἀπλῶς, δὲν φέρει δὲ ἐν ἑαυτῇ καὶ τὴν ιδέαν τὴν σήμερον ἀποδιδομένην εἰς τὸν βουρκόλακα, ἅστις θεωρεῖται ὡς ἀποθανῶν ἐπανερχόμενος ἐκ τοῦ τάφου. Δὲν φαίνεται δὲ νὰ ἔχῃ ἡ λέξις αὕτη καταγωγὴν οὐδὲ ἀπὸ τοῦ βορδύλακας, ὅπερ ἀναφέρει ὁ ἴδιος Κοραῆς ἐν ταῖς Ἀτάκτοις αὐτοῦ ἐν λέξει Βορκόλακας.

Δὲν ὑπάρχει δὲ λόγος νὰ ὀνομασθῇ καὶ βουρκόλακας, ὡς ἀναφέρεται ἐν τῇ «Ἑστίᾳ» διότι καὶ αὕτη δὲν φαίνεται πρὸθεν ἐσηματίσθαι τοῦλάχιστον ἐγὼ δὲν ἠδυνήθην νὰ πείσω ἑμαυτὸν ὅτι ἔχει τινα καταγωγὴν.

Ἡ λέξις αὕτη, κατ' ἐμὲ, παράγεται ἐκ τοῦ *βρῦω*, *βρύκω* καὶ *λάκκος*, ὡς ἐμφαίνουσα ἢ ἐκφράζουσα τὴν ἐκ λάκκου ἐξοδὸν τοῦ ἀποθανόντος, ἐξερχομένου ἐκ τῶν τάφων τῶν νεκρῶν. Τοιαύτην δὲ ἀρχικῶς σημασίαν ἀπέδωκαν εἰς τὴν λέξιν καὶ οἱ κατὰ πρῶτον ἐπινοήσαντες τὴν ὀνοματοποιῶν ταύτην.

Ἀνέγνων καὶ ἐν τῷ «Ἀθηναίῳ» (τόμ. Β', τεύχ. δ', σ. 282) παρατηρήσεις ἐτυμολογικὰς ἐπὶ τῶν ἐξῆς λέξεων, εἰς αἷς ἐπάγω τὰς παρατηρήσεις μου.

1) Ἑτοη.

Χωρὶς νὰ προβῶ εἰς προσθέσεις καὶ ἀφαιρέσεις γραμμάτων ἢ λέξεων πρὸς εὐρεσιν τῆς ἐτυμολογίας αὐτῆς, ἐγὼ παρετήρησα ὅτι

ὑπάρχει εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν λέξιν *ἰδοε*. Αὕτη γίνεται ἐκ τοῦ *εἶμαι* καὶ ἔχει σημασίαν, ὡς, πραγματικῶς, ἀληθῆς. Εἰς τὴν λέξιν ἐπὶ προσετέθη τὸ *ι*, ὅπερ συνηθέστατα προστίθεται καὶ εἰς ἀντανυρίαις καὶ εἰς μόρια, καὶ οὕτως ἐγένετο *ἰδοσι*. διὰ συντομίαν δὲ τῶν ὁμιλούντων ἀφαιρεθέντος τοῦ *ο*, ἐγένετο *ἰδοι*. Ἡ σημασία τῆς λέξεως ταύτης εἶναι ἀκριβῶς ἡ παρὰ τοῦ λαοῦ ἐξηγουμένη καὶ ἀποδοιδόμενη ἐπιρρηματικῶς, οὕτως, *πραγματικῶς, ἀληθῶς*, καὶ ἐρωτηματικῶς ἀκόμη ἡ αὕτη ἔννοια ἐκφράζεται.

2) Ἐδῶ.

Ἐξετάζων τὴν ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως ταύτης δὲν ἐπέισθην ὅτι ἐγένετο κατ' ἀναγραμματισμὸν ἐκ τοῦ ὠδε, ὡς λέγει ὁ δοίδμος Κοραῆς. Ἡ ὁμιλουμένη ἔχει ἐδᾶ, ἐδανά, ἐδεπά, αὐδᾶ· ἀλλὰ δὲν ἐπιεικόμην νὰ σχηματίσω ἐξ αὐτῶν τὸ ἐδῶ· ἀφοῦ μάλιστα δὲν εὑρισκον κανένα τῶν σχηματισμῶν τοῦ κοινοῦ ἔχοντα τὴν κατάληξιν *ω*. Κατέφυγον τελευταῖον εἰς τὴν λέξιν *ἰδοθ*, τὴν ὁποίαν ἐνόμισα ὡς ἀναλογοῦσαν μὲ τὸ ἐδῶ. Ἀναφέρεται εἰς τὸ Εὐαγγέλιον· α' τοῦ δέκα καὶ ὀκτῶ ἔτη. Ἐπαρετήρησα ὅτι καὶ ὁ λαὸς παρ' ἡμῖν ἀναφέρων παλαιὰς ἀναμνήσεις λέγει· α' ἐδῶ καὶ δέκα χρόνους. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων μορίων φαίνεται ἱκανὴ σχέσις, καὶ μάλιστα καθ' ὅσον ὁ λαὸς τὸ *ε* δὲν τὸ προφέρει ἀνοικτὸν, ἀλλ' ὡς *ι*, πολλάκις δὲ καὶ τὸ *ω* ὡς *ου*. Ἀλλ' ἂν καὶ αἱ ὁμοιώτητες αὗται μοι ἐφαίνοντο ἀρκούντως πειστικάι, ἀκόμη ὀριστικῶς δὲν ἐπέισθην, ἀλλὰ ταλαντεύομαι ἀναμένων καὶ ἐτέρων κρίσεις.

3) Ἀλλοίμορον.

Δὲν ἐπέισθην εἰς τὴν ἀποδοθεῖσαν εἰς τὴν λέξιν ταύτην ἐτυμολογίαν ἐκ τριῶν λέξεων. Δὲν ἦλθεν ὅμως καὶ ποτὲ εἰς τὸν νοῦν μου ἡ ἀπὸ τοῦ ὀλλύμενος ἐτυμολογία· ἡσχολήθην δὲ εἰς τὴν εὐρεσιν ἐτέρας. Ἐλαβον ὡς βάσιν τὴν λέξιν *λύμην*, βλάβην, ζημίαν, ὄλεθρον, ἐξ ἧς λύμενον· ἀλλὰ πῶς νὰ προστεθῇ τὸ *α* εἰς τὴν ἀρχήν; Εἶπον κατ' ἐμαυτὸν ν' ἀποδώσω εἰς τὸ *α* ὑπερβολήν, μέγεθος τοῦ σημαινομένου κακοῦ. Εἶπον νὰ χρησιμεύσῃ τὸ *α* ὡς

θαυμαστικόν ἢ ἐπιφώνημα λύπης, ἀπελπισίας, καὶ νὰ γένη ἡ λέξις ἀλύμενον· ἀλλ' ὅταν ἔλαβον ὑπ' ὄψιν ὅτι ὑπάρχει λέξις *ἀλλή*, *ἀλλιά*, ἐκφράζουσα τῆς ὅλης λέξεως τὴν σημασίαν, καὶ περὶ τοῦ μέρους τούτου τῆς λέξεως δὲν ἠδυνάμην νὰ εὕρω ἐτυμολογίαν, πῶς ἐμελλον νὰ τολμήσω νὰ εὕρω ἐτυμολογίαν τῆς ὅλης λέξεως; Ἐμεινε λοιπὸν τὸ ζήτημα τοῦτο κατ' ἐμὲ ἐκκρεμές.

4) Κυπτάζω, κυτάζω.

Ἀμφοτέρων τῶν λέξεων τούτων ἡ ρίζα εἶναι *κύω*, ὅπερ διδὲται τὴν ιδέαν τοῦ κυρτοῦ τῆς ἐγκύου γυναικός. Ἐκ τῆς ρίζης ταύτης γίνεται κύπη, κυπητός, κυπτός, κύπτω καὶ κυπτάζω. Ἐκ τῆς ἰδίας γίνεται καὶ κυτὸς, κυτάζω. Διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο παραγομένων λέξεων δὲν ὑπάρχει σχεδόν, διότι εἰς ἀμφοτέρας ὑπάρχει ἡ ιδέα τοῦ κύπτοντος. Παραδέχθην τὴν ἐτυμολογίαν τοῦ κυτάζω μὲ ἐν *τ* καὶ ἄνευ *π*, διότι περιέχει ἐν ἐαυτῇ τὴν ιδέαν τοῦ κύπτω πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ παρατηρήσω, νὰ ἰδῶ καλῆτερον.

Διὰ τῆς λέξεως κυτάζω δὲν ἐννοοῦμεν ἀπλῶς βλέπω, ἑρῶ, ἀλλὰ παρατηρῶ προσηλῶν τὸ βλέμμα καὶ κύπτων πρὸς τὸ ὀρώμενον, κάμνω παρατήρησιν ἵνα ἰδῶ καλῆτερον καὶ ἀκριδέστερον. Καὶ τοιαύτη εἶναι καὶ ἡ ἐννοια ἡ ἀποδιδομένη ἀπὸ τὸν λαὸν εἰς τὴν λέξιν κυτάζω.

Ἀφ' οὗ ἐθεώρησα ὅτι τοιαύτη σημασία ἀποδίδεται εἰς τὸ κυτάζω, δὲν ἐθεώρησα ἀναγκαῖον νὰ εὐγάλωμεν βεβαιασμένως τὸ κυτάζω ἀπὸ τὸ ὄμμα ἢ τὸν ὀφθαλμόν.

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 11 Σεπτεμβρίου 1878.

Δ. ΑΙΝΙΑΝ;

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΝΑΥΠΛΙΑΝ

ΠΑΝΑΡΧΑΙΩΝ ΤΑΦΩΝ.

Ἐκτὸς τῆς πόλεως Ναυπλίας εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ προαστείου αὐτῆς, τῆς Προνοίας, καὶ ἐπὶ τῆς ΒΔ. κλιτύος τοῦ φρουρίου Παλαμηδίου παρὰ τὴν ἐνταῦθα εἰσοδὸν αὐτοῦ ὑπάρχουσι μικρά τινα σπήλαια, ὁκτὼ τὸν ἀριθμὸν, τὰ τελειότερον σωζόμενα, λελαξευμένα ἐν παναρχαίοις χρόνοις ἐν αὐτῷ τῷ λίθῳ τοῦ βουνοῦ εὐθραύστῳ ὄντι.

Περὶ τῶν σπηλαίων τούτων ἀναγινώσκομεν παρὰ Στράβωνι¹⁾ τὰς ὀλίγας ταύτας λέξεις, ἔνθα περὶ Ναυπλίας ὁ λόγος· «Ἐφε-
νηξ δὲ ἐν Ναυπλίᾳ τὰ σπήλαια καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς οἰκοδομητοὶ
»λαθύρινθοι· Κυκλώπεια δ' ὀνομάζουσιν», ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι
καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἐξελάμβανον αὐτὰ χειροποίητα, καὶ ἀνέφερον εἰς
παναρχαίους τεχνίτας τῆς χώρας, οὓς Κύκλωπας ἐκάλουν καὶ τὰ
ἔργα αὐτῶν Κυκλώπεια. Οἱ ἐν τοῖς σπηλαίοις τούτοις οἰκοδο-
μητοὶ λαθύρινθοι δὲν φαίνονται νῦν ἴσως ἐπὶ Στράβωνος ἐσώ-
ζοντο, οἵτινες καταπεσόντες ὕστερον ἐγένοντο ἀφανεῖς, διότι ὁ
λίθος, ἐν ᾧ εἰσὶ λελαξευμένα τὰ σπήλαια ταῦτα, δὲν εἶναι συμ-
παγῆς ἀλλ' εὐθραυστος, καὶ ὡς τοιοῦτος διὰ τῆς ὑγρασίας καὶ
τοῦ ἐξ αὐτῆς βάρους ἀποσπᾶται καὶ καταπίπτει. Ἄν τοιαύτη
ὕπόθεσις φαίνεται ἀπίθανος, τότε ὁ Στράβων ἢ εἶδε σπήλαια
μετὰ λαθυρίνων, τὰ ὁποῖα οὐδεὶς νῦν δύναται ν' ἀνέυρῃ ἐν τοῖς
παρὰ τὴν Ναυπλίαν τόποις, ἢ μὴ ἰδὼν (διότι λέγεται ὅτι αὐτὸς
δὲν περιῆλθε πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα), παρέλαβεν ἀβασανίστως τὰ
παρ' ἄλλων ῥηθέντα, ὅπως καὶ τινες τῶν νεωτέρων τὰ τοῦ

1) Ἐν γεωγρ. σ. 369. Ὁ αὐτὸς ἀλλαχοῦ ἐν σελ. 373 λέγει
«Τῇ μὲν οὖν Τίρυνθι ὀρυκτηρίῳ χρῆσθαι δοκεῖ Προίτος καὶ τειχίσας
διὰ Κυκλώπων, οὓς ἐπεὶ μὲν εἶναι, καλεῖσθαι δὲ γαστερόχειρας τρεφομέ-
νους ἐκ τῆς τέχνης, ἥκειν δὲ μεταπέμπτους ἐκ Λυκίας· καὶ ἴσως
τὰ σπήλαια τὰ περὶ τὴν Ναυπλίαν καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς
ἔργα τούτων ἐπώνυμά ἐστιν.»

Στράβωνος¹⁾. Τὴν τελευταίαν ὑπόθεσιν νομίζομεν μᾶλλον πιθανήν, διότι ὁ γεωγράφος οὗτος φαίνεται μὴ ἀκριβολογῶν καὶ ἐν τοῖς περὶ Μυκηνῶν, ἐνθα λέγει· «μηδὲ ἔχνος εὐρίσκεται τῆς Μυκηναίων πόλεως» (σελ. 372), ἐν ᾧ ἡ ταύτης ἀκρόπολις καὶ σήμερον ἐτι σώζεται καὶ τῆς πόλεως ἔχνη τινά.

Ὁ Ῥόσσιος πρῶτος ἐκ τῶν νεωτέρων, ὡς ἡμῖν γνωστὸν, εἰκασε, μετ' ἐνδυσιασμοῦ ὅμως, ὅτι οἱ τοῦ Στράβωνος λαβύρινθοι «φαίνονται ὅτι ἦσαν τάφοι»²⁾· ἀλλὰ καὶ οὗτος δὲν ἐπέστησε πολὺ τὴν προσοχὴν εἰς ἐξέτασιν τῶν σπηλαίων τούτων, ἀποφαίνεται δὲ οὕτω, διότι κατείχετο ἐκ τῆς δόξης ὅτι αἱ ἀρχαὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι τέχνης εἰσείχθησαν ἐκ τῆς Αἰγύπτου, Φοινίκης καὶ Λυδίας³⁾. Ὅθεν, ἀνευρίσκων ἐν Ἀργολίδι μνημεῖα τῆς ἀρχαιστάτης τέχνης προσόμοια πρὸς τοὺς λαβυρίνθους, τὰς πυραμίδας καὶ ἄλλα τῆς ἐν Αἰγύπτῳ⁴⁾ τέχνης ἔργα, ἀποφαίνεται ὅτι καὶ οἱ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καλούμενοι λαβύρινθοι *φαίνονται ὅτι ἦσαν τάφοι*, οἷοι καὶ οἱ ἐν Αἰγύπτῳ· ὡς λαβυρίνθους δὲ ἐκλαμβάνει αὐτὰ τὰ σπήλαια, διότι οὐδὲν ἄλλο καὶ αὐτὸς εἶδε παρὰ τὴν Ναυπλίαν ἢ αὐτά.

Ὁ Κούρτιος ἐν τῇ Πελοποννήσῳ αὐτοῦ⁵⁾ μετὰ τὰ τοῦ Στράβωνος προσθέτει ὅτι αὐτὰ σπήλαια ταῦτα εἰσὶν ἄξια ἐρεύνης διὰ τοῦτο μᾶλλον, διότι ἐν τῇ εἰσόδῳ αὐτῶν εὐρέθησαν θαύσματα ἀγγείων μεγάλης καλλονῆς (*grosser Schönheit*)· δὲν λέγει ὅμως πότε καὶ παρὰ τίνων.

Ὁ Βουρσιανός⁶⁾ τελευταῖος, μὴ δεχόμενος ὅτι τὰ ὑπὸ Στράβωνος ἀναφερόμενα σπήλαια καὶ λαβύρινθοι εἰσὶ τὰ νῦν φαινόμενα παρὰ τὴν Ναυπλίαν, ἀποφαίνεται ἐναντίον τῆς γνώμης τοῦ Κουρτίου ὅτι ταῦτα εἰσὶ, καθ' ὅς αὐτὸς ἐποίησεν ἐρεῖνας, συνήθη μικρὰ σπήλαια, οὐδὲν ἔχνος φέροντα εἰς τὰ ἐνδον τοῦ

1) Οἶον Leake Travels in Morea 2, 356.

2) Ἐν ἰγχειρίδιῳ τῆς ἀρχαιολ. τῆς τέχνης σ. 93.

3) Ἐγχειρίδιον ἱ. δ. σελ. 84.

4) Ἐ. δ. σελ. 93.

5) Τόμ. 2 σ. 391.

6) Geogr. v. Griechenland 2, 60.

ἄρους εἰσχωρόντων ὑπογείων δίδων ἢ λαβυρίνθων· ὥστε κατ' αὐτὴν ἀλλαχοῦ τῆς Ναυπλίας ζητητέα τὰ τοῦ Σεράβωνος σπήλαια μετὰ λαβυρίνθων· ἀλλαχοῦ δὲ οὐδαμοῦ τοιαῦτα ὑπάρχουσι νῦν, καθ' ἃ ἐγὼ ἐρωτήσας ἔμαθον παρὰ εἰδημόνων ἐγχωρίων.

Οὔτε ἀρχαῖοι λοιπὸν οὔτε νεώτεροι λέγουσιν τι ὁρισμένον καὶ βέβαιον περὶ τῶν σπηλαίων τούτων.

Διατρίβων περὶ τὰ τέλη τοῦ τελευταίου Αὐγούστου ἐν Ναυπλίᾳ, μετέβην τῇ 22 τοῦ μηνὸς τούτου μετὰ τοῦ φίλου κ. Ἰωάννου Κονδάνη ὅπως ἴδω τὰ σπήλαια ταῦτα· ἰδὼν δὲ ἐπέσθην ἐκ τῆς θέας αὐτῶν ὅτι εἰσὶν ὅμοια τοῖς ἐν Σπάτα τῆς Ἀττικῆς πρὸ δύο ἐτῶν τυχαίως ἀνακαλυφθεῖσι τάφοις, καὶ ὅτι εἰσὶ καὶ αὐτὰ τάφοι πανάρχαιοι. Εἰς τοῦτο ἐνίσχυσέ με καὶ ἡ ὑπαρξίς τάφου ἀνθρωπίνου, λελαξευμένου ἐπὶ τοῦ ἑδάφους ἐνδὲς τοῦ τελειότερον διατηρουμένου σπηλαίου, περὶ οὗ εἶπέ μοι ὁ φίλος ὅτι εὐρέθησαν ὅσα ἀνθρώπου καὶ θηράσματα ἀγγείων πρὸ τινων μηνῶν. Εἰ καὶ ἐπέσθην ἐκ τούτων ὅτι τὰ σπήλαια εἰσὶν ἀρχαῖοι τάφοι διὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς κατασκευῆς αὐτῶν, ὥς ἤθελε πεισθῇ καὶ πᾶς ἄλλος γινώσκων τοὺς ἐν Σπάτα, ἔκρινα ἀναγκαῖον νὰ ἐπανέλθω πάλιν μετὰ τοῦ ρηθέντος φίλου καὶ ἐργατῶν, νὰ ἐξετάσω ἀκριβέστερον τὰ σπήλαια ταῦτα καὶ νὰ ἀναζητήσω ἐν τῷ χώματι τῷ ἐπὶ τοῦ ἑδάφους καὶ ἐν τῷ ρηθέντι ἰδιαιτέρῳ τάφῳ, ὅς ἦτο πλήρης χώματος, ἰσχυρότερα πειστήρια. Ἐπανελθὼν λοιπὸν παρετήρησα ὅτι πάντα ἔχουσι τὴν ἐκδοὺς των πρὸς βορρᾶν, εἰς δὲ μόνος ἀπ' ἀνατολῶν, οὗ ἡ ὀροφὴ κατέπεσε πρὸ χρόνων, διότι τὸ ὄρος, ἐν ᾧ εἰσὶ λελαξευμένοι, ὑψαῖται πρὸς νότον, ὅτι εἰσὶν ὅκτῳ τὸν ἀριθμὸν, ὥς εἶπον, τὰ τέως γνωστὰ καὶ τελειότερον τηρούμενα, ἀλλ' ὑποδεέστερα τῶν ἐν Σπάτα κατὰ τε τὸ μέγεθος καὶ τὴν κατασκευὴν. Εἰς τὰ ὅκτῳ ταῦτα εἶχε προστεθῇ πρὸ μικροῦ καὶ ἑννατον, ὅπερ ἀνεῦρεν, ὥς ἔμαθον, καὶ ἀνέσκαψε πρὸ τινων μηνῶν ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ τόπου, γεωργὸς ὢν ἐκ Κρήτης, ὅστις καλλιεργῶν τὰς ἐπὶ τῆς κλιτύος ταύτης ὑπ' αὐτοῦ φυτευθείσας ἐλαίας,

ἀνεύρε τυχαίως τὴν εἰσοδὸν αὐτοῦ, ὡς εἶπε τῷ κ. Κονδᾶκη ἐρωτήσαντι αὐτόν, καὶ εἰσελθὼν οὐδὲν ἄλλο εὗρεν εἰ μὴ ὅστ' ἀνθρώπου, ἂ καὶ ἡμεῖς εἶδομεν ἔξω τῆς εἰσόδου τοῦ τάφου ἐρριμμένα ὑπ' αὐτοῦ.

Ὁ τελευταῖον ἀνευρεθεὶς οὗτος τάφος, ὡς καὶ πάντες οἱ λοιποὶ, ἔχει πρὸ τῆς εἰσόδου τετμημένον ἐν τῷ βράχῳ διάδρομον, ὡς καὶ οἱ ἐν Μυκῆναις μεγάλοι τάφοι, οἱ θησαυροὶ συνήθως λεγόμενοι, καὶ οἱ ἐν Σπάτα. Τῶν διαδρόμων τούτων τὸ μὲν πλάτος δὲν εἶναι μείζον τοῦ γαλλικοῦ μέτρου, τὸ δὲ μῆκος διάφορον, διότι ἡ τοῦ ὄρους ἐπιφάνεια, ἐκ θραυστοῦ λίθου οὔσα καὶ κατωφερὴς πολὺ, ἀποκόπτεται ἐκ τοῦ χρόνου, τῶν βροχῶν καὶ τῆς πρὸ ἐτῶν ἀρξαμένης καλλιεργείας τοῦ χώρου τούτου καὶ καταρρέει· διὸ καὶ ἂν τὸ μῆκος τῶν διαδρόμων αὐτῶν ἦτο ἐξ ἀρχῆς μείζον, ἡλαττώθη ἐκ τῶν εἰρημένων αἰτιῶν.

Μετὰ τὸν διάδρομον ἔπεται ἡ εἰσοδος, διακρινομένη ἔξωθεν δι' ἐξεχουσῶν παραστάδων μικρῶν ἢ μεγάλων ἀναλόγως τοῦ μεγέθους τοῦ τάφου. Καὶ τὸ μὲν ὕψος τῆς εἰσόδου εἶναι διάφορον κατὰ τὸ ὑψούμενον πρὸ αὐτῆς χῶμα, τὸ δὲ πλάτος ἦττον μέτρου συνήθως, ἄνω δὲ εἶναι τοξοειδὲς τὸ ἀνώφλιον· ἄδηλον ἂν ἀρχῇθεν ἦτο τοιοῦτο, ἢ ἔσχε τοιοῦτο σχῆμα ἐκ τῆς κατὰ μικρὸν καταπτώσεως τοῦ ἐπικρεμαμένου εὐθραύστου λίθου, ὅπερ δυνατὸν, διότι καὶ ἡ τῶν σπηλαίων ἀρετὴ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἴσως φαίνεται νῦν ἐν τισι τάφοις θολοειδής. Ἄν ὅμως ἐξ ἀρχῆς κατεσκευάσθησαν αἱ εἰσοδοὶ ἄνω τοξοειδεῖς, ὅπερ φαίνεται μοι πιθανώτερον, τότε ἔχομεν ἐν τοῖς τάφοις τούτοις ἀψίδας (capitula) καὶ θόλους, ἃς δὲν ἔχουσιν οἱ ἐν Σπάτα καὶ Μυκῆναις τάφοι, διότι τούτων τὰ ἀνώφλια εἰσὶν ἐπίπεδα.

Εἰς τινὰς τάφους ἔξω τῆς εἰσόδου ὑπάρχουσι κοιλώματα ἐν τῷ τοίχῳ ὡς κόγχαι ἢ νόμφαι (Niches)· εἰς πλείονας τὰ κοιλώματα ταῦτα εἰσὶν ἐνδον τῆς εἰσόδου ἐκατέρωθεν αὐτῆς ἐν τῷ τοίχῳ, ἔχοντα κάτω μὲν βάσιν ἐπίπεδον, κοίλωμα δὲ διάφορον τὸ βάθος, ὅπερ πρὸς τὰ ἄνω ὄλονεν ἐλαττούμενον ἀπολλήγει εἰς τόξον, ὥστε οὕτω σχηματίζεται ἀληθῶς κόγχη.

Ἐν ἐνὶ τάφῳ παρετήρησα ὅτι ὑπάρχει καὶ ἕτερος μικρότερος,

συνεχόμενος μετ' αὐτοῦ δι' ἰδίας εἰσόδου. Ἐν Σπάτα καὶ ἐν τῷ μεγάλῳ τάφῳ, τῷ τοῦ Ἀτρείως κοινῶς λεγομένῳ, ἐν Μυκῆναις, παρακείνται τοιοῦτοι μικρότεροι τάφοι, εἰς μὲν ἐν Μυκῆναις, δύο δὲ ἐν Σπάτα συνεχόμενοι μετὰ μεζονος.

Τὸ ἐμβαδὸν τῶν τάφων εἶναι διάφορον κατὰ τε τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα. Τῶν πλείστων ἡ ἄνω ἐπιφάνεια, ἥτοι ἡ ὀροφή, φαίνεται, ὡς εἶπον, θολοειδής, αἱ δὲ τέσσαρες πλευраὶ ὑψοῦνται καθέτως ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ. Εἰς μόνον τάφος, οὗ ἡ ὀροφή κατέπεσε πᾶσα, ἔχει σχῆμα ὀλίγον ἐπιμήκους κύκλου. Μόνον τοῦ μεζονος πάντων σώζεται τέλειον καὶ ἀβλαβές τὸ σχῆμα, διότι ὁ λίθος, ἐν ᾧ εἶναι λελαξευμένος, στερδός καὶ τραχύς φύσει ὦν, μένει ἐκ τοῦ χρόνου ἀβλαβής. Οὗτος ἔχει τὸ ἐδαφος ἐπίπεδον καὶ τετράγωνον, ἐφ' οὗ ὑψοῦνται καθέτως αἱ τέσσαρες πλευραί. Αἱ δύο τούτων αἱ ἀπέναντι, ἥτοι ἡ δεξιὰ καὶ ἀριστερά τῷ εἰσερχομένῳ, ἐπὶ δύο μέτρα ὑψοῦμεναι καθέτως, συγκλίνουσιν εἴτα πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἐνοῦνται ἐν ἀμβλείᾳ γωνίᾳ, αἱ δὲ μεταξύ τούτων δύο ἄλλαι ἀντίθετοι, προεκτεινόμεναι καὶ αὐταὶ ὡσούτως, σχηματίζουσιν ἄνω τρίγωνον, ᾧ κλείουσιν ἐκατέρωθεν τὴν τοιαύτην ὀροφήν. Τὰς διαστάσεις καὶ τὸ σχῆμα τοῦ τάφου τούτου δεικνύει τὸ ἐν τέλει τῆς διατριβῆς ταύτης προσαρτώμενον πρῶτον λιθογράφημα.

Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ σπηλαίου τούτου κατὰ τὴν δεξιάν πλευράν τῳ εἰσερχομένῳ ἀνευρέθη πρό τιμος καιροῦ λελαξευμένος ἐν τῷ λίθῳ τάφος, ὃν ἀνερευνήσας πρὸ ἡμῶν, καθ' ᾧ ἤκουσά παρὰ τοῦ κ. Κονδάκη, ὃ ἐν Ναυπλίῳ πρόξενος τῆς Ἰταλίας κ. Μ. Ι. Ἰατρὸς, εἶπεν ἐρωτηθεὶς ὅτι οὐδὲν ἐν αὐτῷ εὔρεν εἰ μὴ ὅς α καὶ θραύσματα ἀγγείων κοινῶν.) Ἡμεῖς μετ' αὐτὸν ἐξαγαγόν-

4) Ταῦτα ἤκουσα ἐν Ναυπλίᾳ. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς Ἀθήνας μαθάνω ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ δικηγόρου κ. Ποταμιάνου πρὸς τὸν κ. Φιντικλῆ ἀπὸ 23 Σεπτεμβρίου ἀκριβοτέρας εἰδήσεις, ἃς εὐχαρίστως ἀνακοινῶ. Ὁ κ. Ποταμιάνος, ἐπισκεφθεὶς τὸν τελευταῖον Ἰούλιον τὰ σπήλαια ταῦτα μετὰ τοῦ ρηθέντος κ. Ἰατροῦ καὶ ἄλλων, εἶδεν ἐν ἐνὶ σπηλαίῳ τὸν τάφον τούτον, ὅστις εἶχε ν ο ι χ θ ῆ β ε β α ι ω ς ἄ λ λ ο τ ε κατ' αὐτὸν, ἀνεκίνησε διὰ σκαπάνης τὰ ἐν αὐτῷ γώματα καὶ ἀνεῦρε συντρίμ-

τες τὰ ἐντὸς αὐτοῦ χρώματα, ὃν ἦτο πλήρης, καὶ ἐν αὐτοῖς τε-
μάχια πλακὸς καλυπτομένης αὐτὸν, καὶ ἀκριβῶς ἐξετάσαντες, εὑ-
ρομεν ἐν αὐτοῖς ὅσα ἀνθρώπου, θηρόσματος ἀγγείων ἀρχαῖαίης
ἐργασίας καὶ τέχνης καὶ κόσμημά τι ἐξ ὕλου, χρώματος ὑπο-
πρασίνου καὶ τέχνης ὁμοίας τῶν ἐν Σπάτα εὐρεθέντων δελφίνων
κοσμημάτων, τῶν ἀπακινωθέντων ἐν τοῖς ἐκδοθεῖσι πίναξι τοῦ
Σ' τόμου τοῦ περιοδικοῦ τούτου.

Μετά τὴν ἐξέτασιν τοῦ τάφου τούτου, ὃ τὸ σχῆμα φαίνεται
ἐν τῷ διαπέδῳ τοῦ ρηθέντος λιθογραφήματος, ἀπεικονίσαντες ἐπὶ
τοῦ ἐδάφους τοῦ αὐτοῦ σπηλαίου, ἀνακινούντες, τὰ πολλὰ ἐκ'
αὐτοῦ χρώματα, ἂν ὑπάρχει καὶ ἄλλος ὁμοῖος τάφος ἐν μέσῳ τῇ
ἐν τῇ ἀριστερᾷ πλευρᾷ, οὐδένα ὁμοῖως εὑρομεν, εἰ μὴ ἑδωκὸς ἐπί-
πεδον καὶ στερεόν, ἔχον μόνον κοιλώματα μικρά. Ἐρυστήσαντες
καλῶς καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κείμενα πολλὰ χρώματα, οὐδὲν
ἐν αὐτοῖς λόγου ἄξιον εὑρομεν, διότι καὶ τὸ σπήλαιον τοῦτο, ὡς
καὶ τὰ λοιπὰ πάντα παρ' αὐτῷ, ἀνοικτὰ ἀπὸ τῶν τῆς ἀρχαιότη-
τος χρόνων ὄντα, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς μαρτυρίας τοῦ
Στραβωνος, εἴτε ἐκ τύχης εἴτε δι' ἀναζητήσεως τῶν ἀρχαίων,
φαίνονται ὅτι ἐσυλήθησαν ἐν λίαν ἀρχαίοις χρόνοις, ὡς καὶ οἱ ἐν
Σπάτα καὶ οἱ ἐν Μυκῆναις καὶ ὁ ἐν τῷ Ἡραίῳ τῆς Ἀργολίδος.

ματα ἀγγείων καὶ ὀστέων. Ἄ'Η φθορὰ τῶν ὀστέων τούτων, προσθίται ἐφε-
ξῆς, ἢ πρότερος τοῦ πηλαῦ τῶν συντριμμάτων τῶν ἀγγείων, ὁ χρωματι-
σμός καὶ τὰ σχήματα τῶν κοσμημάτων αὐτῶν ὁμοειδέστατα, ἂν
δὲν ἀπατώμαι πολὺ, πρὸς τὰ Μυκηναῖα, μαρτυροῦσι περὶ
τῆς ἀρχαιότητος τοῦ τάφου. Ὁ ληνὸς τοῦ τάφου εἶναι λε-
λασμένους ἐν τῷ ἔδαφει τῆς στοᾶς (=σπηλαίου) καὶ οὐδὲν ἔχει ἐσω-
τερικὸν περιβλήμα. Οὐδεμία δὲ πληροφορία περὶ τῆς ἐντὸς αὐτοῦ θέσεως
τῶν ὀστέων καὶ συντριμμάτων εἶναι ἔτι σημεῖώσεως, ἀφοῦ, ὡς εἰρη-
ται, ὁ τάφος εἶχε προφανῶς ἀνοιχθῆ ἑλλοπεῖν.

Μετά τῆς ἀπιστολῆς ἀπέστειλεν ὁ ρηθεὶς λόγος καὶ 38 ταμίαια ἐγ-
γείων καὶ 3 ὀστέων, ἃ αὐτὸς λέγει ὅτι ἔπεμψεν ἐν εἰς ρηθέντα τάφῳ, κατέ-
θεσε δὲ ὁ κ. Φιντακλῆς εἰς τὸ Μουσικὸν μουσεῖον. Τὰ αὐτὰ περὶ τοῦ
τάφου τούτου περιέχει ἡ ἐν Ναυπλίῳ ἐκδομένη ἐφημερίς Ἀνεξαρτησία
ἀπὸ 6 Ὀκτωβρίου, ἐνθα ὁ λόγος περὶ τῶν σπηλαίων τούτων ἐν γένει
καὶ τῆς ὁρ' ἡμῶν γενομένης ἐρεῦνης αὐτῶν.

διὰ πιθανὸν ὅτι ἐξητάσθησαν πολλὰκις καὶ πᾶν τὸ ἐν αὐτοῖς ἀφηρέθη πρὸ πολλοῦ.

Ἡ συμφύτης ἡμῶς ἀπάντων τῶν σπηλαίων ἡ τάφον τούτων καὶ ἡ εὐκαλίη τῆς κατασκευῆς αὐτῶν ἐν λίθῳ εὐθραύστῳ καὶ τὸ πλῆθος αὐτῶν, διότι πλὴν τῶν ἐνέα βηθέντων, τῶν τελείων σωζομένων ὦν ἐν περιφερείᾳ διακοσίων περίπου μέτρων ἐκτάσεως, ἐβλήθη ἡμῖν ὅτι καὶ ἄλλοι μικρότεροι ὕμνοι τάφοι ἀνευρίσκονται ἐνὸς εἰς παρακειμένους τόπους· πάντα ταῦτα δεκνύουσι καθ' ἡμᾶς ὅτι οἱ τάφοι οὗτοι ἀνήκουσι ἢ εἰς πλουσίους ἰδιώτας ἢ εἰς δυνάστας, ἥττον ὅμως πλουσίους καὶ ἰσχυροὺς τῶν ἐν Σπάρτῃ, μέγιστα δὲ τῶν ἐν Μικήναις, κατοικοῦντας ἢ εἰς Τίρυνθα ἢ εἰς τὴν πλησιεστέραν Ναυπλίαν, ὅπου καὶ κυκλώπεια τείχη σώζονται ἔτι καὶ νῦν ἐν τῇ Ἀκροναυπλίᾳ¹⁾.

4) Τὰ κυκλώπεια ταῦτα τείχη μαρτυροῦσι τὴν μεγάλην τῆς πόλεως ταύτης ἀρχαιότητα· κακῇ ὅμως τύχῃ ἢ ἱστορίᾳ ὀλίγα περὶ αὐτῆς σώζονται ἀρχαῖα, ὧν φέρεται τινὰ ὁ Πausανίας (2, 38, 4, 4, 24, 2 καὶ 35, 2) καὶ ὁ Στράβων (σελ. 368 καὶ 373). Ἐκ τούτων γίνονται δεῖλον ὅτι αὕτη ἐτήρησε τὴν αὐτονομίαν τῆς μέχρι τοῦ 6' Μεσσηνιακοῦ πολέμου, ἦτοι μέχρι τοῦ 7' π. Χ. αἰῶνος, συντελοῦσα εἰς τὴν ἀμφικτυονίαν τῶν παραλίων Ἰωνικῶν πόλεων, αἵτινες χέντρον εἶχον τὸν ἐν Κалаυρίᾳ νεῦν τοῦ Ποσειδῶνος, ὡς μαθηάνομεν ἐκ Στράβωνος (σ. 374). Ἐν δὲ καὶ ἀμφικτυονία τις περὶ τὸ ἱερὸν τοῦτο ἐπὶ πόλεων, εἰ μὴ τείχον τῆς θυσίας· ἦσαν δὲ Ἑρμιῶν, Ἐπίδαυρος, Ἀθήναι, Ἀθήναι, Πρασιεῖς, Ναυπλιεῖς, Ὀρχομενὸς ὁ Μυνίσιος· ὑπὲρ μὲν οὖν Ναυπλίδων Ἀργεῖοι συνετέλουν, ὑπὲρ Πρασιῶν δὲ Δακεδαίμονιοι. (Πλάτῳ περὶ τῆς ἀμφικτυονίας ταύτης βλέπε παρὰ Μυλλέρῳ ἐν Αἰγινητικοῖς ἀπὸ σελ. 32 κ. ε.).

Ἐπὶ τοῦ βηθέντος ὅμως πολέμου ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἀργεὺς Ἀμμοκρατίδας, νικήσας τοὺς Ναυπλιεῖς, ἐποίησεν ἀνάστατον τὴν πόλιν αὐτῶν, εἰς δὲ τοὺς σωθέντας Ναυπλιεῖς ἔδωκαν οἱ Δακεδαίμονιοι εἰς κατοικίαν τὴν Μεθώνην κατὰ Πausανίαν (ἐν 4, 35, 2 καὶ 4, 24, 2). Ἀπὸ τοῦδε οἱ Ἀργεῖοι συνετελοῦσιν ἐντὶ τῶν Ναυπλίδων εἰς τὸ ἐν Κалаυρίᾳ ἱερὸν, ὡς ὁ Στράβων ἀνωτέρω λέγει. Ἀγνωστον ἂν ἐφελῆς ὡς πάλιν ἡ Ναυπλίᾳ γνωστὸν δὲ μόνον ὅτι ἐχρησίμευε τοῖς Ἀργείοις ὡς ἱππικῶν διὰ τὸ εὐλίμενον αὐτῆς. Ὅθεν καὶ ὁ Στράβων (σελ. 368) παρῄει τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ἀπὸ τοῦ τὰ ἰς ναυσὶ πρὸς πλεῖστοι καὶ οὐχί

Μετὰ τὰ εἰρημμένα νομίζομεν ὅτι δὲν ἀπέχομεν τῆς ἀληθείας, προσθέτοντες ὡς συμπέρασμα ὅτι οἱ τάφοι οὗτοι εἰσὶν ἐξ ἰσού ἀρχαῖοι ὡς καὶ οἱ ἐν Σπάτα καὶ τῆς αὐτῆς τούτων φύσεως· διότι αὐτὸν μόνον ἡ τοποθέτησις καὶ λάξεις ἐπὶ κλιτύος βουνοῦ καὶ ὁ τρόπος τῆς κατασκευῆς προσμοιάζουσι τοῖς ἐν Σπάτα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς ὀλίγα εὐρήματα, ἥτοι θραύσματα ἀγγείων καὶ κοσμήματα, εἰσὶ τῆς αὐτῆς τέχνης. Ἰδιάζοντα δὲ τῶν τάφων τούτων χαρακτηριστικὰ ἐκλαμβάνομεν τὸ τοξευδὲς τῆς εἰσόδου ἀνώφλιον καὶ τὸ κυκλικὸν σχῆμα καὶ τὴν θολοειδῆ ὀροφήν τινων ἐξ αὐτῶν καὶ τὴν ἐν τισιν ὑπαρξιν κογχῶν. Πάντα ταῦτα, ἃ δὲν βλέπομεν ἐν τοῖς τοῦ Σπάτα, παρέχουσιν ἰσως ὑπόνοιαν συγγενείας τῶν τῆς Ναυπλίας τάφων πρὸς τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ¹⁾, ὅθεν λέγεται ὅτι ἀπόκησεν ἐν παναρχαίοις χρόνοις ὁ Δαναὸς εἰς Ἄργος²⁾.

ἀπὸ τοῦ μυθολογούμενου Ναυπλίου τοῦ Ποσειδῶνος ἀπὸ Ἀμυμώνης κατὰ Πausανίαν (4, 35, 2).

Διὰ τὸ εὐλόμενον αὐτῆς πιθανὸν ὅτι καὶ ἐν ἀρχαίοις χρόνοις ἦτο ἐπίγειον τῶν κατοίκων τῆς πλησίον Τίρυνθος, ἂν δὲν ἀπετέλει τότε καὶ αὐτὴ ἰδίαν ἀνεξάρτητον πολιτείαν, ὅπως ὕστερον. Ἐπὶ τῶν ἱστορικῶν ὁμῶς χρόνων οὐδὲν περὶ αὐτῆς γινώσκομεν. Ὁ Pausanias γράφων κατὰ τὰ μέσα τοῦ μετὰ Χριστὸν αἰῶνος λέγει (2, 38, 4) ὅτι ἐπὶ αὐτοῦ ἦτο ἔρμος ἡ Ναυπλία, καὶ ὅτι ὑπελείποντο τειχῶν ἐρείπια καὶ Ποσειδῶνος ἱερὸν καὶ λιμένας καὶ πηγὴ Κόναθος καλουμένη, ἐν ᾗ κατ' ἔτος λοοομένη ἡ Ἥρα ἐγίνετο αὐθις παρθένος ὡς οἱ Ἄργεῖοι ἔλεγον αὐτῇ. Ὁ μῦθος οὗτος συνέχετο μὲ τὴν λατρίαν αὐτῆς ὡς Ἥρας νυμφευομένης καὶ ὡς Ἥρας τελείας.

Τὸ ὀχυρὸν καὶ εὐλόμενον αὐτῆς καταφαίνεται μᾶλλον ἐν νεωτέροις χρόνοις, καθ' οὓς ὠχυρώθη αὕτη τε καὶ τὰ παρ' αὐτῇ ὑψώματα πάντα, καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἐν τῷ ἀγῶνι τοῦ 1821, ὅτε ἡ πόλις αὕτη ἐχρησίμευσεν ὡς καταφύγιον καὶ προπύργιον τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας καὶ ὡς πρωτεύουσα τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος μέχρι τοῦ 1835.

4) Βλ. Müller ἐν τῇ ἀρχαιολ. τῆς τέχνης σελ. 267 τῆς 6' ἐκδ. καὶ Ῥόσσιον ἐν ἐγχειρίδι τῆς ἀρχαιολ. σελ. 52. Πρὸς καὶ τὰ ἀνωτέρω ὅρ' ἡμῶν ρηθέντα ἐνταῦθα ἐν σελ. 186.

2) Περὶ ἄλλων δειγμάτων τῆς συγγενείας ταύτης τῆς ἐν Ἀργολίδι

Ταῦτα ἐξέθηκα εὐθὺς μετὰ τὴν εἰς Ἀθήνας ἐπάνοδόν μου ἐν ἀρχῇ τοῦ σεπτεμβρίου μηνός, μέλλων νὰ δημοσιεύσω εἰς τὸ ἐκδοθῆσάμενον γ' τεύχος τοῦ Ἀθηναίου μετὰ διαγράμματος ἐνδὲς ἡ δύο τάφων, ὃ ἀνεδέχθη νὰ σχεδιάσῃ ὁ εἰς τοιαῦτα ἔργα ἀείποτε πρόθυμος μηχανικὸς Ναυπλίας κ. Β. Δροσινός, καὶ πέμψῃ μοι ἐκ Ναυπλίας· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ δημοσίευσίς τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἔδει κατὰ τὰ εἰθισμένα νὰ γείνῃ βραδύτερον, ἀνεκοίνωσα πολλοῖς φίλοις τὰς περὶ τῶν τάφων τούτων πεποιθήσεις μου· ὅθεν καὶ τινες τῶν Ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων ἐποίησαν περὶ τούτου λόγον. Ὅσα δὲ ἀρχαῖα ἠδυνήθην νὰ ἀνεύρω ἐν τοῖς ῥηθεῖσι τάφοις κατὰ τὴν δῆμερον ἔρευνάν μου, κομίσας εἰς Ἀθήνας, παρέβαλον πρὸς τὰ ἐν Σπάτα καὶ ἐν Μυκῆναις εὑρεθέντα μετὰ τοῦ ἐπιστατήσαντος εἰς τὰς ἀνασκαφὰς τούτων κ. Σταματάκη. Ἐκ τῆς παραβολῆς δὲ ταύτης ἐπίσθημεν ὅτι ταῦτα εἰσὶ προσόμοια ἐκείνοις κατὰ τὸ χρῶμα, τὰ σχήματα καὶ τὰς γραφάς· μεθ' ὃ κατέθεσα αὐτὰ ἐν ἰδίῳ χώρῳ πλησίον τῶν ἐκ Σπάτα καὶ Μυκηνῶν ἀρχαίων πρὸς θέαν καὶ μελέτην παντὸς φιλαρχαίου.

Μετά τινας ἡμέρας ἐπεμψέ μοι ὁ φίλος Κονδάκης τὸ προσδοκώμενον σχεδιογράφημα καὶ δι' ἐπιστολῆς του ἀπὸ 11 σεπτεμβρίου ἀνεκοίνωσέ μοι ἀκριβεστέρως εἰδήσεις περὶ τοῦ τελευταίου ἀνευρεθέντος ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτῆτου τοῦ χώρου Κρητὸς ἐννάτου τάφου, τὰςδε·

«Τὸν φεβρουάριον ἐ. ἔ. ὁ ἰδιοκτῆτης τοῦ ἀγροῦ, ἐργαζόμενος ὥπως ἰσοπεδώσῃ τὸ ἔδαφος καὶ ὑποστηρίξῃ ἐν δένδρον, παρετήρησε κάθετον ἐντομὴν τοῦ ὅρου· προχωρήσας ἀνεκάλυψε τὴν εἰσοδον, ὁμοίαν σχεδὸν μὲ τὴν τοῦ ἐξετασθέντος μεγάλου τάφου. Ἡ πύλη τοξοειδὴς ἄνωθεν καὶ λελαξευμένη ἐπὶ τοῦ βοάχου,

ἀρχαιοτάτης τέχνης πρὸς τὴν ἐν Αἰγύπτῳ βλ. Ῥόσιον ἔ. ἀ. σελ. 84 καὶ ἐξῆς.

Ὁ Πausanias (4, 35, 2) καλεῖ καὶ αὐτὸς τοὺς Ναυπλιεῖς Αἰγυπτίους· «Ἦσαν δὲ οἱ Ναυπλιεῖς, ἐμοὶ δοκεῖν, λέγει, Αἰγύπτιοι τὰ παλαιότερα· παραγενόμενοι δὲ ὁμοῦ Δαναῶν ναυσὶν ἐς τὴν Ἀργολίδα, ὕστερον γενεαῖς τρισὶν ὑπὸ Ναυπλίου τοῦ Ἀμυμώνης κατοικήθησαν ἐν Ναυπλίᾳ.»

ἦτο κακλεισμένη δια ξηροτοίχου¹⁾ πάχους 0,50 περίπου. Ὁ τάφος ἦτο μέγχι τῆς ὀροφῆς²⁾ πεπληρωμένος χύματος, περιείχε δὲ τοὺς σκελετοὺς τριῶν νεκρῶν, ἐρπαρμένους μὲν, ἀλλ' ἐσαλεύτους ἐπὶ τῶν θέσεων των, καὶ ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ τάφος δὲν ἐσυλήθη ποτέ.

»Εὐρέθησαν ἀρκετὰ τεμάχια ἀγγείων, περὶ ὧν οὐδεμίαν εἰλαβε πρόνουν ὁ ἀνασκάπτων, ὅστις μόνον περὶ τὴν ἰσοπέδωσιν τοῦ χώματος ἀσχολούμενος καὶ ἔχων μόνον τούτου ἀνάγκην, ἐρίπτε τὰ εὐρισκόμενα τεμάχια, οὐδ' ἐπρόσεχε πρὸς εἰρεσιν ἄλλων ἀντικειμένων μικροῦ μεγέθους, ἅτινα βεβαίως ἀνεμείχθησαν μετὰ τῶν χωμάτων. «Ὡς μόνον τεμάχιον ἀγγείου διεσώθη, ὅπερ πέμπω ὑμῖν³⁾. Ὁ κ. Δροσινὸς συνέταξε τὸ διάγραμμα καὶ τοῦ τάφου τούτου μόνον κατὰ κάτοψιν· εἶναι δὲ τὸ πρὸς ἀριστερὰ τοῦ πεπομένου ὑμῖν σήμερον σχεδίου.»

Ἐκ τῶν πληροφοριῶν τούτων διεγερθείσης τῆς ἐλπίδος καὶ προδοσίας πλειόνων καὶ ἀκριβεστέρων εἰδήσεων περὶ τῶν τάφων τούτων, παρεκάλεσα εὐθὺς, ἐν γνώσει καὶ τοῦ τῆς παροδείας Ἰ. Πουργίου, τὸν φίλον κ. Κονδάκην νὰ ἀναζητήσει καὶ ἄλλαις ἀγνώστους τέως τάφους, εἰ δυνατόν, καὶ νὰ περιγράψῃ μετ' ἀκριβείας τὰ κατ' αὐτοὺς. Ὁ κ. Κονδάκης ἐσπευσε λίαν προθύμως καὶ ἐπὶ πολλὰς ἐφέξῃς ἡμέρας ἀναζητήσας δι' ἐργατῶν ἀνέφερε καὶ ἄλλους νέους τάφους πλησίον τῶν γνωστῶν, ὧν εἰς κατὰ τὰ γραφόμενά του φαίνεται ὅτι οὐδέποτε ἐν ἀρχαίαις ἢ νέοις χρόνοις ἠνεώχθη οὐδὲ ἐσυλήθη ὥστε διὰ τῶν πόνων αὐτοῦ γνω-

1) Μὲ ξηροτοίχον ἦσαν κακλεισμένοι καὶ οἱ ἐν Σκάτῃ τάφοι. Λόγος δὲ τῆς τοιαύτης ἐπιτελοῦς τοιχείσεως τῆς εἰσόδου ἦτο πιθανὸς ἢ ἐπιβλαβὴς ὅπως ἀνοίγουν ἐκάστοτε τὸν τάφον καὶ καταθέτωσιν εἰς αὐτὸν νέους νεκροὺς· διότι ἀπὸ τῶν φαίνεται ὅτι συγχρόνως κατέθεσαν καὶ τοὺς πρεῖς νεκροὺς, ὧν οἱ σκελετοὶ εὐρέθησαν ἐν τῷ τάφῳ τούτῳ.

2) Ἄλλος τάφος ἀνευρεθεὶς καὶ ἀνοιχθεὶς νωστὶ ὅπῃ τοῦ κ. Κονδάκη, ἦτο κενὸς χώματος, ὡς ἀναγινώσκωμεν ἐν τῇ ἐπομένῃ τοῦτου ἐκθέσει.

3) Καὶ τοῦτο κατετέθη ὕστερον μετὰ τῶν ἄλλων εἰς τὸ Μουσεῖον.

ρίζομεν νῦν μετ' ἀκριθείας ὁποία ἦτο ἡ τοῦ τάφου τούτου κα-
τάστασις, καὶ τίνα πράγματα καὶ πῶς παρετίθησαν τοῖς ἐν αὐ-
τῷ νεκροῖς. Μετὰ ἐπανειλημμένας δὲ ἐρεῦνας καὶ ἀνακαλύψεις
τάφων ἐπίστη ὅτι καὶ ἄλλαι τάφοι θὰ εὐρεθῶσιν, ἂν παραταθῇ
ἡ ἀνασκαφὴ, εἰς ἣν παροτρύνει ἐντόνως.

Ἡ διδούσα τὰς εὐαρέστους ταύτας εἰδήσεις ἐκθεσίς περιγρά-
φει ἐρεῦνας τεσσάρων ἡμερῶν, ἀπὸ τῆς 23—26 τοῦ Σεπτεμβρίου
μηνός, καὶ περιέχει ταῦτα:

α Νάυπλιον 24 Σεπτεμβρίου 1878.

» Μετὰ διημέρους ἀναζητήσεις παρετήρησα κατωτέρω τοῦ με-
γάλου σχεδιασθέντος τάφου καὶ εἰς ἀπόστασιν 40 περιπου μέ-
τρων ἀπ' αὐτοῦ κατωφερὲς ἕδαφος ἐκ χώματος ὅπερ ἐκάλυπτε
βράχον ἀποσυρθὲν ὁ ὀλίγον ἐκ τῶν βροχῶν, ἄφινεν ἑχνὸς γραμ-
μῆς τεμνοῦσας τὸν βράχον καὶ χωρίζουσας τούτον ἐκ τοῦ χώμα-
τος. Ἐξετάσας ταύτην εἶδον ἄντομὴν καθέτως κατερχομένην,
παραλλήλως δὲ καὶ εἰς ἀπέχτασιν 0,45 τῆς πρώτης ἐτέρῃ
γραμμῇ. Μὴ ἀμφιδάλλων ὅτι αὗται ἦσαν αἱ πλευραὶ τῆς εἰσὶ-
δου τάφου, καὶ πεπεισμένος ἐκ τῆς καλύψεως αὐτοῦ ὅτι ἦτο
ἀθικτος, ἠρξάμην χεὶρ τῆς ἀνασκαφῆς. Μετ' οὐ πολὺ κατεβάν
εἰς βάθος 0,20, ὅτε συνήντησα τὸν βράχον καὶ τὴν ἐγκάρσιον
αὐτοῦ τομὴν, κάτωθεν τῆς ὁποίας ἔπρεπε βεβαίως νὰ ἦναι ἡ θύρα.
Μετὰ τίνα ἐργασίαν κατεβάν εἰς βάθος 0,90, ἀπεκάλυψε τε-
λομεδὲς ὑπέρφλιον προχωρήσας δὲ εἶδον κάτωθεν ἀμέσως τοῦ
τοῦ ξηροτοίχου φράσσοντα ἐξ ὀλυκλήρου τὴν θύραν. Ἀρήσας αὐτὴν
ἀθικτον καὶ κατεβίβασα τὸ ἕδαφος τῆς εἰσόδου εἰς βάθος ἀπὸ
τῆς ἀρχικῆς ἐπιφανείας 1,70. Ἀφαιρέσας τότε ἐκ λίθων τοῦ
ξηροτοίχου, παρετήρησα τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τάφου, ὅστις ἦτο κα-
νὸς χώματος, ἐν τῷ μέσῳ δὲ σχεδὸν καὶ μᾶλλον πρὸς τὴν ἀπέ-
ναντι τῆς θύρας πλευρὰν ἵστατο ὀλίγον κεκλιμμένον ἐπὶ τοῦ θα-
πέδου ἐν μέγα ἀγγεῖον. Ἀφαιρέσας ἐν ὀλίγοις λίθους εἰσέλθων
ἐντὸς τοῦ τάφου, ἐθα παρετήρησα τὰ ἑξῆς.

» Τὸ σχῆμα καὶ αἱ διαστάσεις τοῦ τάφου εἶναι ὡς ἐν τῷ ἑγ-

κλείστροφ σχεδίων φαίνονται¹⁾, τὸ δὲ ὕψος 1,30· αἱ πλευραὶ δὲ εἰναι κανονικαὶ οὐδὲ κατ' ὀρθὰς ὑψοῦνται γωνίας, ἡ δὲ ὀροφή ἔχει σχῆμα θόλου. Οὐδεμία ὑπῆρχε κατάπτωσις, εἰ μὴ μικρά τις ἡμίσεος κυβικοῦ περίπου μέτρου χώματος ἀμέσως ἐνδον τῆς θύρας καὶ παρὰ τὸν ξηρότοιχον· τὸ ἄλλο ἐδάφος ἦτο ὡς ὑπῆρχεν ἐξ ἀρχῆς· ὀλίγον μόνον χῶμα ὑπῆρχεν εἰς τὰς βάσεις τῶν πλευρῶν καταρρέυσαν μετὰ τῶν σταλαγμῶν τῶν ὑδάτων.

» Αἱ παρατηρήσεις αὗται ὑποστηρίζουσι τὴν ἰδέαν, ὅτι πάντες οἱ τάφοι δὲν ἔχουσι τὸ κανονικὸν σχῆμα τοῦ πρότερον σχεδιογραφηθέντος, οὐδὲ εἰσὶν ὅμοιαι αἱ θύραι· ἀλλαι ἔχουσι τοξοειδὲς τὸ ἀνώφλιον, ἀλλαι ὀριζόντιον (ὑπάρχουσι ἠνεωγμένοι τάφοι ἔχοντες τοιοῦτο). Πάντες ὅμως ἔχουσιν εἰσοδὸν μετὰ παραλλήλους, ἐπὶ τοῦ βράχου λελαξευμένας, πλευράς.

» Ἐπανερχόμενος εἰς τὴν τοῦ ἐσωτερικοῦ περιγραφὴν, προσθέτω ὅτι τὸ μέγα ἀγγεῖον, ὃ ἔχει ὕψος 0,31 καὶ διάμετρον 0,32, ἦτο κεκλιμένον ἐξ αἰτίας τοιαύτης· ἐκ τῆς ὀροφῆς ἔρρεεν ὕδωρ παρὰσῦρον μετὰ τῶν σταλαγμῶν τοῦ χώματος, ἅτινα ἐπιπτον ὀλίγα μὲν ἐπὶ τοῦ ἐνὸς χείλους τοῦ ἀγγείου, ἀλλὰ δὲ ἀμέσως παρ' αὐτῷ· ἐπειδὴ ἡ βάση εἶναι μικρά, τὸ ἀγγεῖον ἐκλινεν ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ χώματος τούτου, δὲν ἔπεσε δὲ, διότι ὑπεστηρίχθη ἐκ τοῦ ἄλλου χώματος τοῦ παρ' αὐτῷ πεσόντος μετὰ τῶν σταλαγμῶν. Τὸ ἐδάφος τοῦ τάφου ἦτο ἀνώμαλον, εἰς τὴν γωνίαν δὲ ἥτις σχηματίζεται ὑπὸ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς καὶ τῆς ἀπέναντι τῆς θύρας ἐξεῖχε μικρὸν τοῦ ἐδάφους σιαγὼν σκελετοῦ μετὰ μετωπικὸν ὅστουν. Ἀνασηκώσας χώματα πάχους 0,40 εὗρον σκελετὸν μετὰ λίαν τεθραυσμένα ὅστ' αὖ παραλλήλως πρὸς τὴν ἀπέναντι τῆς θύρας πλευράν, ἕτερον δὲ ὅμοιον παραλλήλως τῆς δεξιᾶς, καὶ ἕτερον ἔχοντα τὴν κεφαλὴν πρὸς τὴν δεξιάν, παραλλήλως δὲ κείμενον καὶ πλησίον τῆς δεξιᾶς τῆς θύρας πλευρᾶς. εἰς τὰ γόνατα τοῦ δευτέρου σκελετοῦ ὑπῆρχε κρανίον καὶ ὅστ' αὖ ἀτάκτως ἐρριμμένα· τέταρτος νεκρὸς ἔκειτο παρὰ τὴν ἀνατολί-

¹⁾ Τὸ σχεδιογράφημα τοῦ τάφου τούτου βλέπει ἐν τῷ ὡς προηγουμένῳ 6' πίνακι.

κὴν πλευρὰν λίαν πλησίον ταύτης, ἔχων τοὺς πόδας πρὸς τὴν θύραν. Πάντες οἱ νεκροὶ ἦσαν λίαν στενοχώρως τοποθετημένοι ἐντὸς τοῦ τάφου. Ἐξακολουθήσας τὴν ἔρευναν, εὗρον μεταξύ τῶν ὤμων τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου νεκροῦ τὰ δύο μὲ μέλαιναν κλωστήν δεδεμένα ἀγγεῖα· εἰς τὸν ἀριστερὸν ὤμον τοῦ τρίτου καὶ πλησίον τῆς πλευρᾶς τοῦ τάφου εὗρον τέσσαρα ἀγγεῖα καὶ τέσσαρα εἰδώλια ὅμοια τοῖς Μυκηναϊκοῖς, πρὸς δὲ ἐν μικρὸν εἰδῶλον βοδὸς, ἅτινα πάντα ἐσημείωσα διὰ κλωστῆς πρασίνης. Μεταξὺ τοῦ τετάρτου νεκροῦ καὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ τάφου εὗρον ἐπίσης πέντε ἀγγεῖα καὶ δύο εἰδώλια, πρὸς δὲ δύο ἀγγεῖα συντετρημένα, ὧν τὰ συντρίμματα συνέλεξα. Εἰς τὰ ἀντικείμενα ταῦτα ἔδεσα κλωστήν ἐρυθράν.

»Εὗρον πρὸς τούτοις εἰς τὰ χῶματα τρεῖς κοχλίας θαλασσίους, μικρὰ δὲ κοσμήματα ἢ ἄλλα μικρὰ ἀντικείμενα δὲν εὗρον, πιθανὸν ὅμως νὰ ὑπάρχωσι τοιαῦτα διαλαθόντα τὴν προσοχὴν μου, βιαζομένου νὰ περατώσω τὴν ἐξέτασιν.

»Τὰ ὅσα, ὡς εἶχον, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τεθῶσιν ἐν τάξει· δι' ἃ ἰσοπεδώσας αὐτὰς τὸ ἔδαφος τοῦ τάφου, ἀπέθεσα πάντα ταῦτα εἰς μίαν γωνίαν, εἰς ἄλλην δὲ πολλὰ συντρίμματα ἀγγείων εὗρεθέντα εἰς τὰ τὴν εἰσοδὸν καλύπτοντα χῶματα. Ταῦτα, ὡς ἡδυνήθην νὰ κρίνω ἐκ τῆς θέσεως αὐτῶν, δὲν εἶναι συντρίμματα ἀγγείων ἐκτὸς ποτε τοποθετημένων, ἀλλ' ἦσαν πρὸ τῆς τοποθετήσεως τοῦ χῶματος μετ' αὐτοῦ ἀναμειγμένα.

»Ἀξίον σημειώσεως εἶναι ὅτι τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τάφου ἔδαφος ἐκ πρώτης ὄψεως ἐφαίνετο οὐδεμίαν ἀλλοίωσιν ὑποστάν, εἶχε ὅμως μικρὰς ἀνωμαλίας ἀσημάντους. Αἱ πλευраὶ καὶ ἡ ὀροφὴ ἐφαίνοντο ἀθικτοὶ ἐπίσης, καὶ εἶχον μόνον μικρὰς ἀλλοιώσεις ὑποστῇ ἕνεκα τῆς ῥοῆς σταλαγμῶν ὕδατος, αἵτινες κατεβίβασαν, ὡς ἐξέθηκα, ὀλίγα χῶματα παρὰ τὰς βάσεις τῶν πλευρῶν ἐν γένει δ' ἡ ὁμὴ τοῦ τάφου ἐπείθε πάντα, ὅτι ἦτο ἀσύλητος καὶ ἀθικτος, οἷος ἦτο. ὅτε οἱ θάψαντες τὸν τελευταῖον νεκρὸν ἐκλείσαν τὴν θύραν αὐτοῦ, καὶ καλύψαντες τὴν εἰσοδὸν μὲ χῶμα, ἐκρυψαν αὐτὸν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀνθρώπων.

»Βεβαίως θὰ ἠνοίγετο ὁ τάφος πρὸς ταφὴν ἐκάστου νεκροῦ,

καὶ οὕτω δικαιολογεῖται ἡ τε εὐρεσις πολλῶν τεμαχίων ἀγγείων εἰς τὰ χώματα τῆς εἰσόδου καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ δευτέρου νεκροῦ ὑπαρξίς ἀτάκτως κεκλιμένων ὀστέων.

»Τὸ περιεργότερον πάντων εἶναι, ὅτι ὑπὲρ τοὺς νεκροὺς ἐπεκάθητο χῶμα ὕψους μόνον 0,10'. ἂν δὲ λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ σιαγὼν ἐνὸς νεκροῦ καὶ τὸ μέτωπον ὑπερεῖχον ὀλίγον τῆς ἐπιφανείας, καὶ ὅτι ἀδύνατον ἕνεκα τῆς παρελεύσεως μακροῦ χρόνου νὰ μὴ ᾤξηνεν ὀλίγον τὸ ὕψος τοῦ ἀρχικοῦ ἐδάφους διὰ μικρῶν καταπτώσεων χωμάτων μετὰ σταλαγμῶν ὕδατος ἐκ τῆς ὀροφῆς, δύναται σπουδαίως νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι οἱ νεκροὶ δὲν ἦσαν τεθαμμένοι ἐντὸς λάκκων, ἀλλ' εἶχον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀποτεθῆ. Τοῦτο δὲ ὑποστηρίζεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ὀλίγον μόνον χῶμα (0,10' περίπου) ἐπέκειτο τοῦ δευτέρου κατὰ τὸ μέγεθος ἀγγείου, ὅπερ ἔκειτο πλάγιως πεσόν. Ἄν δὲ τοῦτο ἀναιρεθῇ ἐπὶ τῆς βάσεώς του, θὰ ἐξεῖχεν ἀφεύκτως τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους ὅπως δῆποτε ὅμως τοῦτο θ' ἀποδειχθῇ σαφέστερον ἐκ τῆς ἐρεύνης ἄλλων τάφων.

»Τὴν θύραν δὲν ἐκαθάρισα τοῦ ξηροτοίχου μέχρι τοῦ κατωφλίου αὐτῆς, οὐδ' ἐφθάσα εἰς τὸ ἀρχαῖον τῆς εἰσόδου ἔδαφος, διότι ἐπεγρόμην, δὲν εἶχον δ' ἐντολὴν νὰ καθάρισα τὸν τάφον καὶ παραστήσω αὐτὸν οἷος κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἦτο, ἀλλὰ νὰ συλλέξω πληροφορίας δυναμένας νὰ διαφωτίσωσι τὴν ἐπιστήμην περὶ τε τῆς ἀρχαιότητος, τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ προορισμοῦ τῶν λαξευτῶν τούτων σπηλαίων, ὅστις δὲν ἦτο γνωστός· ὅθεν ἐπαναστάμην τοῦ ἔργου, αὐρίον δὲ θὰ ἐπιχειρήσω δοκιμὴν πλησίον τοῦ τάφου τούτου καὶ ὑψηλότερα 5 μέτρα, ἐνθα εὖρον ἵχνη ἔμμελα, ἀτῖνα ἐξετάσας ἐπέισθην ὅτι εἶναι ἵχνη ὁμοίου τάφου.»

«25 Σεπτεμβρίου 1878.

»Σήμερον ἠρξάμην τῆς ἐργασίας ἐπὶ τοῦ ἄνω ἀναφερομένου τάφου, οὗτινος μόνον ἐλάχιστα ἐφαίνοντο ἵχνη. Μετὰ μικρὸν παρυσιασθήσαναι αἱ πλευραὶ τῆς εἰσόδου πλάτους 0,70'. Καταβιβάσας τὸ ἔδαφος εἰς βάθος 2,50' εἶδον τὰς πλευρὰς τῆς εἰσόδου κλινούσας ἐλαφρῶς ἐκτὸς τῶν βάσεων αὐτῶν εἰς τρόπον, ὥστε ἡ

εἰσοδος ἐφάνετο. Εἰς βάθος 2,50 ἐφάνη ὀριζόντιος τομὴ δι' ἧς σχηματίζετο τὸ ὑπέρφλιον. Ἡ εἰσοδος πᾶσα ἦτο πεπλατυσμένη, ἐκτὸς ὀλίγου χώματος, διὰ λίθων ἀργῶν, ἡ δὲ θύρα δὲν ἦτο πεφραγμένη διὰ ξηροτοίχου, ἀλλὰ μόνον δύο μεγάλοι λίθοι ἀκανονίστως ἦσαν πρὸ αὐτῆς τοποθετημένοι. Ἡ ἐν τῇ εἰσοδῷ ὑπαρξίς πολλῶν λίθων καὶ ἡ ἀπὸ τῆς θύρας ἑλλειψίς τοῦ ξηροτοίχου δύναται νὰ ὑποστηρῇ τὴν ὑπόνοιαν ὅτι εἰς ἀρχαίαν ἐποχὴν ὁ τάφος οὗτος ἤρουνήθη.

Μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν δύο λίθων κατεβίβασα κατὰ 0,85 ἐτι τὸ ἔδαφος, ἐφάνη δὲ τῶρα μὲ ὀρθὰς κανονικὰς παραστάδας ἐλαφρῶς ἐντὸς τῶν βάσεων αὐτῶν κλινούσας, εἰς τρόπον ὥστε ἡ πύλη ἐστενοῦτο ὀλίγον ἀνωθεν. Εἶχε τὸ ὑπέρφλιον ὀριζόντιον, πλάτους 0,85, τὰς δὲ παραστάδας πλάτους 1,45. Κανονικωτέραν θύραν οὐδεὶς τῶν γνωστῶν ἐνταῦθα τάφων ἔχει. Τὸ σχῆμα τοῦ τάφου τούτου εἶναι ὅμοιον τοῦ προχθὲς ἀνοικθέντος, τὸ πλάτος δ' αὐτοῦ εἶναι ὡς καὶ τὸ μῆκος τριῶν μέτρων, καὶ τὸ ἀπὸ τῆς ἡδὴ ἐπιφανείας ὕψος τῆς θολωτῆς ὀροφῆς του 1,60.

Τὸ ἔδαφος, ἡ ὀροφή καὶ αἱ πλευραὶ παρουσιάζουσι μεγίστας ἀναμαλίας ἕνεκα μεγάλων καταπτώσεων ὡς δ' ὑποθέτω, τὸ ἀρχικὸν ἔδαφος εἶναι 1 μέτρον κάτωθεν τῆς ἐνεσπώσης ἐπιφανείας του. Ἡ ἀνασπαρὴ τοῦ τάφου τούτου καὶ ἡ ἔρευνα ἀπῆλθει ἐργασίαν ἡμερῶν τινῶν ἐπειδὴ δὲ δὲν εἶχον εἰς τὴν διάθεσίν μου τὴν ἀπαιτούμενον χρόνον, ἐρυνήσας μικρὸν μόνον μέρος κατὰ τὸ μέσον, ἐνθα εὗρον ἐν τεμάχιον ὀστοῦ μετωπικοῦ καὶ τρία τεμάχια ἀγγείων, ἅτινα πρὸς δάκρυρσιν ἔθεσα ἐντὸς χάρτου, δέσας ταῦτα διὰ κλωστῆς ἐρυθρᾶς, προέβην εἰς πῇν ἐξέτασιν τοῦ παρ' αὐτὸν κειμένου, περὶ οὗ ἀμέσως ποιῶμαι λόγον.

Ἀεὶς τὴν ἀνατολικὴν τοῦ ἀνω περιγραφέντος τάφου πλευρὰν ὑπῆρχε μικρὰ ὀπή ἀκανόνιστος, καὶ πιθανῶς ἐκ καταπτώσεως σχηματισθεῖσα, δι' ἧς ὁ τάφος οὗτος συνεικοινώνει μὲ ἕτερον μικροτέρων διαστάσεων, καὶ οὕτινας τὸ ἔδαφος ἦτο κατώτερον τοῦ πρώτου κατὰ ἐν περίπου μέτρον. Ἀνάψας φῶς εἰσῆλθον ἐντὸς τούτου, παρατήρησα δὲ τὰ ἐξ ἧς ὅτι ἀρκετὰ καταπτώσεις ἐκ τε τῆς ὀροφῆς καὶ τῶν πλευρῶν εἶχον συμβῆ, ἀλλοιωσάσαι τὸ

ἔδαφος· ἐνθα ὁμως τοῦτο ἦτο ὁμαλόν, παρὰ τὴν δυτικὴν γωνίαν, ὑπῆρχον τρεῖς ἀργοὶ λίθοι, καὶ παρ' αὐτοῖς ὄρθια τὰ ὅστ' αὖ δύο κνημῶν· εἰς ἀπόσασιν δὲ ἀπὸ τούτων 0,15 ὑπῆρχε κρανίον ὑπτίως κεκλιμένον καὶ κατὰ τὸ ἡμισυ ἐξέχον τοῦ ἐδάφους, ἐφήπτετο δὲ τούτου ἕτερον κεκλιμένον δεξιὰ καὶ ἐπίσης τοῦ ἐδάφους ἐξέχον κατὰ τὸ ἡμισυ. Τούτων, ἅπερ πέμπω ὑμῖν μετὰ τῶν ἄλλων ἀντικείμενων, δύνασθε εὐκόλως νὰ διακρίνητε τὴν θέσιν ἐκ τοῦ χρωματισμοῦ.

Ἡ ἀνατολικὴ τοῦ τάφου τούτου πλευρὰ ἐτέμνετο ὑπὸ θύρας ἐχούσης καθέτους σχεδὸν καὶ παραλλήλους παραστάδας, ὀρίζοντιον δ' ὑπέρφλιον, ἡμιεχλωσμένη εἰς χῶματα, ἅτινα ἐκ τῆς εἰσόδου εἶχον καταβρέουσαι. Ἡ θύρα αὕτη ἐπαρουσίαζε τὸ αὐτὸ σχῆμα τῆς τοῦ τάφου περὶ οὗ ἄνω ἐποικισάμην λόγον, ἐφράσσετο δ' ἐξωτερικῶς δι' ἀκανονίστων τετραγώνων λίθων, καὶ μᾶλλον ἐρρυθμμένων ἐκεῖ καὶ οὐχὶ σχηματιζόντων ξηρότοιχον ὡς εἰς τὴν τοῦ προχθῆς ἐξετασθέντος τάφου θύραν.

Ἡ ῥεζάμην τῆς ἐργασίας δι' ἀφαιρέσεως τοῦ χῶματος, ὅπερ ὑπέθετον καλύπτον τὸ στέρνον τοῦ τὴν κεφαλὴν ὑπτίαν ἔχοντος σκελετοῦ· εἶδον δὲ τὰς κλειδας, μέρος τῆς σπονδυλικῆς στήλης καὶ τοὺς βραχίονας (λίαν ὁμως ἐφθαρμένα ταῦτα), τὰ ἄλλα ὁμως μέρη τοῦ σκελετοῦ τούτου εἶχον μετακινήθῃ. Ἐξακολουθήσας τὴν ἀνασκαφὴν εἰς βάθος οὐχὶ πλέον τῶν 10—20 ἐκατοστῶν τοῦ μέτρου, εἶρον πολλὰ ὅστ' αὖ ἀτάκτως ἐρρυθμμένα, ἀναρμυγμένα μετ' λίθους καὶ τεμάχια ἀγγείων, καὶ μαρτυροῦντα ὅτι ὁ τάφος οὗτος ἔχει εἰς παλαιὰν ἰσως ἐποχὴν ἐξετασθῇ. Μεταξὺ τῶν χωμάτων ἀνεῦρον μόνον ἐν εἰδώλειον καὶ ἐν ἀγγεῖον, ἅπερ, ὡς καὶ τὰ ἐντὸς τοῦ τάφου εὑρεθέντα τεμάχια, δὲν ἐσημείωσα πρὸς διάκρισιν διὰ κλωστής.

Ἡ ἐξωτερικῶς οὐδὲν ἴχνος φαίνεται τῆς εἰσόδου τοῦ τάφου τούτου. Εἰς ἀπόστασιν ὁμως πέντε περίπου μέτρων τοῦ προχθῆς ἀνασκαφέντος καὶ παραλλήλως αὐτοῦ ὑπάρχουσιν ἴχνη ἐτέρου τάφου μεγαλητέρων διαστάσεων, σῶτινος ἐπιχειρῶ ἀβριον τὴν ἀνασκαφὴν, διότι διὰ τῶν δοκιμῶν μου κατέστησαν καταφανέστερα τὰ ἴχνη καὶ ἱκανὰ νὰ κινήσωσι τὴν περιέργειαν καὶ τὴν πρὸς ἀνασκαφὴν διάθεσιν πολίτου τινός.

»Περατῶν τὴν παροῦσαν σήμερον, γκωστοποιῶ ὑμῖν ὅτι ἐσχη-
μάτισα τὴν ιδέαν ἐκ τε ἄλλων ἰχνῶν καὶ τῆς θέσεως ἐνθα οἱ
τάφοι καίονται, ὅτι καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι κρύπτονται, πολλοὶ τῶν
ὁπρίων κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶναι ἄθικτοι. Ἐπειδὴ δὲ πολ-
λῶν ἐκινήθη ἡ περιέργεια, ἡ πλεονεξία δὲ τινων ἀπλῶν ἀνθρώ-
πων καὶ ἡ περὶ ὑπάρξεως θησαυρῶν εἰς τὰς ἀρχαιότητάς ἐπικρα-
τοῦσα παρὰ τῷ λαῷ ιδέα δύναται νὰ γίνῃ ἀφορμὴ λαθραίας
τούτων ἀνασκαφῆς, ἔδωκα τὰς δεούσας πληροφορίας τῷ κ. Νο-
μάρχῃ, ὅστις θέλει δραστηρίως μερμηνήσει περὶ τῆς διαφυλάξεως
αὐτῶν, μέχρις οὗ ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐταιρία λάβῃ τὰ ἀπαιτούμενα
μέτρα, ὧν τὸ μᾶλλον κατεπεῖγον κατ' ἐμὲ εἶναι ὁ διορισμὸς
ἐνὸς φύλακος τιμίου καὶ ἀγρύπνου καὶ ἐντονοῖ πρὸς τὰς ἐνταῦθα
ἀρχὰς διαταγαί.»

«26 Σεπτεμβρίου 1878.

»Σήμερον ἠρξάμην τῆς ἐργασίας ἐπὶ τοῦ παραλλήλως τοῦ τὴν
23 ἐξετασθέντος τάφου ὑπάρχοντος ὁμοίου, καίτοι ὅμως κατῆλ-
θον εἰς βάθος τριῶν περίπου μέτρων, δὲν ἡδυνήθην νὰ συναντήσω
ἐπὶ τὸ ὑπέρφλιον διέκοψα δὲ περὶ τὴν δειλὴν τὴν ἐργασίαν,
διότι ἠσθένησα ἕνεκα τῆς χθεσινῆς διαμονῆς μου ἐν τῷ τάφῳ,
ἐνθα ἐπεκράτει μεγίστη ὑγρασία.

»Τὸ ἐγκλειστον σχέδιον δὲν περιέχει καὶ τομὴν τινὰ, διότι αἱ
εἰσοδοὶ δὲν εἶναι ἐντελῶς κεκαθαρμέναι· γενήσεται δὲ ἐντελὲς
σχέδιον, ὅταν μεγαλείτεραι ἐργασίαι γείνωσιν εἰς τοὺς τάφους
τούτους, καὶ καθαρισθέντες ἐντελῶς παρουσιάσωσι τὴν ἀρχικὴν
αὐτῶν ὕψιν. Ἦδη, ὡς ἀνωτέρω ἐξέθηκα, ἡ ἐργασία μου ἀπέβλε-
πε μόνον πρὸς ἀνακάλυψιν στοιχείων ἀρκούντων διὰ τὴν ὑμετέ-
ραν μελέτην, δὲν εἶναι δὲ ἐντελής, οὐδὲ δύναμαι νὰ βεβαιώσω
ὅτι ἐντὸς τῶν χωμάτων δὲν ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα μικρὰ ἀρχαῖα
ἀντικείμενα, δυνάμενα νὰ ἐπιχύσωσι μᾶλλον φῶς εἰς τὸ ἐπασχο-
λοῦν ὑμᾶς ζήτημα, φρονῶ ὅμως ὅτι πρέπει νὰ γίνῃ τακτικὴ ἀ-
νασκαφὴ, ν' ἀρχηται δὲ ἡ ἐργασία ἀπὸ τῆς ἐντελοῦς τῆς εἰσοδοῦ
καθάρσεως καὶ μετὰ τοῦτο γὰ γίνεται τοῦ τάφου ἡ ἀνασκαφὴ,

ὅτε καὶ μείζον φῶς θὰ ὑπάρχῃ ἐντὸς τῶν τάφων βοηθοῦν τὴν ἔρευναν, καὶ τὰ διαγράμματα θέλουν εἶσθαι ἐντελέστατα, καὶ ἡ ἐπίσκεψις τῶν τάφων εὐχερεστάτη.

Ἐπὶ τοὺς λόγους τούτους φρονῶ· ὅτι ἡ παρ' ἐμοῦ γενομένη μικρὰ αὕτη ἔρευνα πρέπει νὰ διακοπῇ, ν' ἀρχίσῃ δὲ ταχέως πανοικὴ καὶ ἐντελής ἀνασκαφή, διότι καὶ μεθ' ὅλην τῶν ἀρχῶν τὴν μέριμναν, ἀμφιβάλλω ἂν θὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ πρόληψις λαθραίας τινὸς ἀνασκαφῆς, ἂν οὐχὶ ὑπὸ ἄλλων, ὑπὸ τῶν κατόχων τοῦλάχιστον τῶν κτημάτων.

»I. A. Κορδάκης.»

Ἐν τῇ ἀνωτέρῳ ἐκθέσει οὐδαίς λόγος γίνεται περὶ ἰχθύνων πυρᾶς ἐν τοῖς εὐρεθεῖσι τάφοις, ἐν ᾧ τοιαῦτα ἰχνη πολλὰ καὶ βέβαια παρετηρήθησαν εἰς τοὺς ἐν Σπάτα τάφους καὶ τοὺς ἐν Μυκῆναις. Ἐπέστησα ἐν ἀρχῇ τὴν προσοχὴν τοῦ φίλου κ. Κορδάκη εἰς τοῦτο· ἀλλ' αὐτὸς μοι ἔγραψεν ὅτι ἐν οὐδενὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐνοικθέντων τάφων παρετήρησε τέφραν, ἀνθρακᾶς καὶ ἄλλο τι ἰχνης πυρᾶς. Ὅθεν προσθετέον καὶ τοῦτο ὡς ἰδιαιτέρον χαρακτηριστικὸν τῶν τῆς Ναυπλίας τάφων εἰς τὰ ἀνωτέρω¹⁾ σημειωθέντα ὡς τοιαῦτα.

• Μετὰ τῆς ἐκθέσεως ταύτης ἐπεμψεν ὁ κ. Κορδάκης τῇ 2 ὁκτωβρίου καὶ πάντα ὅσα λέγει ὅτι ἀνεῦρεν ἐν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ ἀνακαλυφθεῖσι καὶ ἐξερουχθεῖσι τάφοις, ὅσον κρατὶα ἀνθρώπων, ἀγγεῖα πήλινα μικρὰ καὶ μεγάλα καὶ εἰδώλια πήλινα καὶ ἄλλα τινὰ, 2 κατετέθησαν εἰς τὸ Μυκηναῖον μουσεῖον μετὰ τῶν πρότερον αὐτῷ κατατεθέντων ἐκ τῶν τάφων Ναυπλίας.

Ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Κορδάκη ἀνευρεθέντων ἀρχαίων ἀπεικονίσθησαν ἐν τῷ προσεχρωμένῳ ἑ' λιθογραφικῷ πινάκι χάριν τῶν ἀναγνώστων τοῦ Ἀθηναίου, ὅσοι δὲν δύνανται νὰ γνωρίσωσιν αὐτὰ ἐξ αὐτοφύκας, ἐν μικρὸν ἀγαθόν, τὸ πλεονέστερον, τέσσαρα εἰδώλια γυναικῶν, ὧν ἐν καθήμενον ἐπὶ ἀνακλίντρον, καὶ ἐν βοδὲς παρ' αὐτοῖς δὲ ἐν τῷ αὐτῷ πινάκι καὶ τὸ ἰχθυογράφημα τοῦ τάφου, ἐν

1) Ἀνωτέρω ἐν σελ. 190.

ὧ ταῦτα εὐρέθησαν. Ἐκ τῆς θέας αὐτῶν θέλει πεισθῇ ὁ ἀναγνώστης ὅτι τὰ εἰδώλια ταῦτα ἔχουσιν ὁμοιότητα πρὸς τὰ πρὸ δύο ἐτῶν ἀνευρεθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Schliemann πάλιν εἰδώλια ἐν τοῖς ἐξορυχθεῖσι φρέασιν ἐπὶ τῆς Τύρινθος εἰς βάθος 5—6 καὶ 12 παδῶν¹⁾, καὶ πρὸς τὰ ἀνευρεθέντα ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως Μυκηνῶν ἐκτὸς μὲν τῶν πέντε τάφων, ἐν οἷς ὑπῆρχον οἱ γνωστοὶ θησαυροὶ, ἀλλ' ἀνωτέρω αὐτῶν εἰς ἱκανὸν βάθος ἐντὸς τοῦ χώματος²⁾. Ἐκ τῆς θέας δὲ καὶ παραβολῆς τούτων, ἀποκειμένων νῦν ἐν τῷ Μυκηναίῳ μουσεῖῳ, πρὸς τὰ ἐκ Ναυπλίας δύναται τις πάνυ εὐχερῶς νὰ κρίνῃ περὶ τῆς τούτων ἀρχαιότητος καὶ συγγενείας.

Ἀποδειχθείσης οὕτω διὰ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθεισῶν ἐρευνῶν τῆς σπουδαιότητος καὶ σημασίας τῶν παρὰ τὴν Ναυπλίαν τάφων, καὶ ἐπὶ τῇ βεβαιώσει τοῦ κ. Κονδάκη ὅτι καὶ ἄλλων πολλῶν τάφων ἔχνη ἀνεκάλυψεν, ἐκρίθη ἀναγκαία ἡ ἐξακολούθησις τῆς ἀνασκαφῆς. Ὅθεν ἀπεστάλη τῇ 9 τοῦ μηνὸς τούτου εἰς Ναύπλιον ὁ ἑφορος τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Π. Σταματάκης, ἵνα ἐξακολουθήσῃ σπουδαιότερον καὶ τακτικώτερον τὰς ἀνασκαφάς.

Ἐγράψα ἐν Ἀθήναις τῇ 13 ὁκτωβρίου 1878.

ΒΓΘ. ΚΑΣΤΟΡΧΗΣ.

1) Τούτων τινὰ ἀπεικονίσθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Schliemann ἐν σελ. 11 καὶ πίνακι Α' τοῦ περὶ Μυκηνῶν συγγράμματος αὐτοῦ τοῦ ἐν γερμανικῇ γλώσσῃ.

2) Καὶ τούτων τινὰ βλέπε ἐν σελ. 80 καὶ πίνακι Β' τοῦ αὐτοῦ συγγράμματος.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑΙ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

ΚΑΙ ΔΕΛΦΩΝ.

Ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν σκέπτεται ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐταιρία περὶ ἀνασκαφῶν ἐν Ἐλευσίνι καὶ Δελφοῖς· καὶ τὰς σκέψεις αὐτῆς γνωστοποιήσασα εἰς τὸ ὑπουργεῖον, ἐπεκαλέσθη τὴν σύμπραξιν αὐτοῦ. Ἐκ συμφώνου δὲ ἀπεφασίσθη νὰ μετοικισθῶσι προηγουμένως ἀλλαχοῦ καὶ τῶν δύο τούτων πολυχνίων οἱ κάτοικοι, ἀποζημιούμενοι διὰ τὴν ἀξίαν τῶν ἐν τοῖς ῥηθείσι τόποις οἰκιῶν των. Καὶ τῆς μὲν Ἐλευσίνος ἡγοράσθησαν ἤδη οὐκ ὀλίγαι οἰκίαι παρὰ τῆς ἐταιρίας, κείμεναι ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ χώρου, καὶ ἄλλαι δὲ μετ' ὀλίγον θέλουσιν ἀγορασθῆ, διότι οἱ Ἐλευσίνιοι καὶ πρόθυμοι εἰς τὴν μετοίκησιν καὶ μέτριοι εἰς τὴν ἀποζημιώσιν τῶν οἰκιῶν των φαίνονται, ὥστε ταχέως ἐλπίζεται ἡ ἑναρξίς τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ χώρου καὶ περιβόλου τοῦλάχιστον τοῦ ἱεροῦ τῆς Δήμητρος.

Ἡ ἐταιρία θέλουσα νὰ πράξῃ ταῦτα καὶ ἐν Δελφοῖς ἐπεμψε περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος μηνὸς Σεπτεμβρίου δύο τῶν μελῶν τοῦ διοικητικοῦ αὐτῆς συμβουλίου, τὸν Καστόρχην καὶ Δραγούμην, νὰ προβῶσιν εἰς ἀγοράς τῶν αὐτόθι οἰκιῶν. Οὗτοι ἐλθόντες ἡγόρασαν ἐν ὀνόματι τῆς ἐταιρίας οἰκίας τινὰς, καὶ εὐχαρίστως ἤκουσαν ὅτι καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Δελφῶν, μὴ ἔχοντες πολλὰς ἀξιώσεις καὶ θέλοντες νὰ συντελέσωσι καὶ αὐτοὶ εἰς τοὺς ἐθνικοὺς σκοποὺς τῆς ἐταιρίας, συγκατατίθενται ἀντὶ δικαίας καὶ μετρίας ἀποζημιώσεως τῶν οἰκιῶν των νὰ παραχωρήσωσι ταύτας εἰς τὴν ἐταιρίαν καὶ νὰ μετοικήσωσιν ἀλλαχοῦ. Τὴν θέλησίν των δὲ ταύτην ἐδήλωσαν δι' ἀναφορᾶς των πρὸς τὴν ἐταιρίαν, ἐν ᾗ εἰσὶν ὑπογεγραμμένοι 35 πολῖται, ὅσοι εὐρέθησαν παρόντες· ἐβεδαίωσαν δὲ οὗτοι ὅτι καὶ οἱ μὴ παρόντες συμπολίται των ἔχουσι τὴν αὐτὴν θέλησιν καὶ προθυμίαν. Καθ' ὑπολογισμοὺς δὲ, οὓς οἱ ἀποσταλέντες ἐποίησαν, ἀπαιτοῦνται περὶ τὰς 200,000 δραχμαὶ ἵνα πραγματοποιηθῇ ἡ μετοίκησις αὕτη, ἥτις θέλει εἶσθαι ἐπωφελὴς οὐ μόνον εἰς τὴν ἐπιστήμην, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς κατοίκους αὐτοὺς τῶν Δελφῶν, ὧν ὁ βίος ὑπόκειται νῦν εἰς πολλὰς δυσχερείας καὶ

οὐκ ὀλίγους κινδύνους ἔνεκα τῶν πολλῶν καὶ ἄλλεπαλλήλων σεισμῶν, φθ' ὧν σείεται διηλεκῶς ἡ χώρα των.

Ἐπειδὴ οἱ σημερινοὶ τῆς εταιρίας πόροι δὲν ἐπαρκοῦσιν ὅπως αὕτη ταχέως καὶ κατὰ τὰς εὐχὰς τῶν ἀρχαιολογούντων καὶ τῆς ἐπισημῆς ἐκτελέσῃ τὴν μετοίκησιν τῶν κατοίκων ἀμφοτέρων τῶν πόλεων τούτων, ἡ δὲ Κυβέρνησις εὐρίσκεται νῦν εἰς μεγίστας οἰκονομικὰς δυσχερείας, ἀνάγκη νὰ προσέλθωσιν εἰς ἐπικουρίαν τῆς εταιρίας πάντες οἱ πανταχοῦ ὁμογενεῖς δι' ἀγορὰς τοῦλάχιστον κλήρων τοῦ ἀρχαιολογικοῦ λαχείου, οὗ ἡ γ' κλήρωσις γενήσεται προσεχῶς, ἡ καὶ δι' ἐκτάκτου συνδρομῆς οἱ γεναῖοι καὶ φιλόμουσοι Ἑλλήνες καὶ φιλέλληνες.

Διατρίβοντες ἐν Δελφοῖς πρὸς τὸν ῥηθέντα σκοπὸν οἱ τῆς εταιρίας ἀπεσταλμένοι καὶ ἰδόντες μετὰ λύπης ὅτι ἡ Κασταλία πηγὴ ἦτο ἀφανὴς καὶ κεχωσμένη διὰ καταπτώσεώς ὀγκωδῶν λίθων, καταπεσόντων ἐπ' αὐτῆς ἀπὸ τοῦ Παρθασσοῦ ἔνεκα τοῦ ἐπισυμβάντος τῷ 1870 μεγάλου σεισμοῦ, καὶ διὰ χωμάτων ἃ ἐπεσώρευσεν ἐπ' αὐτῆς ὁ παραρρέων χεῖμαρρος, τούτων δ' ἔνεκα τὸ ὕδωρ αὐτῆς ἐξ ἀνάγκης εὔρεν ἀλλαχοῦ διέξοδον, ἐπεχείρησαν τὴν ἀνακάθαρσιν αὐτῆς καὶ εὐθὺς καλέσαντες πάντας τοὺς ἐν Δελφοῖς ἐργάτας ἤρξαντο τοῦ ἔργου. Ἐντὸς δὲ τῶν δύο ἡμερῶν, καθ' ἃς ἠδύναντο νὰ μένωσιν ἐν Δελφοῖς, μετεκίνησαν πάντας τοὺς κινήτους λίθους, διέβρῃξαν διὰ πυρίτιδος οὐς ἀδύνατον ἦτο νὰ μετακινήσωσι χεῖρες ἀνθρώπων ἀνευ τῶν ἀναγκαίων ὀργάνων, μετεκόμισαν πάντας αὐτοὺς ἀλλαχοῦ, ὥς καὶ μέγα μέρος τοῦ βορβορώδους χώματος, ὃ ἐκάλυπτε τὴν δεξαμενὴν τῆς πηγῆς. Διὰ τῆς τοιαύτης δὲ ἐργασίας ἀνεφάνη τὸ διαυγέστατον καὶ ψυχρότατον τῆς πηγῆς ταύτης ὕδωρ, ἤρχησε νὰ ῥέῃ διὰ τῶν ἀρχαίων αὐτοῦ κρουῶν πρὸς χαρὰν τῶν κατοίκων καὶ εὐχαρίστησιν τῶν ἐπισκεπτομένων τοὺς Δελφοὺς ξένων, οἵτινες ἄλλοτε ἐσυνείθιζον οὐ μόνον νὰ πίνωσιν ἐκ τῆς πηγῆς ταύτης, ἀλλὰ καὶ νὰ μεταφέρωσιν οἰκάδε ὕδωρ ἐξ αὐτῆς.

Ἐπειδὴ δὲ ἔνεκα τῆς ταχείας ἀναχωρήσεως τῶν ῥηθέντων κυρίων ὑπελείφθη τὸ ἥμισυ τῆς ἐργασίας μέχρι τῆς ἐντελοῦς ἀνα-

καθάρσεως τῆς πηγῆς, ἀνέθεσαν οὗτοι εἰς τὸν ἐνταῦθα φιλάρχαιον λόγιον κ. Ἐρ. Ἀθανασιάδην τὴν ἐξακολουθήσῃ τῆς ἐργασίας μέχρις ἀποπεράτωσεως ἦν καὶ ἀπεπεράτωσεν οὕτως ἤδη παραδούς εἰς τὴν κοινὴν χρῆσιν τὸ ἱστορικὸν τοῦτο μνημεῖον δαπάναις τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρίας, ἥτις οὕτως ἐποίησεν θαυρᾶν ἀρχαιολογικῶν ἐργασιῶν καὶ ἐν Δελφοῖς.

Διὰ τοῖς μὴ ἰδόντας τὴν Κασταλίαν προσθέτομεν καὶ τὰ ἐξῆς. Αὕτη, πέντε μόλις λεπτά ἀπέχουσα πρὸς ἀνατολὰς ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, κεῖται ἀμέσως εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Παρνασσοῦ, ἀποτόμως ἢ μέλλον καθέτως ὑψουμένου καὶ διασχιζομένου πλησίον αὐτῆς εἰς μέγα χάσμα, ἀφ' οὗ καταρρέει ἐν καιρῷ σφοδρῶν ὑετῶν χεῖμαρρος.

Ὁ ἀναθεὶς τῆς πηγῆς ὑψούμενος λίθος τοῦ Παρνασσοῦ εἶναι τετραγώνος διὰ τέχνης καθέτως ἐν τετραγώνῳ ἰσωνῶς λεωρ κοιλώματι ἔχοντι ἐν δεξιᾷ τῷ ὀρώντι ἄλλο τετράπλευρον κοίλωμα, βάθους ἡμιμέτρου, δ' οἱ εὐσεβεῖς κάτοικα μεταποίησαν πρὸ τοῦ σεισμοῦ εἰς ἄγιον βῆμα, καὶ ἐμπροσθεν τούτου ἐπὶ τῆς πηγῆς κατασκευάσαν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν ἐπ' ὀνόματι τοῦ βαπτιστοῦ Ἰωάννου (θεοῦ ἡ ἱερεῖα κατὰ παράδοσιν ἐλούετο ἐνταῦθα βαπτιζομένη). Ἐμπροσθεν δὲ τοῦ ὅλου τετραγώνου ἐπὶ λεινῶν ἐδάφους εἶναι λελασμένην ἐν τῇ αὐτῇ λίθῳ δεξαμενὴ τετραγώνος πέντε περίπου μέτρων μήκους καὶ πλάτους, ἐνὸς δὲ βάθους καὶ πλέον· ἥτις αἱ μὲν δύο ἀπέναντι πλευραὶ ὑψοῦνται εὐθὺς ἐπὶ τῆς δεξαμενῆς καθέτως, ὡσαύτως καὶ ἡ ἐμπροσθεν, ἔχουσα ἐπὶ αὐτῇ βαθμίδας, δι' ὧν κατέβαινον εἰς τὴν δεξαμενὴν· ἡ δὲ τετάρτη πλευρὰ, ἡ ἀπέναντι ταύτης, εἶναι μονόλιθος καὶ αὕτη καθ' ὅλον τὸ μήκος τῆς καὶ ὑψηλὴ ὅσον καὶ αἱ λοιπαί, καὶ παχέια 0,30, ἀφίνουσα ὀπίσθεν αὐτῆς, πρὸς τὸν βράχον τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τὸν χάρον ἡμιμέτρου πλάτους καθ' ὅλον τὸ μήκος τῆς, ἐν ᾧ ἐκρέει τὸ πῦρ Κασταλίας ὕδωρ ἀπὸ τοῦ βράχου. Χρησιμεύει δὲ αὕτη οὐχὶ μόνον ὡς τετάρτη πλευρὰ, ἀλλὰ καὶ ὡς διάφραγμα τοῦ ρηθέντος χάρου καὶ τῆς πρὸ αὐτοῦ δεξαμενῆς. Διὰ κρουῶν ἐν τῇ διαφράγματι τούτῳ εἰσρέει τὸ ὕδωρ εἰς τὴν δεξαμενὴν, καὶ ἐκ ταύτης πληρωθείσης ἐκρέει δι' αὐλακὸς ἀποτελεῖ ρυάκιον οὐχὶ μικρὸν, δι' οὗ ἀρδεύουσιν οἱ τῶν

Δελφῶν κάτοικοι τοὺς ἀγροὺς καὶ κήπους των, καὶ ὁ οὗτοι καλοῦσι *ρεῦμα τῆς Παπαδιάς*, διότι ἐν τῷ ὕδατι τούτῳ ἐλούετο, ὡς εἵπομεν, ἡ ἱέρεια τοῦ Ἀπόλλωνος. Καὶ ἐν ἄλλοις δὲ πολλοῖς τηροῦσιν ἐκ παραδόσεως οἱ καλοὶ τῶν Δελφῶν κάτοικοι τὰς ἀρχαίας ὀνομασίας διαφόρων θέσεων, μεταπεποιημένας ὅμως κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς νεωτέρας γλώσσης ἢ παρεφθαρμένας.

Ἡ Κασταλία, λελαξευμένη ὁλόκληρος ἐν τῷ λίθῳ τοῦ Παρνασσοῦ καὶ διὰ τοῦτο μονόλιθος καὶ λίαν στερεά, σώζεται οἷα καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἦτο· μέναν τὸ ῥηθὲν διάφραγμα συνετρίβη ἐν μέρει ὑπὸ τῶν καταπεσόντων ἐκ τοῦ σεισμοῦ μεγάλων λίθων, καὶ ἡ ἀπέναντι αὐτῆς πλευρά, ἐνθα αἱ βαθμίδες, ἐπαθεν ὀλίγον.

Ε. Κ.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΜΕΡΩΝ.

Ἀφίνοντες πρὸς καιρὸν τὰς ἐκ τοῦ Ἀσκληπείου πολλὰς ἐπιμνηστέους ἐπιγραφάς, δημοσιεύομεν ἄλλας τινὰς, ἐπειδὴ οὕτως εἰπολύνημεν.

3.

.....

Α...

Νικι...

H ΠΤ...

Εὐφύλιτα τῷ Τιματίῳ Κυδαθηναίῳς... τὸν

περὶ ἀμφότερα οἴκ...

5

ΔΠ ΧΠ ΑΠ...

Φερεικὸς τῷ ΦΙ (.) Θεμακίος... τὸν

περὶ ἀμφοτέρω οἰκ...

		HE...
40		ΕΤΕ...
		(χ)ορ(ον...
	ΔΗΗ	ΧΗΗ
		..ΙΚΟ...
		I API...
		Ηετα(ρ...
45		ΗΕΡΑ...
		οργα...
47		ΠΥΘ....
		

Τὰ ἀνωτέρω ὀλίγα ἀλλ' ἀξιόλογα γράμματα προεुकλειδεῖαν χρόνων ἔχει τεμάχιον στήλης λίθου Πεντελησιέου, ὕψους 0,35, πλάτους 0,25, πάχους 0,13. Εὐρέθη ἐν Ἀθήναις παρὰ τὸ λεγόμενον τετρακιδιον τῆς Ἀθηνᾶς ἀρχηγέτιδος καὶ ἡγοράσθη οὐ πρὸ πολλοῦ ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἡμῶν Ἑταιρίας. Ἀποτελεῖ προφανῶς μέρος τῆς στήλης ἢ μᾶλλον τῶν στήλων, ἐν αἷς ποτε οἱ Ἀθηναῖοι ἀνέγραψαν τὴν δήμευσιν τῶν κτημάτων τῶν Ἑρμοκοπιδῶν τῷ ἱζ'. ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Ἐν τῷ Corpus Inscriptionum Atticarum, τόμ. α'. εἶναι τέσσαρα ὅμοια τεμάχια τετυπωμένα, τὰ ὑπὸ τοὺς ἀρ. 274—7. Μάλιστα δὲ πρὸς τὸ ὑπ' ἀρ. 274 ὁμοιάζει τὸ νέον ἡμῶν τοῦτο τεμάχιον. Ἡ ἀκατάληπτος δηλ. φράσις τῶν περὶ ἀμφοτέρα, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Εὐφιλήτου εἶναι κοινὰ καὶ εἰς τὰ δύο τεμάχια· ὅμως δὲ ἴσως δὲν ἀνήκουσιν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν στήλην, διότι τὸ πάχος τοῦ παλαιότερου τεμαχίου εἶναι δέκα ἑκατοστῶν (ὁ βουλόμενος δύναται νὰ τὸ ἰδῇ, ἀποτεθειμένον ὃν ἐν ταῖς ὑπογείοις τοῦ νέου Ἐθνικοῦ Μουσείου), ἐνῶ τὸ τοῦ νέου τούτου δεκατριῶν.

Τὰ κενὰ γραμμάτων διαστήματα τὰ ἐπὶ τοῦ λίθου ἀπεδώκαμεν πιστῶς ὅσον ἦτο δυνατόν ἐν μικρογραμμάτῳ ἐκδόσει. Τῶν ἐν ἀποστάσει ὄντων ἀριθμητικῶν ψηφίων αἱ μὲν μικρότεραι συστάδες τῶν 15 καὶ 12 δραχμῶν εἶναι δηλωτικαὶ τοῦ ἐπωνίου τέλους, αἱ δὲ μεγαλύτεραι τῶν χιλίων πεντακοσίων καὶ τῶν χιλίων δια-

κοσίῳ εἶναι τῆς τιμῆς, ἣν εὖρον τὰ δημευθέντα κτήματα. Περὶ τῆς ἀναλογίας τοῦ ἐπωνίου πρὸς τὴν τιμὴν ὑπάρχουσιν ἀναγεγραμμένα τὰ δέοντα ἐν ταῖς σημειώσειςι τοῦ Corp. Inscr. Attic. ὅπου ἀνωτέρω παρεπέψαμεν. Ταῦτα συντόμως χάριν τῶν παρ' ἡμῖν ἀπειροτέρων, οὓς καὶ παραπέμπομεν ἐπὶ εἰς τὸν περὶ τῶν μυστηρίων λόγον τοῦ ῥήτορος Ἀνδοκίδου, ἐνθα θέλουσιν εὐρεῖ ὡς καταμνησθέντας εἶτ' ἐπὶ τῇ παρανόμῳ τελέσει τῶν μυστηρίων εἶτ' ἐπὶ τῇ περικοπῇ τῶν Ἑρμῶν καὶ δύο τῶν ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου λίθου ἀναγεγραμμένων ἀνδρῶν, τὸν Εὐφίλητον καὶ τὸν Φερεκλῆ, ἴσως δὲ καὶ τὸν Νικι(άδην), οὗ τὸ ὄνομα φαίνεται ἔχων ἀνωτάτω ὁ ἡμέτερος λίθος κεκολωδωμένος. Προτρέπομεν δὲ τοὺς μέλλοντας ν' ἀναδράμωσιν εἰς τὸν λόγον τοῦ Ἀνδοκίδου νὰ μὴ ἀναζητήσωσι μόνον τοῖς ὀφθαλμοῖς τὰ ῥηθέντα κύρια ὀνόματα τῶν ἀνδρῶν καὶ νὰ ἡσυχάσωσιν ὑστερον, ὡς τῆς παραπομπῆς εὐρεθείσης ὀρθῆς, ἀλλὰ νὰ ἀναγνώσωσιν ὅλον τὸν λόγον τὸν ἐκτιθέντα τὰ τῆς δεινῆς ἐκείνης ἐν τῇ Ἀθηναϊκῇ πολιτείᾳ περιπετείας, ἵνα ἐνώσαντες οὕτω τὰ ἐκ τῆς σπουδῆς τοῦ λίθου καὶ τοῦ λόγου στοιχεῖα καταλάβωσι, πῶς ἡ ἱστορία οὕτω μόνον ποιεῖ τέλειον τὸ ἐαυτῆς ἔργον, παροχὴν ζωρῶν ἀντιλήψεων προγεγονότων πραγμάτων πρὸς διδασκαλίαν καὶ ρύθμισιν βίου τῶν ἐπιγινομένων ἀνθρώπων.

2.

....

... — — — — — αἰ... .

...στρατείας καὶ αἰ... .

...ἀνάνκα μὴ αὐτὸς θε... .

...| επικεφαλίου τέλειος τοῦ |... .

5 ...| οὐ' στε(φ)ανα(φ)ορεῖτω δὲ τὰς ἐρ(ό-
ιας) καὶ ἐπὶ τὰ δεῖπνα φοιτήτω τὰ ἑ(αμό-
σιας) χρησιθεῶ δὲ καὶ τῶι περὶ τὸ ἱερὸν κα-
πωις) τῶι δαμοσίῳ δ' αἰ κα θέλησιν οἱ κα...

10 ...| αἰς κατασκευάξῃ· ὠνεῖσθαι δὲ δε(κα ἡ
δλ)δ; κλαρος καὶ δι δαμοσιοργίας / ...
...δ)ξέστω δὲ καὶ Ν; αἰδὶ ὠνεῖσθαι δ; (λλ-
ωις) δὲ μηθελὶ ἔξέστω τὰν ἱερωτείαν(ν... .

- 15 τ. .ωκ δε δέ κ(α) ἄπει ἡ πραγμασιμνάση (.;. .)
 (.;. .) ἡ ἐν δέμωι ἡ ἄλλαι καὶ χοπιουῖν (ὡς δεῖ;
 ἀφε)λίεσθαι τὸν πρίμεινον τὰν ἱερω(τεῖαν,
 χιλ)ας δραχμὰς ἀποτισσάτω ἱερὰς τοῦ
 'Ασκληπιοῦ· τὰς δὲ τιμὰς καταβαλεῖ (τὸ
 ἡμι)σσαν καὶ ἑκατοστὰν καὶ τριακο(στέαν
 ἐν)τῷ Πενταγιντῷ μὴ πρὸ τῶς δε(κάτας;
 20 . — ἡμίσειον ἐν τῷ Διονυσίῳ πρὸ (τῶς..
 .α)ς ἐπ(ι δ;)έκα· τὰν τιμὰν πᾶσαν κα..
 ...αντιθησεται· τὸ δὲ ἀνέλωμα (τὸ ἐς
 τὰ)ν ἀνθεῖν παρέξει αὐτὸς εαυτ(ῶ)..
 ...ν δε τὸν ἱερῇ τὸν ναὸν κατ' ἀμέ(ραν; ἐπι-
 25 μί)εσθαι δὲ αὐτὸν καὶ τῶς στοιᾶ(ς τῶς
 ἐν) τῷ 'Ασκληπιδίῳ ὅπως καθαρ(ᾶ ἦι,
 .τῶς δ)ᾶ ποθόβου ἄρξαι μίς Μαχνα(ός·
 τιμ)ᾶ ἱερωτεῖας αὐν ἑκατοστᾶι κ(αὶ τρια-
 κο)στᾶι δραχμαὶ πεντακισχ(ιλιαί. . . .
 30 κον)τα ὀκτώ, τέτορες ὁδοῖοι. 'Εκρία(το Σω-;
 πα)εῖς Μηνίου.

Ὁ λίθος ὃ ἔχων τὰ ἀνωτέρω ἐκομίσθη πρὸ μηνὸς ἐκ τῆς ἐλάσσονος 'Ασίας εἰς 'Αθήνας καὶ ἐπωλήθη εἰς τὴν 'Αρχαιολογικὴν 'Εταιρίαν. Ἐρρήθη μὲν ὑπὸ τοῦ κομίσαντος αὐτόν, ὅτι ἐξ 'Εφέσου εἶναι, ἀλλ' ἀβέβαιον τοῦτο. Εἰκάζω δὲ ὅτι εἶναι ἐξ 'Ερυθρῶν τῆς Αἰολίδος, διότι ἐξ ἐκείνης τῆς πόλεως ἐγνώσθη πρὸ οὐ πολλοῦ χρόνου ἐπιγραφὴ ἔχουσα μακρὸν κατάλογον ἱερητεῶν, αἵτινες ἀἐπράθησαν ἢ ἐπεπράθησαν ἢ ἐπεπωλήθησαν καὶ ἅς τινες «ἡγόρασαν ἢ ἐπηγόρασαν,» ἐνθα καὶ ἡ περίεργος φράσις· «εἰ μὲν ἔστιν ἱερεὺς, ἐπιπωλεῖται, εἰ δὲ μὴ ἔστιμ, πωλεῖται»· ἐνθα ἔτι καὶ «διασυστάσεις ἱερητεῶν» ἀναφέρονται, ἅς τινες «κατὰ διαθήκην διασυνιστάσιν». Ἴδε τὴν ἐπιγραφὴν ἐκδεδομένην ἐν τῷ τεύχει τῷ ἐπιγραφομένῳ Μουσείον καὶ Βιβλιοθήκῃ τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς. Ἐν Σμύρῃ, 1875, ἐν σελ. 408 κ. ἐξ. Ἀλλ' ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1830 γνωρίζεται καὶ ἄλλη ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀλικαρνασσοῦ, ψήφισμα τῆς πόλεως περὶ τινος γυναικὸς, πριαμένης ἱερητεῖαν, ἐν ᾧ κανονίζονται τὰ ὠφελήματα αὐτῆς καὶ τινα ἄλλα. Ἴδε αὐτὸ ἐν C. I. Gr. αρ. 2656. Εἶναι δὲ εἰς τὴν κοινὴν διάλεκτον ἐκείνο γεγραμμένον, ὅχι Δωριστί.

Ἐκ τῶν παλαιῶν συγγραφέων Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσὸς μνημονεύει τὸ ἔθνος ὃ ὑπῆρχεν ἐνιαχοῦ τοῦ πωλεῖν τὰς ἱερῶνάς, μνησόμενος αὐτὸ (ἴδε Ῥωμ. ἀρχαιολ. 2, 92), καὶ ἑλληνῶν τὸν κτίστην τῆς Ῥώμης Ῥωμόλον, ὅτι αὐτοῦ ὠντήτας ἐποίησεν αὐτὰς ὥστε κληρῷ μεριστάς.

Ἡ ἡμετέρα ἐπιγραφή ἔρχεται ὡς δεύτερον πύλεως ψήφισμα μετὰ τὸ τῆς Ἀλικαρνασσοῦ ἵνα προσθέσῃ πινὰ εἰς τὰς γνώσεις ἡμῶν, ἃ δὲν εἶναι ἀσήμεντα. Ἀντηρὸν μόνον, ὅτι ὁ λίθος ἐκολοβώθη ἐκπαλαί ἄνω καὶ κατὰ τὰ πλάγια, διότι εἶχον τὸν μεταχειρισθῇ κτίσται εἰς σχηματισμὸν ἐπικράνου στύλου μεσοθυριδίου Βυζαντινῆς τινος οἰκοδομῆς. Καὶ πόσοι μὲν στίχοι ἄνω ἀπωλέσθησαν, ἀδήλων, κατὰ τὸ πλάτος δὲ δὲν ἐκολοβώθη πολὺ ἢ ποτὲ σπῆλη, διότι αἱ κατὰ πιθανὸν λόγον γενομένηαι ὑπ' ἐμοῦ συμπληρώσεις, μάλιστα αἱ τῶν τελευταίων στίχων, ἀπῆλθον μόνον 3—4 γράμματα ἐκατέρωθεν, ἢ, ἄλλως εἰπεῖν, 6—8 ἐκ τοῦ ἑτέρου μόνον μέρους, ἀδήλου μένοντος. Φυσικῶ τῷ λόγῳ τοῦ πῶς ὁ μετασχηματίζων λιθοκόπος προέβη εἰς τὸ ἔργον τοῦ τὸ Βανδαλικόν, ἂν δηλαδὴ καὶ τὰς δύο τῆς στήλης πλευρὰς ἐπελέκησεν ἢ μόνον τὴν μίαν. Εἶναι δὲ ὁ λίθος λευκὸς καὶ ἔχει ὕψος νῦν 0,48, πλάτος 0,29, πᾶχος 0,09. Κάτω μένει διάστημα τι κενὸν γραμμάτων, ὥστε ἔχομεν βεβαίως τὸ τέλος τοῦ ψήφισματος. Σχῆμα γραμμάτων φάνηκαί μοι τὸ περὶ τοὺς τοῦ Χρισποῦ χρόνους ἐθιζόμενον. Καὶ τὸ ἐξ Ἀλικαρνασσοῦ δὲ ψήφισμα ὑπὸ Βρακχῆ ἐθεωρήθη τῶν αὐτῶν χρόνων περίπου.

Τὸ καίμενον ἔχει πινὰ δυσνόητα μέρη, ἐνεκα τῶν χολοβώσεων, ἃς δὲν ἠδυνήθηον νὰ συμπληρώσω. Τοιοῦτο τὸ τοῦ 1. στίχου τέλος ἔβη καὶ μετὰ λέξεις πῶς ἔγκωστος ἢ θαμνοσιονία ἀναφαίνεται, ἵσως κατὰ γενικὴν πτωσιν. Ἠθέλησα νὰ συμπληρώσω μετ' αὐτὴν τὸ τέλος τοῦ στίχου καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐπομένου διὰ τοῦ ῥήματος μέλλειν· ἀλλ' ἀπετράπην πάλιν ὑπ' ἄλλων σκέψεων. Τὸ ἐν στίχῳ 19'. προαισιμνάση, καίπερ πόν καὶ αὐτὸ, δὲν παρέχῃ ὅμως δυσκολίαν πινὰ, νομίζω· διότι δηλοὶ βέβαια τὴν τοῦ εἰσάγειν προβούλευμα πράξιν ἢ ὡς ἐκ μέρους τινὸς ἀρχοντας ἔχοντος τὴν προσηγορίαν τοῦ αἰσυνήτου ἢ καὶ μὴ ἔχον-

τος αὐτὴν τύπικῶς. Τὸ ἐν στίχῳ ιδ'. καὶ εἶναι ἡ ἀντὶ τοῦ πη, ἡ εἶναι ἀπλῶς ὁ καὶ σύνδεσμος ὁ ἐπιτατικός, τεθεμενός διὰ τὸ ἐπόμενον *δπειοθν*, ὅπερ περιέργως πάνυ ἔχει ἀντὶ δασείας τὸ γράμμα χι. Περὶ τῶν ἐν τοῖς λοιποῖς στίχοις ἐχόντων χρεῖαν διασαφήσεως σιγῶ. Οἱ ἐπαίοντες θὰ ἴδωσιν ἐκ τῶν συμπληρώσεων μου ὅς ἐδοκίμασα, ὅτι δὲν τὰ παρέδραμον ἐξ ἀδιαφορίας. Μόνον δ' ἔτι σημειῶ, ὅτι ὁ μὴν Μαχανὺς ὁ ἐν στίχῳ κζ'. ἤδη ἀνεγνώσθη καὶ ἐν ἐπιγραφῇ τῆς Κερκύρας, τῇ τυπωθείσῃ ἐν C. I. Gr. ὑπ' ἀρ. 1845.

Εἰρήσθω δὲ τελευταῖον καὶ τοῦτο διὰ τοὺς μέλλοντας νὰ μελετήσωσι περαιτέρω καὶ μετεκδώσωσι τὸ ψήφισμα τοῦτο, ὅτι οἱ στίχοι αὐτοῦ πάντες δὲν εἶχον ἐξ ἀρχῆς ἴσον ἀκριβῶς ἀριθμὸν γραμμάτων, ἅτε προφανοὺς οὔσης καὶ νῦν τῆς ἐνιαχοῦ μὲν πυκνῆς, ἀλλαχοῦ δὲ ἀραιότερας γραφῆς, καὶ ὅτι δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ ἔγινεν ὑπὸ τοῦ χαρακτοῦ καὶ σφάλμα τι ἐδῶ κ' ἐκεῖ, λ. χ. ἐν τέλει τοῦ η'. στίχου, ἐνθα οἶόν τις διττογραφία ὑποφαίνεται.

3.

Νόνφαις ναῖδάσιν καλαῖς κούραις ἀνέθηκεν
σ;) ὅδια τρισσὰ θεαῖς εἵνεκεν εὐχαρίης.

Λίθος λευκὸς στενόμακρος, οἷον κανών, ὅλως ἄκοσμος, μήκους 0,095, πλάτους 0,045, πάχους 0,008, ἔχει τὰ ἀνωτέρω γράμμασι κομποῖς τῶν μ. Χρ. Ρωμ. χρόνων. Εὐρέθη ἐπὶ τοῦ πλησίον τῶν Πατρῶν Παναχαϊκοῦ ὄρους παρὰ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων τῆς πόλεως καὶ ἐδωρήθη εἰς τὴν Ἀρχαιολ. Ἑταιρίαν ὑπὸ τοῦ βουλευτοῦ Γεωργ. Ρούφου. Ὁ λίθος δυστυχῶς εἶναι ἀποτεθραυσμένος πρὸς ἀριστερὰ τῷ ὁρῶντι, ἐκεῖ ἐνθα ἄρχονται οἱ στίχοι, καὶ διὰ τοῦτο ἄδηλον μένει, ἂν εἶχεν ἔτι ἄλλο τόσον μῆκος πρὸς ἀριστερά, ὥστε νὰ χωρῇ αὐτόθι καὶ ἄλλο δίστιχον ἠρφαλεγειῶν, (ὡς ἀπαιτεῖται τοιοῦτό τι, ἐνθα δηλαδὴ νὰ ὑπῆρχε τὸ ὄνομα τοῦ ἀναθέντος ταῖς Νύμφαις τὸ ἀνάθημα,) ἡ δὲν ἔλειψε πολὺ τι μέρος λίθου ἐκεῖ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀναθέντος ἦτο ἄλλου πού, ἐπὶ τοίχῳ τινὸς τυχόν, εἰς ὃν θὰ εἰσεχώρει ὁ μικρὸς οὗτος ἐνεπίγραφος λίθος. Ὑποθέτομεν δηλαδὴ, ὅτι εἰς κανὲν σπήλαιον ἱερὸν ἢ Νυμφαῖον

ἦτο ἀνατεθειμένον τὸ ὑπὸ τοῦ ἐπιγράμματος δηλούμενον ἀνάθημα. Ὅποιον δὲ ἦτο τοῦτο. Ἄρα γε; Τρία ἴσως χοιρίδια, ὅχι ὅμως φύσει ζῶντα, κρεάτινα, ἀλλὰ τέχνης ἔργα, ἔνεκα τοῦ ῥήματος ἀνέθηκεν, καὶ διὰ τοῦτο συνεπληρώσαμεν τὴν πρώτην τοῦ πενταμέτρου κολοβὴν λέξιν δι' ἐνὸς οἴγμα. Πάντως ἐν ἐκεῖ γράμμα ἐξέλιπεν, οὐχὶ δύο. Δύναται τις καὶ (μ)ύδια (τοῦ γένους τῶν ὀστρέων) νὰ συμπληρώσῃ, πάλιν καὶ ταῦτα ὡς ἔργα τέχνης νοοῦμενα. Ἄλλ' ἴσως καὶ ἄλλο τι ὑπολανθάνει. Ἀξιοπερίεργον εἶναι καὶ τὸ κατὰ γεν. πτῶσιν κείμενον νεοφανές εὐχαρίης ἀντὶ τοῦ εὐχαριστίας.

4.

Μαρκιανῇ τῇ ἰδίᾳ τήθῃ
μνείας χάριν, οὐχ ὅτι σαι
κακληρονόμηκα, ἀλλὰ
πρὸς θεὸν ἐργαζομένην.

Στήλη λίθου φαιοῦ, ὕψους 0,46, πλάτους 0,31, πάχους 0,05. ἐκ Θεσσαλονίκης περιελθούσα εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, ἔχει ἐν βαθυτέρᾳ ἐπιφανείᾳ προτομὴν γυναικὸς ἀνάγλυπτον κατ' ἐνώπιον, μὲ καλύπτραν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καταπίπτουσαν ἐπ' ἀμφοτέρους τοὺς ὤμους. Ἡ δεξιὰ χεὶρ ἐπὶ τοῦ στήθους προσκολλημένη ἔχει τοὺς δακτύλους τεταμένους ἐπ' ἀριστερὰ καὶ πρὸς τὰ κάτω, ψαύουσα ἢ δεικνύουσά τινα δυσδιάκριτα πράγματα (ἴσως καρπούς) ἐπὶ βωμιδίου τεθειμένα. Ἡ ἐργασία τοῦ ἀναγλύφου κοινὴ μὲν, ἀλλ' ἔχει τι τὸ σεμνόν. Ἰσχυρὰ εἶναι τὰ γράμματα, ἔχοντα μίαν ἀνορθογραφίαν τὸ σαι ἀντὶ σε, ὡς πολλάκις τοιαῦται ἀνορθογραφίαι ἀπαντῶσι ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς τῶν μ. Χρ. χρόνων, ὧν καὶ αὕτη. Δείπουσι καὶ τὰ προσγραφόμενα ταῖς δοτικαῖς ἰῶτα. Ἡ δὲ ἔννοια τῆς ἐπιγραφῆς ἐκ τῶν περιεργότερων ὄντως, καί, ἂν δὲν ἦτο τὸ προσκείμενον βωμίδιον, ἤθελεν εἰπεῖ τις, ὅτι ἐγράφη ὑπὸ Χριστιανῆς. Τὸ ὄνομα τῆς ἀναθείσης τὸ μνημεῖον τοῦτο οὐδαμοῦ φαίνεται καὶ ὑπάρχει μὲν ὑπὸ τὸν τέταρτον στίχον ὀλίγος τόπος, ὡς ἐνὸς μόλις στίχου χωρητικός, ἀλλὰ ὀλίγον βαθύτερα λελαξευμένος, ἢ δὲ λάξευσις αὕτη

ἐγένετο ἴσως διὰ τὴν εἰσθεσιν τῆς στήλης ἐπὶ τινος ἄλλης βάσεως, καὶ πιθανὸν ἐπ' ἐκείνης νὰ ᾔτο τὸ ζητούμενον ὄνομα.

5.

.....ς; Ἀντιγόνα. καὶ συνβίω μίας χάριν κ' αὐτῷ.

Συνεβίω; ἔτη ἕξ, μῆνες Δ, ἡμέρας δεκατρεῖς.

.....στων **Β**

Καὶ ἡ τ' ἀνωτέρω ἔχουσα στήλη ἐκ Θεσσαλονίκης περιῆλθεν εἰς τὸ τῆς Ἑταιρίας Μουσείον. Εἶναι λίθου λευκοῦ, ὕψους 0,42, πλάτους 0,58, πάχους 0,09. Ἐν βαθυτέρᾳ ἐπιφανείᾳ ὁρῶνται ἀναγεγλυμμένα παραλλήλως δύο προτομαὶ κατ' ἐνώπιον, ἀνδρὸς ἡ μία βραχυκόμου καὶ βραχυγενείου, γυναικὸς δὲ ἡ ἄλλη. Ἑργασία κοινή. Τὰ γράμματα ὑποκάτω εἶναι τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων τῶν μ. Χρ. ὡς ἤδη καὶ αἱ ἀνορθογραφίαι τὸ δηλοῦσι καὶ τὸ μῆνες ἀντὶ μῆνας (ὅπερ ἤδη καὶ ἀλλαχοῦ εὔρηται) καὶ τὸ ἀντὶ τελείας γεγλυμμένον φύλλον. Σημειωτέον δὲ, ὅτι εἰς τινὰ γράμματα σφάζεται ἔσω ἐρυθρὸν χρῶμα, ὁμοίως δὲ ἐρυθρόχροος τακτὶα εἰς τὸ περιθώριον ὑπὲρ τὸ κοίλωμα διακρίνεται.

6.

Φιλέξενος τὸν ἴδιον

ὁρεπτόν Ἀδάσκαντο-

ν ἀφηρώξει.

Στηλίδιον λίθου ὑποθαίου, ὕψους 0,35, πλάτους 0,23, πάχους 0,09, ἔχει ἐν βαθυτέρᾳ ἐπιφανείᾳ ἀνάγλυκτον ἀνδρῶπον ὁρθὸν ἐν ἱματίῳ, κατ' ἐνώπιον. Ἡ δεξιὰ πρὸς τῇ στήθει, ἡ ἀριστερὰ πρὸς τὰ κάτω παρατεταμένη. Ἑργασία χυδαία. Ἡ κεφαλὴ ὅλως ἀποκεκρουσμένη. Τὰ γράμματα ὑποκάτωθεν εἶναι τῶν ἐσχάτων Ῥωμαϊκῶν χρόνων. Εὐρέθη μὲν ὁ λίθος κατασκαίμενος ἐν αὐτῇ οἰκίᾳ τινὸς τῶν Ἀθηνῶν τῆς συνοικίας Κελωνακίου καὶ ἐδωρήθη τῇ Ἑταιρίᾳ ὑπὸ τοῦ τὴν οἰκίαν ἀγοράσαντος ἱατροῦ Σπυρ. Ν. Γούζαρη, πιθανὸν δὲ νὰ μετεκομίσθῃ εἰς Ἀθήνας ἐκ Θήρας ἡ ἄλλης τινὸς τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ὡς ὑποδηλοῖ τὰ ῥῆμα ἀφηρώξει, ὅπερ ἐκεῖ εἰσυνειθίζετο, ὅχι δ' ἐν Ἀθήναις.

Ἡρόδοτος σημειώσας εἰς δύο ἐν τῷ Ἀθηναίῳ.

προεκδοθέντα ψηφίσματα.

Α'. Φίλος ἡμέτερος καὶ συναδελφος ἐν τῇ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας συμβουλίῃ, ὁ Στέφ. Ν. Δραγοῦνης, ἀναγνούς τὸ ἐν Ἀθηναίῳ τόμ. Σ'. σελ. 158 ἐκδοθὲν ψηφίσμα τοῦ Δημιάδου, ἀνεκοίνωσεν ἡμῖν διόρθωσιν λίαν καλὴν τῶν ἐν στίχῳ λζ'. ἀδιανοήτων ἐκείνων ΧΗΞΕΙ; καὶ, προτείνων ν' ἀναγνωσθῶσι μὴ ἐξεῖται. Ὅπως ἡ συνέχεια τοῦ λόγου ἐκεῖ ταύτην ἀπαιτεῖ τὴν ἀνάγνωσιν. Ἐπανεξέτασα ὑστερον τὸν λίθον, ἵνα ἴδω, ἂν δύνανται νὰ διακριθῶσι τὰ μὴ ἐξεῖται. Ἀλλὰ μόνον τὸ Μ ἀντὶ τοῦ Χ νομίζω, ὅτι διέκρινα, τὰ δὲ περατέρω γράμματα εἶναι πολὺ ἀποτετριμμένα.

Β'. Ὅτε ἐξέδιδα τὸ ἐν Ἀθην. τόμ. Σ'. σελ. 480 τεμάχιον ψηφίσματος τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὸν Κυρηναῖον Ἐπικέρδη, οὗ καὶ ὁ Δημοσθένης μνημονεύει ἐν τῷ πρὸς Λεπτίνην λόγῳ, δὲν ἤξευρα ὅτι ἤδη πρὸ ἐτῶν εἶχε δημοσιευθῇ ἐν τεμάχιον ψηφίσματος, ὅπερ πρῶτον ὁ τρίτος αὐτοῦ ἐκδότης γενόμενος, ὁ Köhler ἐν C. I. A. II, 1, ἀρ. 85 διέγνω, ὅτι εἰς τὸν αὐτὸν ἄνδρα ἀναφέρεται. Ἀφοῦ δὲ ἀρτίως ἀνέγνων τὰ τοῦ Köhler, ἀνέβην εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἀνευρών τὸν λίθον ἐκεῖνον τὸν πρότερον, εἶδα ὅτι πάντως εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν στήλην ἀνήκουν τὰ δύο τεμάχια, καθ' ὅσον καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων ἐν ἀμφοτέροις τὸ αὐτὸ καὶ τὸ πάχος τῶν λίθων ὡσαύτως, ὅπερ εἶναι 0,14. Ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν προσαρμόζονται τὰ δύο τεμάχια, ὥστε ν' ἀποτελέσωσι συνέχειαν κειμένου, διότι τὸ μὲν ἐν C. I. A. τεμάχιον ἀνήκει εἰς τὰ κατωτάτω τῆς στήλης μέρη, τὸ δὲ ἡμέτερον εἰς τὰ ἀνωτάτω, τὰ δ' ἐν μέσῳ λείπουν. Ὅπως δὲ ποτε ὁμως εὐχάριστον εἶναι, ὅτι καθ' ἑκάστην πληθύνονται τὰ γνήσια τῶν παλαιῶν μνημείων θρύμματα καὶ χρησιμεύουσιν ὡς σύγχρονα σχόλια εἰς τὰ τῶν ἐνδόξων συγγραφέων συγγράμματα. Ἀλλὰ πρέπει καὶ οἱ ἐκδότης τῶν συγγραφέων, πλείοτερον ἢ ὅσον μέχρι τοῦδε ἐποιοῦν, νὰ προσέχωσιν εἰς τὰ ἀνευρισκόμενα ταῦτα κεφάλια καὶ νὰ τὰ παραθέτωσι ἢ καὶ νὰ τὰ μνημονεύω.

σιν ὡς ἀξίολογα ἐπικουρήματα παναληθοῦς ἐρμηνείας, ἀπέναντι τῆς εἰκαστικῆς, τῆς ἐκ βιβλιακῶν μόνον γνώσεων ποριζομένης τοὺς φαιούς καὶ ἡμιχλῶδεις τῆς λόγου. Φανταζόμεθα δὲ ἡμεῖς μετὰ θυμηδίας τοὺς μέλλοντας εὐτυχεστέρους χρόνους, ὅτε ἡ εἰς τὰ καλὰ ὀργῶσα νεότης θὰ ἔχῃ τὸν Ἡρόδοτον, τὸν Θουκυδίδην, τὸν Ξενοφῶντα, τὸν Δημοσθένη, τὸν Πολύβιον, τὸν Παιυσανίαν καὶ ἄλλους οἷον ζῶντας ἐμπρός της, περιαιυαζομένους ὑπὸ ἀπλέτου φωτός, κεχορηγημένου ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς φιλοστοργου μητρὸς των γῆς πρὸς μείζονα ἢ τανῦν φωτισμὸν τῆς τόσον πολλῶν πραγμάτων ἐνδεοῦς ἀνθρωπότητος· καὶ ταῦτα λέγομεν οὕτως, διότι ἔχομεν ἐντὸς ἡμῶν ἀδιάσειστον τὴν πίστιν, ὅτι ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνισμὸς δὲν ἀπετέλεσεν ἀκόμη τὸ ὅλον τοῦ ἔργου.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Ὀκτωβρίου 1878.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ.

ΒΙΒΛΙΑ ΝΕΟΦΑΝΗ.

*Περὶ τοῦ ἐν Καλάμαις Ἀλεξανδρακείου πτωχοκομείου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ νοσηλευθέντων ἀσθενῶν κατὰ τὸ ἔτος 1877, ὑπὸ Γεωργ. Ι. Χρυσόσκιδου ἱατροῦ. Ἀθήνησι, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Φιλοκαλίας, 1878. [8ον, σ. 55].

*Ἡ Βασιλική, σουλτάνα Ἀθηναία, πρωτότυπον ἱστορικὸν ἐπισόδιον τῆς ἐν Ἑλλάδι τουρκοκρατίας ὑπὸ Νικολάου Ε. Μακρῆ. Ἀθήνησι, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Φιλοκαλίας, 1878. Τιμᾶται δραχ. [8ον, σ. ς' καὶ 296].

*Ἡ Ἑλλὰς ἐξεταζομένη γεωλογικῶς καὶ ὀρυκτολογικῶς ὑπὸ Ἀνδρέου Κορδέλλα ὀρυκτολόγου, κατ' αἰτήσιν τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν παγκόσμιον ἐκθεσιν τοῦ 1878. Ἀθήνησι, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Φιλοκαλίας, 1878. [8ον, σ. ια' καὶ 189].

*Exposition universelle de Paris en 1878. La faune de Grèce par Th. de Heldreich. Première partie, animaux vertébrés. Athènes 1878. [8°, p. 113].

*La Grèce à l'exposition universelle de Paris en 1878. — No-

tions statistiques, catalogue des exposants rédigés par A. Mansolas, directeur du bureau de statistique, membre et secrétaire de la commission centrale. Athènes 1878 [8°, p. VI et 117 de la première partie et 67 de la seconde partie].

*Πρακτικά τῶν γενικῶν καὶ εἰδικῶν συνελεύσεων τοῦ Ἑλληνικοῦ διδασκαλικοῦ συλλόγου τοῦ ἔτους 1876—1877. Ἀθήνησι, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Φιλοκαλίας, 1878. [8ον, σ. 136].

*Ἑλληνικὸς διδασκαλικὸς σύλλογος. — Κρίσις τοῦ Νικομηδείου ἀγῶνος. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Ἐποχῆς, 1878. [8ον σ. 32].

*Ν. Ζαννουβίου Κρητὸς ἱερὰ ἱστορία. Ἐκδόσις δευτέρα. Ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Ἰω. Κουβέλου καὶ Α. Τρίμη, 1878. [16ον, σ. 14 καὶ 132].

*Ἡ Ἑλλὰς ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου καὶ ἡ Ἑλλὰς μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Συνεδρίου. — Γ. Ζηνοπούλου δύο ἐπιστολαὶ τῷ κλανῷ τῆς Γαλλίας πολιτῇ Γαμβέττῃ. Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ μετᾶφρασις Δ. Κονταρίνη. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Δ. Καρακατσάνη, 1878. [8ον, σελ. 50].

*Ἀνδρέας Χανίρας, μυθιστορία Ἰωσήφ Μέρυ, μετᾶφρασις ἑΝεολόγου Ἀθηνῶν. Ἐν Ἀθήναις, τύποις ἑΝεολόγου Ἀθηνῶν, 1878. [8ον, σελ. 272].

*Ἐκτομὴ οἰκιακῆς οἰκονομίας, συνταχθεῖσα πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων τῶν κορασίων καὶ τῶν παρθενωγείων ὑπὸ Ξενοφώντος Δ. Ζύγουρα, εἰδικοῦ καθηγητοῦ τῶν ἐμπορικῶν καὶ οἰκονομικῶν, καὶ συστηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Ἰω. Κουβέλου καὶ Α. Τρίμη, 1878. [16ον, σ. 17 καὶ 128].

*Στοιχειώδης ἀριθμητικὴ πρὸς χρῆσιν τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων ὑπὸ Β. Λάκωνος, τακτικοῦ καθηγητοῦ τῶν μαθηματικῶν ἐν τῷ Ῥθνικῷ πανεπιστημίῳ, συνταχθεῖσα κατὰ τὸ πρόγραμμα τοῦ ὑπουργείου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐγκριθεῖσα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ὑπουργείου. Ἐκδόσις ἐννιάτῃ μετὰ βελτιώσεων καὶ προσθηκῶν. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Ἰω. Κουβέλου καὶ Α. Τρίμη, 1878. [8ον, σ. 17 καὶ 136].

*Ἡ Ῥωσσία καὶ τὸ Βουλγαρικὸν ζήτημα ὑπὸ Ν. Ζαννουβίου. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Ἰω. Κουβέλου καὶ Α. Τρίμη, 1878. [8ον, σ. 8].

*Ἀνέκδοτα ποιήματα, ἐκδοθέντα ὑπὸ Νικολάου Α. Χαλᾶ ἐξ Ἀνδρου. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Ἰω. Κουβέλου καὶ Α. Τρίμη, 1878. [8ον, σ. 16].

*Ρακίνα Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας, τραγῳδία εἰς πέντε πράξεις, μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Α. Ν. Ἀθήνησι, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Φιλοκαλίας, 1878. [16ον σελ. 110].

- *Καταστατικὸν τοῦ μετοχικοῦ ταμείου τῶν μελῶν τοῦ ἑλληνικοῦ διδασκαλικοῦ συλλόγου Ἀθήναι, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Φιλοκαλίας, 1878 [8ον, σελ. 24].
- *Οἱ τελευταῖαι λόγοι τοῦ δειδύμου Περφυροπούλου περὶ δημοτικῆς ἐκπαίδευσως ἐν αἷς συνελεύσει τοῦ ἑλληνικοῦ διδασκαλικοῦ συλλόγου, ὑπὸ Λ. Γ. Θεοδώροπούλου. Ἀθήναι, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Φιλοκαλίας, 1878. Τιμᾶται νῆας δραχμῆς. [8ον, σ. θ' καὶ 32].
- *Αἱ ἐν αὐτῷ φαρμακευτικῷ φροντιστηρίῳ πρακτικαὶ ἀσκήσεις ὑπὸ Γεωργίου Ν. Ζαβιτσάνου Η. Φ. Τόμος δευτέρος μετὰ ξυλογραφημάτων ἐν τῷ καίμειν.—Περιγραφή τῶν ἀσκήσεων τοῦ δευτεροτοῦς. Ἐν Ἀθήναις, τυποεὶς Μέντορος, 1878. [8ον, σ. ζ' καὶ 246].
- *Ὑπόμνημα περὶ χρησιμότητος τῶν πτηνῶν ἐν τῇ γεωργίᾳ, ὑποβληθὲν πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς ἐμφυχώσεως τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας ἐπιτροπὴν ὑπὸ Κωνσταντίνου Ἰω. Μαρουδῆ, τηλεγραφητοῦ α' τάξεως. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ τυπογραφείου, 1878. [8ον, σ. 46].
- *Δραματικὴ βιβλιοθήκη.—Ὁ ἀετὸς τῶν ὁρέων, δράμα κωμικοτραγικὸν εἰς πράξεις τέσσαρας ὑπὸ Κ. Γ. Σκαφανοπούλου, φοιτητοῦ τῆς ἱατρικῆς, ληφθὲν ἐκ τοῦ ἱστικοῦ παιήματος αὐτοῦ «Ἑλλήν τῆς Ἰθῆς». Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Δ. Α. Μαυρομαμάτη, 1878. [16ον, σ. ις' καὶ 125].
- *Στοιχειώδης μαθηματικὴ γεωγραφία, συνταχθεῖσα ἐπὶ τῇ βάσει πολλῶν δοκιμῶν μαθηματικῶν γεωγραφικῶν νεωτέρων καὶ παλαιότερων ὑπὸ Μιχαὴλ Νικολαΐδου πρὸς χρῆσιν ἰδίως τῶν μαθητῶν τοῦ Ἀρσακείου παρθεναγωγείου. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Σ. Κ. Βλασταῦ, 1878. Τιμᾶται δραχ. 2. [16ον, σ. η' καὶ 148.]
- *Στοιχεῖα γεωμετρίας Δεγνένδρου μετὰ τροποποιήσεων καὶ προσθηκῶν ὑπὸ Ἀντωνίου Β. Παμασκηνοῦ, καθηγητοῦ. Ἐκδόσις πέμπτη ἐπεξεργασμένη. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἰωάννου Ἀγγελόπουλου, 1878. Τιμᾶται δραχ. 4. [8ον, σ. ζ' καὶ 204].
- *Ὁ περὶ Γοργόνων μῦθος παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου (ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ 6' τόμου τοῦ «Παρνασσοῦ»). Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Παρνασσοῦ, 1878 [8ον, σ. 47].
- *Ὀμήρου Ἰλιάς, μετένχθησα εἰς τὴν καθομιλουμένην μετὰ εἰκόνων ὑπὸ Ἀνέστη Κωνσταντινίδου. Ἐν Ἀθήναις, 1878, [8ον, σ. η' καὶ 456].
- *Ὀμήρου Ὀδύσσεια εἰς τὴν καθομιλουμένην μετὰ εἰκόνων ὑπὸ Ἀνέστη Κωνσταντινίδου. Ἐν Ἀθήναις, 1878. [8ον, σ. η' καὶ 336].
- Διατρίβη Ν. Ζευσεράκη περὶ ἀβασανίστου πάραδοχῆς γνώμων ἁλλοτρίων. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἑρμοῦ, 1878. [8ον, σ. 23].

- * **Ιω. Παπαδιαμαντοπούλου** Τρυφόνος καὶ Ἐλιδνί, ποιήσεις. Ἐν Ἀθή-
ναις· ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Ἑφημερίδος τῶν συζητήσεων, 1878.
Τιμᾶται: πρὸς νέων δραχμῶν. [16ον, σ. 87].
- * **Ἐκλογὴ ἑρμηνείας καὶ ἡθικῆς ἐκ τῶν ἀποφάσεων Ἱεροκλέους καὶ μύθων Δι-
σκώπου; ὑπερυπογραμμένων ὑπὸ Γεωργίου Παμπούκη.** Ἀθήνησιν ἐκ τοῦ
τυπογραφείου τῆς Φιλακαλλίας, 1878. Τιμᾶται δραχ. ν. 2. [16ον, σ.
444].
- Γωνιόφωτος φῶς.** Συλλογὴ κειμένων πρὸς τοῦτο χρησίμων. Ἀθήνησι, τό-
ποις Ἀνδρέου Κορομηλά, 1878. Τιμᾶται φράγκων 2. [8ον, σελ.
XXXI καὶ 48].
- * **Ἀντικεινόμενός ἐστιν. Παράρτημα τοῦ «Γωνιόφωτος φῶς».** Ἀθήνησι, τό-
ποις Ἀνδρέου Κορομηλά, 1878. Τιμᾶται λεπ. 15. [16ον, σ. 34].
- * **Θαυματοῦδος συγγραφῆς ταύτης δευτέρου μετὰ σημειώσεων, ἐρμηνειῶν
ἐκ τῶν ἐκδόσεων Κρυφόρου, Πόθου καὶ Κλεισσοῦν ὑπὸ Ἀριστοτέ-
λους Παναζῆς, Μισοῦ-δαπάνη Γ. Κατσουμπούλου, Φιλιππίδου.** Ἐν
Ἀθήναις, ἐκ τῶν ἀδελφῶν Βαρβαρέρησιν, 1878. Τιμᾶται δραχ. 3.
[8ον, σ. 308].
- * **Ἡλία Ταυταλίδου τὰ ἔσματα, ἐκδιδόμενα τὸ δεύτερον ἄνω τῆς Ἑυ-
ρωπαϊκῆς μελοπίας ὑπὸ Ἰωάννου Δ. Ταυταλίδου.** Ἐν Ἀθήναις, ἐκ
τοῦ τυπογραφείου τῆς Ἀθηναϊδος, 1878. Τιμᾶται φράγκων 3. [8ον,
σ. ις καὶ 18].
- * **Ὁ Ἐθνοσφιλὸς καὶ οἱ πελάται του — Beaconsfield et ses clients —**
ὑπὸ Ὁθ. Σ. Πυλαρινού. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Νικο-
λάου Ρουσσοπούλου, 1878. Τιμᾶται λ. 58. [8ον, σ. 16].
- * **Δύο γυναικὶ συνελθούσιν τῆς ἑταιρίας τῶν φίλων τοῦ λαοῦ κατὰ τὰ
ἔτη 1877 καὶ 1878.** [8ον, σ. 56].
- Βιβλιοθήκη φυσικῶν ἐπιστημῶν. — Φυσικὴ γεωγραφία ὑπὸ Α. Geikie,**
καθηγητοῦ τῆς γεωλογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἑδιμβούργου, πρὸς
χρῆσιν τῶν σχολῶν μεταφρασθεῖσα ὑπὸ Ἑμμ. Ράλλη. Ἐν Ἀθή-
ναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Χ. Ν. Φιλαδελφείας, 1878. Τιμᾶται
δραχμῶν ν. 3. [16ον, σ. 1 καὶ 435].
- * **Ὁδηγὸς πρὸς ἀνάγνωσιν τοπογραφικοῦ χάρτου καὶ ἐξέτασιν τοῦ ἐδά-
φους μετὰ συνεικτικῆς μεθόδου πρὸς κατέστηρσιν προχείρου διαγράμ-
ματος ἐν ἐκπομπῇ καὶ πρὸς στρατιωτικῶν κατοικήσεων ἐν γένει,
ἐρμηνείας καὶ διαφόρων νεωτέρων συγγραμμάτων ὑπὸ Νικολάου Γκιλ-
λη, λοχαγοῦ τοῦ ἰσχυροῦ.** Ἐν Ἀθήναις 1878. [32ον, σ. 232 μετὰ
24 πινάκων].
- Γραμματικὴ τῆς Ὀμηρικῆς διαλέκτου ὑπὸ τὴν γλωσσολογικὴν ἑποψίαν**
κατὰ τὸν Koch ὑπὸ Ἑμμ. Γαλάνη, πρώην γυμνασιάρχου, ἐκδιδόν-
τος Β. Π. Σακοπούλου. Ἐκδοσις πρώτη. Ἐν Πάτραις, τυπογρα-

- φείον ἀδ Κέδμοε», 1878. Τιμᾶται νέας δραχμῆς. [8ον, σ. 30].
- Ἱστορία τῆς φιλοσοφίας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν κα-
θ' ἡμᾶς, ὑπὸ Ν. Κοτζίᾳ. Τόμ. ε'. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου
τοῦ Μίλλωντος, 1878. Τιμὴ τοῦ βίου δραχ. 40. [8ον, σ. 531].
- Διηγῆματα καθ' Ὀμηρον καὶ τοὺς τραγικοὺς ἐκ τοῦ Τρωϊκοῦ κύκλου
πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, ὑπὸ Π. Οἰκονό-
μου, διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας, διευθυντοῦ τοῦ ἐν Ἀθήναις προτύπου
σχολείου. Ἀθήνησι, ἐκ τοῦ τυπογραφείου ὁ Παλαμίδης, 1878. Τι-
μᾶται δρ. 4, 50. [8ον, σ. 114].
- Ἡ Σιακταροῦ (Cenerentola), φανταστικοκωμικὸν μελόδραμα εἰς πρῶ-
ξαις δύο, Ἰακώδου Φαρίττη, τοιοῦτον ὑπὸ τοῦ μουσικοδιδασκάλου Ἰωα-
καίμ' Ρουσίνη, καὶ μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ ὑπὸ Φραγκίσκου
Κ. Κρίστη. Ἐν τέλει προστίθεται περίληψις ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τοῦ ἐπί-
σης φανταστικοκωμικοῦ μελοδράματος Κρισπίνου καὶ Συντεκνίσσης
(Crispino e la comare), τοῦ ποιηθέντος μὲν ὑπὸ Φρ. Μαρίου Πάβη,
μελοποιηθέντος δὲ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν μουσικοδιδασκάλων Δουδοβίκου
καὶ Φριδερίκου Ῥίτση. Ἐν Πάτραις, τύποις Φορολογουμένου, 1879,
[8ον, σελ. 36].
- Πολιτικὴ γεωγραφία πρὸς χρῆσιν τῶν ἑλληνικῶν σχολείων καὶ παρθε-
ναγωγείων, συνταχθεῖσα ὑπὸ Μαργαρίτου Δῆμιτσα, διευθυντοῦ ἑλ-
ληνικοῦ ἐκπαιδευτηρίου καὶ καθηγητοῦ τῆς γεωγραφίας ἐν τῷ Ἀρσα-
καίῳ. Μέρος α', Ἀθήνησι, ἐκ τοῦ τυπογραφείου ὁ Παλαμίδης, 1878.
Τιμᾶται δρ. 3. [8ον, σελ. ι' καὶ 235].
- Meditationes Thraciae. Θρακικαὶ μελέται, ὑπὸ Βλασίου Γ. Σκορδέλη
ἐκ Στενιμαῦχου, διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας. Ἐν Αἰψίᾳ, τύποις Οὐέλ-
τερ Βιγάντου, 1877. [8ον, σελ. 46].
- Studien zur alten griechischen Musik, von Joh. Papastamato-
pulos Dr. Phil. Bonn, 1878. [8ον, σελ. 64].
- Ἀναστασίου Παπαζαφειροπούλου Νομοθετικαὶ μελέται εἰς βιβλία τρία.
Βιβλίον α', διαιρούμενον εἰς μέρη δύο καὶ κεφάλαια τέσσαρα. Ἐν
Τριπόλει, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Φωνῆς τῶν ἐπαρχιῶν, 1878 [8ον,
σελ. 108].
- Δωροθέου Σχολαρίου, Μητροπολίτου π. Δαρίαςσης, ἔργα καὶ ἡμέραι,
ἥτοι ἐκλογή ἀλληλογραφίας περὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ευστάντων καὶ προ-
κισθέντων σχολείων καὶ δωρεῶν μετ' ἐνεστώσης στατιστικῆς καὶ περι-
γραφῆς τῶν ἐπαρχιῶν Σωζουαγαθουπόλεως καὶ Δημητριάδος κλ. Ἐν
Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Γ. Καρυοφύλλη, 1877. Διανέμεται
δωρεὰν τοῖς πατριώταις καὶ φίλοις. [8ον, σ. η' καὶ 624].

*Μετεωρολογικαὶ παρατηρήσεις κοινοποιηθεῖσαι
ἐκ τοῦ ἀστεροσκοπείου Ἀθηνῶν.*

Σεπτέμβριος.

Βαρόμετρον.

Μέση θλίψις	750,48	χμ.
Μεγίστη »	755,14	(τὴν 30 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	744,93	(τὴν 3 ^{ην})

Θερμόμετρον ἐκ.

Μέση θερμοκρασία	25,54	
Μεγίστη »	37,2	(τὴν 1 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	14,6	(τὴν 19 ^{ην})

Ἡμέραι βροχῆς 4 (ποσὸν τοῦ καταπεσόντος ὕδατος 19,50 χμ.), ἀστραπῶν 4, βροτῶν 1. Ἄνεμοι ἐπνευσαν κατὰ 12 ἡμέρας ΝΔ, 17 ΒΔ, 1 Α.

Ὀκτώβριος.

Βαρόμετρον.

Μέση θλίψις	754,60	χμ.
Μεγίστη »	758,58	(τὴν 14 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	750,63	(τὴν 23 ^{ην})

Θερμόμετρον ἐκ.

Μέση θερμοκρασία	21,02	
Μεγίστη »	27,4	(τὴν 21 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	12,0	(τὴν 14 ^{ην})

Ἡμέραι βροχῆς 2 (ποσὸν τοῦ καταπεσόντος ὕδατος 1,54 χμ.), ὀμίχλης 1 (ποσὸν τοῦ ὕδατος 0,30 χμ.), ἀστραπῶν 1, βροτῶν 1. Ἄνεμοι ἐπνευσαν κατὰ 20 ἡμέρας ΝΔ, 9 Β, 2 Ν.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ.

σελ. 492 στίχ. 4. ἀντὶ καὶ γράφε ἐξ οὗ

494 » 49 » παρ' αὐτῷ » παρ' αὐτὸ

» 21 » παρ' αὐτῷ » παρ' αὐτὸ

» 26 » μὲ » καὶ

495 49 » ἀγγείου » ἀγγείων

497 4 » ἐφίνετο » ηὑφάνετο

» 12 » πύλη » θύρα

498 43 » δι' ἀκανονίστων » ἀκανονίστως τεθειμένων

1. The first part of the report
describes the general situation
of the country and the
state of the economy.

2. The second part of the report
describes the results of the
survey and the findings of the
research.

3. The third part of the report
describes the conclusions of the
research and the recommendations
for further action.

4. The fourth part of the report
describes the results of the
survey and the findings of the
research.

5. The fifth part of the report
describes the conclusions of the
research and the recommendations
for further action.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ὑπὸ Ν. Κοτζιά ἐξεδόθη ἀρτίως ἐκ τοῦ τυπογραφείου τοῦ Μέλλοντος καὶ ὁ πέμπτος καὶ τελευταῖος τόμος, τιμώμενος καὶ οὗτος ἀντὶ δραχ. ὀκτώ.

Εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦτο, οὗτινος ὄχι μόνον εἰς τὴν γλῶσσάν μας δὲν ὑπάρχει παρόμοιον, ἀλλὰ καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων Εὐρωπαϊκῶν ἐλλείπει, οἱ φειτῆται τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου, καὶ οἱ περὶ τὰς φιλοσοφικὰς μελέτας ἐνδιατρίβοντες καὶ εὐχαριστούμενοι, θὰ εὕρωσιν ἀφθονον ὕλην, καὶ θὰ πορισθῶσιν ἐκ τῆς ἐπισταμένης αὐτοῦ μελέτης πολυτίμους περὶ πάντων τῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων γνώσεις εἰς ὁρθὴν κατανόησιν τῆς φιλοσοφίας ἱστορικῶς καὶ φιλοσοφικῶς. Περιπλῆτον δ' Ἕλληνα ἀναγνώστης μετὰ ἐθνικῆς υπερηφανείας, ἐκ τῆς ἐπισταμένης αὐτοῦ μελέτης, θὰ γνωρίσῃ, ὅτι ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς, καταδεικνύων τὰς ἀτελείας τῶν ἄλλων φιλοσοφικῶν συστημάτων, ἐκτίθησι νέαν περὶ φιλοσοφίας θεωρίαν, περιλαμβάουσαν πάσας τὰς ἀρχάς, ἐπομένως ἅπαντα τὰ συστήματα ὡς ὀργανικὰ μέλη τῆς νέας αὐτοῦ θεωρίας, δι' ἧς καὶ ὁ κόσμος ἐξηγεῖται, καὶ αἱ ἀρχαὶ ἀναγνωρίζονται καὶ διακρίνονται ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἀπὸ τῆς υπερτάτης, καὶ τὸ ὑπέρτατον ὃν ὀρίζεται ὡς ὄντως ἐστὶ καὶ ἔσται ἀπ' αἰῶνος καὶ τὸν ἅπαντα αἰῶνα, ἐνεργεῖα τέλειον καὶ προσωπικόν.

Ὁ πρῶτος τόμος τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας, ἐκδοθεὶς τὸ ἔτος 1876, περιλαμβάνει—Εἰσαγωγὴν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας—Τὴν πρώτην περίοδον τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ἀπὸ Θάλητος μέχρι Σωκράτους—Τὴν δευτέραν περίοδον—Σωκράτην—Ἀτελεῖς Σωκρατικούς—Πλάτωνα—καὶ Ἀριστοτέλην.

Ὁ δεύτερος τόμος, ἐκδοθεὶς τὸ ἔτος 1877 περιλαμβάνει τὴν τρίτην περίοδον.—Δογματικὴν φιλοσοφίαν (Ἐπικούρειον καὶ Στωϊκὴν).—Ἐκπαιτικὴν (Ἠθικὴν Ἀκαδημαίαν).—Πορφύρειον σκεψίν—(Πορφύρου, Τίμωνος κλπ.)—Ἐκλεκτικὴν φιλοσοφίαν (Ἑλληνορωμαϊ-

κὴν).—Ἑλληνοῖταλικὴν (Πυθαγόρειος καὶ Ἰουδαϊκὴ)—καὶ τὴν Νεοπλατωνικὴν.

Ὁ τρίτος τόμος—τὴν φιλοσοφίαν τοῦ μέσου αἰῶνος—(Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας—Σχολαστικούς—πτῶσιν σχολαστικῆς φιλοσοφίας).

Ὁ τέταρτος τόμος—τὴν φιλοσοφίαν τῶν νεωτέρων χρόνων—Βόημον—Βάκωνα—Ἑρβέρτον—Γασσένδην—Καρτέσιον—Μαλεμβράχιον—Σπινόζαν—Λώκιον—Λεϊβνίτιον—Σχιργχέρσιον—Θωμάσιον—Οὔετον—Βάϋλον—Οὔλφιον—Φιλοσοφίαν ἐν Γαλλίᾳ—ἐν Ἀγγλίᾳ—μετάδασιν εἰς Γερμανίαν—Κάντιον—Ἰακώβην—Ἑρβέρτον—Σχοπερχαύερον—Φίχτιον—Σχλέγκελον—καὶ Σελλίγγιον.

Καὶ τελευταῖον ὁ πέμπτος, ἐκδοθεὶς τὸ 1878, περιλαμβάνει ἐν ἐκτάσει τὸ σύστημα τοῦ Ἑγέλου, καὶ μετ' αὐτὸ τὸ νεώτερον σύστημα τοῦ Σχελιγγίου, καὶ τὸ τοῦ Βαδέρεϋ, πρῶτον ἥδη ἐκτεθὲν καὶ συστηματοποιηθὲν, καὶ καταλήγει εἰς γενικὴν ἐπιθεώρησιν, ἐν ᾗ ἐκτίθησι καὶ τὰ φιλοσοφήματα τῶν ἡμετέρων Εὐγενίου, Κάιρν, Βάμβια, Βράϊλα καὶ Μακράκη, καὶ εἰς τὸ ἐξαγόμενον τῆς ὅλης ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας, ἐνῶ τίθησι τὰς βάσεις τοῦ ἰδίου συστήματος, περὶ οὗ ἔσται ἡμῖν μακρότερον ὁ λόγος ἐν τῇ βιβλιογραφίᾳ ταύτῃ.

Γενικὴ τις τοῦ ὅλου συγγράμματος ἀνάλυσις καὶ ἐξήγησις εἶναι ἔργον ξένον τοῦ σκοποῦ τῆς βιβλιογραφίας ταύτης, καὶ ἀνώτερον τῶν δυνάμεών μας. Τὸν βουλούμενον νὰ γνωρίσῃ καλῶς τὸ κάλλιστον τοῦτο προῖον τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας παραπεμπόμεν εἰς τὴν ἐκτεταμένην σπουδὴν καὶ μελέτην τοῦ ὅλου συγγράμματος, διότι ἐκ τῆς τοῦ ὅλου σπουδῆς θέλει γνωρίσῃ ὁ δυνάμενος ὁποῖόν τί ἐστὶ καὶ ἔσται τὸ προκείμενον σύγγραμμα. Ὁ σκοπὸς ἡμῶν εἶναι νὰ ἐκθέσωμεν συνοπτικῶς τὰς βάσεις τοῦ νέου συστήματος, τὸ ὁποῖον, ὡς καὶ ὁ συγγραφεὺς ἐκφράζεται, εἶναι τὸ πόρισμα πολυχρονίου καὶ πολυμύχθου μελέτης τῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων.

Ἄπαντα, λέγει ὁ συγγραφεὺς, τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα τὸ αὐτὸ εἶχον καὶ ἔχουσι νὰ λύσῃσι κατ' Ἀριστοτέλην πρόβλημα

«Τί τὸ ὄν ἐστὶ τὸ νῦν καὶ αἰεὶ ζητούμενον καὶ αἰεὶ ἀπορούμενον». Τοῦτο δὲ ἄλλοι ἄλλως ἐξήγησαν, ἐκ τῆς ἐξηγήσεως δὲ ἦν ἐδωκαν, ἄλλα μὲν συστήματα ἤχθησαν εἰς τὴν ἀθείαν, ἄλλα δὲ εἰς τὸν πανθεῖσμόν, καὶ ἄλλα εἰς σύγχυσιν ἀρχῶν καὶ πρὸς ἀλλήλας καὶ πρὸς τὴν ὑπερτάτην· ἐκ τούτου δὲ τὸ πρόβλημα τοῦτο ἔμεινε καὶ μένει ἄλυτον. Ὅλα πάντα τὰ συστήματα ἤσαντο τῶν ἀρχῶν, ἕκαστον κατὰ τρόπον ἴδιον, ἀλλ' ἢ δὲν διέκριναν ταύτας ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἀπὸ τῆς ὑπερτάτης, ἢ δὲν ἐγνώρισαν καλῶς ταύτας· ἐκ τούτου δὲ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ φθάσωσιν εἰς ἐξαγόμενον θετικὸν καὶ ὠρισμένον πρὸς ἐξήγησιν τοῦ σύμπαντος καθ' ὅλοκληρίαν καὶ διάκρισιν καὶ ὀρισμὸν τῆς ὑπερτάτης. Ἡ ἀλήθης, ἐκτίθησιν ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς, περὶ Θεοῦ ἔννοια, καὶ ἡ διάκρισις καὶ ἀναγνώρισις τῶν κοσμογονικῶν ἀρχῶν, δύναται νὰ στηρίξῃ τὴν θρησκείαν καὶ τὴν πολιτείαν, νὰ φέρῃ νέαν τροπὴν εἰς τὴν φιλοσοφίαν, καὶ συνεπῶς εἰς τὴν ἐπιστήμην, καὶ νὰ καταστήσῃ ὄντως τὸν βίον ἀνθρώπινον.

Ἀναφέρει δὲ ἱστορικῶς, ὅτι πρὸ τοῦ Σωκράτους ἔτι ἡ φιλοσοφία ἀνεγνώρισε καὶ διέκρινε τὰς πρώτας δυνάμεις ἢ κοσμογονικὰς ἀρχάς, ἥτοι τὴν κατὰ τὴν ὕλην, τὴν κατὰ τὴν κίνησιν, καὶ τὴν κατὰ τὸν λόγον, πάντα ὅμως τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα, μὴδὲ τῶν μεγαλειτέρων νόων ὅλων τῶν ἐποχῶν ἐξαιρουμένων, ἐσύγχυσαν τὰς ἀρχὰς ταύτας καὶ τὰς συνεταύτισαν πρὸς ἀλλήλας καὶ πρὸς τὴν ὑπερτάτην, ἐκ τούτου δὲ προῆλθε καὶ προέρχεται ἡ σύγχυσις εἰς τὴν φιλοσοφίαν. Ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς, διακρίνων καὶ ἀναγνωρίζων τὰς ἀρχὰς ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἀπὸ τῆς ὑπερτάτης, φθάνει εἰς ὀρθὸν καὶ θετικὸν ἐξαγόμενον. Διακρίνει καὶ ὀρίζει, ὅτι καὶ αἱ τρεῖς κοσμογονικαὶ ἀρχαί, ἡ κατὰ τὴν ὕλην, ἡ ὅθεν ἡ κίνησις, καὶ ἡ κατὰ τὸν λόγον, συνυπάρχουσιν ἐν τοῖς οὐσί, καὶ εἰσὶν ἀναπόσπαστοι ἀπ' ἀλλήλων. Ἡ ἀλήθεια τῆς θεωρίας ταύτης ἐστὶν αὐταπόδεικτος, διότι ἐν τοῖς οὐσί βλέπει τις ὁρατῶς συνυπαρχούσας πάσας τὰς ἀρχάς. Εἰς τὴν νεκρὰν κατὰ πρῶτον ὕλην διακρίνει τις τὸ εἶδος καὶ τὴν μορφήν, ἥτις ἐστὶν ἡ κατὰ τὸν λόγον ἀρχή, τὴν θερμότητα ἐνυπάρχουσιν καὶ ἀποδεικνυμένην ἐν τῇ θλίψει αὐτοῦ τοῦ λίθου, ἥτις ἐστὶν ἡ κατὰ τὴν κίνησιν

ἀρχῇ. Εἰς τὸ φυτὸν βλέπει τις ἐπίσης τὴν συνύπαρξιν τῶν ἀρχῶν τῆς ὕλης, τῆς κινήσεως, ἥτις ἐστὶν ἡ ζωὴ τοῦ φυτοῦ, καὶ τὸν λόγον, ὅστις διορίζει τὸ εἶδος αὐτοῦ. Εἰς τὰ ζῶα ἐπίσης καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον τέλος, ὅστις ἐστὶ τὸ τελευταίον τῶν ἐπὶ γῆς πλάσμάτων, διακρίνει τις πάσας τὰς ὡς εἴρηται ἀρχάς. Ἡ ὑπεροχὴ καὶ ἐπικράτης ἐκάστης τῶν ἀρχῶν ἐν ταῖς οὐσί διδίδει τὸν ἴσον αὐτῆς τύπον. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι προῖον ἀπλῶς τῶν ἀρχῶν, ἐπομένως οὔτε μόνον θεωρητικῶς, οὔτε μόνον πρακτικῶς, οὔτε μόνον ὁλικός, ἀλλὰ κάτοχος τῶν ἀρχῶν γενόμενος, τυγχάνει ἀνώτερος καὶ θεός, καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἐξία καὶ σημασία αὐτοῦ μεγίστη.

Διακρίνει ὡσαύτως σαφῶς καὶ ὀρθῶς, ὅτι ἡ ὕλη ὑπόκειται εἰς τὴν κίνησιν, ἡ δὲ κίνησις, ἥτοι ἡ ζωὴ, εἰς τὴν τάξιν, ἥτοι τὸν λόγον, ἐκ τούτου δὲ ἀποδεικνύεται, ὅτι ἡ κατὰ τὴν κίνησιν δύναμις εἶναι ἀνωτέρα τῆς κατὰ τὴν ὕλην, διότι ἄλλως ἡ ὕλη δὲν ἠδύνατο νὰ κινηθῇ καὶ λάβῃ ζωὴν· καὶ ἡ κατὰ λόγον ἀνωτέρα τῆς κατὰ τὴν κίνησιν, διότι, ἐὰν δὲν ὑπῆρχε λόγος, δὲν θὰ ὑπῆρχε τάξις καὶ ἁρμονία ἐν τῷ κόσμῳ. Συνάγει δὲ τούντεσθεν τὸ ἀλάνθαστον συμπέρασμα, ὅτι ἡ κατὰ τὸν λόγον ἀρχὴ εἶναι προτέρα τῆς κατὰ τὴν κίνησιν, καὶ ἡ κατὰ τὴν κίνησιν προτέρα τῆς κατὰ τὴν ὕλην, ἡ δὲ κατὰ τὴν ὕλην βέβαις ἀμφοτέρων· ὡς πρότεροι δὲ ἡ κατὰ τὸν λόγον καὶ ἡ κατὰ τὴν κίνησιν, δὲν ἠδύνατο νὰ παραχθῶσιν ἐκ τῆς ὑστερας τῆς κατὰ τὴν ὕλην, ὡς οἱ ἀρχαῖοι φυσιολόγοι καὶ οἱ νεώτεροι ὕλισταὶ ἀτόπως παραδέχονται καὶ ἀναποδείκτως ὑποστηρίζουσιν.

Ἀποδεικνυομένου δ' οὕτως, ὅτι ἡ κατὰ τὴν ὕλην ἀρχὴ εἶναι βέβαις τῆς κατὰ τὴν κίνησιν, αὕτη δὲ τῆς κατὰ τὸν λόγον, ὁ δὲ ὁργανισμὸς τοῦ σώματος καὶ τὰ ἀνώτερα τηροῦνται μόνον ἐν τῇ ὑποταγῇ τῶν κατωτέρων, δι' ἧς προέρχεται ἀνάπτυξις, ἀλευθερία καὶ γνῶσις, ἐξάγεται ὅτι αἱ ἀρχαὶ αὗται, συνυπάρχουσιν καὶ συνεργεῦσαι, εἰσὶν ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἀνεῖ πρὸς κοσμοποιᾶν, σφέλλουσι δὲ προφανῶς οἱ παράγοντες τὴν δημιουργίαν ἐκ μιᾶς μόνης τῶν ἀρχῶν, διότι ἐκ μιᾶς μόνης δὲν ἠδύνατο νὰ παραχθῇ δημιουργία, οἷον ἐστὶ τὸ σῶμα, ἀλλ' ἄλλοῦσε. Ἐν τῆς κατὰ

τὴν ὕλην λ. χ. ἀρχῆς δὲν ἠδύνατο νὰ παραχθῇ ζωὴ, κίνησις καὶ τάξις. Ἐπίσης ἑλλειπούσης τῆς ὕλης τὸ παραγόμενον τοῦ λόγου καὶ τῆς κινήσεως ἤθελεν εἶσθαι ἀόρατον καὶ ἀκατάληπτον. Τοιούτοτρόπως ἡ δημιουργία ἤθελεν εἶσθαι καὶ μένει ἀνεξήγητος. Ἐν τῆς διακρίσεως τῶν ἀρχῶν διακρίνεται ἡ πρὸς ἀλλήλας καὶ πρὸς τὴν ὑπερτάτην σχέσις, ἐκ τῆς σχέσεως δ' αὐτῶν καθίσταται καταληπτὴ ἡ βαθμολογία τῶν ὄντων, ἡ ἀρχὴ τῆς γενέσεως, ἡ συνέχεια, καὶ ἡ μορφολογία.

Ἐκ τῶν εἰρημέκων γίνεται ὅτι αἱ ὡς εἰρηται ἀρχαὶ εἶναι διάφοροι ἀλλήλων, καὶ ἐκάστη ἀπεργάζεται ἰδιάν τι ἡ κατὰ τὴν ὕλην λ. χ. τὸν ὅλικόν κόσμον ἄνευ ζωῆς καὶ τάξεως, ἡ κατὰ τὴν κίνησιν, τὴν ζωὴν ἄνευ τάξεως καὶ ἁρμονίας, καὶ ἡ κατὰ τὸν λόγον, τὴν τάξιν καὶ τὸ εἶδος, ἀλλ' ἄνευ ζωῆς καὶ αἰσθήσεως. Ἀλλ' ἂν δὲν ὑπῆρχε συνεργία καὶ σύμπραξις τῶν ἀρχῶν, ἀφοῦ ἐκάστη ἔχει διάφορον ἐπέργειαν, ἦτο ἀδύνατον νὰ παραχθῇ ὁ σύμπας κόσμος, οὗς ἐστιν. Ὑπάρχοντος ὅμως τοῦ κόσμου, καὶ γνωσκομένου, ἡ συνεργία καὶ σύμπραξις τῶν ἀρχῶν ἀποδεικνύεται ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας, ἐκ τῆς συνεργίας δὲ καὶ τῆς συμπράξεως νοεῖται ἀναγκαίως ἡ ὑπαρξίς συνδετικοῦ ὄντος, διότι ἀφ' ἐαυτῶν δὲν ἠδύναντο νὰ συνδεθῶσι. Τοιούτοτρόπως διὰ τῆς συνθετικῆς καὶ ἐπακτικῆς μεθόδου, αἵτινες συνέχονται, διότι συνέχονται καὶ αἱ ἀρχαί, ἀποδείκνυνται ὁ κόσμος καὶ τὸ ὑπέρτατον ὂν. Ἀπαιτεῖται ὅμως νὰ ἐξακριβωθῶσι καλῶς αἱ ἀρχαί, διὰ νὰ γνωσθῇ ἀκριβῶς ὁ κόσμος, διότι ἐξ ἀρχῶν ἀορίστων δὲν δύναται νὰ ἀποδεχθῇ τι ὀρισμένον.

Τὸ αἷτιον δὲ τοῦτο τὸ συνέχον καὶ συγκρατοῦν τὰς ἀρχάς, τὰ ἀναγκαιῶς ὑπάρχειν καὶ διὰ τῶν ἀρχῶν καὶ τοῦ σύμπαντος νοούμενον, ἡτοιματός ὁ Θεός, δὲν δύναται νὰ ᾔηται ταῦτο μὲν τῶν ἀρχῶν, ἀλλ' ἀνώτερον τῶν ἀρχῶν, κύριον αὐτῶν, ζῶν, τέλειον ἐνεργεῖα, καὶ προσωπικόν, καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἀπολύτως πρότερον οὔτε νὰ ὑποταθῇ ὃν δυνάμει, διότι, εἴν ἡ συνθετικὴ αὕτη ἀρχὴ δὲν ἦτο ἀπ' αἰῶνος καὶ τὸν ἅπαντα αἰῶνα ἐνεργεῖα, ἀλλὰ δύναται, οὔτε ζωὴ, οὔτε ἀνάπτυξις, οὔτε μορφή καὶ τάξις ἠδύνατο νὰ παραχθῇ. Ἀναγκαίως ἄρα τὸ ὑπέρτατον τοῦτο ὂν,

υπάρχει, καὶ πρέπει νὰ ὑποτεθῇ διάφορον, ἀνώτερον, καὶ πρότερον τῶν ἀρχῶν, ἐκ τῶν ὑστέρων γινωσκόμενον, ἀπ' αἰῶνος καὶ τὸν ἅπαντα αἰῶνα ὑπάρχον, ἀμετάβλητον, αἰδίου, ἐνεργεία τέλειον, ὡς τοιοῦτο δὲ ἐν καὶ προσωπικόν.

Ἐὰν ὁ Θεὸς δὲν ᾗτο ἀπ' αἰῶνος καὶ τὸν ἅπαντα αἰῶνα τέλειος, οὐδὲ ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ, οὐσα ἡ ζωὴ τοῦ Θεοῦ, θὰ ᾗτο αἰδίου. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς δὲν ἡμπορεῖ νὰ ὑποτεθῇ γινόμενος, ἀλλ' ὅτι ἐστὶν ἀπ' αἰῶνος καὶ τὸν ἅπαντα αἰῶνα κύριος τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο τέλειος καὶ προσωπικός· ὡς τοιοῦτος δὲ ὁ Θεὸς δὲν δημιουργεῖ ἀμέσως, ἀλλ' ἐμμέσως, χρώμενος ταῖς ἀρχαῖς αὐτοῦ ὡς ὀργάνοις καὶ συναιτίοις εἰς πραγματοποίησιν τῆς τοῦ σύμπαντος κόσμου ιδέας, ἥτις ἐξαντικειμενουμένη, ὡς ἡ ιδέα τοῦ τεχνίτου, οὔτε ἀπόλλυται, οὔτε χωρίζεται ἀπὸ τοῦ δημιουργοῦ. Ἡ ιδέα προηγῆται καὶ χωρὶς τῶν ἀρχῶν δὲν ἐξαντικειμενοῦται, καθὼς δὲν σχηματίζεται λέξις τις οἰκδῆποτε, ἐὰν δὲν προηγούντο στοιχεῖα, ἥτοι γράμματα, καὶ τῶν στοιχείων ιδέα, συναρμόττουςα τὰ γράμματα εἰς συλλαβὰς, καὶ τὰς συλλαβὰς εἰς λέξιν.

Ἡ ἐν τῷ ὑπερτάτῳ ὄντι ιδέα τοῦ κόσμου ἐξαντικειμενοῦται καὶ πραγματοποιεῖται διὰ τῶν ἀρχῶν· χωρὶς τῶν ἀρχῶν ὡς ὀργάνων τῆς βουλῆσεως τοῦ ὑπερτάτου ὄντος, ὁ κόσμος ὡς ἄμεσον παραγόμενον τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐσία δὲν θὰ διέφερεν αὐτοῦ, καὶ ἐξωτερικῶς δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ παρασταθῇ, ἥτοι νὰ ἐξαντικειμενωθῇ. Ἐπίσης οὔτε διὰ μιᾶς μόνης τῶν ἀρχῶν δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ιδέα τοῦ κόσμου, καθὼς οὔτε λέξις ἐκ μόνων συμφώνων ἢ φωνηέντων.

Ἐν τούτοις οὐδὲν τῶν μέχρι τούδε συστημάτων ἀνεγνώρισε καὶ διέκρινε τὰς ἀρχὰς ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἀπὸ τῆς ὑπερτάτης, οὐδ' ἀπάσας περιέλαβεν, ἀλλὰ τὸ μὲν μίαν, τὸ δὲ ἄλλην· ἐκ τούτου δὲ ἐπεται, ὅτι σύστημα, οἷον τὸ τοῦ ἡμετέρου συγγραφέως, περιλαμβάνον πάσας τὰς ἀρχὰς, καὶ ἐπομένως πάντα τὰ συστήματα, θεμελιούμενον δὲ ἐπὶ ἰδίας ἀρχῆς, καὶ διορθοῦν τὰς ἐλλείψεις τῶν ἄλλων, εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ φέρῃ τροπὴν ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ, τῷ βίῳ, καὶ τῇ ἐπιστήμῃ.

Περὶ τῆς γενέσεως, προσθέτει, πρῶτος ὁ Ἀριστοτέλης παρέ-
 τήρησεν, ὅτι ἡ γένεσις προβαίνει ἀπὸ τοῦ ἀτελοῦς καὶ προχωρεῖ
 εἰς τὸ τέλειον, τοῦτο δὲ ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ γένεσις προέρχεται
 ἐκ τῶν ἀνωτέρων. Ἐὰν αἱ κατώτεραι ἀρχαὶ ἐπεκράτουν τῶν ἀ-
 νωτέρων, αἱ δὲ ἀνώτεροι ἔμενον ἄνευ ἐνεργείας, τὰ ὄντα θὰ κα-
 θίσταντο νεκρά, ἄλογα, καὶ ἄσκοπα. Ἐὰν ὁ ἰδανικὸς κόσμος, του-
 τέστιν ἡ ἰδέα τοῦ Θεοῦ, ἐχωρίζετο τοῦ φυσικοῦ, θὰ προήρχετο
 παντελὴς καταστροφή. Ἐπίσης, ἐὰν αἱ ἀρχαὶ δὲν παῖγον ἐκά-
 στοτε ἐν τῷ παραγομένῳ, δὲν θὰ προήρχετο καὶ δὲν θὰ διέ-
 μενεν οὐδέν. Ἡ ἐπικρατοῦσα ὁμῶς τάξις καὶ ἁρμονία ἐν τῷ σύμ-
 παντι εἶναι ἀπόδειξις, ὅτι ἐπικρατοῦσιν αἰεὶ αἱ ἀνώτεραι ἀρχαί,
 αἵτινες προϋπάρχουσι τῶν ὄντων, τῶν παραγομένων, καὶ ὅτι δι'
 αὐτῶν (τῶν ἀρχῶν) ταῦτα ἐγένοντο, φέροντα τὸν τύπον αὐτῶν
 καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ ὑπερτάτου. Ὡστε οὔτε ὁ ἰδανισμὸς εἶναι
 ἀληθὴς κατὰ πάντα φιλοσοφία, οὔτε ὁ ὕλισμος, οὔτε τὰ εἰς τὸ
 πρακτικὸν ἀφορῶντα, ἀλλ' ἡ φιλοσοφία, ἡ περιλαμβάνουσα πά-
 σας τὰς ἀρχάς, καὶ καθιστῶσα τὰ συστήματα, ἐπὶ ἰδίας βιά-
 σεως στηριζομένη, ὀργανικὰ αὐτῆς μέλη.

Περὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς σχέσεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεὸν
 ἐκτίθησι τὴν ἐξῆς ὀρθοτάτην θεωρίαν.

Ἐκαστον τῶν ὄντων συνίσταται ἐξ ἀπασῶν τῶν ἀρχῶν, καὶ
 φέρει τὴν εἰκόνα τοῦ ὑπερτάτου, διαφέρει ὁμῶς τὸ ἐν τοῦ ἐτέρου
 κατὰ τὴν σχέσιν καὶ τὴν ὑπεροχὴν τῶν ἀρχῶν, ὡς τοῦτο ἐδεί-
 χθη σαφῶς ἐν τοῖς ἄνω· οὐδὲν ὁμῶς τῶν ὄντων εἶναι ὁμοιον τῷ
 ἀνθρώπῳ, διότι οὐδὲν γίνεται ἀρχὸν τῶν ἀρχῶν ὡς ὁ ἄνθρωπος,
 καὶ ἐπομένως πρόσωπον· ἄρα μόνος ὁ ἄνθρωπος φαίνεται ὡς ἀρ-
 χοειδὲς, γκωστικὸν, ἐλεύθερον, θεῖον, καὶ διὰ τοῦτο ἄφθαρτον,
 ὑπερκόσμιον, καὶ διὰ τοῦτο σκοπὸς καὶ τέλος τῆς φύσεως. Τοι-
 οὔτου ὄντος ἐπὶ γῆς τοῦ ἀνθρώπου, τὴν σχέσιν αὐτοῦ πρὸς τὸν
 Θεὸν δὲν δεικνύει ἡ φιλοσοφία, ἀλλ' ἡ θρησκεία, ἥτις συνδέει
 τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν Θεόν, κατὰ μετάληψιν τοῦ ὑποῖου ἀνυψοῦ-
 ται ὑπὲρ τὰς ἀρχάς. Ἡ φιλοσοφία ἐπομένως δὲν εἶναι τὸ ὕψιστον
 τῆς ἀνθρωπότητος πρόβλημα, ὡς δοᾷζει ὁ Ἐγελος, ἀλλ' ὁ ὀρ-
 γανον πρὸς φανέρωσιν τοῦ θείου· τὸ ὕψιστον διὰ τοῦτο τῆς ἀν-

θραυτότητας πρόβλημα είναι ἡ θρησκεία, ἥτις ἀναβιβάζει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν Θεόν, καὶ καθίστησιν αὐτὸν κατὰ τὴν ἱερὰν γραφὴν ναὸν Θεοῦ.

Τὸ πόρισμα τοῦτο τῆς φιλοσοφικῆς περὶ τοῦ ἀνθρώπου γνώσεως, περαιτέρω προαγόμενον, δείκνυσιν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐκ πνεύματος Θεοῦ πλασθεὶς, τυγχάνει ἰσόθεος, εἰκὼν τοῦ πλάστου αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἄφθαρτος καὶ ἀθάνατος, ἀρχὼν τῶν ἀρχῶν, δι' ὧν ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν κόσμον. Τὸ λογικόν, ἡ βούλησις, καὶ ἡ σωματικὴ δύναμις, ἀναπαριστῶσιν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὰς τρεῖς, τῆς κατὰ τὸν λόγον, τῆς κατὰ τὴν κίνησιν, καὶ τῆς κατὰ τὴν ὕλην ἀρχάς, ὁ δὲ νοῦς, κατὰ μετέληψιν τοῦ θείου, τὸ ὑπέρτατον συνδετικὸν τῶν ἀρχῶν ὄν, τὸν Θεόν. Τειοτοτρόπως ὁ ἄνθρωπος δείκνυται ὄντως ἰσόθεος, καὶ διὰ τῶν ἐν αὐτῷ δυνάμεων δημιουργὸς ἰδίων ἔργων, τὸ κατ' ἀρχάς μὲν ἀτελεστερόν, βαθμηδὸν δὲ τελειότερον, ἀναφερομένων καὶ προαγομένων ἀπαύστως πρὸς τὴν τελειότητα τοῦ θείου. Καὶ ἐπειδὴ ἐκάστη τῶν ἀρχῶν ἀπεργάζεται τι ἴδιον, ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ ἀνθρώπου, ἐν οἷς ἀποκονίζειται ὁ δημιουργὸς αὐτῶν, φανοῦται ἡ ἰδιαιτέρα ἀνάπτυξις ἐκάστης τῶν ἀρχῶν, καὶ γινώσκεται κατὰ τύπον καὶ χρόνον ἡ ἐπικράτησις ταύτης ἢ ἐκείνης, καὶ συνεπῶς ἡ πρόοδος καὶ ὁ πολιτισμὸς τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐκ τῶν ἄλλων ἐπὶ γῆς κτισμάτων οὐδὲν τυγχάνει κάτοχον καὶ ἄρχον τῶν ἀρχῶν, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲν γίνεται παραγωγὸν ἔργων, πλὴν τῶν τῆς αὐτοσυντηρήσεως, ὁ ἄνθρωπος ὅμως, κάτοχος καὶ ἐξουσιαστὴς τῶν ἀρχῶν, καὶ γινώσκων διὰ τοῦ ἐν αὐτῷ νοῦ ἀενάως τοὺς νόμους τοὺς διέποντας τὸ σύμπαν, προάγει ἀπαύστως τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐπὶ τὸ τελειότερον, ὡς τοιοῦτος δὲ ἀναντιρρήτως μετέχει τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ, τὸ δ' ἐν αὐτῷ πνεῦμα ζωογονεῖ τὰς συμπαραχούσας μετ' αὐτοῦ ἀρχάς.

Γινώσκομένου δὲ οὕτω τοῦ ἀνθρώπου, εὐκόλως ἐκκρίνεται ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πρέπει νὰ ὦσιν ἀνάλογα τοῦ ἐν αὐτῷ θείου πνεύματος, ὁδηγούμενα ὑπὸ ἀγαθῆς βουλῆσεως, κανονιζόμενα ὑπὸ τοῦ λογικοῦ, καὶ διευθυνόμενα ἐν γένει ὑπὸ τοῦ νοῦ. Ἐὰν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ δὲν ἄρχῃ ὁ νοῦς, κινεῖ δὲ τὴν βούλησιν οὐχὶ τὸ λογικόν

κόν, ἀλλὰ τὸ κατώτερον, τουτέστι τὸ ὑλικόν, τὰ ἔργα τοῦ ἀνθρώπου θὰ ὥσι ταπεινά, φαῦλα καὶ διαστραμμένα· ἐὰν τοῦναντίον ἀρχῇ ὁ νοῦς, κινεῖ δὲ τὴν βούλησιν ὁ λόγος, τὰ ἔργα τότε τοῦ ἀνθρώπου θὰ ἀπεικονίζωσι τὸν ἔρωτα τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ, καὶ θὰ ἀναφέρονται εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην. Εἰς τὸν ἀνθρώπον ἐδόθη ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ αὐτοῦ ἐννομος ἐλευθερία, ἔχει δὲ διὰ τοῦτο ἐλευθέρας τὰς ἐν αὐτῷ δυνάμεις, ἀλλὰ, διὰ νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὸν θεῖον αὐτοῦ προορισμόν, οφείλει νὰ καθυποτάσῃ τὰς κατωτέρας εἰς τὰς ἀνωτέρας, καὶ νὰ ἀναφέρῃ τὸν ἐν αὐτῷ νοῦν εἰς τὸ ὑπέρτατον ὄν, ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ ὑπαιοῦ μετέσχηνεν καὶ εἰς φῶς ἦλθεν. Τιοιουτρόπως τὰ ἔργα αὐτοῦ καθίστανται ὑψηλά, γενναῖα καὶ τέλεια, ὁ βίος εὐδαίμων, καὶ ὁ ἄνθρωπος τέλειος καὶ μακάριος.

Περὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἐν κοινωνίᾳ πρὸς τοὺς ὁμοίους αὐτοῦ, καὶ ὡς μέλους τῆς κοινωνίας καὶ πολιτείας, ὁμιώμενος ἐκ τῶν ἐκτεθεισῶν περὶ τῆς φύσεως, τῆς οὐσίας καὶ τοῦ προορισμοῦ αὐτοῦ ἀρχῶν, εἰσάγει περὶ μὲν πλὴν ὁρὰ καὶ σωστικὰ πολιτειακὰ δόγματα.

Καθὰ ἐν τοῖς ἀνω ἐρρέθη, ἡ γνῶσις τοῦ σκοποῦ τῆς δημιουργίας, ἥτοι τοῦ ἀνθρώπου μετὰ πάντων τῶν κτισμάτων, κρέμαται ἐκ τῆς γνώσεως τῶν ἀρχῶν, αὐτὴ δὲ ἐκ τῆς ὑπερτάτης ἐπιστήμης, ἥτοι τῆς φιλοσοφίας· τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος, εἶναι ἀναντιρρήτου, ὅτι οἱ διέποντες τὰ τῆς πολιτείας οφείλουν νὰ συντελῶσιν ὑπὲρ τῆς προόδου τῆς ἐπιστήμης, ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῆς γνώσεως, καὶ τῆς ὁρθῆς τῶν ἀνθρώπων νοητικῶς καὶ ἠθικῶς μορφώσεως. Ἡ πολιτεία εἶναι τὸ ἄθροισμα τῶν ἀνθρώπων ἐν σχέσει πρὸς ἀλλήλους, κατὰ νόμους ὀρισμένους· ἡ πολιτεία ὡς τοιαύτη δὲν προηγείται τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἐπεται αὐτοῦ, καὶ κανονίζει τὰς πολιτειακὰς σχέσεις του· ἐὰν ἐπομένως ὁ σκοπὸς τῆς πολιτείας θεωρηθῇ ἀνώτερος τοῦ σκοποῦ τοῦ ἀνθρώπου, ὑποτίθεται ὁ ἄνθρωπος, ἥτοι τὸ ἀνώτερον, μέσον, μηχανή, ἡ δὲ πολιτεία, τὸ κατώτερον, τέλος· ἐὰν ὅμως ὁ ἄνθρωπος, ὡς πάλῃ, ἐκληθῇ ἀνώτερος τοῦ σκοποῦ τῆς πολιτείας, ἡ ἠθικὴ καθίσταται τότε ἀνωτέρα καὶ βᾶσις τῆς πολιτείας, καθότι ὁ ἄνθρωπος

εἶναι ἀνώτερον καὶ θεῖον, εἰκὼν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐν τῇ πολιτείᾳ ἄρα πρέπει νὰ ἀποβλέπωσιν οἱ διέποντες τὰ κατ' αὐτὴν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις ἐστὶν ἡ ἠθικὴ καὶ νοητικὴ αὐτοῦ ἀνύψωσις διὰ τῶν ἀρχῶν τῆς ἐπιστήμης, καὶ οὐχὶ εἰς τὴν ἀνύψωσιν καὶ τελειοποίησιν τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς πολιτείας ὡς κυρίως αὐτῆς σκοποῦ, διότι, ἐὰν εἰς τὸν ὀργανισμόν τοῦτον παρολισθῇ καὶ ἄρξη· ἡ ἰδιοτέλεια, ἡ πολιτεία λαμβάνει βάσιν ἀνήθικον, ὁπότε φυγαδεύεται τὸ ἀνώτερον, μετ' αὐτοῦ δὲ τὸ καθῆκον, καὶ μετὰ τοῦ καθήκοντος ὁ πατριωτισμὸς, ἀνατρέπεται ἡ δικαιοσύνη, ὁ νόμος τοῦ παντός, ἐπομένως καὶ αὕτῃ ἡ πολιτεία.

Καὶ δυστυχῶς τοιοῦτον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διοργανισμόν ἔχουσι πᾶσαι σχεδὸν αἱ πολιτεῖαι, διότι ἡ ἰδέα τοῦ ὠφελίμου κατ' ἔθνος ἢ κατ' ἄτομον εἶναι ἐπικρατεστέρα τῆς τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἐπιστήμης· ἐκ τούτου δὲ πηγάζει ἡ κακοδιοικησία, ἡ κακοδαιμονία τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν ἀτόμων, ἐκ τούτου ἡ πάνοπλος τῶν ἐθνῶν κατ' ἀλλήλων ἀντιπαράστασις, ἐκ τούτου αἱ βαρεῖαι καὶ δυσβάστακτοι φορολογίαι καὶ ἡ μεγάλη συνεπὼς πτωχεία, ἐκ τούτου ἡ δούλωσις καὶ τυραννικὴ τῶν λαῶν ὑπὸ αὐθαιρέτους κυβερνήσεις καταπίσεις, ἐκ τούτου ἐν γένει πάντα τὰ κακὰ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Εἰς τοιαύτην δὲ ἰδιοτελῇ πολιτείᾳ Θεὸς δὲν χωρεῖ, ἐπομένως οὐδὲ καθῆκον, θεοποιεῖται δὲ μόνον καὶ περιβάλλεται τὸ συμφέρον ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου μέχρι τοῦ κατωτάτου τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλ' ὅταν ὅμως ἔθνος τι ἀπολέσῃ τὴν περὶ Θεοῦ καὶ κόσμου ἰδέαν, δι' ὧν καὶ μόνον καθίσταται ἀληθῶς ἔθνος, ἀπόλλυσι τὸν ἀτομικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα, καὶ ὀλισθαίνει ἐπὶ τὸ χεῖρον, παραλλάττει καὶ κατασυντρίβεται.

Ὁ συγγραφεὺς πρὸς τούτοις διακρίνει τὴν περὶ τὴν πολιτείαν στρεφόμενην ἰδιοτέλειαν ἀπὸ τῆς περὶ τὸ ἄτομον, καὶ χαρακτηρίζει οἰκείως ἀμφοτέρας. Ἡ περὶ τὴν πολιτείαν ἀφορῶσα θυσιάζει πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῆς πάσας τὰς ἄλλας, ἡ δὲ περὶ τὸ ἄτομον θυσιάζει χάριν τοῦ ἰδίου συμφέροντος τοῦ ἀτόμου καὶ αὐτὴν τὴν πολιτείαν. Ἰσχυρίζεται ὀρθῶς καὶ δικαίως, ὅτι ἐν πολιτείᾳ, ἐν ᾗ ἄρχει ἰδιοτέλεια ἀτομικὴ ἢ ἐθνικὴ, οὔτε ἀσφάλεια δύ-

ναι να ὑπάρξῃ, οὔτε ἔξοχοι νόες καὶ χαρακτῆρες να ἀναφανῶσιν, οὔτε εἰδικότητες να μορφωθῶσιν εἰς διόρθωσιν τῶν κακῶς κειμένων. Ἐν ἰδιοτελεῖ πολιτεία τὰ πάντα κανονίζονται κατὰ τὸ εὐμετάβλητον συμφέρον, καὶ διὰ μὲν τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας ἐνθουσιᾷ πολλᾷκις τὸ ἔθνος καὶ ἀνέχεται πᾶσαν ἄλλοτριαν ἀδικίαν, τὸ τοῦ ατόμου ὅμως καθίσταται ἀφόρητον καὶ ὡς τάχιστα διαφθαρτικὸς τῆς πολιτείας σάραξ.

Ὁ συγγραφεὺς αἰτίους τῆς πολιτικῆς ταύτης ἀνωμαλίας καὶ ἀδικίας δὲν θεωρεῖ τὰ άτομα, ἀλλὰ τὰ ἡμαρτημένα πολιτικὰ ἀξιώματα, ὅσα ἐκ τῆς ἰδιοτελοῦς ἀρχῆς προέκυψαν, καὶ προτείνει εἰς διόρθωσιν τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν τῶν λαῶν διαπαιδαγώγησιν, τὴν ὀρθὴν καὶ βάσιμον ἐν ταῖς ἐπιστήμαις καὶ τῇ ὑπερτάτῃ, ἥτοι τῇ φιλοσοφίᾳ, ἐκπαίδευσιν, καὶ πρὸς αὐτὰς συμμόρφωσιν τῶν πράξεων πάντων ἀρχόντων τε καὶ ἀρχομένων.

Τοιοῦτοτρόπως, ὑποστηρίζει δικαίως, διὰ τῆς γνώσεως καὶ διακρίσεως τῶν ἀρχῶν, ἡ πολιτεία καθίσταται ἐμψυχος, καὶ τοιαύτη δὲν ἀγεται ὑπὸ ἀπειρίας καὶ τύχης, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς δικαιοσύνης, φωταγωγομένης ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης, ἡ δὲ ἱστορία, εἰς τὸ παρελθόν, τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον ἀναφερομένη, καὶ διὰ τοῦτο περιλαμβάνουσα ἀρχὴν, μέσον καὶ τέλος, καθίσταται ἐπίσης ἐν ὅλῳ ὀργανικὸν καὶ ἐμψυχον, παριστῶσα τὰς ἐποχὰς τῶν ἱστορικῶν γεγονότων βαδίζούσας παραλλήλως πρὸς τὰς τοῦ σύμπαντος· διότι αἱ αὐταὶ ἀρχαὶ διέπουσιν καὶ τὰ ἱστορικὰ γεγονότα, οἷαι καὶ τὸ σύμπαν.

Ἡ ἱστορία λ. χ. μαρτυρεῖ καὶ ἀποδεικνύει, ὅτι φυλαί τινες, αἱ μὴ κατανικήσασαι τὸν ὕλισμόν, ἔμειναν ἐν βαρβάρῳ καὶ θηρώδει καταστάσει, ἐκ τούτου δὲ δῆλον, ὅτι δὲν ἀπηλλάγησαν αὐταὶ τῆς κυριαρχίας τῆς κατὰ τὴν ὕλην ἀρχῆς· παρ' ἄλλοις ἔθνεσιν ἡ ἱστορία ἀναφέρει γενναίας καὶ μεγαλόφρονας πράξεις, ἐξ οὗ ἀποδεικνύεται ἡ ἐπικράτησις τῶν ἀνωτέρων ἀρχῶν. Καὶ ἐν γένει ἀποδεικνύεται διὰ τῆς ἱστορίας, ὅτι προάγονται τὰ ἔθνη εἰς ἐλευθερίαν, ἐπιστήμην, τέχνην καὶ πολιτισμόν, καθόσον αἱ ἀνώτεραι ἀρχαὶ ἄρχουσι τῶν κατωτέρων. Ὅστε ὁ πολιτισμὸς πάσης ἐποχῆς καὶ τῶν νῦν πολιτειῶν δύνανται νὰ ἐκτιμη-

θῆ κατὰ τὴν σχέσιν τῶν ἀνωτέρων ἀρχῶν πρὸς τὰς κατωτέρας. Ἄρα καὶ ὁ διέπων τὴν ἱστορίαν νόμος καθίσταται καταληπτὸς μόνον διὰ τῆς γνώσεως τῶν ἀρχῶν, ὁ δὲ ἱστορικὸς ὀφείλει διὰ τοῦτο πρωτίστως νὰ φωταγωγῆται ὑπὸ τοῦ φωτὸς τῆς ὑπερτάτης ἐπιστήμης, τουτέστι τῆς φιλοσοφίας.

Γίνεται δ' ἐκ τῶν εἰρημένων φανερόν, ὅτι ἡ γνώσις τοῦ σκοποῦ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς γνώσεως τῆς δημιουργίας, αὕτη δὲ ἐκ τῆς τῶν ἀρχῶν, καὶ αὕτη ἐκ τῆς γνώσεως τῆς ὑπερτάτης ἐπιστήμης. Ἡ γνώσις τῆς ὑπερτάτης ἐπιστήμης καθίστησι καταληπτὴν καὶ ἀναφοῖ τὴν ἔννοιαν τοῦ Θεοῦ, μετὰ τῆς ἀνυψώσεως δὲ τῆς ἐννοίας αὐτοῦ ἀνυψοῦται ἡ ἔννοια καὶ ἡ ἀξία τοῦ ἀνθρώπου, μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ ἡ τοῦ βίου καὶ τῆς πολιτείας. Οὕτω δὲ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τοῦ κατωτέρου ἀνυψούμενος εἰς τὸ ἀνώτερον ἐξευγενίζεται, καὶ γίνεται ὠφέλιμος καὶ ἀναγκαῖος ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ πολιτείᾳ, ἡ δὲ ἱστορία τῶν πράξεων αὐτοῦ καθίσταται ὁ ἀψευδὴς μάρτυς τῆς προόδου καὶ ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους κατὰ τὸν προορισμὸν του.

Τοιοῦτον ἐν γένει τὸ ἐξαγόμενον τῆς νέας θεωρίας τοῦ ἡμετέρου συγγραφέως, ἥτις δυνάτως ἀναπτυχθήσομενη, ὡς καὶ τοῦτο ὁ ἴδιος προτίθεται νὰ πράξῃ, καθὰ ἐν τέλει ἀναφέρει, θέλει ἀναντιρρότως φέρει νέαν τροπὴν εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὰς ἐπιστήμας.

H. N. ΣΤΡΟΥΜΠΟΣ.

ΚΡΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ.

ΜΕΡΟΣ ΕΒΔΟΜΟΝ.

§ 1. κατεργῶντας — κατέρραττας.

Γαλλῆν. Τόμ. ΙΑ', σελ. 496 «Χρὴ δὲ πλόνειν οὐ κηρὸν μόνον ἀλλὰ καὶ πίτταν καὶ ῥητίνην ἑλαιὸν τε καὶ πᾶν ὅποιον ἄλλο τοιοῦτον τὸ μὴ κεραυνόμενον ὕδατι προθερμαίνοντας συμπέτρως,

αἷτα κατάρροντας εἰς ἀγγεῖον πλατὺ καὶ μέγα πλῆθος ὕδατος ἔχον ἐν ἑαυτῷ καθαρωτάτου τε ἅμα καὶ ἀποιοτάτου»

Ἡ μετοχὴ κατάρροντας εἶνε ἐσχάτως βάρβαρος καὶ παντελῶς ἀνήκουστος. Ὁ Γαληνὸς ἔγραψεν ἀναντιλέκτως «εἷτα κατερώνας εἰς ἀγγεῖον πλατὺ καὶ μέγα», ὑπερ παραφθαρὲν ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων, τρεψάντων τὸ Ε εἰς τὸ ΑΙ καὶ τὸ Ω εἰς τὸ Ο, καὶ γενόμενον τὸ πρῶτον καταίροντας μετέπεσεν ἔπειτα κατὰ νέαν διάστροφον ἀνάγνωσιν εἰς τὸ τερατῶδες καὶ ἀλλόκοτον μετάρροντας.

Περὶ τῆς ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ Γαληνοῦ γενομένης ὑπὸ τῶν γραφένων μεταβολῆς τοῦ μετΕρώων εἰς τὸ μεταίρων καὶ τοῦ μετΕρώμεν εἰς τὸ μεταίρομεν καὶ τοῦ ἐξΕρώοντος εἰς τὸ ἐξαιροθρεα διαλέβομεν ἐν τῷ Δογίῳ Ἑρμῇ Τόμ. Ε', σελ. 91 καὶ ἐν τῷ Ἀθηναίῳ Τόμ. Σ', σελ. 417.

Ἡ σύγχυσις τῶν ἐμφερῆς τὸ σχῆμα ἐχόντων στοιχείων Ι καὶ Ρ (μεταίροντας — μετάΡροντας) εἶνε οὐχὶ σπανία ἐν τοῖς ἀντιγράφοις, οἷον

Αἰκλος (Αἶκλος) — ἈΡκλος,

Αἰσεν (Αἶσιν) — ἈΡσιν,

οἰώθη (οἰώθη) — οΡώθη,

αἰσχΙον — αἰσχΡόν,

αἰσχΡόν — αἰσχΙον,

Ἡσίοδον — εἰς Ῥόδον,

τῷ Ναιῶ (Ναίῳ) — τῶν αΡῶ,

— α θΙου (θίου) — αδΡοῦ,

πρῶΙρα (πρῶρα) — πρῶΡρα,

ἀν ἡΙ (ἀν ῆ) — ἀνήρ,

πεπῶΡΙκεν — πεποΙηκεν (ι = η),

εὐποΡεῖν — εὐ ποΙεῖν,

οΡᾶς — οΙας (ῶας),

ἀΡδοι — αΙδοι (ᾶδοι), κτλ.

Παρ' Ἑσυχίου φέρεται «Ἐπαλας: μετεωρίσας» ἀντὶ τοῦ ἐπάΡας καὶ «Τετρημένος: τὴν ψυχὴν τετιμωρημένος» ἀντὶ τοῦ τετΙημένος καὶ «Περιείργασμαι: ποιητόν ἐπέησα[ν]» ἀντὶ

τοῦ περὶ τὸν (E=O καὶ IT=H), κτλ. (Ἴδε Λόγ. Ἑρμ. Τόμ. Α', σελ. 104). Ἐν δὲ τῷ Δεξικῷ τοῦ Φωτίου σελ. 253, 17 ἀναγινώσκεται «Μειλίγμασιν: ἀπαιτήμασιν» ἀντὶ τοῦ ἀπάρΓ-μασιν. Πρβ. Ἑσύχ. «Μειλίγματα: ἀ[σ]πάργματα».

Ἐν τοῖς Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρείως ἀποσπάσμασι Τόμ. Γ', σελ. 492, 18 Δινδ. κεῖται «δρμὺς μὲν ἐστὶ καὶ δηκτικός, καθάπερ τὸ σίνηπι, καὶ τῆς χολῆς βιωτικός, τουτέστι τοῦ θυμοῦ, καὶ τοῦ φλέγματος διακοπτικός, τουτέστι τοῦ τύφου» ἀντὶ τοῦ βρωτικός ἦτοι βρωτικός.

Παρά Διοσκορίδην π. Ὑλ. Ἱατρ. Δ', 65 εὑρίσκεται γεγραμμένον «ἐνιοὶ μὲν οὖν τὰς κωδίας μετὰ τῶν φύλλων κόπτοντες ἐκθλίβουσι διὰ πρεσθῆρος», ποιεῖται δὲ περὶ αὐτοῦ ὁ Σπρέγγελος (Τόμ. Δ', σελ. 537) τὴν σημείωσιν τήνδε· «Sic C. et post Asulan. editt.; pristhros Ald.». Τὸ πρεσθῆρος οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ἐσφαλμένη γραφὴ τοῦ πισσθῆρος (πισσθῆρος — πρεσθῆρος). Πρβ. Δ', 76 (σελ. 571) «χυλίζεται δὲ ὁ φλοιὸς τῆς ῥίζης χλωρὸς κοπεῖς καὶ ὑποτεθεῖς πισσθῆρι».

Ἴσως δὲ καὶ τὸ παρ' Ἀπολλωνίῳ π. Ἑπιρρ. σελ. 595, 2 αὐτὸ τε οὐκ ἐδύνατο παραλαμβάνεσθαι, ἐπεὶ οὐκ αὐτοτέλειαν ἀπαιτῶν ἕτερον λόγον ἀπῆτει κτέ.» μετατυπωτέον εἰς τὸ ἀπαρτε(ί)ων, οὐχὶ δ' εἰς τὸ ἀποτελῶν, ὡς ὑπέλαβεν ὁ Friedländer Νικάν. π. Ἰλιακ. Στιγμ. σελ. 7 ἐκδ. β'. Δέγει δ' ὁ Ἀπολλώνιος καὶ ἐν σελ. 530, 27 καὶ μετοχαὶ ἀπαρτίζουσι διάνοιαν» (Πρβ. καὶ σελ. 532, 7) καὶ ἐν τῷ π. Συντάξ. σελ. 90, 5 «προσλαβὼν γὰρ τὸ ῥῆμα ἀπαρτίζει τὸν λόγον» καὶ σελ. 227, 18 αὐτὸ ἐλληνιστὶ προσλαβὼν τὸ λέγω ἀπαρτίζει τὸν λόγον» καὶ σελ. 281, 11 αὐτὰ δὲ προκατελεγμένα τῶν ῥημάτων πρὸς εὐθείας σύνταξιν ἀπαρτίζει διάνοιαν» καὶ σελ. 300, 4 «καὶ τὸ μὲν ἀπαρτίζον τὴν διάνοιαν παρασύδμαμα».

Περὶ τῆς μεταβολῆς τοῦ Ι εἰς τὸ Γ καὶ τοῦ Γ καὶ Ρ εἰς τὸ Ι ποιεῖται λόγον καὶ ὁ Γαληνὸς γράφων Τόμ. Π', σελ. 995 «τοῦτο δ' ἐπράξεν ὁ Μενεκράτης, ἐπειδὴ πολλάκις οὐ μόνον ἀκόντων ἁμαρτάνεσθαι συμβαίνει κατὰ τὰς γραφὰς ἀλλὰ καὶ διὰ φθόνον ἐκόντων ἐνίων, τὸ μὲν Ο γράμμα Θ ποιούντων διὰ μέσης τῆς

στρογγύλης γραμμῆς ἐλκυσθείσης ἐτέρας ἐγκαρσίας, τὸ δὲ ἰῶτα γράμμα· (Γράμμα) προστεθείσης ἐτέρας ὁμοίως ἐγκαρσίας, ὥσπερ καὶ ἀποξυσθείσης μιᾶς γραμμῆς ἐκ τοῦ γάμμα καὶ ῥῶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἰῶτα καταλείπεσθαι συμβαίνει».

§ 2. μή τι — μήτ' ἢ μή τις.

Γαλην. Τόμ. ΙΖ', α', σελ. 706 «μήτ' οὖν ἡ λέξις ἡμάρτηται, καθάπερ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ἀμαρτημάτων ἐν πολλοῖς τῶν βιβλίων ἐφυλάχθη, τοῦ πρώτου γραφῆως ἀμαρτόντος» καὶ Τόμ. ΙΗ', β', σελ. 918 «μή τις οὖν ἐρμάσματα μὲν ὠνόμασε τὰ κατὰ τὴν ἐπίδωσιν αὐτῶν ἕνεκα τοῦ φυλάττεσθαι τὸ πεπονθὸς ἀκίνητον—ἀποστηρίγματα δὲ δοκεῖ μοι λέγειν ὅσα κτέ.»

Ἀδιάφθορος ἔμεινεν ἡ γραφὴ ἐν τόμ. ΙΕ', σελ. 195 «μή τι οὖν ἐτέρως μὲν ἦν γεγραμμένον, ἡμαρτε δὲ ὁ μεταγραφάμενος αὐτό» καὶ ἐν Τόμ. ΙΖ', α', σελ. 727 «μή τι οὖν ἀντὶ τοῦ γλαυκοῦ τὸ χαροπὸν ἔγραψεν ὁ Ἱπποκράτης παρενεχθεὶς ἐν τῇ προσηγορίᾳ· τί γὰρ ἂν ἄλλο τις εἴποι;». Ὡς δὲ παρὰ τῶ Γαληνῷ ἀνεγνώσθη μή τις ἀντὶ τοῦ μή τι, οὕτω παρὰ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρεῖ σελ. 885 αἰ πρὸς τὸν ἐθνικὸν βίον [κατ' οὐδένα τρόπον] οὐδ' ὅπως ΤΙΣ οὖν οἰκειωτέον» ἀντὶ τοῦ ὅπως ΤΙ οὖν.

Παρέχουσι δ' ἡμῖν παραδείγματα τῆς τοῦ μή τι ἐπ' εἰκαστικῆς ἐννοίας χρήσεως, ἐφ' ἧς συνωνυμεῖ τῷ μήποτε, καὶ ἄλλοι συγγραφεῖς τοῦ μεταγενεστέρου ἑλληνισμοῦ, οἷον Ἐπίκτ. Ἀποσπ. 175 «μή τι οὖν καὶ τὸ ἐν Δελφοῖς παράγγελμα παρέλκον ἐστί» καὶ Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 353, 24 «μή τι οἰκειῶν ἐστὶ τῇ περὶ σημείου σκέψει καὶ τὴν περὶ αὐτῆς ζήτησιν συνάπτειν», κλπ., καὶ μάλιστα ὁ Ἀλεξανδρεὺς Κλήμης· λέγων σελ. 528 «καὶ μή τι πρὸς τούτους ὁ ἀπόστολος — ἀποτεινόμενος γράφει» καὶ σελ. 693 «καὶ μή τι τοῦτ' ἦν δ' ἠνίσσέτο ὁ προφήτης» καὶ σελ. 771 «καὶ μή τι τὸ πολῦπειρον τῆς γνώσεως αἰτούμενος ὁ Δαβὶδ γράφει» καὶ σελ. 774 «καὶ μή τι ἡ γνῶσις ἰδίωμα ψυχῆς τυγχάνει λογικῆς» καὶ σελ. 809 «μή τι οὖν εἰκότως κατ' εἰκόνα θεοῦ γεγονέναι ὁ ἄνθρωπος εἰρηται» καὶ σελ. 886 «μή τι οὖν τέλειοι γίνεσθαι ὀφείλομεν, ὥς ὁ πατὴρ βούλε-

ται» καὶ σελ. 937 «μήτε οὖν οὐ κατὰ στήρην χρόνου ἄχρονα λέγεται ταῦτα ἀλλὰ κατὰ μείωσιν». Πρβ. καὶ σελ. 550. σελ. 575. σελ. 576. σελ. 870. σελ. 873. σελ. 885. σελ. 933. σελ. 1003.

§ 4. μήποτε — μήν ποτε.

Γαλλν. Τόμ. ΙΘ', σελ. 86 Ἀττικὸν ἀγγεῖον: Ἀττικὴν χύτραν, καὶ μήν ποτε τὸν καλούμενον ἐχίνον» καὶ κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν μετάφρασιν «*aliquando quomoe echinum appellatum*».

Ἐν μόνον γράμμα κακῶς παραβλαστῆσαν πλημμελῆ τὴν ῥῆσιν κατέστησεν. Ἡ ὑγιὲς γραφή εἶνε «καὶ μήποτε τὸν καλούμενον ἐχίνον», τουτέστι ἀκαὶ ἴσως τὸν καλούμενον ἐχίνον», ὡς ἐν Τόμ. ΙΖ', α, σελ. 745 «καὶ μήποτε διὰ τοῦτο ἀπεγράφη ἡ ἀρρωστος, ἵνα δείξῃ διὰ τοῦτου ὅτι οὐ χρὴ προσδοκᾶν θάνατον, ἐλαιώδους ἀπορηθέντος (Γρ. ἀποΓρηθέντος)». Πρβ. καὶ σελ. 562 ἀδιὰ τοῦτο γὰρ μήποτε καὶ τὸν κῆπον παρέθετο κάντεῦθεν τὴν ἀφορμὴν τῷ πυρετῷ γεγονέναι ὑπερφαίνων», ὅπερ ἀτύπως Ῥωμαῖστὶ ἐμπνεύεται «ob id enim et hortum nunquam arrosuisset hincque feбри causam extitisse manifestans».

Μυριόλεκτον ἐν τῷ παρηκμακῶτι ἑλληνισμῷ εἶνε τὸ μήποτε ἐπ' εἰκαστικῆς ἐννοίας ταττόμενον καὶ τῷ ἴσως ἢ τάχα συνωνυμοῦν.

Πάμπολλα παραδείγματα τῆς τοιαύτης χρήσεως τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐπιρρήματος παρέχει ἡμῖν ὁ Ἀρκοκρατίων, εἶεν σελ. 6, 6: μήποτε ἀντὶ τοῦ συνόδου νῦν.

23, 11: μήποτε οἱ μήπω ἐξειλοχότες κτέ.

26, 7: καὶ μήποτε πρόδρομοὶ τινὲς εἰσιν.

37, 5: μήποτε δὲ Ἀντεια γραπτέον διὰ τοῦ T.

40, 11: μήποτε ἐπώνυμόν ἐστιν.

45, 13: μήποτε δὲ καὶ εἰδός τι δίκης ἐστὶν ἢ ἀπογραφῆ.

54, 1: μήποτε γραφικὸν ἀμάρτημα.

62, 13: μήποτε δὲ καὶ πᾶν ὑποζύγιον.

72, 4: μήποτε οὖν ἐνθεν τοὺς κιναιδούς βατάλους καλοῦσι.

82, 5: μήποτε δ' ἐμφαίνουσιν οἱ συγγραφεῖς ὡς κτέ.

- σελ. 88, 11: μήποτε δὲ μάλλον ἂν εἴη ὅστις κτέ.
 91, 15: μήποτε ἀντὶ τοῦ καταβαλόντος καὶ καταθέντος.
 93, 13: μήποτ' οὖν — κεκώλυνται διαμαρτυρεῖν οἱ ξένοι.
 110, 4: μήποτε δὲ παρὰ τὸ ἐλεῶν — γεγέννηται τοῦνομα.
 137, 4: μήποτε δὲ ἀπὸ τῶν ὑφαινότων ἡ μεταφορά.
 152, 11: μήποτε ἀντὶ τοῦ θέντα.
 153, 7: μήποτε θέτην λέγουσι τὸν ὑποθήκην τεθεικότα.
 179, 1: μήποτε δὲ δεῖ γράφειν βλιμάζῃ.
 196, 10: μήποτ' οὖν γραπτέον καὶ παρ' Ἡροδότῃ κτέ.
 199, 10: μήποτε γραπτέον βάσειραν ἢ κτέ.
 209, 14: μήποτε δὲ — γραπτέον ἦν διὰ τοῦ Ν Παίς.
 211, 1: μήποτε δὲ βέλτιον φέρεται ἐν τοῖς Ἀττικιστοῖς κτέ.
 213, 8: μήποτε ἐορτή τις ἦν Νεμέσεως.
 213, 13: μήποτε νεώρια λέγεται ὁ τόπος ἅπας.
 216, 3: προστιθεὶς ὅτι μήποτε — οὕτως ἐλέγετο.
 225, 4: μήποτε δὲ ὕστερον νενόμισται.
 225, 13: μήποτε ὁ φραγμὸς — οὕτω καλεῖται.
 226, 7: μήποτε μέντοι τὸ θρον — σημαίνει ξόλον τι.
 230, 2: μήποτε δὲ ἐπὶ τόπου τινός.
 231, 8: μήποτε παλαιότερον λέγει ὁ ῥήτωρ τὸν Πολύεукτον.
 246, 17: μήποτε ὁ ἡμεῖς λέγομεν ἐποίκιον.
 247, 16: μήποτε τοιοῦτόν ἐστι τὸ λεγόμενον.
 248, 14: μήποτε δὲ περιστοίχους κέκληκεν ὁ ῥήτωρ κτέ.
 254, 14: μήποτε μέντοι ἐνταῦθα δεῖ γράφειν κτέ.
 259, 5: Δίδυμος, μήποτε, φησὶν, ἄλλα τινὰ ἐστὶν ἐπιτίμια.
 272, 6: μήποτε οὖν τὰς μὲν ἰδιωτικὰς ἐλαίας καλοῦσι.
 275, 15: μήποτε δὲ ὡς ἀγοραῖον καλούμενον.
 284, 15: μήποτ' οὖν ἀρχὴ τις ἦν καθεσταμένη.
 290, 3: μήποτε δὲ ἀπὸ Τιτακοῦ ὠνομάσθησαν.

Εἰπὼν δ' ἐν σελ. 116, 14 «μήποτε ἀντὶ τοῦ ξένου ἦν καὶ οὐχ, ὡς Δίδυμος φησιν, ἀντὶ τοῦ οὐκ Ἀττικῶς διελέγετο ἀλλὰ ξενικῶς» λέγει ἐν σελ. 215, 10. αἱνοὶ μὲν οἷον ξένη διαλέκτῃ χρῆσθαι, τάχα δ' ἂν εἴη μάλλον τὸ ἐν τῇ ξένῃ διατρέψαι. Πρ6. καὶ σελ. 278, 14 αἰεὶ δ' ἂν ὁ Στεφαννφόρος ἦτοι τῶν

Ἑρακλέους υἱὸν εἰς τῶν γενομένων ἐκ τῶν Θεοτίου θυγατέρων, οὐ μνημονεύει Ἑλλάνικος ἐν Ἰ' Φορωνίδος· ἢ μήποτε τοῦ Ἀττικῆς Στεφανηφόρου τὸ ἥρπον ἦν, οὐ πάλιν ὁ αὐτὸς Ἑλλάνικος ἐν Β' Ἀθίδος μέμνηται.

Καὶ ἐν τοῖς τοῦ Ὁριγένους συγγράμμασιν ἀπαντᾷ συχνάκις τὸ ἐπίρρημα *μήποτε* ἐπὶ τῆς προειρημένης ἐννοίας. Εὐρίσκεται δὲ καὶ ἐν ταῖς Διατριβαῖς τοῦ Ἐπικτήτου καὶ παρὰ Πλουτάρχῳ καὶ παρὰ Λουγγίνῳ καὶ παρὰ Σέξτῳ τῷ Ἐμπειρικῷ καὶ παρ' Ἰουλιανῷ καὶ παρ' Ἀθηναίῳ καὶ παρὰ Κλεομήδει καὶ παρὰ Πάππῳ τῷ Ἀλεξανδρεῖ καὶ παρὰ Πολυδεύκει καὶ παρ' ἄλλοις πολλοῖς, ὧν τὰ μαρτύρια θὰ καταλέξωμεν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

Ἐποίησαντο δὲ λόγον περὶ τῆς χρήσεως ταύτης τοῦ προκειμένου ἐν τῷ λόγῳ ἐπὶρρήματος ὁ Κασαύδων *Παρατηρ. εἰς Ἀθῆν.* σελ. 32, 23 καὶ ὁ Βεντλῆσιος *Διατριβ. περὶ τῶν Ἐπισ.* τοῦ *Φαλάρ.* κτλ. σελ. 123 καὶ ὁ Σχαιφῆρος *Ἑλλησίφ.* σελ. 437 κέξ. καὶ ὁ Στούρζιος *Ἑλλαν.* σελ. 61 καὶ π. *Διαλ. Μακεδ.* καὶ *Ἀλεξ.* σελ. 184. Πρὸς καὶ Schweighäuser *Ἐπικτ. Τόμ. Γ',* σελ. 392 καὶ *Παρατηρ. εἰς Ἀθῆν.* Τόμ. Α', σελ. 107. Ἐπὶ δὲ Βουτμαννὸν *Δημοσθέν. κ. Μειδ.* σελ. 135 καὶ Κυνῆρον *Διέξοδ. Γραμματ.* Τόμ. Β', σελ. 1043 ἐκδ. β'.

§ 4. *μελάνδρνον* — *μελλήδρνον*.

Φώτ. Δεξ. σελ. 256, 25 «*Μελλήδρνον*: ἢ τῆς δρυὸς μήτρα».

Ὁ Ναβῆρος, ἀνὴρ ἐλλόγιμος ἐπὶ σοφίᾳ καὶ ἐμοὶ φίλιστος, γράφει περὶ τοῦ προκειμένου ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Δεξικροῦ τοῦ Φωτίου Τόμ. Α', σελ. 414 «Non intelligo. An φιλύρα pro μήτρα?»

Τὸ *μήτρα* ἔχει ὁμόστατα, παρεμφαρμένον δ' εἶνε τὸ *μελλήδρνον*, ἀνθ' οὗ ἀναγνωστέον *μελάνδρνον*. Πρὸς Θεόφραστ. Φυτ. Ἱστορ. Α', ζ', 2 «διαφέρουσι δὲ αὗται (αἱ μήτραι) καὶ τοῖς χρώμασι· μέλαινα γὰρ δὴ πᾶσαι καὶ τῆς δρυὸς, ἣν καλοῦσι *μελάνδρνον*» καὶ Ε', γ', 1 «καὶ ἡ μὲν πύξις ὅλη, τῆς δὲ ἐθένου ἢ *μήτρα*, ἐν ᾗ καὶ ἡ τοῦ χρώματός ἐστι μελανία — πυκνὸν δὲ καὶ ἡ τῆς δρυὸς *μήτρα*, ἣν καλοῦσι *μελάνδρνον*» (Ἴδε καὶ

Κοραῖν Ξενοφρ. καὶ Γαλην. σελ. 173 καὶ 175 καὶ Δαρειμέρ-
γην Ὀρέθασ. Τόμ. Α', σελ. 602). Ἀντὶ τοῦ ἀμέλαιναι γὰρ δὴ
πᾶσαι καὶ τῆς δρυός· ὁ μὲν Σνειδῆρος εἰκάσκει ἀμέλαιναι γὰρ δὴ
πᾶσαι καὶ μάλιστα ἡ τῆς δρυός, ὁ δὲ Οὐμμήρος ἐξέδωκε ἀμέ-
λαιναι γὰρ τῆς ἐθέκου καὶ τῆς δρυός».

Ἐν Ὀδυσσεΐας Ξ, 12 φέρεται «τὸ μέλαν δρυός ἀμφικέσ-
σας», περὶ οὗ ἀναγινώσκεται ἐν τοῖς παλαιοῖς σχολίοις σελ. 580,
4 «Τὸ μέλαν δρυός· ἦτοι τὸ δάσος ἢ τὴν ἐντεριώνην, τὸ ἐγκάρ-
διον τῆς δρυός· μελάνδρυνον γὰρ λέγεται διὰ τὴν χροίαν ὃ δὲ
Ἀριστοφάνης τὸν φλοῖον τῆς δρυός. Τὸ μέλαν δρυός τὴν ἐντε-
ριώνην φασὶν οὕτω καλουμένην· ὃ δὲ Ἀρίσταρχος τὸν φλοῖον ὃ δὲ
Κράτης τὴν δασύτητα τῶν φύλλων μελάνδρυνον φησιν, ὡς καὶ
Αἰσχύλος φησὶ Φιλοκτήτῃ· κρεμάσασα τόξον πίτυος ἐκ μελαν-
δρύου» καὶ ἐν ταῖς Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου σελ. 1748, 56
«Μέλαν δὲ δρυός οἱ μὲν τὴν ἐντεριώνην φασὶν ἔχουσαν τὸ ἐγκάρ-
διον τῆς δρυός μέλαν ὡς τὰ πολλὰ ἐν Ἀρίσταρχος δὲ τὸν φλοῖον
οὕτω νοεῖ· Κράτης δὲ τὴν δασύτητα καὶ πολλὴν πυκνότητα τῶν
φύλλων μελάνδρυνον καλεῖ, ὡς αἰτίαν τῷ ξύλῳ μελανίας διὰ τῆς
σκιάς· φέρεται δὲ καὶ Αἰσχύλου χρῆσις ἐν Φιλοκτήτῃ· κρεμάσας
τόξον πίτυος ἐκ μελανδρύου. Ἐν δὲ βυβαρικῷ λεξικῷ εἰρηται
καὶ ὅτι μήτρα τὸ μέσον τοῦ ξύλου, ὃ τινες ἐντεριώνην λέγουσιν,
ὥστε ταῦτόν εἶναι τῷ λόγῳ τούτῳ μήτραν, ἐντεριώνην καὶ μέ-
λαν δρυός». Πρβ. καὶ Παρεκβολ. εἰς Διονύσ. σελ. 273, 30 Διδ.
«Διὸ καὶ παρ' Ὀμήρῳ ἐν τῷ μέλαν δρυός ἀμφικέσσας μέλαν
δρυός τινες τὴν τῶν φύλλων εἶπον δασύτητα διὰ τὴν ἐξ αὐτῶν
ἀποτελούμενην μελανίαν τῆς σκιάς» καὶ σελ. 327, 22.

Περὶ τοῦ μέλαν δρυός ποιεῖται λόγον καὶ ὁ Ἡσύχιος γρά-
φων «Μέλαν δρυός· ἡ ἐν τοῖς δένδροις δασύτης καὶ ἡ τῶν ἐξ-
ῶν ἐντεριώνη» καὶ «Τὸ μελάνδρυνον· τὸ μέσον τοῦ ξύλου
διὰ τὸ εἶναι εὐτονον τοῦτο τὸ μέρος. Ἄλλοι δὲ διαστείλαν-
τες τὸ μέλαν δρυός εἰς δύο μέρη λόγου ἀποδεδώκασι τὸ μέσον
τῆς δρυός μέρος (διὰ τὸ) μέλαν εἶναι καὶ ἀσηπτον διαμένειν».
Τὸ μελάνδρυνον φαίνεται ἡμῖν ἀλλόκοτον καὶ ἴσως μεταγρα-
πτέον μελάνδρυνον.

Τῶν νεωτέρων ἄλλοι μὲν συμφωνοῦντες, τῇ Ἀριστάρχῃ ἐλαμβάνουσι τὸ μέλαρ ὁρθὸς ἀντὶ τοῦ φλοιοῦ τῆς ἑρῆς, ἄλλοι δὲ ἀντὶ τοῦ ἐγχευομένου ἢ τῆς μέτραις (ἴδε Δοιδερλίνου Ὀμηρ. Πίλωσ. § 2149 καὶ Ἀρμίστιον Ὀδυσσ. Ξ, 12 Δηλ. Πρβ. καὶ Λεξ. Ὀμηρ. Ἑβελ. Τόμ. Α', σελ. 405 καὶ.).

Ὁμοίως τῇ μελάνδρῳ εἶναι ἐσχηματισμένον τὸ γεράνδρῳ, οὐ ποιεῖται χρῆσιν ὁ Θεόφραστος καὶ ἄλλοι (Πρβ. Σπαννίμου Καλλιμ. Τόμ. Β', σελ. 38 Ἑρν.). Λέγεται δὲ καὶ ἀκρόδρῳ — ἀκρόδρα καὶ ἐνδρῳ. Ἡσύχ. α' Ἐνδρῳ: καρδία δένδρου καὶ τὸ μέσασθον»

Ἐν τῇ παρὰ τῇ Φωτίῳ φερομένῃ κλημμελεῖ γραφῇ μελλήδρῳ παρατηρεῖται μετάπτωσις τοῦ Α εἰς τὸ Δ καὶ τοῦ Ν εἰς τὸ Η (μελλΑΝδρῳ — μελλΑΗδρῳ). Τῆς συγχύσεως τοῦ Α καὶ Δ θὰ καταλέξωμεν ἀλλαχού πολλα παραδείγματα (Πρβ. καὶ Μέρ. Πέριπτ. § 1), οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ τῆς τοῦ Ν καὶ Η. Βάστιος Γρηγορ. Κορ. σελ. 429 Σχολ. «nam litterae η et ι formis pictae maiusculis tam similes sunt, ut, nisi sensum vocis consulas, internoscere non possis» καὶ Κάδριος Μνημοσ. 1878, σελ. 388 «Difficillime in libris antiquis discernuntur Η et Ν».

§ 5. διασήσας — διασεισας.

Διοσκορίδ. Τόμ. Α', σελ. 252 εἰτα ἀλέσας καὶ διασεισας κοσκίνῳ λεπτῷ ἀπόθου».

Τὸ παντελῶς ἀνάρμοστον ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει διασεισας ἐκ τοῦ διασειῶ ἐπάναγκες εἶνε νὰ μεταβληθῇ εἰς τὸ διασήσας ἐκ τοῦ διασήθω. Ὁρθῶς ἀναγινώσκεται ἐν σελ. 711 «ἐπιτα κόψας αὐτῆς μνᾶν μίαν καὶ διασήσας λεπτῷ κοσκίνῳ ἐνδῆσον ὀθονίῳ ἀραιῷ» καὶ ἐν σελ. 746 «τὸ δὲ ἐγκαθήμενον πρῶτος διασήσαντες μεταχέουσιν εἰς ἕτερον ἀγγεῖον». Πρβ. καὶ Ἱπποκрат. Τόμ. Β', σελ. 22 «καὶ καταλέσαντες καὶ διασήσαντες» καὶ σελ. 688 «κόψας καὶ διασήσας». Ἔτι δὲ σελ. 699 «τοῦ σελίνου τὸν καρπὸν φῶσαι καὶ κόψαι καὶ σῆσαι καὶ ἐρῶσιμον ὡσαύτως καὶ μήκωνος καρπὸν ξύν ἀλφίτοις σῆσαι».

Εἶνε δὲ μάλιστα συνθήκη τῷ Διοσκορίδῃ ἡ μετοχή τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου τοῦ ἀπλοῦ ῥήματος, ὡς Τόμ. Α', σελ. 68 «ομιλῶνς κεκοιμένης καὶ σεσηομένης». σελ. 637 «τίφραν σεσηομένην ἐπὶ γῆς καταστρώσαντας». σελ. 728 «θύμου κεκοιμένου καὶ σεσηομένου». σελ. 782 «νάρδου ἀγρίας τῆς βίχης προσφάτου λειώσας σεσηομένης κάθες κτέ.». σελ. 784 «σελίνου σπέρματος ὀρίμου νόου σεσηομένου κτέ.». σελ. 787 «σεσηομένα ἐν ἰσθμῷ θήσας κτέ.». Τόμ. Β', σελ. 69 «ὁμοίως δὲ καὶ βίξαν γενταίνης ἀποθέσθαι κεκοιμένην καὶ σεσηομένην». σελ. 262 «σὺν σιδίῳ κεκοιμένῳ καὶ σεσηομένῳ». σελ. 280 «μυγνυμένου ποτὶ ὀργάνου κεκοιμένου καὶ σεσηομένου». Κακῶς ἐν Τόμ. Α', σελ. 88 εἶνε γεγραμμένον ἀμίσγουσι δὲ ἐναι δολίζοντας βητίνην πατύνην σεσηομένην καὶ γύρον· ἀντὶ τοῦ σεσηομένην. Πλημμελῶς ἔχει καὶ τὸ ἐν σελ. 240 «καλλιστος δὲ ὁ πρότερον σθηεὶς γίγνεται χόωδρες». Ὁ ὁρθὸς τύπος εἶπε σθηεὶς, ὡς ἐν σελ. 770 «ἀρκενν δὲ ἐστὶ τὸ πρῶτον ἀποσθηέν». Πρβ. καὶ σθηεῖον σελ. 240 καὶ 770 καὶ Γεωπον. Γ, ζ, ι.

Καὶ παρ' Ὀρειδασίῳ φέρεται καθ' ἡμαρτημένην ἀνάγνωσιν Τόμ. Β', σελ. 227, 8 «καὶ κόψας ὡς ὅτι λεπτότατα καὶ διασεισας» καὶ σελ. 260, 5 «ἔπειτα μετρίως κόψας καὶ διασεισας» ἀντὶ τοῦ διασήσας (Πρβ. καὶ σελ. 348, 4 καὶ σελ. 434, 13). ἔτι δὲ σελ. 362, 12 «καὶ ξηρὰ δὲ ἡ κεφαλὴ ὁμοῦ τῷ σπέρματι κοπιῖσα καὶ σεσθεῖσα» ἀντὶ τοῦ σθηθεῖσα. Πρβ. σελ. 268, 7 «τὰ ξηρὰ πάντα ἡμοῦ κόπτειν δεῖ καὶ σθεῖν» καὶ Τόμ. Α', σελ. 405, 10 «θύμου κεκοιμένου καὶ σεσηομένου» καὶ Τόμ. Δ', σελ. 554, 25 «τοῦ μὲν ἑλλεβορίου δόχα τῆς ἀντεριώτης κεκοιμένου καὶ σεσηομένου».

Ἐν Τόμ. Β', σελ. 364 καίται «ὕσσωπον ἡ πόα ξηρὰ κόπτεται καὶ σεῖσται», ὑπερ ἡμεῖς οὐδαμῶς ὀκνοῦμεν νὰ μετατυπώσωμεν εἰς τὸ σθηταί. Πρβ. Γαλιν. Τόμ. ΙΒ', σελ. 829 «τὰ ξηρὰ κόπτεται καὶ σθηταί, ἡ δὲ κόλλα ὅχει βρέχεται» καὶ Τόμ. ΙΓ', σελ. 103 «τὰ ξηρὰ κόπτεται καὶ σθηταί λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ».

Ὁρθῶς ὁ Δαρμεδέργης ἐξέδωκεν ἐν Τόμ. Α', σελ. 289, 3 «σῆσαι λεπτῷ κοσκίνῳ» ἀντὶ τοῦ φερομένου ἐν ταῖς κώδιξι *σεῖσαι*. Ἀλλὰ παραχθείς ὑπὸ τῆς πρὸ μικροῦ μνημονευθείσης πλημμελοῦς γραφῆς *σεῖσαι* ἔγραψεν ἐν Τόμ. Β', σελ. 864 «σεῖσαι: il semble que σείω était employé dans le sens de σῆθω passer au tamis. Peut-être, dans le IV livre (ch. 7, t. I, p. 289, l. 3), aurions-nous dû ne pas changer σεῖσαι en σῆσαι».

Ἀναγινώσκεται δὲ καὶ ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου «Σινάσαι: σεῖσαι, κοσκινεῖσαι» καὶ τὸ κόσκινον δὲ σινιατήριον» καὶ ἐν τῷ τοῦ Φωτίου σελ. 512, 22 «Σινιάσαι: σεῖσαι, κοσκινῆσαι (Γρ. κοσκινίσαι), θορυβῆσαι, ταράξαι, πειράσαι» (Πρβ. καὶ Σουίδ. λ. σινιάσαι καὶ Δοδέκκιον Ῥηματ. σελ. 98). Ἀλλ' ἴσως ἡ ἀληθὴς γραφή εἶνε σῆσαι. Τὰ ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἑτυμολογικῷ σελ. 710, 39 γεγραμμένα «Καὶ ἐκ τοῦ σῶ, ὃ δηλοῖ τὸ σείω, ἕτερον παράγωγον ῥῆμα τὸ σῆθω, τὸ κοσκινίζω» ὃ δηλοῖ τὴν αὐτὴν κίνησιν συνεχῇ τὴν ἐν τῷ κοσκίνῳ οὐδεμίαν δύνανται νὰ ἔχωσι ῥοπήν εἰς πίστωσιν τῆς γραφῆς *σεῖσαι*. Παρασημασιωτέον δ' ὅτι, ἂν τὸ ὄνομα εἶνε σινιατήριον ἄνευ τοῦ Σ, ὀφείλει τὸ ἀπαρέμφατον τοῦ ἀορίστου νὰ προπερισπασθῇ, οἷον σινιᾶσαι.

§ 6. ἀποσσεσημένα — ἀποσσεσειμένα.

Γαλην. Τόμ. ΙΑ', σελ. 218 «τὴν μὲν πρώτην προσφορὰν ἄλφита κριμνώδη πεφυγμένα, εὖ ἀποσσεσειμένα».

Οὐχὶ ἀποσσεσειμένα διὰ τῆς διφθόγγου ΕΙ, ὅπερ οὐδὲν σημαίνει ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ, ἀλλ' ἀποσσεσημένα διὰ τοῦ φωνήεντος Η ἦτο κατ' ἀρχὰς γεγραμμένον, παρῆλθεν δ' αὐτὸ οἱ βιβλιογράφοι.

Πολλᾶκι δ' ἐν τοῖς τοῦ Γαληνοῦ γίνεται χρῆσις τῆς ἀπλῆς μετοχῆς τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου, οἷον Τόμ. ΙΒ', σελ. 827 «κεκομμένα καὶ σεσημένα λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ». σελ. 839 «κεκομμένης καὶ σεσημένης λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ». σελ. 869 «πεπέρεως λευκοῦ κεκομμένου καὶ σεσημένου». Τόμ. ΙΓ', σελ. 58 «πεφωγμένου καὶ κεκομμένου καὶ σεσημένου» (Πρβ. καὶ σελ. 59 καὶ 84). σελ. 100 «πεπέρεως κεκομμένου καὶ σεσημέ-

του». σελ. 248 «μυροβαλάνου τῶν λεπτῶν κεκομμένων καὶ σισησμένων». σελ. 257 «τῆλεως ἀλληλεσμένης καὶ σισησμένης». σελ. 258 «ἀφηνίου ξηροῦ λαίου καὶ σισησμένου» (Πρβ. καὶ σελ. 282). σελ. 301 «ροῖας κελύφων (Γρ. *κελυφῶν*) κεκομμένων καὶ σισησμένων». σελ. 356 «καππάρους ρίζης κεκομμένης καὶ σισησμένης» καὶ «ἅπαντα μίξας κεκομμένα καὶ σισησμένα ἀπόθου εἰς ἄγγος κεραμεοῦν» (Πρβ. καὶ σελ. 779 καὶ 4028). Τόμ. ΙΔ', σελ. 309 «καστόριον κεκομμένον καὶ σισησμένον» (Πρβ. καὶ σελ. 462). Τόμ. ΙΘ', σελ. 668 «ἀλθαίας ρίζαν καλῶς κεκομμένην καὶ σισησμένην καλῶς».

Φέρεται δὲ καὶ ἐν τοῖς ἐκ τοῦ Δαμοκράτους ἀποσπάσμασι Τόμ. ΙΔ', σελ. 129 «τὰ ξηρὰ πάντα παραπλάσις σισησμένα» καὶ σελ. 130. «πάλιν ἐνώσας λεία καὶ σισησμένα» καὶ σελ. 132 «σιησμένα ταῦτα πάντα μέλιτ' ἀναλάμβανε» καὶ «κεκομμένα ταῦτα πάντα καὶ σισησμένα» καὶ σελ. 196 «γεντιανῆς τὴν ρίζαν εὖ σισησμένην».

Κακῶς εἶνε γεγραμμένον ἐν Τόμ. ΙΔ', σελ. 364 «κεκαυμένου καὶ σισησμένου» ἀντὶ τοῦ σισησμένου. Ἐν ταῖς Ἱπποκρατείαις Τόμ. Β', σελ. 865 φέρεται κατὰ τάντίγραφον σισησμένον καὶ σισησμένον καὶ σισΙσησμένον (Πρβ. καὶ σελ. 319), ἀλλ' ἐν σελ. 255 μόνον τὴν ὀρθὴν γραφὴν σισησμένου ἔχουσι τάντίγραφα. Ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ ἀορίστου εἶνε καὶ ὀρθῶς παρὰ τῷ Γαληνῷ προσηνεγμένη καὶ πλημμελῶς, οἷον Τόμ. ΙΓ', σελ. 1024. «κοπέντα καὶ σισθέντα λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ» καὶ σελ. 638 «ταῦτα κοπέντα καὶ σισθέντα λεπτοτρήτῳ κοσκίνῳ». Πρβ. καὶ Τόμ. ΙΔ', σελ. 99 «κοπέντα καὶ σισθέντα λεπτῷ κοσκίνῳ». Εὐρίσκεται δὲ καὶ διασησθέντα γεγραμμένον ἐν Τόμ. ΙΒ', σελ. 924 «κοπέντα δηλονότι καὶ διασησθέντα», ὅπερ, ἔν' ἔχῃ ὀρθῶς, ὀφείλει νὰ προενηχθῇ μετὰ τοῦ Σ διασησθέντα, ὥς ἐν σελ. 885 «διασησθέντα καλῶς λεπτῷ κοσκίνῳ». Πρβ. καὶ Τόμ. ΙΘ', σελ. 137 «σητανῶδει: ἤτοι ἐκ τῶν σητανίων πυρῶν ἣ (ἐκ) διασησησμένων καὶ λεπτῶν ἀλεύρων» (Ἴδε καὶ Λοβέκιον Σοφοκλ. Αἰ. σελ. 319 ἐκδ. β'. Πρβ. δὲ καὶ Ἀρεταί. σελ. 178. 193. 205. 208. 214. 216 Ἑρμ.).

Ὡς δ' ἐλέγετο *σησθεῖς* καὶ *σεσησμέτος*, οὕτω καὶ *ἀσηστος*, οἷον Δίφιλ. παρ' Ἀθην. σελ. 115, γ' εἰξ *ἀσηστων* ἀλεύρων γινόμενοι» καὶ Σέλευκ. παρ' Ἀθην. σελ. 114, β' εἰρεκίταν δὲ καλεῖσθαι τὸν ἐξ ἐρηγιγμένου καὶ ἀσηστού πυροῦ γινόμενον καὶ χονδρώδους». Πρβ. καὶ *σῆστρον*. Ἡσύχ. «*Σῆστρα*: κόσκινα».

Εὐρίσκεται δὲ παρὰ τῷ Γαληνῷ καὶ τὸ ἀπαρέμφατον τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου, οἷον Τόμ. ΙΔ', σελ. 50 εὐδῆλον δ' ὅτι *σεσήσθαι* τοῦτο χρή λεπτῷ κοσκίνῳ καὶ μετὰ ταῦτα ἀκριβῶς λελειῶσθαι».

Τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστῶτος καὶ ἀορίστου ἔχομεν ἐκ τοῦ Γαληνοῦ νὰ καταλέξωμεν τὰ ἐξῆς παραδείγματα. Τόμ. ΙΒ', σελ. 436 «καὶ κόψας *σῆθε* λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ». σελ. 438 «κόπτει καὶ *σῆθε* λεπτῷ κοσκίνῳ». σελ. 344 «κόψαντα δηλονότι καὶ *σῆσαντα* πρότερον». σελ. 453 «*σῆσας* λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ». Τόμ. Ι', σελ. 924 αὐτῷ κόψαις καὶ *σῆσαις*» (Πρβ. καὶ Γεωπον. Β', 32). Τοῦ παθητικοῦ ἐνεστῶτος ἐμνημονεύσαμεν ἐκ τοῦ Γαληνοῦ παραδείγματα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 241).

Ποιοῦνται δὲ καὶ ἄλλοι χρῆσιν τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστῶτος καὶ ἀπλοῦ ὄντος καὶ μετὰ τῆς προθέσεως ΑΠΟ ἢ ΔΙΑ ἐκφερομένου, οἷον Ὅρειβάς. Τόμ. Β', σελ. 268, 7 «κόπτειν δεῖ καὶ *σῆθειν*». Παλλάδ. π. Βραχυ. σελ. 46 «θάλασσαν δικτύοις *σῆθειν*». Φώτ. Δεξ. σελ. 177, 26 «Κρησέρα: ὀθόνιον ἀραιόν, εἰς ὃ ἐμβάλλοντες τὰ ἄλεια *σῆθουσιν*». Ἀθην. σελ. 591, γ' α' Ἡρόδοτος δὲ—τὴν μὲν παρὰ τοῖς ῥήτοσι φησιν ὀνομαζομένην Σπῆτον καλεῖσθαι διὰ τὸ ἀποσῆθειν καὶ ἀποδύειν τοὺς συνόντας αὐτῇ». Κλήμ. Ἀλεξ. σελ. 164 «τὸν ἄρτον ἐκθελύνουσιν ἀποσῆθοντες τοῦ πυροῦ τὸ πρῶτον». Ἡσύχ. α' Ἀλευρότῃσι: τηλία, εἰς ἣν τὰ ἄλεια διασῆθουσιν». Πρβ. καὶ Σουίδ. «*Σῆθοντες*: κοσκινίζοντες». Ὁ Πολυδεύκης μνημονεύει τό τ' ἐνεργητικὸν διασῆθειν καὶ τὸ παθητικὸν δεασῆσθαι, οἷον Ζ', 97 «διασῆθοντες, διηθούντες, διακρίνοντες» καὶ Σ', 74 «τὸ δὲ ἐργαλεῖον ἐν ᾧ τὰ ἄλεια διασῆτε».

Παρατηρητέον δ' ὅτι ἐν τῷ περὶ Ἀέρων Ὑδάτων Τόπῳ τοῦ

Ἱπποκράτους κερ. Ἰ' ἀντὶ τοῦ «δέεται δὲ ἀφέψεσθαι καὶ ἀποσῆκεσθαι» ἐγράφη ὑπὸ τε τοῦ Κοραΐ καὶ ἄλλων ἀποσῆθεσθαι (Ἰδε Ἑρμερίσιον Ἱπποκρ. Τόμ. Α', σελ. 256).

Ἐσχηματίσθη δὲ τὸ σῆθω ἐκ τοῦ σάω-σῶ, ὡς τὸ ρῆθω ἐκ τοῦ ράω-ρῶ. Ὁ παλαιότερος τύπος ἀπαντᾷ παρὰ τῷ Ἡροδότῳ λέγοντι βιβλ. Α', 200 εἰσβάλλουσι ἐς ὄλμον καὶ λετήναντας ὑπέροισι σῶσι διὰ σινδόνης» (Πρβ. Ἑτυμ. Μέγ. σελ. 710, 41. Ἔτι δὲ Δοδέκχιον Ῥηματ. σελ. 90 καὶ σελ. 98).

Τοῦ ὀνόματος σῆσις ποιεῖται μνηΐαν ὁ Σοῦδας γράφων «Σῆσις: ἡ τοῦ κόσκίνου».

Φέρεται δὲ παρὰ τῷ Γαληνῷ Τόμ. Γ', σελ. 481 καὶ αἰ τις αὐτῶν ἀλεσθέντων ὑποσεΐσας τὸ λεπτότατον ἄλευρον ἄρτους ἐκ τοῦ λοιποῦ ποιήσαιο τοὺς πιτυρίας ὀνομαζομένους», ὅπερ πιθανώτατα εἶνε πλημμελὲς ἀνάγνωσις τοῦ ὑποσῆσας ἢ μᾶλλον ἈΠΟσῆσας. Τὸ ἐν Τόμ. Ι', σελ. 887 «ἔστι δὲ ὑπόσεισμα λιβανωτοῦ τὸ φάρμακον τοῦτο» καὶ Τόμ. ΙΒ', σελ. 722 εἰστέον ὅτι καλοῦσιν ἰδίως μάνναν τὸ ὑπόσεισμα τοῦ ὑποτεθρυμμένου κατὰ τὰ μεγάλα φορτία λιβάνου» δύναται εὐκόλως νὰ νοηθῇ ἐκλαμβανόμενον ἀντὶ τοῦ ὑποσεσεισμένου, τουτέστιν ἐκ τῆς σείσεως κατενηνεγμένου ἢ κατὰ πεπτωκότος.

§ 7. ἱεροσκοπία—ἀεροσκοπία.

Σχολ. Ἰλιάδ. σελ. 8, 45 Βακκ. α' ἔστι γένος τι ἡ μαντικὴ διαιρουμένη εἰς εἶδη τρία, εἰς οἰωνοσκοπίαν, εἰς ἀεροσκοπίαν καὶ τὴν διὰ τῶν ὀνειράτων μαντείαν».

Παράδοξον ἡμῖν φαίνεται ὅτι τὴν ἀτόπως ἔχουσαν ταύτην γραφὴν ἐτήρησε καὶ ὁ Διονύσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν εἰς τὴν Ἰλιάδα Σχολίων Τόμ. Α', σελ. 17, 15.

Ἡ γνησία γραφὴ εἶνε ἱεροσκοπία, ὅπερ σημαίνει τὴν μαντείαν ἣν ποιεῖται τις σκοπῶν τὰ ἱερά. Ὁ Τζέτζης ἐν τῇ εἰς τὴν Ἰλιάδα Ἑξηγήσει μνημονεύων τὴν διαίρεσιν τῆς μαντικῆς παραλαμβάνει τὸ ἱερατικὴν ἀντὶ τοῦ ἱεροσκοπίας σελ. 812, 36 Βαχμ. «ἡ μαντικὴ γένος ἐστὶ διαιρεῖται δέ, ὥσπερ τινὲς λέγουσιν, εἰς εἶδη Γ'· εἰς οἰωνοσκοπίαν, ἱερατικὴν καὶ τὴν διὰ τῶν

όνειρων». Πρβ. και σελ. 813, 12 «ή δὲ *Ιερατική* καλεῖται και σπλαγχνοτομική και θυτική» και Εὐστάθ. σελ. 47, 35. «τὸν τὴν θυτικὴν εἶπουν *Ιερατικὴν* μετιόντα». Λέγει δ' ὁ Τζέτζης και αἰεὶς δὲ και ἄλλα εἶδη ἃ παρέλειψαν μαντικῆς· λεκανομαντεία, ἀστρονομία, ἀεροσκοπία, σημειοσκοπία και ἕτερα μυρία» και αὐτῆς δὲ ἀεροσκοπίας ἦν τὸ ὁρᾶν τὸν ἀέρα σκοτεινὸν ἢ λαμπρὸν ἢ ὥχρον και πρὸς ταῦτα περὶ τῶν μελλόντων προλέγειν» (σελ. 812, 38 και σελ. 815, 5).

Ἐν ταῖς Ἑκλογαῖς τοῦ Στοβαίου ὡς εἶδη τῆς μαντικῆς καταλέγονται τὸ ὄνειροκριτικὸν και τὸ οἰωνοσκοπικὸν και τὸ *θυτικόν*, ὅπερ οὐδὲν τῆς ἱεροσκοπίας διαφέρει. Τόμ. Β', σελ. 60, 24 Μειν. «διὸ και τὰ εἶδη τῆς μαντικῆς εἶναι περὶ αὐτόν, τὸ τε ὄνειροκριτικὸν και τὸ οἰωνοσκοπικὸν και *θυτικόν* και εἴ τινα ἄλλα τούτοις ἐστὶ παραπλήσια».

Τοῦ ὀνόματος *Ιεροσκοπία* φέρεται χρῆσις και ἐν ταῖς Ἰπποκρατείσις Τόμ. Α', σελ. 292 «και σχεδὸν ἂν κατὰ γε τὸ τοῖονδε τὴν τέχνην φαῖεν ὠμοῖσθαι μαντικῇ, ὅτι και οἱ μάντιες τὸν αὐτὸν ὄρθον, εἰ μὲν ἀριστερὸς εἴη, ἀγαθὸν νομίζουσιν εἶναι, εἰ δὲ δεξιός, κακόν· ἔνοι δὲ τῶν μαντίων τάναντία τούτων» και ἐν *Ιεροσκοπίῃ* τὰ τοιαῦτα εὗροι τις ἂν ἄλλα ἐπ' ἄλλοις».

Ἵπομνηματιζόμενος δὲ ταῦτα ὁ Γαληνὸς γράφει Τόμ. ΙΒ', σελ. 441 «Μαντικὴν μὲν ὠνόμασε τὴν οἰωνιστικὴν, και *Ιεροσκοπίαν* δὲ τὴν θυτικὴν ὑπὸ τῶν πολλῶν καλουμένην, ἦν ὄντως και οἱ ἄλλοι παλαιοὶ καλοῦσιν *Ιεροσκοπίαν*, ἐπειδὴ σκόπουντες τὰ ἱερεῖα προλέγουσιν ἐξ αὐτῶν οἱ περὶ ταῦτα δεινοὶ τὰ γενησόμενα· ἱερεῖα δὲ ἴσμεν ὀνομαζόμενα ἅπαντα τὰ τοῖς θεοῖς εἰς τιμὴν γιγνόμενα, οἷα τὰ τῶν θυομένων ἱερείων, ὧν τὰ σπλάγχνα θεώμενοι προλέγουσιν οἱ *Ιεροσκόποι*. Τούτους δὲ διὰ τῆς ὀρνίθων πτήσεως μαντευομένους, οὗς οἰωνιστάς τε και οἰωνοσκόπους ὀνομάζουσι, τούτους νῦν μάντιες ἐκάλεσεν ὁ Ἰπποκράτης. Καίτοι τὸ τοῦ μάντεως ὄνομα και ἡ μαντικὴ κατὰ πασῶν τῶν οὕτω προλεγουσῶν τεχνῶν ἐπιφέρεται· μάντιες μὲν γὰρ καλοῦνται οἱ τε *Ιεροσκόποι* και οἱ οἰωνισταὶ και οἱ γενεθλιακοὶ προσαγορευόμενοι και οἱ διὰ συμβόλων και οἱ διὰ ἱερείων προλέγοντες τὰ

εσόμενα, πρὸς τούτοις τε χρησμολόγοι καὶ θεομάντιες ἔνιοι δὲ καὶ τοὺς ὄνειροπόλους ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ κληθέντας ἐν τοῖς μάντεσι καταλέγουσιν. Ἀλλ' ὁ γε Ἰπποκράτης δῆλος ὅτι τοὺς οἰωνιστάς μόνους ὀνομάζει μάντις ὡσαύτως τῷ ποιητῇ· καὶ γὰρ κἀκεῖνος ἐν πολλοῖς μέρεσι τῆς ποιήσεως ἐνδεικνύμενος τὴν οἰωνιστικὴν τέχνην πρόγνωσιν εἶναι τῶν γενησομένων, ὁμοίως ἐν ἀρχῇ τοῦ ἄλλα φησί·

Ἄλλ' ἄγε δὴ τινα μάντιν ἐρεομεν ἢ ἱερῆα
ἢ καὶ ὄνειροπόλον· καὶ γάρ τ' ὄναρ ἐκ Διὸς ἐσταν.

ἱερέα μὲν λέγων τὸν *ιεροσκόπον*, ὄνειροπόλον δὲ τὸν περὶ τοὺς ὀνείρους ἔχοντα, μάντιν δὲ δηλονότι τὸν οἰωνιστὴν· οὐ γὰρ δὴ παρέλιπεν αὐτόν, εἰς τὰ μέγιστα πολλαχόθι τῆς ποιήσεως καὶ τῇ περὶ τοὺς οἰωνοὺς τέχνῃ χρώμενος». Πρβ. καὶ σελ. 448 «καὶ γὰρ ὁ οἰωνιστὴς καὶ *ιεροσκόπος* καὶ μουσικὸς καὶ ῥήτωρ κτλ.»

Τοῦ *ιεροσκοπία* παρέχουσιν ἡμῖν παραδείγματα καὶ ἄλλοι συγγραφεῖς, οἷον Διόδωρος ὁ Σικελιώτης Α', σφ', 4 «καὶ διὰ μὲν τῆς ἀστρολογίας καὶ τῆς *ιεροσκοπίας* τὰ μέλλοντα προσημαίνοντες» καὶ Β', κθ', 3 «καὶ τὰ περὶ τὴν *ιεροσκοπίαν* ἄκρως ἐπιτυχᾶνειν νομίζονται» καὶ ὁ Ψευδοπλούταρχος περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς ποιήσ. Ὀμήρου 212 αταύτης οὖν τὸ μὲν τεχνικὸν φασιν εἶναι οἱ Στωϊκοί, οἷον *ιεροσκοπία* καὶ οἰωνοσκοπία καὶ τὸ περὶ φήμας καὶ κληδόνας καὶ σύμβολα» καὶ ὁ Ἰάμβλικος περὶ τοῦ Πυθαγόρ. βίου 93 «καὶ ἀντὶ τῆς διὰ θυσιῶν *ιεροσκοπίας* τὴν διὰ τῶν ἀριθμῶν πρόγνωσιν παρέδωκεν». Ἀλλ' ἀντὶ τοῦ *θυσιῶν* ὁ ἐν Φλωρεντίᾳ κῶδιξ ἔχει *θυσίμων*. Πρβ. § 98 «παρατίθεσθαι δὲ καὶ κρέα ζῶων *θυσίμων*» καὶ § 85 αεὶς μόνα τῶν ζῶων οὐκ εἰσέρχεται ἀνθρώπου ψυχὴ ἀ θέμις ἐστὶ τυθῆναι· διὰ τοῦτο τῶν *θυσίμων* χρὴ ἐσθίειν μόνον—ἄλλου δὲ μηδενὸς ζῶου».

Τὸ *θυτική*, ὅπερ κοινὸν ὑπῆρχε κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Γαληνοῦ, εὐρίσκεται παρὰ τῷ Ἡρωδιανῷ Ἱστορ. Η', γ', 7 «πολλῶν ἐνδόν ὄντων περὶ *θυτικῆν* τε καὶ ἡπατοσκοπίαν ἐμπείρων τὰ τε ἱερὰ αἴσια ἀπαγγελλόντων» καὶ παρὰ τῷ Ὠριγένει Τόμ. Η', σελ. 33 ατοσοῦτων δὲ φερομένων ὁδῶν προγγνωστικῶν, οὐκ οἶδ' ὅπως

ἐξώκειλαν οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ τὸ τὴν μὲν οἰωνοστικὴν καὶ τὴν *θυτικὴν* μὴ λέγειν περιέχειν τὸ ποιοῦν αἴτιον, ἀλλὰ σημαίνειν μόνον, καὶ τὴν ἀστεροσκοπικὴν, οὐκέτι δὲ τὴν γενεθλιαλογικὴν καὶ Τόμ. ΙΗ', σελ. 72 «τῶν ἐθνῶν χρωμένων μαντείας εἴτε διὰ κληδόνων εἴτε δι' οἰωνῶν εἴτε δι' ὀρνίθων εἴτε δι' ἐγγαστριμύθων εἴτε καὶ διὰ τῶν τὴν *θυτικὴν* ἐπαγγελλομένων εἴτε καὶ διὰ Χαλδαίων γενεθλιαλογούντων» (Πρβ. καὶ Ἀθήν. σελ. 659, δ'). Ἐν τοῖς εἰς Δισχύλον Σχολίοις σελ. 232, 9 λέγεται εἰς τέχνην δυσκόλως νοουμένην, ἥτοι τὴν *θυτικὴν μαντείαν*. Πλημμελῶς παρὰ Σέξτω τῷ Ἐμπειρικῷ σελ. 420, 13 ἀναγινώσκεται «Πρὸς τούτοις εἰ μὴ εἰσι θεοί, οὐδὲ μαντικὴ ὑπάρχει, ἐπιστήμη οὐσα θεωρητικὴ καὶ ἐξηγητικὴ τῶν ὑπὸ θεῶν ἀνθρώποις δεδομένων σημείων, οὐδὲ μὴν θεοληπτικὴ καὶ ἀστρομαντικὴ, οὐ *λογικὴ*, οὐχ ἡ δι' ὀνείρων πρόρρησας» ἀντὶ τοῦ *θυτικῆς*. Πρβ. σελ. 644, 16 «αἱ δὲ ἐπαγγέλματι μὲν εἰσι τέχναι, οὐ πάντως δὲ καὶ κατ' ἀλήθειαν, ὡς Χαλδαϊκὴ τε καὶ *θυτικὴ*» (Ἴδε Φαβρίκιον Σέξτ. Ἐμπειρ. Τόμ. Β', σελ. 592).

Λέγεται δὲ καὶ κατ' οὐδέτερον γένος τὸ *θυτικόν*, τὸ *θυτικόν* μέρος ἢ εἶδος τῆς μαντικῆς. Πλούταρχ. Ἠθικ. σελ. 904, εἰ «Οὗτοι τὰ πλείστα μέρη τῆς μαντικῆς ἐγκρίνουσι. Ξενοφάνης καὶ Ἐπίκουρος ἀναιροῦσι τὴν μαντικὴν. Πυθαγόρας δὲ μόνον τὸ *θυτικόν* οὐκ ἐγκρίνει». Γαλην. Τόμ. ΙΘ', σελ. 320 «Ξενοφάνης καὶ Ἐπίκουρος ἀναιροῦσι τὴν μαντικὴν. Πυθαγόρας μόνον τὸ *θυτικόν* οὐκ ἀνῆρει (Γρ. ἐγκρίνει)». Πρβ. καὶ Στοβ. Ἐκλογ. Τόμ. Β', σελ. 60, 24. Ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασι τοῦ Ξενοφῶντος βιβλ. Α', α, 3 κεῖται αβ δ' οὐδὲν καινότερον εἰσέφερε τῶν ἁλλῶν, ὅσοι μαντικὴν νομίζοντες οἰωνοῖς τε χρῶνται καὶ φήμαις καὶ συμβόλοις καὶ *θυσίαις*. Πρβ. καὶ Σχολ. Ἰλ. Τόμ. Γ', σελ. 16, 15 «ιερέα δὲ τὸν διὰ *θυσιῶν* (μαντευόμενον)» καὶ μετ' ὀλίγα αὐτὸν γὰρ νῦν λεγόμενον *θότην* ιερέα φαίνενται καλοῦντες πάλαι καὶ Ἡσύχ. «*Θότης*: μάντις, *ιεροσκόπος*». Ἐν τοῖς Κραμ. Ὁξ. Ἀν. Τόμ. Β', σελ. 387, 11 κεῖται ἀκαὶ παρὰ τοῖς *θυτικοῖς* τὰ κατώτερα μέρη τοῦ ἥπατος».

Παρήχθη δὲ τὸ *ιεροσκοπία* ἐκ τοῦ *ιεροσκόπος*, οὗ γίνεται

χρήσις ὑπὸ Δαυυαίου τοῦ Ἀλικαρνασσέως Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 284 «ἔταξε μάντιν ἐξ ἐκάστης φυλῆς ἕνα παρῆναι τοῖς ἱεροῖς, οἱ ἡμεῖς μὲν *ιεροσκόπον* καλοῦμεν, Ῥωμαῖοι δὲ ὀλίγον τι τῆς ἀρχαίας φυλάττοντες ὀνομασίας ἀροῦσκινα προσαγορεύουσιν» καὶ ὑπὸ Δωδῶρου τοῦ Σικελιώτου ΔΒ', 16', 2 «τὴν δὲ δεισιδαιμονήσαντες καὶ τοῖς ἀπὸ Τυρρηνίας *ιεροσκόπους* πεισθείσαν ζῶντα προστάξαι καῦσαι» καὶ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος σελ. 154 «*θετικὸι* δ' εἰσὶ Λασιτανοὶ τὰ τε σπλάγχνα ἐπιβλέπουσιν οὐκ ἐκτέμνοντες — σπλαγγνεύονται δὲ καὶ δι' ἀνθρώπων αἰχμαλώτων καλύπτοντες σάγους· εἰδ' ὅταν πληγῇ ὑπὸ τὰ σπλάγχνα ὑπὸ τοῦ *ιεροσκόπου*, μαντεύονται πρῶτον ἐκ τοῦ πτώματος». Ὁ Μενέχιος ἐξέδωκεν ὅταν πληγῇ τὰ σπλάγχνα ἐξαλείψας τὴν πρόδωσιν ΥΠΟ. Σημειωτέον δ' ὅτι τὰντίγραφα τοῦ Στράβωνος ἐν σελ. 762 φέρουσι «παρὰ δὲ τοῖς Ῥωμαίοις οἱ Τυρρητικοὶ *ωροσκόποι*», ὅπερ μετεβλήθη ὑπὸ τῶν κριτικῶν εἰς τὸ *ιεροσκόποι* ἢ *οἰωροσκόποι*. Πρβ. καὶ σελ. 813 «τῶν Ῥωμαίων ἀριουμένων τοῖς Σιδύλλης χρησμοῖς καὶ Τυρρηνικοῖς θεοπροπίαις διὰ τε σπλάγχνων καὶ ὀρνέθειας καὶ διοσημιῶν».

Ἐσχηματίσθη δ' ἐκ τοῦ *ιεροσκόπος* καὶ ῥῆμα *ιεροσκοποῦμαι*, οἷον Πολύδ. ΔΔ', 6', 6 «μάντις τε καὶ *ιεροσκοπούμενος* ἀποδείκνυσθαι βασιλέας» καὶ Διόδ. Σικελ. Α', 6, 9 «μετὰ δὲ ταῦτα τοῦ βασιλέως *ιεροσκοπησαμένου* μόσχῳ καὶ καλλιερήσαντος, κτέ.». Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εὐρίσκονται προενηνεγμένα καὶ τὰ παρὰ τὸ *ὀρνιθοσκόπος* καὶ *οἰωροσκόπος* γενόμενα ῥήματα, οἷον Λευιτ. 10', 26 αὐκ οἰωνεῖσθε οὐδὲ *ὀρνιθοσκοπήσεσθε*» (Πρβ. καὶ Ἠριγέν. Τόμ. 10', σελ. 154). Ἰώσηφ. Ἀρχαιολ. ΙΗ', 1, 3 αἰλέγετο δὲ καὶ τὸν Ἀρέταν *οἰωροσκοπησάμενον* πρὸς τὴν ἀγγελίαν τῆς Οὐίτελλίου στρατείας φάναι κτέ.». Παρ' Εὐριπίδῃ λέγεται κατ' ἐνεργητικὸν τύπον *οἰωροσκοπῶ*. Πρβ. καὶ ἐξιχροσκοπῶ — ἐξιχροσκοποῦμαι. Ὁ Κόδηςτος (Μνημοσ. 1876, σελ. 83) βάρβαρον ὑπολαβὼν τὸ *ιεροσκοπούμενος* μετέγραψεν *ιεροσκόπους* γατομένους.

Ἦς δὲ λέγεται *ιεροσκόπος* — *ιεροσκοπία* — *ιεροσκοποῦμαι*, ὅμοια τὸ *οἰωροσκόπος* — *οἰωροσκοπία* — *οἰωροσκοπῶ* ἢ *οἰω-*

τοσκοπεῖσθαι καὶ τὸ ὀρνιθοσκοπεῖν—ὀρνιθοσκοπία—ὀρνιθοσκοποῦμαι ἢ ὀρνιθοσκοπεῖν—ὀρνιθοσκοπία—ὀρνιθοσκοπεῖν, αὐτὴ καὶ ἡπατοσκοπεῖν — ἡπατοσκοπία — ἡπατοσκοπεῖν καὶ σπλαγχνοσκοπεῖν — σπλαγχνοσκοπία — σπλαγχνοσκοπεῖν. Πρβ. καὶ τερατοσκοπεῖν—ια καὶ σημειοσκοπεῖν—ια-ω. Ὑπάρχει δὲ καὶ ῥῆμα σπλαγχνεύομαι, ὡς ὀρνιθεύομαι, ἀλλ' ἐκ τοῦ οἰωνός σχηματίζεται οἰωνίζομαι, ἐξ οὗ τὸ οἰωνισμα, οἰωνισμός, οἰωνιστής, οἰωνιστικός (οἰωνιστική), οἰωνιστήριον (=οἰωνοσκοπεῖν).

Τὴν γνώμην τοῦ Γαλῆνου ἀποφαινομένου ὅτι ὁ Ὅμηρος ἐν τῷ ἄλφῃ τῆς Ἰλιάδος ἐποίησατο χρῆσιν τῆς καθολικῆς λέξεως μάντις πρὸς δῆλωσιν τοῦ οἰωνιστοῦ ἢ οἰωνοπόλου (ὡς τοῦ κατ' ἐξοχὴν μάντεως ὄντος) κρείττονα ἡμεῖς καὶ ἀποδεκτοτέρην εὐρίσκομεν τῆς τοῦ Ἀριστάρχου καὶ ἄλλων ὑπολαμβάνοντων ὅτι εἰπὼν ὁ ποιητὴς μάντιν γενικῶς ἐπήνεγκεν ὡς εἶδη τὸ ἱερῆα καὶ ὄνειροπόλον. Σχολ. Ἰλ. Τόμ. Α', σελ. 17, 10 α' μάντιν ἐρείομεν, ἢ ἱερῆα ἢ καὶ ὄνειροπόλον: Μέχρι τοῦ ἐρείομεν διασταλτέον, εἴτα ἢ ἱερῆα ἢ καὶ ὄνειροπόλον, ἵνα γενικὸν μὲν ἢ τὸ μάντιν, εἶδη δὲ τὰ ἐπιφερόμενα. Οὕτως Ἡφροδιανός. Καὶ ὁ Νικάνωρ δὲ οὕτως λέγει καὶ σελ. 17, 19 α' Ἡ διπλῇ ὅτι μάντις γενικῶς, ἱερῆας δὲ καὶ ὄνειροπόλος εἰδικῶς, εἶδη μάντεων. Ἀλλ' ἐν ὀρθῇ ἢ ἐξήγησις αὐτὴ εἶνε, ἀπορία εὐλογωτάτη ἀνακύπτει τί παθὼν ὁ Ὅμηρος ἐν πράγματι μεγίστῳ καὶ πλείστῃ δεομένῳ μερίμνῃ ἐπελάθετο ἢ ἀπηξίωσε νὰ μνημονεύσῃ τῶν οἰωνοπόλων, οἷς μάλιστα προσεῖχον οἱ Ἕλληνες καὶ ὧν ὁ ἐπιφανέστατος ἡγεμὼν αὐτοῖς εἰς τὴν Τροίαν ἐγένετο (Ἰλ. Α, 74). Ἵνα λοιπὸν ἀπαλλάξωμεν τὸν ποιητὴν τῆς κατὰ τὴν Ἀριστάρχειον ἐκδοχὴν ἀσυγγνώστου ἀταπίας, ὀφείλομεν νὰ συμφωνήσωμεν τῷ Γαλῆνῳ ἀκούοντι τὸ ὄνομα μάντιν ἐν ἴσῳ τῷ οἰωνιστήρ. Καὶ ἀληθῶς, εἰπόντος τοῦ Ἀχιλλέως

Ἀλλ' εἴγε δὴ τινα μάντιν ἐρείομεν ἢ ἱερῆα
ἢ καὶ ὄνειροπόλον, καὶ γάρ τ' ὄνειρ ἐκ Διὸς ἔστιν,
ὃς εἴηρ' ὅτε τόσσον ἐχώσατο Φοῖβος Ἀπόλλων,

ἀνίσταται ὁ Κάλχας, ἵν' εἰπῇ τὴν αἰτίαν τῆς τοῦ Ἀπόλλωνος ὀργῆς, ἐμφαίνων δι' ὧν ἀρχεται τοῦ λόγου στίχων

ὦ Ἀχιλεῦ, κίλειαι ΜΕ, δίφιλε, μυθήσασθαι
μῆνιν Ἀπόλλωνος, ἐκατηδελέταο ἄνακτος

ὅτι αὐτὸν μάλιστα ἐνόει ὁ Ἀχιλλεὺς λέγων α' Ἀλλ' ἄγε δὴ τινα ΜΑΝΤΙΝ ἐρείομεν». Ὀνομάζεται δ' ὁ Κάλχας οἰωνοπόλων ὅχ' ἄριστος, ὡς ἀλλαχοῦ θεοπρόπος οἰωνιστής, καὶ μάντις ἀμύμων. Λέγεται δὲ περὶ αὐτοῦ καὶ ὅτι

νήεσσ' ἠγήσατ' Ἀχαιῶν Ἴλιον εἰσω
ἦν διὰ ΜΑΝΤΟΣΓΙΝΕΝ, τήν οἱ πόρε Φοῖβος Ἀπόλλων.

Οὕτω δὲ συνήθης τὸ πάλαι ὑπῆρχεν ἡ ἐκ τῶν οἰωνῶν μαντεία, ὥστε αἱ λέξεις οἰωνός καὶ ὄρνις παρελαμβάνοντο καὶ ἐπὶ καθολικῆς ἐννοίας πρὸς δῆλωσιν πάσης μαντείας, ὡς θὰ παραστήσωμεν ἀκριβῶς ἀλλαχοῦ.

Ὁ Πορφύριος ἐξελάμβανε τὴν λέξιν μάντιν οὐχὶ ἐπὶ τοῦ οἰωνοῦ ἀπλῶς, ὡς ὁ Γαληνός, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ δι' οἰωνῶν ἢ σημείων ἢ τεράτων μαντευομένου. Σχολ. Ἰλ. Τόμ. Α', σελ. 17, 16 «Ἡρφδιανὸς τελείαν δίδωσι καὶ κοιγὸν τὸ μάντιν. Ὁ δὲ Πορφύριος τὸν δι' οἰωνῶν ἢ σημείων ἢ τεράτων μαντευόμενον, ὄνειροπόλον δὲ τὸν ὄνειροκρίτην» καὶ Τόμ. Γ', σελ. 16, 14 «Ἡρφδιανὸς τελείαν δίδωσιν εἰς τὸ ἐρείομεν, ἵνα ἡ γενικὴν τὸ μάντις ὁ δὲ Πορφύριος τρία ἀποδέχεται, μάντιν λέγων τὸν διὰ οἰωνῶν ἢ σημείων ἢ τεράτων μαντευόμενον, ἱερέα δὲ τὸν διὰ θυσιῶν, ὄνειροπόλον δὲ τὸν ὄνειροπολούμενον, θεατὴν ὄνειρου γεγονότα» καὶ σελ. 68, 15 α' Ὁ γὰρ διαζευκτικὸς ἄλλους καὶ ἄλλους δηλοῖ, ὡς τὸ ἀλλ' ἄγε δὴ τινα μάντιν ἐρείομεν ἢ ἱερῆα ἢ καὶ ὄνειροπόλον. Περὶ τριῶν γὰρ ἔφη περὶ μάντεως, ὅς ἐκ σημείων ἢ τεράτων ἢ οἰωνῶν ἢ ἐκ τινῶν συμβόλων ἢ ἀποδάντων λέγει καὶ μαντεύεται, ὡς ὁ Κάλχας ἐκ τοῦ λοιμοῦ τὴν Ἀπόλλωνος μῆνιν, ἐκ τοῦ δράκοντος καὶ τῶν στρουθῶν τὰ περὶ τὴν πόρθησιν τοῦ Ἰλίου, ὁ δὲ Θεοκλύμενος ἐξ οἰωνῶν ἀετὸν θεασάμενος τίλλοντα πέλειαν καὶ ἡ Ἐλένη ἐπὶ τῶν ἀρπασάντων τὸν ἡμέρον χῆνα ἐκ τῆς αὐλῆς κλυτέ

μοι, αὐτὰρ ἐγὼ μαντεύσομαι, ὥς ἐνὶ θυμῷ ἀθάνατοι βάλλουσιν. Ὁ μὲν οὖν μάντις· τριῦτος».

Σημειούμενοι πρῶτον ὅτι δὲν μαντεύεται ὁ Κάλχας ἐκ τοῦ λομποῦ τὴν Ἀπόλλωνος μῆνιν, ἣν ἐγίνωσκον οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ τὴν αἰτίαν τῆς μῆνιδος δηλοῖ ἀγνωστον αὐτοῖς οὖσαν, παρατηροῦμεν ἔπειτα ὅτι οὐδαμῶς μὲν ἄτοπος εἶνε ἡ γνώμη τοῦ Πορφυρίου νομίζοντος ὅτι διὰ τῆς λέξεως μάντις σημαίνεται ὁ τε ἐξ οἰωνῶν μαντευόμενος καὶ ὁ ἐκ σημείων ἡ τεράτων, ἀλλ' ὅμως ἡ ἐπικρατοῦσα ἔννοια εἶνε ἡ τοῦ οἰωνιστοῦ.

Μακρὸν περὶ τοῦ προκειμένου λόγον ποιεῖται ὁ Εὐστάθιος ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς (σελ. 47 κέξ.) γράφων «Μάντιν δὲ οἱ μὲν γενικῶς καὶ ἀδιορίστως εἶπον τὸν ἅπλως εἰδόμενον μέλλον καθ' οἰονοῦν τρόπον μαντικῆς, ἕτεροι δὲ κατ' ἐξοχὴν μάντιν ἐνταῦθα τὸν οἰωνοσκοποῦν ἐνόησαν· διὰ καὶ τοιοῦτος ἀρισταταί, ὁ Κάλχας, οὐχ ἱερεὺς, ταῦτ' ὁ εἰπεῖν θυηπόλος, οὐδὲ ὄνειροπόλος, ἀλλὰ οἰωνοπόλων, ὅστις τῶν περὶ τοὺς αἰσίλους οἰωνοὺς πολυμέρων ἦτοι ἀναστραφόμενων, ὁ ἀριστος· ἔδει γὰρ ἓνα τῶν ὀνομασθέντων τριῶν ἀναστήναι, ἡ μάντιν ἢ ἱερεῖα ἢ ὄνειροπόλον· οὐκ ἦν δὲ οὔτε ἱερεὺς οὔτε ὄνειροπόλος ὁ ἀναστάς, μάντις ἄρα ἦτοι οἰωνοπόλος κατὰ τὸν ποιητὴν Σοφοκλῆς δ' ἂν εἴποι οἰωνοθέτης (*). Ἀλλὰ τοῦτο μὲν πιθανόν· ἐστίν. Ὅμηρος δὲ ἐν ἄλλοις ἕτερον ὁμολογουμένως ἔχει τὸν μάντιν παρὰ τὸν οἰωνοπόλον λέγων· οὔτε τι μάντις ἔων οὐτ' οἰωνῶν σάφα εἰδώς. Καὶ ἔοικε τάχα εἶναι τι μέρος ἢ εἶδος μαντικῆς καὶ τὸ τοιοῦτον ὄνομα τὸ μάντις, ἐξιδιασθέντος ἐν αὐτῷ τοῦ γενικοῦ ὀνόματος. Καὶ ἔσως τοιοῦτός ἐστιν ὁ ἐνθουσιαστής ἦτοι ἐνθεος, οἰονεῖ μαινόμενος καὶ ἐξεστηκώς ἐν τῷ προλέγειν τὰ μέλλοντα — ὥστε γένος μὲν ὁ μάντις, εἶδη δὲ αὐτοῦ ὁ ἐνταῦθα μάντις ἦγουν ὁ ἐνθουσιαστής καὶ ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ ὄνειροπόλος. Ἰστέον δὲ ὅτι οὐκ ἔξω λόγου τὸ καὶ γενικῶς μὲν — νοῆσαι τὸν μάντιν, εἶδη δὲ αὐτοῦ εἰπεῖν

(*) Πρβ. σελ. 51, 43· εἶπε δὲ ὁ οἰωνοπόλος καὶ οἰωνόμαντις λέγεται καὶ οἰωνοθέτης καὶ οἰωνιστής δηλοῦσιν οἱ παλαιοί.

τὸν ἱερέα καὶ τὸν ὄνειροκρίτην, ἵνα λέγῃ ὅτι ἐρωτηθήτω τις μάν-
τις, οἷον ἱερεὺς ἢ ὄνειροπόλος — Εἰ δὲ δύο τούτων μάντεων ὀνο-
μασθέντων, ἱερέως καὶ ὄνειροπόλου, τρίτος ἀνίσταται ὁ ἐξ ἑτέρου
εἶδους οἰωνοπόλος Κάλχας, καινὸν οὐδέν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀνό-
ποπτον τὸν Ἀχιλλέα ποιεῖ· αὐτοῦ γὰρ ἄλλους ἐρωτηθῆναι θελή-
σαντος, ἕτερος ἀνέστη, ὃν οὐ προεκαλέσατο Ἀχιλλεύς. Ἔστι δὲ
νοῆσαι καὶ ὅτι ὁ αὐτὸς Κάλχας καὶ ἱερεὺς ὢν καὶ ὄνειροπόλος
περὶ οἰωνοὺς μάλιστα εὐδοκίμει· διὸ καὶ ὡς παντοῦς ἀνίσταται,
ἤγουν ὡς τέλειος μάντις καὶ οὕτως ἀμύμων κατὰ τὸν ποιητὴν».

Τοῖς ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου γεγραμμένοις προστίθεμεν τὰ ὑπὸ
τοῦ Ψευδοπλευτάρχου παρατετηρημένα ἐν τῷ περὶ τοῦ βίου καὶ
τῆς ποιήσεως Ὁμήρου 202 « Οὐδὲ ταῦτα οὖν Ὅμηρος ἠγνόησεν·
ἀλλ' οἶδε μὲν μάντεις καὶ ἱερεῖς καὶ ὄνειροπόλους, ἔτι δὲ καὶ
οἰωνιστάς, καὶ τινα ἐν Ἰθάκῃ σοφόν

ὄρνθας γινῶναι καὶ ἐναίσημα μυθήσασθαι.

Καὶ Ὀδυσσεύς φησιν εὐχόμενος

φήμην τίς μοι φάσθω ἐγχειρομένων ἀνθρώπων
ἐνδοθεν, ἔκτοθεν δὲ Διὸς τέρας ἄλλο φανήτω.

Καὶ παρμὸς δὲ παρ' αὐτῷ σύμβολον ἀγαθὸν γίνεται. Τοῖς δὲ
μνηστῆρσιν ἐρίσται ἐνθεὸς μάντις ἐκ τινος ἐπιπνοίας σημαίνων
τὰ μέλλοντα».

Περὶ τοῦ ἐν Ὀδυσσεΐας Α, 202 «οὔτε τι μάντις ἔων οὔτ' οἰω-
νῶν σάφα εἰδώς» ἀναγινώσκεται ἐν ταῖς Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐ-
θίου σελ. 1410, 46 «Ὅτι ἐν μὲν τῇ Ἰλιάδι εἰπὼν ἄγε δὴ τινα
μάντιν ἐρείομεν ἢ ἱερεῖα ἢ ὄνειροπόλον τῷ τοῦ μάντεως ὀνόματι
τὸν οἰωνοπόλον ἐδόκει δηλοῦν κατ' ἐξοχὴν — ἐνταῦθα δὲ λέγων
ὅτι οὔτε τι μάντις ἔων οὔτε οἰωνῶν σάφα εἰδώς, ἤγουν κατὰ τὸν
παραφραστὴν οὐ βλέπων εἰς οἰωνοὺς ἀλλὰ δηλαδὴ, φησίν, ὡς ὁ
θεὸς κινεῖ καὶ αὐτὰ τὰ πράγματα ὑποβάλλει προθεσπίζων, μάν-
τιν μὲν εἰπεῖν δοκεῖ γενικώτερον τὸν ἀπλῶς ὁπωσοῦν μανταεύμε-
νον, τὸν δὲ οἰωνοπόλον ἰδίᾳ ὡς εἶδος τοῦ μάντεως ἐκφωνῆσαι.
Οὕτω δὲ καὶ ἀλλαχοῦ ἐν τῇ Ἰλιάδι μάντεως μνησθεὶς ἐπιφέρει
τὰ εἶδη, τὸν θυοσκόον καὶ τὸν ἱερέα. Ἴσως δὲ ἐνταῦθα καὶ κατὰ

παλιωνυμίαν ταῦτ' ὧν δηλοῖ ὅτι μάντις καὶ ὁ σάφα εἰδὼς οἰωνῶν», περὶ δὲ τοῦ ἐν Ἰλιάδος Ω, 221 αἱ οἱ μάντιες εἰσι θυοσκοοὶ ἢ ἱερῆες» φέρεται ἐν αὐταῖς σελ. 1346, 31 α' Ἐπάγει οἷοι, μᾶλλον δὲ ἢ οἱ μάντιες εἰσι, θυοσκοοὶ ἢ ἱερῆες, προθεῖς μὲν καὶ νῦν, ὥς καὶ ἐν τῇ Δ βαψφδία, τὸ γενικόν, τὸ μάντις, ἐπαγαγὼν δὲ τὰ εἶδη, τὸ ἱερῆες καὶ τὸ θυοσκοοὶ, ὅπερ ἐκεῖ οὐκ ἐξηφάνησεν ἕτερον εἶδος εἰπὼν, τὸν ὄνειροπόλον. Εἰσὶ δὲ θυοσκοοὶ μὲν κατὰ τοὺς παλαιούς — οἱ διὰ τῶν ἐπιθυμικωμένων μαντευόμενοι, οἱ καὶ ἐμπυροσκοποὶ καὶ λιθανομάντες, ἱερῆς δὲ οἱ διὰ τῶν σπλάγγων θύη μὲν γάρ, φασί, τὰ θυριάματα, ἱερὰ δὲ τὰ σπλάγγνα». Πρβ. καὶ Σχολ. Ἰλ. Τόμ. Β', σελ. 282, 27 καὶ Τόμ. Γ', σελ. 68, 13 καὶ 83.

Ἵνα μὴ τυχὼν νομισθῇ ὑπὸ τινος ὅτι τὸ ἐν τῷ ἄλφα τῆς Ὀδυσσεΐας ἀπαντῶν αὐτε τι μάντις ἐὼν οὐτ' οἰωνῶν σάφα εἰδὼς» ἀντιπίπτει ἢ ἐνεκρίναμεν ἐκδοχῇ τοῦ ἐν τῷ ἄλφα τῆς Ἰλιάδος φερομένου ἀλλ' ἄγε δὴ τινα μάντιν ἐρείομεν ἢ ἱερῆα ἢ καὶ ὄνειροπόλον», λέγομεν ὅτι ἐν τούτῳ μὲν τὸ ὄνομα μάντις εἶνε παρελλημμένον εἰδικῶς πως εἰς δῆλωσιν τοῦ κατ' ἐξοχὴν μάντεως ἦτοι τοῦ οἰωνιστοῦ, ἐν ἐκείνῳ δὲ κεῖται ἐπὶ τῆς γενικῆς ἐννοίας, ἀλλ' ἐκφέρων ὁ ποιητὴς κατ' ἀντίθεσιν τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος ἀποδλέπει εἰς τὴν δεῖ' ἰδίᾳς μνείας ἐμφαντικὴν παράστασιν τοῦ ἀξιολογωτάτου τῶν εἰδῶν ἤγουν οὔτε τῆς μαντικῆς καθόλου οὔτε τῆς οἰωνιστικῆς ἰδίᾳ ἐμπειρῶς ἔχων.

Παρατηρητέον δ' ὅτι ὁ στίχος αἱ καὶ ὄνειροπόλον, καὶ γάρ τ' ὄναρ ἐκ Διὸς ἐστίν» ἠθετεῖτο ὑπὸ τοῦ Ζηνοδότου. Σχολ. Ἰλ. Τόμ. Α', σελ. 17, 20 α' Ζηνόδοτος δὲ ἠθέτηκεν αὐτόν. Μήποτε δὲ ὄνειροκρίτην ὑπέληφεν οὐκ ὀρθῶς». Πρβ. καὶ Φιλόστρ. σελ. 89 αἱ γοῦν ἐξηγηταὶ τῶν ὤψεων, οὐδ' ὄνειροπόλους οἱ ποιηταὶ καλοῦσιν, οὐκ ἂν ὑποκρίνοιντο κτλ.». Ἄλλοι ἀπέδωσαν ὀρθότερον τὸν ὀρῶντα ὄνειρους ἢ τὸν ὄνειροπολούμενον καὶ θεατὴν ὄνειρου γεγονότα. Σχολ. Ἰλ. Τόμ. Γ', σελ. 16, 23 α' ὁ δὲ ὄνειροπόλος αὐτὸς ὁρᾷ ὑπὲρ ἑτέρων ὄνειρους» καὶ σελ. 17, 2 α' τὸ δὲ ὄνειροπόλον οὐ σημαίνει τὸν ὄνειροκρίτην, ὥς τινες ἐξεδέξαντο, τὸν περὶ τοὺς ὄνειρους διατρίβοντα (οὐδὲν γὰρ ὄναρ ὦφθη), ἀλλὰ σπ.

μαίνει τὸν ὄνειροπολούμενον, τὸν κάτοχον ὀνείρων καὶ θαατὴν ὀνείρου εἰς αὐτὸν ἐλθόντος γεγονότα». Πρβ. καὶ Ἀπολλών. Σοφ. Λεξ. Ὀμηρ. σελ. 121, 10 Ὀνειροπόλος: ὁ περὶ τοὺς ἰδίους ὀνείρους πλοῦόμενος». Ἐν ταῖς Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου φέρεται σελ. 48, 14 «Ὀνειροπόλος δὲ διχῶς, ἢ ὁ βλέπων αὐτὸς ὀνείρους καὶ κατ' αὐτοὺς προλέγων, ὥς ὁ Ἀγαμέμνων ἐν τῇ Β ῥαψῳδίᾳ, ἢ ὁ τοὺς ὑπ' ἄλλων βλεπομένους διευκρινῶν, ὥς τοὺς τῆς Πηνελόπης ὁ Ὀδυσσεύς». Πρβ. καὶ Ἑσούχιον λ. Ὀνειροπόλος. Ἐπὶ δὲ Πολυδεύκ. Ζ', 188 καὶ Σχολ. Ἰλ. Τόμ. Γ', σελ. 68, 27.

§ 8. τεράτων—τερείων.

Ἐκ τῇ περικοπῇ ἣν ἐκ τοῦ Γαληνοῦ παραθέμεθα ἐν τῇ προηγουμένῃ παραγράφῳ ἀναγινώσκεται ἀμάντεις μὲν γὰρ καλοῦνται οἱ τε ἱεροσκόποι καὶ οἱ οἰωνισταὶ καὶ οἱ γενεθλιακοὶ προσγορευόμενοι καὶ οἱ διὰ συμβόλων καὶ οἱ διὰ τερείων προλέγοντες τὰ ἐσόμενα». Φέρεται δὲ πρὸ ὀλίγων καὶ οἱ ἄλλοι παλαιὰ καλοῦσιν ἱεροσκόπια, ἐπεὶ δὲ σκοποῦντες τὰ τερεῖα (τερεῖα) προσλέγουσιν ἐξ αὐτῶν οἱ περὶ ταῦτα δεινοὶ τὰ γενησόμενα». Ὅθεν οἱ ἱεροσκόποι καὶ οἱ διὰ τερείων προλέγοντες οὐδὲν ἀλλήλων διαφέρουσιν. Ἵνα δὲ μὴ δις τὸ αὐτὸ λέγῃ ὁ Γαληνός, μεταγράφει καὶ οἱ διὰ τεράτων προλέγοντες τὰ ἐσόμενα». Πρβ. Ἰλ. Μ, 229 αὖθις χ' ὑποκρίναιτο θεοπρόπος, δὲ σάφα θυμῷ εἰδέειν τεράτων», κτλ. Διόδ. Σικελ. Β', κθ', 3 ἀεμπερίαν δ' ἔχουσι καὶ τῆς διὰ τῶν οἰωνῶν μαντικῆς, ἐνυπνίων τε καὶ τεράτων ἐξηγήσεις ἀποφαίνονται». Σχολ. Ἰλ. Τόμ. Α', σελ. 17, 17 «τὸν δι' οἰωνῶν ἢ σημείων ἢ τεράτων μαντευόμενον» (Πρβ. καὶ Τόμ. Γ', σελ. 68, 17). Εὐσταθ. σελ. 48, 19 «φανερὸν δὲ καὶ ὅτι οἶδεν ὁ ποιητὴς καὶ ἄλλους τρόπους μαντικῆς, τήν τε διὰ σημείων καὶ τεράτων καὶ τὴν διὰ τῆς φήμης δέ». Λέγεται δὲ καὶ τερατοσκόπος ἢ ποιητικῶς τερατοσκόπος καὶ τερατοσκοπία. Πρβ. Τζέτζ. Ἐξηγ. εἰς Ἰλιάδ. σελ. 815, 19. Ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Πολυδεύκου γίνεται μνεία οὐ μόνον τοῦ τερατοσκοπία ἀλλὰ καὶ τοῦ τεράων. ὑποκρίται (βιβλ. Ζ', 188 καὶ 189).

Οὐδενὶ δὲ τὴν συγνήν ἐν τοῖς ἀντιγράφοις σύγχυσιν τῶν στοιχείων Τ καὶ Ι γινώσκοντι θὰ φανῇ δύσκολος ἡ μετάπτωσις τοῦ *ΤΕΡΑΤΩΝ* εἰς τὸ *ΙΕΡΕΙΩΝ*. Ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ἑρμούου φέρεται ἡ *Ἰέρας* : σημεῖον ἀντὶ τοῦ *τέρας* καὶ ἡ *Ἰερένα* : ἀπαλά ἀντὶ τοῦ *τέρενα* καὶ ἡ *Αἰρυτῶρη* : ἀκαταπόνητε ἀντὶ τοῦ *ἀρυτῶρη*. Ἄλλα παραδείγματα θὰ μνημονεύσωμεν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

Δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ τοπάζῃ τις αἰαὶ οἱ δι' *ἑτέρων* προλέγοντες. Ἄλλ' ἡμεῖς ἀρεσκομέθα μᾶλλον ἢ προπηνεγκάμεθα εἰσκαίᾳ.

Ἰπάρχουσι δὲ καὶ ἄλλα ἐν τῇ ἐκ τοῦ Γαληνοῦ προεκκειμένη περικοπῇ, περὶ ὧν ἡμεῖς λίαν ἀμφιβάλλομεν ἂν ὀρθῶς ἔχωσιν. Ἀναγνώσκειν δ' ἴσως εἴη ὁμοίως καὶ οἱ ἄλλοι παλαιοὶ καλοῦσιν ἱεροσκοπίαν, ἐπειδὴ σκοποῦντες τὰ *ιερά* προλέγουσιν ἐξ αὐτῶν οἱ περὶ ταῦτα δεινοὶ τὰ γενησόμενα· *ιερά* δὲ ἴσμεν ὀνομαζόμενα ἅπαντα τὰ τοῖς θεοῖς εἰς τιμὴν γιγνόμενα, οἷα τὰ τῶν θυομένων *ιερείων* καὶ ἀπρὸς τούτοις τε οἱ χρησμολόγοι καὶ θεομάντις καὶ οὐ γὰρ δὴ παρέλιπεν αὐτὸν εἰς τὰ μέγιστα, πολλὰ χόθι τῆς ποιήσεως καὶ τῇ περὶ τοὺς οἰωνοὺς τέχνῃ χρώμενος. Πιθανώτατον δ' ἡμῖν φαίνεται ὅτι καὶ ἐν ἀρχῇ ἡ γνησία γραφὴ εἶνε ἡ Μαντικὴ μὲν ὠνόμασε τὴν οἰωνοστικὴν, ἱεροσκοπίαν δὲ τὴν θυτικὴν ὑπὸ τῶν πολλῶν καλουμένην ἄνευ τοῦ συνδέσμου ΚΑΙ.

Μετεβάλομεν τὸ *ιερεῖα* εἰς τὸ *ιερά* οὐ μόνον διότι ἱεροσκοπὸς ἐτύμως εἶνε ὁ σκοπῶν τὰ *ιερά* ἀλλὰ καὶ διότι ἀδιανοήτως ἔχει τὸ ἡ *ΙΕΡΕΙΑ* δὲ ἴσμεν ὀνομαζόμενα ἅπαντα τὰ τοῖς θεοῖς εἰς τιμὴν γιγνόμενα, οἷα τὰ τῶν θυομένων *ΙΕΡΕΙΩΝ*, κάλλιστα δὲ τούναντίον νοεῖται τὸ ἡ *ΙΕΡΑ* δὲ ἴσμεν ὀνομαζόμενα ἅπαντα τὰ τοῖς θεοῖς εἰς τιμὴν γιγνόμενα, οἷα τὰ τῶν θυομένων *ΙΕΡΕΙΩΝ*. Πρβ. Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. Η', ζ', 3 ὅτι ἐσημήνατέ μοι καὶ ἐν *ιεροῖς* καὶ ἐν οὐρανίοις σημείοις καὶ ἐν οἰωνοῖς καὶ ἐν φήμαις ἃ τ' ἔχρην ποιεῖν καὶ ἃ οὐκ ἔχρην, κτλ.

Ἐν τῇ Ἀναβάσει τοῦ Ξενοφῶντος βιβλ. Ζ', η', 3 οἱ κρείττορες τῶν κωδίκων ἔχουσιν ἰδῶν δὲ τὰ *ιερεῖα* ὁ Εὐκλείδης εἶπεν

ὅτι πείθοιτο αὐτῷ μὴ εἶναι χρήματα». Ἄλλ' ὀρθότερον εἶνε τὸ ἐν τοῖς φαυλοτέροις φερόμενον εἰδὼν δὲ τὰ *ισρά* ὁ Εὐκλείδης». Πολλαχοῦ δὲ συνεχύθησαν ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων τὰ ὀνόματα *ισρά* καὶ *ισρεῖτα*. Ἴδε Κόβητον *Nov. Lect.* σελ. 477 καὶ 736 καὶ *Μνημοσ.* 1859, σελ. 143 καὶ 235 καὶ 1876, σελ. 96 καὶ *Συμμ. Κριτ.* σελ. 166.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Νομβρίου 1878.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Σ. ΚΟΝΤΟΣ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΘΗΝΗΣΙΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ.

Ἐν τῇ διατριβῇ ταύτῃ περιγράφω τὰ βυζαντινὰ σταθμὰ τοῦ ἐν τῷ Βαρβακείῳ Μουσείου, ἅτινα πῶτόχρησα νὰ παρατηρήσω καὶ μελετήσω κατὰ τὴν πρὸ μηνῶν τινῶν εἰς Ἀθήνας μετέβασίν μου. Ἄπαντα δὲ ταῦτα εἰσὶν ἀνέκδοτα καὶ εὐλόγως ἐπισύρουν τὴν προσοχὴν ἐκάστου περὶ τὴν ἀρχαίαν στατικὴν ἀσχολουμένου μετ' εἰδικῷ ἐνδιαφέροντος.

Τὴν ἀναγραφὴν αὐτῶν διήρξατο εἰς δύο μέρη· ἐν τῷ πρώτῳ περιγράφονται τὰ πρὸς ζύγισιν ἐμπορικῶν πραγμάτων, ἐν τῷ δευτέρῳ τὰ πρὸς ζύγισιν νομισμάτων καὶ πολυτίμων μετάλλων.

Α'.

ΣΤΑΘΜΑ ΣΥΝΗΘΗ.

Ἐπὶ τῆς βυζαντινῆς περιόδου ἦν ἐν χρήσει τὸ ῥωμαϊκὸν στατικὸν σύστημα. Ἐκαστος σταθμὸς ὥρισμένου βάρους ἐδείκνυε διὰ τινῶν ἐπ' αὐτοῦ ἐγκεχαραγμένων ἢ ἀναγεγλυμμένων γραμμῶν.

των τὸ βάρος αὐτοῦ μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ σταθμίου· ἐνίοτε ἐπεγράφετο καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ζυγοστάτου· κάποτε, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς τελευταίας ἑκατονταετηρίδας, κατεσκεύαζον σηκώματα καὶ αὐτοὺς σημείων καὶ ἀριθμῶν.

Τὰ ὑποδηλοῦντα τὸ ὄνομα τοῦ σταθμίου σημεία ἦσαν πολλὰ καὶ διάφορα. Ἀλλαχοῦ θὰ ἀναγραφῶσιν ἅπαντα ταῦτα· ἐνταῦθα δὲ σημειῶ ὅτι τὸ τῆς οὐγγίας ὄνομα ἐδηλοῦτο διὰ τοῦ μονογράμματος $\mathcal{O}$ ἢ διὰ τῶν στοιχείων Γ ἢ Φ . Καὶ τὸ μὲν πρῶτον σημεῖον ἀπληντήθη ἤδη ἐπὶ τινῶν σταθμῶν*), τὰ δ' ἕτερα οὐ μόνον ἐπὶ πλείστων τοιούτων ὑπάρχουσιν, ἀλλ' ἐπισήμως μεμαρτύρηται καὶ ὑπὸ τῶν διασωθέντων ἀποσπασμάτων τῶν ἀρχαίων μετρολόγων**).

Εἰς τὴν σειρὰν ταύτην ἀναγραφτέον καὶ τὰ ἐπόμενα σταθμὰ τοῦ ἐν τῷ Βαρβακείῳ Μουσείῳ.

1) *Λίτρα σχήματος τετραγώνου*, οὗ ἐκάστη πλευρὰ μήκ. 0.055. Ἐκ χαλκοῦ. Ἐπὶ μιᾷς ἐπιφανείας ὑπάρχουσι τρία οὕτωςι || — ἐγχαράγματα πεπληρωμένα σιδήρῳ. Ἐλκει γραμμ. 314· ἀνεκαλύφθη δὲ ἐν Ἐρυθραῖς τῆς Μ. Ἀσίας. Βλ. ἀριθ. 656 τοῦ χειρογράφου καταλόγου τοῦ Μουσείου.

2) *Τρουγγιον σχήματος τετραγώνου*, οὗ ἐκάστη πλευρὰ μήκ. 0.03. Ἐκ χαλκοῦ. Ἐπὶ μιᾷς τῶν ἐπιφανειῶν αὐτοῦ εἶναι ἐγκεχαράγμενα δύο στῆλαι ἰσotάμεναι παραλλήλως καὶ φέρουσαι ἐπὶ κεφαλῇς καμπύλην καμάραν εἰργασμένην κοκκοειδῶς. Μεταξὺ τῶν στηλῶν ἐγκεχάραχται σταυρὸς φέρων ἐνθεν καὶ ἐνθεν τὰ στοιχεῖα Γ Γ , σημαίνοντα οὐγγίας γ'. Ἐλκει γραμμ. 79.06.

3) *Διούγγιον σχήματος κυκλικοῦ*, διαμ. 0.028. Ἐκ χαλ-

*) Ταῦτα ἀναγράφει ὁ Boeckh ἐν *Metrologische Untersuchungen* 175—186.—Πρβλ. C. I. G. ἀριθ. 8547—8555.—R. Schillbach, *de ponderibus* σ. 214. Καὶ ἐν τῷ ἐν Σμύρνῃ Μουσείῳ τῆς Βοστανλικῆς Σχολῆς διαφυλάττονται δύο περιγραφησόμενα ἀλλαχοῦ.

**) Βλ. Fr. Hultsch, *Metrolog. script. reliquiae*. I, σ. 207· «Τὸ δὲ γράμμα κατὰ τὸ πῖρας ἔχον τῆς αὐτοῦ πλαγίας προσκείμενον ο, Γο, οὐγγίαν.» Πρβλ. σ. 243, 24. 226, 1. 249, 17.—Αὐτότε: τ. Π, σ. 132, 10. 132, 12.

κοῦ. Ἐπὶ τίνος ἐπιφανείας ἐγκεχάρακται σταυρὸς καὶ τὰ στοιχεῖα $\Gamma B = \text{ὀγγρίας } \beta'$. Τὸ B εἶναι δυσδιάκριτον. Ἐλκει γραμμ. 49.53. Ἀνεγρᾶφῃ ἐν τῷ χειρ. καταλόγῳ ὑπ' ἀριθμ. 744.

4) Διούγγριον σχήματος τετραγώνου, οὗ ἐκάστη πλευρὰ μήκ. 0.028. Ἐκ χαλκοῦ. Ἐπὶ μιᾷς τῶν ἐπιφανειῶν τοῦ ἐγκεχάρακται κύκλος πεποικιλμένος καὶ ἐν τῷ μέσῳ σταυρὸς φέρων ἐνθεν καὶ ἐκθεν τὰ στοιχεῖα $\Gamma B = \text{ὀγγρίας } \beta'$. Ἐλκει γραμμ. 50.53. Ἐπὶ τῆς ἐτέρας ἐπιφανείας ὑπάρχει ἐν τῷ μέσῳ ἰσχυρὰ κῆτος ἐντομή.

5) Ὀγγρία σχήματος τετραγώνου, οὗ ἐκάστη πλευρὰ μήκ. 0.022. Ἐκ χαλκοῦ. Ἐπὶ μιᾷς ἐπιφανείας εἰσὶν ἐγκεχαράγμεναι δύο μετὰ βάσεων στῆλαι ἰστάμεναι παραλλήλως καὶ φέρουσαι ἐπὶ κεφαλῇς καμπύλην καμάραν εἰργασμένην κοκκοειδῶς. Ἐν τῷ μέσῳ ἐνεχάραξαν τὰ στοιχεῖα $\Gamma A = \text{ὀγγρία } \alpha'$. Ἀνωθεν αὐτῶν ὑπάρχει μικρὸς σταυρὸς. Αἱ παχεῖαι τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ σταυροῦ ἐντομαὶ εἰσὶ πεπληρωμέναι ἀργύρῳ. Ἐλκει γραμμ. 25. Εἶναι δὲ ὁ σταθμὸς οὗτος πολὺ μεταχειρισμένος.

6) Ὀγγρία σχήματος τετραγώνου, οὗ ἐκάστη πλευρὰ μήκ. 0.025. Ἐκ χαλκοῦ. Ἐπὶ τῆς μιᾷς ἐπιφανείας ὑπάρχουσι τὰ στοιχεῖα ΓA , ὧν αἱ ἐντομαὶ εἰσὶ πεπληρωμέναι ἀργύρῳ. Ἀνωθεν αὐτῶν μικρὸς σταυρὸς περικεκοσμημένος λεπτοτέροις χαράγμασιν. Ἐλκει γραμμ. 25.3. Βλ. καταλόγου χαλκίνων ἀριθ. 748.

7) Ὀγγρία σχήματος πολυγώνου. Ἐκ χαλκοῦ. Ἐλκει γραμμ. 28.5*).

*) Εἰς τὴν σειράν ταύτην προσέθηναι καὶ τὰ ἑξῆς τρία ἀνέκδοτα σταθμὰ διατηρούμενα ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ σοφοῦ νομίσματογνώμονος κ. Π. Λάμπρου:

α) Ἡμιλιτρον σχήματος τετραγώνου, οὗ ἐκάστη πλευρὰ μήκ. 0.044. Ἐπὶ τῆς μιᾷς ἐπιφανείας ἐγκεχάρακται σταυρὸς ἔχων ἐκθεν καὶ ἐκθεν τὰ στοιχεῖα $\Gamma S = \text{ὀγγρία } \zeta'$. Ἐλκει γραμμ. 457.5.

β) Ἡμιλιτρον σχήματος τετραγώνου. Ἐπὶ τῆς μιᾷς ἐπιφανείας ἐγκεχάρακται Γ . Ὁ ἀριθμὸς τῆς ὀλκῆς ἐλλείπει. Ἐλκει γραμμ. 460.5.

Ἐκτὸς τοῦ πέμπτου πάντα τὰ λοιπὰ σταθμὰ διατηροῦνται εἰς καλλίστην κατάστασιν διὸ ἀναγκαῖον θεωρῶ νὰ παραθέσω τὸν ἐξῆς πίνακα, διὰ νὰ φανερωθῇ ἡ πρὸς τὴν κεκανονισμένην ὁλὴν τῆς λίτρας παρατηρουμένη ἐξ αὐτῶν διαφορὰ.

1 ^{ον}		λίτρα ἐκ γραμ. 314
2 ^{ον}	γραμ. $79.06 \times 4 =$	λίτρα ἐκ γραμ. 316.24
3 ^{ον}	» $49.53 \times 6 =$	» » » 297.18
4 ^{ον}	» $50.53 \times 6 =$	» » » 303.18
6 ^{ον}	» $25.3 \times 12 =$	» » » 303.6
7 ^{ον}	» $28.5 \times 12 =$	» » » 342

Ἐκ τῶν ἐξ τούτων σταθμῶν ἔχομεν κατὰ μέσον ὅρον τέσσαρας διαφορούς λίτρας οὐδόλως ἀντιστοιχοῦσας πρὸς τὴν κανονικὴν ῥωμαϊκὴν λίτραν ἐκ γραμμαρίων 327.453.

Τὸ αἷτιον τῆς διαφορᾶς ἐξηγεῖται κατ' ἐμὲ ἐκ τῶν ἐξῆς παρατηρήσεων, προεκτεθεισῶν καὶ ἐν ἑτέρᾳ διατριβῇ*).

1) Ὅτι ἐκ παντὸς σταθμοῦ καλῶς διατηρηθέντος δὲν πρέπει νὰ ἐλπίζωμεν τὸ κεκανονισμένον βάρος τῆς στατικῆς ἐνότητος διότι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ὡς καὶ σήμερον, οἱ μὲν τίμιοι ἔμποροι ἐχρῶντο σμαθμοῖς ἀκριβέσιν, οἱ δὲ ἀπατεῶνες καὶ ἄδικοι σταθμοῖς ἔλκουσιν ἑλαττον τοῦ δέοντος.

2) Ὅτι ὅσα σταθμὰ καλῶς ἐπίσης διατηρηθέντα ἔλκουσι πλεῖον τοῦ κεκανονισμένου, πρέπει νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς μονάδα λίτρας ὠρισμένης δι' εἰδικὰ πράγματα.

Αἱ παρατηρήσεις αὗται ἀναπτυχθήσονται καὶ ἀλλαχοῦ διὰ πλειοτέρων ἀποδείξεων καὶ νεωτέρων εὐρημάτων. Εἰς τὴν πρώτην ἀναμφιβόλως ἀνήκουσι τὰ πέντε πρῶτα τῶν περιγραφέντων, εἰς δὲ τὴν δευτέραν τὸ ἑβδόμον. Ἡ κιβδηλεία μάλιστα τοῦ τετάρτου σταθμοῦ εἶναι προφανεστάτη διότι ὁ κάτοχος αὐτοῦ οὐ

γ) Ὁ ὁ γ γ ι α σχήματος τετραγώνου, οὐ ἐκάστη πλευρὰ μήκ. 0.023. Ἐπὶ τῆς μιᾶς ἐπιφανείας σταυρὸς ἔχων ἔνθεν καὶ ἔνθεν τὰ στοιχεῖα Γ Α. Ἐλκεν γραμμ. 24.

*) Περὶ τινος μήτρας σταθμῶν ἀνακαλυφθείσης ἐν Ὑπαίποις. Σμάρων, 1877 σ. 7—9.

μόνον δὲν ἠρκέσθη νὰ παραγγείλῃ τῷ τεχνίτῃ νὰ τὸ κατασκευάσῃ ἐλαφρότερον τοῦ δέοντος, ἀλλ' ἀκόμη ἀφῆρεσε καὶ ἀρκετὸ βάρος διὰ μιᾶς βαθείας καθέτου ἐντομῆς.

Β'.

ΣΤΑΘΜΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΑ.

ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον περιγράφω σταθμὰ ὄντα εἰς χρῆσιν τραπεζιτῶν καὶ ἐμπόρων διὰ τὴν ἐξέλεξιν τῆς ὀλκῆς τῶν ἐπ' αὐτῶν κυκλοφορούντων χρυσῶν νομισμάτων. Ἡ εἰς 72 μέρη διαίρεσις τῆς λίτρας εἰς χρυσὸν ἐγένετο ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου καὶ διήρκεσεν ἐπὶ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας τῆς βυζαντινῆς περιόδου. Τὸ $\frac{1}{72}$ τῆς λίτρας εἰς χρυσὸν ὠνομάσθη solidus, μεταφρασθὲν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων εἰς *ρόμισμα**). Σταθμὰ ἔχοντα τὴν λατινικὴν ἐπιγραφὴν ἐγνώσθησαν πολλὰ ὥς ἐν παραδείγματι δὲ προστίθῃμι ἤδη καὶ ἐγὼ ἐνταῦθα σταθμίον ἐνὸς *ρομισματος*, διατηρούμενον ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ κ. Π. Λάμπρου, ἔλκον γραμμ. 4,11 καὶ ἔχον τὴν ἐπιγραφὴν S O L μετὰ τοῦ λατινικοῦ ἀριθμοῦ I, ἐγκεχαραγμένου μεταξὺ δύο μικρῶν σταυρῶν. Μεθ' ἑλληνικῆς δὲ ἐπιγραφῆς εὐρίσκονται μὲν ἱκανά, ἀλλ' ὀλίγιστα ἦσαν γνωστά, καὶ πρῶτος, ἐὰν δὲν ἀπατώμαι, ἐγνωστοποίησα ἱκανὰ ἐν τινι συνεδράσει τῆς ἐν Ἀθῆναις Γαλλικῆς Σχολῆς, καθ' ἣν ἐδόθη ἀφορμὴ ὅπως καὶ τινες τῶν συνεδριαζόντων γνωστοποιήσωσι καὶ ἕτερα**). Τούτοις προσθετέον καὶ τὰ ἐπόμενα ἐνέκδοτα μέχρι σήμερον διατηρούμενα παρὰ τῷ κ. Παύλῳ Λάμπρῳ, ᾧ κατὰ καθῆκον ἐκφράζω νῦν δημοσίᾳ τὰς ἐγκαρδίους εὐχαριστίας μου διὰ τὴν καλοκάγαθον προθυμίαν, μεθ' ἧς εὐηρεστήθη νὰ μοὶ παράσχῃ εἰς μελέτην τὰ παρ' αὐτῷ σωζόμενα σταθμὰ.

*) Οἱ ἀρχαῖοι μετρολόγοι ἀναφέρουσι τὴν χρῆσιν τοῦ ὀνόματος καὶ ἐπὶ σταθμῶν διὰ τοῦ ἀρκτικοῦ γράμματος. Βλ. Hultsch, Metrol. script. rel. I, σ. 254, ὅπος. 24, σ. 27, ὅπος. 42.—Αδτδθι τ. II, σ. 422. «N. latinum significat nomisma graecum, id est solidum».

**) Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συνεδριάσεως ταύτης ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ ἐν Παρίσις ἐκδιδομένῃ Revue archéologique 1876, σ. 186—189.

α') Σταθμός τριῶν νομισμάτων, σχήματος τετραγώνου, ὃς ἐκάστη πλευρὰ μήκ. 0.047. Ἐπὶ τῆς μιᾶς ἐπιφανείας ἐγκεχάρ-
ραται τετράγωνον ἔχον ἐν τῷ μέσῳ τὰ στοιχεῖα $\mathbf{N \Gamma} = \text{νομι-}$
 σματα γ' , μετὰ μικροῦ σταυροῦ ἄνωθεν. Ἐλκει γραμμ. 18.

β') Σταθμός δύο νομισμάτων σχήματος κυκλικοῦ, διαμ.
0.018. Ἀφ' ἐνὸς $\mathbf{N^B}$. Ἐλκει γραμμ. 8.47.

γ') Σταθμός ἐνὸς νομισματος σχήματος τετραγώνου. Ἀφ'
ἐνὸς $\mathbf{N}$. Ἐλκει γραμ. 4.485.

δ') Σταθμός ἐνὸς νομισματος. Ἀφ' ἐνὸς $\mathbf{N}$. Ἐλκει γραμ.
4.82. Ἐπ' αὐτοῦ ὑπάρχει ὀξυδωτὴς ἱκανή.

Τοῦ εἶδους τούτου ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα σταθμά ἐν τῷ ἐν
Βαρβακείῳ Μουσείῳ, ἐξ ὧν πέντε μὲν προσηλωτοποιήθησαν καὶ
ὑπὸ τοῦ κ. Ch. Bayet κατὰ τὸ 1876 ἐν τῇ προμηθεύσει συ-
νεδριάσει, ἀλλ' ἕκτοτε δὲν ἐγνώσθη ὑπ' αὐτοῦ ἢ ὑπ' ἄλλου καὶ
ἡ ὅλη αὐτῶν *).

1) Σταθμός τριάκοντα νομισμάτων σχήματος κυκλικοῦ,
διαμ. 0.046. Ἐκ χαλκοῦ. Ἐπὶ τῆς μιᾶς ἐπιφανείας ἐγκεχάρ-
ραται ἄνω μὲν σταυρός, κάτω δὲ τρίγωνον καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν
 $\mathbf{N \Lambda} = \text{νομίσματα } \Lambda$. Ἐλκει γραμ. 162. Ἀνεκαλύφθη ἐν Ἐρυ-
θραῖς τῆς Μ. Ἀσίας. Βλ. ἀριθ. 657 τοῦ χ. καταλόγου.

2) Σταθμός νομισμάτων εἴκοσι καὶ ἑξὶ σχήματος κυκλικοῦ,
διαμ. 0.042. Ἐκ χαλκοῦ. Ἐπὶ τῆς μιᾶς ἐπιφανείας ἐγκεχάρ-
ραται τὸ μονόγραμμα $\mathbf{K}$ μετὰ τοῦ ἀριθμοῦ $\mathbf{K S}$. Ἐλκει γραμ.
117. Ἀνεκαλύφθη ἐν Ἐρυθραῖς τῆς Μ. Ἀσίας. Βλ. χειρογράφου
καταλόγου ἀριθ. 660.

3) Σταθμός νομισμάτων εἴκοσι καὶ τεσσάρων σχήματος κυ-
κλικοῦ, διαμ. 0.046. Ἐκ χαλκοῦ. Ἐπὶ τῆς μιᾶς ἐπιφανείας
σταυρός μετὰ τῶν στοιχείων $\mathbf{N K \Delta} = \text{νομίσματα } \kappa\delta'$. Ἐλ-
κει γραμμ. 107. Ἀνεκαλύφθη ἐν Ἐρυθραῖς τῆς Μ. Ἀσίας. Βλ.
ἀριθ. 661 τοῦ χειρογράφου καταλόγου.

4) Σταθμός νομισμάτων εἴκοσι σχήματος κυκλικοῦ, διαμ.

*) Βλ. Revue archéol. Ἐνθ. ἀνωτ. σ. 189.

0.045. 'Εκ χαλκοῦ. 'Επὶ τῆς μιᾶς ἐπιφανείας ὑπάρχουσιν ἑντομαὶ τοιαῦται | + | . 'Επὶ τῆς ἐτέρας ὁ ἀριθ. Κ. 'Ελκει γραμμ. 88.42. 'Ανεκαλύφθη ἐν 'Ερυθραῖς τῆς Μ. 'Ασίας. Βλ. ἀριθ. 658 τοῦ χειρογράφου καταλόγου.

5) Σταθμὸς νομισμάτων οὐκ ὡς σχήματος κυκλικοῦ, διαμ. 0.034. 'Εκ χαλκοῦ. 'Αφ' ἐνὸς τὰ στοιχεῖα $\text{H} \mid \text{H}$ μετὰ μικροῦ σταυροῦ ἄνωθεν. 'Ελκει γραμμ. 34.53. 'Ανεκαλύφθη ἐν 'Ερυθραῖς τῆς Μ. 'Ασίας. Βλ. ἀριθ. 659 τοῦ χειρ. καταλόγου.

6) Σταθμὸς νομισμάτων πέντε σχήματος κυκλικοῦ, διαμ. 0.029. 'Εκ χαλκοῦ. 'Επὶ τῆς μιᾶς ἐπιφανείας εἰσὶν ἐγκεχαρσμένοι τρεῖς κύκλοι, ὧν ὁ μικρότερος περιέχει τὰ στοιχεῖα Ν Ε. 'Ελκει γραμμ. 20.

7) Σταθμὸς νομισμάτων τεσσάρων, σχήματος κυκλικοῦ, διαμ. 0.021. 'Εκ χαλκοῦ. 'Αφ' ἐνὸς τὰ στοιχεῖα Ν Δ μετὰ μικροῦ σταυροῦ ἄνωθεν. 'Ελκει γραμμ. 16.47.

8) Σταθμὸς νομισμάτων τριῶν, σχήματος κυκλικοῦ, διαμ. 0.02. 'Εκ χαλκοῦ. 'Αφ' ἐνὸς Ν Γ μετὰ μικροῦ σταυροῦ ἄνωθεν. 'Ελκει γραμμ. 12. Εὐρέθη ἐν 'Ερυθραῖς τῆς Μ. 'Ασίας. Βλ. Καταλόγου χειρογ. ἀριθ. 662.

9) Σταθμὸς νομισμάτων δύο, σχήματος τετραγώνου, οὗ ἐκάστη πλευρὰ μήκ. 0.016. 'Εκ χαλκοῦ. 'Αφ' ἐνὸς τετραγώνου διὰ σιγμῶν ἐσχηματισμένον περιέχον τὰ στοιχεῖα Κ Β. 'Ελκει γραμμ. 7.58. 'Εν τῷ χειρ. καταλόγῳ ἀνεγράφη ὑπ' ἀριθ. 640.

10) Σταθμὸς νομισμάτων δύο, σχήματος τετραγώνου, οὗ ἐκάστη πλευρὰ μήκ. 0.016. 'Εκ χαλκοῦ. 'Αφ' ἐνὸς κύκλος ἐν Φ Ν Β. 'Ελκει γραμμ. 7. Εἶναι δὲ ἀρκετὰ μεταχειρισμένοι.

11) Σταθμὸς νομισματος ἐνός, σχήματος τετραγώνου, οὗ ἐκάστη πλευρὰ μήκ. 0.014. 'Εκ χαλκοῦ. 'Αφ' ἐνὸς Ν Α μετὰ μικροῦ σταυροῦ ἄνωθεν. 'Ελκει γραμμ. 3. 'Εν τῷ χειρογράφῳ καταλόγῳ ἀνεγράφη ὑπ' ἀριθ. 753.

12) Σταθμὸς νομισματος, σχήματος τετραγώνου, οὗ ἐκάστη πλευρὰ μήκ. 0.013. 'Εκ χαλκοῦ. 'Αφ' ἐνὸς Ν. 'Ελκει γραμμ. 3. 'Ανεγράφη ὑπ' ἀριθ. 754.

13) Σταθμὸς νομισματος, σχήματος τετραγώνου, οὗ ἐκάστη

πλευρὰ μήκ. 0.013. Ἐκ χαλκοῦ. Ἀφ' ἐνὸς Ν. Ἐλκει γραμ. 3.53. Ἀνεγράφη ὑπ' ἀριθ. 603.

14) Σταθμὸς *ρομίσματος*, σχήματος τετραγώνου. Ἐκ χαλκοῦ. Ἀφ' ἐνὸς Β. Ἐλκει γραμ. 3. Ἀνεγράφη ὑπ' ἀριθ. 747.

15) Σταθμὸς *ρομίσματος*, σχήματος τετραγώνου, οὗ ἐκάστη πλευρὰ μήκ. 0.012. Ἀφ' ἐνὸς Ν. Ἐλκει γραμ. 2.8. Ἀνεγράφη ὑπ' ἀριθ. 755.

16) Σταθμὸς *ρομίσματος*, σχήματος τετραγώνου, οὗ ἐκάστη πλευρὰ μήκ. 0.012. Ἀφ' ἐνὸς Κ. Ἐκ χαλκοῦ. Ἐλκει γραμ. 3. Ἀνεγράφη ὑπ' ἀριθ. 383.

17) Σταθμὸς *ρομίσματος*, σχήματος τετραγώνου, οὗ ἐκάστη πλευρὰ μήκ. 0.012. Ἐκ χαλκοῦ. Ἀφ' ἐνὸς Κ. Ἐλκει γραμ. 3.47. Ἀνεγράφη ὑπ' ἀριθ. 756.

18) Σταθμὸς *ρομίσματος*, σχήματος τετραγώνου. Ἐκ χαλκοῦ. Ἀφ' ἐνὸς Β. Ἐλκει γραμ. 3. Ἀνεγράφη ὑπ' ἀριθ. 757.

19) Σταθμὸς *ρομίσματος*, σχήματος κυκλικοῦ διάμ. 0.013. Ἐκ χαλκοῦ. Ἀφ' ἐνὸς Κ. Ἐλκει γραμμ. 3.235. Ἀνεγράφη ὑπ' ἀριθ. 750.

20) Σταθμὸς *ρομίσματος*, σχήματος τετραγώνου ἐπιμήκους. Ἐκ χαλκοῦ. Ἀφ' ἐνὸς Ν ἐν ἀναγλύφῳ. Ἐλκει γραμμ. 3.

21) Σταθμὸς *ρομίσματος*, σχήματος τετραγώνου. Ἐκ χαλκοῦ. Ἀφ' ἐνὸς ἔκτυπον ἔχον εἴκοσι μικρὰ τετράγωνα σχήματα. Ἐλκει γραμμ. 3. Ἀνεγράφη ὑπ' ἀριθ. 728.

22) Σταθμὸς *ρομίσματος*, σχήματος τετραγώνου, οὗ ἐκάστη πλευρὰ μήκ. 0.011. Ἐκ χαλκοῦ. Ἐλκει γραμμ. 4. Ἀνεγράφη ὑπ' ἀριθ. 758.

Ἀπαντα τὰ σταθμὰ ταῦτα, ἐκτὸς τοῦ δεκάτου, διετηρήθησαν εἰς καλὴν κατάστασιν, ἐπιτρέπουσαν ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν νὰ συγκρίνωμεν τὴν ἐξ ἐνὸς ἐκάστου ἐξαγομένην μονάδα τοῦ ῥωμαϊκοῦ συστήματος.

1 ^{ov} γραμ.	462	$\times 2\frac{1}{10}$	= λίτρα ἐκ γραμ. 388.8
2 ^{ov} »	117	$\times 2\frac{76923}{100000}$	= » » 323.999
3 ^{ov} »	107	$\times 3$	= » » 321
4 ^{ov} »	88.42	$\times 36\frac{5}{10}$	= » » 318.312

5 ^{ov}	»	34.58	× 9	=	»	»	»	310.77
6 ^{ov}	»	20	× 14 $\frac{4}{10}$	=	»	»	»	288
7 ^{ov}	»	16.47	× 18	=	»	»	»	296.64
8 ^{ov}	»	12	× 24	=	»	»	»	288
9 ^{ov}	»	7.58	× 36	=	»	»	»	272.88
10 ^{ov}	»	7	× 36	=	»	»	»	252
11 ^{ov}	»	3	× 72	=	»	»	»	216
12 ^{ov}	»	3	× 72	=	»	»	»	216
13 ^{ov}	»	3.58	× 72	=	»	»	»	257.04
14 ^{ov}	»	3	× 72	=	»	»	»	216
15 ^{ov}	»	2.8	× 72	=	»	»	»	201.6
16 ^{ov}	»	3	× 72	=	»	»	»	216
17 ^{ov}	»	3.47	× 72	=	»	»	»	249.84
18 ^{ov}	»	3	× 72	=	»	»	»	216
19 ^{ov}	»	3.235	× 72	=	»	»	»	232.92
20 ^{ov}	»	3	× 72	=	»	»	»	216
21 ^{ov}	»	3	× 72	=	»	»	»	216
22 ^{ov}	»	4	× 72	=	»	»	»	288.

Ἐκτὸς τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου σταθμοῦ οὐδὲν ἄλλο παρέχει ἀκριβῆ ὁπωσοῦν ὁλκὴν. Ὁ πρῶτος φαίνεται ὅτι ἀνήκεν εἰς χρυσοχόνον ἢ ἀργυραμοιβὸν ἀπατεῶνα χρώμενον αὐτῷ ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἀντήλλασεν ἢ ἡγόραζεν.

Ἐνταῦθα ἐπαναληπτέον ὅ,τι προανεφέρομεν περὶ τῶν συνήθων σηκωμάτων· ἐπειδὴ πολλοὶ τραπεζίται καὶ ἀργυραμοιβοὶ εἰς τοσοῦτον ἀσυνειδησίας ἐφθانون, ὥστε ἡπάτων τοὺς προσερχομένους διὰ τῶν παρ' αὐτοῖς κιβδήλων σταθμῶν, ἀγοράζοντες ἢ πωλοῦντες νομίσματα εἰς χρυσόν.

Ἐγγραφον ἐν Σμύρῃ κατὰ ὀκτωβρίον τοῦ 1878.

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΚΕΡΑΜΕΥΣ.

Πρόγραμμα τῶν ἐπὶ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος
1878—79 διδασχθησομένων ἐν τῷ Ἐθνικῷ
Πανεπιστημίῳ μαθημάτων.

Α) Ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ.

Δογματικὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Ζήκου Ῥώση, ἐπιτίμου κα-
θηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, πέμπτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα
8—9 π. μ.

Χριστιανικὴ ἠθική, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, ὥρα
8—9 π. μ.

Παμμαντορικὴ (ἐξ ἀρχῆς), παρὰ τοῦ ἀρχιμανδρίτου κυρίου Ν.
Καλογεῶ, ἐκτάτου καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην καὶ πέμ-
πτην, ὥρα 9—10 π. μ.

Χριστιανικὴ ἀρχαιολογία, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶν σάβ-
βατον, ὥρα 9—10 π. μ.

Ἑβραϊκὴ γραμματικὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Π. Παυλίδου, τακτι-
κοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ παρασκευὴν, ὥρα
9—10 π. μ.

Ἐν τῷ φροντιστηρίῳ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, γραμματικαὶ καὶ
ἐρμηνευτικαὶ ἀσκήσεις, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν τετάρτην,
ὥρα 9—10 π. μ.

Ἑρμηνεία εἰς τοὺς Ψαλμοὺς παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν
τρίτην καὶ πέμπτην, ὥρα 10—11 π. μ.

Εἰσαγωγή εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ
πᾶν σάββατον, ὥρα 10—11 π. μ.

Ἑβραϊκὴ ἀρχαιολογία,^α καὶ μετ' αὐτὴν ἐρμηνεία εἰς τὰς δύο
καθολικὰς τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου ἐπιστολάς, παρὰ τοῦ κυρίου
Κ. Κοντογόνου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν,
τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 10—11 π. μ.

Εἰσαγωγή εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, παρὰ τοῦ κυρίου Ν. Δαμα-
λά, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, ὥρα 11—12 π. μ.

Ἑρμηνεία εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶ-
σαν τετάρτην καὶ πέμπτην, ὥρα 11—12 π. μ.

Ἐν τῷ φροντιστηρίῳ τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἐφημερία εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους καὶ μετ' αὐτὴν εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶν σάββατον, ὥρα 11—12 π. μ.

Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, παρὰ τοῦ κυρίου Ἀναστασίου Διομήδους Κυριακοῦ, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τρίτην καὶ πέμπτην, ὥρα 4—5 μ. μ.

Ἀπολογητικὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Σ. Π. Σούγκρα, ἐφηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν μὲν τετάρτην, ὥρα 4—5 μ. μ. κατὰ πᾶν δὲ σάββατον, ὥρα 8—9 π. μ.

Πατρελογία, παρὰ τοῦ ἀρχιμανδρίτου κυρίου Π. Κωνσταντινίδου, ἐφηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τετάρτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 8—9 π. μ.

Ἐκκλησιαστικὴ ρητορικὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Ι. Μασχάκη, ἐφηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην καὶ πέμπτην, ὥρα 5—6 μ. μ.

Φροντιστήριον, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, ὥρα 5—6 μ. μ.

Ῥητορικαὶ ἀσκήσεις, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, καθ' ὁρισθεσμένην ἡμέραν καὶ ὥραν.

Β) Ἐν τῇ Νομικῇ Σχολῇ.

Ἐμπορικὸν δίκαιον, παρὰ τοῦ κυρίου Γ. Α. Ῥάλλη, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 8—9 π. μ.

Ἀστυκὸν δίκαιον τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν Βυζαντινῶν, ἐφημερία τοῦ περὶ ὑποθηκῶν νόμου, καὶ μετ' αὐτὴν κληρονομικὸν δίκαιον, παρὰ τοῦ κυρίου Π. Παπαρρηγοπούλου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, πέμπτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 8—9 π. μ.

Κοινωνιολογία καὶ πολιτικὴ πλευστολογία, παρὰ τοῦ κυρίου Ι. Α. Σούτσου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 9—10 π. μ.

Εἰσηγήσεις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου, παρὰ τοῦ κυρίου Κ. Φρεαρίτου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τρίτην καὶ πέμπτην, ὥρα 9—10 π. μ.

Ἑκκλησιαστικὸν δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶν σάββατον, ὥρα 9—10 π. μ.

Διεθνὲς δίκαιον, παρὰ τοῦ κυρίου Σ. Στρέϊτ, ἐκτάκτου καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, πέμπτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 10—11 π. μ.

Πολιτικὴ δικονομία, παρὰ τοῦ κυρίου Ξενοφῶντος Φαραῖ, ἐκτάκτου καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ τετάρτην, ὥρα 10—11 1/2 π. μ.

Ἑρμηνεία τῶν τίτλων τοῦ Πανδέκτου de contrahenda emptione et de actionibus empti et venditi, παρὰ τοῦ κυρίου Β. Τ. Οἰκονομίδου, ἐπιτίμου καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τετάρτην, ὥρα 11—12 π. μ.

Διοικητικὸν δίκαιον, παρὰ τοῦ κυρίου Ἑμμ. Κοκκίνου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν μὲν παρασκευὴν, ὥρα 2—3 μ. μ. κατὰ πᾶσαν δὲ τετάρτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 3—4 μ. μ.

Γαλλικὸν δίκαιον, παρὰ τοῦ κυρίου Ν. Δαμασκηνοῦ, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, πέμπτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 4—5 μ. μ.

Ῥωμαϊκὸν δίκαιον, ἐνοχικόν, καὶ μετὰ τοῦτο κληρονομικόν δίκαιον, παρὰ τοῦ κυρίου Δ. Θεοφανοπούλου, ἐκτάκτου καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 4—5 μ. μ.

Ῥωμαϊκὸν δίκαιον, παρὰ τοῦ κυρίου Π. Καλλιγᾶ, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 5—6 μ. μ.

Ποινικὴ δικονομία, παρὰ τοῦ κυρίου Κ. Ν. Κωστῆ, ἐκτάκτου καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, πέμπτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 5—6 μ. μ.

Οἰκονομικὴ νομοθεσία, παρὰ τοῦ κυρίου Α. Κ. Οἰκονόμου, ὑφηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 10—11 π. μ.

Πολιτικὴ οἰκονομία, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ παρασκευὴν, ὥρα 4—5 μ. μ.

Ἑμπορικὸν δίκαιον, παρὰ τοῦ κυρίου Δ. Γ. Ῥάλλη, ὑφηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ πέμπτην, ὥρα 2—4 μ. μ.

Συνταγματικὸν δίκαιον, παρὰ τοῦ κυρίου Θ. Ν. Φλογαίτου, ὑφηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ σάββατον, ὥρα 10—12 π. μ.

Μεταλλικὸν δίκαιον, παρὰ τοῦ κυρίου Ι. Μοσχονησίου, ὑφηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, ὥρα 2—3 μ. μ.

Πολιτικὴ οἰκονομία, παρὰ τοῦ κυρίου Τ. Ἀδαμοπούλου, ὑφηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 3—4 μ. μ.

Καταστατικὴ, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ πέμπτην, ὥρα 5—4 μ. μ.

Συνταγματικὸν δίκαιον, παρὰ τοῦ κυρίου Α. Στοῦπη, ὑφηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 10—11 π. μ.

Φυσικὸν δίκαιον, παρὰ τοῦ κυρίου Ν. Καζάση, ὑφηγητοῦ, καθ' ὁρισθησάμενας ἡμέρας καὶ ὥρας.

Διοικητικὸν δίκαιον, παρὰ τοῦ κυρίου Χ. Ἀγγελάκη, ὑφηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 2—3 μ. μ.

Δημοσιολογία, παρὰ τοῦ κυρίου Ι. Ζωγράφου, ὑφηγητοῦ, καθ' ὁρισθησάμενας ἡμέρας καὶ ὥρας.

Γ) Ἐν τῇ Ἱατρικῇ Σχολῇ.

Κλινικὴ ἱατρικὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Χ. Πρεταντέρου Τυπάλδου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, καθ' ἑκάστην, πλὴν τῆς πέμπτης, ὥρα 8—9 π. μ.

Κλινικὴ ἱατρικὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Γ. Α. Μανῆ, τακτικοῦ καθηγητοῦ, καθ' ἑκάστην, πλὴν τῆς πέμπτης, ὥρα 9—10 π. μ.

Γύμνασι, παρὰ τοῦ κυρίου Σ. Μπαλάνου, τακτικοῦ καθηγητοῦ καὶ διευθυντοῦ τοῦ νοσοκομείου τῶν σφιλιδικῶν νοσημάτων, κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ τετάρτην, ὥρα 9—10 π. μ.

Σφιλιδικὰ νοσήματα, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην καὶ πέμπτην, ὥρα 12—4 μ. μ.

Κλινικὴ τῶν σφιλιδικῶν νοσημάτων, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν μὲν δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 12—1 μ. μ. κατὰ πᾶσαν δὲ τρίτην καὶ πέμπτην, ὥρα 2—4 μ. μ.

Ἀνατομία, παρὰ τοῦ κυρίου Δαμιανοῦ Γεωργίου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, καθ' ἑκάστην, ὥρα 10—11 π. μ.

Κλινικὴ νοσολογία, παρὰ τοῦ κυρίου Γ. Καραμήτσα, ἐκτάκτου καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευήν, ὥρα 10—11 π. μ.

Ἀστυκλινικὴ, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, πέμπτην καὶ παρασκευήν, ὥρα 2—4 μ. μ.

Γενικὴ παθολογικὴ ἀνατομία, παρὰ τοῦ κυρίου Μ. Χατζημιχάλη, ἐκτάκτου καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, πέμπτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 10—11 π. μ.

Ἀσκήσεις μικροσκοπικαί, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, καθ' ἐκάστην, ὥρα 2—4 μ. μ.

Χειρουργικὴ κλινικὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Θ. Ἀρσταίου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, καθ' ἐκάστην, ὥρα 10 1/2—12 π. μ.

Χειρουργικὴ παθολογία, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, πέμπτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 5—6 μ. μ.

Μαιευτικὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Μ. Βενιζέλου, τακτικοῦ καθηγητοῦ καὶ διευθυντοῦ τοῦ μαιευτηρίου, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τρίτην, πέμπτην καὶ παρασκευήν, ὥρα 11—12 π. μ.

Νοσήματα τῶν γυναικῶν, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν τετάρτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 11—12 π. μ.

Παθολογία τῶν παιδῶν, παρὰ τοῦ κυρίου Α. Βιτσάρη, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τετάρτην, πέμπτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 11—12 π. μ.

Ἱστορία τῆς ἱατρικῆς, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ παρασκευήν, ὥρα 2—3 μ. μ.

Ἑγκυκλοπαιδεῖα καὶ μεθοδολογία τῆς ἱατρικῆς, παρὰ τοῦ κυρίου Π. Γ. Κυριακοῦ, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, ὥρα 11—12 π. μ.

Γενικὴ παθολογία καὶ θεραπευτικὴ, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, πέμπτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 3—4 μ. μ.

Φαρμακολογία, παρὰ τοῦ κ. Θ. Ἀφεντούλη, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευήν, ὥρα 12—1 μ. μ.

Χειρουργία μετὰ τοπογραφικῆς ἀνατομίας, παρὰ τοῦ κυρίου Παύλου Ἰωάννου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευήν, ὥρα 1—2 μ. μ.

Ἀσκήσεις χειρουργικῆς καὶ τοπογραφικῆς ἀνατομίας, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, ἐπὶ τῶν ἐκάστοτε τυγχανόντων πτωμάτων.

Φυσιολογία, παρὰ τοῦ κυρίου Ἰ. Ζωχιοῦ, ἐκτάκτου καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, πέμπτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 1—2 μ. μ.

Ἀστυκλινική, παρὰ τοῦ κυρίου Δ. Γ. Ὁρρανίδου, τακτικοῦ καθηγητοῦ καὶ διευθυντοῦ τῆς ἀστυκλινικῆς, καθ' ἐκάστην, ὥρα 2—4 μ. μ.

Ὀφθαλμικά πάθη, παρὰ τοῦ κυρίου Α. Ἀναγνωστάκη, τακτικοῦ καθηγητοῦ καὶ διευθυντοῦ τοῦ ὀφθαλμιατρείου, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 2—3 μ. μ.

Ὀφθαλμιατρικὴ κλινικὴ, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 3—4 μ. μ.

Εἰδικὴ παθολογία καὶ θεραπευτικὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Κ. Δηλιγιάννη, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶν μὲν σάββατον, ὥρα 2—3 μ. μ. κατὰ πᾶσαν δὲ δευτέραν, τετάρτην καὶ πέμπτην, ὥρα 4—5 μ. μ.

ΐατροδικαστικὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Α. Πάλλη, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ παρασκευὴν, ὥρα 3—4 μ. μ.

ΐατρικὴ φυσιολογία (περὶ τῶν λειτουργιῶν τοῦ νευρικοῦ συστήματος), παρὰ τοῦ κυρίου Κ. Βουσάκη, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 3—4 μ. μ.

Εἰδικὴ νοσολογία καὶ θεραπευτικὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Δ. Δίγινητου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, παρασκευὴν καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 4—5 μ. μ.

Χειρουργικὴ παθολογία, παρὰ τοῦ κυρίου Σ. Μαγγίνα, ἐκτάκτου καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 5—6 μ. μ.

Γενικὴ νοσολογία καὶ ὑγιεινὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Γ. Πρενάρη, τακτικοῦ καθηγητοῦ, καθ' ὁρισθησομένης ἡμέρας καὶ ὥρας.

Μαιευτικὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Δ. Κόνσολα, ὑφηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τετάρτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 11—12 π. μ.

ΐατροδικαστικὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Α. Γεωργαντά, ὑφηγητοῦ,

κατὰ πᾶσαν τρίτην, πέμπτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 2—3 μ. μ.

Τεχνολογία μετὰ πρακτικῶν ἀσκήσεων, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν πέμπτην, ὥρα 4—5 μ. μ.

Μαιευτική, παρὰ τοῦ κυρίου Κ. Δ. Χατζίσκου ὕψητου, καθ' ὁρισθησάμενας ἡμέρας καὶ ὥρας.

Χειρουργικὴ παθολογία, παρὰ τοῦ κυρίου Σ. Σκαδαρίου, ὕψητου, κατὰ πᾶσαν μὲν πέμπτην, ὥρα 2—3 μ. μ. κατὰ πᾶν δὲ σάββατον, ὥρα 12—1 μ. μ.

Ὁφθαλμολογία, παρὰ τοῦ κυρίου Ν. Αελλαπόρτα, ὕψητου, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευήν, ὥρα 4—5 μ. μ.

Δημοσία ὑγιεινὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Ι. Χ. Βάμβα, ὕψητου, κατὰ πᾶσαν τρίτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 11—12 π. μ.

Συστηματικὴ ἀνατομική, παρὰ τοῦ κυρίου Δουκῆ Παπαϊωάννου, ὕψητου, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευήν, ὥρα 6—6 μ. μ.

Γυναικολογία, παρὰ τοῦ κυρίου Δ. Καρέκλη, ὕψητου, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευήν, ὥρα 3—4 μ. μ.

Γονασχολογία, παρὰ τοῦ κυρίου Γ. Τζαννετοπούλου, ὕψητου, καθ' ὁρισθησάμενας ἡμέρας καὶ ὥρας.

Χειρουργικὴ παθολογία, παρὰ τοῦ κυρίου Η. Δ. Πατρικίου, ὕψητου, καθ' ὁρισθησάμενας ἡμέρας καὶ ὥρας.

Χειρουργία, παρὰ τοῦ κυρίου Τ. Δούτη, ὕψητου, κατὰ πᾶσαν τρίτην, πέμπτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 3—4 μ. μ.

Ἀνατομία, παρὰ τοῦ κυρίου Χ. Ὀλυμπίου, ὕψητου, καθ' ὁρισθησάμενας ἡμέρας καὶ ὥρας.

Δ) Ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ Σχολῇ.

α) Ἐν τῷ φιλολογικῷ τμήματι.

Ἱστορία τῆς ἀρχαίας τέχνης, παρὰ τοῦ κυρίου Ἀθ. Ψουρεπούλου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην καὶ παρασκευήν, ὥρα 8—9 π. μ.

Ἐν τῷ φροντιστηρίῳ, ἐρμηνεία Παισανίου, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν τετάρτην, ὥρα 8—9 π. μ.

Ἀρχαιολογικαὶ ἀσκήσεις, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶν σάββατον, ὥρα 8—9 π. μ.

Ἑρμηνεία εἰς τὴν Ζ τῆς Ἰλιάδος, παρὰ τοῦ κυρίου Σ. Φωτειλλέου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, ὥρα 8—9 π. μ.

Ἐγκυκλοπαίδεια καὶ μεθοδολογία τῶν φιλολογικῶν ἐπιστημῶν, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν μὲν πέμπτην, 8—9 π. μ. κατὰ πᾶσαν δὲ τρίτην, ὥρα 11—12 π. μ.

Ἑρμηνεία Θουκυδίδου, ἐν τῷ φροντιστηρίῳ, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, ὥρα 9—10 π. μ.

Ἱστορία τῆς φιλοσοφίας, παρὰ τοῦ κυρίου Ν. Κατζίε, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν μὲν τετάρτην, ὥρα 9—10 π. μ. κατὰ πᾶσαν δὲ δευτέραν, παρασκευὴν καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 10—11 π. μ.

Ἑρμηνεία εἰς τὰ Τακίτου χρονικά, παρὰ τοῦ κυρίου Βῆδ. Καστόρχη, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ τρίτην, ὥρα 9—10 π. μ.

Ἱστοριογραφία τῶν Ῥωμαίων καὶ εἰσαγωγή εἰς Τάκитον, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν πέμπτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 9—10 π. μ.

Ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, παρὰ τοῦ κυρίου Κ. Παπαρηγοπούλου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, τετάρτην καὶ πέμπτην, ὥρα 10—11 π. μ.

Φιλοσοφία τῆς ἱστορίας, εἰσαγωγή εἰς τὰ ἐφαρμοσμένα μέρη, καὶ ἀκολούθως περὶ ἀσιακῶν πολιτισμῶν, παρὰ τοῦ κυρίου Φ. Πυλαρικοῦ, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 11—12 π. μ.

Ἑλληνικὴ μετρική, παρὰ τοῦ κυρίου Δ. Χ. Σεμτέλου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην, παρασκευὴν καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 11—12 π. μ.

Γυμνασιακὴ παιδαγωγία καὶ διδασκαλία, παρὰ τοῦ κυρίου Ι. Πενταζίδου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν πέμπτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 11—12 π. μ.

Κριτικὴ καὶ ἐρμηνευτικὴ, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 3—4 π. μ.

Ἑρμηνεία τοῦ Α τῆς Ἰλιάδος, παρὰ τοῦ κυρίου Κ. Σ. Κόντου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ τρίτην, ὥρα 12—1 μ. μ.

Ἐν τῷ φροντιστηρίῳ, παλαιογραφικὰ προβλήματα καὶ ἀσκησις εἰς τὸ ἐλληνιστὶ γράφειν, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν πέμπτην, παρασκευὴν καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 12—1 μ. μ.

Λογική, καὶ μετὰ τὸ τέλος αὐτῆς μεταφυσική, παρὰ τοῦ κυρίου Φιλίππου Ἰωάννου, καθηγητοῦ καὶ διευθυντοῦ τοῦ φιλολογικοῦ φροντιστηρίου, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τρίτην καὶ πέμπτην, ὥρα 3—4 μ. μ.

Ἀσκήσεις ἐν τῷ φιλολογικῷ φροντιστηρίῳ, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶν σάββατον, ὥρα 3—4 μ. μ.

Ἑρμηνεία ἐπιφθῶν Ὀρατίου, ἐν τῷ φιλολογικῷ φροντιστηρίῳ, καὶ ἀσκήσις εἰς τὸ λατινιστὶ γράφειν, παρὰ τοῦ κυρίου Σ. Α. Κοιμανοῦδου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην καὶ πέμπτην, ὥρα 4—5 μ. μ.

Ἑρμηνεία εἰς Οἰδίποδα Τύραννον τοῦ Σοφοκλέους, παρὰ τοῦ κυρίου Γ. Μιστριώτου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ τετάρτην, ὥρα 4—5 μ. μ.

Ἐξακολούθησις τῆς ἐλληνικῆς γραμματολογίας, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν παρασκευὴν καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 5—6 μ. μ.

Ἀρχαία ἱστορία, παρὰ τοῦ κυρίου Σ. Τσιβανοπούλου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶν μὲν σάββατον, ὥρα 4—5 μ. μ. κατὰ πᾶσαν δὲ δευτέραν καὶ τετάρτην, ὥρα 5—6 μ. μ.

Ἀνάπτυξις τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν διαλέκτων ἐπὶ διαλεκτικῶν ἐπιγραφῶν, παρὰ τοῦ κυρίου Μ. Δέφνερ, ὀφηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην καὶ πέμπτην, ὥρα 10—11 π. μ.

Ἱστορία τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν παρ' Ἑλλήσιν, ἰδίᾳ δὲ τῆς πλαστικῆς, παρὰ τοῦ κυρίου Κυριακοῦ Α. Μυλωνᾶ, ὀφηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην καὶ πέμπτην, ὥρα 5—6 μ. μ.

Πρακτικαὶ ἀσκήσεις ἐπὶ τῶν σωζομένων μνημείων, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, ἀπ᾽ τῆς ἐβδομάδος.

Ἑρμηνεία τῶν Ἀττικῶν τοῦ Πανσανίου, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, καθ' ὁρισθησομένην ἡμέραν καὶ ὥραν.

Ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας τὰ κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ Περικλέους, παρὰ τοῦ κυρίου Σ. Δάμπρου, ὑφηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην καὶ πέμπτην, ὥρα 5—6 μ. μ.

Ἑλληνικὴ γραφογνωσία μετ' ἀσκήσεων, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶν σάββατον, ὥρα 10—11 π. μ.

Περὶ τῶν πηγῶν τῆς καθόλου ἑλληνικῆς ἱστορίας, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, καθ' ὁρισθησομένης ἡμέρας καὶ ὥρας.

Ψυχολογία, παρὰ τοῦ κυρίου Χρ. Παπαδοπούλου, ὑφηγητοῦ, δις τῆς ἐβδομάδος.

Παιδαγωγικὴ, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, ἀπαξ τῆς ἐβδομάδος, καθ' ὁρισθησομένης ἡμέρας καὶ ὥρας.

6) Ἐν τῷ φυσικῷ τμήματι.

Πειραματικὴ φυσικὴ παρὰ τοῦ κυρίου Δ. Σ. Στρούμπου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, καθ' ἑκάστην, ὥρα 8—9 π. μ.

Ἀνωτέρα ὀπτική, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, πέμπτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 12—1 μ. μ.

Γενικὴ χημεία, παρὰ τοῦ κυρίου Α. Κ. Χρηστομάνου, τακτικοῦ καθηγητοῦ καὶ διευθυντοῦ τοῦ χημείου, καθ' ἑκάστην, ὥρα 8—9 π. μ.

Ἀσκήσεις πρακτικαὶ τῶν φαρμακοποιῶν, ἱατρῶν καὶ φυσικῶν ἐν τῷ χημείῳ, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, καθ' ἑκάστην, ὥρα 9—12 π. μ. καὶ 3—6 μ. μ.

Ὁργανικὴ χημεία, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, πέμπτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 4—5 μ. μ.

Ἀνατομία, ὀργανογραφία καὶ φυσιολογία τῶν φυτῶν, παρὰ τοῦ κυρίου Θ. Γ. Ὁρφανίδου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, πέμπτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 9—10 καὶ 11—12 π. μ.

Γεωλογία, παρὰ τοῦ κυρίου Κ. Μητσοπούλου, ἐκτάκτου καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 11—12 π. μ.

Ὁρυκτολογικαὶ ἀσκήσεις, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶν σάββατον, ὥρα 11—12 π. μ.

Ζωολογία, παρὰ τοῦ κυρίου Ἡρ. Μητσόπουλου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, καθ' ἑκάστην, πλὴν τοῦ σαββάτου, ὥρα 2—3 μ. μ.

Ἀσκήσεις ἐν τῷ φαρμακευτικῷ φροντιστηρίῳ καὶ πρακτικὸν φαρμακευτικὸν μάθημα διὰ τοὺς διδάκτορας τῆς Ιατρικῆς, παρὰ τοῦ κυρίου Γ. Ν. Ζαβιτσάνου, τακτικοῦ καθηγητοῦ καὶ διευθυντοῦ τοῦ φαρμακευτικοῦ φροντιστηρίου, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 2—4 μ. μ.

Φαρμακευτικὴ πειραματικὴ χημεία, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην, παρασκευὴν καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 4—5 μ. μ.

Χημεία ἐφηρμοσμένη εἰς τὴν Ιατρικὴν, παρὰ τοῦ κυρίου Ἰωάννου Γ. Ἰωάννου, ὑφηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν πέμπτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 4—5 μ. μ.

Πειραματικὴ φυσικὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Τιμολέοντος Α. Ἀργυροπούλου, ὑφηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν παρασκευὴν, ὥρα 4—5 μ. μ.

Ἀνωτέρα μαθηματικὴ ὀπτική, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν τετάρτην, ὥρα 4—5 μ. μ.

γ) Ἐν τῷ μαθηματικῷ τμήματι.

Θεωρητικὴ ἀστρονομία, παρὰ τοῦ κυρίου Α. Κ. Κοκκίδου ἐκτάκτου καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ παρασκευὴν, ὥρα 9—10 π. μ.

Στοιχεῖα ἀστρονομίας παρὰ τοῦ αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν τετάρτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 9—10 π. μ.

Θεωρητικὴ μηχανικὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Β. Λέκωνος, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ τετάρτην, ὥρα 10—11 π. μ.

Ἀνωτέρα ἄλγεβρα, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν παρασκευὴν καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 10—11 π. μ.

Ἀναλυτικὴ γεωμετρία, τρισδιάστατος καὶ διαφορικὸς ὑπολογισμός, παρὰ τοῦ κυρίου Ἀθ. Κυζικηνοῦ, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τετάρτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 8—9 μ. μ.

Κινηματική, παρὰ τοῦ κυρίου Ν. Χ. Νικολαΐδου, τακτικῶς
καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, ὥρα 5—6 μ. μ.

Τριγωνομετρία, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν παρασκευήν,
ὥρα 5—6 μ. μ.

ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΔΕΛΦΩΝ.

Ἀρχοντας Τιμολέωνος τοῦ Ἑμμενίδα, μηνὸς Θεοξενίου, βουλευόντων
Νικάνωρος τοῦ Λυσιμάχου, Ἀθάμβου τοῦ Πολυτιμίδα, Φίλων Στράτωνος
ἀπέδοτο ἐπ' ἑλευθερία τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Πυθίῳ κοράσια οἰκογενῆ τρία
οἷς ὀνόματα Ἑλένα, Ἀλεξάνδρα, Ἀρχὴ, τιμᾶς ἐν ἐνὶ ἀργυρίου μνᾶν δέκα
καὶ τὰν τιμὰν ἀπέχει πᾶσαν καθὼς ἐπίστευσαν ἐπ' ἑλευθερία τὰν ὄντων τῷ θε-
ῳ, ἐφ' ᾧ τε ἑλευθερά σῖμεν καὶ ἀνέραπτα ἀπὸ πάντων τὸν πάντε χρόνον μηδενὶ
μηδὲν ποθήμεν κατὰ μηδὲνα τρόπον· αἱ δὲ τις ἐφάπτοτο Ἑλένας ἢ Ἀλεξάν-
δρας ἢ Ἀρχοῦς ἐπὶ καταδουλισμῷ, βέβαιον παρεχόντω τῷ θεῷ καὶ τοῖς πεπιστευ-
κότοις τὰν ὄντων ὅτε ἀποδόμενος καὶ ὁ βεβαιωτὴρ καὶ ἄλλος ὁ παραπεχὼν ἐπ' ἑλευ-
θερίαν ἀφαιρέμενος, ἀζάμοι ὄντες καὶ ἀνυπόδοκοι πᾶσας δίκας καὶ ἑταίρας· βεβαι-
ωτὴρ κατὰ τοὺς νόμους τῆς πόλεως Λυσιμάχος Νικάνωρος· τὰν ὄντων φελάσσει Νικά-
νωρ Λυσιμάχου· μέγιστος αἱ ἱερεῖς τοῦ Ἀπόλλωνος Πολέμαρχος Δάμακος, Φίλων
Στρατῶν καὶ τῶν πολιτῶν Νικάνωρ Λυσιμάχου, Ἀθαμβὸς Πολυτιμίδα, Ἐπίνακος Νικο-
στράτου, Δίων Ξενοφάντου, Εὐκλῆς Ἀρχωνος, Σίλεικος Βαθύλου.

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη, κατακειμένη ἀναστρόφως παρὰ τὴν εἰσόδον
τῆς ἐν Δελφοῖς οἰκίας τοῦ διδασκάλου Δ. Ἰ. Δροσσοῦ, μικρὸν
ἀπωτέρω τῆς ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας ἀγορασθείσης
οἰκίας τοῦ Δ. Φράγκου, ἀνήκει πιθανώτατα εἰς τὸ μακρὸν πρὸς
νότον καὶ μεγαλοῦσι κρηπίδωμά, ὑπὲρ ὃ ἔκειτο ὁ ναὸς τοῦ
Πυθίου Ἀπόλλωνος, τὸ ἐπιγραφαῖς ἀπελευθερωτικαῖς κεκαλυμ-
μένον, ὃν μικρὸν μόνον μέρος ἀνασκαφέν καὶ ἀναγνωσθέν, μετὰ
τὰς πρώτας καὶ κατ' ἀνάγκην περιορισμένας ἐρεῦνας τοῦ Ὁ. Μόλ-
λερ, ἐπλήρωσεν ὅλον τόμον ὑπὸ τῶν Γάλλων Βροτέρ καὶ Φου-
κάρ ἐκδοθέντα. Καὶ ἦν μὲν, καθ' ὅσον οἶδα, ἀνέκδοτος ἐτι
τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον, ὅτε, διατρίβων ἐν Δελφοῖς, παρε-

Ἑκκλησιαστικὸν δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶν σάββατον, ὥρα 9—10 π. μ.

Διεθνὲς δίκαιον, παρὰ τοῦ κυρίου Σ. Στρίτ, ἐκτάκτου καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, πέμπτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 10—11 π. μ.

Πολιτικὴ δικονομία, παρὰ τοῦ κυρίου Ξενοφῶντος Ψαρᾶ, ἐκτάκτου καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ τετάρτην, ὥρα 10—11 1/2 π. μ.

Ἑρμηνεία τῶν τίτλων τοῦ Πανδέκτου de contrahenda emptione et de actionibus empti et venditi, παρὰ τοῦ κυρίου Β. Τ. Οἰκονομίδου, ἐπιτίμου καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τετάρτην, ὥρα 11—12 π. μ.

Διοικητικὸν δίκαιον, παρὰ τοῦ κυρίου Ἑμμ. Κοκκίνου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν μὲν παρασκευήν, ὥρα 2—3 μ. μ. κατὰ πᾶσαν δὲ τετάρτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 3—4 μ. μ.

Γαλλικὸν δίκαιον, παρὰ τοῦ κυρίου Ν. Δαμασκηνοῦ, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, πέμπτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 4—5 μ. μ.

Ῥωμαϊκὸν δίκαιον, ἐνοχικόν, καὶ μετὰ τοῦτο κληρονομικὸν δίκαιον, παρὰ τοῦ κυρίου Δ. Θεοφανοπούλου, ἐκτάκτου καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευήν, ὥρα 4—5 μ. μ.

Ῥωμαϊκὸν δίκαιον, παρὰ τοῦ κυρίου Π. Καλλιγᾶ, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 5—6 μ. μ.

Ποινικὴ δικονομία, παρὰ τοῦ κυρίου Κ. Ν. Κωστῆ, ἐκτάκτου καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, πέμπτην καὶ παρασκευήν, ὥρα 5—6 μ. μ.

Οἰκονομικὴ νομοθεσία, παρὰ τοῦ κυρίου Α. Κ. Οἰκονόμου, ὑφηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 10—11 π. μ.

Πολιτικὴ οἰκονομία, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ παρασκευήν, ὥρα 4—5 μ. μ.

Ἐμπορικὸν δίκαιον, παρὰ τοῦ κυρίου Δ. Γ. Ῥάλλη, ὑφηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ πέμπτην, ὥρα 2—4 μ. μ.

Συνταγματικὸν δίκαιον, παρὰ τοῦ κυρίου Θ. Ν. Φλογαΐτου, ὑφηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ σάββατον, ὥρα 10—12 π. μ.

Μεταλλικὸν δίκαιον, παρὰ τοῦ κυρίου Ι. Μοσχονησίου, ὑφηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, ὥρα 2—3 μ. μ.

Πολιτικὴ οἰκονομία, παρὰ τοῦ κυρίου Τ. Ἀδαμοπούλου, ὑφηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 3—4 μ. μ.

Καταστατικὴ, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ πέμπτην, ὥρα 5—4 μ. μ.

Συνταγματικὸν δίκαιον, παρὰ τοῦ κυρίου Α. Στοῦτη, ὑφηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 10—11 π. μ.

Φυσικὸν δίκαιον, παρὰ τοῦ κυρίου Ν. Καζάκη, ὑφηγητοῦ, καθ' ὁρισθησάμενας ἡμέρας καὶ ὥρας.

Διοικητικὸν δίκαιον, παρὰ τοῦ κυρίου Χ. Ἀγγελάκη, ὑφηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 2—3 μ. μ.

Δημοσιολογία, παρὰ τοῦ κυρίου Ι. Ζωγράφου, ὑφηγητοῦ, καθ' ὁρισθησάμενας ἡμέρας καὶ ὥρας.

Γ) Ἐν τῇ Ἱατρικῇ Σχολῇ.

Κλινικὴ ἱατρικὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Χ. Πρεταντέρου Τυπάλδου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, καθ' ἑκάστην, πλὴν τῆς πέμπτης, ὥρα 8—9 π. μ.

Κλινικὴ ἱατρικὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Γ. Α. Μακῆ, τακτικοῦ καθηγητοῦ, καθ' ἑκάστην, πλὴν τῆς πέμπτης, ὥρα 9—10 π. μ.

Ύγιεινὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Σ. Μπαλάνου, τακτικοῦ καθηγητοῦ καὶ διευθυντοῦ τοῦ νοσοκομείου τῶν συμφιλικῶν νοσημάτων, κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ τετάρτην, ὥρα 9—10 π. μ.

Συμφιλικὰ νοσήματα, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην καὶ πέμπτην, ὥρα 12—1 μ. μ.

Κλινικὴ τῶν συμφιλικῶν νοσημάτων, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν μὲν δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 12—1 μ. μ. κατὰ πᾶσαν δὲ τρίτην καὶ πέμπτην, ὥρα 2—4 μ. μ.

Ἀνατομία, παρὰ τοῦ κυρίου Δαμιανοῦ Γεωργίου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, καθ' ἑκάστην, ὥρα 10—11 π. μ.

Εἰδικὴ νοσολογία, παρὰ τοῦ κυρίου Γ. Καραμήτσα, ἐκτάκτου καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευήν, ὥρα 10—11 π. μ.

Ἀστυκλινική, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, πέμπτην καὶ παρασκευήν, ὥρα 2—4 μ. μ.

Γενικὴ παθολογικὴ ἀνατομία, παρὰ τοῦ κυρίου Μ. Χατζημήλη, ἐκτάκτου καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, πέμπτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 10—11 π. μ.

Ἀσκήσεις μικροσκοπικαί, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, καθ' ἑκάστην, ὥρα 2—4 μ. μ.

Χειρουργικὴ κλινικὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Θ. Ἀρεταίου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, καθ' ἑκάστην, ὥρα 10 1/2—12 π. μ.

Χειρουργικὴ παθολογία, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, πέμπτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 5—6 μ. μ.

Μαιευτικὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Μ. Βενιζέλου, τακτικοῦ καθηγητοῦ καὶ διευθυντοῦ τοῦ μαιευτηρίου, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τρίτην, πέμπτην καὶ παρασκευήν, ὥρα 11—12 π. μ.

Νοσήματα τῶν γυναικῶν, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν τετάρτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 11—12 π. μ.

Παθολογία τῶν παιδῶν, παρὰ τοῦ κυρίου Α. Βιτσάρη, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τετάρτην, πέμπτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 11—12 π. μ.

Ἱστορία τῆς ἰατρικῆς, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ παρασκευήν, ὥρα 2—3 μ. μ.

Ἑγκυκλοπαιδεῖα καὶ μεθοδολογία τῆς ἰατρικῆς, παρὰ τοῦ κυρίου Π. Γ. Κυριακοῦ, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, ὥρα 11—12 π. μ.

Γενικὴ παθολογία καὶ θεραπευτικὴ, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, πέμπτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 3—4 μ. μ.

Φαρμακολογία, παρὰ τοῦ κ. Θ. Ἀφεντούλη, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευήν, ὥρα 12—1 μ. μ.

Χειρουργία μετὰ τοπογραφικῆς ἀνατομίας, παρὰ τοῦ κυρίου Παύλου Ἰωάννου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευήν, ὥρα 1—2 μ. μ.

Ἀσκήσεις χειρουργικῆς καὶ τοπογραφικῆς ἀνατομίας, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, ἐπὶ τῶν ἐκάστοτε τυγχανόντων πτωμάτων.

Φυσιολογία, παρὰ τοῦ κυρίου Ἰ. Ζωχιοῦ, ἐκτάκτου καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, πέμπτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 1—2 μ. μ.

Ἀστυκλινική, παρὰ τοῦ κυρίου Δ. Γ. Ὁρφανίδου, τακτικοῦ καθηγητοῦ καὶ διευθυντοῦ τῆς ἀστυκλινικῆς, καθ' ἐκάστην, ὥρα 2—4 μ. μ.

Ὁφθαλμικὰ πάθη, παρὰ τοῦ κυρίου Δ. Ἀναγνωστάκη, τακτικοῦ καθηγητοῦ καὶ διευθυντοῦ τοῦ ὀφθαλμιατρείου, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 2—3 μ. μ.

Ὁφθαλμιατρικὴ κλινικὴ, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 3—4 μ. μ.

Εἰδικὴ παθολογία καὶ θεραπευτικὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Κ. Δηλιγιάννη, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶν μὲν σάββατον, ὥρα 2—3 μ. μ. κατὰ πᾶσαν δὲ δευτέραν, τετάρτην καὶ πέμπτην, ὥρα 4—5 μ. μ.

Ἰατροδικαστικὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Δ. Πάλλη, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ παρασκευὴν, ὥρα 3—4 μ. μ.

Ἰατρικὴ φυσιολογία (περὶ τῶν λειτουργιῶν τοῦ νευρικοῦ συστήματος), παρὰ τοῦ κυρίου Κ. Βουσάκη, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 3—4 μ. μ.

Εἰδικὴ νοσολογία καὶ θεραπευτικὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Δ. Αἰγινητοῦ, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, παρασκευὴν καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 4—5 μ. μ.

Χειρουργικὴ παθολογία, παρὰ τοῦ κυρίου Σ. Μαγγίνα, ἐκτάκτου καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 5—6 μ. μ.

Γενικὴ νοσολογία καὶ ὑγιεινὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Γ. Πρενάρη, τακτικοῦ καθηγητοῦ, καθ' ὁρισθησομένας ἡμέρας καὶ ὥρας.

Μαιευτικὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Δ. Κόνσολα, ὑφηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τετάρτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 11—12 π. μ.

Ἰατροδικαστικὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Δ. Γεωργαντά, ὑφηγητοῦ,

κατὰ πᾶσαν τρίτην, πέμπτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 2—3 μ. μ.

Τοξολογία μετὰ πρακτικῶν ἀσκήσεων, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν πέμπτην, ὥρα 4—5 μ. μ.

Μαιευτική, παρὰ τοῦ κυρίου Κ. Δ. Χατζίσκου ὕφηγτοῦ, καθ' ὁρισθησομένης ἡμέρας καὶ ὥρας.

Χειρουργικὴ παθολογία, παρὰ τοῦ κυρίου Σ. Σκαδαρίση, ὕφηγτοῦ, κατὰ πᾶσαν μὲν πέμπτην, ὥρα 2—3 μ. μ. κατὰ πᾶν δὲ σάββατον, ὥρα 12—1 μ. μ.

Ὁφθαλμολογία, παρὰ τοῦ κυρίου Ν. Δελλαπόρτα, ὕφηγτοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευήν, ὥρα 4—5 μ. μ.

Δημοσία ὑγιεινὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Ι. Χ. Βάρδα, ὕφηγτοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 11—12 π. μ.

Συστηματικὴ ἀνατομική, παρὰ τοῦ κυρίου Δουκῆ Παπαϊωάννου, ὕφηγτοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευήν, ὥρα 5—6 μ. μ.

Γυναικολογία, παρὰ τοῦ κυρίου Δ. Καρέκλη, ὕφηγτοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευήν, ὥρα 3—4 μ. μ.

Γυναίκοιολογία, παρὰ τοῦ κυρίου Γ. Τζανιτοπούλου, ὕφηγτοῦ, καθ' ὁρισθησομένης ἡμέρας καὶ ὥρας.

Χειρουργικὴ παθολογία, παρὰ τοῦ κυρίου Η. Δ. Πατρικίου, ὕφηγτοῦ, καθ' ὁρισθησομένης ἡμέρας καὶ ὥρας.

Χειρουργία, παρὰ τοῦ κυρίου Τ. Δούη, ὕφηγτοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, πέμπτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 3—4 μ. μ.

Ἀνατομία, παρὰ τοῦ κυρίου Χ. Ὀλυμπίου, ὕφηγτοῦ, καθ' ὁρισθησομένης ἡμέρας καὶ ὥρας.

Δ) Ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ Σχολῇ.

δ) Ἐν τῷ φιλολογικῷ τμήματι.

Ἱστορία τῆς ἀρχαίας τέχνης, παρὰ τοῦ κυρίου Ἀθ. Ψουσιπούλου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην καὶ παρασκευήν, ὥρα 8—9 π. μ.

Ἐν τῷ φροντιστηρίῳ, ἐρμηνεία Πανσανίου, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν τετάρτην, ὥρα 8—9 π. μ.

Ἀρχαιολογικαὶ ἀσκήσεις, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶν σάββατον, ὥρα 8—9 π. μ.

Ἑρμηνεία εἰς τὴν Ζ τῆς Ἰλιάδος, παρὰ τοῦ κυρίου Σ. Φωτεικλίου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, ὥρα 8—9 π. μ.

Ἑγκυκλοπαίδεια καὶ μεθερλογία τῶν φιλολογικῶν ἐπιστημῶν, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν μὲν πέμπτην, 8—9 π. μ. κατὰ πᾶσαν δὲ τρίτην, ὥρα 11—12 π. μ.

Ἑρμηνεία Θουκυδίδου, ἐν τῷ φροντιστηρίῳ, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, ὥρα 9—10 π. μ.

Ἱστορία τῆς φιλοσοφίας, παρὰ τοῦ κυρίου Ν. Κατζί, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν μὲν τετάρτην, ὥρα 9—10 π. μ. κατὰ πᾶσαν δὲ δευτέραν, παρασκευὴν καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 10—11 π. μ.

Ἑρμηνεία εἰς τὰ Τακτικὰ χρονικά, παρὰ τοῦ κυρίου Βιδ. Καστόρη, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ τρίτην, ὥρα 9—10 π. μ.

Ἱστοριογραφία τῶν Ῥωμαίων καὶ εἰσαγωγή εἰς Τάκτον, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν πέμπτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 9—10 π. μ.

Ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, παρὰ τοῦ κυρίου Κ. Παπαρρηγοπούλου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, τετάρτην καὶ πέμπτην, ὥρα 10—11 π. μ.

Φιλοσοφία τῆς ἱστορίας, εἰσαγωγή εἰς τὰ ἐμφυροσμένον μέρος, καὶ ἀκολούθως περὶ αἰανῶν πολιτισμῶν, παρὰ τοῦ κυρίου Φ. Πυλαρικοῦ, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 11—12 π. μ.

Ἑλληνικὴ μετρική, παρὰ τοῦ κυρίου Α. Χ. Σεμτέλου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην, παρασκευὴν καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 11—12 π. μ.

Γυμνασιακὴ παιδαγωγία καὶ διδασκαλία, παρὰ τοῦ κυρίου Ι. Πενταζίδου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν πέμπτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 11—12 π. μ.

Κριτικὴ καὶ ἐρμηνευτικὴ, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 3—4 π. μ.

Ἑρμηνεία τοῦ Α τῆς Ἰλιάδος, παρὰ τοῦ κυρίου Κ. Σ. Κόντου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ τρίτην, ὥρα 12—1 μ. μ.

Ἐν τῷ φροντιστηρίῳ, παλαιογραφικὰ προβλήματα καὶ ἀσκησις εἰς τὸ ἑλληνιστὶ γράφειν, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν πέμπτην, παρασκευὴν καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 12—1 μ. μ.

Λογικὴ, καὶ μετὰ τὸ τέλος αὐτῆς μεταφυσικὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Φιλίππου Ἰωάννου, καθηγητοῦ καὶ διευθυντοῦ τοῦ φιλολογικοῦ φροντιστηρίου, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τρίτην καὶ πέμπτην, ὥρα 3—4 μ. μ.

Ἀσκήσεις ἐν τῷ φιλολογικῷ φροντιστηρίῳ, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶν σάββατον, ὥρα 3—4 μ. μ.

Ἑρμηνεία ἐπιφθῶν Ὀρατίου, ἐν τῷ φιλολογικῷ φροντιστηρίῳ, καὶ ἀσκήσις εἰς τὸ λατινιστὶ γράφειν, παρὰ τοῦ κυρίου Σ. Α. Κουμανοῦδου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην καὶ πέμπτην, ὥρα 4—5 μ. μ.

Ἑρμηνεία εἰς Οἰδίποδα Τύραννον τοῦ Σοφοκλέους, παρὰ τοῦ κυρίου Γ. Μιστριώτου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ τετάρτην, ὥρα 4—5 μ. μ.

Ἐξακολούθησις τῆς ἑλληνικῆς γραμματολογίας, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν παρασκευὴν καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 5—6 μ. μ.

Ἀρχαία ἱστορία, παρὰ τοῦ κυρίου Σ. Τσιβανοπούλου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶν μὲν σάββατον, ὥρα 4—5 μ. μ. κατὰ πᾶσαν δὲ δευτέραν καὶ τετάρτην, ὥρα 5—6 μ. μ.

Ἀνάπτυξις τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν διαλέκτων ἐπὶ διαλεκτικῶν ἐπιγραφῶν, παρὰ τοῦ κυρίου Μ. Δέφνερ, ὁρηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην καὶ πέμπτην, ὥρα 10—11 π. μ.

Ἱστορία τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν παρ' Ἑλλήσιν, ἰδίᾳ δὲ τῆς πλαστικῆς, παρὰ τοῦ κυρίου Κυριακοῦ Α. Μυλωνᾶ, ὁρηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην καὶ πέμπτην, ὥρα 5—6 μ. μ.

Πρακτικαὶ ἀσκήσεις ἐπὶ τῶν σωζομένων μνημείων, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, ἀπαξ τῆς ἐβδομάδος.

Ἑρμηνεία τῶν Ἀττικῶν τοῦ Παισανίου, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, καθ' ὁρισθησομένην ἡμέραν καὶ ὥραν.

Ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας τὰ κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ Περικλέους, παρὰ τοῦ κυρίου Σ. Δάμπρου, ὑψηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην καὶ πέμπτην, ὥρα 5—6 μ. μ.

Ἑλληνικὴ γραφογνωσία μετ' ἀσκήσεων, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶν σάββατον, ὥρα 10—11 π. μ.

Περὶ τῶν πηγῶν τῆς καθόλου ἑλληνικῆς ἱστορίας, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, καθ' ὁρισθησομένης ἡμέρας καὶ ὥρας.

Ψυχολογία, παρὰ τοῦ κυρίου Χρ. Παπαδοπούλου, ὑψηγητοῦ, δις τῆς ἐβδομάδος.

Παιδαγωγικὴ, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος, καθ' ὁρισθησομένης ἡμέρας καὶ ὥρας.

6) Ἐν τῷ φυσικῷ τμήματι.

Ἡερματικὴ φυσικὴ παρὰ τοῦ κυρίου Δ. Σ. Στρούμπου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, καθ' ἑκάστην, ὥρα 8—9 π. μ.

Ἀνωτέρα ὀπτική, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, πέμπτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 12—1 μ. μ.

Γενικὴ χημεία, παρὰ τοῦ κυρίου Α. Κ. Χρηστομάνου, τακτικοῦ καθηγητοῦ καὶ διευθυντοῦ τοῦ χημείου, καθ' ἑκάστην, ὥρα 8—9 π. μ.

Ἀσκήσεις πρακτικαὶ τῶν φαρμακοποιῶν, ἱατρῶν καὶ φυσικῶν ἐν τῷ χημείῳ, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, καθ' ἑκάστην, ὥρα 9—12 π. μ. καὶ 3—6 μ. μ.

Ὁργανικὴ χημεία, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, πέμπτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 4—5 μ. μ.

Ἀνατομία, ὀργανογραφία καὶ φυσιολογία τῶν φυτῶν, παρὰ τοῦ κυρίου Θ. Γ. Ὁρφανίδου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, πέμπτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 9—10 καὶ 11—12 π. μ.

Γεωλογία, παρὰ τοῦ κυρίου Κ. Μητσοπούλου, ἐκτάκτου καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, ὥρα 11—12 π. μ.

Ὁρυκτολογικαὶ ἀσκήσεις, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶν σάββατον, ὥρα 11—12 π. μ.

Ζωολογία, παρὰ τοῦ κυρίου Ἡρ. Μητσπούλου, τακτικοῦ καθηγητοῦ, καθ' ἑκάστην, πλὴν τοῦ σαββάτου, ὥρα 2—3 μ. μ.

Ἀσκήσεις ἐν τῷ φαρμακευτικῷ φροντιστηρίῳ καὶ πρακτικὸν φαρμακευτικὸν μάθημα διὰ τοὺς διδάκτορας τῆς ἰατρικῆς, παρὰ τοῦ κυρίου Γ. Ν. Ζαβιτσάνου, τακτικοῦ καθηγητοῦ καὶ διευθυντοῦ τοῦ φαρμακευτικοῦ φροντιστηρίου, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευήν, ὥρα 2—4 μ. μ.

Φαρμακευτικὴ πειραματικὴ χημεία, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν, τετάρτην, παρασκευὴν καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 4—5 μ. μ.

Χημεία ἐφαρμοσμένη εἰς τὴν ἰατρικὴν, παρὰ τοῦ κυρίου Ἰωάννου Γ. Ἰωάννου, ὑφηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν πέμπτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 4—5 μ. μ.

Πειραματικὴ φυσικὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Τιμοθέοντος Α. Ἀργυροπούλου, ὑφηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν παρασκευὴν, ὥρα 1—2 μ. μ.

Ἀνωτέρα μαθηματικὴ ὀπτική, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν τετάρτην, ὥρα 4—5 μ. μ.

γ) Ἐν τῷ μαθηματικῷ τμήματι.

Θεωρητικὴ ἀστρονομία, παρὰ τοῦ κυρίου Α. Κ. Κοκκίδου ἐκτάκτου καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ παρασκευὴν, ὥρα 9—10 π. μ.

Στοιχεῖα ἀστρονομίας παρὰ τοῦ αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν τετάρτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 9—10 π. μ.

Θεωρητικὴ μηχανικὴ, παρὰ τοῦ κυρίου Β. Λάκωνος, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν δευτέραν καὶ τετάρτην, ὥρα 10—11 π. μ.

Ἀνωτέρα ἀλγεβρα, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν παρασκευὴν καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 10—11 π. μ.

Ἀναλυτικὴ γεωμετρία, τρισδιάστατος καὶ διαφορικὸς ὑπολογισμός, παρὰ τοῦ κυρίου Ἀθ. Κυζικηνοῦ, τακτικοῦ καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τετάρτην καὶ πᾶν σάββατον, ὥρα 8—9 μ. μ.

Κινηματική, παρὰ τοῦ κυρίου Ν. Χ. Νικολαΐδου, τακτικῶς καθηγητοῦ, κατὰ πᾶσαν τρίτην, ὥρα 5—6 μ. μ.

Τριγωνομετρία, παρὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν παρασκευὴν, ὥρα 5—6 μ. μ.

ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΔΕΛΦΩΝ.

Ἀρχοντας Τιμολέωνος τοῦ Ἑμμενίδα, μηγὸς Θεοξενίου, βουλευόντων Νικάνωρος τοῦ Λυσιμάχου, Ἀθάμβου τοῦ Πολυτιμίδα, Φίλων Στράτωνος ἀπέδοτο ἐπ' ἑλευθερία τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Πυθίῳ κοράσια οἰκογενῆ τρία οἷς ὀνόματα Ἑλένα, Ἀλεξάνδρα, Ἀρχὼ, τιμᾶς ἐν ἐνὶ ἀργυρίου μῶν δέκα· καὶ τὰν τιμὰν ἀπέχει πᾶσαν καθὼς ἐπίστανσαν ἐπ' ἑλευθερία τὰν ὄντων τῷ θεῷ, ἐφ' ᾧ τε ἑλευθερά εἰμεν καὶ ἀνέφακτα ἀπὸ πάντων τὸν πάντα χρόνον μηδενὶ μηδὲν ποθόμεντα κατὰ μηδένα τρόπον· αἱ δὲ τις ἐφάπτοτο Ἑλένας ἢ Ἀλεξάνδρας ἢ Ἀρχοῦς ἐπὶ καταδουλισμῷ, βέβαιον παρεχόντω τῷ θεῷ καὶ τοῖς πεπιστευκότοις τὰν ὄντων ὅτε ἀποδόμενος καὶ ὁ βεβαιωτὴρ καὶ ἄλλος ὁ παρατυχὼν ἐπ' ἑλευθερίαν ἀφαιρέμενος, ἀξέμιοι ὄντες καὶ ἀνυπόδοκοι πᾶσας δικὰς καὶ ζαμίας· βεβαιωτὴρ κατὰ τοὺς νόμους τῆς πόλεως Λυσίμαχος Νικάνωρος· τὰν ὄντων φυλάσσει Νικάνωρ Λυσιμάχου· μέγιστοι οἱ ἱερεῖς τοῦ Ἀπόλλωνος Πολέμαρχος Ἀδάμωνος, Φίλων Στρατάρχου καὶ τῶν πολιτῶν Νικάνωρ Λυσιμάχου, Ἀθαμβὸς Πολυτιμίδα, Ἐπίσκοπος Νικολοστράτου, Δίων Ξενοφάντου, Βύκλῃς Ἀρχῶνος, Σίλεικος Βαβύλου.

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη, κατακειμένη ἀναστρόφως παρὰ τὴν εἰσοδὸν τῆς ἐν Δελφοῖς οἰκίας τοῦ διδασκάλου Δ. Ἰ. Δροσσοῦ, μικρὸν ἀπωτέρω τῆς ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας ἀγορασθείσης οἰκίας τοῦ Δ. Φράγκου, ἀνήκει πιθανώτατα εἰς τὸ μακρὸν πρὸς νότον καὶ μεγαλόλιθον κρηπίδωμά, ὑπὲρ ὃ ἔκειτο ὁ ναὸς τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος, τὸ ἐπιγραφαις ἀπελευθερωτικαῖς κεκαλυμμένον, ὃν μικρὸν μόνον μέρος ἀνασκαφέν καὶ ἀναγνωσθῆν, μετὰ τὰς πρώτας καὶ κατ' ἀνάγκην περιωρισμένας ἐρεῦνας τοῦ Ὁ. Μύλλερ, ἐπλήρωσεν ὅλον τόμον ὑπὸ τῶν Γάλλων Βεοτέρ καὶ Φουκάρ ἐκδοθέντα. Καὶ ἦν μὲν, καθ' ὅσον οἶδα, ἀνέκδοτος ἐν τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον, ὅτε, διατρίβων ἐν Δελφοῖς, παρε-

κάλεσα τὸν ἰδιοκτῆτην ἵνα ἐπιτρέψῃ τὴν μετακίνησιν τοῦ λίθου καὶ τὴν λήψιν ἐκτυπώματος χαρτίνου, ἔκτοτε δ' ἐδημοσιεύθη πλημμελῶς ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 4252 (1878) φύλλῳ τῆς ἐφημερίδος «Παλιγγενεσίας».

Ἐὰν δὲ μὴ πλανῶμαι, ἡ ἄνω μεταγραφὴ, ἐξαχθεῖσα ἐκ δύο χαρτίνων ἐκτυπωμάτων, ὧν τὸ ἕτερον ὀφείλω τῇ φιλομούσῳ φροντίδι τοῦ Δελφοῦ κ. Ἐρωτοκρίτου Ἀθανασιάδου, καὶ ἀντιπαραβληθεῖσα πρὸς ἀτελὲς ἄλλως ἀντίγραφον ὑπ' αὐτοῦ τούτου κατόπιν ληφθὲν, εἶναι ἀκριβές.

Παρατηρητέα δὲ ἰδίως τὰ ἐξῆς. Τὸ ἀπέδοτο ἐπ' ἐλευθερίᾳ (sic) τοῦ τρίτου στίχου σπανιώτερον ἐν ταῖς δελφικαῖς ἀπελευθερώσεσι, λεγούσαις συνήθως τὸ ἀπλοῦν ἀπέδοτο καὶ ἀπέδοτο, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀνύπαρκτον (ἴδε Inscriptions recueillies à Delphes par Wescher et Foucart ἀριθ. 177 καὶ 277). — Τὸ τοῦ τετάρτου στίχου *εἰμαῖς ἐν ἐνὶ ἀργυρίου μνᾶρ δέκα*, καθ' ὅσον παρετήρησα ἐπιτροχάδην διελθὼν τὰς δελφικὰς ἐπιγραφὰς, πρωτοφανές. Πότερον δὲ σημαίνει· «ἐκαστον τῶν τριῶν εἰς ἐλευθερίαν ἀποδιδομένων κορασίῳ τιμῆς μνῶν δέκα;» ἢ «τιμῆς ἐν ὄλῳ (ὑφ' ἐν ὁμοῦ) καὶ τὰ τρία κοράσια ἀργυρίου μνῶν δέκα;» Τὸ μὲν ποσὸν τοῦ τιμήματος ἀντιπαραβαλλόμενον πρὸς τὰς ἐν ταῖς δεδημοσιευμέναις δελφικαῖς ἐπιγραφαῖς συνήθεις τιμὰς, πείθει μᾶλλον ὅτι περὶ τοῦ ὅλου τιμήματος λέγει ἡ ἐπιγραφή, τοῦ δὲ καθ' ἑκαστον ἀπελευθερούμενον σῶμα προσδιορισμοῦ τῆς τιμῆς ἔχομεν ἱκανὰ παραδείγματα, ὡς ἐν ἀρ. 111, 119 τῆς ἄνω μνησθείσης συλλογῆς («ἐκαστον τούτων τιμᾶς ἀργυρίου μνῶν τριῶν»). — Τὸ τοῦ πέμπτου στίχου ἀπέχει σπάνιον ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ταύταις, ἐν αἷς συνήθως ἀπαντᾷ τὸ ἀπλοῦν *ἔχει*· ἀλλ' ἴδε ἀρ. 291 τῆς αὐτῆς συλλογῆς. — Τοῦ ἐν ὀγδῷ στίχῳ *παρεχόντω* ὁ ἰδιόζων τύπος συχνότατος ἐν τῷ δελφικῷ ἀρχεῖῳ· *παρεχόντω*, *ἐόντω*, *ἐπικριθέντω*, *παραμενιάντω* κλπ. — Ὡσαύτως δὲ συνηθέστατος ἐν τοῖς δελφικαῖς συμβολαῖς ὁ ἐν στίχοις 8—9 τύπος *πειπιστευκότοις* (*ἄνδροις*, *ἰόντοις*, *ιερέοις*, *ἐτέροις* *δεκαετηρίοις*). — Ἐν στίχοις 9—10 ἀναγινώσκεται σαφὲς ἐπ' ἐλευθερίαν ἀφαιρεῖμενος

(=ἀφαιρούμενος, κατὰ μέσσην διάθεσιν) ἀντὶ τοῦ συνήθως ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ταύταις ἀπαντῶντος *συλλέων, συλλέοντες*, καὶ ἀνάγεται ἡ μνήμη εἰς τὴν τοῦ ἀττικοῦ δικαίου *ἀφαίρειν εἰς ἐλευθερίαν*, ἀν καὶ ἐνταῦθα δίκη ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας φαίνεται περιττή. — Ἐν τῇ αὐτῇ στίχῳ διέκρινα *ὄντες*, οὐχὶ *έόντες*, ὡς ὁ κ. Ἀθανασιάδης. — Τὸ τὰν ὦνδρ φυλάσσει τοῦ 11ου στίχου οὐχὶ νέον, διότι ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς ἀναγινώσκομεν *ὦνδ ἐν τῷ ἱερῷ καὶ παρὰ τὸν ναόρον*, συνήθη θεματοφύλακα (ἀρ. 247, 248), ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν *ἐπαρὰ Ξένωνα τὸν ἱερῆς* (ἀρ. 319). Καὶ τὰ ἀντίγραφα δὲ οὕτω πολλάκις τριτοῖς πρὸς φύλαξιν παρέδιδοντο *ἐτὸ ἀντίγραφον παρὰ Παγκλῆς* (ἀρ. 247, 248), *ἐτὸ ἀντίγραφον φυλάξορτι οἱ ἱερεῖς τοῦ Ἀπόλλωνος* (ἀρ. 266).

Σ. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ.

ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ ΑΡΘΡΟΥ ΕΚ ΤΗΣ ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑΣ.

Ἐν τῇ Παλιγγενεσίᾳ, ἐφημερίδι τῶν Ἀθηνῶν πολιτικῇ, ἐδημοσιεύθη πρὸ ἐννέα σχεδὸν μηνῶν (φύλλῳ τῆς 18 Ἀπριλίου 1878) ἐν ἄρθρον ἡμέτερον, τὸ ὁποῖον ἐγράφη πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ προκαλέσῃ συζήτησιν ἐπὶ ἐνὸς ἱστορικοῦ ἀντικείμενου, ἀναφυέντος πάνυ παραδόξως τότε. Ἐπειδὴ ὁμως τὸ ἄρθρον ἐκείνο ἔμεινεν ἀπαρατήρητον καὶ συζητήσις οὐδεμία ἐγένετο παρὰ τῶν ἀρμοδίων, ἐξακολουθοῦσι δὲ οἱ τῆς Βερολινείου Ἀρχαιολογικῆς ἐφημερίδας φιλόλογοι συντάσσοντες ὁπῶς πρότερον τὰ λήμματα τῶν ἐν αὐτῇ ἐκδιδομένων ἐπιγραφῶν τῆς Ὀλυμπίας, (ἴδε τὸ τελευταῖον αὐτῆς τεύχος τοῦ 1878, *drittes Heft*, ἐν σελ. 143, ἐν τῷ λήμματι τῆς 192 ἐπιγρ.) ἐκρίναμεν εὐλογον νὰ ἀνατυπώσωμεν καὶ ἐν τῇ Ἀθηναίῳ τὸ εἰρημένον τῆς Παλιγγενεσίας ἄρθρον, ἵνα γίνη οὕτω γνωστότερον. Ἴδου αὐτό.

«Μία γυνὴ οὐκ ἔστιν ἱστορία.»

« Ἐν Ἑλλάδι μέχρι τοῦδε ἐγνωρίζοντο ὑπάρχοντα ἐκ τῶν πρὸ ἡμῶν χρόνων κτίσματα Κυκλώπεια, Ἑλληνικά, Ῥωμαϊκά, Βυζαντινά, Φραγκικά (σὺν τοῖς τῶν Γενουσησίων καὶ Βενετῶν) καὶ τέλος Τούρκικα. Τώρα δὲ ἀπὸ τοῦ σωτηρίου ἔτους 1875, ἀφ' οὗτου δηλ. ἤρξαντο αἱ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀνακαταί, χάρις εἰς τὴν ἐξυδέρκειαν τῶν λογίων Γερμανῶν, οἵτινες ἐκεῖ ἐπιστατεύον, ἀνεκαλύφθησαν καὶ ἀνακαλύπτονται εἰς πλῆθος μέγα καὶ ἑλαιοειδῆ κτίσματα, τὰ ὅποια διαγνωθέντα δῆθεν ἀναμαρτήτως ὡς ταῦτα, διακηρύσσονται ἐν ταῖς Ἑκθέσεσι ταῖς πεμπομέναις εἰς Βερολίον· ἐκείθεν δὲ ἀναπέμπεται τὸ νέον καὶ εἰς ἡμᾶς, ἵνα ἐξαχθῶμεν τῆς παχυλῆς ἀμαθείας, εἰς ἣν ἡμεῖς βαδισμένοι μέχρι τοῦδε, ἀγνοοῦντες τὴν πάτριόν μας ἱστορίαν. Ἀξιολόγητος τῷ ὄντι ὁ Ἰάκωθος Φάλλμεράνερ, ὅστις ἀπέθανε πρὸ τοῦ 1875 καὶ δὲν ἔζησε ν' ἀκούσῃ καὶ ταύτην τὴν εὐχάριστον ἀνακάλυψιν, ἥτις ἤθελεν ἰσχυροποιήσῃ μεγάλως τὰς περὶ παντελοῦς ἐξοντώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐν τῷ Μεσσηνίᾳ ἰδέας του. Ὁ δυστυχὴς ἐκ Τυρόλου ἱστορικὸς δὲν εἶχεν ἀνχνεύσει ἐν Μωρέᾳ Σλαβικά κτίρια, καὶ ἀπέθνησκεν ἴσως διὰ τοῦτο ἀπληπισμένος. Τώρα ἂς χαίρῃ τοῦλάχιστον ἡ ψυχὴ του μαυθάνουσα ἐκ βιβλίων, φυλλαδίων καὶ ἐφημερίδων τοῦ Βερολίνου, ὅτι πολυπληθὴ παρὰ τὸν νῦν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἐν τῇ Ἀλταίᾳ αἰῶνται τὰ εὐκλεῆ λείψανα τῆς ἐν Πελοποννήσῳ ποτὲ ἐπακρατήσεως τῶν Σλάβων. Ἀλλὰ δὲν μὲν λέγουσι οἱ πανδαήμονες αὗτοι ἄνδρες, οἱ μετὰ τῆς πεποιθήσεως ταῦτα διασκεπάζοντες, πόθεν ἔχουν ἀρκετὴ τὴν κακὴν αὐτῶν γνώσιν; διότι ἐπιγραφὰ δὲν προήχθησαν εἰς μέσον μαρτυροῦσαι τοιοῦτό τι, αἱ δὲ γενικαί τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τέχνης ἱστορίαι ὅπως σιγῶσι περὶ ρυθμοῦ τινος ἢ τρόπου οἰκοδομίας οἰκείου τοῖς παλαιῶις Σλάβοις· ποῖον λοιπὸν εἶναι τὸ νέον τεμνέριον, τὸ ὅπολον ἐπεισεν αὐτοὺς νὰ βαπτίσωσι μετὰ τὸ Σλαβικὸν ὄνομα τὰ ἔσθια ἐκεῖνα τεχνία οἰκήσεων καὶ νὰ τὰ διαστείλωσι μάλιστα ῥητῶς ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν; ἄρα γε ἡ πολλὴ αὐτῶν ἀτεχνία, ἢ τὸ κατὰ βῆθι διάφορα στρώμα γῆς, ἐν ᾧ ἀνεγείσκονται; Ἀλλ' εἶναι δυνατόν ταῦτα νὰ λαμβάνωνται ὡς ἀσφαλῆ

ἢ καὶ πιδανὰ γνωρίσματα τῆς ἐξ ὁρισμένου τινὸς ἔθνους καταγωγῆς κατοικούντων; Ἡ ἔχουσιν ἴσως αὐτοὶ ἐκ παλαιῶν χρόνων ἐν τῇ πατρίδι των κτίσματα ὅμοια διαταρούμενα ἔτι καὶ νῦν, ἅπερ νὰ ἔμειναν εἰς ἡμᾶς ἄγνωστα, διότι ῥῆν ἤξιωσέ τις μέχρι τοῦδε νὰ τὰ ἀπεικονίσῃ καὶ ἐκδώσῃ εἰς δόξαν τῆς Σλαβικῆς φυλῆς; Ἐκπομπούμεν νὰ τὸ μάθωμεν καὶ, ἂν τὸ πρᾶγμα ἀληθεύσῃ, ὅτι λυπηθῶμεν μὲν, ὅχι ὅπως πλείοτερον παρ' ὅσον τοὺς τελευταίους τούτους μῆνας καὶ λυπούμεθα καὶ ἀγανακτοῦμεν δι' ἄλλο τι ἐπίσης αὐτόθεν καθ' ἡμῶν διευθυνόμενον φρόντισμα καὶ ἐξουρημα γεωγραφικοῦ ἅμα καὶ πολιτικοῦ νοδός, τὸ ὅτι δηλ. ἡ Θράκη καὶ ἡ Μακεδονία εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον χωραὶ Σλαβικαί. Μᾶς ἐσυνείθισαν δυστυχῶς εἰς τὰ τοιαῦτα ἡμᾶς τοὺς μικροὺς καὶ ἀμαθεῖς οἱ μεγάλοι καὶ σοφοὶ τῆς Εὐρώπης· καὶ ἂν ἐνίοτε τολμῶμεν νὰ ἀντιλέγωμεν, τὸ κάνομεν ἀπλῶς, ἵνα μὴ ῥηθῇ, ὅτι ἀφίνομεν νὰ μᾶς θάπτωσι ζωνταγούς καὶ ἀφώνους, ὅχι δ' ὅτι καὶ ἐλπίζομεν νὰ μεταπείσωμεν εἰς τὸ ὀρθὸν τὴν ἀκολασταίνουσάν τινων γνωσιθηρίαν καὶ ὑπερφροσύνην.»

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΘΕΣΠΙΩΝ ΚΑΙ ΑΘΗΝΩΝ.

Πρὸ δύο μηνῶν ἡ Ἀρχαιολογικὴ ἡμῶν Ἑταιρία ἀνέθεσεν εἰς τὸν ἐν Θήβαις ἐπαρχιακὸν δημοδιδάσκαλον Ἑπαμινώνδαν Κορομάντζον, ἄνδρα φιλόρχαιον, τὴν ἐπιμέλειαν τῆς συναγωγῆς τῶν περὶ τὰς Θεσπιάς καὶ τὸ ἱερὸν τῶν Μουσῶν ἐσκορπισμένων ἀρχαίων μαρμάρων, γλυπτῶν τε καὶ ἐντετυγμένων, καὶ τὴν καταγραφὴν καὶ ἐναπόθεσιν αὐτῶν εἰς τὴν ἐν Ἐρημοκάστρῳ δημοσίαν συλλογὴν. Τὸ ἔργον ἐτελέσθη καλῶς δαπάνῃ τῆς Ἑταιρίας καὶ οὕτω προσετέθησαν ὅτι ἀρχαῖα εἰς τὰ προὔπαρχοντα ἐκαὶ 54.

Ὁ ἐπιμεληθεὶς τοῦ ἔργου ἐπεμψεν εἰς τὴν Ἑταιρίαν καὶ χάρι-
τινα ἐκμάγματα πασῶν τῶν ἐπιγραφῶν, ὅσαι πρῶτην καὶ ἀρτίως
συνήχθησαν εἰς τὴν Συλλογὴν. Ἐκ τούτων τινὰς ἡμεῖς σήμερον
δημοσιεύομεν ἢ ὅλως ἀνεκδότους ἢ ἀτελῶς παρ' ἄλλων πρότε-
ρον ἐκδεδομένας.

Καὶ πρῶτον τὰς ἐξῆς τέσσαρας, συνειλεγμένας ἐκ τῶν κατὰ
τὴν θέσιν τοῦ Ἱεροῦ ἄλλους τῶν Μουσῶν διαφόρων ἐρειπίων ἐκ-
κλησιῶν.

1.

Ὡ ρ α ν ι α.

T₃) 4

δ

ε

Ἀστέρας ἡρεύνησα σοφῇ φρενὶ πατρὶ τ' εἰκόδος
οὔνομ' ἔχω· λέγομαι δ' ἡ Διὸς Οὐρανίη.

5

. . . ; . . .

⊙

2.

Π ο λ Ὑ μ ν (ι α).

θ

ε

ι-

Ἢ Ζηνὸς Διτ τόνδε Πολόμνια νέκταρος ἀτμὸν
πέμπω, τὴν δαίην πατρὶ τίνουσα χάριν.

5

Ὀνέσ(του).

3.

Θ ἄ λ η α.

-σ

π

ι-

Θάλλ(ι;) ἐπ' ἱρήνης σοφίῃ εἰβᾶλλοι γαῖα; πᾶσα
Εἰρήνη λοιδοῖ τάςδε Θάλεια χεῖω.

5

Ὀνέσ(του).

4.

Τ ε ρ ψ ι χ ὅ ρ α.

-4

ε

ε

Κισσὸς Τερψιχόρη, Βρομίω δὲ πρέψεν ὁ λωτός,
τῇ μὲν ἔν' ἔνθεος ἦ, τῷ δ' ἔνα τερπνότερος.

5

Ὀνέστου.

Κατὰ τὰς ἐπισταλείσας ἡμῖν σημειώσεις τοῦ Κορομάγτζου

ατέσσαρ' βάθρα ὅμοια λίθου φαίου εἶναι τὰ ἔχοντα τὰ ἄνω ἐπιγράμματα, ἐξ ὧν τὸ μὲν ὑπ' ἀρ. 1 εὐρέθη εἰς ἐν ἐρείπιον ἐκκλησίας ἀνωθεν τῆς Παλαιοπαναγίας, τὰ δὲ ἄλλα τρία εἰς τὰ ἐν Χρυσῷ καὶ Ἀρχοντίκι ἐρείπια ἐκκλησιῶν Ἀγ. Τριᾶδος καὶ Αἰκατερίνης. Πάντες οὗτοι οἱ τόποι εἶναι κατὰ τὴν ἀνατολικὴν ὑπώρειαν τοῦ Ἐλικῶνος καὶ περὶ τὰς 2 ὥρας μακρὰν τῶν Θεσπιῶν. Τὸ ὕψος τῶν βάθρων πάντων τὸ αὐτὸ 0,30, τὸ πλάτος ἀπὸ 1,04 ἕως 1,10. Κοινὸν δὲ πάντα ἔχουσιν ἐπὶ τῆς ὀριζοντίου ἐπιφανείας τῶν τοῦτο· κοιλότητας περιφερεῖς κανονικὰς ὡς μᾶς δεκάρας καὶ ἀναλόγου βάθους ἕκαστον, ταύτας δὲ κατὰ σειρὰς παραλλήλους· καὶ τὸ μὲν ὑπ' ἀριθ. 1 ἔχει τοιαύτας 21, τὰ δὲ λοιπὰ ἀνὰ 39, ἔχουσι δὲ καὶ τύπους ποδῶν κοίλους.»

Εἶναι πρόδηλον, ὅτι τὰ βάθρα ἀνεῖχόν ποτε ἀγάλματα τῶν Μουσῶν, καὶ θὰ ἦσαν ἐννέα, ἀν δὲν ὑπῆρχε καὶ δέκατον, τὸ τῆς μητρὸς τῶν Μνημοσύνης.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω τεσσάρων ἐπιγραμμάτων μόνον τὸ τῆς Πολυμνίας ἐξεδόθη καλῶς ὑπὸ Schillbach τῷ 1862 ἐν Programm d. Elisabethgymn. zu Breslau, ὅστις ὅμως τὰ ἀνωθεν τοῦ διστίχου γράμματα δὲν ἀντέγραψε πάντα οὔτε διέγνω τὸ τί λέγουσι, ὡς οὐδὲ ὁ Decharme τῷ 1868, τὰ δὲ ὑποκάτωθεν καὶ ὅλως παρέδραμε, διότι, ὡς φαίνεται, ἦσαν ὑπὸ γῆν.

Τὸ δὲ τῆς Τερψιχόρης ἐπίγραμμα ἐξεδόθη ἀτελὲς ὑπὸ Decharme ἐν τῷ ἐν ἔτει 1868 ἐκδοθέντι βιβλίῳ Missions scientifiques IV, 536, καὶ ἐπανελήφθη ὕστερον μετ' ἀστόχου συμπληρώσεως ἐν τῷ ἄλλως καλῷ βιβλίῳ τοῦ Kaibel τῷ ἐκδοθέντι κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος καὶ ἐπιγραφομένῳ Epigrammata graeca ex lapidibus conlecta, ἐν σελ. 319. Καὶ τούτου δὲ τοῦ ἐπιγράμματος τὰ μὲν ὑποκάτωθεν γράμματα κολοβά ἀπεδόθησαν, τὰ δὲ ἀνωθεν ἀραιὰ ἀντὶ τριῶν ἐτέθησαν δύο καὶ παρενοήθησαν.

Ἀνέκδοτα δέ, ὡς φαίνεται, ἔμειναν μέχρι τοῦδε τὰ τῆς Οὐρανίας καὶ Θαλείας ἐπιγράμματα. Καὶ περὶ μὲν τῶν δύο ἐμμέτρων στίχων τοῦ τῆς Οὐρανίας δὲν εἶναι χρεῖα νὰ εἶπω τι, ὄντων σαφεστάτων. Αὐτῆρόν δέ, ὅτι εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ προτέρου τῶν εἰς τὴν Θάλειαν στίχων δὲν μ' ἐδοήθησε πολὺ τὸ χάρτινον

ἐκτυπον, καὶ πρέπει γὰ εἶπω, ὅτι διόλου δὲν ἐγγυῶμαι διὰ τὴν ὀρθότητα τῶν γραμμάτων τὰ ὁποῖα ἄφησα κεφαλαῖα. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἔχον τὸ τῆς Θαλείας τοῦτο ἐπίγραμμα παρέσχε μοι αὐτὸ μάλιστα διὰ τῶν τριῶν αὐτοῦ ἀνωθεν ἀραιῶν γραμμάτων τὸ ἐνδόσιμον τοῦ νὰ εἰκάσω, ὅτι τὸ ὄνομα τῶν Θεσπιῶν ἦτο ἐκεῖ ἀναγεγραμμένον καὶ πῶσθε ἐν στίχῳ ἐμμέτρῳ, δηλοῦντι ἐπὶ πᾶσαν τὴν σειρὰν τῶν ποτὲ ἐννέα βάρων τῶν Μουσῶν. Ὅθεν καὶ ἐτόλμησα νὰ τοποθετήσω ἐν ἡ συνεχείᾳ βλέπει ὁ ἀναγνώστης τὰ τέσσαρα ἐπιγράμματα, ἐνδοιμάων μόνον διὰ τὸ τῆς Οὐρανίας, ὅπερ καὶ ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω καὶ ἐν μέσῳ πού τῶν ἄλλων τῶν ἑλλειπόντων πέντε ἡμπορεῖ νὰ εἶχῃ ποτε τὴν θέσιν του, περιλαμβάνον ἴσως τὴν λέξιν (τ) ἄδε ἐν φράσει τιῇ ἀπλῇ ἀναθηματικῇ, οἷον· τὰδε ἀνέθηκαν Θεσπιεῖς (Βοιωτιστὶ ἀντὶ Θεσπιεῖς) τὰγάματα Μούσαις.

Κέρδος ἔχομεν ἔτι ἐκ τῆς νῦν ἐκδόσεως καὶ τὸ ὅτι ἔγνωμεν τὸν ποιήσαντα τὰ ἐπιγράμματα ταῦτα ποιητὴν Ὁνέστην, ὅστις καὶ ἄλλως ἦτο ἤδη πάλαι γνωστός, διότι φέρονται αὐτοῦ περιειλημμένα ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἀνθολογίᾳ δέκα ἄλλα ἐπιγράμματα διάφορα, ἐξ ὧν ἀναγράφομεν ὧδε ἐν, τὸ ἐν βιβλ. Θ'. ὑπ' ἀρ. 280, διότι ἐξ αὐτοῦ συμπεραίνεται ὅπως, ὅτι ὁ ἀνὴρ ἐπεσκέφθη τὸν Ἑλικῶνα ὄντως, ὃχι κατὰ ποιητικὴν φαντασίαν μόνον.

Ἀμβλείων Ἑλικῶνα μέγαν νέμες· ἀλλ' ἐπερόσθη
Πηγασίδος κρήνης νακτερίων λιβάδων.
οὕτως καὶ σοφίης πόνος ὄρθιος· ἦν δ' ἄρ' ἐπ' ἄκρον
τέρμα μόλης, ἀρύση Πιερίδων χάριτας.

Οἱ χρόνοι, καθ' οὓς ἔζησεν ὁ ἀνὴρ, πιθανολογεῖται τώρα, ὅτι ἦσαν οἱ τοῦ β'. περίπου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος, καθὼς ὑπερβαίνει τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων τῶν ἐπὶ τῶν ἡμετέρων βάρων. Ἡ πατρίς του ἡμῶς μένει πάλιν, ὡς πρότερον, ἀγνωστος. Ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ τὸ παρατεθὲν ὑφ' ἡμῶν ἐπίγραμμα, ὡς καὶ ἐπτά ἄλλα, ἔχουσιν ἐπιγραφὴν ἀπλῶς Ὁνέστου, τῶν δὲ ὑπολοίπων δύο ἔχει τὸ μὲν Ὁνέστου Κορινθίου, τὸ δὲ Ὁνέστου Βυζαντίου. Ὅπως δὲ ποτε ἂν ἔχῃ τὸ ἀληθές, περίεργον πάντως μένει τὸ ὅτι αὐτὲ ταῦτα τὰ σήμερον ἐκδιδόμενα τέσσαρα ἐπιγράμματα οὔτε κἀνὲν

ἐκ τῶν ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ δέκα εἶναι εἰς Δωρικὴν ἢ Διολικὴν διάλεκτον γεγραμμένα, ὥς θὰ προσεδόκα τις ἴσως παρ' ἀνδρὸς Βυζαντίου ἢ Κορινθίου, ἀλλὰ πάντα εἰς τὴν καθαρὰν Ἰωνικὴν προσέτι καὶ τόδε, ὅτι δύο μὲν τῶν ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ ἐπιγραμμάτων ὑπόθεσιν ἔχουσι τὰ τεῖχη καὶ τὴν ἄλλην μυθικὴν ἱστορίαν τῶν Θεῶν, δύο δὲ τὸν Ἑλικῶνα, ὧν ἐν εἶναι τὸ ἀνωτέρω παρατεθέν· ὥστ' ἐκ πάντων τούτων κλίνει τις νὰ ὑποθέσῃ, ὅτι ἂν δὲν ὑπῆρξαν δύο ἢ τρεῖς Ὁνέσται, ὁ εἷς, ὁ ποιήσας τοῦλάχιστον τὰ ὀκτὼ ἐκ τῶν δεκατεσσάρων ἐπιγραμμάτων, θὰ ἦτο ἴσως Βοιωτὸς τὴν πατρίδα καὶ δὴ Θεσπιεύς, μεταχειρισθεὶς ὁμῶς ἐν τῇ ποιήσει ξένην αὐτῷ διάλεκτον τὴν Ἰωνικὴν, ὅπερ δὲν εἶναι ἀνήκουστον ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γραμματολογίᾳ. Ἀλλὰ καὶ ἄλλη ὑπόθεσις ἐγγχωρεῖ, ὅτι δυνατόν εἰς ποιητῆς Ὁνέστης, Ἰων τὴν πατρίδα, νὰ ἐξέλεξε τόπον κατοικίας τὴν Βοιωτίαν καὶ οἱ Θεσπιεὺς νὰ ἔατεργον τὴν αὐτοῦ διάλεκτον πάντοτε ὁσαύκις εἶχον χρεῖαν τῆς ποιησεώς του, προστιθέντες μόνον ἐξ ἑαυτῶν Βοιωτιαζούσας ἐπὶ τῶν βάθρων ἐπιγραφάς, ὥς ἐν τοῖς ἀνωτέρω τέσσαρσι βλέπομεν τὸ Ὠρανία, τὸ Θάλαα, τὸ Τερψιχόρα ἀντιθέτως πρὸς τὰ ἐν τοῖς στίχοις αὐτοῖς Οὐρανίη, Θάλεια, Τερψιχόρη, καὶ τέλος τὸ Θεσπιέες. Ἀλλ' ἄλλος τούτων μεταδῶμεν εἰς τὰς ἄλλας ἐπιγραφάς.

5.

Ἐνθάδε σῆμα
Κλίανδρος ΟΟ
φου Εὐτυχια-
νοῦ | δς Μου-
5 σῶν δ' ὁ ροῖς
ἔσχε λόγον
Χαρίτων.

«Τὰ ἀνωτέρω ἔχει στήλη λίθου λευκοῦ, ὕψους 0,55, πλάτους 0,37, πάχους 0,20. Ἐλήφθη ἐκ τῶν κατὰ τὴν θέσιν Χρυσὸ ἐρείπιων ἐκκλησίας τῆς Ἀγ. Τριάδος. Ἀριθμὸς Συλλογῆς ὁ 79.»

Σχῆμα γραμμάτων τὸ ἐκτυπον δεικνύει τὸ τῶν ἐσχάτων χρόνων τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατήσεως. Εἶναι δὲ καὶ ἡ χάραξίς των

ἀμελεστέτη. Ὅθεν δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀπαρτίσω εὐνόητον τὸν πρῶτον ἐξάμετρον στίχον τοῦ ἐπιγράμματος. Ῥῆμα τοῦ ὑποκειμένου τῆς φράσεως δὲν εἶρον, εἰ καὶ ὁ λίθος δὲν φαίνεται κολοῦός. Καὶ τὸ Κλέανδρος μοι εἶναι ὑποπτον ὡς ἐν ὄνομα. Ἴσως διαφερόντως εἰς δύο οὕτω *Κλέ' ἀνδρὸς*, τὸ δὲ κατόπιν οἶον συμπλεγμα γράμματος φαινόμενον ἐνωτέον πιθανῶς μετὰ τῆς ἐπομένης ἀρκτικῆς συλλαβῆς τοῦ γ'. στίχου, ὥστε ν' ἀποτελεσθῇ λέξις σοφοῦ, καὶ τὸ ὅλον νὰ δηλοῇ γυναῖκα τινα Κλέαν ἀναστῆσασαν σῆμα ἀνδρὸς σοφοῦ, τοῦ Εὐτυχιανοῦ, ὅς κτλ. Ἀλλ' οὕτω τὸ μέτρον δὲν εὐδοῦται. Ὅθεν ιδέτωσαν καὶ ἄλλοι.

6.

Ἐπὶ Φ)α;είνω ἀρχοντας, τῷ πέμπτῳ μείνος Πανάμω, Ἀ ν ε ἰ σων Ἀριστον(ι)κῶ ἔλ)ε;· δεδόχθι τῷ δάμῳ, πρόξενον εἶμεν κῆ εὐεργέταν τὰς πόλιν
 5 Θ)ισσιπαιῶν Εὐδῶλον Εὐδῶλῳ Θετταλὸν κῆ αὐτὸν κῆ ἐκγόνως
 κῆ)εἶμεν αὐτῷ γὰς κῆ Φυκίας Ἐκπατῖν κῆ ἀσφαλλῖαν κῆ ἀσούλλαν
 κῆ κῆτὰ γῶν κῆ κατὰ θάλατταν κῆ πολέμῳ κῆ ἱράνας ἐδώας κῆ τὰ λῦμα
 πά)ντα καθάπερ τῆς ἄλλους προξένους κῆ εὐεργέτης.

Σημείωσις Κερεμάντζου. «Στήλη λίθου φαιού, ὕψους 0,70, πλάτους 0,60, πάρχους 0,50, ἔχει κατὰ τὰ πλάγια τῆς ὀριζοντίου ἐπιφανείας δύο τόρμους, κατὰ πρόσωπον δὲ τὸ ἐνωτέρω ψήφισμα. Ἐλήφθη ἐξ ἐνὸς ἐρείπιου ἐκκλησίας ἀνωθεν τῆς Παλαιοπαναγιάς. Ἀπετέθη ἐν τῇ Συλλογῇ ὑπ' ἀρ. 62.»

Τὸ χάρτινον ἐκτυπον δεικνύει σχῆμα γραμμάτων τὸ περὶ τοὺς Χριστοῦ χρόνους, ἴσως κατὰ τι καὶ παλαιότερους. Εἰ καλῶς ἐνέγων ἐν τῷ α. στίχῳ, τὸ ὄνομα Ἀντίσων προβαίνει εἰς μέσον ὡς καινοφανές. Ἀντίγων δὲ καὶ Ἀντιγώνιος ἤδη μὲν πλεονάκις εἶδαν τινὲς ἐν ἐπιγραφαῖς Βοιωτικαῖς, ἀλλὰ δὲν ἔπεται ἐκ τούτου, ὅτι καὶ ἐδῶ πάντως τὸ Ἀντίγων κεῖται. Μάλιστα τὸ Ἀντίσων ἔχει ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ ἐν ἐπιγραφῇ Τανάγρας ὑπ' ἐμοῦ ἀναγνωσθὲν τῷ 1874 Φισωνίδας, ὅπερ εἶναι ἐσχηματισμένον ἐκ τοῦ Ἰσων βεβαίως, τοῦ ἐλλείποντος καὶ αὐτοῦ ἐν τῷ Δεξιῷ τῶν κυρίων ὀνομάτων τοῦ Pape-Benseler. Οὕτω λοιπὸν ἠδύνατο νὰ ὑπάρχῃ ποτὲ ἐν χρήσει καὶ τὸ Ἀντίσων. Ἡ Βοιωτία, ὡς γνωστὸν τοῖς ἀναγνώσταις τοῦ Ἀθηναίου, μᾶς κατέκλυσε κατὰ τὰ τελευ-

ταῖα δ—Ο ἔτι μὲ τὰ νέα κύρια ὀνόματά της, ὡς οὐδὲν ἴσο
δυνατὸν γὰ περιέχεται ἐν τῷ εἰρημένῳ λεξικῷ.

7.

Ἐπὶ Μαχάων ἀρχοντας,
μεινός Πανάμω, Τορτέας Φατίνω
ἔλκε· δεδόχθῃ τῷ δάμω,
πρόξενον εἶμεν καὶ εὐεργέταν
5 τῆς πόλεως Θεσπιῶν Δωόντων
Κρινίαρ Φουσκεῖα καὶ αὐτὸν καὶ ἐκ-
γόνως καὶ εἶμεν αὐτοὺς γὰρ καὶ Ευ-
κίας ἑκπασιν καὶ ἀσφαλίαν καὶ
ἀσουλίαν, καὶ κατὰ γὰν καὶ κα-
10 τὰ θάλατταν καὶ πολέμω καὶ
ἱράνας ἐώσας καὶ τὰ λῦπα
πάντα, καθάπερ καὶ τὸς ἀλ-
λως προξένους καὶ εὐεργέτης.

Ὁ λίθος εἶναι λευκὸς ὕψους 0,82, πλάτους 0,48, πάχους
1,20, ἔχων λειασμένην μίαν τῶν μεγαλύτερων ἐπιφανειῶν, ἐπὶ
δὲ μιᾶς τῶν στενωτέρων τὰ γράμματα τοῦ ψηφίσματος καὶ δύο
ἐπιμήκεις τόμους ἐπὶ τῆς ὀριζοντίου. Ἀπετέθη εἰς τὴν ἐν Ἐρη-
μοκάστρῳ συλλογὴν ὑπ' ἀρ. 114. »

Ἐγὼ ἄλλο τι δὲν προσθέτω, εἰμὴ ὅτι τὸ σχῆμα τῶν γραμμά-
των εἶναι, ὡς δεικνύει τὸ χάρτινον ἔκμαγμα, κατὰ τι νεώτερον
τοῦ προτέρου ψηφίσματος καὶ ὅτι τὸ παράξενον ὄνομα Τορτέας
ἀναγινώσκεται πᾶν σαφῶς· τὸ δὲ Φουσκεῖα κεῖται διαλεκτικῶς
ἐντὶ τοῦ Φυσκεῖα, πολίταν τῆς πόλεως Φύσκαυ, τῆς ἐν Λοκρίδι
Ἰσῶς, ὅχι δὲ τῆς ἐν Καρίᾳ ὁμωνύμου καὶ τῆς ἄλλης τῆς ἐν Μα-
κεδονίᾳ.

8.

Ὁ δῆμος Πόπλιον Σίετιον
Καλουῖνον Μούσαις.

« Βάθρον ἐξαχθὲν τῶν ἐρειπίων τῆς Ἀγ. Τριάδος, λίθου λευ-
κοῦ, ὕψους 0,34, πλάτους 0,92, πάχους 0,70 ἔχει τ' ἀνωτέρω
ἐπὶ τῆς κατὰ πρόσωπον πλευρᾶς, ἀνω δὲ ἐπὶ τῆς ὀριζοντίου

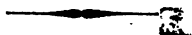
κάλεσα τὸν ἰδιοκτῆτην ἵνα ἐπιτρέψῃ τὴν μετακίνησιν τοῦ λή-
θου καὶ τὴν λήψιν ἐκτυπώματος χαρτίνου, ἔκτοτε δ' ἐδημοσιεύθη
πλημμελῶς ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 4252 (1878) φύλλῳ τῆς ἐφημερίδος
«Παλιγγενεσίας».

Ἐάν δὲ μὴ πλανῶμαι, ἡ ἄνω μεταγραφὴ, ἐξαχθεῖσα ἐκ δύο
χαρτίνων ἐκτυπωμάτων, ὧν τὸ ἕτερον ὀφείλω τῇ φιλομούσῳ
φροντίδι τοῦ Δελφοῦ κ. Ἐρωτοκρίτου Ἀθανασιάδου, καὶ ἀντι-
παραβληθεῖσα πρὸς ἀτελὲς ἄλλως ἀντίγραφον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ-
του κατόπιν ληφθὲν, εἶναι ἀκριβὲς.

Παρατηρητέα δὲ ἰδίως τὰ ἐξῆς. Τὸ ἀπέδοτο ἐπ' ἐλευθερία
(sic) τοῦ τρίτου στίχου σπανιώτερον ἐν ταῖς δελφικαῖς ἀπε-
λευθερώσεσι, λεγούσαις συνήθως τὸ ἀπλοῦν ἀπέδοτο καὶ ἀπέ-
δοτο, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀνύπαρκτον (ἴδε Inscriptions recueillies à Delphes par Wescher et Foucart ἀριθ. 177 καὶ 277). — Τὸ τοῦ τετάρτου στίχου εἰσιμᾶς ἐν ἐνὶ ἀργυρίου
μνᾶρ δέκα», καθ' ὅσον παρετήρησα ἐπιτροχάδην διελθὼν τὰς
δελφικὰς ἐπιγραφὰς, πρωτοφανές. Πότερον δὲ σημαίνει «ἐξ-
καστον τῶν τριῶν εἰς ἐλευθερίαν ἀποδιδомένων κορασίων τιμῆς
μνῶν δέκα;» ἢ εἰσιμῆς ἐν ὅλῳ (ὑπ' ἐν ὁμοῦ) καὶ τὰ τρία κορά-
σια ἀργυρίου μνῶν δέκα;» Τὸ μὲν ποσὸν τοῦ τιμήματος ἀντι-
παραβαλλόμενον πρὸς τὰς ἐν ταῖς δεδημοσιευμέναις δελφικαῖς
ἐπιγραφαῖς συνήθεις τιμὰς, πείθει μᾶλλον ὅτι περὶ τοῦ ὅλου
τιμήματος λέγει ἡ ἐπιγραφή, τοῦ δὲ καθ' ἕκαστον ἀπελευθε-
ρούμενον σῶμα προσδιορισμοῦ τῆς τιμῆς ἔχομεν ἱκανὰ παραδείγ-
ματα, ὅσον ἐν ἀρ. 111, 119 τῆς ἄνω μνησθείσης συλλογῆς («ἕκα-
στον τούτων τιμᾶς ἀργυρίου μνῶν τριῶν»). — Τὸ τοῦ πέμπτου
στίχου ἀπέχει σπάνιον ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ταύταις, ἐν αἷς συ-
νήθως ἀπαντᾷ τὸ ἀπλοῦν ἔχει· ἀλλ' ἴδε ἀρ. 294 τῆς αὐτῆς
συλλογῆς. — Τοῦ ἐν ὀγδόῳ στίχῳ παρεχόντω ὁ ἰδιάζων τύπος
συχνότατος ἐν τῷ δελφικῷ ἀρχαίῳ παρεχόντω, δόντω, ἐπι-
κριθέντω, παραμεινάντω κλπ. — Ὡσαύτως δὲ συνηθέστατος ἐν
τοῖς δελφικαῖς συμβολαῖς ὁ ἐν στίχοις 8—9 τύπος πεπιστευ-
κότες (ἄνδρες, δόντες, ἱερεῖς, ἐτέροις δακατρίοις). — Ἐν στί-
χοις 9—10 ἀναγινώσκεται σαφῶς ἐπ' ἐλευθερίαν ἀφαιρέμενος

(=ἀφαιρούμενος, κατὰ μέσσην διάθεσιν) ἀντὶ τοῦ συνήθως ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ταύταις ἀπαντῶντος *συλλέων, συλλέοντες*, καὶ ἀνέγεται ἡ μνήμη εἰς τὴν τοῦ ἀττικοῦ δικαίου ἀφαιρεσιν εἰς *ἐλευθερίαν*, ἃν καὶ ἐνταῦθα δίκη ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας φαίνεται περιττή. — Ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ διέκρινα *ὄντας*, οὐχὶ *ἰόντας*, ὡς ὁ κ. Ἀθανασιάδης. — Τὸ τὰν ὡνδρ *φυλάσσει* τοῦ 11ου στίχου οὐχὶ νέον, διότι ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς ἀναγινώσκομεν καὶ ὡνδ *ἐν τῷ ἱερῷ καὶ παρὰ τὸν ναόσον*, συνήθη θεματοφύλακα (ἀρ. 247, 248), ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν *ἐπὰρ Ξένωνα τὸν ἱερῆς* (ἀρ. 319). Καὶ τὰ ἀντίγραφα δὲ οὕτω πολλάκις τρίτοις πρὸς φύλαξιν παρεδίδοντο *ἐτὸ ἀντίγραφον παρὰ Παγκλῆς* (ἀρ. 247, 248), *ἐτὸ ἀντίγραφον φυλάξορτι οἱ ἱερεῖς τοῦ Ἀπόλλωνος* (ἀρ. 266).

Σ. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ.

ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ ΑΡΘΡΟΥ ΕΚ ΤΗΣ ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑΣ.

Ἐν τῇ Παλιγγενεσίᾳ, ἐφημερίδι τῶν Ἀθηνῶν πολιτικῇ, ἐδημοσιεύθη πρὸ ἐννέα σχεδὸν μηνῶν (φύλλω τῆς 18 Ἀπριλίου 1878) ἐν ἄρθρον ἡμέτερον, τὸ ὁποῖον ἐγράφη πρὸς τὴν σκοπὴν τοῦ νὰ προκαλέσῃ συζήτησιν ἐπὶ ἐνὸς ἱστορικοῦ ἀντικείμενου, ἀναφυέντος πάνυ παραδόξως τότε. Ἐπειδὴ ὁμως τὸ ἄρθρον ἐκείνο ἔμεινεν ἀπαρατήρητον καὶ συζήτησις οὐδεμία ἐγένετο παρὰ τῶν ἀρμοδίων, ἐξακολουθοῦσι δὲ οἱ τῆς Βερολινείου Ἀρχαιολογικῆς ἐφημερίδος φιλόλογοι συντάσσοντες ὅπως πρῶτον τὰ λήμματα τῶν ἐν αὐτῇ ἐκδιδομένων ἐπιγραφῶν τῆς Ὀλυμπίας, (ἴδε τὸ τελευταῖον αὐτῆς τεύχος τοῦ 1878, drittes Heft, ἐν σελ. 143, ἐν τῷ λήμματι τῆς 192 ἐπιγρ.) ἐκρίναμεν εὖλογον νὰ ἀνατυπώσωμεν καὶ ἐν τῇ Ἀθηναίᾳ τὸ εἰρημένον τῆς Παλιγγενεσίας ἄρθρον, ἵνα γίνῃ οὕτω γνωστότερον. Ἴδου αὐτό.

« Μία γυνὸς τρία ἱστορικά. »

« Ἐν Ἑλλάδι μέχρι τοῦδε ἐγνωρίζοντο ὑπάρχοντα ἐκ τῶν πρὸ ἡμῶν χρόνων κτίσματα Κυκλώπεια, Ἑλληνικά, Ῥωμαϊκά, Βυζαντινά, Φραγκικά (σὺν τοῖς τῶν Γενουσησίων καὶ Βενετῶν) καὶ τέλος Τσερκικά. Τώρα δὲ ἀπὸ τοῦ σωτηρίου ἔτους 1875, ἀφ' οὗτου δηλ. ἤρξαντο αἱ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀνασκαφαί, χάρις εἰς τὴν ἐξυδέρκειαν τῶν λογίων Γερμανῶν, οἵτινες ἐκεῖ ἐπιστατοῦσιν, ἀπεκαλύφθησαν καὶ ἀνακαλύπτονται εἰς πλῆθος μέγα καὶ Σλάβων κτίσματα, τὰ ὅποια διαγνωσθέντα δῆθεν ἀναμαρτήτως ὡς τοιαῦτα, διακηρύττονται ἐν ταῖς Ἐκθέσεσι ταῖς περιτομαίαις εἰς Βερολίνον· ἐκτεθεὶς δὲ ἀναπέμπεται τὸ νέον καὶ εἰς ἡμᾶς, ἵνα ἐξαχθῶμεν τῆς παχυλῆς ἀμαθείας, εἰς ἣν ἡμεῖς βεβωτισμένοι μέχρι τοῦδε, ἀγνοοῦντες τὴν πάτριόν μας ἱστορίαν. Ἀξιολύπητος τῷ ὄντι ὁ Ἰάκωβος Βιάλλμερδϋερ, ὅστις ἀπέθανε πρὸ τοῦ 1875 καὶ δὲν ἔζησε ν' ἀκούσῃ καὶ ταύτην τὴν εὐχάριστον ἀνακάλυψιν, ἥτις ἤθελεν ἰσχυροποιήσῃ μεγάλως τὰς περὶ παντελοῦς ἐξοντώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐν τῷ Μεσαιῶνι ιδέας του. Ὁ δυστυχὴς ἐκ Τυρόλου ἱστορικὸς δὲν εἶχεν ἀνιχνεύσει ἐν Μωρέᾳ Σλαβικά κτίρια, καὶ ἀπέθνησκεν ἴσως διὰ τοῦτο ἀπηλπισμένος. Τώρα δὲ χαίρῃ τοιῷάχιστον ἡ ψυχὴ του μανθάνουσα ἐκ βιβλίων, φυλλαδίων καὶ ἐφημερίδων τοῦ Βερολίνου, ὅτι πολυπληθὴ παρὰ τὸν νάον τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἐν τῇ Ἀλταί αὔλῃ σκάνει τῆς ἐν Πελοποννήσῳ ποτὲ ἐπικρατήσεως τῶν Σλάβων. Ἀλλὰ δὲν μᾶς λέγουσι οἱ πανδαήμονες οὗτοι ἄνδρες, οἱ μετὰ τῆς πεπονήσεως ταῦτα διασκαπίζοντες, πόθεν ἔχουν ἀρυσθῆ τὴν κακὴν αὐτῶν γνώσιν; διότι ἐπιγραφαὶ δὲν προήχθησαν εἰς μέσον μαρτυροῦσαι τοιοῦτό τι, αἱ δὲ γενικαὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τέχνης ἱστορίαι ὅπως αἰγῶσι περὶ ῥυθμοῦ τινος ἢ τρόπου οἰκοδομίας οἰκείου τοῖς παλαιοῖς Σλάβοις ποῖον λοιπὸν εἶναι τὸ νέον τεκμήριον, τὸ ὅποσον ἐπέσειεν αὐτοὺς νὰ βαπτίσωσι μὲ τὸ Σλαβικὸν ὄνομα τὰ ἄσκημα ἐκεῖνα τειχίᾳ οἰκήσεων καὶ νὰ τὰ διαστείλωσι μάλιστα ῥητῶς ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν; ἄρα γε ἡ πολλὴ αὐτῶν ἀτεχνία, ἡ τὰ κατὰ βῆθι διάφορα σφῶμα γῆς, ἐν ᾧ ἀνεγρίσκονται; Ἀλλ' εἶναι δυνατόν ταῦτα νὰ λαμβάνωνται ὡς ἀσφαλῆ

ἢ καὶ πῶς γινώσκοντες τῆς ἐξ ὠρισμένου τινας ἔθους καταγωγῆς κτισμάτων; Ἡ ἔχουσιν ἴσως αὐτοὶ ἐκ παλαιῶν χρόνων ἐν τῇ πατρίδι των κτίσματα ὅμοια διατηρούμενα ἔτι καὶ νῦν, ἅπερ νὰ ἔμειναν εἰς ἡμᾶς ἀγνώστα, διότι δὲν ἤξιώσαί τις μέχρι τοῦδε νὰ τὰ ἀπεικονίσῃ καὶ ἐκδώσῃ εἰς δόξαν τῆς Σλαβικῆς φυλῆς; Ἐπιθυμοῦμεν νὰ τὸ μάθωμεν καὶ, ἂν τὸ πρᾶγμα ἀληθεύσῃ, ὅτι λυπηθῶμεν μὲν, ὅχι ὅπως πλείοτερον παρ' ὅσον τοὺς τελευταίους τούτους μῆνας καὶ λυπούμεθα καὶ ἀγανακτοῦμεν δι' ἄλλο τι ἐπίσης αὐτόθεν καθ' ἡμῶν διευθυνόμενον φρόντισμα καὶ ἐξουρημα γεωγραφικοῦ ἅμα καὶ πολιτικοῦ νοός, τὸ ὅτι δηλ. ἡ Θράκη καὶ ἡ Μακεδονία εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον χῶραι Σλαβικαί. Μᾶς ἐσυνείθισαν δυστυχῶς εἰς τὰ τοιαῦτα ἡμᾶς τοὺς μικροὺς καὶ ἀμαθεῖς οἱ μεγάλοι καὶ σοφοὶ τῆς Εὐρώπης· καὶ ἂν ἐνίοτε τολμῶμεν γὰ ἀντιλέγωμεν, τὸ κάμνομεν ἀπλῶς, ἵνα μὴ ῥηθῇ, ὅτι ἀφίνομεν νὰ μᾶς θάπτωσι ζωνταγούς καὶ ἀφώνους, ὅχι δ' ὅτι καὶ ἐλπίζομεν νὰ μεταπέισωμεν εἰς τὸ ὀρθὸν τὴν ἀκολασταίνουσάν τινων γνωσιθερίαν καὶ ὑπερφοσύνην.»

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΘΕΣΠΙΩΝ ΚΑΙ ΑΘΗΝΩΝ.

Πρὸ δύο μηνῶν ἡ Ἀρχαιολογικὴ ἡμῶν Ἑταιρία ἀνέθεσεν εἰς τὸν ἐν Θήβαις ἐπαρχιακὸν δημοδιδάσκαλον Ἐπαμινώνδαν Κορομάντζον, ἄνδρα φιλάρχαιον, τὴν ἐπιμέλειαν τῆς συναγωγῆς τῶν περὶ τὰς Θεσπιάς καὶ τὸ ἱερὸν τῶν Μουσῶν ἐσκορπισμένων ἀρχαίων μαρμάρων, γλυπτῶν τε καὶ ἐνεπιγράφων, καὶ τὴν καταγραφὴν καὶ ἐναπόθεσιν αὐτῶν εἰς τὴν ἐν Ἐρημοκάστρῳ δημοσίαν συλλογὴν. Τὸ ἔργον ἐτετέλεσθη καλῶς δαπάνῃ τῆς Ἑταιρίας καὶ οὕτω προστετέθησαν 62 ἀρχαῖα εἰς τὰ προϋπάρχοντα ἐκαὶ 54.

Ὁ ἐπιμεληθεὶς τοῦ ἔργου ἐπέμψεν εἰς τὴν Ἑταιρίαν καὶ χάρι-
 τιν ἐκμάγματα πασῶν τῶν ἐπιγραφῶν, ὅσαι πρώτῃ καὶ ἀρτίως
 συνήχθησαν εἰς τὴν Συλλογὴν. Ἐκ τούτων τινὰς ἡμεῖς σήμερον
 δημοσιεύομεν ἢ ὅλως ἀνεκδότους ἢ ἀτελῶς παρ' ἄλλων πρότε-
 ρον ἐκδομένας.

Καὶ πρῶτον τὰς ἐξ ἧς τέσσαρας, συνελεγμένας ἐκ τῶν κατὰ
 τὴν θέσιν τοῦ Ἱεροῦ ἄλλους τῶν Μουσῶν διαφόρων ἐρειπίων ἐκ-
 κλησιῶν.

1.

Ὡρα νία.

Τ₃) 4

δ

ε

Ἀστέρας ἡρεύνησα σοφῇ φρενὶ πατρὶ τ' εὐκλὸς
 οὖνομ' ἔχω· λέγομαι δ' ἡ Διὸς Οὐρανίη.

5

. . . ; . . .

⊙

2.

Πολύμν(ια).

θ

ε

ι-

Ἡ Ζηνὸς Διὶ τόνδε Πολύμνια νέκταρος ἀτμόν
 πέμπω, τὴν δαίην πατρὶ τίνοισα χάριν.

5

Ὀνέσ(του).

3.

Θάληα.

-σ

π

ι-

Θάλλ(ι;) ἐπ' ἱρήνης σοφίῃ ἔβλαλλοι γαῖα; πᾶσα
 Εἰρήνη λαιδᾶς τάςδε Θάλεια χέω.

5

Ὀνέσ(του).

4.

Τερψιχόρα.

-ε

ε

ε

Κισσὸς Τερψιχόρη, Βρομίω δὲ πρέψεν ὁ λωτός,
 τῇ μὲν ἔν' ἔνθεος ᾗ, τῷ δ' ἵνα τερπνότερος.

5

Ὀνέστου.

Κατὰ τὰς ἐπισταλείσας ἡμῖν σημειώσεις τοῦ Κορομάντζου

ατέσσαρ' βάθρα ὁμοία λίθου φαιού εἶναι τὰ ἔχοντα τὰ ἀνω ἐπιγράμματα, ἐξ ὧν τὸ μὲν ὑπ' ἀρ. 1 εὐρέθη εἰς ἐν ἐρείσιον ἐκκλησίας ἀνωθεν τῆς Παλαιοπαναγίης, τὰ δὲ ἄλλα τρία εἰς τὰ ἐν Χρυσῷ καὶ Ἀρχοντίκι ἐρείπια ἐκκλησιῶν Ἀγ. Τριάδος καὶ Δεκατερίνης. Πάντες οὗτοι οἱ τόποι εἶναι κατὰ τὴν ἀνατολικὴν ὑπώρειαν τοῦ Ἑλικῶνος καὶ περὶ τὰς 2 ὥρας μακρὰν τῶν Θεσπιῶν. Τὸ ὕψος τῶν βάθρων πάντων τὸ αὐτὸ 0,30, τὸ πλάτος ἀπὸ 1,04 ἕως 1,10. Κοινὸν δὲ πάντα ἔχουσιν ἐπὶ τῆς ὀριζοντίου ἐπιφανείας τῶν τοῦτο· κοιλότητας περιφερεῖς κανονικὰς ὡς μιᾶς δεκάρας καὶ ἀναλόγου βάθους ἕκαστον, ταύτας δὲ κατὰ σειρὰς παραλλήλους· καὶ τὸ μὲν ὑπ' ἀριθ. 1 ἔχει τοιαύτας 21, τὰ δὲ λοιπὰ ἀνὰ 39, ἔχουσι δὲ καὶ τύπους ποδῶν κοίλους.»

Εἶναι πρόδηλον, ὅτι τὰ βάθρα ἀνεῖχόν ποτε ἀγάλματα τῶν Μουσῶν, καὶ ὅα ἦσαν ἐννέα, ἀν δὲν ὑπῆρχε καὶ δέκατον, τὸ τῆς μητρὸς τῶν Μνημοσύνης.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω τεσσάρων ἐπιγραμμάτων μόνον τὸ τῆς Πολυμνίας ἐξεδόθη καλῶς ὑπὸ Schillbach τῷ 1862 ἐν Programm d. Elisabethgymn. zu Breslau, ὅστις ὁμοῦς τὰ ἀνωθεν τοῦ διστίχου γράμματα δὲν ἀντέγραψε πάντα οὔτε διέγνω τὸ τί λέγουσι, ὡς οὐδὲ ὁ Decharme τῷ 1868, τὰ δὲ ὑποκάτωθεν καὶ ὁλως παρέδραμε, διότι, ὡς φαίνεται, ἦσαν ὑπὸ γῆν.

Τὸ δὲ τῆς Τερψιχόρης ἐπίγραμμα ἐξεδόθη ἀτελὲς ὑπὸ Decharme ἐν τῷ ἐν ἔτει 1868 ἐκδοθέντι βιβλίῳ Missions scientifiques IV, 536, καὶ ἐπανελήφθη ὕστερον μετ' ἀστόχου συμπληρώσεως ἐν τῷ ἄλλως καλῷ βιβλίῳ τοῦ Kaibel τῷ ἐκδοθέντι κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος καὶ ἐπιγραφομένῳ Epigrammata graeca ex lapidibus collecta, ἐν σελ. 319. Καὶ τοῦτου δὲ τοῦ ἐπιγράμματος τὰ μὲν ὑποκάτωθεν γράμματα κολαῶς ἀπεδόθησαν, τὰ δὲ ἀνωθεν ἀραιὰ ἀντὶ τριῶν ἐτέθησαν δύο καὶ παρενόθησαν.

Ἀνέκδοτα δέ, ὡς φαίνεται, ἔμειναν μέχρι τοῦδε τὰ τῆς Οὐρανίας καὶ Θαλείας ἐπιγράμματα. Καὶ περὶ μὲν τῶν δύο ἐμμέτρων στίχων τοῦ τῆς Οὐρανίας δὲν εἶναι χρεῖα νὰ εἰπω τι, ὄντων σαφεστάτων. Αὐτῆρόν δέ, ὅτι εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ προτέρου τῶν εἰς τὴν Θαλείαν στίχων δὲν μ' ἐβοήθησε πολὺ τὸ χάρτινον

ἐκτυπον, καὶ πρέπει νὰ εἶπω, ὅτι διόλου δὲν ἐγγυώμαι διὰ τὴν ὀρθότητα τῶν γραμμάτων τὰ ὁποῖα ἄφησα κεφαλαῖα. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἔχον τὸ τῆς Θαλείας τοῦτο ἐπίγραμμα παρέσχε μοι αὐτὸ μάλιστα διὰ τῶν τριῶν αὐτοῦ ἀνωθεν ἀραιῶν γραμμάτων τὸ ἐνδόσιμον τοῦ νὰ εἰκάσω, ὅτι τὸ ὄνομα τῶν Θεσπιῶν ἦτο ἐκεῖ ἀνεγεγραμμένον καὶ πιθανῶς ἐν στίχῳ ἐμμέτρῳ, διήκοντι ἐπὶ πᾶσαν τὴν σφαιρὰν τῶν ποτὲ ἐνθά βάρβρων τῶν Μουσῶν. Ὅθεν καὶ ἐτόλμησα νὰ τοποθετήσω ἐν ἡ συνεχεῖς βλέπει ὁ ἀναγνώστης τὰ τέσσαρα ἐπιγράμματα, ἐνδοιάζων μόνον διὰ τὸ τῆς Οὐρανίας, ὅπερ καὶ ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω καὶ ἐν μέσῳ που τῶν ἄλλων τῶν ἑλλειπόντων πεντε ἡμπορεῖ νὰ εἶχέ ποτε τὴν θέσιν του, περιλαμβάνον ἰσως τὴν λέξιν (τ)άδε ἐν φράσει τινὶ ἀπλῇ ἀναθηματικῇ, οἷον· τάδε ἀνέθηκαν Θεσπιέες (Βουωτιστὶ ἀντὶ Θεσπιέες) τὰγάλματα Μούσαις.

Κέρδος ἔχομεν ἔτι ἐκ τῆς νῦν ἐκδόσεως καὶ τὸ ὅτι ἔγνωμεν τὸν ποιήσαντα τὰ ἐπιγράμματα ταῦτα ποιητὴν Ὁνέστην, ὅστις καὶ ἄλλως ἦτο ἥδη πάλαι γνωστός, διότι φέρονται αὐτοῦ περιηλημμένα ἐν τῇ Ἑλληνικῇ. Ἀνθολογίᾳ δέκα ἄλλα ἐπιγράμματα διάφορα, ἐξ ὧν ἀναγράφομεν ὧδε ἓν, τὸ ἐν βιβλ. Θ'. ὑπ' ἀρ. 230, διότι ἐξ αὐτοῦ συμπεραίνεται ὅπως, ὅτι ὁ ἀνὴρ ἐπεσκέφθη τὸν Ἑλικῶνα ὄντως, ὅχι κατὰ ποιητικὴν φαντασίαν μόνον.

Ἀμβράσιων Ἑλικῶνα μέγαν νέμας· ἄλλ' ἐπαρτέθης

Πηγασιδος κρήνης νεκταρίων λιβάδων.

οὕτως καὶ σοφίης πόνος ὄρθιος· ἦν δ' ἄρ' ἐπ' ἔκρον

τέρμα μύληρ, ἀρύση Πιερίδων χάριτας.

Οἱ χρόνοι, καθ' οὓς ἔζησεν ὁ ἀνὴρ, πιθανολογεῖται τώρα, ὅτι ᾔσεν οἱ τοῦ β'. περίπου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος, καθὼς ὑπερβαίνει τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων τῶν ἐπὶ τῶν ἡμετέρων βάρβρων. Ἡ πατρίς του ἡμῶς μένει πάλιν, ὡς πρῶην, ἄγνωστος. Ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ τὸ παρατεθὲν ὑπ' ἡμῶν ἐπίγραμμα, ὡς καὶ ἐπτά ἄλλα, ἔχουσιν ἐπιγραφὴν ἀπλῶς Ὁνέστου, τῶν δὲ ὑπολοίπων δύο ἔχει τὸ μὲν Ὁνέστου Κορινθίου, τὸ δὲ Ὁνέστου Βυζαντίου. Ὅπως δὲ ποτε ἂν ἔχῃ τὸ ἀληθές, περίεργον πάντως μένει τὸ ὅτι αὐτὲ ταῦτα τὰ σήμερον ἐκδιδόμενα τέσσαρα ἐπιγράμματα οὔτε κανὲν

ἐκ τῶν ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ δέκα εἶναι εἰς Δωρικὴν ἢ Αἰολικὴν διάλεκτον γεγραμμένα, ὡς θὰ προσεδόκα τις ἴσως παρ' ἀνδρὸς Βυζαντίου ἢ Κορινθίου, ἀλλὰ πάντα εἰς τὴν καθαρὰν Ἰωνικὴν προσέτι καὶ τόδε, ὅτι δύο μὲν τῶν ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ ἐπιγραμμάτων ὑπόθεσιν ἔχουσι τὰ τεῖχη καὶ τὴν ἄλλην μυθικὴν ἱστορίαν τῶν Θεῶν, δύο δὲ τὸν Ἑλικῶνα, ὧν ἓν εἶναι τὸ ἀνωτέρω παρατεθέν· ὥστ' ἐκ πάντων τούτων κλίνει τις νὰ ὑποθέσῃ, ὅτι ἂν δὲν ὑπῆρξαν δύο ἢ τρεῖς Ὀνέσται, ὁ εἷς, ὁ ποιήσας τοῦλάχιστον τὰ ὀκτὼ ἐκ τῶν δεκατεσσάρων ἐπιγραμμάτων, θὰ ἦτο ἴσως Βοιωτὸς τὴν πατρίδα καὶ δὴ Θεβαῖος ἢ Θεσπιεύς, μεταχειρισθεὶς ὁμῶς ἐν τῇ ποιήσει ξένην αὐτῷ διάλεκτον τὴν Ἰωνικὴν, ὅπερ δὲν εἶναι ἀνήκουστον ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γραμματολογίᾳ. Ἀλλὰ καὶ ἄλλη ὑπόθεσις ἐγγωρεῖ, ὅτι δυνατόν εἰς ποιητὴς Ὀνέστης, Ἴων τὴν πατρίδα, νὰ ἐξέλεξε τόπον κατοικίας τὴν Βοιωτίαν καὶ οἱ Θεσπιεὺς νὰ ἔατεργον τὴν αὐτοῦ διάλεκτον πάντοτε ὁσάκις εἶχον χρεῖαν τῆς ποιησεώς του, προστιθέντες μόνον ἐξ ἑαυτῶν Βοιωτικαζούσας ἐπὶ τῶν βάθρων ἐπιγραφάς, ὡς ἐν τοῖς ἀνωτέρω τέσσαρσι βλέπομεν τὸ Ὠρανία, τὸ Θάλαα, τὸ Τερψιχόρα ἀντιθέτως πρὸς τὰ ἐν τοῖς στίχοις αὐτοῖς Οὐρανίη, Θάλεια, Τερψιχόρη, καὶ τέλος τὸ Θεισπιές. Ἀλλ' ἄλλις τούτων μεταδῶμεν εἰς τὰς ἄλλας ἐπιγραφάς.

B.

Ἐνθάδε σῆμα
Κλειάνδρος ΟΟ
φου Εὐτυχια-
νοῦ· | δς Μου-
5 σῶν δ' ὁ ροῖς
ἔσχε λόγον
Χαρίτων.

«Τὰ ἀνωτέρω ἔχει στηλὴ λίθου λευκοῦ, ὕψους 0,55, πλάτους 0,37, πάχους 0,20. Ἐλήφθη ἐκ τῶν κατὰ τὴν θέσιν Χρυσὸ ἔρειπίων ἐκκλησίας τῆς Ἀγ. Τριάδος. Ἀριθμὸς Συλλογῆς ὁ 79.»

Σχῆμα γραμμάτων τὸ ἔκτυπον δεικνύει τὸ τῶν ἐσχάτων χρόνων τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατήσεως. Εἶναι δὲ καὶ ἡ χάραξίς των

ἀμελεστέτη. Ὅθεν δὲν ἡδυνήθη νὰ ἀπαρτίσω εὐνόητον τὸν πρῶτον ἐξάμετρον στίχον τοῦ ἐπιγράμματος. Ῥῆμα τοῦ ὑποκειμένου τῆς φράσεως δὲν εἶρον, εἰ καὶ ὁ λίθος δὲν φαίνεται κολοβός. Καὶ τὸ Κλέανδρος μοι εἶναι ὑποπτον ὡς ἐν ὄνομα. Ἰσως διαρετόν εἰς δύο οὕτω Κλέ' ἀνδρός, τὸ δὲ κατόπιν οἶον σύμπλεγμα γράμματος φαινόμενον ἐνωτέον πιθανῶς μετὰ τῆς ἐπομένης ἀρκτικῆς συλλαβῆς τοῦ γ'. στίχου, ὥστε ν' ἀποτελεσθῇ λέξις σοφοῦ, καὶ τὸ ὅλον νὰ δηλαῶ γυναικὰ τινα Κλέαν ἀναστήσασαν σῆμα ἀνδρός σοφοῦ, τοῦ Εὐτυχianoῦ, ὅς κτλ. Ἀλλ' οὕτω τὸ μέτρον δὲν εὐδοῦται. Ὅθεν ἰδέτωσαν καὶ ἄλλοι.

6.

Ἐπὶ Φαίῳ ἀρχοντας, τῷ πέμπτῳ μείνος Πανάμω, Ἄντιων Ἀριστον(ικ)ῶ
 ἔλξε· δεδόχθῃ τῷ δάμνῳ, πρόξενον εἶμεν καὶ εὐεργέταν τὰς πόλως
 Θαισπαιῶν Εὐδωλὸν Εὐδωλῶ Θετταλὸν καὶ αὐτὸν καὶ ἐκγόνως
 καὶ) εἶμεν αὐτοῦ γὰρ καὶ Φυκίας ἑκαστὸν καὶ ἀσφαλίαν καὶ ἀστυλίαν
 καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν καὶ πολέμῳ καὶ ἱερῶσι εἰσας καὶ τὰ λυκα
 πάντα καθάπερ τῆς ἄλλης προξένους καὶ εὐεργέτης.

Σημείωσις Κορραμάτζου. «Στήλη λίθου φαιῶ, ὕψους 0,70, πλάτους 0,60, πάχους 0,50, ἔχει κατὰ τὰ πλάγια τῆς ὀριζοντίου ἐπιφανείας δύο τόρμους, κατὰ πρόσωπον δὲ τὸ ἀνωτέρω ψήφισμα. Ἐλήφθη ἐξ ἐνὸς ἐρείπιου ἐκκλησίας ἀνωθεν τῆς Παλαιοπαναγίας. Ἀπετέθη ἐν τῇ Συλλογῇ ὑπ' ἀρ. 62.»

Τὸ χάρτινον ἐκτυπον δεῖκνυε σχῆμα γραμμάτων τὸ περὶ τοὺς Χριστοῦ χρόνους, ἴσως κατὰ τι καὶ παλαιότερους. Εἰ καλῶς ἀνέγνω ἐν τῷ α'. στίχῳ, τὸ ὄνομα Ἀντίων προβαίνει εἰς μέσον ὡς καινοφανές. Ἀντίων δὲ καὶ Ἀντιγώνιος ἦδη μὲν πλεονάκις εἶδαν τινές ἐν ἐπιγραφαῖς Βοιωτικαῖς, ἀλλὰ δὲν ἔπεται ἐκ τούτου, ὅτι καὶ ἐδῶ πάντως τὸ Ἀντίων κεῖται. Μάλιστα τὸ Ἀντίων ἔχει ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ ἐν ἐπιγραφῇ Τανάγρας ὑπ' ἐμοῦ ἀναγνωσθὲν τῷ 1874 Φισωνίδας, ὅπερ εἶναι ἐσχηματισμένον ἐκ τοῦ Ἰσων βεβαίως, τοῦ ἐλλείποντος καὶ αὐτοῦ ἐν τῷ Λεξικῷ τῶν κυρίων ὀνομάτων τοῦ Pape-Benseger. Οὕτω λοιπὸν ἡδύνατο νὰ ὑπάρχη ποτὲ ἐν χρήσει καὶ τὸ Ἀντίων. Ἡ Βοιωτία, ὡς γνωστὸν τοῖς ἀναγνώσταις τοῦ Ἀθηναίου, μᾶς κατέκλυσε κατὰ τὰ τελευ-

ταῖα δ—6 ἔτη μὲ τὰ νέα κύρια ὀνόματά τος, ὧν αὐδὲν ἦτο
δυνατὸν γὰ περιέχεται ἐν τῷ εἰρημένῳ λεξικῷ.

7.

Ἐπὶ Μαχάων ἄρχοντας,
μεινός Πανάμω, Τορτέας Φασίν(ω
ἤθεξ· δεδοχθη τῷ δάμω,
πρόξενον εἶμεν κὴ ὑπεργέταν

- 5 τῆς πύλης Θεσπιῶν Δαόντιον
Κρινίαρ Φουακεία κὴ αὐτον κὴ ἐκ-
γόνως κὴ εἶμεν αὐτος γᾶς κὴ Ευ-
κίας ἔκπασιν κὴ ἀσφαλίαν κὴ
ἀσουλίαν, κὴ κατὰ γᾶν κὴ κα-
10 τὰ θάλατταν κὴ πολέμω κὴ
ἱράνας ἰώσας κὴ τὰ λῦπα
πάντα, καθάπερ κὴ τὸς ἀ(λ-
λως προξένους κὴ ἐδεργίτης.

α' Ο λίθος εἶναι λευκός, ὕψους 0,82, πλάτους 0,48, πάχους
1,20, ἔχων λειασμένην μίαν τῶν μεγαλητέρων ἐπιφανειῶν, ἐπὶ
δὲ μιᾶς τῶν στενωτέρων τὰ γράμματα τοῦ ψηφίσματος καὶ δύο
ἐπιμήκεις τόμους ἐπὶ τῆς ὀριζοντίου. Ἀπετέθη εἰς τὴν ἐν Ἐρη-
μοκάστρῳ συλλογὴν ὑπ' ἀρ. 114.»

Ἐγὼ ἄλλο τι δὲν προσθέτω, εἰμὴ ὅτι τὸ σχῆμα τῶν γραμμῶ-
των εἶναι, ὥς δεικνύει τὸ χάρτινον ἔκμαγμα, κατὰ τι νεώτερον
τοῦ προτέρου ψηφίσματος καὶ ὅτι τὸ παράξενον ὄνομα Τορτέας
ἀναγινώσκεται πᾶν σαφῶς· τὸ δὲ Φουακεία κεῖται διαλεκτικῶς
ἐντὶ τοῦ Φυσμέα, πολίταν τῆς πόλεως Φύσκει, τῆς ἐν Λοκρίδι
Ἰσῶς, ὅχι δὲ τῆς ἐν Καρίᾳ ὁμωνύμου καὶ τῆς ἄλλης τῆς ἐν Μα-
κεδονίᾳ.

8.

Ὁ δῆμος Πόπλιον Σέξτιον
Καλουῖνον Μούσαις.

α Βάθρον ἔσχαθὲν τῶν ἐρειπίων τῆς Ἀγ. Τριάδος, λίθου λευ-
κοῦ, ὕψους 0,34, πλάτους 0,92, πάχους 0,70 ἔχει τ' ἀνωτέρω
ἐπὶ τῆς κατὰ πρόσωπον πλευρᾶς, ἀνω δὲ ἐπὶ τῆς ὀριζοντίου

ἐπιφανείας ἔχει δύο παραλλήλους κοιλότητας τύποις ποδῶν παρεμφερεῖς καὶ τρίτην μεταξὺ ἀκανόνιστον. Ἀριθμὸς συλλογῆς δ 61.»

Τὸ χάρτινον ἐκτύπωμα σχῆμα γραμμάτων δεικνύει τὸ τῶν μ. Χρ. Ῥωμαϊκῶν χρόνων· ὅθεν καλῶς φαίνεται εἰκάσας ὁ πρῶτος, κατ' ἀτελὲς ἀντίγραφον τοῦ Ῥοσσίου, ἐκδοῦς τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην Car. Keil (ἐν Sylloge Inscriptionum Boeoticarum Lips. 1847, ὑπ' ἀρ. XXXIV, b), ὅτι ὁ τιμηθεὺς ἀνὴρ θὰ ἦτο ἀπόγονός τις τοῦ παρὰ Κικέρωνι (ἐν Βρούτῳ 84, § 130) μνημονευομένου Γ. Σεξτίου Καλουίνου.

Καὶ παρὰ τῷ Decharme ἑλλιπῶς εἶχεν ἡ ἐπιγραφή καὶ παρὰ τῷ Schillbach πλημμελῶς· διὰ τοῦτο τὴν μετεξέδωκα.

9.

Ἡ πόλις

τ̄ φλ̄ Ἀρίστωνα τ̄ φλ̄

Ἀλκίτου υἱόν, ἀρετῆς

ἔνεκεν καὶ τῶν εἰς αὐτὸν

δ εὐποιῶν ἐπιμελήθη ὁ

ἀδελφὸς αὐτοῦ τ̄ Φλαοδ-

ιος Φούσκας.

Ἄ βάθρον μετὰ βάσεως πλατείας, λίθου λευκοῦ, ὕψους 0,98, πλάτους 0,65, πάχους 0,50 ἔχει τὰ ἀνωτέρω. Ἐλήφθη ἐκ τῆς θέσεως Φριά τοῦ Ἐρημοκάστρου. Ἀριθμὸς συλλογῆς δ 83.»

Τὸ ἐκτύπωμα δεικνύει ἐπιμελέστατον χάραγμα. Ὁ τιμηθεὺς, Ἕλληνας καὶ εἰσποιηθεὺς εἰς τὴν Φλαουίαν γενεάν τῶν Ῥωμαίων, θὰ ἔζη πιθανῶς οὐ πολὺ μετὰ τὴν εἰς τὸν Καισαρικὸν θρόνον ἀνάβασιν τῶν Φλαουίων κατὰ τὸ τέλος τῆς α. μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος.

10.

Ὁ δῆμος Θεσπιῶν

Λεύκιον Μάρκιον

Κέλλιπ(π)ον Πολυκρα-

τίδου υἱόν ἔριστα

δ κλειτευσάμενον
θεοῖς.

α Τέσσαρα συνεχῇ κομμάτια, ἀπαρτίζοντα τὸ ἄνω μέρος βάρου με γείσον, λίθου λευκοῦ, σωζομένου ὕφους 0,42, πλάτους 0,65, πάχους 0,28, ἔχουσι τὰ ἀνωτέρω. Ἐξετοιχίσθη ἐκ τῆς ἐν Ἐρμιονιάστρῳ οἰκίας τοῦ Μ. Χ. Μελισσάρη, ἀλλ' εἶχεν εὐρεθῇ εἰς τὰ ἐρείπια τῆς παλαιᾶς πόλεως. Ἀριθ. Συλ. 83.

Τὸ χάρτινον ἐκτύπωμα δεῖκνυσι σχῆμα γραμμάτων τὸ τῶν μ. Χρ. χρόνων.

11.

..Λ.....
φώρμης δευτέρας...
φώρμης τρίτης...
ἀπὸ λίθου τ....

δ 1.
.

α Κομμάτιον μαρμαροῦ λευκοῦ, εὐρεθὲν ἐν τοῖς ἐρείπιοις τῆς ἀρχαίας πόλεως ἔχει τὰ ἀνωτέρω. Ἀριθμ. Συλ. 101.»

Ὅσον καὶ ἂν εἶναι μικρὸν τὸ κομμάτιον τοῦτο, ἔχει ὅμως σημασίαν, διότι ἐσώθη ἐν αὐτῷ λείψανον ἐπιγραφῆς μεγάλης ποτὲ, τῆς διατιμῆσεως, λέγω, τῶν ὀνίων τῆς ἐκδοθείσης ὑπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ, τοῦ ἀρξάντος κατὰ τὰ τέλη τοῦ γ'. καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ δ'. μ. Χρ. αἰῶνος. Περιῆλθον μέχρις ἡμῶν τινὰ ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Ἑλλάδος μεγάλα ἢ μικρὰ μέρη τῆς διατιμῆσεως ἐκείνης· καὶ τὸ παρὸν τεμάχιον δῆλον ποιεῖ, ὅτι καὶ ἐν Θεσπιαῖς ποτε ἦτο δημοσιὰ ἀνεστηλωμένον τὸ περιέχον αὐτὴν διάταγμα edictum. Τοὺς περιέργους παραπέμπομεν εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Mommsen: Das Edictum Diocletiani de pret. rer. venalium. Προχείρως δὲ δύνανται ν' ἀναδράμωσιν εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἀθηνῶν Ἐφημερίδα α. περιόδου, ἐνθα ὑπ' ἀρ. 3808 θέλουσιν εὐρεῖ ἐκδεδομένον ἐν ἱκανῶς μέγα τεμάχιον (στίχων 60) τοιαύτης διατιμῆσεως, εὐρεθὲν τῷ 1860 ἐν Μεγάροις. Χάριν δὲ τῶν ἀπειροτέρων ἔτι λέγομεν, ὅτι τὰ φώρμης δευτέρας, φ. τρίτης

ἀνωτέρω ἀναγινωσκόμενα εἶναι ἐπὶ τὸ λατινικώτερον ὄρισμοι πραγματειῶν τινῶν, ἧτοι, ὡς τώρα λέγομεν, ἐμπορευμάτων, σχήματος πρώτου ἢ δευτέρου ἢ τρίτου, εἴτε κατὰ τὸ μέγεθος εἴτε κατὰ τὴν ποιότητα.

Καὶ αἱ μὲν Θεσπιακαὶ ἐπιγραφαὶ τριαῖται τινες.

Ἐκ δὲ τῆς πέμπτης τοῦ νῦν ληγόντος μηνὸς Δεκεμβρίου ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρίᾳ ἐπεχείρησε, πρὸς συμπλήρωσιν τῆς πρὸς νότον τῆς Ἀεροπόλεως Ἀθηνῶν ἀνωσκαφῆς, ἔργα τινὰ ἀνακαθάρσεως τῶν τόπων καὶ κατεδαφίσεως ἀχρήστων τινῶν κτισμάτων βαρβάρου ἐποχῆς, μάλιστα πρὸς δυσμὰς καὶ νότον τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου. Ἐκεῖ λοιπὸν ἐδέησε καὶ σκαφαὶ τινες νὰ γίνωσιν, ἕως οὗ φανῇ τὸ φυσικὸν ἔδαφος πανταχοῦ καὶ καταστῇ βέβαιον, ὅτι οὐδὲν πλέον ἀρχαιολογικῆς σημασίας κτίσμα ἢ ἐπιγραφὴν ἢ γλύμμα κρύπτει ἡ γῆ. Αἱ ἔρευναι αὗται κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας προήγαγον δύο κεφαλὰς ὑπὲρ τὸ φυσικὸν μέγεθος αὐτοκρατόρων Ῥωμαίων, ἐξορυθείσας ἐκ πολλὰ μικροῦ βάθους (μόλις ἐνὸς καὶ ἡμίσεος ποδῆς) πλησίον τοῦ πασιγνώστου μεγάλου βωμοῦ τοῦ Διανόσου καὶ δὴ πρὸς νότον αὐτοῦ. Αὐτὰ καὶ ἐν σκέλει τῶν κολασσιαιῶν ἐκείνων καὶ πασιγνώστων ὡσαύτως Σελυνηῶν τοῦ θεάτρου εὐρέθη, ἐμφυλοδομημένοι εἰς ὑδραγωγεῖον παλαιῶν τῶν Ῥωμαϊκῶν ἢ Βυζαντινῶν χρόνων.

Ἐκ τῶν κεφαλῶν ἡ μία εἶναι βεβαίως τοῦ Δουκίου Οὐέρου, τοῦ συνάραντος τῷ Μάρκῳ Αὐρηλίῳ τὸν β'. μ. Χρ. αἰῶνα, ὁμοειζουσα πολὺ τὴν ἐν τῷ Δωδάρῳ τῶν Παρισίων, τὴν ἀπεικονισμένην ἐν τῇ *Iconographie Romaine* τοῦ Visconti, ἡ ἄλλη, ἥτις καὶ κάλλιον διατηρεῖται καὶ ἐργασίαν δεκνύει καλλίονα, εἶναι τοῦ Νέρωνος πιθανότατα, νεανικωτέρα δὲ καὶ χαρμειότερα τῶν παρὰ τῷ Visconti κεφαλῶν τοῦ τυράννου τούτου. Φορεῖ δὲ καὶ διάδημα ταυνώδες καὶ στέφανον πλακτὸν ἐκ μύρτων κολυροειδῆ. Ἔχει βραχὺν τὸν πῶγωνα ἢ μᾶλλον ἰούλουκ. Ἡ δὲ κόμη οὐ κεκαμμένη, ἀλλὰ πολυθόστρυχός, καὶ τὸ στόμα ἡμιανοικτον ὡς καθαρῶδός. Ταύτων μνησθέντες βραχέως, ἐκδίδομεν καὶ δύο ἐπιγραφὰς ἐκ ταύτης τῆς ἀνωσκαφῆς προσελθούσας τὰς τελευταίας ἡμέρας.

1.

Ἐπὶ....) ἀρχοντος
 Δούσιππος Λυσιφίλου Χο-
 λαργεὺς ἀγωνοθετήσας
 ἀκουόσων παιδείων.

Ἐπὶ μικροῦ βαθριδίου τετραγώνου, λίθου Πεντελησίου, ἀνα-
 γινώσκονται τ' ἀνωτέρω. Σχῆμα γραμμάτων τὸ τῶν Μακεδον.
 χρόνων. Ἄνωθεν ἔχει τὸ βαθριδίον ὀλκούς τινας τριγωνικοῦ σχή-
 ματος καὶ τρύπας κατὰ τὰς τοῦ τριγώνου γωνίας βεβυσμένες
 μολύβδω, ἐξ οὗ γίνεται δῆλον, ὅτι ἐνηρμόζετό ποτε ἐκεῖ ἡ λιθίνη
 τριγωνικὴ στήλη ἢ μετάλλινος τριποδίσκος, τὸ ἀπέρωμα τοῦ
 Δούσιππου εἰς τὸν Διόνυσον, οὗ τὸ ἐπιθετον παιδείος καινοφανές
 ἡμῖν φαίνεται. Τούλάχιστον ἐν τῷ πλουσίῳ πίνακι τῆς Ἑλλην.
 μυθολογίας τοῦ Gerhard δὲν εὑρομεν αὐτό. Ἐπίθετα δὲ ἄλλα
 θεῶν ἐκ τοῦ παῖς παράγωγα ἢ σύνθετα εὑρῆνται ἐκεῖ ἀναγεγραμ-
 μένα· παιδοθαλῆς τῆς Δήμητρος, παιδακός τοῦ Ἑρμοῦ, παιδο-
 τρόφος τῆς Ἀρτέμιδος.

2, α.

.....
 .λ)ισθένης |
 Ἐργοσθένης ||
 Ἐπ)αμείνων ||

2, β'.

Θρασυ.....
 Πολυ.....
 Ἄλι.....
 Κλ.....

Δύο μικρὰ τεμάχια λίθου Πεντελησίου ἔχουσι τὰ ἀνωτέρω
 γράμμασι τῶν μέσων ἢ ὑστέρων Μακεδονικῶν χρόνων, καὶ εἶναι
 καὶ αὐτὰ μέρη ἐκείνης τῆς μεγάλης ἐπιγραφῆς, ἣν καὶ ἐγὼ εὗ-
 ρούσους ἐν Ἀθηναίῳ τόμ. ζ', σελ. 77 κ. ἐξ. καὶ ὁ Köhler

κατά τι πληρεστέραν ὕστερον ἐν Mittheilungen d. deutsch. arch. Inst. III Jahrg. 3tes Hest, οὖσαν εἰς πολλὰ τεμάχια συντετριμμένην. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὀνομάτων τὸ Ἑπαμείνων εἶχεν ἤδη ἀναγνώσθῃ καὶ ἐκεῖ μεκολοβωμένον, καὶ ἡ ἐπανάληψις τοῦ ἐνταῦθα δυσκολεῖ τὴν ἐρμηνείαν, καθὼς καὶ ἄλλα τινὰ εὐρεθέντα ἐκεῖ κατ' ἐπανάληψιν ὀνόματα τοῦτο ἐποιοῦν, ὡς εἴπομεν τότε ἐν τῷ Ἀθηναίῳ, τὸ δὲ Ἐργασθένης καὶ ὡς ὅλως νέον ὄνομα νῦν παρουσιάζεται. Θὰ ἦτο καὶ οὗτος ἄρ' αὖ γε ποιητῆς ἢ ὑποκριτῆς; Τὸ δὲ ἀνωτάτω κείμενον ὄνομα, τὸ δυνάμενον νὰ συμπληρωθῇ μόνον Κλεισθένης ἢ Πλεισθένης, καὶ αὐτὸ ἀγνωστον ἡμῖν ἀλλαχόθεν εἶναι ὡς ποιητοῦ ἢ ὑποκριτοῦ ὄνομα. Ὅστε τὰ δύο ταῦτα νέα τεμάχια ἐπὶ ἔζησαν, κατ' ἐμὲ, τὰς δυσχερείας, ἀντὶ νὰ τὰς ἐλαττώσωσι. Ὁ Köhler δὲν τὰς ἐθεώρησε μεγάλας καὶ ἐπεχείρησε νὰ παραστήσῃ διὰ πολλῶν εὐφυῶς ἐξευρημένων λόγων ὡς εὐνόητον τὴν ὅλην ἐπιγραφὴν. Ἀλλ' ἐγὼ ἐπέχω.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 28 Δεκεμβρίου 1878.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ.

BIBLIA NEOΦΑΝΗ.

* Πέτρου Λαζαρίδου ἡθοποιοῦ, αἱ κόραι τοῦ πολιτισμοῦ, κωμωδία. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Ἐφημερίδος τῶν συζητήσεων, 1878. Πωλεῖται ἀντὶ νέας δραχμῆς [16ον, σ. 1ς καὶ 56].

Studien über attisches Staatsrecht und Urkundenwesen, von W. Hartel, Mitglied d. K. K. Akademie Wien, 1878. [8ον, σελ. 288.]

De scribis Atheniensium publicis. Scripsit C. A. Hille. Lipsiae. 1878. [Ἐναίσιμος διατριβὴ ἐξηγμένη ἐκ τῶν Leipziger Studien, εἰς 8ον, σ. 205—248.]

* Παράρτημα Ἐφημερίδος τῶν συζητήσεων. — Ὅλγαι· σελίδες 8κ' εὐκαίρᾳ τῆς μεταξὺ τῶν κκ. Ε. Δ. Ῥοῦδου καὶ Ἀγγέλου Βλάχου ἀνα-

φύσεως φιλολογικῆς ἔριδος ὑπὸ Ἰω. Παπαδιαμαντοπούλου. Ἐν Ἀθῆναις, τύποις Ἐφημερίδος τῶν συζητήσεων, 1878. Τιμᾶται λεπ. 25. [46ον, σ. 52].

* Ἡ λύσις τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος καὶ ἡ ἔγερσις τοῦ ἀγίου βασιλέως Ἰωάννου ἐν Κωνσταντινουπόλει δαπάνη Γ. Α. (Τιμᾶται δραχμῆς μᾶς καὶ ἡμισίας νέας). Ἐν Ἀθῆναις, 1877. [46ον, σ. 72].

* Ἀπολογισμὸς τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ δήμου Ἀθηναίων καὶ τῶν δημοτικῶν φιλανθρωπικῶν καταστημάτων διὰ τὸ ἔτος 1877. Ἐν Ἀθῆναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Μέντορος» 1878. [8ον, σ. 32].

II. Schliemann Mycènes etc. traduit de l'anglais par J. Girardin. Paris, 1879. [gr. 8ον, σ. 488.]

Corpus Inscriptionum Atticarum. Voluminis tertii pars prior. Edidit Guilelmus Dittenberger. Berolini, MDCCCLXXVIII, [εἰς φύλλον, σ. 522.]

* Περὶ τῶν ἀφροδισίων νοσημάτων ὑπὸ Α. Κουλλερῆ, χειρουργοῦ ἐν τῷ νοσοκομείῳ τῆς Μεσημβρίας, ἑταίρου τῆς ἐν Παρίσι χειρουργικῆς εταιρίας, ἱππότου τοῦ τάγματος τῆς τιμῆς, ὑπὸ Σ. Κ. Μπαλάνου, τακτικοῦ καθηγητοῦ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ κτλ. Τεῦχος Β'. ἐν Ἀθῆναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Μέντορος» 1879. [8ον, σ. 276, ἥτοι ἀπὸ 391 ἕως 666].

Μουσεῖον καὶ βιβλιοθήκη τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς. (Δογοδοσία, ἐπιγραφαί. Περὶ τῆς ἐν Ἰωνίᾳ Μητροπόλεως. Ἐπιγραφαὶ Μητροπόλεως.) Περίοδος δευτέρα. Ἔτος δεύτερον καὶ τρίτον, 1876—8. Ἐν Σμύρνῃ, 1878. [8ον, σ. λς' καὶ 140]. — Ἔτι περίοδος τρίτη. Ἔτος πρῶτον, 1878—9. (Περὶ Κλάρου, Κολοφῶνος, Νοτίου, ὑπὸ Ἀριστοτέλ. Μ. Φροντήρη). Ἐν Σμύρνῃ, 1878. [8ον, σ. 10].

* Ἀναγνώστης, φιλοπονηθεὶς ὑπὸ Γ. Κωνσταντινίδου, καθηγητοῦ τοῦ Ἀρσακείου, πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων. Ἐκδόσις ἰδρύματι, ἐπιδιωρθωμένη καὶ ἐπιυξημένη. Ἐν Ἀθῆναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Μέντορος», 1878. Τιμᾶται δραχμῆς [46ον, σ. 128].

Ἀττικὸν Ἡμερολόγιον τοῦ ἔτους 1879 ὑπὸ Εἰρηναίου Ἀσωπίου, εὐνοϊκῇ συμπτᾶσει φιλοκάλων λογίων. Ἔτος ΙΓ'. Ἀθῆνῃσιν, 1878. [46ον, σ. κ' καὶ 376.]

* Δημοσίευμα Α'. Ὁ σύλλογος Ῥήγας πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαόν. — Ἀθῆναι, 29 Ὀκτωβρίου 1878, Κυριακῇ. [8ον, σ. 16].

* Δημοσίευμα Β'. — Ὁ σύλλογος Ῥήγας πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαόν. — Ἀθῆναι, 18 Νοεμβρίου 1878, Κυριακῇ. Τιμᾶται λεπτ. 5. [8ον σ. 16].

* Κανονισμὸς τοῦ δημοκρατικοῦ συλλόγου «Ῥήγας». [Ἀθῆνῃσιν, 1878, 46ον, σ. 8].

Ἡπειρωτικαὶ μελέται. Τόμος Δ', τεῦχος Α'. Δορυμολόγιον τῆς ἑλληνι-

κῆς χειρσονήσου ἀρχαιολογικὸν ἱστορικὸν γεωγραφικὸν στρατιωτικὸν στατιστικὸν καὶ ἐμπορικὸν ὑπὸ Β. Δ. Ζώτου Μολοσσού, ἱκπότου, περιηγητοῦ κλπ. ἐκ Δρόδιανης τῆς ἐν Ἡπείρῳ Μολοσσίδος. Ἐγκρίσει τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ τυπογραφείου, 1878. [8ον, σ. 16' καὶ 168.]

- * Ἐγχειρίδιον περὶ λουτρῶν, ἧτοι περὶ πάντων τῶν ἐν χρῆσει λουτρῶν καὶ ἐιδικώτερον περὶ τῶν θαλασσίων μετὰ προεισαγωγικῶν γνώσεων περὶ τῶν κράσεων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ δέρματος αὐτοῦ, ἐρανισθὲν ἐκ διαφόρων συγγραμμάτων πρὸς χρῆσιν τῶν πολλῶν ὑπὸ Θεοφυλάκτου Πολυζωίδου, τελειοφοίτου τῆς ἱατρικῆς. Ἀθήνησι, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Φιλοκαλίας, 1878. Τιμᾶται δραχμῶν τριῶν. [16ον, σ. 15' καὶ 207].

Δόγος περὶ τοῦ ἰδιόζοντος χαρακτῆρος καὶ τῆς ἀποστολῆς τῆς ἑλλην. ἐκκλησίας ὑπὸ Νικολάου Μ. Δαμαλά. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Λαοῦ», κάτωθι τῆς Δημαρχίας, 1878. [8ον, σ. 22.]

Φοῖδος, ἐπιμήνιος συγγραφή περὶ τῆς δημοσίας ὑγιείας, τῆς οἰκογενειακῆς ὑγιείας καὶ τῆς προχείρου οἰκιακῆς ἱατρικῆς ἐν ἑλλείψει ἱατροῦ ὑπὸ Ι. Π. Πύργα. Ἔτος 4, ἐν Ἀθήναις, τῇ 4 Δεκεμβρίου 1878. Ἀρ. 1. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Λαοῦ», κάτωθι τῆς Δημαρχίας, 1878. [8ον, σ. 24.]

Δόγος εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ ἀοιδίου Κωνστ. Κοντογόνου, καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν τῷ ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ ὑπὸ Προκοπίου Β. Οἰκονομίδου, ἱεροδ. πτυχιούχου θεολόγου τῆς ἐν Μόσχᾳ Πνευματικῆς Ἀκαδημίας, ἐκφωνηθεὶς τὴν 17 Νοεμβρίου 1878. Ἀθήνησιν, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἑρμοῦ, 1878. Ἐδρίσκεται παρὰ τῷ τυπογράφῳ καὶ ἐκδότῃ Δ. Βεργινίδῃ (παρὰ τὴν ὁδὸν Μουσῶν, ἀριθ. 2). [8ον, σ. 22].

Δόγος, ἐκφωνηθεὶς κατὰ τὴν ἐναρξιν τῶν δημοσίων ἐξετάσεων τοῦ ἐν Χίῳ γυμνασίου τῇ 24 Ἰουνίου 1878 ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Ζησιμίου Γ. Τυπάλδου, ἔκθεσις περὶ τῶν δημοσίων ἐξετάσεων τῶν ἐν Χίῳ ἐκπαιδευτηρίων καὶ ὁ ἱσολογισμὸς τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1877—78 ὑπὸ τῆς ἐφορείας τῶν δημοσίων τῆς Χίου ἐκπαιδευτηρίων. Τύποις γυμνασίου Χίου, 1878. [8ον, σ. 36]

Ἀναμνήσεις μιᾶς θερinhς νυκτὸς ἐν Ὑπείρῳ. Ὑπὸ Δημητρίου Αἰνιάνος. Ἀθήνησι, 1878, 8ον, σ. 20].

Ἡ σφαγὴ τῆς Νέας Ἐφέσου, δρᾶμα εἰς πράξεις πέντε ὑπὸ Ἰπποκράτους Γ. Λέον. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἑρμοῦ, 1878. Τιμᾶται δραχμῆς νέας. [8ον, σ. 4 καὶ 63].

Μετεωρολογικαὶ παρατηρήσεις κοινοποιηθεῖσαι

ἐκ τοῦ ἀστεροσκοπείου Ἀθηνῶν.

Νοέμβριος.

Βαρόμετρον.

Μέση θλίψις	754,49	χμ.
Μεγίστη »	761,80	(τὴν 11 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	745,63	(τὴν 3 ^{ην})

Θερμόμετρον ἐκ.

Μέση θερμοκρασία	17,21
Μεγίστη »	24,6 (τὴν 6 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	8,6 (τὴν 26 ^{ην})

Ἡμέραι βροχῆς 7 (ποσὸν τοῦ καταπεσόντος ὕδατος 63,21 χμ.), ἀστραπῶν 2, βροτῶν 1. Ἄνεμοι ἐπνευσαν κατὰ 16 ἡμέρας ΝΑ, 6 ΒΑ, 1 ΝΑ, 7 Ν.

Δεκέμβριος.

Βαρόμετρον.

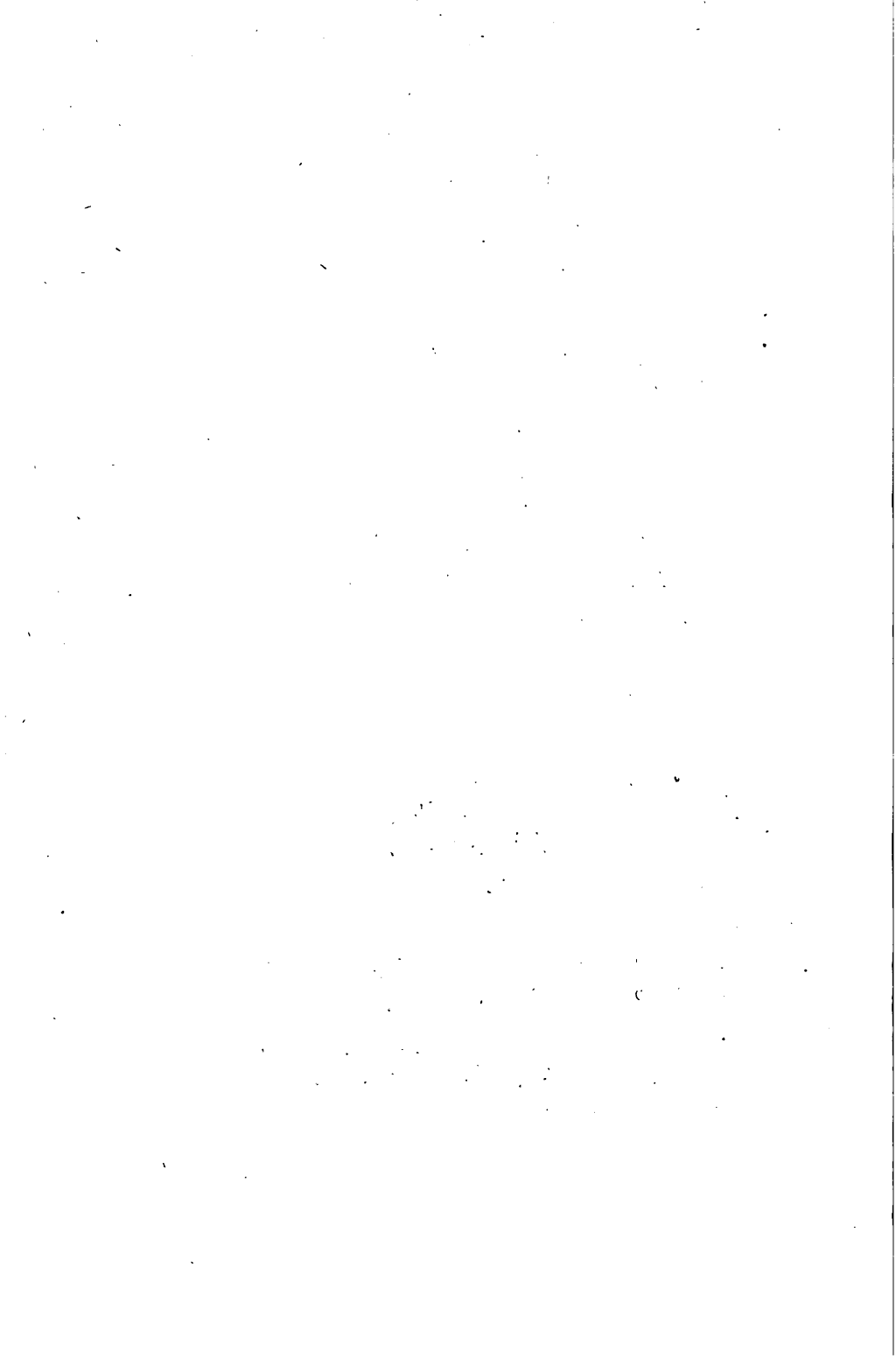
Μέση θλίψις	750,23	χμ.
Μεγίστη »	763,54	(τὴν 26 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	739,56	(τὴν 16 ^{ην})

Θερμόμετρον ἐκ.

Μέση θερμοκρασία	13,24
Μεγίστη »	21,5 (τὴν 12 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	2,4 (τὴν 26 ^{ην})

Ἡμέραι βροχῆς 21 (ποσὸν τοῦ καταπεσόντος ὕδατος 123,65 χμ.), ἀστραπῶν 4, βροτῶν 2. Ἄνεμοι ἐπνευσαν κατὰ 20 ἡμέρας ΝΑ, 1 Δ, 8 ΒΑ, 1 ΝΑ, 1 Ν.

**ΟΙ ΠΕΡΙ ΑΠΟΙΚΗΣΕΩΣ ΤΡΩΩΝ ΕΙΣ ΙΤΑΛΙΑΝ ΜΥΘΟΙ
ΚΑΙ ΑΙ ΠΡΩΤΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ ΤΩΝ
ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΕΡΙ ΡΩΜΗΣ.**

Ἐν τῇ περὶ τῆς ἀρχῆθεν κοινωρίας τῶν Ἑλλήνων πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς καὶ Ῥωμαίους πονήματι ἡμῶν, ὅπερ ἐξεδόθη τῷ 1872, ἀπεπειράθημεν νὰ ἀποδείξωμεν ὅτι ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ὑπῆρχε κοινωνία μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ῥώμης, καὶ ὅτι αὕτη μαρτυρεῖται ὑπὸ πλείστων σπουδαίων τῆς ἐλληνικῆς καὶ Ῥωμαϊκῆς ἀρχαιοσύνης συγγραφέων, καὶ ὅτι ἡ νεωτέρα κριτικὴ, μάλιστα ἡ τοῦ Νειδούρου καὶ τῶν μετ' αὐτὸν, θεωρεῖ τὴν ἀρχαίαν ταύτην κοινωνίαν ἀμφίβολον, βεβαίαν δὲ καὶ ἀναμφισβήτητον τὴν ἀπὸ τοῦ 5' π. Χ. αἰῶνος καὶ ἐξῆς, διότι αὕτη στηρίζεται εἰς μαρτυρίας καὶ πράγματα ἐκτὸς πάσης κριτικῆς ἀμφιβολίας καὶ δισταγμοῦ ὑπάρχοντα. Ἀπεδείξαμεν πρὸς τοῦτοίς ὅτι ἀπὸ τοῦτου τοῦ χρόνου ἡ κοινωνία τῶν Ἑλλήνων πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, συχνοτέρα γινομένη μὲ τὴν πρόοδον τοῦ χρόνου, ἐπενήργησε πλείζον εἰς τὸν πολιτισμὸν τῶν Ῥωμαίων καὶ ὅτι ἡ ἐπενέργεια αὕτη ἦτο τοσοῦτον ἰσχυρὰ, ὥστε μετερρύθμισε ἐπὶ τὸ ἐλληνικώτερον καὶ θρησκευτικὴν καὶ τέχνην καὶ πολιτεῖα καὶ κοινωνικὸν καὶ ἰδιωτικὸν ἔτι βίον τῶν Ῥωμαίων μέχρι τοῦ 3' π. Χ. αἰῶνος μεσοῦντος· ἀπὸ δὲ τοῦ χρόνου τούτου πᾶς ὁ Ῥωμαϊκὸς βίος ἐγένετο σχεδὸν ἐλληνικὸς καὶ ἡ Ῥώμη παρεῖχεν ὅπιν ἐλληνίδος μάλλον πόλεως ἢ ἀρχαίας ἰταλικῆς, διὸ καλεῖ αὐτὴν ὁ σατυρικός Ἰουδενάλως Graecam urbem.

Ἐν τῇ διατριβῇ ταύτῃ, ἥτις εἶναι συμπλήρωμα τοῦ πονήματος ἐκείνου, προτιθέμεθα νὰ ἐξετάσωμεν πῶς καὶ πότε ἀνεφάνησαν οἱ μῦθοι καὶ αἱ παραδόσεις περὶ ἀποικίσεως εἰς Ἰταλίαν τῶν περὶ τὸν Αἰνείαν Τρώων, καὶ πότε Ἑλληνες ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς καὶ τίνες κατὰ πρῶτον ἐποίησαν λόγον περὶ Ῥώμης καὶ Ῥωμαίων. Εἰ καὶ οἱ Ἑλληνες εἶχον πλείστας ἀφορμὰς ἀπὸ τοῦ 5' αἰῶνος, ὡς ἀλλαχοῦ εἵπομεν, νὰ ἐρχωνται εἰς ἐπιμιξίαν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους,

καὶ μάλιστα οἱ γειτονεύοντες πρὸς τὴν Ῥώμην Μασσαλιῶται, Κυμαῖοι καὶ αἱ πολλαὶ ἄλλαι ἐν τῇ μεσημβρινοδυτικῇ ἄκρᾳ τῆς Ἰταλίας καὶ αἱ ἐν τῇ Σικελίᾳ ἐλληνικαὶ ἀποικίαι, αἵτινες διὰ τῆς ναυτικῆς καὶ ἐμπορικῆς κοινωνίας των πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἐγίνωσκον βεβαίως καλῶς τὰ τῆς Ῥώμης, δι' αὐτῶν δὲ καὶ οἱ λοιποὶ Ἕλληνες ἠδύναντο νὰ μαθάνωσι τὰ τῶν Ῥωμαίων, καὶ ὡς ἔθνος φίλον τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἐν γένει μαθήσεως νὰ ἀνερευνήσωσι τὴν τε ἀρχαίαν καὶ τὴν σύγχρονον τῆς πόλεως ταύτης ἱστορίαν, ὅπως ἐποίησαν περὶ πολλῶν ἄλλων βαρβαρικῶν πόλεων, καὶ ὅμως παραδόξως πως οὐδὲ μνείαν τῆς πόλεως ταύτης ποιοῦσι πρὸ τοῦ δ' π. Χ. αἰῶνος οἱ Ἕλληνες ἱστορικοί¹⁾. Μόλις δὲ ἀπὸ τοῦ γ' αἰῶνος, ὅτε οἱ Ῥωμαῖοι ἦλθον εἰς ἐχθρικὰς σχέσεις πρὸς τοὺς τῆς κἀτα Ἰταλίας ἐποίκους Ἕλληνας, καὶ ὑπεδούλωσαν τούτους, μετ' αὐτοὺς δὲ καὶ τοὺς ἐν τῇ κυρίῳ Ἑλλάδι καὶ ταῖς λοιπαῖς ἀποικίαις αὐτῆς, τότε μόλις ἐπιχειροῦσιν, ἐκ τῶν πολέμων τούτων ἀφορμὴν λαβόντες, νὰ ἐξετάσωσι καὶ τὰ τῆς Ῥώμης καὶ νὰ περιλάβωσι

1) Περὶ Ῥωμαϊκῆς ἱστοριογραφίας τῶν χρόνων τούτων οὐδεὶς λόγος δύναται νὰ γένη· διότι πρὸ τοῦ β' Καρχηδονικοῦ πολέμου οὐδένα ἱστορικὸν εἶχον οἱ Ῥωμαῖοι, ὡς βεβαίῳ ὁ ἱστορικὸς Livius 6, 4. «Res obscurae, quod parvae et rariae per eadem tempora litterae fuere, una custodia fidelis memoriae rerum gestarum». καὶ 7, 3. «Quia rariae per ea tempora litterae erant». Καὶ ὁ Διονύσιος ἐν Ῥωμαϊκῇ ἀρχαιολογίᾳ 1, 73. «Παλαιὸς μὲν οὖν οὔτε συγγραφεὺς οὔτε λογογράφος ἐστὶ Ῥωμαίων οὐδὲ εἷς». Εἶχον δὲ μόνον ἱστορικὰς παραδόσεις, σωζομένας ἐν τῷ στόματι τοῦ λαοῦ, καὶ τινὰς ἱστορικὰς σημειώσεις τῶν ἱερέων καὶ ἀρχόντων· ἀλλὰ καὶ τούτων αἱ ἀρχαιότεραι πιθανῶς κατεγράφησαν ἐν τῇ ἀλώσει τῆς Ῥώμης ὑπὸ τῶν Καλτῶν τὸ 389 π. Χ. ὥστε καὶ ὁ, τι τοιοῦτο ἐσώζετο ὑστερον, ἦτο νεωτέρας καταγωγῆς. Ἐκ τοιούτων πηγῶν ἠρύσθησαν εἰδήσεις τινὰς οἱ ἀπὸ τοῦ β' Καρχηδονικοῦ πολέμου κατὰ πρῶτον ἀναφανέντες Ῥωμαῖοι ἱστορικοί, ὧν πρεσβύτερος εἶναι ὁ Φάβιος Πικτωρ (254—180 π. Χ.) κατὰ Liv. 4, 44 καὶ 240, καὶ Διονύσιον 1, 7 καὶ 7, 71. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες ἱστορικοί, οἱ ὑστερον γράψαντες περὶ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας τῆς Ῥώμης, οὔτε ἀρχαιότεροι τῶν Ῥωμαίων ἱστορικῶν εἰσιν οὔτε τὴν ἀρχαίαν ἱστορικὴν αὐτῶν ὕλην ἠρύσθησαν ἀμέσως ἀπὸ τῶν παραδόσεων τοῦ λαοῦ, ἀλλ' ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων ἱστορικῶν. Δρβ. Schwegler ἐν Ῥωμ. ἱστ. 1, 3 καὶ 7.

τὴν σύγχρονον ἱστορίαν ταύτης εἰς τὰς ἱστορικὰς αὐτῶν συγγραφάς¹⁾. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἡ ἀρχαία τῆς πόλεως ταύτης ἱστορία ἔμεινε καὶ ὕστερον ἔτι ἀγνωστος, καθ' ἃ μαρτυρεῖ ἀξιόπιστος συγγραφεὺς, ὁ Διονύσιος Ἀλικαρνασσεύς· «Ἐτι γὰρ (ἐν τοῖς χρόνοις δηλαδὴ τοῦ Αὐγούστου ὅτε ὁ Διονύσιος γράφει) ἀγνοεῖται, λέγει οὗτος²⁾, παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν ὀλίγου δεῖν πᾶσιν ἡ παλαιὰ τῶν Ῥωμαίων πόλεως ἱστορία».

Τὴν ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις ἔλλειψιν τῆς ἱστορίας ἀνεπλήρου ἡ ἑλληνικὴ μυθολογία. Οἱ Ἑλληνες μυθοποιοί, θέλοντες ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ὡς ἀπὸ μητροπόλεως νὰ οἰκίσωσιν ἀπάσας τὰς παρακειμένας αὐτῇ χώρας καὶ τοὺς κατοίκους αὐτῶν ν' ἀποδείξωσιν ἢ συγγενεῖς ἢ δούλους τῶν Ἑλλήνων, περιέλαβον, ὡς βλέπομεν ἐν τῇ μυθικῇ τοῦ Ἀπολλοδώρου βιβλιοθήκῃ, εἰς τοὺς μύθους τῶν πάσας τὰς τῆς Μεσογείου παραλίας καὶ τὴν δύσιν αὐτὴν, ἐφ' ὅσον ἐξετείνοντο αἱ ἑλληνικαὶ ἀποικίαι ἢ ἐφ' ὅσον ἐξικνοῦντο αἱ ναυτικαὶ καὶ ἐμπορικαὶ τῶν Ἑλλήνων σχέσεις, πλάσαντες διὰ τῆς μυθοτόκου αὐτῶν φαντασίας τοὺς περὶ Ἡρακλέους μύθους³⁾, προελθόντος μέχρις Ἰθέριας, καὶ τοὺς τῶν Ἀργοναυτῶν καὶ Διομήδους, πλανηθέντος εἰς τὸ Ἀδριατικόν, καὶ τοῦ Ὀδυσσεὺς εἰς τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος, καὶ τοποθετήσαντες πολλαχοῦ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἰταλίας ἀποικίας, καταστθείσας δῆθεν ὑπὸ τούτων ἢ ὑπὸ τῶν τέκνων αὐτῶν⁴⁾. Ἀφορμὴν εἰς τοῦτο λαβόντες ἀρχαίαι τινὰς παραδόσεις,

1) Ὁ Διονύσιος (1, 6 καὶ 7) ὀνομάζει τοὺς πρὸ αὐτοῦ συγγράψαντας τὴν ὕστερον ἱστορίαν τῆς Ῥώμης Ἑλλήνας καὶ Ῥωμαίους ἱστορικούς.

2) Ὁ αὐτὸς αὐτόθι 1, 4 καὶ 5, καὶ Ἰώσηφ. κατὰ Ἀππίωνος 1, 12.

3) Βλ. τούτους παρὰ Διονυσίῳ 1, 34—45.

4) Βλ. κατωτέρω σημ. 1, σελ. 301. καὶ Στράβ. 1, 44· αὐτοὶ γὰρ δὴ τοῖς τότε Ἑλλήσιν ὁμοίως καὶ τοῖς βαρβάρους διὰ τὸν τῆς στρατείας χρόνον ἀποβαλεῖν τὰ τε ἐν οἴκῳ καὶ τῇ στρατείᾳ πορισθέντα· ὥστε μετὰ τὴν τοῦ Ἰλλίου καταστροφὴν τοὺς τε νικῆσαντας ἐπὶ ληστείαν τραπέσθαι διὰ τὰς ἀπορίας καὶ πολὺ μᾶλλον τοὺς ἡττηθέντας καὶ περιγενομένους ἐκ τοῦ πολέμου· καὶ δὴ καὶ πόλεις ὑπὸ τούτων κτισθῆναι λέγονται κατὰ πᾶσαν τὴν ἕξω τῆς Ἑλλάδος παραλίαν, ἔστιν δ' ὅπου καὶ τὴν μεσότηαν.

πλασθείσας πιθανῶς ὑπὸ τῶν πρώτων κατοίκων τῶν χωρῶν τούτων, ὅτε οὗτοι ἐξ Ἑλλάδος εἰς Ἑσπερίαν ἀποικήσαντες, καὶ μὴ ἔχοντες ἢ μὴ θέλοντες νὰ ὀνομάσωσι ἴδιον κτίστην, διότι πολλοὶ ἀντεποιοῦντο τῆς τιμῆς ταύτης, μηδὲ μητροπόλιν, διότι συνήλθον πιθανῶς ἐκ πολλῶν ἐλληνίδων πόλεων, ὠνόμαζον κτίστην αὐτῶν ἓνα τῶν ἐν Τροίᾳ ἡρώων Ἑλλήνων ἢ Τρώων ἢ καὶ ἄλλων ἢ καὶ τῶν τέκνων τούτων¹⁾, οἵτινες κατὰ τοὺς μύθους εἶχον ἀποικληθῆ εἰς τὴν Μεσόγειον μετὰ τὴν ἄλασιν τῆς Τροίας. Αἱ παρὰδοχαὶ αὗται ἀπαξ πλασθεῖσαι, μετεβιβάζοντο εἰς τοὺς ὕστερον ἀπὸ μνήμης ἐκτείνεσθαι καὶ κοσμοῦμεναι κατὰ βυβλίῳν τούτων.

Ἐκτὸς δὲ τούτου καὶ ὀνομασθῆναι τύπων κατὰ τύχην ἢ κατὰ συνθήκην συμφωνοῦσαι πρὸς τὰ ὀνόματα τῶν ἡρώων τούτων²⁾· ἔτι δὲ καὶ ἡ λατρεία θεῶν τινων, ἐν μυθικῇ σχέσει εὐρισκομένων πρὸς αὐτοὺς τούτους³⁾, παρέσχον ἀφορμὴν νὰ πιστευθῇ

1) Τοιαύτην ὁξάν ἔχει ὁ Grote ἐν ἑλλ. ἱστορ. 3, 465 (2, 273 τῆς γερμ. μεταφ.). Πρὸ τούτου καὶ Διονύσιος 4, 54, φέρει ὁμοίους λόγους διὰ τὴν ἐν πολλαῖς χώραις ὑπερβιν τάφων τοῦ αὐτοῦ ἀνδρός. Τὰ δὲ περὶ τάφων λεγόμενον ἰσχύει καὶ ἐπὶ πόλεων καὶ ἄλλων.

2) Οὕτως ἡ ἐν ταῖς ἐκβολαῖς τοῦ Ἑβρου ἐν Μακεδονίᾳ πόλις Αἴνος, καὶ ἡ ἐν τῷ θερμαϊκῷ κόλπῳ ἐπὶ τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου Παλλήνης πόλις Αἴνεια ἐπιστεῦντο ὅτι ἐκτίσθησαν ὑπὸ Αἰνείου, ὅτε οὗτος φεύγων ἐξ Ἰλλίου εἰς Ἑσπερίαν, διήλθε διὰ τῶν χωρῶν τούτων. (Διονυσ. β. ἀρχ. 4, 49 καὶ Στεφ. Βυζαντ. ἐν λ. Αἴνεια. πρβ. Virgil. Aen. 3, 48. καὶ Serv. Aen. 3, 1.) ἢ παρὰ τὴν Εὐμένη νήσος Αἰναρία ὠνομάσθη οὕτως, διότι προσώρμησεν εἰς αὐτὴν ὁ Αἰνείας (Plin. N. H. 3, 42, § 82)· τὸ ἐν Μαντινείᾳ δῖος Ἀγχισία, ἐνθα τάφος Ἀγχίσου, τοῦ πατρὸς Αἰνείου, ὠνομάσθη ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τούτου (Παυσ. 8, 42 8.)· αἱ ἐν Ἀρκαδίᾳ Καπυαὶ ἢ Καρυαὶ παρὰ τὸν Ὀρχομενὸν, ἀπὸ Κάπυος κλέπτου τοῦ Αἰνείου (Στράβ. 13, 808 καὶ Διονύσ. 4, 49), διότι διήλθε δῖος καὶ διὰ τῶν χωρῶν τούτων ὁ Αἰνείας μετὰ τῶν οἰκείων αὐτοῦ.

3) Πολλαχοῦ, ὅπου ὁπῆρχον ἱερὰ τῆς Ἀφροδίτης ἱερθεῖντα ἐν χρόνους καθ' οὓς ἐκ Φοινίκης μετεβιβάσθη ἡ λατρεία ταύτης εἰς Ἑλλάδα καὶ Ἰταλίαν, ἐπιστεῦντο ὅτι ἱερόθησαν ταῦτα ὑπὸ τοῦ υἱοῦ ταύτης Αἰνείου κατὰ τὴν διδῆσιν αὐτοῦ διὰ τῶν χωρῶν αὐτῶν· ὡς ἐπὶ τῆς χερσονήσου Παλλήνης (Διον. 4, 49), ἐπὶ τῆς νήσου Κυθήρων (ὁ αὐτὸς 4, 50), Ζακύνθου, ἐν Δευκάδι, ἐν Ἀκτίῳ, ἐν Ἀμβρακίᾳ (αὐτόθι), ἐπὶ Ἐρυσκος τῆς Σικελίας (ὁ αὐτὸς 4, 53. Διοδ. 4, 83), παρὰ τὸν τάφον τοῦ Ἀγχίσου ἐν

παρὰ τῶν ὕστερον ὅτι πόλις τις ἡ ἀπαικία ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν ἡρώων τούτων'). Ταύτας δὲ τὰς οὕτω πλασθείσας παραδόσεις, σωζομένας ἐν τῇ μνήμῃ τῶν κατοίκων ἐκάστης πόλεως ἡ ἀπαικίας, παραλαβόντες οἱ ὕστερον ἀναφανέντες Ἕλληνες καὶ Ῥωμαῖοι ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς καὶ ἱστορικοὶ, διεκόσμησαν οὕτως, ὥς ἀνμυθεμία ἀμφιβολία ὑπῆρχε περὶ τῆς ἀληθείας αὐτῶν, καὶ ὥς τοιαῦται ἐπιστεύοντο ἀδυσανίστως ὑπὸ τῶν συγχρόνων καὶ τῶν

Μαντινεία (Παυσ. 8, 42, 9). Ἡ πόλις Ἀφροδισιάς ἐν Ἀρκαδίᾳ ἐκτίσθη ὑπὸ Αἰνείου εἰς μνήμην τῆς μητρὸς του (αὐδὸι 3, 32, 44 καὶ 8 42, 8) ὅρκος ἐν ἀκρωτηρίῳ τῆς Ἰαπυγίας, ὅπου ἐπιστάτοτο ἅτι προσωμίσθη ὁ Αἰνείας, ἀκαλεῖτο ἀπὸ τούτου λιμὴν Ἀφροδίτης (Διονυσ. 4, 54). Ἐν ᾧ τούναντίον ἔπρεπε νὰ πιστευθῇ ὅτι ἡ λατρεία τῆς θεᾶς ταύτης ἐγένετο αἰτία τοῦ μύθου τῆς διὰ τῶν χωρῶν τούτων διαδόσεως τοῦ Αἰνείου, καθόσον μέγιστα τὸ ὄνομα Αἰνείας ἀπαντᾷται καὶ ὡς ἐπιθέτον τῆς θεᾶς ταύτης, ὡς παρὰ Διονυσίῳ (4, 53) Ἀφροδίτῃ Αἰνείας (ἀπὸ τοῦ αἰνέω, αἶνος, αἶνη) ἡ πολυδύμητος καὶ ἑνδοξος.

4) Πολλοὶ Ἱταλικοὶ πόλεις ὠνομάσθησαν κατὰ τὴν ἐν αὐταῖς ἐπιγραφὴν τήκεσαν δόξαν ἀπὸ ὀνομάτων ἡρώων τῆς ὁμηρικῆς ἰδέως μυθολογίας. Οἶον τὸ Τύσχαλον ἢ Τρύσχαλον ὠνομάσθη αὐτῶ, διότι ἐπιστήθη ὅτι ἐκτίσθη κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπὸ Τηλεγόνου τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὀδυσσεύος καὶ τῆς Κίρκης (κερὰ Δίδιον 4, 49 καὶ Διονύσιον 4, 45). Ἡ Πραίνεστος ὑπ' αὐτοῦ τούτου ἢ ὑπὸ τοῦ ἐγγόνου τοῦ Ὀδυσσεύος καὶ τῆς Κίρκης ὁμωνύμου τῆς πόλεως ταύτης (Πλουτάρχ. ἐν παραλλ. Ῥωμ. 44 καὶ Στρεφ. Βυζαντιν. ἐν λ. Πραίνεστος). Τὸ Λανούδιον ὑπὸ Διομήδους (Ἀππιν. ἐμφ. Ῥωμ. 2. 20). Ἡ Ἀρδέα ὑπὸ ὁμωνύμου παιδὸς τῆς Κίρκης ἢ ἀπὸ Δανέης τῆς μητρὸς τοῦ Περσείως (Διονύς. 4, 72 καὶ Στρεφ. Βυζ. ἐν λ. Ἀρδέα καὶ Virg. Aen. 7, 440, Plin. 3, 9, § 56). Τὸ Ἀντίον ὑπὸ παιδὸς τοῦ Ὀδυσσεύος καὶ Κίρκης (Διον. 4, 72 καὶ Στρεφ. Βυζ. ἐν λ. Ἀντεία). Τὸ Πολιτώριον ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Πριάμου Πολίτου. Virg. Aen. 5, 564 καὶ Servius αὐτόθι. Οἱ Ἐνετοὶ ὑπὸ Ἀντίφορος (Στρεφ. 4. 48. 3. 450. 43, 608 καὶ Plin. 3, 23, § 430). Καὶ ἐν γένει τὰ ὀνόματα τοῦ Διομήδους, Ὀδυσσεύος καὶ τοῦ Φιλοκτήτου ἔτι ἀπαντῶνται πολλὰ καὶ τῆς Ἱταλίας κατὰ ταύτην τὴν ἑννοίαν (Στρεφ. 6, 254, Διοφ. ἐν Ἀλέξ. 909 κ. ἐ.). Καὶ ὀνόματα πρὸς τούτοις Τρώων ὡς ἱδρυτῶν πολλῶν πόλεων τῆς Ἱταλίας ὡς ἡ πόλις Αἰγέα ἢ Ἐγέα καὶ Segesta ἐν Σικελίᾳ (Στρεφ. 43, 608 καὶ Θουκ. 6. 2, καθ' ὃν οἱ Ἕλληνες εἰσιν τῶν Τρώων ἀπόγονοι) καὶ ἡ Σίρις παρὰ τὸν ὁμωνύμον ποταμὸν ἐλέγετο τρωϊκὴ ἀποικία (Στρεφ. 6. 264.).

ὑστερον μέχρι τῶν χρόνων τοῦ ιζ' αἰῶνος μεσοῦντος ἢ μάλλον τοῦ ιη', καθ' ὃν ἀπεπειράθησαν οἱ τότε λόγιοι νὰ ὑποβάλωσιν εἰς κριτικὴν βάσανον τὰς τοιαύτας μυθικὰς παραδόσεις¹⁾, καὶ νὰ ἐρμηνεύσωσι τὴν γένεσιν καὶ ἔννοιαν αὐτῶν ποικιλοτρόπως.

Ἀποτέλεσμα δὲ τῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφῶν ἀδιαφορίας περὶ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας τῆς Ἰταλίας καὶ Ῥώμης καὶ τῆς παρ' αὐτοῖς ἐλλείψεως κριτικῆς ἐρεῦνης περὶ τῶν ἱστορικῶν παραδόσεων τῶν ἀρχαιοτέρων χρόνων ἐν γένει ἦτο ὅτι μέχρι τῶν Ἀλεξάνδρου χρόνων αἱ τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους ἀκταὶ ἀνῆκον εἰς τοὺς μύθους κυρίως εἰπεῖν ἐπειδὴ καὶ ὁ Ἐφορος, ὁ τὴν ἱστορίαν του μέχρι τοῦ 414 π. Χ. παρατείνας, καὶ ὁ Σκύλαξ (418) ἐν τῷ περίπλῳ αὐτοῦ τοιούτους μύθους ἐπαναλαμ-
βάνουσι²⁾.

Εἰς τοιαύτας παραδόσεις, ὅπωςδὴποτε πλασθεῖσας, ἀνήκει καὶ ἡ εἰς τοὺς πρώτους ἱστορικοὺς τῆς Ῥώμης Ἑλληνας καὶ Ῥωμαίους μεταβιβασθεῖσα καὶ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ποιητῶν διακοσμηθεῖσα παράδοσις τῆς εἰς Ἰταλίαν καὶ Λατίνιον ἐλεύσεως τοῦ Αἰνείου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν Τρώων, καὶ ἡ ὑπὸ τούτων θεμελίωσις ἄλλων τε πόλεων ἰταλικῶν καὶ αὐτῆς τῆς Ῥώμης³⁾ ἥτις παράδοσις, ὡς ἱστορία πιστευθεῖσα ὑστερον ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ποικιλοτρόπως ἐκοσμήθη καὶ δισκευασθῇ μάλιστα ὑπὸ τοῦ Βιρ-

1) Πρῶτος ἐξέφρασε δισταγμοὺς περὶ τῆς ἀληθείας τῆς ἀρχαιοτέρας τῆς τῶν βασιλέων ἱστορίας τῆς Ῥώμης, ὅσα αὐτῇ συνήθως παραδίδεται, καὶ περὶ τῆς τῶν ἡρώων ἀποικίας εἰς Λατίνιον καὶ Ῥώμην καὶ περὶ ἄλλων ὁμοίας φύσεως παραδόσεων ὁ Philipp Cluver ἐν τῇ Italia antiqua 1624, μετ' αὐτὸν ὁ Samuel Bochart ἐν τοῖς opusculis 1, 1063 κ. ἐ-
πειτα ὁ Vico καὶ ὁ A66ās Vatriy, ὁ Περιζώνιος, καὶ τελευταῖον διὰ αὐ-
στηρᾶς κριτικῆς ἐρεῦνης ἀπέδειξεν ὁ Νειβοῦρος τὴν ἁλυσιν ἱστορικῆς ἀκριβείας εἰς τοιαύτας παραδόσεις, οἱ δὲ μετ' αὐτὸν κριτικοὶ ἀπεπειράθη-
σαν νὰ ἐνισχύσωσι, τινὲς δὲ καὶ νὰ ἐξασθενίσωσι τὰς θεωρίας τούτου. Τὰς τούτων ἐρεῦνας καὶ ὁξέας, βλέπε ἐν συνόψει ἐκτεθημέναν ἐν τῇ
ῤωμ. ἱστ. τοῦ Schweigler 1, σελ. 43. 53. 130. 279 κ. ἐ.

2) Βλ. Mommsen ἐν ῤ. ἱστ. 1, 470 τῆς δ' ἐκδ.

γελίου χάριν τῆς τοῦ Καίσαρος καὶ Αὐγούστου Ἰουλίας γενεᾶς, ἥτις ἠρέσκετο νὰ λέγηται ὅτι γενάρχην εἶχεν Ἰουλον τὸν Αἰνείου, καὶ ὅτι διὰ τούτου κατήγετο ἀπὸ τῆς Ἀφροδίτης, τῆς ἀπὸ τοῦ Ἀγχίσου γεννησάσης τὸν Αἰνείαν.

Καὶ ἡ παράδοσις αὕτη, ὅπως καὶ αἱ λοιπαὶ ὁμοίας φύσεως, ἐγένοντο ἀντικείμενον ἐρεύνης ἀπὸ τοῦ ἱζ' αἰῶνος, μάλιστα δὲ οἱ τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος κριτικοὶ διαφόρως ἀπεφάνθησαν περὶ ταύτης. Ὁ Νειβούρος ¹⁾ ἀπεπειράθη ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἡ περὶ τρωϊκῆς ἀποικίας εἰς Αἰάτιον παράδοσις προῆλθεν οὐχὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ἐκ τρωϊκῆς ἀποικίας ἐν Λατίῳ, ἧς ὁμως τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν δὲν ἀποδέχεται. Ὁ δὲ Σλέγκελος ἀπέρριψε ταύτην ὡς πλασθεῖσαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ οὐδεμίαν ἱστορικὴν ὑπόστασιν ἔχουσαν. Ὁ Βαχμοῦθος τὸναντίον ἐξέλαβεν αὐτὴν ὡς ἱστορικὴν ἀλήθειαν ἐνέχουσαν ἀκριδέστερον ἐξετάσας αὐτὴν ὁ Ὁ. Μύλλερος ἀπεφάνθη, ὅτι πηγὴ ταύτης εἰσὶν οἱ Σιδύλλειοι χρησμοί, οἱ ποιηθέντες ἐν Γέργιθι τῇ παρὰ Λαμψάκῳ πόλει²⁾, ἣν ὤκησαν Τρῶες μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Ἰλίου. Ἐντεῦθεν δὲ μετεβιβάσθησαν οὗτοι εἰς τὴν αἰολικὴν Κύμην, ἀπὸ ταύτης εἰς τὴν ἐν Καμπανίᾳ, καὶ ἀπὸ ταύτης εἰς Ῥώμην ἐπὶ τῆς βασιλείας τῶν Ταρκυνίων καὶ ὅτι πανταχοῦ ὅπου οὗτοι μετεβιβάσθησαν, εἰσέγαγον τὴν τοῦ Ἀπόλλωνος λατρείαν καὶ τὴν παράδοσιν τῆς ἀπὸ Τρώων καὶ Αἰνείου καταγωγῆς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ λαοῦ. Μετὰ τὸν Μύλλερον ὁ Βαμβέργης ἐδογμάτισεν ὅτι ἡ παράδοσις αὕτη μετεδόθη οὐχὶ ἐν Ῥώμῃ, ὅπως ὁ Μύλλερος δοξάζει, ἀλλ' ἐν Λαυινίῳ τὸ πρῶτον, ὅθεν μετεβιβάσθη εἰς Ῥώμην ὕστερον, καὶ ὅτι ἀφορμὴν ἔδωκεν ἡ ἐν Λαυινίῳ λατρεία τοῦ Παλλαδίου καὶ τῶν πατρῶων καὶ ἐφεστίων θεῶν (Lares, Penates), ὅπως πιστευθῇ ὅτι αὕτη εἰσέχθη ὑπὸ Αἰνείου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν Τρώων³⁾.

1) Ἐν Ῥωμ. ιστ. 4. 199 καὶ Schwegler 4, 280, ὅφ' οὐ ὀνομάζονται καὶ τούτου καὶ τῶν λοιπῶν συγγράμματα.

2) Στρ. 43. 589, πλὴν περὶ τούτων ἰδὲ ἐν τῷ περὶ τῆς ἀρχῇθεν κοινωνίας τῶν Ἑλλήνων πρὸς τοὺς Ῥωμαίους πονήματι σελ. 24 καὶ σημ. 54 καὶ ἐξῆς.

3) Τὸ Λαυίνιον ἦτο τὸ κέντρον παντὸς τοῦ Λατίνου γένους καὶ πρυ-

Παραλείποντες ἄλλας ἄλλων οὐχὶ πολὺ διαφερούσας ἀπὸ τούτων θεωρίας, ἐπέθετομεν τὰ τῆς παραδόσεως κατὰ τὸν Κάτωνα, ἣν διέσωσεν ὁ Σέρβιος¹). Ἐλθὼν ὁ Αἰνείας εἰς τὴν ὑπὸ τῶν χρησμῶν δηλωθεῖσαν χώραν μετὰ τοῦ πατρός του Ἀγχίσεως, κτίζει στρατόπεδον ὑπερ ὠνόμασε Τροίαν· ὁ δὲ βασιλεὺς Λατίνος δωρεῖται αὐτῷ 700 πλέθρα γῆς μεταξὺ τῆς Τροίας ταύτης καὶ τοῦ Λωρεντοῦ, καὶ τὴν θυγατέρα του Λαυινίαν γυναῖκα. Ἀλλὰ παροργισθεὶς διὰ τοῦτο ὁ τῶν Ῥουτούλων βασιλεὺς Τύρνος, κινεὶ πόλεμον κατὰ Λατίνου καὶ τῶν ξένων αὐτοῦ, ἐν ᾧ καὶ ὁ Αἰνείας καὶ γίνεται κύριος τοῦ Λωρεντοῦ, ἀλλὰ φονεύεται ὁ Λατίνος. Μετὰ τοῦτο ὁ Τύρνος, συμμαχήσας μετὰ τοῦ Μεζεντίου βασιλέως τῆς Καίρειας, ὅπου εἶχε καταφύγει ἡττηθεὶς, κινεὶ ἐκ νέου τὸν πόλεμον, ἐν δὲ τῇ μάχῃ αὐτὸς μὲν πίπτει, ὁ δὲ Αἰ-

τανεῖον καὶ ἱερὸν αὐτοῦ, ὡς ἐν Ἰωνίᾳ τὸ Πανιώνιον, ἐν Ἑλλάδι ἡ Ὀλυμπία καὶ οἱ Δελφοί. Ἐντεῦθεν λέγεται μητρόπολις τοῦ Λατίνου γένους ὑπὸ Διονυσίου (5, 42 καὶ 8, 49). Ἐν αὐτῷ ἐπίστευον ὅτι ἦσαν αἱ τοῦ γένους ἀρχαὶ καὶ θεῶν ἱερὰ Ῥωμαίοις πατρῶων κατὰ Πλοῦταρχον (ἐν Κορινθ. 29). Τούτου ἕνεκα μετέβαινον οἱ τῶν Ῥωμαίων ἀρχόντες ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν τέλει τῆς ἀρχῆς των καὶ ἔθουν κατὰ Διονύσιον (2, 52 καὶ Στράβ. 5, 232. Liv. 5, 52. *Majores nostri sacra quaedam in monte Albano Lavinioque nobis facienda tradiderunt. Macrobi. 3, 4, 44. Consules, praetores seu dictatores, cum advenit magistratum Lavinii rem divinam faciunt Penatibus et Vestae. Serv. Aen. 3, 296. Abeundes magistratu.*

Τὰ ἱερὰ ταῦτα ἔμεινον διὰ παντὸς ἐνταῦθα οὐδὲ ἡνέχθησάν ποτε νὰ μετατεθῶσιν εἰς Ἀλβαν ἢ Ῥώμην, οὔτε ὕστερον ἐκτίσθησαν αἱ πόλεις αὗται· διὸ καὶ μετατιθέμενα ἐπανήρχοντο μυστηριωδῶς εἰς τὴν ἀρχαίαν ἔδραν των αὐτόματα. Διον. 4, 67, καὶ Serv. Aen. 3, 42. Ἐπιστεῦθη δὲ ὕστερον, οὔτε οἱ τρωϊκοὶ μῦθοι ἐγένοντο γνωστοὶ ἐν Ἰταλίᾳ διὰ τῶν ἐλληνικῶν ἀποικιῶν καὶ ἐκάστη πόλις ἠρέσκειτο νὰ ἀνάγῃ τὴν ἱερουσίαν εἰς ἓνα τῶν ἐκ Τροίας ἡρώων, οὔτε τὰ ἱερὰ ταῦτα, ᾗ ἦσαν τοῖς πολλοῖς ἀόρατα καὶ ἄγνωστα, μετεκομίσθησαν εἰς Ἰταλίαν καὶ κατετίθησαν εἰς Λαυίνιον ὑπὸ τοῦ Αἰνείου.

1) Ἐν τοῖς ὑπομνηματισμοῖς εἰς Βιργίλιον. Βλ. τὰ χωρία παρὰ Potter ἐν τῇ νεωτέρῃ συλλογῇ τῶν ἀποσπασμάτων τῶν *Historicorum romanorum reliquiae* 4, ἀπὸ σελ. 53 κ. ἔ.

νείας γίνεται ἀφανής. Ὁ πόλεμος ὅμως ἐξακολουθεῖ μεταξὺ Ἀσκανίου καὶ Μεζεντίου, ὅστις ἀποπερατοῦται ἐν μονομαχίᾳ, ἐν ᾗ ὁ Ἀσκάnios φονεῖ τὸν Μεζέντιον. Τριάκοντα ἔτη ὕστερον μετοικεῖ ὁ Ἀσκάnios εἰς Ἀλβαν Λόγγαν ἀπὸ Λαυινίου, ἣν πόλιν ἐκτίσεν ὁ Αἰνείας, ἐν ᾗ χώρῳ ἐγκύμων ὅς ἔτεκε τριάκοντα υἱοὺς.

Τὴν αὐτὴν παράδοσιν μέ τινας παραλλαγὰς καὶ προσθήκας φέρε καὶ ὁ Διονύσιος (Ἀλικαρνασσεύς¹), ἔτι δὲ καὶ ὁ Βιργίλιος²), ὅστις ὅμως κοσμεῖ αὐτὴν ἔτι μᾶλλον ὡς ποιητὴς διὰ νέων προσθηκῶν.

Τοιαύτη ἡ παράδοσις ἀλλ' ἐξετάζοντες νῦν τίνα ἱστορικὴν ὑπόστασιν αὕτη ἔχει, καὶ ἂν στηρίζεται εἰς μαρτυρίαν Ἑλλήνων ποιητοῦ ἀρχαίου, εὐρίσκομεν ὅτι παρ' Ὀμήρῳ οὐδεμία αὐτῆς μνεία γίνεται, τοῦναντίον λέγεται παρ' αὐτῷ, ὅτι κατὰ πρόβησιν τοῦ Ποσειδῶνος μέλλει μετὰ τὴν Πριάμου γενεὰν νὰ βασιλεύσῃ τῶν Τρώων ὁ Αἰνείας καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ³). Ἡ πρόβ-

1) Ἐν ἀρχ. βωμ. 1, 46 κ. ἑ.

2) Aen. 7, 157 κ. ἑ.

3) Ἰλ. υ. 303. Ὁ Ποσειδῶν, βλέπων τὴν μονομαχίαν Ἀχιλλεύος καὶ Αἰνείου καὶ τὸν κίνδυνον τούτου, λέγει τοῖς λοιποῖς θεοῖς

μόριμον δέ οἱ ἔστ' ἀλέασθαι,

Ὅφρα μὴ ἄσπερμος γενεὴ καὶ ἄφαντος ὀληται

Δαρδάνου, δὲν Κρονίδης περὶ πάντων φίλατο παῖδων,

Ὅ? ἔθεν ἐξεγένοντο γυναικῶν τε θνητῶν.

Ἦδη γὰρ Πριάμου γενεὴν ἤχθηρε Κρονίων,

Νῦν δὲ δὴ Αἰνείας βίη Τρώεσσι ἀνέξει

Καὶ παῖδων παῖδες, τοῖσιν μετόπισθεν γίνωνται.

Ἀντὶ τῆς λέξεως Τρώεσσι ἐγραψεν ὕστερον ἐν τοῖς χρόνοις τῆς ῥωμαϊκῆς κοσμοκρατορίας πάντως, ὅτι ἐπιστάμετο ἡ ἀπὸ τῶν Τρώων καταγωγή τῶν Ῥωμαίων, ἐμφαίνοντες ὅτι ἦτο πεπωμένη ἡ ῥωμαϊκὴ κοσμοκρατορία. Ὅθεν λέγει ὁ Virg. Aen. 3, 97, μεταφράζων τοὺς στίχους τούτους τοῦ Ὀμήρου

Hic domus Aeneae cunctis dominabitur oris

Et nati natorum et qui nascentur ab illis.

Πρὸς Στράβ. 13, 608· αὐτὸς δὲ γράφουσιν αὐτῶν γένος πάντεσσιν ἀνέξει, τοὺς Ῥωμαίους λέγοντας. Βλ. σχόλια Ἐννεκά ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ.

ῥήσις δ' αὐτῇ, καθ' οἰανδήποτε ἔννοιαν καὶ ἂν ἐρρέθη¹⁾, συμφωνεῖ μὲ τὰ ὕστερον γεγυρότα· ἐπειδὴ οἱ ἀπὸ τοῦ Αἰνείου ἦρχον ἦδη, ὅτε ἐποιήθη ἡ Ἰλιάς, ἐν Φρυγίᾳ, καὶ εἰς τὴν ἐνταῦθα ἀρχὴν τούτων ἀναφέρουσιν ὅ τε Στράβων καὶ ἄλλοι τὴν προφητείαν τοῦ Ὀμήρου²⁾· διότι κατὰ τούτους ἀρχοῦσιν ἐν τῇ τρωϊκῇ Σκῆψει οἱ ἀπὸ Ἀσκανίου παιδὸς τοῦ Αἰνείου καὶ οἱ ἀπὸ Σκαμανδρίου υἱοῦ τοῦ Ἑκτορος ἀπόγονοι³⁾. Καὶ ἄλλαι ἔτι πόλεις τῆς Τροίας ἀνέφερον τὴν καταγωγὴν τῶν εἰς τοὺς παῖδας τοῦ Αἰνείου⁴⁾· ἐξ ὧν ἐμφαίνεται ὅτι ἡ ἐν τοῖς τόποις τούτοις παράδοσις ἐβεβαίωσεν τὴν ἐνταῦθα ὑπαρξίν ἀπογόνων τοῦ Αἰνείου, καὶ ὅτι αὐτὸς οὗτος ἐβασίλευσεν ἐνταῦθα μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἰλίου⁵⁾.

Οὐδὲν περὶ τῆς εἰς Ἰταλίαν φυγῆς τοῦ Αἰνείου ἀπαντᾷται οὔτε παρὰ Ἡσιόδῳ οὔτε παρὰ τοῖς κυκλικοῖς οὔτε παρὰ τοῖς τραγικοῖς⁶⁾· τούναντίον ἔνθα παρὰ τούτοις γίνεται λόγος περὶ Αἰνείου, ἀναφέρεται οὗτος εἰς τὴν ἐν τῇ τρωϊκῇ χώρᾳ διαμονὴν του

1) Ὁ Διονύσιος (4, 53), ἀποδεχόμενος ὡς βεβαίαν τὴν εἰς Ἰταλίαν ἔμφιν τοῦ Αἰνείου καὶ ἐγκατάστασιν αὐτοῦ, νομίζει ὅτι ἡ προφητεία αὐτῇ ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐν Ἰταλίᾳ ἀρχὴν τῶν Τρώων, οὐχὶ δὲ εἰς τὴν ἐν Τροίᾳ. Ἄλλοι δὲ, θέλοντες, ὡς λέγει, νὰ συμβιδάσωσιν ἀμφοτέρω, δέχονται ὅτι ἐξ Ἰταλίας ἐπανελθὼν ὁ Αἰνείας εἰς Τροίαν ἐσύστησε καὶ ἐνταῦθα ἰδὼν ἀρχὴν. Πρὸς Κόνωνος διηγήσεις 46.

2) Στράβ. 43, 608· «Ἐμφαίνει μεμνηκότα τὸν Αἰνείαν ἐν τῇ Τροίᾳ καὶ διαδοσθέντα τὴν ἀρχὴν καὶ παραδεδοκότα παισὶ τὴν διαδοχὴν αὐτῆς, ἡφανισμένου τοῦ τῶν Πριαμίδων γένους.»

3) Στράβ. 43, 607. πρὸς Διονύσιον 4, 47. καὶ Κόνωνος διηγήσεις, 41· «Ὁ Ἀσκάnios υἱὸς μὲν ἦν Αἰνείου, μετὰ δὲ Τροίας ἔλυσεν ἐβασίλευσεν Ἰδης».

4) Στράβ. Βυζ. α' Ἀσκανία, ἣν ἔκτισεν ὁ Αἰνείου παῖς Ἀσκάnios. Ἀριστοφ. . . ἥς οἰκίσται Σκάμανδρος καὶ Ἀσκάnios, υἱὸς Αἰνείου. Γεντίωνος, πύλις Τρωάδος, κτίσμα τινὸς τῶν Αἰνείου παίδων.»

5) Τζέτζης ἐν Δυκοφρ. 970. α' Ὁ Αἰνείας μόνος φυγὼν ἐκ τῆς ἀλώσεως ἔκτισε τὴν Τροίαν.»

6) Ὁ Διονύσιος (4, 45), πιστεύων τὴν τοῦ Αἰνείου εἰς Ἰταλίαν μετάβασιν, ἀποδίδει τὴν περὶ ταύτης σιωπὴν τῶν ἀρχαιοτέρων συγγραφέων εἰς ἄνοιαν καὶ φθόνον· «Τοῖς μὲν, λέγει, ἡγνότηται, τοῖς δὲ διαφθόνηται ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος».

μετὰ τὴν ἄλωσιν καὶ καταστροφὴν τῆς Τρώας¹⁾. Ἄν δέ τις περὶ τούτου ὑπῆρχε, βεβαίως δὲν ἤθελε παραλείψει αὐτὸν ὁ Διονύσιος, ὅστις ἀπάσας τὰς τῶν ὕστερον συγγραφέων μαρτυρίας μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ἀναζητεῖ καὶ μνημονεύει, ὅπως ἀποδείξῃ τὴν ἀπὸ Τρώων καταγωγὴν τῶν Ῥωμαίων. Ἡ ἀρχαιοτέρα σωζομένη μαρτυρία περὶ τῆς εἰς Ἰταλίαν φυγῆς τοῦ Αἰνείου εὐρηγται ἐν τῷ ἱλιακῷ πίνακι, τῷ ἐν τῷ Καπιτωλίνῳ μουσεῖῳ²⁾, ἐν ᾧ ἡ τελευταία σκηνὴ ἀπεικονίζει τὸν Αἰνείαν, τὸν πατέρα καὶ παῖδα αὐτοῦ καὶ τὰ ἱερὰ καὶ τὰ πλοῖα, εἰς ᾧ ἐμβαίνουσιν οὗτοι ὅπως ἀποπλεύσωσι καὶ σωθῶσιν· ἄνωθεν δὲ τῆς σκηνῆς ταύτης ἀναγινώσκεται ἡ ἐπιγραφὴ «Αἰνείας σὺν τοῖς ἰδίοις ἀπαίρων εἰς τὴν Ἑσπερίαν» καὶ ἑτέρα ἐπιγραφὴ παρ' αὐτῇ «Ἰλίου Πέρσει κατὰ Στησίχορον».

Ὁ πίναξ οὗτος ἐχαράχθη κατὰ τὰς γνώμας τῶν ἐκδοτῶν αὐτοῦ εἰς τοὺς χρόνους τῶν πρώτων ἐκ τῆς Ἰουλίας γενεᾶς αὐτοκρατόρων τῆς Ῥώμης, ὅτε ἤδη ἡ ἀπὸ τῶν Τρώων καταγωγὴ τῶν Ῥωμαίων καὶ ἡ τῆς Ἰουλίας γενεᾶς ἰδίως ἀπὸ Αἰνείου καὶ Ἀφροδίτης ἐπιστεύετο ὡς ἀναμφισβήτητος ἀλήθεια³⁾. Κατὰ τοὺς αὐτοὺς δὲ ἐκδότας βάσις τῶν ἐν αὐτῷ εἰκόνων καὶ ἐπιγραφῶν εἰσὶν οἱ ἐν αὐτῷ ἀναφερόμενοι ἐπικοί ποιηταί, ἐν οἷς καὶ ὁ Στησίχορος. Οὗτος, ἀκμάσας περὶ τὰ 600 π. Χ., φαίνεται ὅτι ἐν τῇ αὐτοῦ Ἰλίου Πέρσει ἐνέβαλε πρῶτος τὸν περὶ τῆς εἰς Ἑσπερίαν φυγῆς τοῦ Αἰνείου μῦθον, ὅπως κοσμήσῃ ποιητικῶς τὴν πατρίδα του Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν⁴⁾, διὰ τῆς ἀντιθέσεως Ἑλλήνων καὶ

1) Σοφοκλ. ἀπόσπασμα ἐκ Λαοκῶντος 342 ἐκδ. Dind. καὶ Διονύσ. 4, 48.

2) Βλ. πανομοιότυπον τούτου ἐν τῇ Βοικίου συλλογῇ τῶν ἑλλ. ἐπιγραφῶν ἐν ἐπιγρ. 6425, σελ. 845 τοῦ γ' τόμου καὶ τὰς περὶ αὐτῆς μακρὰς παρεκβολὰς τοῦ ἐκδότου.

3) Βλ. Βοίχχιον ἐν ἀν. σελ. 850.

4) Mommsen 4, 474 καὶ Schwegler 4, 298. Ὁ πρῶτος δέχεται ἀνεκδοκῶς ὅτι πατὴρ τῆς παραδόσεως ταύτης εἶναι ὁ Στησίχορος, ὅπως δι' αὐτῆς τιμήσῃ τὸν ἐν Σικελίᾳ τῆς γεννήσεώς του καὶ τὸν ἐν Ἰταλίᾳ τῆς διαμονῆς του τόπον. Ὁ δὲ δεύτερος εἰκάζει μᾶλλον ὅτι ὁ Στησίχορος

Τρώων ἡρώων πρὸς τοὺς βαρβάρους. Αὐτὸς πιθανῶς πρῶτος ἐποίησεν ὅτι ὁ Αἰνείας ἔφυγεν ἐκ τῆς καιομένης Τροίας μετὰ τοῦ υἱοῦ του Ἀσκανίου, τοῦ πατρὸς του Ἀγχίσου καὶ τῶν πατρῶων ἱερῶν, ἃ φέρει οὗτος ἐν κιθωτίῳ ἐπὶ τοῦ πίνακος, καὶ τοῦ σαλπικτοῦ Μισσηνοῦ, ἀφ' οὗ ὠνομάσθη τὸ ὁμώνυμον αὐτῷ ἀκρωτήριον τὸ πρὸς μεσημβρίαν τῆς ἐν Καμπανίᾳ Κύμης. Αὐτὸς πρῶτος ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τοὺς ὕστερον γὰ πιστεύσωσιν ὅτι πολλοὶ ἐν Σικελίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ πόλεις ἐκτίσθησαν ὑπὸ Τρώων, ὥς ἡ πόλις Σίρις παρὰ τῷ ὁμωνύμῳ ποταμῷ ἐν Λευκανίᾳ¹⁾, καὶ ἄλλαι ἐν Σικελίᾳ, ἃς ὀνομάζει ὁ Θουκυδίδης καὶ ὁ Σκύλαξ ὡς τρωϊκὰς ἀποικίας, ὅπως οὕτως οἱ κάτοικοι αὐτῶν διακριθῶσιν ἀπὸ τῶν λοιπῶν βαρβάρων ὡς Ἕλληνες καὶ Τρῶες.

Ἄλλ' ἄρ' ἄγε ἐπλασεν αὐτὸς πρῶτος ἀληθῶς τὴν εἰς Ἑσπερίαν ἔλυσιν τοῦ Αἰνείου καὶ τῶν Τρώων, ἣ ὑπῆρχε καὶ πρὸ αὐτοῦ τοιαύτη παράδοσις ἐν Ἰταλίᾳ, αὐτὸς δὲ πρῶτος εἰσήγαγε ταύτην εἰς τὴν ποίησιν; Τὸ δεύτερον φαίνεται μᾶλλον πιθανόν. Ἐν Κύμῃ τῇ ἀρχαιοτάτῃ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ ἐλληνικῶν ἀποικιῶν, ἥς ἡ πρώτη κτίσις ἀνέρχεται κατὰ τινὰς τῶν ἀρχαίων εἰς τὸν 16^{ον} π. Χ. αἰῶνα, κατ' ἄλλους δὲ εἰς τὸν 12^{ον}, ὅπερ δηλοῖ ὅτι ἐν τῷ διαστήματι τῶν τριῶν τεύτων αἰώνων πολλάκις ἀπὸ διαφόρων ἐλληνικῶν χωρῶν ἦλθον εἰς αὐτὴν Ἕλληνες ἀποικοὶ· διὸ ἄλλοτε μὲν λέγεται τῆς ἐν Ἀσίᾳ αἰολικῆς Κύμης ἀποικία, ἄλλοτε δὲ τῆς εὐβοικῆς Χαλκίδος ὑπὸ ἄλλον ἐκάστοτε κτίστην. Ἐν τῇ Κύμῃ ὑπῆρχον πολλοὶ παραδόσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὸν Αἰνείαν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν Τρῶας. Τὸ πλησίον ταύτης ἀκρωτήριον Μισσηνὸν ἦτο ὁμώνυμον τοῦ [ἐν τῷ πίνακι ἀπεικονιζομένου σαλπικτοῦ τοῦ Αἰνείου Μισσηνοῦ³⁾]. Ἡ νῆσος Λευκασία παρὰ τὰς

ἀπεδέχθη παράδοσιν σωζομένην ἐν Κύμῃ τῆς Καμπανίας, καθ' ἣν αὕτη ἦτο τοῦ Αἰνείου κτίσμα, ὑπὲρ τῆς εἰκασίας του ἔχων καὶ ἄλλους.

1) Στράβων. 6, 264.

2) Βλ. τὴν πραγματείαν μου περὶ τῆς ἀρχῆθεν κοινωνίας τῶν Ἑλλ. πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς, σελ. 8 καὶ σημ. 21.

3) Διονυσ. 1, 53. Virg. Aen. 6, 224.

Καπρέας ὀνομάζετο κατὰ τὴν ἀνεψιάν Αἰνείου, ἀποθανούσαν ἐνταῦθα· ἡ νῆσος Πρεχύτη πρὸ τοῦ Κυμαίου κόλπου κατ' ἄλλον συγγενὴ τούτου· ἡ νῆσος Αἰναρία¹⁾ ἀπὸ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ὅστις ἐνταῦθα κατὰ πρῶτον προσωρμίσθη· ἡ πόλις Καπύη ἀπὸ Κά-
πυος τοῦ πάππου ἢ συγγενοῦς του²⁾· τὸ ἐν Λευκανίᾳ ἀκρωτή-
ριον Παλίνουρος ἀπὸ τοῦ πηδαλιούχου αὐτοῦ³⁾· ὁ κόλπος
Καιήτας ἢ Καιήτης ἀπὸ τῆς ὁμωνύμου τροφοῦ τοῦ αὐτοῦ Αἰ-
νείου⁴⁾.

Ἐν τῇ Κύμῃ λοιπὸν ἀπίθانون δὲν εἶναι ὅτι ὑπῆρχε παράδοσις
ὅτι κτίστης ταύτης ἀρχαιότατος ἦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις, καθ' ἣν
ἀνωτέρω εἰπομεν ἔννοιαν⁵⁾, ὁ Αἰνείας καὶ οἱ περὶ αὐτὸν Τρῶες
καὶ ὅτι ἐνταῦθεν ἔλαβε ταῦτα ὁ Στρησίχορος. Ἀπὸ Κύμης δὲ ἔτι
εἰςῆλθεν ἡ αὐτὴ παράδοσις καὶ εἰς Ῥώμην ἕνεκα τῶν πολλῶν
ταύτης σχέσεων ἀπὸ τοῦ ζ' πρὸ πάντων αἰῶνος πρὸς τοὺς Κυ-
μαίους, καθ' ἃ ἀλλαγῶν εἰπομεν, κοσμηθεῖσα, ὡς εἰκὸς, διὰ νέων
προσθηκῶν. Ἀλλὰ πρῶτος ἑλλην συγγραφεὺς, ὅστις ποιεῖται μνησθῆναι
τῆς εἰς Δάτιον ἀφίξεως τοῦ Αἰνείου μετὰ τοῦ Ὀδυσσεύος καὶ τῆς
ἐνταῦθα κτίσεως τῆς Ῥώμης, ἀπὸ μαῖς τῶν Ἰλιαδῶν γυναικῶν
Ῥώμης ὀνομαζομένης, εἶναι κατὰ Διονύσιον⁶⁾ ὁ τὰς ἱερείας
τὰς ἐν Ἀργεὶ καὶ τὰ καθ' ἑκάστηνπραχθέντα συναγαγὼν Ἑλ-
λάνικος, περὶ τὰ 400 π. Χ. ἀκμάσας. Μετ' αὐτὸν δὲ καὶ Ἀρι-
στοτέλης καὶ ἄλλοι πολλοὶ διαφόρως ἐξέθηκαν τὰ τῆς κτίσεως
τῆς Ῥώμης⁷⁾. Ὁ συμπληρώσας ὁμοῦς τοὺς περὶ Αἰνείου μύθους

1) Paulus Diac. ἐν λ. Aenaria. σελ. 20. καὶ Plin. 3, 42, 82.

2) Στεφ. Βυζ. ἐν λ. Κυπρία καὶ Διον. 4, 73.

3) Διον. 4, 53. Virg. Aen. 6, 384.

4) Virg. Aen. 7, 4. Σερ. 5, 233. Solin. 2, 43.

5) Βλέπε ἀνωτέρω ἐν σημ. 6 σελ. 299.

6) 4, 72.

7) Τούτους πάντας ὀνομάζει ὁ Διονύσιος 4, 72, φέρων καὶ τὰς τού-
των διαφόρους παραδόσεις περὶ Αἰνείου καὶ κτίσεως τῆς Ῥώμης· ἡ Ἀμ-
φισθητήσεως δὲ πολλῆς οὔσης καὶ περὶ τοῦ χρόνου τῆς κτίσεως καὶ
περὶ τῶν οἰκιστῶν τῆς πόλεως, οὐδὲ πρὸς ἡμῶν δεῖν ὥσπερ ὁμολογεῖ-
μενα πρὸς ἀπάντων ἐξ ἐπιδρομῆς ἐπελθεῖν. Καθέλων μὲν γὰρ ὁ Γερ-

κατὰ τὴν ὕστερον ἐπικρατήσασαν ἔννοιαν φαίνεται ὅτι εἶναι Τίμαιος ὁ ἀπὸ Ταυρομενίου τῆς Σικελίας, σύγχρονος Πύρρου, παρατείνας τὴν ἱστορίαν του μέχρι τοῦ ἔτους 262 π. Χ. Οὗτος εἶπε

γίθιος συγγραφεὺς παλαιὸς πάνυ, δευτέρᾳ γενεᾷ μετὰ τὸν Ἰλιακὸν πόλεμον ἐκτίσθαι λέγει τὴν πόλιν ὑπὸ τῶν ἐξ Ἰλίου διασωθέντων· σὺν Αἰνεῖα· οἰκιστὴν δὲ αὐτῆς ἀποφαίνει τὸν ἡγησάμενον τῆς ἀποικίας Ῥῶμον, τοῦτον δ' εἶναι τῶν Αἰνείου παίδων ἓνα· τέτταρας δὲ φησὶν Αἰνεῖα γενέσθαι παῖδας, Ἀσκάνιον, Εὐρύλεοντα, Ῥωμόλον, Ῥῶμον. Ἐζηταὶ δὲ καὶ Δημαγόρᾳ καὶ Ἀγαθύλλῳ καὶ ἄλλοις συχνοῖς ὅ,τε χρόνος καὶ ὁ τῆς ἀποικίας ἡγεμὼν ὁ αὐτός. Ὁ δὲ τὰς ἱερείας τὰς ἐν Ἀργεὶ καὶ τὰ καθ' ἐκάστηνπραχθέντα συναγαγὼν Αἰνεῖαν φησὶν ἐκ Μολοττῶν εἰς Ἰταλίαν ἔλθόντα μετ' Ὀδυσσεῶς οἰκιστὴν γενέσθαι τῆς πόλεως, ὀνομάσαι δ' αὐτὴν ἀπὸ μιᾶς τῶν Ἰλιάδων Ῥώμης. Ταύτην δὲ λέγει ταῖς ἄλλαις Τρώεσσι παρακελευσαμένην κοινῇ μετ' αὐτῶν ἐμπρῆσαι τὰ σκάφη βαρυνομένην τῇ πλάνῃ. Ὁμολογεῖ δ' αὐτῷ καὶ Δαμάρτην ὁ Σιγεὺς καὶ ἄλλοι τινές. Ἀριστοτέλης δὲ ὁ φιλόσοφος Ἀχαιῶν τινὰς ἱστορεῖ τῶν ἀπὸ Τροίας ἀνακομισαμένων περιπλέοντας Μαλίαν· ἔπειτα χειμῶν βίαιᾳ καταληφθέντας τέως μὲν ὑπὸ τῶν πνευμάτων φερομένους πολλαχῇ τοῦ πελάγους πλανᾶσθαι, τελευτῶντας δ' ἔλθειν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς Ὀπικῆς, ὃς καλεῖται Δάτιον, ἐπὶ τῷ Τυρρηνικῷ πελάγει κείμενος. Ἀσμένους δὲ τὴν γῆν ἰδόντας ἀνελκῦσαι τὰς ναῦς αὐτόθι καὶ διατρίψαι τὴν χειμερινὴν ὥραν παρασκευαζομένους ἕαρος ἀρχομένου πλεῖν. Ἐμπρῆσθεισῶν δὲ αὐτοῖς ὑπὸ νύκτα τῶν νηῶν οὐκ ἔχοντας ὅπως ποιήσονται τὴν ἄπαρσιν, ἀβουλήτῳ ἀνάγκῃ τοὺς βίους ἐν ᾧ κατήχθησαν χωρὶς ἰδρύσασθαι. Συμβῆναι δὲ αὐτοῖς τοῦτο διὰ γυναῖκας αἰχμαλώτους, ἃς ἔτυχον ἄγοντες ἐξ Ἰλίου. Ταύτας δὲ κατακαῦσαι τὰ πλοῖα φοδουμένας τὴν οἶκαδ' αὐτῶν Ἀχαιῶν ἄπαρσιν, ὡς εἰς δουλείαν ἀφιεμένας. Καλλίας δὲ ὁ τὰς Ἀγαθοκλείους πράξεις ἀναγράφας Ῥώμην τινὰ Τρώαδα τῶν ἀφικνουμένων ἅμα τοῖς ἄλλοις Τρώεσιν εἰς Ἰταλίαν γήμασθαι Δατίνῳ τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀδοριγίνων, καὶ γεννῆσαι τρεῖς παῖδας, Ῥῶμον καὶ Ῥωμόλον καὶ Τηλέγονον. οἰκίσαντας δὲ πόλιν, ἀπὸ τῆς μητρὸς αὐτῇ θέσθαι τοῦνομα. Ξεναγόρας δὲ ὁ συγγραφεὺς Ὀδυσσεῶς καὶ Κίρκης υἱὸς γενέσθαι τρεῖς, Ῥῶμον, Ἀντεῖαν, Ἀρόειαν. οἰκίσαντας δὲ τρεῖς πόλεις ἀφ' ἑαυτῶν θέσθαι τοῖς κτίσμασι τὰς ὀνομασίας. Διονύσιος δὲ ὁ Χαλκιδεὺς οἰκιστὴν μὲν ἀποφαίνει τῆς πόλεως Ῥῶμον· τοῦτον δὲ λέγει κατὰ μὲν τινὰ Ἀσκανίου, κατὰ δὲ τινὰς Ἡμαθίανος εἶναι παῖδα. Εἰσὶ δὲ τινες οἱ τὴν Ῥώμην ἐκτίσθαι λέγουσιν ὑπὸ Ῥώμου τοῦ Ἰταλοῦ, μητρὸς δὲ Δευκαρίας τῆς Δατίνου θυγατρὸς.

κατὰ Διονύσιον¹⁾), ἀκούσας παρὰ τῶν ἐγγυφίων, τίνα ἦσαν τὰ ἐν τοῖς ἀδύτοις τοῖς ἐν Λαυινίῳ τὰ ἀπὸ Τροίας κομισθέντα ἱερὰ ὑπὸ τοῦ Αἰνείου· ἀλλ' ὁ Διονύσιος διστάζει ν' ἀποφανθῇ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων τούτων τοῦ Τιμαίου²⁾. Ὁ αὐτὸς πιθανὸν Τίμαιος συνῆψε μὲ τοὺς τοῦ Αἰνείου μύθους καὶ τοὺς τῆς Διδοῦς· ἐπειδὴ κατ' αὐτὸν κτίζει αὕτη τὴν Καρχηδόνα καθ' ὃ ἔτος ἐκτίσθη καὶ ἡ Ῥώμη. Περὶ τούτους τοὺς χρόνους ἐπλάσθησαν ὑπὸ Ἑλλήνων ἢ τουλάχιστον ἐκοσμήθησαν καὶ ἄλλοι μῦθοι περὶ ἄλλων πόλεων τοῦ Λατίου καὶ τῆς Ἰταλίας, καθ' οὓς αὐταὶ ἐκτίσθησαν ἢ ὠνομάσθησαν ἀπὸ τῶν τέκνων τοῦ Ὀδυσσεύς καὶ ἄλλων ἡρώων τοῦ τρωϊκοῦ κύκλου³⁾. Οἱ δὲ μετὰ τοῦτον ἀναφανέντες ἱστορικοὶ Ῥωμαῖοι καὶ μάλιστα οἱ Ἑλληνες ἐξέτειναν αὐτοὺς ἔτι μᾶλλον, ὥπως ἀποδείξωσι τοὺς Ῥωμαίους ἥττον βαρβάρους καὶ συγγενεῖς τῶν Ἑλλήνων, καὶ οὕτω παραμυθίσωσι τοὺς συγχρόνους, ὡς ποιεῖ πρὸ πάντων ὁ Ἀλικαρνασσεὺς Διονύσιος πολλαχοῦ τοῦ περὶ Ῥωμαϊκῆς ἀρχαιολογίας συγγράμματος, οὗ σκοπὸς εἶναι νὰ δείξῃ τοὺς Ῥωμαίους ὁμοφύλους τῶν Ἑλλήνων, ὡς ῥητῶς λέγει τοῦτο ἐν βιβλίῳ α. κεφ. 5· «Περὶ τῶν οἰκησάντων τὴν Ῥώμην, οἵτινες ἦσαν, καὶ κατὰ τίνας ἕκαστος καιροὺς συνῆλθον, καὶ τίσι τύχαις χρῆσάμενοι τὰς πατρίους οἰκήσεις ἐξέλιπον, ἐν ταύτῃ δηλώσω τῇ γραφῇ, δι' ἧς *Ἑλληνας τε αὐτοὺς ὄντας ἐπιδείξειν ὑπισχυροῦμαι*. . . . *μήτε ἀχθεσθαι τῇ ὑποτάξει κατὰ τὸ εἶδος γενομένην*· φύσεως γὰρ δὴ νόμος ἅπασι κοινὸς ἄρχειν ἐπὶ τῶν ἡττόνων τοὺς κρείττους, . . . μαθοῦσι παρὰ τῆς ἱστορίας ὅτι μυρίας ἤνεγκεν ἀνδρῶν ἀρετὰς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μετὰ τὸν οἰκισμὸν (ἡ Ῥώμη), ὧν οὔτε εὐσεβεστέρους, οὔτε δικαιοτέρους, οὔτε σωφροσύνῃ πλείονι παρὰ πάντα τὸν βίον χρησαμένους, οὐδέ γε τὰ πολέμια κρείττους ἀγωνιστὰς οὐδεμία πόλις ἤνεγκεν οὔτε

1) 4, 67.

2) Τὴν ἀκρισίαν καὶ ψευδολογίαν τοῦ ἱστορικοῦ τούτου ἐξελέγχει ὁ Πολύβιος διὰ πολλῶν ἐν βιβλ. 12, 3—15 καὶ 23—28 κ. ἐ. Πρ6. καὶ Mommsen κ. ἀ. 4, 472.

3) Διον. 4, 72 καὶ πλείω παρὰ Schwegler 4, 340 κ. ἐ.

ἐλλὰς οὔτε βάρβαρος . . . οἱ δὲ σύμπαντες, οἱ τοσοῦτον περι-
θέντες αὐτῷ δυναστείας μέγεθος, ἀγνοοῦνται πρὸς Ἑλλήνων, οὐ
τυχόντες ἀξιολόγου συγγραφέως. Οὐδεμία γὰρ ἀκριβὴς ἐξελήλυθε
περὶ αὐτῶν ἐλληνικὴ ἱστορία μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ὅτι μὴ
κεφαλαίωδεις ἐπιτομαὶ πάνυ βραχεῖαι». Ὁ Διονύσιος ἦλθεν εἰς
Ῥώμην τὸ 30 π. Χ., ὅπου διαμείνας 22 ἔτη, ὡς αὐτὸς λέγει
(1, 7), προήγαγε τὴν ρωμαϊκὴν ἀρχαιολογίαν του μέχρι τοῦ 8
π. Χ. ἔτους, ἀποβιώσας μετ' οὐ πολὺ.

Οὕτως ἡ μυθοτόκος τῶν Ἑλλήνων φαντασία, ἐνεργὸς οὖσα καὶ
ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις, ἀπεπειράθη νὰ δείξῃ τὴν ἐξ Ἑλλάδος
καὶ Τροίας καταγωγὴν τῶν Ῥωμαίων, νὰ παραμυθῇ οὕτω τοὺς
δουλοῦντας ἤδη τούτοις Ἕλληνας καὶ νὰ κολακεύσῃ τοὺς Ῥω-
μαίους. Οὗτοι δὲ πάλιν, ἀρεσκόμενοι εἰς τοιαύτην καταγωγὴν,
ἐπίστευσαν αὐτὴν ὡς ἀληθεῖ, καὶ ἐν τῇ πράξει ἐδήλωσαν ὅτι ἐπι-
δοκιμάζουσιν ἐν χρόνους μάλιστα, καθ' οὓς ἐγνώρισαν τὴν ἐν τοῖς
γράμμασι καὶ ταῖς ἐπιστήμαις καὶ τέχναις μεγάλην τῶν Ἑλλή-
νων ὑπεροχὴν, ἀπὸ τῶν χρόνων ἰδίως τοῦ πρώτου Καρχηδονικοῦ
πολέμου. Ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου ποιοῦσι χρῆσιν οἱ Ῥωμαῖοι
τῆς ἀπὸ τῶν Τρώων καταγωγῆς τῶν ἐπισήμων καὶ δημοσίων.

Ὅτε οἱ Ἀκαρνανες, πιεζόμενοι ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν, ἐζητήσαντο
τὴν βοήθειαν τῶν Ῥωμαίων περὶ τὰ 240 π. Χ., ἔφερον εἰς δι-
καιολογίαν τῆς αἰτήσεώς των, ὅτι μόνοι αὐτοὶ τῶν Ἑλλήνων δὲν
ἐξεστράτευσαν κατὰ τῶν Τρώων¹). Μετὰ τοῦ βασιλείως Σελεύ-
κου τοῦ Καλλινίκου συνῆψαν οἱ Ῥωμαῖοι φιλίαν καὶ συμμαχίαν
ἐπὶ τῷ ὄρφ ν' ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τοῦ φόρου τοὺς Ἰλιεῖς ὡς συγγενεῖς

4) Justin. 28, 4, 6. Acarnanes quoque diffisi Epirotis adversus
Aetoles auxilium Romanorum implorantes obtinuerunt a Romano
senatu, ut legati mitterentur, qui denuntiarent Aetolis praesidia
ab urbibus Acarnaniae deducerent paterenturque liberos esse, qui
soli quondam adversus Troianos, auctores originis suae, auxi-
lia Graecis non miserint. Πρ6. Διονύς. 1, 51 ἄλλως φέροντα τὸ ἱστο-
ρῆμα καὶ Niebuhr ἐν τοῖς μαθ. τῆς ἀρχ. ἱστορ. 3, 371.

ἐαυτῶν¹⁾). Ὅτε πάλιν ἤθελον οἱ Ῥωμαῖοι τὸ 204 π. Χ. νὰ μετακομίσωσιν εἰς Ῥώμην τὸ τῆς Ἰδαίας μητρὸς Κυβέλης ἄγαλμα ἐκ Πεσσινούντος τῆς Φρυγίας, προσβάλλοντο εἰς ὑποστήριξιν τῆς αἰτήσεώς των τὴν συγγένειαν καὶ τὴν ἀπὸ Αἰνείου τοῦ Φρυγὸς εἰς αὐτοὺς διαδοχὴν²⁾). Ἐν τῇ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο γενομένη συνθήκῃ εἰρήνης τῶν Ῥωμαίων πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Φίλιππον περιέλαβον οὗτοι καὶ τοὺς Ἰλιεῖς³⁾). Καὶ ὁ Ῥωμαῖος στρατηγὸς Τ. Φλαμινίος, νικήσας τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Φίλιππον καὶ ἀνακηρύξας ἐν τοῖς Ἰσθμίοις τοὺς Ἕλληνας ἐλευθέρους τὸ 196 π.Χ., ἀνέθηκεν εἰς Δελφούς ἀσπίδας ἀργυρᾶς καὶ τὸν ἐαυτοῦ θυρεὸν, ἐπιγράψας ἐν αὐτοῖς ἑλληνικὰ ἐπιγράμματα, ἐν οἷς καλεῖ ἐαυτὸν *Αἰρσιδῶν ταγός*⁴⁾). Ἄλλος Ῥωμαῖος στρατηγός, ὁ Σκιπίων, διαβαίνων τὸν Ἑλλήσποντον, κατὰ τοῦ βασιλέως Ἀντιόχου τὸ 190 π. Χ. πορευόμενος, καὶ ἀναβάς εἰς τὴν Ἰλίου ἀκρόπολιν, ἔθυσσε τοῖς θεοῖς, ἀγαλλομένων αὐτοῦ τε καὶ τῶν Ἰλιέων ἐπὶ τῇ συγγενείᾳ αὐτῶν⁵⁾). Ἐν δὲ τῇ πρὸς Ἀντίοχον εἰ-

4) Sveton. Claud. 25. Iliensibus, qvāsi Romanae gentis auctoribus, tributa in perpetuum remisit, recitata velere epistula graeca senatus populique Romani, Seleuco regi amicitiam et societatem ita demum pollicentis, si consagvineos suos Ilienses ab omni onere immunes perstitisset.

2) Ἐπεὶ δὲ Ῥωμαίων ηὔξετο τὰ πράγματα, φασὶν αὐτοῖς χρῆσθῆναι μενεῖν τε τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς μέγα προχωρήσειν, εἰ τὴν Πεσσινουσίαν θεὸν μεταγάγοιεν ὡς αὐτοὺς. Πέψαντες δὲ πρίσθεις εἰς Φρύγας, τὸ ἄγαλμα ἤτουν· ἔτυχον δὲ βεβίως, συγγένειαν προβαλλόμενοι καὶ τὴν ἀπ' Αἰνείου τοῦ Φρυγὸς εἰς αὐτοὺς διαδοχὴν καταλέγοντες. Ἡρωδ. Ιστ. τῆς μετὰ Μάρκον βασιλείας 4, 44. Πρβ. Liv. 29, 44, 7.

3) Liv. 29, 42, 44, ἐνθα παρατηρεῖ ὁ ἐκδότης Weissemborn ὅτι ἡ μαρτυρία αὕτη μετὰ τὴν ἀνωτέρω (29, 44, 7) εἶναι δευτέρα, βεβαιούσα ὅτι ἡ περὶ Αἰνείου παράδοσις ἐπιστεύετο ἤδη ὡς ἀληθὴς παρὰ τῶν Ῥωμαίων. Πρβ. 37, 37 καὶ 38, 39.

4) Πλούταρχ. ἐν βίῳ τούτου 42.

5) Liv. 37, 37 καὶ Justin. 34, 8, 4. tantaque laetitia omnium fuit, qvāta esse post longum tempus inter parentes et liberos solet.

ρήνη ἐγένετο λόγος περὶ παραχωρήσεως εἰς τοὺς Ἰλιεῖς χώρας οὐχὶ δι' ἄλλον λόγον ἢ χάριν τῆς ἀπ' αὐτῶν καταγωγῆς τῶν Ῥωμαίων¹). Καὶ ἄλλοι ὕστερον στρατηγοὶ ἐτίμησαν διὰ τὸν αὐτὸν λόγον τοὺς Ἰλιεῖς²). Ἀλλὰ πλείονα ἐπισημότητα λαμβάνει ἡ ἀπὸ τῶν Τρώων καταγωγή τῶν Ῥωμαίων ἀπὸ Ἰουλίου Καίσαρος καὶ τῶν τῆς Ἰουλίας γενεᾶς αὐτοκρατόρων μέχρι Νέρωνος τοῦ τελευταίου τῶν *Αἰνειαδῶν μοναρχήσαντος* κατὰ Κάσσιον, διότι οἱ ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης ἀνήγον τὸ γένος αὐτῶν εἰς Ἰουλον τὸν Ἀσκάκιον, παῖδα τοῦ Αἰνείου, ὡς βλέπομεν ἐν τῇ Βιργιλίου Αἰνείαδι, ἣτις ἐποιήθη πρὸς δόξαν τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ ἰδίως τοῦ αὐτοκράτορος Αὐγούστου³).

Οὐ μόνον δὲ οἱ τῆς Ἰουλίας γενεᾶς, καὶ μάλιστα ὁ Καῖσαρ καὶ Αὐγούστος, ἐνίσχουν τὴν δόξαν τῆς ἀπὸ Αἰνείου καταγωγῆς των, ὡς συμφέρουσαν αὐτοῖς θρησκευτικῶς καὶ πολιτικῶς, διότι

4) Liv. 38, 39. Et Iliensibus Rhoetium et Gergithum addiderunt non tam ob recentia ulla merita, quam originum memoria.

2) Ὡς ὁ Σόλλας ἐπὶ τοῦ Μιθριδατικοῦ πολέμου κατὰ Ἀππ. ἐν Μιθριδατ. 61. Ὁ Καῖσαρ μετ' αὐτὸν ἀπέδωκε τοῖς Ἰλιεῦσι πολλὰς τιμὰς καὶ φόρων ἀτίλαιαν κατὰ Στραβ. 13, 595. «Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τὸν Αἰνείαν ἀρχηγέτην ἡγούνται, ἔπειτα οὗτοι Ἰούλιος ἀπὸ Ἰούλου τινὸς τῶν προγόνων. Ἐκεῖνος δ' ἀπὸ Ἰούλου τὴν προσωνομίαν ἔσχε ταύτην, τῶν ἀπογόνων εἰς ὧν τῶν ἀπὸ Αἰνείου. Χώραν τε δὴ προσένειμεν αὐτοῖς καὶ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀλειτουργίαν αὐτοῖς συνεφύλαξε καὶ μέχρι νῦν συμμένουσιν ἐν τούτοις.» Οὐχ ἦττον καὶ ἄλλαι πόλεις ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἀλλοδαύῃ, ὡς κτισθεῖσαι δῆθεν ὑπὸ Τρώων, εἶχον ἀπαιτήσεις ὁμοίων τιμῶν καὶ προσωμιῶν παρὰ Ῥωμαίοις ὕστερον, ὅτε οὗτοι ἤρεσκοντο εἰς τὴν ἀπὸ Τρώων καταγωγὴν των. Βλ. περὶ τούτου Schwegler 4, 307, 14.

3) Ἐντεῦθεν ἡ κολακεία τῶν συγχρόνων οὐδὲν ὄριον ἐγίνωσκον ἐν τοῖς ἑπαίνοις τῶν τῆς γενεᾶς ταύτης, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ οὗτοι ἤρεσκοντο εἰς ταύτας, ὡς βλέπομεν παρὰ Sveton. Jul. 6. ἐν τῷ ἐπιταφίῳ τῆς τοῦ πατρὸς ἀδελφῆς Ἰουλίας, ἐνθα αὐτὸς ὁ Καῖσαρ λέγει· *Amitae meae Juliae maternum genus ab regibus ortum, paternum cum diis immortalibus conjunctum est. Nam ab Anco Marcio sunt Marcii reges, quo nomine fuit mater, a Venere Julii, cujus gentis familia est nostra.* Πρβλ. Δίωνα Κάσσ. 41, 34, 62, 48, 63, 29, καὶ Ἀππιαν. ἐν ἐμφρῶμ. 2, 68.

ἀνήγον τὸ γένος των εἰς Ἀφροδίτην διὰ τοῦ Ἀγχίσου καὶ εἰς τὸν παῖδα τούτων Αἰνείαν τὸν κτίστην τῆς Ῥώμης, οὕτω δὲ ἦσαν αὐτοὶ καὶ τὰ τέκνα των οἱ νόμμοι διάδοχοι τῆς ὑπάτης ἀρχῆς τῶν Ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ οἴκοι πατρικίων συμφέρον εἶχον νὰ δίδωσι κύρος εἰς τὴν παράδοσιν ταύτην, διότι καὶ οὗτοι γενάρχας των ἔλεγον ἑταίρους τοῦ Αἰνείου· ὡς τὸ γένος τῶν Καικιλίων, τὸ Κλοιλίων, Γεγανίων, Μεμμίων, Σεργίων, Κλυεντίων, Ίουνίων, Ναυτίων, γενάρχας αὐτῶν ἔλεγον τὸν Καΐκαν ἢ Καικάδην¹⁾, τὸν Κλόλιον²⁾, Γύαν³⁾, Μέμμιον, Σέργεστον, Κλόαν-
θον⁴⁾, Ίούκιον⁵⁾, Ναύτιον⁶⁾, πάντας ἀκολούθους τοῦ Αἰνείου.

Πλὴν τούτων λέγει ὁ Διονύσιος⁷⁾ ὅτι ἐπ' αὐτοῦ ἐσώζοντο ἐν Ῥώμῃ περὶ τὰ 50 γένη, ἃ γενάρχας ἔλεγον ἀκολούθους τοῦ Αἰνείου. Βεβαίως ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἦτο μέγας καὶ ἡ καταγω-
γὴ των ἀφιλονείκητος παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις· διὸ καὶ γραμματι-
κοὶ ἐκ τῶν πρώτων, ὡς ὁ πολυμαθὴς ἀρχαιολόγος Βάρρων καὶ ὁ Ὑγῖνος, συνέταξαν πραγματείας περὶ τούτων⁸⁾· καὶ ὁ σατυρικὸς Ἰουδενάλιος εἰρωνευόμενος καλεῖ αὐτοὺς Trojugenas⁹⁾.

Ἐπειδὴ δὲ τοιοῦτοι μῦθοι συνεδέθησαν μετὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἱστο-

1) Paul. Diac. p. 44. Caeculus. Caecilii appellati a Caecade Trojano, Aeneae comite.

2) Αὐτόθ. p. 55. Cloelia familia a Clolio, Aeneae comite, appella-
ta.

3) Virg. Aen. 4, 642 καὶ 5, 449, ἔνθα ὁ Servius σημειοῖ, ὅτι ἀπὸ
τούτου ἐκλήθη τὸ τῶν Γεγανίων γένος.

4) Virg. Aen. 5, 448 κ. ἐ. ἔνθα καὶ τὰ τρία ταῦτα ὀνόματα φέ-
ρονται, καὶ οἱ Σχολιασταὶ λέγουσιν αὐτοὺς γενάρχας ὁμωνύμων γενῶν.

5) Διον. 4, 68· αἰεὶ τῶν σὺν Αἰνείᾳ τὴν ἀποικίαν στειλάντων, ἐν
τοῖς ἐπιφανεστάτοις τῶν Ῥωμαίων ἀριθμούμενος.

6) Διον. 6, 69· «Ναύτιος ἀπὸ τῶν σὺν Αἰνείᾳ στειλάντων τὴν ἀποι-
κίαν, ἣν Ἀθηναῖς ἱερὸς Πολιάδος καὶ τὸ ζῶανον ἀπηνέγκατο τῆς θεᾶς
μετανιστάμενος, ὁ διεφύλαττον οἱ τοῦ γένους τῶν Ναυτίων.» καὶ Serv.
εἰς Aen. 2, 468.

7) Αὐτ. β.6λ. I, 82.

8) De familiis Trojanis κατὰ Serv. ἐν Aen. 5, 704 καὶ 389.

9) Ἐν Sat. 4, 100. 8, 484 καὶ ἀλλεχοῦ.

ρίαν καὶ συνετέλουν εἰς δόξαν πολλῶν εὐγενῶν καὶ ἰσχυρῶν οἰκῶν ἐν Ῥώμῃ, ἡ ἐξέλεγξις τοῦ ψεύδους αὐτῶν οὔτε εὐκολος, οὔτε δυνατὴ ἦτο ἐν ὑστέροις χρόνοις. Ἐντεῦθεν βλέπομεν ὅτι καὶ ἐν τῷ τελευταίῳ πρὸ Χριστοῦ αἰῶνι, ὅτε ἀνεφάνησαν ἐν Ῥώμῃ ἐπίσημοι ἱστορικοὶ καὶ γραμματικοὶ ἄριστοι, οἷοι ὁ Σαλούστιος, Λίβιος, Βάρρων καὶ πολλοὶ ἄλλοι, οὐδεὶς τούτων ἀπεπειράθη νὰ ἐξετάσῃ τὸ κύρος τῶν τοιούτων μύθων, οὐδὲ ἀβασανίστως καὶ ἀδεῶς παρεδέχθησαν ὡς ἱστορικὰς ἀληθείας οἱ πρῶτοι τῆς Ῥώμης ἱστορικοὶ Φάβιος Πίκτηρ, Κάτων καὶ πάντες οἱ μετ' αὐτούς· διότι, καὶ ἂν μετὰ τούτων ἀνεφαίνετό τις ἱκανὸς νὰ ἀμφισβητήσῃ τὸ κύρος αὐτῶν, θὰ ἐνομιζέτο παράτολμος καὶ ἄφρων νεωτεριστὴς καὶ ἐχθρὸς τῆς ἐθνικῆς δόξης.

Τοιαῦτα καὶ τοσοῦτον ἀρχαῖα τὰ περὶ τῆς μυθικῆς ἱστορίας τῆς Ῥώμης περὶ τῆς ἀπὸ Τρώων καταγωγῆς τῶν Ῥωμαίων. Τῆς συγχρόνου ὁμῶς ἱστορίας αὐτῆς μόλις γίνεται μνεῖα παρ' Ἑλλήσιν ἀπὸ τοῦ 8' π. Χ. αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς, πρότερον δὲ οὐδεμία¹⁾. Ἀπορον δὲ πῶς ὁ τῆς ἱστορίας πατὴρ Ἡρόδοτος, ὅστις, περὶ πλείστων καὶ χωρῶν καὶ λαῶν πραγματευόμενος ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτοῦ, οὔτε Ῥώμην οὔτε Ῥωμαίους ὀνομάζει, εἰ καὶ τὰ τελευταῖα τῆς ζωῆς του ἔτη διήγαγεν ἀπὸ τοῦ 444 π. Χ. ἐν Θουρίοις τῆς Ἰταλίας, καὶ ἐνταῦθα συνέταξε τὴν ἱστορίαν του²⁾. Ἡ ἀρχαιότερα τῆς Ῥώμης μνεῖα παρ' Ἑλλήσιν εἶναι ἡ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐν τῇ ἀναγραφῇ τῶν ἐν Ἀργεὶ ἱερειῶν, καθ' ἣν ὁ Αἰνείας λέγεται τῆς Ῥώμης κτίστης³⁾, ὀνομασθείσης ἀπὸ μιᾶς τῶν Ἰλι-

1) *Historicorum Romanorum reliquiae* ὑπὸ Peter 1670 ἐν προλεγόμενοις α' τόμ. σελ. 43 κ. ε.

2) Βλ. Bähr ἐν τῇ ἐκδόσει Ἡροδότου τόμ. 8' σελ. 434 κ. ε καὶ Ἰώσηπον κατὰ Ἀπρίωνος 4, 42· «τῆς Ῥωμαίων πόλεως, τοιαύτην ἐκ μικροῦ δύναμιν κεκτημένης καὶ τοιαύτας πράξεις κατορθώσης πελοποννησικῆς οὔτε ὁ Ἡρόδοτος, οὔτε ὁ Θουκυδίδης, οὔτε τῶν ἄμα τούτοις γενομένων οὐδὲ εἰς ἐμνημόνευσεν, ἀλλ' ὅψι ποτε καὶ μόλις αὐτῶν εἰς τοὺς Ἑλληνας ἡ γνώσις διεξήλθεν». Πρβλ. καὶ Πολυβ. 4, 3. καὶ Διον. 4, 4.

3) Διονύσιος ἔ. ε. 4, 72. καὶ ἐνταῦθα ἀνωτέρω σελ. 309.

ἔδων. Μετὰ τὸν Ἑλλάγκων καὶ ὁ τοῦ Ἡροδότου σύγχρονος Δαμάστης ὁ Σιγεύς¹⁾ εἶπε τὰ αὐτά. Ἔτι δὲ καὶ Ἀντίοχος ὁ Συρακούσιος, σύγχρονος Θουκυδίδου²⁾, καὶ ὁ Σκύλαξ ἐν ἀρχῇ τοῦ περίπλου ὀνομάζουσι τὴν Ῥώμην.

Κατὰ τὸν Πλίνιον³⁾ ὁμοῦς πρῶτος ὁ Θεόπομπος (περὶ τὰ 360 π. Χ.) ἐμνήσθη τῆς Ῥώμης καὶ ἰδίως τῆς ὑπὸ τῶν Κελτῶν ἀλώσεως ταύτης τὸ 389 π. Χ. Τοῦ γεγονότος τούτου ἡ φήμη ἦλθε κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Ἑλλάδα, προκαλέσασα ἔκτοτε τὴν τῶν Ἑλλήνων προσοχὴν εἰς τὰ τῆς Ῥώμης διότι καὶ ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ μικρόν τι νεώτερος τούτου Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός ἐποίησαν λόγον περὶ τοῦ γεγονότος τούτου⁴⁾. Μετὰ τούτους ἐμνήσθη τῶν Ῥωμαίων καὶ ὁ ἱστορικός Κλείταρχος⁵⁾, σύγχρονος Ἀλεξάνδρου, ἐν ταῖς ἱστορίαις αὐτοῦ, ἀφορμὴν λαβὼν ἐκ τῆς πρὸς

1) Αὐτόθι καὶ Müller ἐν τοῖς frag. hist. Graecorum 2, 64.

2) Διον. 4, 73 καὶ Müller ἐν προλεγ. XLV.

3) Ἐν 3, 5, § 57. Theophrastus, qui primus externorum aliqua de Romanis diligentius scripsit. Nam Theopompus, ante quem nemo mentionem habuit, urbem dumtaxat a Gallis captam dixit; Clitarchus ab eo proximus legationem tantum ad Alexandrum missam. Πρβλ. Müller ἔ. δ. 4, 303 καὶ Θεοπόμπου ἀποσπάσματα 144.

4) Πλουτ. Κάμιλλ. 22. ἃ Τοῦ μέντοι πάθους αὐτοῦ καὶ τῆς ἀλώσεως ἔοικεν ἀμυδρά τις εὐθὺς εἰς τὴν Ἑλλάδα φήμη διελθεῖν. Ἡρακλείδης γὰρ ὁ Ποντικός, οὐ πολὺ τῶν χρόνων ἐκείνων ἀπολειπόμενος, ἐν τῷ περὶ ψυχῆς συγγράμματι φησιν ἀπὸ τῆς Ἑσπερίας λόγον κατασχεῖν, ὡς στρατὸς ἐξ ὑπερβορέων ἔλθων ἔξωθεν ἤρῃκει πόλιν ἑλληνίδα Ῥώμην, ἐκεῖ που κατωκημένην περὶ τὴν μεγάλην θάλασσαν. Οὐκ ἂν οὖν θαυμάσαιμι μυθώδη καὶ πλασματικὰν ὄντα τὸν Ἡρακλείδην, ἀληθεῖ λόγῳ τὸ περὶ ἀλώσεως ἐπακομπάσαι τοὺς ὑπερβορέους καὶ τὴν μεγάλην θάλασσαν. Ἀριστοτέλης δ' ὁ φιλόσοφος τὸ μὲν ἀλῶναι τὴν πόλιν ὑπὸ Κελτῶν ἀκριβῶς δηλός ἐστιν ἀκηκόων. Πρβλ. Διον. 4, 72 καὶ Πλούτ. ἐν Ῥωμ. κεφαλαίοις 6, φέροντας ἄλλην τοῦ Ἀριστοτέλους μαρτυρίαν περὶ τῆς κτίσεως τῆς Ῥώμης. Πιθανὸν δὲ νὰ ἐλήφθησαν αὗται ἐκ τοῦ ἀπολεσθέντος περὶ βαρβαρικῶν νομῶν συγγράμματος τοῦ φιλοσόφου τούτου.

5) Plinius ἔ. δ. Καὶ ὁ Στράβων 6, 232 ποιεῖται λόγον περὶ ἐπιστολῆς, σταλείσης δῆθεν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῖς Ῥωμαίοις κατὰ τῶν ἐξ Ἀντίου καὶ Τυρρηνῶν ληστῶν. Ἀδιόπερ καὶ Ἀλέξανδρος πρότερον ἐγκαλῶν ἐπέστειλε, καὶ Δημήτριος ὕστερον τοὺς ἀλόντας τῶν ληστῶν ἀνα-

τὸν Ἀλέξανδρον πρεσβείας τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἔτι ἐκτενέστερον ὁ Θεόφραστος.

Ἐπειδὴ ἡ πρὸς Ἀλέξανδρον σταλεῖσα αὐτῇ πρεσβεία ἀφισθητεῖται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, καὶ ἐπειδὴ πάντων τῶν μέχρι τοῦδε ὀνομασθέντων Ἑλλήνων συγγραφῶν τὰ συγγράμματα ἀπωλέσθησαν, ἀδύνατον εἶναι νὰ γνωρίζωμεν νῦν πόθεν ἀφορμὴν λαβὼν ἕκαστος αὐτῶν ἐμνήσθη τῆς Ῥώμης καὶ τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἂν εἶχον περὶ τούτων ἀκριβεῖς γνώσεις, καὶ πόθεν ἐπορίσθησαν ταύτας, καὶ ἂν τις συνέταξε ἰδίαν ἱστορίαν τῆς Ῥώμης, ἡ ἂν τοῦλάχιστον περιέλαβε καὶ τὴν ταύτης ἱστορίαν ἐν ταῖς τῶν ἄλλων. Πιθανὸν δ' εἶναι ὅτι οὐδεὶς τούτων ἐπραγματεύθη ἰδίως τὴν ἱστο-

πέμπων τοῖς Ῥωμαίοις, χαρίζεσθαι μὲν αὐτοῖς ἔφη τὰ σώματα διὰ τὴν πρὸς τοὺς Ἕλληνας συγγένειαν, οὐκ ἀξιοῦν δὲ τοὺς αὐτοὺς ἄνδρας στρατηγεῖν τε ἅμα τῆς Ἰταλίας καὶ ληστήρια ἐκπέμπειν· καὶ ἐν μὲν τῇ ἀγορᾷ Διοσκούρων ἱερὸν ἰδρυμένους τιμᾶν, οὓς πάντας σωτῆρας ὀνομάζουσιν, εἰς δὲ τὴν Ἑλλάδα πέμπειν τὴν ἐκείνων πατρίδα τοὺς λεηλατήσοντας.

Ἀθλον τίς ὁ ἐπιστεilas τοῖς Ῥωμαίοις Ἀλέξανδρος οὗτος, ὁ μέγας ἢ ὁ τοῦτου ἀπὸ τῆς μητρὸς Ὀλυμπιάδος θεῖος, Ἀλέξανδρος ὁ τῶν Μολοσσῶν βασιλεὺς, ὅστις, ἐν οἷς χρόνοις ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἐπολέμει ἐν Ἀσίᾳ, μετέβη εἰς Ἰταλίαν κατὰ Λευκανῶν καὶ Σαμνιτῶν, καὶ τούτους νικήσας συνῆψε πρὸς τοὺς Ῥωμαίους εἰρήνης συνθήκην τὸ 329 π. Χ. εἴτα δὲ πολέμων κατὰ Βρεττιῶν καὶ Μεσσαπίων ὑπὲρ τῶν Ταραντίνων ἔπεσε θῦμα τῆς τῶν βαρβάρων ἀπιστίας τὸ αὐτὸ ἔτος, καθ' ὃ καὶ ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἐτελεύτησεν ἐν Βαβυλῶνι. (Liv. 8, 3, 6 καὶ 47, 40. Gell. 47, 24, 33· Alexander, cui cognomentum fuit Molosso, in Italiam venit, bellum populo Romano factururus—jam enim fama virtutis felicitatisque Romanae apud exterarum gentes enitescere inceptabat, sed priusquam bellum faceret, vita decessit.

Πιθανὸν φαίνεται ὅτι ἡ ὑπὸ Στράβωνος μνημονευομένη ἐπιστολὴ ἀνῆκε εἰς τὸν Μολοσσὸν τοῦτον Ἀλέξανδρον, σταλεῖσα καθ' ὃν χρόνον οὗτος ἦτο ἐν Ἰταλίᾳ, ἢ ἔξ Ἠπείρου· διότι οὗτος εἶχεν ἀφορμὰς νὰ γινώσκῃ τοὺς Ῥωμαίους, ὥς καὶ Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς ὕστερον κατὰ τὸν αὐτὸν Στράβωνα, οὐχὶ δὲ ὁ ἐν Ἀσίᾳ πολέμων Ἀλέξανδρος. Τὴν εἰκασίαν ταύτην ἐπιβεβαιοῖ καὶ τὸ ὑπὸ Ἀρριανοῦ ἱστορούμενον (ἐν ἀναβ. Ἀλεξ. 7, 15), καθ' ὃ, μετὰ τὴν εἰς Βαβυλῶνα ἐπάνοδον τοῦ Ἀλεξάνδρου τὸ 323 π. Χ. ἐλθόντων πρὸς αὐτὸν πρέσβων ἐξ ἀπάσης σχεδὸν τῆς τότε

ρίαν τῆς Ῥώμης, διότι, ἂν τοῦτο ἦτο ἀληθές, ἔπρεπε νὰ σωθῇ ὅπωςδῆποτε ἐν τοῖς συγγραφεῦσι μαρτυρία τις περὶ τούτου. Ἡ ἀπὸ τοῦ δ' π. Χ. αἰῶνος ὑπεροχὴ τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ τῶν Ἰταλῶν καὶ ἡ ἐντεῦθεν ἰσχὺς καὶ δόξα αὐτῶν κατέστησαν βεβαίως τὸ ὄνομα αὐτῶν γνωστὸν τοῖς ἐκτὸς τῆς Ἰταλίας λαοῖς, ὡς ὁ Γέλλιος λέγει (17, 21, 33), καὶ ἐπίφοβον τοῖς γείτοσιν αὐτῶν Ἕλλησι τοῖς ἐν Ἰταλίᾳ, πρὸς οὓς ἔρχονται ἀπὸ τοῦδε εἰς ἐχθρικὰς σχέσεις. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἱστοριογραφία μὲν ἀπὸ τοῦ γ' π. Χ. αἰῶνος ἐπιλαμβάνεται σπουδαιότερον καὶ τῆς ἱστορίας τῆς Ῥώμης¹⁾, ἀφορμὴν λαβοῦσα ἐκ τῆς ἐξιστορήσεως τῶν πολέμων τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Ἑλλήνων καὶ τοῦ Πύρρου πρὸς τοὺς Ῥωμαίους.

οἰκουμένης, μόνοι οἱ Ῥωμαῖοι δὲν ἔπεμψαν τοιοῦτους, εἴτε διότι ἦσαν μακρὰν, εἴτε διότι οὐδένα λόγον φόβου ἢ ὠφελείας ἢ μίσους εἶχον πρὸς τοῦτον, ὡς ὁ Ἀῤῥιανὸς ἀρέσκεται νὰ πιστεύῃ, προσιθέμενος τοῖς ἱστορικοῖς ἐκείνοις μᾶλλον, οἱ ἔγραψαν τὰ Ἀλεξάνδρου καὶ σιωπῶσι περὶ τοῦ γονότος τούτου, Πτολεμαίῳ τῷ Δάγῳ καὶ Ἀριστοδοῦλῳ, οὐχὶ δὲ Ἀρίστω καὶ Ἀσκληπιάδῃ, λέγουσιν ὅτι ἐπέσβευσαν καὶ Ῥωμαῖοι εἰς Ἀλέξανδρον.

Δεχόμενοι λοιπὸν κατὰ τὰ εἰρημένα ὅτι ἡ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ὑπὸ Ἀλεξάνδρου σταλείσα ἐπιστολὴ ἦτο ἡ τοῦ βασιλέως τῶν Μολοσσῶν, καὶ ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι δὲν εἶχον ἀφορμὰς, καθὼς ὁ Ἀῤῥιανὸς παρατηρεῖ, νὰ πέμψωσι πρεσβείαν πρὸς τὸν ἐν Βαβυλῶνι Ἀλέξανδρον, ἀποκρούομεν ὡς μὴ πιθανὴν τὴν Διδίου (9, 48, 6) δόξαν ὅτι τοῖς Ῥωμαίοις ne fama quidem notum fuisse nomen majestatis Alexandri διότι αἱ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους μέχρι τοῦδε σχέσεις τῶν Ἑλλήνων τῆς μεγάλης Ἑλλάδος καὶ οἱ πρὸς τοὺς Σαμνίτας πόλεμοι Ἀλεξάνδρου τοῦ Μολοσσοῦ, καὶ μάλιστα ἡ τούτου πρὸς αὐτοὺς φιλίας συνθήκη, πιθανοποιεῖ ὅτι καὶ τὸ ὄνομα καὶ αἱ ἐν Ἀσίᾳ πράξεις τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἦσαν αὐτοῖς γνωσταί. Ἀλλ' ὁ Δίδιος, γράφων μετὰ τρεῖς σχεδὸν αἰῶνας τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν καιρῷ τῆς παντοκρατορίας τῶν Ῥωμαίων, ἀρέσκεται νὰ διισχυρίζεται ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι οὐδὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐγίνωσκον, ὅπως ἀρέσκεται νὰ πιστεύῃ ὅτι ἤθελεν ἡττηθῇ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἂν ἐτόλμα νὰ στρέψῃ τὰ νικηφόρα αὐτοῦ ὅπλα κατ' αὐτῶν, ἀποπειρώμενος μάλιστα νὰ φέρῃ καὶ τοὺς λόγους τῆς τοιαύτης αὐτοῦ δοξασίας.

1) Mommsen 4, 473. Πρβ. Πολύβιον 4, 3.

Κατὰ Διονύσιον¹⁾ πρῶτος τῶν Ἑλλήνων ιστοριογράφων τοῦ γ' π. Χ. αἰῶνος ὁ ἀπὸ Καρδίας Ἰερώνυμος περιελαβὲν ἐν συνόψει καὶ τὴν ἀρχαίαν τῆς Ῥώμης ἱστορίαν ἐν τῇ περὶ τῶν ἐπιγόνων πραγματείᾳ, ἐνθα ἐξέθηκε τὴν ἱστορίαν τῶν πολέμων τοῦ Πύρρου πρὸς τοὺς Ῥωμαίους. Μετὰ τοῦτον δὲ καὶ ὁ ἀπὸ Ταυρομενίου τῆς Σικελίας Τίμαιος ἐπραγματεύθη ἐν ταῖς κοιναῖς ἱστορίαις τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας περὶ τε κτίσεως καὶ τῆς ἀρχαιολογίας τῆς Ῥώμης· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ ἱστορίᾳ τῶν πολέμων τοῦ Πύρρου· ἔτι δὲ καὶ Ἀντίγονος καὶ Σειληνὸς καὶ ἄλλοι κατὰ τὸν αὐτὸν Διονύσιον. Ἀλλὰ πάντων τούτων τῶν Ἑλλήνων ιστορικῶν αἱ ἱστορίαι ἀπωλέσθησαν· σώζεται δὲ πρώτη καὶ ἀρχαιοτάτη ἡ τοῦ Μεγαλοπολίτου Πολυβίου, καὶ αὕτη οὐχὶ ἀλόκληρος· ἐν ἣ περιγράφονται ἐκτενῶς καὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων μετὰ τῶν λοιπῶν λαῶν, πρὸς οὓς οὗτοι ἦλθον ἐπ' αὐτοῦ εἰς φιλικὰς ἢ πολεμίας σχέσεις, καθισταμένης οὕτω τῆς ἱστορίας αὐτοῦ καθολικῆς, ὅποιαν οὐδεὶς τῶν συγχρόνων τοῦ Πολυβίου ἐπεχείρησε²⁾.

1) Ἐν βιβλ. 4, 6· «Πρῶτον μὲν, ὅσα καὶ μὲ ἀδέναι, τὴν Ῥωμαικὴν ἀρχαιολογίαν ἐπιδραμόντος Ἰερωνύμου τοῦ Καρδιανοῦ συγγραφέως ἐν τῇ περὶ τῶν ἐπιγόνων πραγματείᾳ»· ἔπειτα Τιμαίου τοῦ Σικελιώτου, τὰ μὲν ἀρχαῖα τῶν ἱστοριῶν ἐν ταῖς κοιναῖς ἱστορίαις ἀφηγησαμένου, τοὺς δὲ πρὸς Πύρρον τὸν Ἡπαρῶτην πολέμους εἰς ἰδίαν καταχωρίσαντος πραγματείαν· ἅμα δὲ τούτοις Ἀντιγόνου τε καὶ Πολυβίου καὶ Σειληνοῦ καὶ μυρίων ἄλλων τοῖς αὐτοῖς πράγμασιν οὐχ ὁμοίως ἐπιβαλόντων ὥν ἕκαστος ὀλίγα καὶ οὐδὲ αὐτὰ δις ποικιλασμένως, οὐδὲ ἀκριβῶς, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐπιτυχόντων ἀκουσμάτων συνθεῖς, ἀνέγραψεν. Ὅμοίως δὲ τούτοις καὶ οὐδὲν διαφόρους ἐξέδωκεν ἱστορίας καὶ Ῥωμαίων δοσι τὰ παλαιὰ ἔργα τῆς πόλεως ἑλληνικῇ διαλέκτῳ συνέγραψαν· ὧν εἰσι πρεσβύτατοι (περὶ τὰ 200 π. Χ.) Κρίντος Φάβιος, Λεύκιος Κίχιος, ἀμφοτέρω κατὰ τοὺς φονικούς ἀκμασάντες πολέμους. Τούτων ὁ Ἰερώνυμος ἔγραψε περὶ τὰ 270 π. Χ., ὁ δὲ Τίμαιος ἐν 8 βιβλίοις Ἰταλικὰ καὶ Σικελικὰ· ὁ Σειληνὸς ἦτο ἀκόλουθος καὶ ἱστοριογράφος τοῦ Ἀντίθα· ὁ Ἀντίγονος ἦτο μικρόν τι προγενέστερος τοῦ Πολυβίου. Πάντων τούτων τὰ σωζόμενα ἀποσπάσματα συνήγαγεν ὁ Müller ἐν τοῖς hist. græc. fragmentis.

2) Πολυβ. 4, 3· «Τὸ γὰρ τῆς ἡμετέρας πραγματείας ἔθον καὶ τὸ θαυμάσιον τῶν καθ' ἡμᾶς καιρῶν τοῦτό ἐστιν ὅτι, καθάπερ ἡ τύχη σχεδὸν ἅπαντα τὰ τῆς οἰκουμένης πράγματα πρὸς ἐν ἑκλινε μέρος (τὸ τῶν

Τὰς τῶν Ἑλλήνων περὶ Ῥώμης ἱστορίας καὶ μυθολογίας ἐπαναλαμβάνουσι καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ 200 π. Χ. ἀναφανέντες ἱστορικοὶ Ῥωμαῖοι, ἀναμίζαντες ἐν αὐταῖς καὶ ὅσα ἐξ ἐγχωρίων μνημείων ἠδυνήθησαν ν' ἀνεύρωσι καὶ συλλέξωσιν· ἀφ' ὧν λαβὼν ἀδασανίστως τὰ πλεῖστα ὁ ἐπὶ Αὐγούστου ἱστορικὸς Λίβιος διέσωσεν ἐν τοῖς πρώτοις τῆς Ῥωμαϊκῆς του ἱστορίας βιβλίοις.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 25 Ἰανουαρίου 1879.

ΕΥΘ. ΚΛΑΤΟΡΧΗΣ.

Ῥωμαίων ἐννοεῖ) καὶ πάντα νεύειν ἠνάγκασε πρὸς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν, οὕτω καὶ διὰ τῆς ἱστορίας ὑπὸ μίαν σύνοψιν ἀγαγεῖν τοῖς ἐντυγχάνουσι τὸν χειρισμὸν τῆς τύχης, ᾧ κέχρηται πρὸς τὴν τῶν ὅλων πραγμάτων συντέλειαν.

ΚΡΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ.

Μεσαιωνική βιβλιοθήκη ἡ συλλογὴ ἀνεκδότων μνημείων τῆς ἑλληνικῆς ιστορίας, ἐπιστάσις *Κ. Ν. Σάθα*, τόμ. Δ', καὶ ὑπὸ τὴν εἰδικωτέραν ἐπιγραφὴν

Μιχαὴλ Ψελλοῦ Ἑκατονταετηρίς Βυζαντινῆς ιστορίας (976—1077), ἐν Παρίσις 1874, σελ. CXIX καὶ 299. Ἐν τέλει τοῦ αὐτοῦ *Λόγοι ἐπιτάφιοι* εἰς τοὺς πατριάρχας Μιχαὴλ Κηρουλάριον, Κωνσταντῖνον Δειχούδην καὶ Ἰωάννην Ξιφιλῖνον (1043—1076) σελ. 303—462.

Β'.

Ἐν τινι προλαβούσῃ διατριβῇ πρὸ τεσσάρων περίπου ἐτῶν δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ Ἀθηναίῳ (*) περὶ τῆς ἐπιστάσις τοῦ κ. Κ. Ν. Σάθα γενομένης ἐκδόσεως τῆς χρονογραφίας τοῦ Ψελλοῦ, θέλοντες νὰ δώσωμεν δείγμα τῆς κριτικῆς ἐργασίας τοῦ ἐκδότου, ἐξητάσαμεν μετὰ τῆς προσηκούσης λεπτομερείας καὶ ἀκριβείας τὰς 23 πρώτας σελίδας καὶ διωρθώσαμεν τὰ ἐν αὐταῖς ἀπαντῶμενα σφάλματα κατὰ τὴν ἡμετέραν κρίσιν καὶ δύναμιν. Τὴν αὐτὴν ἀκρίβειαν δὲν δυνάμεθα καὶ ἐνταῦθα νὰ τηρήσωμεν καὶ δι' οὗς λόγους εἵπομεν ἐν τέλει τῆς προλαβούσης διατριβῆς καὶ διότι οὐδὲ ὁ σκοπὸς ἡμῶν εἶνε πλέον ὁ αὐτός. Νῦν προτιθέμεθα οὐχὶ τόσον τοῦ ἐκδότου τὴν ἐργασίαν νὰ κρίνωμεν, ὅσον εἰς τοῦ χειρογράφου τὰ σφάλματα νὰ ἐνδιατρίψωμεν, ὅσα κατέλιπεν ἀδιόρθωτα ὁ κ. Σάθας, καὶ ταῦτα δὲ οὐχὶ πάντα, διότι πολλὰ τούτων εἶνε παντὶ εὐδιόρθωτα, ἀλλ' ἐκεῖνα μόνον, ὅσα ἐθεωρήσαμεν ἀξιολογώτερα, ὡς διαστρέφοντα ἢ παντελῶς σκοτιζόντα τὴν ἔννοιαν τοῦ συγγραφέως, καὶ ὅσα ἐνομίσσαμεν ὅτι δύνανται ὁπωσοῦν ἐναργῶς νὰ διορθωθῶσι. Πρὶν ὅμως προβῶμεν εἰς τὸ κύριον ἡμῶν θέμα, ὀφείλομεν νὰ μνημονεύσωμεν ἐνταῦθα ὅτι μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς πρώτης ἡμῶν διατριβῆς ἀνέγνωμεν ἐν τῷ *Journal des Savants*, Janvier 1875, περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Σάθα ἐκδόσεως

(*) Ἰδὲ Ἀθηναίου τόμ. Γ' σελ. 668.

τοῦ Ψελλοῦ κρίσιν ἐμβριθῆ τοῦ κ. E. Miller. Ἐκ ταύτης θέλομεν μεταδώσῃ εἰς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ Ἀθηναίου ὅ,τι ἀναφέρεται εἰς τὸ προκείμενον θέμα, τὴν ὁρθὴν δηλ. ἀνάγνωσιν τοῦ καίμενου τοῦ Ψελλοῦ. Καὶ πρῶτον μὲν παρατηρεῖ ὁ κ. E. Miller ὅτι ἡ ἀνάγνωσις τοῦ χειρογράφου ἐγένετο ὑπὸ τοῦ κ. Σάθα οὐχὶ μετὰ τῆς ἐπιθυμητῆς ἐπιστασίας καὶ προσοχῆς, καὶ παραθέτει ὁ σοφὸς ἀκαδημαϊκὸς οὐκ ὀλίγα χωρία τῆς χρονογραφίας τοῦ Ψελλοῦ, ἐν οἷς αὐτὸς, παρατηρήσας ἀκριβέστερον, εὑρεν ἄλλας ὀρθοτέρας γραφὰς παρὰ τὰς ὑπὸ τοῦ κ. Σάθα ἐκδομένας· ἀλλαχοῦ δὲ συμπληροῖ ἐκ τοῦ χειρογράφου χάσματα τῆς ἐκδόσεως τοῦ κ. Σάθα, τὰ μὲν ἄλλως δυσἀπόδεικτα, τὰ δὲ προφανῆ. Μετὰ δὲ τὴν χρησιμωτάτην ταύτην παρατήρησιν ὁ κ. Miller ἐπισυνάπτει ἐν τέλει καὶ τινὰς διορθώσεις, ὧν αἱ πολλαὶ εἶνε λίαν εὐστοχοί. Ἀλλὰ περὶ τούτων ἐν οἰκείῳ τόπῳ.

Σελ. 23, στίχ. 23.

«ἦθους δὲ μαλακωτάτου τυχὼν καὶ ψυχῆς πρὸς πᾶσαν ρέουσας ἀπόλαυσιν,» κτλ.

Τί εἶνε ἡ ψυχὴ ἡ ρέουσα πρὸς πᾶσαν ἀπόλαυσιν καὶ τίς ὁ ροῦς ἐν γένει τῆς ψυχῆς, οὐδεὶς νομίζω, δύναται ν' ἀποδείξῃ. Ὁ Ψελλὸς ἔγραψε βεβαίως *ρεπούσης*.

Σελ. 26 ἐν τέλ. καὶ 27 ἐν ἀρχῇ χαρακτηρίζων τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον τὸν Η' λέγει πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ ἐξῆς·

«Γράμματα μὲν γὰρ οὐ πολλὰ μεμαθήκει, ἀλλὰ βραχὺ τι καὶ ὅσον ἐς παιδας ἀνήκει τῆς ἑλληνικῆς μετέσχε παιδείας· φύσεως δὲ περιδέξiou τετυχηκὼς καὶ χαρᾶς καὶ γλῶτταν εὐτυχήσας ἄβραν περὶ τοὺς λόγους καὶ καλλιρρήμονα, οὗς ἀπὸ ψυχῆς ἐγέννα λογισμοὺς λαμπρᾷ τῇ γλώττῃ ἐμαίσειεν.»

Πάντα τὰ ἄλλα, χαρακτηρίζοντα τὴν φυσικὴν εὐγλωττίαν τοῦ ἀνδρός, ἔχουσι καλῶς καὶ εἶνε εὐνόητα· τὸ δὲ εὐφύσεως περιδέξiou τετυχηκὼς καὶ χαρᾶς μολ φαίνεται ἄτοπον· διότι ἡ μὲν περιδέξιος φύσις συντελεῖ τῷ ὄντι εἰς εὐγλωττίαν καὶ εἶνε τι σταθερὸν γνῶρισμα· ἀλλ' ἡ χαρά; ἀδύνατον γὰρ συνδυα-

σθῃ μετὰ τῆς περιδεξίου φύσεως. Νομίζω ὅτι ἐν τῇ ἡκρωτηριασμένῃ ταύτῃ λέξει χρέπτεται ἄλλο τι ἐπιθετον ἀνάλογον πρὸς τὸ «περιδεξίου», καὶ ὅτι ἀντὶ τοῦ χαράς ἔγραψεν ὁ Ψελλὸς *χαριστάτης*. Καὶ τῷ ὄντι ἡ περιδέξιος καὶ χαριστάτης φύσις, ὅταν εὐτυχῇ καὶ γλῶσσαν ἄβραν καὶ καλλιρρήμονα, ὡς λέγει ὁ Ψελλός, παράγει τὸ θεῖον δῶρον τῆς φυσικῆς εὐγλωττίας. Ὁ δὲ ἡκρωτηριασμὸς οὗτος προήλθεν, ὑποπτεύω, ἐκ τῆς συνηθείας τῶν ἀντιγραφέων τοῦ νὰ γράψωσι συντετμημένα τὰ ὑπερθετικά, οἷον *χαρίς*, ὅπερ δὲν ἀπέχει πολὺ τοῦ *χαράς*.

Σελ. 29 ἐν τέλει καὶ 30 ἐν ἀρχῇ, εἰσπρόχρονος εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τῆς βασιλείας Ῥωμανοῦ τοῦ Γ', λέγει μεταξὺ ἄλλων ἐν προομίῳ καὶ τὰ ἐξῆς:

«Ἡ δὲ ἐνταῦθεν τῆς ιστορίας γραφὴ ἀκριβέστερον τῆς προλαβούσης *γεννήσεως*· ὁ μὲν γὰρ βασιλεὺς Βασίλειος ἐπὶ νηπίῳ μοι τετελεύτηκε κτλ.»

Τίς ἡ προλαβοῦσα *γέννησις*, ἥ ἀκριβεστέρα εἶνε ἢ ἀπὸ Ῥωμανοῦ καὶ ἐφεξῆς γραφὴ τῆς ιστορίας; Τοῦτο εἶνε ἄδηλον, ἀλλὰ καὶ ἄλλως εἶνε ἀπορίας ἄξιον πῶς ἢ ἀπὸ Ῥωμανοῦ καὶ ἐφεξῆς συγγραφή τῆς ιστορίας δύναται νὰ παραβληθῇ κατὰ τὴν ἀκριβείαν πρὸς τὴν προλαβοῦσαν γέννησιν. Διότι κατωτέρω λέγει ὁ Ψελλὸς ὅτι ὁ μὲν βασιλεὺς Βασίλειος ἐτελεύτησεν ἐτι νηπιόζοντος αὐτοῦ (ὅθεν γραπτέον οὐχὶ ἐπὶ νηπίῳ μοι, ἀλλ' ἐτι νηπίῳ μοι)· ὁ δὲ μετ' αὐτ' αὐτὸν βασιλεύσας Κωνσταντῖνος «ἄρτι τὰ πρῶτα τελουμένων μαθήματα» ὁ ἔ. ἐπὶ τῆς παιδικῆς τοῦ Ψελλοῦ ἡλικίας· τὸν δὲ Ῥωμανὸν καὶ εἶδεν ὁ Ψελλὸς καὶ προσωμύλησεν ἅπαξ. Ἐκ τούτων λοιπὸν εἶνε φανερόν ὅτι τὰ μὲν περὶ τῶν ἄλλων τῶν προλαβόντων βασιλέων διηγείται ὅπως παρ' ἄλλων ἤκουσε, τὰ δὲ περὶ τοῦ Ῥωμανοῦ αὐτὸς ὑπογράφει, οὐ παρ' ἐτέρων (οὕτω διορθωτέον τὸ ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ κ. Σάθα παρ' ἐτέρω) μεμαθηκώς. Διὰ ταῦτα λοιπὸν ἢ ἀπὸ τοῦ Ῥωμανοῦ καὶ ἐφεξῆς ιστορία θὰ εἶνε, λέγει, ἀκριβεστέρα τῆς προλαβούσης. Ἡ μόνη ὀρθὴ αὕτη ἐννοια προκύπτει ὅταν διορθωθῇ τὸ ἀκατανόητον *γεννήσεως* εἰς τὸ μὲν:

νον ὄρθον γενήσεται. Τὸ σφάλμα προέκυψεν ἐκ τῆς ἡλιθιότητος τοῦ ἀντιγραφέως, ὅστις τὸ συγκεκομμένον γενήσεται ἐνόμισε γενικὴν γεννήσεως, παρασυρθεὶς ὑπὸ τῆς ἀμέσως προηγουμένης γενικῆς προλαβούσης.

Σελ. 36, 24. Μετὰ τὴν ἦτταν, ἣν ἔπαθε Ῥωμανὸς ὁ Γ', ἀπερισκέπτως ἐκστρατεύσας κατὰ τῶν ἐν Συρίᾳ Σαρακηνῶν, εἰς δεινὴν περιελθὼν ἀμηχανίαν, ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ἀνέβη, ἵνα ἐνταῦθα διασκεφθῇ ἀνετώτερον περὶ τῶν συμφερόντων τῆς βασιλείας. Ταῦτα λοιπὸν διηγούμενος λέγει ὁ Ψελλός,

«Ἐντεῦθεν πλείστα εὐθὺς τε ἐπεποιήκει μεταμελόμενος καὶ ἐφ' οἷς ἐπαπόνθει τὴν ψυχὴν ἀλγυνόμενος καθάπαξ ἡλ-
λοῖωτο καὶ πρὸς ἀσυνθέστερον βίον μετέστραπτο.»

Νομίζω ὅτι δὲν ἀπαιτεῖται πολὺς λόγος οὐδὲ πολλὴ σκέψις ἵν' ἀποδειχθῇ τὸ ἡμαρτημένον τῆς γραφῆς ἐκείνου τοῦ εὐθὺς· διότι πλὴν ἄλλων ἀτοπημάτων τῶν περὶ τὴν σύνδεσιν καὶ ἁρμονίαν τοῦ λόγου, ἀγνοεῖται τίνα τὰ πλείστα ἐκεῖνα, ἃ εὐθὺς ἐπεποιήκει μεταμελόμενος. Ἀλλὰ πρὸς τί τὰ πολλὰ; ἡ μόνη ὀρθὴ γραφὴ εἶνε *ἐφ' οἷς* τε, πρὸς ὃ ἀντιστοιχεῖ τὸ μετ' ὀλίγον ἐπόμενον καὶ *ἐφ' οἷς*. Τώρα τὰ πάντα εἶνε σαφὴ καὶ καλλιεπῆ. Τὸ δὲ *πλείστα* ἐκεῖνο ἀποδοτέον εἰς τὸ *μεταμελόμενος* καὶ *ἀλγυνόμενος* = πλείστην μεταμέλειαν καὶ ἀλγηδὸν συναισθανόμενος. Τὸ δὲ ἁμάρτημα προέκυψεν ἴσως μᾶλλον ἐκ τῆς ὁμοιότητος τῆς προφορᾶς ἢ ἐκ τῆς παρεμφερείας τῆς γραφῆς τοῦ εὐθὺς καὶ *ἐφ' οἷς*.

Σελ. 37, 10.

«Ὅτι δὲ τοῦτό ἐστιν, ὁ λόγος δηλώσει σαφέστερον.» Ὑποπτεύω χάσμα τι, ὅπερ ἴσως καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἀντιγράφῳ ὑπάρχει. Ἡ ἔννοια δὲν εὐοδοῦται ἄλλως, εἰμὴ ἂν μετὰ τὸ τοῦτο προστεθῇ τὸ ὁπωσδήποτε ἐκπεσὸν τοιοῦτον.

Αὐτόφθι, στίχ. 17. Θέλων ὁ Ψελλός νὰ ἐλέγξῃ τὸν βασιλέα Ῥωμανὸν τὸν Γ' διότι πολὺ μὲν τῷ ὄντι περὶ τὰ θεῖα ἐσπούδαζεν, «ἀλλ' ἡ προσποίησις αὐτῷ πλείων τῆς ἀληθείας οὔσα ἐτύγγανε καὶ τὸ δοκεῖν τοῦ εἶναι κρεῖττον ἐφαίνετο» λέγει

«Διὰ ταῦτα πρῶτον περιττότερος περὶ τὰ θεϊότερα τῶν

ζητημάτων *ἐγένετο* (γρ. *ἐγίνετο*), αἰτίας καὶ λόγους ἀνεῖ-
 ρυνώμενος, οὗς οὐκ ἂν τις ἐξ ἐπιστήμης εὔροι, εἰ μὴ στραφεῖη
 πρὸς νοῦν, κάκειθεν ἀμέσως τὴν κεκρυμμένων δῆλωσιν δέ-
 ξαιτο.»

Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ οὕτως γραφομένῳ, ὅπως ὑπὸ τοῦ κ. Σάθα
 ἐξεδόθη, δύο τινὰ ὑπάρχουσι τὰ ἀπορώτατα· α) πῶς εἶνε ду-
 νατὸν νὰ λέγηται τις περιττὸς περὶ τὰ θειότερα τῶν ζητημά-
 των, ὅταν ἀνερευνᾷ αἰτίας καὶ λόγους, τοὺς ὁποίους δὲν δύνα-
 ταί τις ἐξ ἐπιστήμης νὰ εὔρῃ, ἀλλ' ἐὰν στραφῇ πρὸς νοῦν
 καὶ ἐκείθεν (ἐκ τοῦ νοῦ) ἀμέσως ζητήσῃ νὰ λάβῃ τὴν δῆλωσιν
 τῶν κεκρυμμένων. Ὅταν τις στραφῇ πρὸς τὸν νοῦν, τότε γίνε-
 ται περιττότερος περὶ τὰ θειότερα τῶν ζητημάτων; ἢ τοῦναν-
 τίον ὅσον περισσότερον στρέφεται εἰς τὸν νοῦν, καὶ εἰς τούτου
 τὴν κριτικὴν ἔρευναν ὑποβάλλει τὰ τοιαῦτα ζητήματα, το-
 σοῦτον ὀλιγώτερον προσποιεῖται τὴν δόξαν τῆς εὐσεβείας; β')
 τί διαφέρει νοῦς καὶ ἐπιστήμη, ἅπερ ἐνταῦθα ὡς ἀντίθετα πα-
 ριστῶνται; Νοῦς ἐνταῦθα δὲν δύναται νὰ σημαίῃ ἄλλο τι
 εἰμὴ τὴν θεωρίαν· θεωρία δὲ καὶ ἐπιστήμη εἶνε ὁπωσοῦν ἀλλή-
 λων ἀχώριστα. Πῶς λοιπὸν λέγει ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ἀνηρῶνα
 αἰτίας καὶ λόγους, τοὺς ὁποίους δὲν δύναται νὰ εὔρῃ τις ἐξ ἐπι-
 στήμης, ἀλλ' ὅταν στραφῇ πρὸς τὸν νοῦν, δηλ. τὴν ἐπιστή-
 μην; Ταῦτα λογικὰ δὲν εἶνε, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς τὰ περὶ τούτων
 δόγματα τοῦ Ψελλοῦ σύμφωνα, ὥς φαίνεται ἐξ ὧν ἀλλαχοῦ
 λέγει, οἷον σελ. 122, 16 ἐξ. «ἐπειδὴ δὲ ἔστι τις καὶ ὑπὲρ
 ταύτην ἑτέρα φιλοσοφία, ἣν τὸ τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου μυστή-
 ριον συμπληροῖ, . . . περὶ ταύτην μᾶλλον ἢ περὶ τὴν ἑτέραν
 ἐσπούδασα, τὰ μὲν . . . τοῖς μεγάλοις πατράσιν ἐπόμενος, τὰ
 δὲ καὶ αὐτός τι τῷ θεῷ συνεισφέρων πληρώματι» καὶ ἀλλα-
 χοῦ, ὅπου ὁ ὑπέρτατος τῶν φιλοσόφων τὴν θεολογίαν ὑπὲρ
 τὴν φιλοσοφίαν τάσσει. Νομίζω λοιπὸν τὸ χωρίον ἡμαρτημένον·
 τὸ δὲ ἀμάρτημα ἐγκτεται εἰς τὴν λέξιν ἐκείνην νοῦν, ἥτις κα-
 κῶς ἐγράφη ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφέως ἀντὶ τοῦ θεοῦ. Διὰ ταύτης
 τῆς διορθώσεως τῷ ὄντι τὰ πάντα εὐοδοῦνται. Ὁ αὐτοκράτωρ
 Ῥωμαῖος παρέχει τὴν ὑπόληψιν εὐσεβοῦς ἀνθρώπου, ὅταν σπου-

δαζῇ περὶ ζητήματα λυόμενα οὐχὶ ἐξ ἐπιστήμης, ἀλλ' ἐκ τῆς τοῦ θεοῦ ἐπεμβάσεως. Ἐννοεῖται ὅτι διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους καὶ τὸ ὀλίγον κατωτέρω ἐν ς. 20

«περὶ τῶν βαθυτέρων καὶ ῥῶ μόνῳ ληπτῶν, ὥς τις τῶν

καθ' ἡμᾶς εἶπε σοφῶν.»

διορθωτέον *θεῶ μόνῳ ληπτῶν* καὶ περὶ ταύτης μόνον τῆς φράσεως ἐδύνατο νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν μαρτυρίαν συγχρόνου τινὸς θεοσόφου συγγραφέως ὁ Ψελλός· διότι περὶ τῶν ῥῶ μόνῳ ληπτῶν οὐδενὸς οὐδεμίας μαρτυρία ζητεῖται.

Τὸ δὲ ἐν τῷ μεταξὺ στίχ. 17 ἐν τῷ χειρογράφῳ φερόμενον «τὴν κεκρυμμένων δῆλωσιν», ὅπερ ὁ κ. Σάθας διώρθωσεν *τὴν κεκρυμμένην δῆλωσιν*, ὅπερ περιέχει ἀλλόκοτόν τινα ἀντίφασιν, διορθωτέον *μᾶλλον τὴν τῶν κεκρυμμένων δῆλωσιν*, δηλ. διὰ συμπληρώσεως μικροῦ χάσματος, ὅποια πλεῖστα ἀσχημίζουσι τὸ τοῦ Ψελλοῦ ἀντίγραφον.

Αὐτόθι ς. 22.

«Πρῶτος μὲν οὖν αὐτῷ τῆς εὐσεβείας τρόπος ἐπενοήθη.»

Τίς δὲν βλέπει καὶ ἐνταῦθα νέον πάλιν χάσμα; Συμπλήρωσον ὡς ἐξῆς: Πρῶτος. . . . τῆς εὐσεβείας τρόπος οὗτος ἐπενοήθη.

Αὐτόθι ς. 26.

«ἀναρτοιχοδομεῖν ὥσπερ καὶ ἀνθιδρύειν ναὸν τῇ θεομήτηρι ἐπεχείρησεν.»

γράφει τάχιστα *ἀνταρτοιχοδομεῖν*, ἀν τῷ ὄντι τὸ χειρόγραφον παρέχῃ καὶ τὰς δύο προθέσεις· διότι ὀρθότερον ἐκφράζεται τὸ σκοπούμενον καὶ διὰ μόνου τοῦ *ἀρτοιχοδομεῖν*.

Σελ. 42, 12.

«πάντες ἐγνώκεισαν καὶ τῶν γιγνομένων οὐδὲ τις ἦν ἀνεπαίσθητος.»

Ταῦτα δὲν εἶνε οὔτε ἐλληνικά οὔτε βυζαντινά. Διορθωτέον τὸ οὐδὲ τις εἰς τὸ οὐδὲ εἷς.

Σελ. 44, 5. Περιγράφων τὸ (ἐπιληπτικὸν) νόσημα τοῦ Μιχαὴλ τοῦ μετὰ τὸν Ῥωμανὸν βασιλεύσαντος, λέγει

«εἴτ' εἰσαυθὶς ἑαυτοῦ τε ἐγίγνετο καὶ τὸ βραχὺ πρὸς τὸ σύνηθες βλέμμα ἀποκαθίστατο.»

τὸν Ἀλέξανδρον πρεσβείας τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἔτι ἐκτενέστερον ὁ Θεόφραστος.

Ἐπειδὴ ἡ πρὸς Ἀλέξανδρον σταλείσα αὕτη πρεσβεία ἀμφισβητεῖται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, καὶ ἐπειδὴ πάντων τῶν μέχρι τοῦδε ὀνομασθέντων Ἑλλήνων συγγραφέων τὰ συγγράμματα ἀπωλέσθησαν, ἀδύνατον εἶναι νὰ γνωρίζωμεν νῦν πόθεν ἀφορμὴν λαβὼν ἕκαστος αὐτῶν ἐμνήσθη τῆς Ῥώμης καὶ τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἂν εἶχον περὶ τούτων ἀκριβεῖς γνώσεις, καὶ πόθεν ἐπορίσθησαν ταύτας, καὶ ἂν τις συνέταξε ἰδίαν ἱστορίαν τῆς Ῥώμης, ἢ ἂν τοῦλάχιστον περιέλαβε καὶ τὴν ταύτης ἱστορίαν ἐν ταῖς τῶν ἄλλων. Πιθανὸν δ' εἶναι ὅτι οὐδεὶς τούτων ἐπραγματεύθη ἰδίως τὴν ἱστο-

πέμπων τοῖς Ῥωμαίοις, χαρίζεσθαι μὲν αὐτοῖς ἔφη τὰ σώματα διὰ τὴν πρὸς τοὺς Ἑλληνας συγγένειαν, οὐκ ἀξιοῦν δὲ τοὺς αὐτοὺς ἄνδρας στρατηγεῖν τε ἅμα τῆς Ἰταλίας καὶ ληστήρια ἐκπέμπειν· καὶ ἐν μὲν τῇ ἀγορᾷ Διοσκουρίων ἱερὸν ἰδρυμένους τιμᾶν, οὓς πάντες σωτήρας ὀνομάζουσιν, εἰς δὲ τὴν Ἑλλάδα πέμπειν τὴν ἐκείνων πατρίδα τοὺς λεηλατήσοντας.

Ἀθλον τίς ὁ ἐπιστείλας τοῖς Ῥωμαίοις Ἀλέξανδρος οὗτος, ὁ μέγας ἢ ὁ τούτου ἀπὸ τῆς μητρὸς Ὀλυμπιάδος θεῖος, Ἀλέξανδρος ὁ τῶν Μολοσσῶν βασιλεὺς, ὅστις, ἐν οἷς χρόνοις ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἐπολέμει ἐν Ἀσίᾳ, μετέβη εἰς Ἰταλίαν κατὰ Λευκανῶν καὶ Σαμνιτῶν, καὶ τούτους νικήσας συνῆψε πρὸς τοὺς Ῥωμαίους εἰρήνης συνθήκην τὸ 329 π. Χ. εἴτα δὲ πολέμων κατὰ Βρεττίων καὶ Μεσσαπίων ὑπὲρ τῶν Ταραντινῶν ἔπεσε θῦμα τῆς τῶν βαρβάρων ἀπιστίας τὸ αὐτὸ ἔτος, καθ' ὃ καὶ ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἐτελεύτησεν ἐν Βαβυλῶνι. (Liv. 8, 3, 6 καὶ 47, 40. Gell. 47, 24, 33· Alexander, cui cognomentum fuit Molosso, in Italiam venit, bellum populo Romano factururus—jam enim fama virtutis felicitatisque Romanae apud exteras gentes enitescere inceptabat, sed priusquam bellum faceret, vita decessit.

Πιθανὸν φαίνεται ὅτι ἡ ὑπὸ Στράβωνος μνημονευομένη ἐπιστολὴ ἀνῆκε ἐκ τὸν Μολοσσὸν τοῦτον Ἀλέξανδρον, σταλείσα καθ' ὃν χρόνον οὗτος ἦτο ἐν Ἰταλίᾳ, ἢ ἐξ Ἠπείρου· διότι οὗτος εἶχεν ἀφορμὰς νὰ γινώσκῃ τοὺς Ῥωμαίους, ὥς καὶ Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς ὕστερον κατὰ τὸν αὐτὸν Στράβωνα, οὐχὶ δὲ ὁ ἐν Ἀσίᾳ πολέμων Ἀλέξανδρος. Τὴν εἰκασίαν ταύτην ἐπιβεβαίωσι καὶ τὸ ὑπὸ Ἀρριανοῦ ἱστορούμενον (ἐν ἀναβ. Ἀλεξ. 7, 15), καθ' ὃ, μετὰ τὴν εἰς Βαβυλῶνα ἐπάνοδον τοῦ Ἀλεξάνδρου τὸ 323 π. Χ. ἐλθόντων πρὸς αὐτὸν πρέσβειων ἐξ ἀπάσης σχεδὸν τῆς τότε

ρίαν τῆς Ῥώμης, διότι, ἂν τοῦτο ἦτο ἀληθές, ἔπρεπε νὰ σωθῇ ὅπωςδῆποτε ἐν τοῖς συγγραφεῦσι μαρτυρία τις περὶ τοῦτου. Ἡ ἀπὸ τοῦ δ' π. Χ. αἰῶνος ὑπεροχὴ τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ τῶν Ἱταλῶν καὶ ἡ ἐντεῦθεν ἰσχὺς καὶ δόξα αὐτῶν κατέστησαν βεβαίως τὸ ὄνομα αὐτῶν γνωστὸν τοῖς ἐκτὸς τῆς Ἱταλίας λαοῖς, ὡς ὁ Γέλλιος λέγει (17, 21, 33), καὶ ἐπιφόβον τοῖς γείτοσιν αὐτῶν Ἕλλησι τοῖς ἐν Ἱταλίᾳ, πρὸς οὓς ἔρχονται ἀπὸ τοῦδε εἰς ἐχθρικὰς σχέσεις. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἱστοριογραφία μὲν ἀπὸ τοῦ γ' π. Χ. αἰῶνος ἐπιλαμβάνεται σπουδαιότερον καὶ τῆς ἱστορίας τῆς Ῥώμης¹⁾, ἀφορμὴν λαβοῦσα ἐκ τῆς ἐξιστορήσεως τῶν πολέμων τῶν ἐν Ἱταλίᾳ Ἑλλήνων καὶ τοῦ Πύρρου πρὸς τοὺς Ῥωμαίους.

οἰκουμένης, μόνοι οἱ Ῥωμαῖοι δὲν ἔπειψαν τοιοῦτους, εἴτε διότι ἦσαν μακρὰν, εἴτε διότι οὐδένα λόγον φόβου ἢ ὀφελείας ἢ μίσους εἶχον πρὸς τοῦτον, ὡς ὁ Ἀῤῥιανὸς ἀρέσκεται νὰ πιστεύῃ, προσιθέμενος τοῖς ἱστορικοῖς ἐκεῖνοις μᾶλλον, οἱ ἔγραψαν τὰ Ἀλεξάνδρου καὶ σιωπῶσι περὶ τοῦ γονότος τοῦτου, Πτολεμαίῳ τῷ Δάγῳ καὶ Ἀριστοβούλῳ, οὐχὶ δὲ Ἀρίστω καὶ Ἀσκληπιάδῃ, λέγουσιν ὅτι ἐπρέσβευσαν καὶ Ῥωμαῖοι εἰς Ἀλέξανδρον.

Δεχόμενοι λοιπὸν κατὰ τὰ εἰρημένα ὅτι ἡ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ὑπὸ Ἀλεξάνδρου σταλαῖσα ἐπιστολὴ ἦτο ἡ τοῦ βασιλέως τῶν Μολοσσῶν, καὶ ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι δὲν εἶχον ἀφορμὰς, καθὼς ὁ Ἀῤῥιανὸς παρατηρεῖ, νὰ κέμψωσι πρεσβείαν πρὸς τὸν ἐν Βαβυλῶνι Ἀλέξανδρον, ἀποκρούομεν ὡς μὴ πιθανὴν τὴν Διδίου (9, 18, 6) δόξαν ὅτι τοῖς Ῥωμαίοις ne fama quidem notum fuisse nomen majestatis Alexandri διότι αἱ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους μέχρι τοῦδε σχέσεις τῶν Ἑλλήνων τῆς μεγάλης Ἑλλάδος καὶ οἱ πρὸς τοὺς Σαμνίτας πόλεμοι Ἀλεξάνδρου τοῦ Μολοσσοῦ, καὶ μάλιστα ἡ τοῦτου πρὸς αὐτοὺς φιλίας συνθήκη, πιθανοποιεῖ ὅτι καὶ τὸ ὄνομα καὶ αἱ ἐν Ἀσίᾳ πράξεις τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἦσαν αὐτοῖς γνωσταί. Ἀλλ' ὁ Δίδιος, γράφων μετὰ τρεῖς σχεδὸν αἰῶνας τὴν ἱστορίαν του ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν καιρῷ τῆς παντοκρατορίας τῶν Ῥωμαίων, ἀρέσκεται νὰ δισχυρίζεται ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι οὐδὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐγίνωσκον, ὅπως ἀρέσκεται νὰ πιστεύῃ ὅτι ἤβελεν ἡττηθῇ ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἂν ἐτόλμα νὰ στρέψῃ τὰ νικηφόρα αὐτοῦ ὅπλα κατ' αὐτῶν, ἀποπειρώμενος μάλιστα νὰ φέρῃ καὶ τοὺς λόγους τῆς τοιαύτης αὐτοῦ δοξασίας.

1) Mommsen 4, 473. Πρ6. Πολύβιον 4, 3.

Κατὰ Διονύσιον¹⁾ πρῶτος τῶν Ἑλλήνων ιστοριογράφων τοῦ γ' π. Χ. αἰῶνος ὁ ἀπὸ Καρδίας Ἱερώνυμος περιέλαβεν ἐν συνόψει καὶ τὴν ἀρχαίαν τῆς Ῥώμης ἱστορίαν ἐν τῇ περὶ τῶν ἐπιγόνων πραγματείᾳ, ἐνθα ἐξέθηκε τὴν ἱστορίαν τῶν πολέμων τοῦ Πύρρου πρὸς τοὺς Ῥωμαίους. Μετὰ τοῦτον δὲ καὶ ὁ ἀπὸ Ταυρομενίου τῆς Σικελίας Τίμαιος ἐπραγματεύθη ἐν ταῖς κοιναῖς ἱστορίαις τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας περὶ τε κτίσεως καὶ τῆς ἀρχαιολογίας τῆς Ῥώμης ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν τῇ ἰδιαίτερά ἱστορίᾳ τῶν πολέμων τοῦ Πύρρου²⁾. ἔτι δὲ καὶ Ἀντίγονος καὶ Σειληνὸς καὶ ἄλλοι κατὰ τὸν αὐτὸν Διονύσιον. Ἀλλὰ πάντων τούτων τῶν Ἑλλήνων ἱστορικῶν αἱ ἱστορίαι ἀπωλέσθησαν· σώζεται δὲ πρώτη καὶ ἀρχαιοτάτη ἡ τοῦ Μεγαλοπολίτου Πολυβίου, καὶ αὕτη οὐχὶ ὀλόκληρος ἐν ᾗ περιγράφονται ἐκτενῶς καὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων μετὰ τῶν λοιπῶν λαῶν, πρὸς οὓς οὗτοι ἤλθον ἐπ' αὐτοῦ εἰς φιλικὰς ἢ πολεμίας σχέσεις, καθισταμένης οὕτω τῆς ἱστορίας αὐτοῦ καθολικῆς, ὅποιαν οὐδεὶς τῶν συγχρόνων τοῦ Πολυβίου ἐπεχείρησε³⁾.

1) Ἐν βιβλ. 4, 6· «Πρῶτον μὲν, ὅσα καὶ μὲ ἀδεῖναι, τὴν Ῥωμαικὴν ἀρχαιολογίαν ἐπιδραμόντος Ἱερωνύμου τοῦ Καρδιανοῦ συγγραφείας ἐν τῇ περὶ τῶν ἐπιγόνων πραγματείᾳ»· ἔπειτα Τιμαίου τοῦ Σικελιώτου, τὰ μὲν ἀρχαῖα τῶν ἱστοριῶν ἐν ταῖς κοιναῖς ἱστορίαις ἀφηγησαμένου, τοὺς δὲ πρὸς Πύρρον τὸν Ἡπειρώτην πολέμους εἰς ἰδίαν καταχωρίσαντος πραγματείαν· ἅμα δὲ τούτοις Ἀντιγόγου τε καὶ Πολυβίου καὶ Σειληνοῦ καὶ μυρίων ἄλλων τοῖς αὐτοῖς πράγμασιν οὐχ ὁμοίως ἐπιβαλόντων ὧν ἕκαστος ὀλίγα καὶ οὐδὲ αὐτὰ διεσπουδασμένως, οὐδὲ ἀκριβῶς, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐπιτυχόντων ἀκουσμάτων συνθεῖς, ἀνέγραψεν. Ὅμοιαις δὲ τούτοις καὶ οὐδὲν διαφόρους ἐξίδωκαν ἱστορίας καὶ Ῥωμαίων ὅσοι τὰ παλαιὰ ἔργα τῆς πόλεως ἑλληνικῇ διαλέκτῳ συνέγραψαν· ὧν εἰσι πρεσβύτατοι (περὶ τὰ 200 π. Χ.) Κόιντος Φάβιος, Δεύκιος Κίγκιος, ἀμφοτέρωι κατὰ τοὺς φοινικικοὺς ἀκμάσαντες πολέμους». Τούτων ὁ Ἱερώνυμος ἔγραψε περὶ τὰ 270 π. Χ., ὁ δὲ Τίμαιος ἐν 8 βιβλίοις Ἰταλικὰ καὶ Σικελικὰ ὁ Σειληνὸς ἦτο ἀκόλουθος καὶ ἱστοριογράφος τοῦ Ἀννίβα· ὁ Ἀντίγονος ἦτο μικρόν τι προγενέστερος τοῦ Πολυβίου. Πάντων τούτων τὰ σωζόμενα ἀποσπάσματα συνήγαγεν ὁ Müller ἐν τοῖς hist. græc. fragmentis.

2) Πολυβ. 4, 3· «Τὸ γὰρ τῆς ἡμετέρας πραγματείας ἴδιον καὶ τὸ θαυμάσιον τῶν καθ' ἡμᾶς καιρῶν τοῦτο ἐστίν, ὅτι, καθάπερ ἡ τύχη σχεδὸν ἅπαντα τὰ τῆς οἰκουμένης πράγματα πρὸς ἐν ἑκλινε μέρος (τὸ τῶν

Τὰς τῶν Ἑλλήνων περὶ Ῥώμης ἱστορίας καὶ μυθολογίας ἐπαναλαμβάνουσι καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ 200 π. Χ. ἀναφανέντες ἱστορικοὶ Ῥωμαῖοι, ἀναμίζαντες ἐν αὐταῖς καὶ ὅσα ἐξ ἐγχωρίων μνημείων ἠδυνήθησαν ν' ἀνεύρωσι καὶ συλλέξωσιν' ἀφ' ὧν λαβὼν ἀδασανίστως τὰ πλεῖστα ὁ ἐπὶ Αὐγούστου ἱστορικὸς Δίδιος διέσωσεν ἐν τοῖς πρώτοις τῆς Ῥωμαϊκῆς του ἱστορίας βιβλίοις.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 25 Ἰανουαρίου 1879.

ΕΥΘ. ΚΛΑΤΟΡΧΗΣ.

Ῥωμαίων ἔννοσι) καὶ πάντα νεύειν ἠνάγκασε πρὸς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν, οὕτω καὶ διὰ τῆς ἱστορίας ὑπὸ μίαν σύνοψιν ἀγαγεῖν τοῖς ἐντυγχάνουσι τὸν χειρισμὸν τῆς τύχης, ᾧ κέχρηται πρὸς τὴν τῶν ὅλων πραγμάτων συντέλειαν.

ΚΡΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ.

Μεσαιωνική βιβλιοθήκη ἡ συλλογὴ ἀνεκδότων μνημείων τῆς ἑλληνικῆς ιστορίας, ἐπιστάσις *Κ. Ν. Σάθα*, τόμ. Δ', καὶ ὑπὸ τὴν εἰδικωτέραν ἐπιγραφὴν

Μιχαὴλ Ψελλοῦ Ἑκατονταετηρὶς Βυζαντινῆς ιστορίας (976—1077), ἐν Παρισίοις 1874, σελ. CXIX καὶ 299. Ἐν τέλει τοῦ αὐτοῦ *Λόγοι ἐπιτάφιοι* εἰς τοὺς πατριάρχας Μιχαὴλ Κηρουλάριον, Κωνσταντῖνον Δειχουόδην καὶ Ἰωάννην Ξιφιλῖνον (1043—1076) σελ. 303—462.

Β'.

Ἐν τινι προλαβούσῃ διατριβῇ πρὸ τεσσάρων περίπου ἐτῶν δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ Ἀθηναίῳ (*) περὶ τῆς ἐπιστάσις τοῦ κ. Κ. Ν. Σάθα γενομένης ἐκδόσεως τῆς χρονογραφίας τοῦ Ψελλοῦ, θέλοντες νὰ δώσωμεν δείγμα τῆς κριτικῆς ἐργασίας τοῦ ἐκδότου, ἐξητάσαμεν μετὰ τῆς προσηκούσης λεπτομερείας καὶ ἀκρίβειας τὰς 23 πρώτας σελίδας καὶ διωρθώσαμεν τὰ ἐν αὐταῖς ἀπαντῶμενα σφάλματα κατὰ τὴν ἡμετέραν κρίσιν καὶ δύναμιν. Τὴν αὐτὴν ἀκρίβειαν δὲν δυνάμεθα καὶ ἐνταῦθα νὰ τηρήσωμεν καὶ δι' οὓς λόγους εἵπομεν ἐν τέλει τῆς προλαβούσης διατριβῆς καὶ διότι οὐδὲ ὁ σκοπὸς ἡμῶν εἶνε πλέον ὁ αὐτός. Νῦν προτιθέμεθα οὐχὶ τόσον τοῦ ἐκδότου τὴν ἐργασίαν νὰ κρίνωμεν, ὅσον εἰς τοῦ χειρογράφου τὰ σφάλματα νὰ ἐνδιατρίψωμεν, ὅσα κατέλιπεν ἀδιόρθωτα ὁ κ. Σάθας, καὶ ταῦτα δὲ οὐχὶ πάντα, διότι πολλὰ τούτων εἶνε παντὶ εὐδιόρθωτα, ἀλλ' ἐκεῖνα μόνον, ὅσα ἐθεωρήσαμεν ἀξιολογώτερα, ὡς διαστρέφοντα ἢ παντελῶς σκοτίζοντα τὴν ἔννοιαν τοῦ συγγραφέως, καὶ ὅσα ἐνομίσαμεν ὅτι δύνανται ὁπωσοῦν *ἐναργῶς* νὰ διορθωθῶσι. Πρὶν ὁμῶς προβῶμεν εἰς τὸ κύριον ἡμῶν θέμα, ὀφείλομεν νὰ μνημονεύσωμεν ἐνταῦθα ὅτι μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς πρώτης ἡμῶν διατριβῆς ἀνέγνωμεν ἐν τῷ *Journal des Savants*, Janvier 1875, περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Σάθα ἐκδόσεως

(*) Ἰδὲ Ἀθηναίου τόμ. Γ' σελ. 668.

τοῦ Ψελλοῦ κρίσιν ἐμβριθῇ τοῦ κ. E. Miller. Ἐκ ταύτης θέλομεν μεταδώσῃ εἰς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ Ἀθηναίου ὅ,τι ἀναφέρεται εἰς τὸ προκείμενον θέμα, τὴν ὀρθὴν δηλ. ἀνάγνωσιν τοῦ κειμένου τοῦ Ψελλοῦ. Καὶ πρῶτον μὲν παρατηρεῖ ὁ κ. E. Miller ὅτι ἡ ἀνάγνωσις τοῦ χειρογράφου ἐγένετο ὑπὸ τοῦ κ. Σάθα οὐχὶ μετὰ τῆς ἐπιθυμητῆς ἐπιστασίας καὶ προσοχῆς, καὶ παραθέτει ὁ σοφὸς ἀκαδημαϊκὸς οὐκ ὀλίγα χωρία τῆς χρονγραφίας τοῦ Ψελλοῦ, ἐν οἷς αὐτὸς, παρατηρήσας ἀκριβέστερον, εὔρεν ἄλλας ὀρθοτέρας γραφὰς παρὰ τὰς ὑπὸ τοῦ κ. Σάθα ἐκδομένας· ἀλλαχοῦ δὲ συμπληροῖ ἐκ τοῦ χειρογράφου χάσματα τῆς ἐκδόσεως τοῦ κ. Σάθα, τὰ μὲν ἄλλως δυσἀποδεικτα, τὰ δὲ προφανῆ. Μετὰ δὲ τὴν χρησιμωτάτην ταύτην παρατήρησιν ὁ κ. Miller ἐπισυνάπτει ἐν τέλει καὶ τινὰς διορθώσεις, ὧν αἱ πολλαὶ εἶνε λίαν εὐστοχοί. Ἀλλὰ περὶ τούτων ἐν οἰκείῳ τόπῳ.

Σελ. 23, στίχ. 23.

«ἤθους δὲ μαλακωτάτου τυχὼν καὶ ψυχῆς πρὸς πᾶσαν
ρέουσης ἀπόλαυσιν,» κτλ.

Τί εἶνε ἡ ψυχὴ ἡ ρέουσα πρὸς πᾶσαν ἀπόλαυσιν καὶ τίς ὁ
ῥοὺς ἐν γένει τῆς ψυχῆς, οὐδεὶς νομίζω, δύναται ν' ἀποδείξῃ.
Ὁ Ψελλὸς ἔγραψε βεβαίως ρεπούσης.

Σελ. 26 ἐν τέλ. καὶ 27 ἐν ἀρχῇ χαρακτηρίζων τὸν αὐτοκρά-
τορα Κωνσταντῖνον τὸν Η' λέγει πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ ἐξῆς·

«Γράμματα μὲν γὰρ οὐ πολλὰ μεμαθήκει, ἀλλὰ βραχύ
τι καὶ ὅσον ἐς παῖδας ἀνήκει τῆς ἐλληνικῆς μετέσχε παι-
δείας· φύσεως δὲ περιδεξίου τετυχηκῶς καὶ χαρᾶς καὶ
γλῶτταν εὐτυχήσας ἄβρᾶν περὶ τοὺς λόγους καὶ καλλιρ-
ρήμονα, οὗς ἀπὸ ψυχῆς ἐγέννα λογισμοὺς λαμπρᾷ τῇ γλώτ-
τῃ ἐμαίευσεν.»

Πάντα τὰ ἄλλα, χαρακτηρίζοντα τὴν φυσικὴν εὐγλωττίαν τοῦ
ἀνδρός, ἔχουσι καλῶς καὶ εἶνε εὐνόητα· τὸ δὲ «φύσεως περι-
δεξίου τετυχηκῶς καὶ χαρᾶς» μοι φαίνεται ἄτοπον· διότι ἡ
μὲν περιδέξιος φύσις συντελεῖ τῷ ὄντι εἰς εὐγλωττίαν καὶ εἶνέ
τι σταθερὸν γνῶρισμα· ἀλλ' ἡ χαρά; ἀδύνατον νὰ συνδυα-

σθῆ μετὰ τῆς περιδεξίου φύσεως. Νομίζω ὅτι ἐν τῇ ἡκρωτηριασμένῃ ταύτῃ λέξει κρύπτεται ἄλλο τι ἐπίθετον ἀνάλογον πρὸς τὸ «περιδεξίου», καὶ ὅτι ἀντὶ τοῦ χαράς ἔγραψεν ὁ Ψελλὸς *χαρισιστάτης*. Καὶ τῷ ὄντι ἡ περιδέξιος καὶ χαριστάτης φύσις, ὅταν εὐτυχήσῃ καὶ γλώσσαν ἀδρανὴ καὶ καλλιῤῥήμονα, ὡς λέγει ὁ Ψελλός, παράγει τὸ θεῖον δῶρον τῆς φυσικῆς εὐγλωττίας. Ὁ δὲ ἡκρωτηριασμός οὗτος προήλθεν, ὑποπτεύω, ἐκ τῆς συνηθείας τῶν ἀντιγραφίων τοῦ νὰ γράφωσι συντετμημένα τὰ ὑπερθετικά, οἷον *χαρις*, ὅπερ δὲν ἀπέχει πολὺ τοῦ *χαράς*.

Σελ. 29 ἐν τέλει καὶ 30 ἐν ἀρχῇ, εἰσερχόμενος εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τῆς βασιλείας Ῥωμανοῦ τοῦ Γ', λέγει μεταξὺ ἄλλων ἐν προοιμίῳ καὶ τὰ ἐξῆς:

«Ἡ δὲ ἐντεῦθεν τῆς ἱστορίας γραφὴ ἀκριδέστερον τῆς προλαβοῦσης *γεννήσεως*· ὁ μὲν γὰρ βασιλεὺς Βασίλειος ἐπὶ νηπίῳ μοι τετελεύτηκε κτλ.»

Τίς ἡ προλαβοῦσα *γέννησις*, ἥ ἀκριδέστερα εἶνε ἡ ἀπὸ Ῥωμανοῦ καὶ ἐφεξῆς γραφὴ τῆς ἱστορίας; Τοῦτο εἶνε ἀδηλον, ἀλλὰ καὶ ἄλλως εἶνε ἀπορίας ἄξιον πῶς ἡ ἀπὸ Ῥωμανοῦ καὶ ἐφεξῆς συγγραφὴ τῆς ἱστορίας δύναται νὰ παραβληθῇ κατὰ τὴν ἀκρίβειαν πρὸς τὴν προλαβοῦσαν γέννησιν. Διότι κατωτέρω λέγει ὁ Ψελλός ὅτι ὁ μὲν βασιλεὺς Βασίλειος ἐτελεύτησεν ἐτι νηπιάζοντος αὐτοῦ (ὅθεν γραπτέον οὐχὶ ἐπὶ νηπίῳ μοι, ἀλλ' *ἔτι νηπίῳ μοι*)· ὁ δὲ μετ' αὐτὸν αὐτὸν βασιλεύσας Κωνσταντίνος «ἄρτι τὰ πρῶτα τελουμένων μαθήματα» ὁ ἔ. ἐπὶ τῆς παιδικῆς τοῦ Ψελλοῦ ἡλικίας· τὸν δὲ Ῥωμανὸν καὶ εἶδεν ὁ Ψελλός καὶ προσωμίλησεν ἅπαξ. Ἐκ τούτων λοιπὸν εἶνε φανερόν ὅτι τὰ μὲν περὶ τῶν ἄλλων τῶν προλαβόντων βασιλέων διηγεῖται ὅπως παρ' ἄλλων ἤκουσε, τὰ δὲ περὶ τοῦ Ῥωμανοῦ «αὐτὸς ὑπογράφει, οὐ παρ' ἐτέρων (οὕτω διορθωτέον τὸ ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ κ. Σάθα παρ' ἐτέρω) μεμαθηκώς». Διὰ ταῦτα λοιπὸν ἡ ἀπὸ τοῦ Ῥωμανοῦ καὶ ἐφεξῆς ἱστορία θὰ εἶνε, λέγει, ἀκριδέστερα τῆς προλαβοῦσης. Ἡ μόνη ὀρθὴ αὕτη ἐννοία προκύπτει ὅταν διορθωθῇ τὸ ἀκατανόητον *γεννήσεως* εἰς τὸ μό-

νον ὁρθὸν γενήσεται. Τὸ σφάλμα προέκυψεν ἐκ τῆς ἡλιθιότη-
τος τοῦ ἀντιγραφέως, ὅστις τὸ συγκεκομμένον γενήσεται ἐνό-
μισε γενικὴν γενήσεως, παρασυρθεὶς ὑπὸ τῆς ἀμέσως προη-
γουμένης γενικῆς προλαβοῦσης.

Σελ. 36, 24. Μετὰ τὴν ἥτταν, ἣν ἔπαθε Ῥωμανὸς ὁ Γ',
ἀπερισκέπτως ἐκστρατεύσας κατὰ τῶν ἐν Συρίᾳ Σαρακηνῶν,
εἰς δεινὴν περιελθὼν ἀμηχανίαν, ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ἀνέζευξεν,
ἵνα ἐνταῦθα διασκεφθῇ ἀνετώτερον περὶ τῶν συμφερόντων τῆς
βασιλείας. Ταῦτα λοιπὸν διηγούμενος λέγει ὁ Ψελλός,

α' Ἐντεῦθεν πλείστα εὐθὺς τε ἐπεποιήκει μεταμελόμενος
καὶ ἐφ' οἷς ἐπεπόνθει τὴν ψυχὴν ἀλγυνόμενος καθάπαξ ἡλ-
λώϊτο καὶ πρὸς ἀσυνηθέστερον βίον μετέστραπτο.»

Νομίζω ὅτι δὲν ἀπαιτεῖται πολὺς λόγος οὐδὲ πολλὴ σκέψις
ἵν' ἀποδειχθῇ τὸ ἡμαρτημένον τῆς γραφῆς ἐκείνου τοῦ εὐθὺς·
διότι πλὴν ἄλλων ἀτοπημάτων τῶν περὶ τὴν σύνδεσιν καὶ ἁρ-
μονίαν τοῦ λόγου, ἀγνοεῖται τίνα τὰ πλείστα ἐκεῖνα, ἀ εὐθὺς
ἐπεποιήκει μεταμελόμενος. Ἀλλὰ πρὸς τί τὰ πολλὰ; ἡ μόνη
ὀρθὴ γραφὴ εἶνε ἐφ' οἷς τε, πρὸς ὃ ἀντιστοιχεῖ τὸ μετ' ὀλίγον
ἐπόμενον καὶ ἐφ' οἷς. Τώρα τὰ πάντα εἶνε σαφῆ καὶ καλλι-
στῆ. Τὸ δὲ πλείστα ἐκεῖνο ἀποδοτέον εἰς τὸ μεταμελόμενος
καὶ ἀλγυνόμενος=πλείστην μεταμέλειαν καὶ ἀλγηδὸνα συνα-
σθανόμενος. Τὸ δὲ ἁμάρτημα προέκυψεν ἴσως μᾶλλον ἐκ τῆς
ὁμοιότητος τῆς προφορᾶς ἢ ἐκ τῆς παρεμφορείας τῆς γραφῆς
τοῦ εὐθὺς καὶ ἐφ' οἷς.

Σελ. 37, 10.

α' Οἱ δὲ τοῦτό ἐστιν, ὁ λόγος δηλώσει σαφέστερον.»

Ἵποπτεύω χάσμα τι, ὅπερ ἴσως καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἀντιγράφῳ
ὑπάρχει. Ἡ ἔννοια δὲν εὐδοῦται ἄλλως, εἴμη ἂν μετὰ τὸ
τοῦτο προστεθῇ τὸ ὅπωςδὴποτε ἐκπεσὼν τοιοῦτον.

Αὐτόθι, στίχ. 17. Θέλων ὁ Ψελλὸς νὰ ἐλέγξῃ τὸν βασιλέα
Ῥωμανὸν τὸν Γ' διότι πολὺ μὲν τῷ ὄντι περὶ τὰ θεῖα ἐσπού-
δαζεν, «ἀλλ' ἡ προσποίησις αὐτῷ πλείων τῆς ἀληθείας οὔσα
ἐτόγγχανε καὶ τὸ δοκεῖν τοῦ εἶναι κρείττον ἐφαίνετο» λέγει

«Διὰ ταῦτα πρῶτον περιττότερος περὶ τὰ θεϊότερα τῶν

ζητημάτων *ἐγένετο* (γρ. *ἐγίνετο*), αἰτίας καὶ λόγους ἀνεῖ-
 ρευνώμενος, οὗς οὐκ ἂν τις ἐξ ἐπιστήμης εὖροι, εἰ μὴ στραφεῖη
 πρὸς νοῦν, κακέσθην ἀμέσως *τὴν κεκρυμμένων* δήλωσιν δέ-
 ξαιτο. »

Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ οὕτως γραφομένῳ, ὅπως ὑπὸ τοῦ κ. Σάθα
 ἐξεδόθη, δὴν τινὰ ὑπάρχουσι τὰ ἀπορώτατα· α) πῶς εἶνε δυ-
 νατὸν νὰ λέγηται τις περιττός περὶ τὰ θεϊότερα τῶν ζητημά-
 των, ὅταν ἀνερευνᾷ αἰτίας καὶ λόγους, τοὺς ὁποίους δὲν δύνα-
 ται τις ἐξ ἐπιστήμης νὰ εὕρῃ, ἀλλ' ἐὰν στραφῇ πρὸς νοῦν
 καὶ ἐκείθεν (ἐκ τοῦ νοῦ) ἀμέσως ζητήσῃ νὰ λάβῃ τὴν δήλωσιν
 τῶν κεκρυμμένων. Ὅταν τις στραφῇ πρὸς τὸν νοῦν, τότε γίνε-
 ται περιττότερος περὶ τὰ θεϊότερα τῶν ζητημάτων; ἢ τοῦναν-
 τίον ὅσον περισσότερον στρέφεται εἰς τὸν νοῦν, καὶ εἰς τούτου
 τὴν κριτικὴν ἐρευναν ὑποβάλλει τὰ τοιαῦτα ζητήματα, το-
 σούτον ὀλιγώτερον προσποιεῖται τὴν δόξαν τῆς εὐσεβείας; β)
 τί διαφέρει τοῦς καὶ ἐπιστήμη, ἅπερ ἐνταῦθα ὡς ἀντίθετα πα-
 ριστῶνται; Νοῦς ἐνταῦθα δὲν δύναται νὰ σημαίῃ ἄλλο τι
 εἰμὴ τὴν θεωρίαν· θεωρία δὲ καὶ ἐπιστήμη εἶνε ὁπωσοῦν ἀλλή-
 λων ἀχώριστα. Πῶς λοιπὸν λέγει ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ἀνηρεύνα
 αἰτίας καὶ λόγους, τοὺς ὁποίους δὲν δύναται νὰ εὕρῃ τις ἐξ ἐπι-
 στήμης, ἀλλ' ὅταν στραφῇ πρὸς τὸν νοῦν, δηλ. τὴν ἐπιστή-
 μην; Ταῦτα λογικὰ δὲν εἶνε, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς τὰ περὶ τούτων
 δόγματα τοῦ Ψελλοῦ σύμφωνα, ὥς φαίνεται ἐξ ὧν ἀλλαχοῦ
 λέγει, οἷον σελ. 122, 16 ἐξ. ἀεπειδὴ δὲ ἔστι τις καὶ ὑπὲρ
 ταύτην ἑτέρα φιλοσοφία, ἣν τὸ τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου μυστή-
 ριον συμπληροῖ, . . . περὶ ταύτην μᾶλλον ἢ περὶ τὴν ἑτέραν
 ἐσπουδάσα, τὰ μὲν . . . τοῖς μεγάλοις πατράσιν ἐπόμενος, τὰ
 δὲ καὶ αὐτός τι τῷ θεῷ συνεισφέρων πληρώματι καὶ ἀλλα-
 χοῦ, ὅπου ὁ ὑπέρτατος τῶν φιλοσόφων τὴν θεολογίαν ὑπὲρ
 τὴν φιλοσοφίαν τάσσει. Νομίζω λοιπὸν τὸ χωρίον ἡμαρτημένον·
 τὸ δὲ ἀμάρτημα ἐγκτεται εἰς τὴν λέξιν ἐκείνην νοῦν, ἥτις κα-
 κῶς ἐγράφη ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφέως ἀντὶ τοῦ θεοῦ. Διὰ ταύτης
 τῆς διορθώσεως τῷ ὄντι τὰ πάντα εὐδοοῦνται. Ὁ αὐτοκράτωρ
 Ἰωμανὸς παρέχει τὴν ὑπόληψιν εὐσεβοῦς ἀνθρώπου, ὅταν σπου-

δαζῇ περὶ ζητήματα λυόμενα οὐχὶ ἐξ ἐπιστήμης, ἀλλ' ἐκ τῆς τοῦ θεοῦ ἐπεμβάσεως. Ἐννοεῖται ὅτι διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους καὶ τὸ ὀλίγον κατωτέρω ἐν ς. 20

«περὶ τῶν βαθυτέρων καὶ γῶ μόνῳ ληπτῶν, ὥς τις τῶν καθ' ἡμᾶς εἶπε σοφῶν.»

διορθωτέον θεῶ μόνῳ ληπτῶν καὶ περὶ ταύτης μόνον τῆς φράσεως ἐδύνατο νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν μαρτυρίαν συγχρόνου τινὸς θεοσόφου συγγραφέως ὁ Ψελλός· διότι περὶ τῶν γῶ μόνῳ ληπτῶν οὐδενὸς οὐδεμίας μαρτυρία ζητεῖται.

Τὸ δὲ ἐν τῷ μεταξὺ στίχ. 17 ἐν τῷ χειρογράφῳ φερόμενον «τὴν κεκρυμμένων δῆλωσιν», ὅπερ ὁ κ. Σάβας διώρθωσεν τὴν κεκρυμμένην δῆλωσιν, ὅπερ περιέχει ἀλλόκοτόν τινα ἀντίφασιν, διορθωτέον μᾶλλον τὴν τῶν κεκρυμμένων δῆλωσιν, δηλ. διὰ συμπληρώσεως μικροῦ χάσματος, ὅποια πλεῖστα ἀσχημίζουσι τὸ τοῦ Ψελλοῦ ἀντίγραφον.

Αὐτόθι ς. 22.

«Πρῶτος μὲν οὖν αὐτῷ τῆς εὐσεβείας τρόπος ἐπενοήθη.» Τίς δὲν βλέπει καὶ ἐνταῦθα νέον πάλιν χάσμα; Συμπλήρωσον ὡς ἐξῆς: Πρῶτος... τῆς εὐσεβείας τρόπος οὗτος ἐπενοήθη.

Αὐτόθι ς. 26.

«ἀναρτοιχοδομεῖν ὥσπερ καὶ ἀνθιδρύειν ναὸν τῇ θεομήτηρι ἐπεχείρησεν.»

γράφει τάχιστα ἀνταρτοιχοδομεῖν, ἀν τῷ ὄντι τὸ χειρόγραφον παρέχῃ καὶ τὰς δύο προθέσεις· διότι ὀρθότερον ἐκφράζεται τὸ σκοπούμενον καὶ διὰ μόνου τοῦ ἀρτοιχοδομεῖν.

Σελ. 42, 12.

«πάντες ἐγνώκεισαν καὶ τῶν γιγνομένων οὐδὲ τις ἦν ἀνεπαίσθητος.»

Ταῦτα δὲν εἶνε οὔτε ἐλληνικά οὔτε βυζαντινά. Διορθωτέον τὸ οὐδὲ τις εἰς τὸ οὐδὲ εἷς.

Σελ. 44, 5. Περιγράφων τὸ (ἐπιληπτικὸν) νόσημα τοῦ Μιχαήλ τοῦ μετὰ τὸν Ῥωμανὸν βασιλεύσαντος, λέγει

«εἴτ' εἰσαυθὶς ἑαυτοῦ τε ἐγίγνετο καὶ τὸ βραχὺ πρὸς τὸ σύνηθες βλέμμα ἀποκαθίστατο.»

τὰ ὅποια εἶνε ἀκατανόητα, ὅπως ὁ κ. Σάθας ἐξέδωκεν αὐτά· τὸ δὲ χειρόγραφον παρέχει γραφὴν ὡσαύτως μὲν ἢ καὶ πλέον ἀνόητον, καὶ τὰ βραχὺ, ὁδηγοῦσαν δὲ εἰς τὴν μόνην ὀρθὴν, ἥ τις εἶνε: καὶ κατὰ βραχὺ. Ἡ ἔννοια εἶνε πλέον φανερά: πάλιν συνήρχετο εἰς ἑαυτὸν καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀποκαθίστατο εἰς (ἀνελάμβανε) τὸ σὴνθεσις αὐτοῦ βλέμμα. Περὶ δὲ τοῦ «κατὰ βραχὺ» ἴδε Ψελλ. σελ. 52, 11.

Σελ. 51, 1.

«Καὶ κρείττων ἦν καὶ σφριγῶν τοῦ σώματος καὶ ἀνθρώπου νεότητος.»

Οὐδὲ ταῦτα εἶνε ἑλληνικά. Γράφει: καὶ σφριγῶντος σώματος·
Σελ. 52, 28.

«Καὶ πολλάκις μὲν ἐπισχεῖν τούτους ὁ ἀδελφὸς ἐπεχείρησεν, οὐχ οἷον ρομοθεῶν, ἀλλὰ καὶ πικρῶς ἐπιτιμῶν καὶ δριμύτερον καθαπτόμενος» κτλ.

Ὁ λόγος περὶ τῶν μοχηθρῶν ἀδελφῶν τοῦ βασιλέως Μιχαήλ τοῦ Δ', οὗς οὗτος ἤθελε ν' ἀποτρέψῃ τῶν κακῶν διαθέσεων. Ἀλλ' εἶνε ἀνόητον νὰ λέγῃ ὅτι τοῦτο ἐπεχείρησε νὰ κατορθώσῃ ὁ βασιλεὺς ρομοθεῶν. Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι τοῦτο εἶνε κακὴ γραφὴ ἀντὶ τοῦ ρουθεῶν· διότι τοῦτο εἶνε τὸ ἀντίθετον τοῦ πικρῶς ἐπιτιμῶν καὶ δριμύτερον καθαπτόμενος. Τὴν ἐν τοῖς ἀντιγράφοις σύγχυσιν τοῦ ρουθεῶ καὶ ρομοθεῶ παρετήρησεν ἤδη ὁ Κόβετος (Var. Lect. σελ. 515). Νομίζω δὲ ὅτι καὶ τὸ οἷον εἶνε ἡμαρτημένον. Γράφει ἀντ' αὐτοῦ ὅσον·
Σελ. 53, 7.

«Περὶ δὲ τούτου (Ἰωάννου, τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ Μιχαήλ τοῦ Παφλαγόνος) καὶ πλέον τι ὁ λόγος διελθεῖν βούλεται, ἔρεῖ δὲ οὔτε τι καιρόν, οὔτε διεψευσμένον· οὐ γάρ τοι γενειῶν αὐτόν καὶ τεθέσθαι τὸν ἄνδρα, καὶ λέγοντος ἤκουσα, καὶ πράττοντι συνεγενόμην, καὶ ἐχαρακτήρισα ἀκριβῶς, καὶ τὰ μὲν αὐτῶ τῶν ἐπαινουμένων ἐπίσταμαι, τὰ δὲ οὐ πάνυ οἶδα σπουδαῖα.»

Πρῶτον ἡμαρτημα φαίνεται ὅτι εἶνε τὸ καιρόν· ἀπίθανον φαίνε-

ται ὅτι δὲν εἶχε νὰ εἴπῃ τι νέον ὁ Ψελλὸς περὶ ἀνδρός, ὃν διὰ πλειοτέρων μέλλει νὰ χαρακτηρίσῃ καὶ ἐν ἡλικίᾳ ἥδη ὧν καὶ εἶδε καὶ ἤκουσε καὶ συνέπραξε μετ' αὐτοῦ. Ὅ,τι ὁ Ψελλὸς διαβεβαίωσεν εἶνε ὅτι δὲν θέλει εἴπῃ τι κενόν οὐδὲ ψευδές, ὅποια ἴσως διηγηθῇ περὶ τῶν προλαβόντων βασιλείων, ὧν ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως δὲν ἐγνώρισε τὰς πράξεις. Καὶ τοῦτο μὲν εὐνόητον ὅτι τὸ κενόν πρέπει νὰ διορθωθῇ εἰς τὸ κενόν· τὰ δ' ἐπόμενα οὐ γάρ τοι γενειῶν αὐτόν τὸ μὲν χειρόγραφον φέρει ἔτι μᾶλλον ἡμαρτημένα: οὐ γάρ τι γενειῶν αὐτόν, ἅπερ ἀνόητα. Ὅθεν ὁ κ. Σάβας ὀρθῶς ποιῶν ἐξέδωκεν ἀντὶ τοῦ γενειῶν τὸ γενειῶν περὶ δὲ τὴν τῶν λοιπῶν διόρθωσιν δὲν ὑποστήχουσιν ἐπίσης, προτείνων τὴν γραφὴν: καὶ γάρ τοι γενειῶν αὐτόν. Εἶναι φανερόν ὅτι ὁ Ψελλὸς ἐνταῦθα θέλει νὰ ὑποδείξῃ οὐ μόνον ὅτι ἐγνώρισεν ἐκ τοῦ πλησίον τὸν Ἰωάννην τοῦτον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἡλικίαν, καθ' ἣν ἐγνώρισε τὸν ἄνδρα· τὸ δὲ γενειῶν ἀπλῶς τεκμηριοῖ μὲν τὴν ἀνδρικήν ἡλικίαν, ἀλλὰ δὲν παρέχει ἐκείνῃ τὴν ἀκριβείαν, ἣν ἀγαπᾷ ὁ Ψελλὸς ὅταν περιαιτολογῇ, οἷον ἀνωτέρω σελ. 30. 1 ἀετι νηπίω μοισ, ἔαρτι τὰ πρῶτα τελουμένῳ μαθήματα καὶ ἐφεξῆς. Τὴν ἀκριβείαν ταύτην θέλομεν ἔχῃ ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ καὶ πρὸς τὴν τοῦ χειρογράφου παραδόσιν θέλομεν μᾶλλον προσεγγίσει, ἐὰν γράψωμεν: εἰγ' ἄρτι γενειῶν αὐτός. Τὸ δ' ὅλον γραπτέον καὶ στυκτέον ὡς ἐξῆς: Περὶ δὲ τούτου καὶ πλέον τι ὁ λόγος διελθεῖν βούλεται· ἐρεῖ δὲ οὔτε τι κενόν οὔτε διεψευσμένον, εἰγ' ἄρτι γενειῶν αὐτός καὶ τεθέσθαι τὸν ἄνδρα... καὶ ἐχαρακτήρισα ἀκριβῶς. Καὶ τὰ μὲν αὐτῷ κτλ. Ἡ ἔννοια εἶνε: δὲν θὰ εἴπω τι κενόν οὐδὲ ψευδές, ἀφ' οὗ ἄρτι γενειῶν αὐτός καὶ τὸν εἶδον κτλ. κτλ. Ὅτι δὲ τῷ ὄντι ἄρτι ἐγενεῖα ὁ Ψελλὸς τότε, ἐξάγεται ἐξ ὧν πάλιν περὶ ἑαυτοῦ ἀκριβέστατα λέγει, ὅτε εἶδε τὴν ἐξόδιον πομπὴν τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ, αὐτῷ μὲν γενειάσκων, ἄρτι δὲ παραγγείλας εἰς τοὺς παιητικοὺς λόγους. Ἄν λοιπὸν τότε οὐπω ἐγενεῖασκε, μετὰ 3 ἢ 4 ἔτη, ὅτε πιθανώτατα εἶδε τὸν Ἰωάννην τοῦτον, ἄρτι ἐγενεῖα.

Σελ. 53, 15. Ὁ λόγος εἶνε περὶ τοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου τοῦ

πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαήλ τοῦ Παφλαγόνος, ὃν χαρακτηρίζει ἐνταῦθα ὁ Ψελλός.

«ἐπιμελῶς δὲ τῶν πραγμάτων ἀπτόμενος (ὁ Ἰωάννης) καὶ περὶ τὸ μέλος τοῦτο φιλοπονώτατα διακείμενος.» Τὸ μέλος τοῦτο οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ εἶνε ἢ αὐτὰ τὰ πράγματα τῆς βασιλείας, ὧν ἤπτετο. Ἀλλὰ ταῦτα πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ λέγωνται μέλος; Ὅστις ὀλίγον ἀνέγνωσε τὸν Ψελλὸν ὑπονοεῖ εὐκόλως ὅτι ἐνταῦθα ἔχομεν ἡμαρτημένην ἀνάγνωσιν ἀντὶ τοῦ μέρους. Περὶ τὸ μέρος τοῦτο (τὸ πολιτικὸν δηλ. τὸ ἀποβλέπον εἰς τὰ πράγματα τῆς βασιλείας) φιλοπονώτατα διέκειτο ὁ Ἰωάννης. Περὶ τῆς χρήσεως τῆς λέξεως ταύτης πρὸς βλ. σ. 54, 18 «διὰ ταῦτα ἅπαξ εἰς πόσιν κατενεχθεῖς (ἤττητο γὰρ τοῦτο τὸ μέρος, ἦγουν ὡς πρὸς τοῦτο, τὴν φιλοποσίαν)» σελ. 119, 25 «οὐδέ τινα ἔξιν κτησάμενος λογιότητος, ἀλλ' ὅμως ἐζήλου τοῦτο τὸ μέρος», τὴν λογιότητα δηλ., ὡσαύτως καὶ σελ. 143, 12 «εἰς τὴν οἰκίαν αὐθις μετριοφροσύνην ἐπαυελήλυθε. Δαμπρὸν γὰρ δὴ τι τοῦτο τὸ μέρος», ἦγουν ἡ μετριοφροσύνη καὶ ἄλλοθι πολλαχοῦ.

Αὐτόθι, στίχ. 29.

«ἄνωρ γὰρ τῶν νυκτῶν ἀθρόον δέυπταζόμενος» δέυπτάζομαι λέξις ἐλληνικὴ δὲν ὑπάρχει. Πιστεύω ὅτι εἶνε τυπογραφικὸν ἀμάρτημα, ἐξ ἀπροσεξίας καταλειφθὲν ἀδιόρθωτον ἀντὶ τοῦ μόνου ὀρθοῦ δέυππαζόμενος = ἐφιππος ἐξερχόμενος, ἐφιππος τρέχων.

Σελ. 54, 17.

«Ἐβούλετο μὲν οὖν μεγαλοπρεπέστερον διαζῆν καὶ βασιλικώτερον τῶν πραγμάτων ἀντέχεσθαι, ἀντεῖχε δ' ὅμως πρὸς τοῦτο τὸ ἐμφυτον ἦθος, καὶ ἡ φύσις, ἢ οὕτως εἴπω, τὴν πρώτην οὐκ ἀπερρίπτει λιχνείαν.»

Παραλείπομεν ὅτι τὸ ῥῆμα ἀπορρίπτω, περὶ τῆς φύσεως λεγόμενον τῆς ἀποβαλλούσης παλαιὰς κακὰς ἔξεις, δὲν εἶνε πολὺ κυριολεκτικόν· οὐδὲν ὡσαύτως λέγομεν περὶ τοῦ τύπου, ἀπερρίπτει, ὅστις ποιητικώτερος ὢν, δὲν ἀρμόζει εἰς τοὺς πεζογράφους, ἀν καὶ δὲν εἶνε πολὺ βέβαια τὰ περὶ τούτου λεγόμενα:

διότι οἱ συγγραφεῖς τῶν χρόνων τούτων δὲν ἀκριβοῦσι πολλὸν περὶ τὰ τοιαῦτα· καὶ αὐτὸς ὁ Ψελλὸς μετεχειρίσθη αὐτὸν ἐν σελ. 178, 26 ἐξέρριπτει τὰ ὄμματα» καὶ σελ. 146, 14 οἱ μὲν ἐπὶ τὸ πέλαγος ἐξέρριπτοῦντο». Ἀλλὰ τὸ προηγουμένον ἔν' οὕτως εἶπω ἀποδεικνύει προφανῶς ὅτι ἐνταῦθα πρόκειται μεταφορικῇ τις χρῆσις, ὅσα ἐν σελ. 51, 18 «βραχὺν μὲν τινα χρόνον τὴν βασιλείαν, ἔν' οὕτως εἶπω, διέπαιξε.» Καὶ τῷ ὄντι μεταχειρίζεται ὁ Ψελλὸς ῥῆμά τι λίαν ἐνταῦθα προσαρμοζόμενον τὸ ἀπορρύπτω, ὅπερ σημαίνει ἀποτριβὴν τὸν ῥύπον, ἀποπλύνω, ὅπερ κάλλιστα δύναται νὰ ῥηθῇ μεταφορικῶς περὶ τῶν κακιῶν τῆς ψυχῆς. Κυριολεκτικῶς μετεχειρίσθη τὸ ἀπορρύπτω ἐν σελ. 66, 12 «ἀπορρύπτων μὲν αὐτῶν τῷ πόδε κεκοναμένω» ἴσως δέ που καὶ μεταφορικῶς κείμενον εὐρίσκεται. Ἀλλὰ τίς ὁ τύπος τοῦ ῥήματος τούτου ὁ κρυπτόμενος ὑπὸ τὸ ἡμαρτημένον ἀπερρίπτει; Νομίζω ἀδιστάκτως ὅτι ὁ Ψελλὸς ἔγραψε «τὴν πρώτην οὐκ ἀπερρύπτο λιχνείαν», ὃ ἔ. (ἡ φύσις) δὲν εἶχε ἀποπλύνῃ τὴν πρώτην αὐτῆς λιχνείαν.

Αὐτόθι ζ. 20.

«κεχάλαστο δ' ὁμοῦ τὸ βλοσυρὸν τῷ θηρὶ καὶ τὸ ἐπισκήγιον οὐδαμοῦ.»

Λέγει περὶ τοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου τοῦ ἐκτομίου ὅτι καὶ ἐν κραιπάλαις καὶ ἀσχημοσύναις, ἐν αἷς ἐκυλίστο, δὲν ἐπελανθάνετο μὲν τῶν περὶ τὴν βασιλείαν φροντίδων, ἀλλ' ἡ πρώην βλοσυρότης τοῦ λέοντος (πρὸς δὲν παραβάλλει τὸν Ἰωάννην) εἶχε πλέον χαλαρωθῇ καὶ—μετὰ ταῦτα ἔπεται καθ' ἃ ἐξέδωκεν ὁ κ. Σάθας: «τὸ ἐπισκήγιον οὐδαμοῦ». Ἐνόμισα ὅτι ἡ γραφὴ αὕτη προῆλθεν ἐκ λάθους τυπογραφικοῦ· ἀλλὰ παρετήρησα δυστυχῶς ὅτι καὶ ἀλλαχοῦ ἐν σελ. 138, 6 «τὸ δὲ ὄρμημα τούτῳ ὁποῖον λέοντος καὶ τὸ ἐπισκήγιον βλοσυρὸν» εὐρίσκεται τὸ αὐτὸ ἀμάρτημα· καὶ εἰκάζω ὅτι ὁ ἀντιγραφεὺς μὴ ἐννοῶν τὸ πρᾶγμα παρεμόρφωσε τὴν γραφὴν. Ἀναντιρρήτως ὁ Ψελλὸς ἔγραψεν ἐν ἀμφοτέροις τοῖς χωρίοις ἐπισκύνιον, λέξιν ὁμηρικὴν, ἥτις σημαίνει τὸ δέρμα τοῦ μετώπου τὸ κατὰ τὰς ὀφρὺς, ὅπερ κατὰ τὰς διαφοροὺς ψυχικὰς διαθέσεις διαφορῶς

κινεῖται· καίται δὲ κυρίως παρὰ τῷ ποιητῇ ἐπὶ παρωρισμένου λέοντος, μεταφορικῶς δὲ δύναται νὰ ῥηθῇ περὶ σκυθρωποῦ βλέμματος, καὶ οὕτως μετεχειρίσθη αὐτὴν ὁ Ψελλός. Τὴν αὐτὴν ἀναντιρρήτον διόρθωσιν ἐξήνεγκε καὶ ὁ κ. E. Miller.

Αὐτόθι ζ. 26.

ακαὶ τῶν πραχθέντων παρὰ τόπον ἢ λεχθέντων ἀνέκρινε.»

Ὁλίγη προσοχὴ εἰς τὴν ἐννοίαν ἤθελε διδάξῃ πάντα τινὰ ὅτι ὁ Ψελλὸς ἔγραψε πότον καὶ οὐχὶ τόπον.

Αὐτόθι ἐν τέλει·

ατῆς μὲν περὶ τοῦτο (τὸ μοναδικὸν σχῆμα) εὐσχημοσύνης οὐδ' ἐν ὀνειράσιν ἐπεμέλετο, ὑπέκρινε δὲ ὅμως εἴ τι καθῆκον τῷ σχήματι νενομοθέτητο ἄνωθεν.»

Τὸ ἐνεργητικὸν ὑπέκρινε ὅλως ἀνοίκειον ἐνταῦθα. Βεβαίως ἐξέπεσε τὸ τέλος τῆς λέξεως, καὶ ὁ Ψελλὸς ἔγραψεν *ὑπεκρίνετο*.

Σελ. 60, 8.

α'Ἐπεὶ δὲ τοῦτον *ὑπεξῆλθεν* ὁ θάνατος.»

ὑπεξέρχεται ὁ θάνατος σημαίνει τὸ ὅτι *κρυφίως ἐξέρχεται*· τὸ δὲ *ὑπεξέρχεται* τινα ὁ θ. ἤθελε σημαίνει, ἂν ἐλέγετο, ὅτι λεληθότως ἀποφεύγει τινὰ ὁ θάνατος. Ἀλλὰ πῶς συμβιβάζεται τοιαύτη ἐννοία πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ λόγου, ἣτις ἀπαιτεῖ πᾶν τούναντίον, ὅτι τοῦτον (τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν) ἀφῆρσεν, ἀνῆρπασεν ὁ θάνατος; — Βεβαίως ὁ ἀντιγραφεὺς κακῶς ἀνέγνω ὅ,τι ὀρθῶς ὁ Ψελλὸς εἶχε γράψῃ: *ὑπεξεῖλεν*. Τὸ αὐτὸ ῥῆμα μετεχειρίσθη καὶ ἐν σελ. 275, 5· εἰ μὴ τὸ τῆς βασιλίδος φιλόανθρωπον *ὑπεξεῖλε* τοῦτον τῆς κατακρίσεως.»

Αὐτόθι, ὀλίγον κατωτέρω, ζ. 13, λέγει περὶ τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ ὅτι ἦτο πολὺ ταπεινόφρων ἄνθρωπος:

αὐτὸν ἀργυρωνήτου προσιῶν μέρει καὶ τὴν ἐσχάτην τάξιν *κραττόμενος*·»

Οὐδόλως ἐλληνικὸν εἶναι οὐδὲ σημασίαν οὐδεμίαν ἔχει τὸ *κράττομαι τὴν ἐσχάτην τάξιν*. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἤθελεν ἐκφράζῃ τὴν ταπεινότητα τοῦ Μιχαὴλ καὶ ἤθελεν εἶναι παράλληλον

πρὸς τὸ ἐν ἀργυρωνήτου μέρει προσέρχομαι εἶνε τὸ τάττομαι τὴν ἐσχάτην τάξιν, ὃ ἐ. λαμβάνω τὴν ἐσχάτην τάξιν. Γράφε λοιπὸν ἀδιστακτικῶς ταυτόμενος.

Σελ. 65, 13.

εἰ μὴ ἦγε πλέον οὐδὲν (ὁ βασιλεὺς), τοῦ μέτρου τῆς ζωῆς αὐτῷ πληρωθέντος.»

Φράσεις ἑλληνικῇ πλέον ἤγω, καὶ οὐδὲν πλέον ἤγω δὲν ὑπάρχει γνωστὴ εἰς ἄλλην σημασίαν εἰ μὴ τὴν τοῦ μεταφέρειν ἐν τῷ πολλῷ ἢ ἐπὶ τῶν ὑποζυγίων, οἷον σίτον κττ. Ἀλλὰ περὶ τοιούτου οὐδ' ἐν ὀνειράσιν, ὡς αὐτὸς λέγει, διανοήθη νὰ γράψῃ ὁ Ψελλός. Ὁ λόγος αὐτοῦ εἶνε ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐκ τῶν τιμῶν τῶν εἰς τὸ θεῖον ἀπονεμομένων καὶ τῶν ἐξιλεώσεων τῶν πρὸς τοὺς ἐκείνου θεράποντας οὐδὲν ὠφελεῖτο. Τοῦτο δὲ λέγεται ἑλληνιστὶ πλέον ἔχω. Ὅθεν ἀναμφιδόλως γραπτέον εἶχε ἀντὶ τοῦ ἡμαρτημένου ἦγε.

Διότι, σ. 23.

εἰς τοῦτο γοῦν αὐτὸν στροφοῦσθαι φασὶ καὶ διακυμαίνειν καὶ πρὸς τοὺς τοιούτους κινεῖν ἐξιλασμούς.» Οὕτως ἐξέδωκεν ὁ κ. Σάβας ἀντὶ τῆς ἐν τῷ χειρογράφῳ ἀνοήτου γραφῆς στροφούς τε. Καὶ καλῶς μὲν ἐπραξε μετατρέψας τὸ παράτονον ὄνομα εἰς ἀπαρέμφατον, ὅπερ καὶ μόνον ἀπαιτεῖται ὑπὸ τῆς συντάξεως· ἀλλ' ὥφειλεν ἀντὶ τοῦ παθητικοῦ, ὅπερ ὅλως ἄτοπον, τὸ ἐνεργητικὸν ἀπαρέμφατον νὰ παραλάβῃ, καθ' ἃ σχεδὸν ὑποδεικνύεται ὑπὸ τῆς τοῦ χειρογράφου γραφῆς, καὶ νὰ γράψῃ στροφούσ τε· διότι τὸ ἐνεργητικὸν στροφούσ εἶνε τὸ σημαίνειν βασανίζω τινὰ δι' ὀξέων κοιλιακῶν πόνων (τῶν λεγομένων στρόφων ἐν τε τῇ ἀρχαίᾳ καὶ ἐν τῇ καθομιλουμένῃ). Τούτους τοὺς πόνους ὠνόμασεν Ἀλέξανδρος ὁ Τραλλιανός, παρ' ᾧ καὶ μόνῳ εὗρίσκετο μέχρι τοῦδε ὁ ἐνεργητικὸς τύπος, ὃν καὶ δὲν σημειοῦται τοῦτο ἐν τῷ τοῦ Ἐρ. Στεφάνου Θεσσαυρῷ, στροφούστας (Η', σελ. 447 τῆς ἐν Βασιλ. ἐκδ.). Εἶνε φανερόν ὅτι ἐνταῦθα κεῖται μεταφορικῶς ἀντὶ τοῦ : βασανίζω, πιέζω, στενοχωρῶ.

Σελ. 67, 1.

ἀμέλει οὐκ ἐλάχιστον μέρος τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν
εἰς πᾶσαν ἰδωρήσατο ἥπειρον, τὰ μὲν μοναστῶν, τὰ δὲ
 καὶ μοναζουσῶν καταγώγια.»

Οὕτως ἐξέδωκεν ὁ κ. Σάθας ἐξ ἰδίας διορθώσεως· τὸ δὲ χειρό-
 γραφον τὰ μὲν ἄλλα ὡσαύτως ἀκατανόητα καὶ κακοσύνητα,
 ἀντὶ δὲ τοῦ *ἰδωρήσατο* φέρει *ἠδρύσατο*, ὅπερ ἂν καὶ ἡμαρτη-
 μένον δύναται νὰ ὁδηγήσῃ εἰς λογικὴν τινα διόρθωσιν. Ἔϊνε
 προφανές ὅτι εἴτε *ἰδρύσατο* γράψωμεν εἴτε *ἰδωρήσατο* κατὰ
 τὴν διόρθωσιν τοῦ κ. Σάθα, τὸ χωρίον δὲν εἶνε ὑγιές· διότι εἰς
 μὲν τὸ πρῶτον ῥῆμα ἀποδίδεται καλῶς τὸ ἀντικείμενον τὰ
καταγώγια, μένει δὲ μετέωρον τὸ προηγούμενον *οὐκ ἐλάχι-*
στον μέρος τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν· εἰς δὲ τὸ δεύτερον
 συμβαίνει τὸ ἀνάπαλιν, ἀποδίδεται μὲν τὸ *οὐκ ἐλάχιστον*
μέρος, μένει δὲ μετέωρον τὸ ἐπόμενον τὰ *καταγώγια*. Τὸ ἀ-
 μάρτημα λοιπὸν δὲν ἔγκειται μόνον ἐν τῷ ῥήματι, ἀλλὰ ζη-
 τητέον καὶ ἀλλαχοῦ· καὶ νομίζω ὅτι νοσεῖ τὸ *εἰς πᾶσαν ἡ-*
πειρον οὐ μόνον διὰ τὴν σύνταξιν ὡς μὴ ὀρθῶς συναπτόμενον
 μήτε πρὸς τὸ *ἰδρύσατο* μήτε πρὸς τὸ *ἰδωρήσατο*, ἀλλὰ καὶ
 διὰ τὴν ἔννοιαν. Ὑποπτεύω ὅτι ὁ Ψελλὸς ἔγραψε *δαπαρήσας*
ἰδρύσατο ἄπειρα τὰ μὲν κτλ.

Σελ. 70, 11.

Ἐν τῇ σελίδι ταύτῃ ὑπάρχουσι χάσματα δύο. Δὲν εἶνε δὲ μό-
 νον ἡμετέρα παρατήρησις, ἀλλὰ καὶ τοῦ κ. Μιλλέρου, ὅτι πολ-
 λαχοῦ μὲν αὐτὸ τὸ χειρόγραφον περιέχει μικρά τινα χάσμα-
 τα, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ὁ ἐκδότης κατέλιπε τοιαῦτα. Ἄλλ' ἀδιά-
 φορον ἐκ τίνος προήλθον· τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ὁ βασιλεὺς Μι-
 χαὴλ ὁ Δ' περὶ τὰ τέλη τῆς βασιλείας καὶ ζωῆς αὐτοῦ, ὅτε
 κακῶς ἐνόσει, ἤκουσε τὴν ἀποστασίαν τῶν Βουλγάρων· καὶ
 ἐβουλήθη μὲν εὐθὺς νὰ κινήσῃ πόλεμον κατ' ἐκείνων· ἀλλὰ
 τοῦ σώματος ἡ ἀσθένεια καὶ τῶν περὶ αὐτὸν συμβούλων καὶ
 συγγενῶν ἡ γνώμη ἠναντιοῦντο·

α'Ὁ δὲ ἀθύμως τε εἶχε καὶ μόνον πρὸς τὸν κατὰ τῶν
 Βουλγάρων ἐσφάδαζε πόλεμον· δεινὸν γὰρ ἐποιεῖτο, καὶ

ὥσπερ ἐκεῖνος εἰώθει λέγειν *, εἰ μὴδὲν τι προσθῇ τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων, μέρος τι ταύτης ἀφαιρεθῇ.»

Ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ τὸ χάσμα εἶνε φανερόν ὅτι ὑπάρχει ὅπου ἡμεῖς ἐσημειώσαμεν τὸν ἀστερίσκον· τὸ δὲ ἐλλείπον εἶνε φράσις τις, ἣν συνήθιζε νὰ λέγῃ ὁ βασιλεύς, ἰσοδύναμος πρὸς τὴν γνωστὴν ἄλλως, ἣν ὁ Ψελλὸς μετεχειρίσθη ἐνταῦθα, *δεινὸν ἐποιεῖτο*. Ποία εἶνε ἡ φράσις αὕτη εἰς ἐμὲ τούλάχιστον ἄδηλον· ἀλλ' ἀρκεῖ πρὸς εὐδόωσιν τῆς συντάξεως νὰ καταδειχθῇ ὅτι ἐξέλιπέ τι. Τὸ δ' ἐπόμενον προσθῇ εἶνε ἀναντιρρήτως ἡμαρτημένον ἀντὶ τῆς μετοχῆς *προσθεῖς*, ἥτις μόνῃ αἶρει τὸ ἀνόητον ἀσύνδετον τοῦ λόγου. Τὸ δ' ἕτερον τῶν χασμάτων εἶνε μικρόν καὶ εὐσυνπλήρωτον. Ἐν ζ. 24 ἐξέδωκεν ὁ κ. Σάθας·

«τὸ δ' ἐπὶ τοῖς βεβηκόσιρ ἀλγεῖν.»

Τί σημαίνει τὸ *ἀλγεῖν ἐπὶ τοῖς βεβηκόσι*; Γραπτέον τάχιστα ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσιρ.

Σελ. 71, 14.

Ὁ βασιλεὺς ἐν τούτοις ἀπεφάσισε νὰ κινήσῃ τὸν κατὰ τῶν Βουλγάρων πόλεμον,

«παῖγμα τῶν πάνυ ἀπιστουμένων, καὶ περὶ οὗ καὶ αὐτοὶ δὴ οἱ προστυχόντες ἀμφιβόλους εἶχον τὰς γνώμας· νυκτὸς γὰρ νοσοκομούμενος καὶ παρ' ἐρίους ἀναπνοαῖς ζῶν, ἐπεὶ δὲ ἡ ἡμέρα ἐπέφαινε ἀνίστατό τε ἀθρόον ὥσπερ τινος ἐπιρρωνύντος, ἀνέβαινέ τε τὸν ἵππον καὶ τῆς ἑδρας εἶχετο καρτερῶς καὶ τῷ χαλινῷ τοῦτον ἐρρόθμιζε δεξιῶς, τὰ δὲ εἶπετο συνδέων τὰ τμήματα, καὶ θαῦμα τοῖς ὁρῶσι *γεγόμενος*.»

Ὅπως ἐξεδόθη τὸ χωρίον τοῦτο ὑπὸ τοῦ κ. Σάθα, οὔτε ὑγιᾶ παρέχει ἔννοιαν (διότι τί σημαίνει τὸ παρ' ἐρίους ἀναπνοαῖς ζῶν;) οὔτε σύνταξιν ὀρθήν· διότι αἱ μετοχαὶ νοσοκομούμενος καὶ ζῶν, οὐδαμῶθεν ἐξαρθώμεναι, μένουσι μετέωροι καὶ ἀπόλυτοι, ὥστε ἀδύνατον. Εἶνε λοιπὸν ἐξ ἁπαντος ἡμαρτημένον. Διορθώ-
 τέον δέ, νομίζω, ὡς ἐξῆς: παρ' ἐρίας ἀναπνοᾶς ζῶν, ἐπειδὴ ἡμέρα ἐπέφαινε, ἀνίστατό τε κτλ. τουτέστιν οἱ ἄνθρωποι εἶχον ἀμφιβόλους τὰς γνώμας, διότι, ἐν ᾧ τὴν νύκτα ἐνοσηλεύετο καὶ παρ' ὀλῆγας ἀναπνοᾶς ἔζη (ὃ ἐ. μόλις καὶ μετὰ

βίας ἔζη, ἐφαίνετο ὅτι ὀλίγας ἀκόμη ἀναπνοὰς ἢ στιγμάς εἶχεν), εὐθύς ὡς ἐξημέρωνεν, ἀνίστατο κτλ. Οὕτως καὶ ἡ ἔννοια ἀπέβη εὐληπτος καὶ φυσική, καὶ ἡ σύνταξις, εἴπερ τις καὶ ἄλλη, ἐλληνική καὶ χαρίεσσα. — Τὸ δὲ τελευταῖον γερόμενος τις δὲν βλέπει ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ *γερόμενος* ;

Σελ. 73, 17.

Ὁ λόγος εἶνε περὶ τῶν δύο ἡγεμόνων τῶν ἀποστατησάντων Βουλγάρων, τοῦ πανούργου καὶ καθόλου βασιλόπαυδος Δολιάνου καὶ τοῦ Ἀλουσιάνου, τοῦ γνησίου υἱοῦ τοῦ πρώην βασιλεῦσαντος Ἀαρών, οἵτινες, διεστῶτες πρότερον, τέλος πρὸς ἀλλήλους σπένδονται καὶ διαλλάττονται,

ακάντεῦθεν ὁμοδαιτώμενοι ἴσῃσιν, ἀλλήλοιν δὲ διελέγῃσιν, πλὴν ἄτερος τὸν ἄλλον ὑπώπτειεν. »

Ὡπως ἐξεδόθη τὸ χωρίον, εἶνε προφανῶς τερατώδες, καὶ ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ἀντιγραφεὺς ὅπου ἐβλεπεν ἀσυνήθη τινα λέξιν ἢ φράσιν, καὶ μάλιστα ὅπως οὖν δυσανάγνωστον, ἀδιστακτικῶς μετέτρεπεν αὐτὴν εἰς ἄλλην συνηθεστέραν, ἀδιαφορῶν ἂν ἐκ τοῦτου διεφθείρετο ἡ ἔννοια ἢ ἡ σύνταξις. Νομίζω ὅτι ὁ μὲν Ψελλὸς ἔγραψεν *ὁμοδαιτοι μὲν ἴσῃσιν*· ὁ δὲ ἀντιγραφεὺς ὑφ' ἐν ἀναγνῶνς τὸ *ὁμοδαιτοιμεν*, μὴ ἐννοήσας δὲ τὸ *ἴσῃσιν* μετέτρεψε τὸ μὲν πρῶτον εἰς τὸ *ὁμοδαιτώμενοι*, τὸ δὲ δευτέρον εἰς τὸ *ἴσῃσιν*.

Ὁλίγον κατωτέρω διὰ τὸν αὐτὸν, πιστεύω, λόγον περιέχει τὸ χειρόγραφον τοῦ Ψελλοῦ ἄλλο τι χωρίον πολὺ τοῦ προλαβόντος τερατωδέστερον καὶ βλακωδέστερον:

« Ἀλλὰ φθάνει τὴν τοῦ Δολιάνου ὁ Ἀλουσιάνος ἐπὶ οὐράνῃ, καὶ συλλαβὼν ἀθρόον τῆς τε ῥινὸς καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἀφαιρεῖται, *μαγαρικῇ σφραγίδι* ἄμφω συνεξελών. »

Τί εἶνε αὕτη ἡ *ΜΑΓΑΡΙΚΗ σφραγίς*; καὶ πῶς εἶνε δυνατόν δι' οἷας δῆποτε *σφραγίδος* (ἔστω καὶ *μαγαρικῆς*, ὅπερ ἀνόπαρκτον) νὰ ἐξαίρεση τις τοὺς ὀφθαλμοὺς τινος; Ὁ Ψελλὸς θέλων νὰ καταδείξῃ τὸ ὠμὸν τῆς ἀποτυπώσεως ἔγραψεν ὀρθῶς: *μαγειρικῇ σφραγίδι*· ἀλλ' ὁ ἀντιγραφεὺς μὴ ἐννοήσας τὴν *σφραγίδα* ἔγραψεν ἀντ' αὐτῆς *σφραγίδα*, καὶ ταύτην ἐπει-

τα (ἂν εἶνε ὀρθή ἡ ἀνάγνωσις τοῦ κ. Σάθα) ἀπὸ μαγειρικῆς μετέτρεψεν εἰς μαγαρικὴν, ὥς μὴ ἀρμόζοντος πλέον τοῦ ἐπιθέτου ἐκείνου εἰς τὴν σφραγίδα.

Σελ. 76, 14.

Ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ὁ Δ', πρὶν ἀποθάνῃ, ἀποκαίρεται καὶ μεταβαίνει εἰς μοναστήριον· ἐνταῦθα δὲ καὶ περ πολὺ πάσχων ὁμως ἐξετέλει τὰ μοναχικὰ καθήκοντα μετὰ πολλῆς ἀκριβοῦς·

καὶ μέλλων ἦδη τοὺς πόδας ὑποδεέσθαι (ἵνα μεταβῇ εἰς τὸν ναόν), ἐπειδὴ μὴ παρσκευάστω τούτῳ τὰ συνήθη τοῖς μοναχοῖς τῶν ὑποδημάτων σκότη, ἀλλ' ἀμετάλλακτα ἦν τὰ τῆς προτέρας σκηνῆς . . . γυμνοῖς τοῖς ποσὶ βαδίζει κτλ.

Τί σημαίνει τὸ ἀμετάλλακτα ἦν τὰ τῆς προτέρας σκηνῆς; Ἡ προτέρα σκηνὴ θὰ ἦσαν τὰ ἀνάκτορα καὶ ὅλος ὁ βίος ὁ βασιλικός. Ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ καταλιπὼν ταῦτα πάντα κατεκλείσθη χάριν μετανόας ἐν μοναστηρίῳ. Πῶς λοιπὸν δὲν μετηλλάγη ἡ σκηνή; Ἡ σκηνὴ βεβαίως μετηλλάγη· ἀλλ' ὅ,τι ἔμεινεν ἀμετάλλακτον διὰ τὸ βραχὺ τοῦ χρόνου, διότι μάλιστα εἰσῆλθεν εἰς τὸ μοναστήριον, ἦτο ἡ σκευὴ ἡ προτέρα, δηλ. ἡ ἐνδυμασία ἡ βασιλική, ἐπομένως καὶ τὰ ὑποδήματα. Γνωστὸν ὅτι σκευὴ λέγεται καὶ ἡ ἐνδυμασία ὀρισμένων τάξεων ἀνθρώπων, οἷοι οἱ βασιλεῖς, οἱ στρατιῶται κλ. Καὶ αὕτη μὲν ἡ διόρθωσις ἦν ἀναγκαία πρὸς τὴν ὀρθότητα τῆς ἐννοίας· τὸ δὲ ἐν ἀρχῇ ὑποδεέσθαι εἶνε γλωσσικὸν ἀμάρτημα, ὅπερ ἀμφίβολον ἂν ὁ Ψελλός, ὅστις δὲν εἶνε ἀμαθὴς τῶν κανόνων τῆς γραμματικῆς, ἡμάρτησεν, ἢ ὁ ἀντιγραφεὺς. Ὁ Ψελλὸς ἐγίνωσκεν ἀκριβῶς ὅτι μετὰ τὸ μέλλω δὲν τίθεται ἄλλου χρόνου ἀπαρέμφατον, εἰ μὴ μέλλοντος ἢ καὶ ἐνεστώτος, οὐδέποτε δὲ ἐν τῇ καλῶς γραφομένῃ ἀρχαίᾳ ἐλληνικῇ ἀρίστου ἢ παρακειμένου, καὶ οὕτως τῷ ὄντι ἔγραψεν ἐν σελ 29, 22 εὐδ' ἐμελλεν ἄρα . . . περιγράφειν», σελ. 84, 24 ἐπροσορμήσειν ἐμελλεν», σελ. 87, 9 ἐπράξειν μὲν οὐδ' ὅ,τι οὖν ἐμελλεν», σελ. 410, 15 ἐμελλε δ' ἄρα τῶν σκῆπτρων ἐγγρατῆς ἐσεσθαι», σελ. 439, 15 ἐκαταστήσειν . . . ἐμελλεν». ἔτι δὲ καὶ μετὰ

ἐνεστώτος, σελ. 121, 1: «μέλλων ἀναβαίνειν καὶ . . . μνεῖσθαι». Τὸ δ' ἐν σελ. 14, 2 «ἐμελλε κατεργάσασθαι» ὑποπτεύω ὅτι εἶνε ἡμαρτημένον ἀντὶ τοῦ κατεργάσασθαι· ὡσαύτως καὶ τὸ ἐν σελ. 147, 9 «μέλλει ἐπαρυσθῆσθαι» γραπτέον ἐπαρυσθῆσθαι, ἐπειδὴ καὶ μετ' ὀλίγον ἔπεται ἐκ τοῦ αὐτοῦ μέλλει ἐξαρτώμενον τὸ γενήσασθαι. Μετὰ ταῦτα λοιπὸν τὰ παραδείγματα, ἅπερ δύνανται νὰ πολλαπλασιασθῶσι, δὲν εἶνε πιθανὸν ὅτι ὁ Ψελλὸς ἔγραψε κατὰ παρακείμενον ὑποδεσθῆναι, ἀλλὰ κατὰ μέλλοντα ὑποδήσασθαι, ὅπερ ἴσως ὑπεμφαίνει καὶ ὁ ἐν τῷ χειρογράφῳ τοιςμοὺς ὑποδέσθαι.

Σελ. 77, 20.

«οὐδὲν ἢ ὅτι μὴ συνῆσαν ἐκείνῳ εὐνοίαν παραδεικνύντες συγγενικὴν.»

Ὁ λόγος εἶνε περὶ τῶν θεῶν τοῦ νέου αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Ε', οἵτινες μόλις ἀποθανόντος τοῦ πρώην αὐτοκράτορος, «τῷ Καίσαρι ἀνεψιῷ εἰς τὰ βασιλεία συναπαίρουσι, τὸ μὲν ὡς φυλάζοντες ἐκείνον καὶ θεραπεύσοντες, τὸ δὲ ὡς πλείονα κτησόμενοι τὴν παρ' ἐκείνου εὐμένειαν.» Πῶς λοιπὸν εἶνε δυνατόν μετ' ὀλίγον νὰ εἴπῃ ὁ Ψελλὸς ὅτι οὗτοι οἱ θεοὶ οὐδὲν ἢ ὅτι μὴ συνῆσαν ἐκείνῳ, ὅπερ ἡμαρτημένως μὲν πάντως, ἀλλ' ἤθελε σημαίνει ὅτι δὲν συνδιέτριβον μετ' ἐκείνου; «Ἰνα ἐκφρασθῇ τοῦ συγγραφέως ἡ ἐννοια, ἀνάγκη νὰ γράψωμεν οὐδὲν εἰμὴ ὅτι ἢ νὰ διαγράψωμεν τὸ μὴ. Ἡ δὲ ἐννοια εἶνε ὅτι αὐτοὶ οὐδὲν ἄλλο ἐπραττον, εἰ μὴ ὅτι συνδιέτριβον μετ' αὐτοῦ· τὰ δὲ γενναῖα πάντα ἐνηγοῦντο διὰ τοῦ συνετωτέρου ἀδελφοῦ.

Σελ. 78, 5.

«καὶ ἐπεὶ ἄλλως τὰ τῆς κολακείας ἔδοξε.»

Οὐδὲν ὑγιὲς σημαίνει τὸ ἄλλως ἐνταῦθα οὐδὲ συμφωνεῖ πρὸς τοῦ λόγου τὴν ὑπόθεσιν· ἀλλ' εἶνε ἡ παρόραμα ἢ παραδιόρθωσις τοῦ ἀντιγραφέως ἀντὶ τοῦ μόνου ὀρθοῦ ἄλλως· διότι ἡ ἐννοια εἶνε: ἀφ' οὗ ἐνόμισεν ὅτι ἰκανῶς ἐκολάκευσαν τὸν βασιλέα, προτρέπει αὐτοὺς νὰ ἐπιχειρήσωσιν ἐκ παντὸς τρόπου νὰ καταστήσωσιν ὑποχείριον αὐτοῖς τὴν βασιλείαν. (Ὁ λόγος εἶνε

περί τοῦ Ἰωάννου καὶ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν τοῦ ἄρτι ἀποθανόντος αὐτοκράτορος Μιχαήλ τοῦ Δ')

Σελ. 79, 25.

«Γέγονε δὲ τούτῳ προσθήκη πρὸς τὴν τοῦ θείου διαβολῆν καὶ ὁ ἀδελφὸς Κωνσταντῖνος, ὃς δὴ πρὸ πολλοῦ ἦν τῷ Ἰωάννῃ βασκαίνων, ὅτι δὴ μόνος παρὰ τοὺς ἀδελφοὺς τῶν πραγμάτων εἶχε (πρόσθετε τὸ ἄρθρ. τὴν) διοίκησιν, καὶ οἷον δεσπότης αὐτῶν, ἀλλ' οὐχ ὁμογενὴς ἦν, τότε μὲν οὐχ οἷός τε ἦν τὸ μῖσος εἰς προὔπτον ἐξενεγκεῖν.»

Οὐδείς, πιστεύω, ὑπάρχει ὅστις δὲν ἐννοεῖ τὸ χαλαρὸν καὶ ἀσύνδετον τῆς περιόδου ταύτης, ἣν ὁ μὲν Ψελλὸς λίαν καλὴν κατεσκεύασεν, ὁ δὲ ἀντιγραφεὺς διέφθειρε δι' ἀκαίρου. τινὸς προσθήκης ἢ παραλείψεως ἀναγκαίου συνδέσμου. Ὅπως ἔχει, ἀνάγκη νὰ λάβῃ τέλος ἡ περίοδος ἐν τῷ ὁμογενὴς ἦν· τότε δὲ μένουσι τὰ ἐπόμενα ἀσύνδετα πρὸς τὰ προηγούμενα, οὐδενὸς ὑπάρχοντος λόγου ἀποχρῶντος πρὸς παραδοχὴν τοῦ ἀσυνδέτου σχήματος. Πρὸς θεραπείαν τῆς κακοςυνδέτου ταύτης περιόδου, ἀνάγκη δυοῖν θάτερον: ἢ νὰ στίξωμεν τελείαν μετὰ τὸ ὁμογενὴς ἦν καὶ νὰ προσθέσωμεν ὡς ὅπωςδῆποτε ἐκπεσόντα τὸν σύνδεσμον ἀλλὰ· ἢ, ὅπερ καὶ πιθανώτερον μοι φαίνεται, νὰ διαγράψωμεν τὸ ἦν τὸ πρὸ τοῦ τῷ Ἰωάννῃ βασκαίνων· καὶ τότε ἀποκαθίσταται πλήρης καὶ κανονικὴ ἡ ἐν τῇ περιόδῳ σύνδεσις.

Σελ. 81, 24.

«Ἐντεῦθεν μῖσος αὐτῷ κατὰ τοῦ γένους παντὸς ὑπετόφετο· διαλύειν δὲ αὐτοὺς εὐθύς οὐκ ἐπεχείρησεν, ἐτι δεδιώς τὸν θεόν.»

Τί σημαίνει ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ δὲν ἐπεχείρησε νὰ διαλύσῃ τοὺς συγγενεῖς; πῶς διαλύει τις ἀνθρώπους, ἐὰν δὲν ἀποτελῶσιν ὁμάδα τινὰ συνηθροισμένην ἢ ὅπωςδῆποτε ἄλλως εἶνε συνδεδεμένοι; Περὶ τῶν αὐτῶν εἶπεν ἀνωτέρω καὶ οὐδὲν αὐτῷ πρᾶγμα εἰ πάντας ἐν κύμα ἐκάλυψε κατασχόν». Τούτους λοιπόν, οὓς ἐὰν ἐβλεπε διὰ μιᾶς καταποντιζομένους δὲν θὰ ἐλυπεῖτο, δὲν εἶνε παντάπασι πιθανὸν ὅτι θὰ ᾔθελεν ἀπλῶς νὰ διαλύσῃ,

ἐνεστῶτος, σελ. 121, 1: «μέλλων ἀναβαίνειν καὶ . . . μυσθαι». Τὸ δ' ἐν σελ. 14, 2 «ἐμελλε κατεργάσασθαι» ὑποπτεύω ὅτι εἶνε ἡμαρτημένον ἀντὶ τοῦ κατεργάσασθαι· ὡσαύτως καὶ τὸ ἐν σελ. 147, 9 «μέλλει ἐπαναστήσασθαι» γραπτέον ἐπαναστήσεσθαι, ἐπειδὴ καὶ μετ' ὀλίγον ἔπεται ἐκ τοῦ αὐτοῦ μέλλει ἐξαρτῶμενον τὸ γενήσεσθαι. Μετὰ ταῦτα λοιπὸν τὰ παραδείγματα, ἅπερ δύνανται νὰ πολλαπλασιασθῶσι, δὲν εἶνε πιθανὸν ὅτι ὁ Ψελλὸς ἔγραψε κατὰ παρακείμενον ὑποδέεσθαι, ἀλλὰ κατὰ μέλλοντα ὑποδήσεσθαι, ὅπερ ἴσως ὑπεμφαίνει καὶ ὁ ἐν τῷ χειρογράφῳ τόνισμός ὑποδέεσθαι.

Σελ. 77, 20.

«ὄθεν οὐδὲν ἢ ὅτι μὴ συνῆσαν ἐκείνῳ εὖνοιαν παραδεικνύντες συγγενικήν.»

Ὁ λόγος εἶνε περὶ τῶν θείων τοῦ νέου αὐτοκράτορος Μιχαήλ τοῦ Β', οἵτινες μόλις ἀποθανόντος τοῦ πρώην αὐτοκράτορος, «τῷ Καίσαρι ἀνεψιῷ εἰς τὰ βασίλεια συναπαίρουσι, τὸ μὲν ὡς φυλάξοντες ἐκείνον καὶ θεραπεύσοντες, τὸ δὲ ὡς πλείονα κτησόμενοι τὴν παρ' ἐκείνου εὐμένειαν.» Πῶς λοιπὸν εἶνε δυνατόν μετ' ὀλίγον νὰ εἴπῃ ὁ Ψελλὸς ὅτι οὗτοι οἱ θεῖοι οὐδὲν ἢ ὅτι μὴ συνῆσαν ἐκείνῳ, ὅπερ ἡμαρτημένως μὲν πάντως, ἀλλ' ἤθελε σημαίνει ὅτι δὲν συνδιέτριβον μετ' ἐκείνου; Ἵνα ἐκφρασθῇ τοῦ συγγραφέως ἡ ἔννοια, ἀνάγκη νὰ γράψωμεν οὐδὲν εἰμὴ ὅτι ἢ νὰ διαγράψωμεν τὸ μὴ. Ἡ δὲ ἔννοια εἶνε ὅτι αὐτοὶ οὐδὲν ἄλλο ἔπραττον, εἰ μὴ ὅτι συνδιέτριβον μετ' αὐτοῦ· τὰ δὲ γενναῖα πάντα ἐνηργεοῦντο διὰ τοῦ συνετωτέρου ἀδελφοῦ.

Σελ. 78, 5.

«καὶ ἐπεὶ ἄλλως τὰ τῆς κολακείας ἔδοξε.»

Οὐδὲν ὑγιὲς σημαίνει τὸ ἄλλως ἐνταῦθα οὐδὲ συμφωνεῖ πρὸς τοῦ λόγου τὴν ὑπόθεσιν· ἀλλ' εἶνε ἡ παρόραμα ἢ παραδιόρθωσις τοῦ ἀντιγραφέως ἀντὶ τοῦ μόνου ὀρθοῦ ἄλλως· διότι ἡ ἔννοια εἶνε: ἂν οὐκ ἐνόμισεν ὅτι ἱκανῶς ἐκολάκευσαν τὸν βασιλέα, προτρέπει αὐτοὺς νὰ ἐπιχειρήσωσιν ἐκ παντὸς τρόπου νὰ καταστήσωσιν ὑποχείριον αὐτοῖς τὴν βασιλείαν. (Ὁ λόγος εἶνε

περί τοῦ Ἰωάννου καὶ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν τοῦ ἄρτι ἀποθανόν-
τος αὐτοκράτορος Μιχαήλ τοῦ Δ')

Σελ. 79, 25.

«Γέγονε δὲ τούτῳ προσθήκη πρὸς τὴν τοῦ θείου διαβο-
λῆν καὶ ὁ ἀδελφὸς Κωνσταντῖνος, ὃς δὴ πρὸ πολλοῦ ἦν τῷ
Ἰωάννῃ βασκαίνων, ὅτι δὴ μόνος παρὰ τοὺς ἀδελφοὺς τῶν
πραγμάτων εἶχε (πρόσθετε τὸ ἄρθρ. τὴν) διοίκησιν, καὶ οἷον
δεσπότης αὐτῶν, ἀλλ' οὐχ ὁμογενὴς ἦν, τότε μὲν οὐχ οἷός
τε ἦν τὸ μῖσος εἰς προὔπτον ἐξενεγκεῖν.»

Οὐδεὶς, πιστεύω, ὑπάρχει ὅστις δὲν ἐννοεῖ τὸ χαλαρὸν καὶ ἀ-
σύνδετον τῆς περιόδου ταύτης, ἣν ὁ μὲν Ψελλὸς λίαν καλὴν
κατεσκεύασεν, ὁ δὲ ἀντιγραφεὺς διέφθειρε δι' ἀκαίρου. τινὸς
προσθήκης ἢ παραλείψεως ἀναγκαίου συνδέσμου. «Ὅπως ἔχει,
ἀνάγκη. νὰ λάβῃ τέλος ἡ περίοδος ἐν τῷ ὁμογενὴς ἦν» τότε
δὲ μένουσι τὰ ἐπόμενα ἀσύνδετα πρὸς τὰ προηγούμενα, οὐ-
δενὸς ὑπάρχοντος λόγου ἀποχρῶντος πρὸς παραδοχὴν τοῦ ἀ-
συνδέτου σχήματος. Πρὸς θεραπείαν τῆς κακοσυνδέτου ταύτης
περιόδου, ἀνάγκη δυοῖν θάτερον: ἢ νὰ στήξωμεν τελείαν μετὰ
τὸ ὁμογενὴς ἦν καὶ νὰ προσθέσωμεν ὡς ὅπωςδῆποτε ἐκπε-
σόντα τὸν σύνδεσμον ἀλλὰ ἢ, ὅπερ καὶ πιθανώτερον μοι φαί-
νεται, νὰ διαγράψωμεν τὸ ἦν τὸ πρὸ τοῦ τῷ Ἰωάννῃ βασκαί-
νων· καὶ τότε ἀποκαθίσταται πλήρης καὶ κανονικὴ ἡ ἐν τῇ
περίοδῳ σύνδεσις.

Σελ. 81, 24.

«Ἐντεῦθεν μῖσος αὐτῷ κατὰ τοῦ γένους παντὸς ὑπετύ-
φετο· διαλύειν δὲ αὐτοὺς εὐθύς οὐκ ἐπεχείρησεν, ἐτι δεδιώς
τὸν θεῖον.»

Τί σημαίνει ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ δὲν ἐπεχείρησε νὰ διαλύσῃ τοὺς
συγγενεῖς; πῶς διαλύει τις ἀνθρώπους, ἐὰν δὲν ἀποτελῶσιν
ὁμάδα τινὰ συνηθροισμένην ἢ ὅπωςδῆποτε ἄλλως εἶνε συνδεδε-
μένοι; Περὶ τῶν αὐτῶν εἶπεν ἀνωτέρω «καὶ οὐδὲν αὐτῷ πρᾶγ-
μα εἰ πάντας ἐν κύμα ἐκάλυψε κατασχόν». Τούτους λοιπόν,
οὓς ἐὰν ἔβλεπε διὰ μιᾶς καταποντιζομένους δὲν θὰ ἐλυπεῖτο,
δὲν εἶνε παντάπασι πιθανὸν ὅτι θὰ ἤθελεν ἀπλῶς νὰ διαλύσῃ,

δηλ. νὰ ἀποπέμψῃ, νὰ διασκορπίσῃ τῇδε κάκεισε, ἡ δ,τι ἄλλο σημαίνει τὸ ῥῆμα *διαλύω*. Ἀδιστάκτως πιστεύω ὅτι εἶνε ἡμαρτημένη ἡ ἀνάγνωσις ἢ μᾶλλον ἡ διόρθωσις τοῦ κ. Σάβα· τοῦ δὲ χειρογράφου ἡ ἔτι μᾶλλον ἐσφαλμένη γραφή *δε' αλ-λύειν* ὁδηγεῖ, νομίζω, εἰς εὑρεσιν τῆς ἀληθοῦς: *διαλλύναι*. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐπιθῶμαι, ὡς ἐκ τῶν προηγουμένων φαίνεται, νὰ καταστρέψῃ τοὺς συγγενεῖς, ἀλλὰ δὲν ἐπεχείρησεν εὐθὺς νὰ *διολέσῃ* αὐτούς, φοβούμενος τὸν θεῖον Ἰωάννην, εἰς ἧδε πατρὸς λόγον πρὸς τὸ συγγενὲς ἐπέχοντα. — Προέτινα τὸν τύπον *διολύναι*, ὡς τὸν ἀττικώτερον· ἀλλ' ὁ Ψελλὸς μεταχειρίζεται καὶ τοὺς βαρυτόνους τύπους τῶν τοιούτων ῥημάτων, οἷον ἐν σελ. 153 *διαζώνουεν*, σελ. 154 *περιζωννύων*, σελ. 164 *δεικνύειν*. Ὅστε εἶνε πιθανώτερον ὅτι καὶ ἐνταῦθα ἔγραψε *διολλύειν*, ὅπερ πολὺ πλησιέστερον πρὸς τὴν γραφὴν τοῦ χειρογράφου.

Σελ. 82, 4.

Ὁ ἄλλος θεῖος τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ Ε', ὁ Κωνσταντῖνος, μὴ δυνάμενος νὰ ὑποφέρῃ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὴν παρὰ τῷ βασιλεῖ μεγάλην ἰσχύν, πολλὰ κατεβράδιούργει καὶ ἐκ παντὸς τρόπου ἐπιυρᾷτο νὰ καταστήσῃ αὐτὸν ὑποπτον εἰς τὸν ἡγεμόνα, διὸ καὶ

«τῷ βασιλεῖ πολλάκις τὸ πρὸς ἐκεῖνον ὑποπεπτωχὸς κατω-
νειδίξε καὶ τὴν γνώμην αὐτῷ διεσάλευε.»

Τί εἶνε τοῦτο τὸ ὑποπεπτωχὸς (τὸ χειρόγραφον ἔχει *υποπε-
πτωχός*) τοῦ βασιλέως τὸ πρὸς ἐκεῖνον, τὸν Ἰωάννην, ὅπερ ὁ Κωνσταντῖνος κατωνειδίξε; Εἰς ἐμὲ μὲν ὅπως ἀσφαλὲς ἢ μᾶλλον ἀκατανόητον. Ὅστις ἀνέγνωσε τὰ ἀνωτέρω καὶ ἐνθυμεῖται ὅπως ἦτο τοῦ βασιλέως καὶ τῶν λοιπῶν συγγενῶν ὁ τρόπος πρὸς τὸν Ἰωάννην, δὴ θεώρουσαν πάντες, πλὴν Ἰωᾶν τοῦ φθονεροῦ ἀδελφοῦ Κωνσταντίνου, ὡς πατέρα, ἰδίως δὲ ὁ Μιχαὴλ, ὁ δι' αὐτὸν γενόμενος βασιλεὺς, καθ' ὑπερβολὴν ἐσέβητο καὶ οὐδὲν ἔπραττε παρὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ, θέλει ἐννοήσῃ ὅτι ἐνταῦθα πρόκειται περὶ ιδιότητος τινος τοῦ βασιλέως, ἣν ὁ Κωνσταντῖνος ἐδύνατο νὰ κατανεκδίζῃ ὡς δειλίαν, ὡς φόβον, ὡς συσταλήν.

Ἐξάγεται δὲ ἡ ἔννοια αὕτη, ἐὰν ἀντὶ τοῦ ὑποκεπετωπός, ὁπερ οὐδὲν σημαίνει προσῆκον ἐνταῦθα, γράψωμεν ὑπεκτεχός, ἐκ τοῦ ὑποπτήσσω, ὁπερ σημαίνει τὸ ἐκ φόβου ἢ δειλίας συστέλλομαι, ἔξαρώνω. Τὸ ῥῆμα τοῦτο καὶ ἀλλαχοῦ μετεχειρίσθη ὁ Ψελλός, οὐχὶ ὁμοῦ καὶ πανταχοῦ ἀλώβητον ὑπὸ τῶν ἀντιγραφέων· οἷον ἐν μὲν σελ. 147, 27 φέρεται ἀδιέφθορον «πεφύδηνται τε περὶ τοῦ τέλους καὶ πρὸς πᾶσαν ἀκοὴν δύσκολον κατεπετήχασιν», ἐν δὲ σελ. 148, 16 αἰσχιστα παρεφθάρη εἰς ἀνύπαρκτον ὅλως ῥῆμα καὶ τύπον, καὶ δυστυχῶς οὕτως ἐξεδόθη: «Ἄλλ' ὅγε αὐτοκράτωρ τὸ καταπεπτυχημέναι αὐτὸν πολλάκις τὰ πράγματα», ὁπερ διορθωτέον εἰς τὸ: μὴ κατεπετήχηναι, καθ' ἣ ἡ ἔννοια ἀπαιτεῖ, ὥς θέλομεν ἰδῆ ὅταν ἔλθωμεν εἰς τὸ καὶ ἄλλως διεφθαρμένον τοῦτο χωρίον. Ἐν δὲ σελ. 140 δις φέρεται ἀνορθογράφητον, στίχ. 7 «ὑποπτυξάντων» (γρ. ὑποπτηξάντων) καὶ στίχ. 22 «ὑποπτύσσει» (γρ. ὑποπτήσσει).

Σελ. 88, 11.

«Τοιγαροῦν ἐντεῦθεν οὐ μόνον οὐδὲν τῆς προσηκούσης αὐτῷ τιμῆς ἐρεκεν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πρακτέων διημφισβήτει.»

Ὁ λόγος εἶνε περὶ τοῦ βασιλέως Μιχαήλ, ὅστις μετὰ τι γεγονός, ὁπερ προλαβὼν διηγῆθη ὁ Ψελλός, μετέβαλε τὴν πρὸς τὸν θεῖον Ἰωάννην διαγωγὴν καὶ τοῦ λοιποῦ οὐ μόνον τὰς προσηκούσας τιμὰς δὲν ἀπένεμεν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πρακτέων, ἐν ᾧ πρότερον ἀδιστακτικῶς ἐπείθετο, τῶρα διημφισβήτει. Ἄλλ' ὅπως ἐξεδόθη τὸ χωρίον τοῦτο οὐ μόνον ταύτην, ἀλλ' οὐδεμίαν ὑγιᾶ ἔννοιαν παρέχει· διότι εἶνε φανερόν ὅτι ἐν τῷ πρώτῳ κώλῳ ἐλλείπει μὲν τὸ ῥῆμα, προστεθῆ δὲ τὸ ὅλως περιττὸν ἐρεκεν. Ἡ διόρθωσις δὲν εἶνε δύσκολος: ἀντὶ τοῦ ἐρεκεν ὁ Ψελλὸς ἔγραψεν ἀναντιρρότητος ἐρεμεν.

Ἐνταῦθα ἐπισυνάπτωμεν τὴν διόρθωσιν καὶ δύο ἄλλων σφαλμάτων, τὰ ὅποια καὶ τυπογραφικὰ ἀν' ὑποτεθῶσιν, εἶνε λίαν ἐπικίνδυνα ὥς διαστρέφοντα τὴν ἔννοιαν.

Σελ. 83 ἐν τέλει γράφεται ἐφοδοῖ ἡ ἔννοια ἀπαιτεῖ ἔξο-

δογ. Σελ. 84, 14 γράφεται «ὁ τῆς φιλίας θεσμός» διορθωτέον θεσμός.

Σελ. 85, 10.

«Ἐπεὶ δὲ ὁ δεινὸς ἐκείνος ἀνὴρ, ὡς τοῖς ὅμοις αὐτῷ μοναρχίαν κατεσκευάκει, οὐδὲν τῶν μετρίων περὶ τὴν πολιτείαν διανοεῖτο, ἀλλ' εὐθὺς ἐπεβάλλετο μεταθῆσιν πάντα καὶ μεταστήσιν πρὸς ἅπερ αὐτὸς ἐβούλετο, οὐδενὶ γοῦν τῶν ἐν τέλει εὖνουν ἐδίδου τὸ βλέμμα ἢ τὴν ψυχὴν, ἀλλ' ἐξεδειμάτου πάντας τυραννικοῖς ὁμοῦ καὶ λόγοις καὶ νύμασι.»

Ὁ δεινὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ εἶνε ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ὁ Β', ὅστις μετὰ τὴν ἐξορίαν τοῦ πανισχύρου καὶ συνετωτάτου θεῖου αὐτοῦ Ἰωάννου μετετέραπν, καθ' ἃ ἐνταῦθα διηγεῖται ὁ Ψελλός, ἐπὶ τὸ τυραννικώτερον. Ἀλλὰ τὸ χωρίον τοῦτο εἶνε οὕτω διεφθαρμένον καὶ κακῶς διεστιγμένον, ὥστε δὲν ἔννοεῖ τις τί θέλει νὰ εἴπῃ ὁ ἱστορικός· καὶ πρῶτον μὲν εἶνε παντελῶς ἀκατανόητον τὸ «ὡς τοῖς ὅμοις αὐτῷ μοναρχίαν κατεσκευάκει». ἔπειτα δὲ ἡ ἀπόδοσις τοῦ χρονικοῦ λόγου «ἐπεὶ δὲ ὁ δεινὸς κτλ.» ἥτις, ὅπως ἔχει τὸ χωρίον, ἄρχεται ἀπὸ τοῦ «οὐδενὶ γοῦν τῶν ἐν τῇ πόλει», δὲν εἶνε οὔτε λογικῶς οὔτε γραμματικῶς ὀρθή. Ὑπάρχει λοιπὸν ἀπόλυτος ἀνάγκη διορθώσεως· καὶ διορθοῦνται, νομίζω, τὸ χωρίον κάλλιστα, ἐὰν γράψωμεν ὡς ἑξῆς: «ἐπεὶ δὲ ὁ δεινὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ κατὰ γνώμην αὐτῷ μοναρχίαν κατεσκευάκει, οὐδὲν τῶν μετρίων... αὐτὸς ἐβούλετο. Οὐδενὶ γοῦν κτλ.» Πῶς τὸ γνήσιον κατὰ γνώμην ἀνεγνώσθη ὡς τοῖς ὅμοις δὲν θέλει θαυμάσῃ ὅστις ἔλαβε πειρὰν τινα τῶν νεωτέρων χειρογράφων, ἐν οἷς αἱ προθέσεις καὶ αἱ καταλήξεις τῶν ἄρθρων καὶ ὀνομάτων βραχυγραφικῶς γραφόμεναι παρέχουσι πολλάκις ἀφορμὰς παρεννοήσεων καὶ κακῶν ἀναγνώσεων.

Σελ. 87, 26.

Διηγηθεὶς ὁ Ψελλὸς τὴν πρὸς τοὺς ἀστρολόγους πίστιν τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἐλέγξας συντόμως τὰς ἐκ τῶν κινήσεων τῶν ἀστρῶν προρρήσεις τῶν μελλόντων, ἐπὶ τέλους διακόπτει τὸν περὶ τούτου λόγον διὰ τῶν ἑξῆς:

«ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὡς πλείους τὰς ἀντιρρήσεις ἔχον, ἐξ

ἐκατέρου ἀνακινεῖσθαι εἰς ἕτερον ἔλεγχον.»

Καὶ οὕτως μὲν ἐξέδωκεν ὁ κ. Σάθας τὸ χωρίον, ἐν δὲ τοῖς παροράμασι διώρθωσεν ἀνακινεῖσθω. Ἀλλὰ καὶ μετὰ ταύτην τὴν διόρθωσιν τὸ χωρίον δὲν εἶνε ὑγιές· διότι εἶνε ἀκατανόητον τὸ: ἀνακινεῖται τι ἐξ ἐκατέρου εἰς ἕτερον ἔλεγχον. Εὐτυχῶς τὸ χειρόγραφον, ἂν καὶ περιέχει ἡμαρτημένην γραφὴν ἀνακινεῖσθαι, δύναται ὁμως νὰ ὁδηγήσῃ τὸν προσεκτικὸν ἀναγνώστην εἰς εὗρεσιν τοῦ ὀρθοῦ. Νομίζω, ὅτι ὁ Ψελλὸς ἔγραψε καὶ ἔστιξε τὸ παρὸν χωρίον ὡς ἐξῆς: Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὡς πλείους τὰς ἀντιρρήσεις ἔχον ἐξ ἐκατέρου, ἀνακινεῖσθω εἰς ἕτερον ἔλεγχον, ὃ ἐ. ἀλλὰ τοῦτο μὲν (εἰ δηλονότι ἄγεται τὰ ἡμέτερα ταῖς τῶν ἄστρον κινήσεσι) ὡς πλείους ἔχον τὰς ἀντιρρήσεις ἐξ ἐκατέρου (τουτέστι ἐκ τε τῶν προτέρων καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων), ἃς ἀναβλήθῃ εἰς ἄλλον ἔλεγχον. Ὅτι τὸ ἀνατίθμει, εἰς ὃ ὑπάγεται, ὡς γνωστόν, τὸ ἀνακινεῖσθω, ἔχει ταύτην τὴν σημασίαν, τοῦ ἀναβάλλω, καταφαίνεται ἐκ τοῦ ὀλίγον κατωτέρω (σελ. 88, 5) χωρίου τοῦ Ψελλοῦ «καὶ οἱ γε δεινότεροι τούτων εἰς ἕτερον καιρὸν τὸ ἔργον ἀνατιθέασιν». Τί δὲ σημαίνει τὸ ἐξ ἐκατέρου, ὅπερ βεβαίως πρὸς τὰ προηγούμενα πρέπει νὰ συναφθῇ, ὑπεμφαίνεται, νομίζω, ἐκ τινος προηγουμένου χωρίου (σελ. 87, 15) αὐτε γὰρ γεωμετρικαῖς (προσθετέον τὸ ἀνάγκαις ἐκ τοῦ χειρογράφου, καθ' ὃ βεβαιοῖ ὁ κ. E. Miller ἐν τῷ *Journal des Savants*) τὴν περὶ ταῦτα ἀπόδειξιν προειλήφεισαν, οὔτε μὴν προέγνωσαν, ὃ ἐ. οὔτε θεωρητικῶς πρόσλαβον τὴν περὶ ταῦτα ἀπόδειξιν (ἐκ τῶν προτέρων ἀπέδειξαν), οὔτε ἐπληθύνευσαν αἱ προγνώσεις αὐτῶν (ἐκ τῶν ὑστέρων).

Σελ. 88, 1. Τὸ ἐσφαλμένον τῷ μεγάλῳ τολμήσαντι διορθώ-
τέον τῷ μεγάλα τολμήσαντι. Καὶ κατωτέρω ἐν στίχῳ 17.
τὸ «οἷς προὔτετραπτο τὰ ἐπ' ἐκείνῃ τολμηθησόμενα» γρα-
πτέον «οἷς προὔπιπτετραπτο τὰ ἐπ' ἐκείνῃ τολμηθησόμενα».

Σελ. 89, 2.

Ἀλλὰ καὶ σὺ με ὡς ἤδη γε καταφιλῶν καὶ ἀγκαλιζόμενος, σῶζοιο, ἔλεγες, παιδίον κτλ.

Αἱ τρεῖς λέξεις ὡς ἤδη γε οὐδεμίαν προσήκουσαν ἔννοιαν ἔχουσιν ἐν τῷ παρόντι χωρίῳ καὶ ὑποπτεύω ὅτι εἶνε κακῇ ἀνάγνωσις καὶ παραφθορά τῆς γνησίας γραφῆς : ὡς ἡδίστα.

Διότι σελ. 10.

«δέδοικα γὰρ μὴ καὶ θηροὶ βρώμα προθήσουσιν ἢ κύματα θαλασσίῳ καλύψουσιν.»

Τὴν ἀνόητον ταύτην γραφὴν τοῦ χειρογράφου διορθώνει ὁ κ. Σάθας ἐν τῇ ὑποσημειώσει *κύματα θαλάσσια*. Περσφόρη κατὰ τὴν διόρθωσιν ὑπὸ τῆς νεοελληνικῆς συντάξεως καὶ δὲν παρετήρησεν ὅτι ὁ Ψελλὸς, ἂν ἤθελε τοῦτο νὰ ἐκφράσῃ, θὰ ἔγραφε κατὰ τὴν Ἀττικὴν σύνταξιν *κύματα θαλάσσια καλύψει*. Ὁθεν γραπτέον ἀναντιρρήτως *κύματι θαλασσίῳ*.

Σελ. 90, 20.

Εἰπὼν προλαβόντως ὁ Ψελλὸς ὅτι αὐτὰ ἐντεῦθεν καὶ ὁ λόγος ἐλάττων πρὸς τὴν τῶν πεπραγμένων διήγησιν καὶ ὅτι οὔτε ποιητῆς οὔτε ρήτωρ οὔτε φιλόσοφος «εἰπεῖν τι μετρίως τῶν τηλικαῦτα πραχθέντων ἰσχύσειαν», ἐπάγει χαρακτηριστικὰ τινα τῆς ἐνεργείας ἐκάστου αὐτῶν ὅθεν καὶ περὶ τοῦ ρήτορος λέγει

«ὃ δὲ μεγαλοφύεστερον τοὺς λόγους πράττων καὶ ἀρμονικῶς συντιθεῖς καὶ περ ἰσάζων τῷ μεγέθει τῆς πράξεως.»

Εὐνόητον εἶνε ὅτι ὁ ρήτωρ δὲν πράττει, ἀλλὰ λέγει κυρίως, ἔτι δὲ ὀλιγώτερον τοὺς λόγους πράττει· εἶνε λοιπόν, πιστεύω, ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας ὅτι ὁ Ψελλὸς δὲν ἔγραψε τὸ ἀτοπον *πράττων*, ἀλλὰ τὸ *πλάττων*, ὅπερ δὲν λέγεται περὶ τῶν μύθων μόνον καὶ τῶν τοιούτων πλασμάτων, ἀλλὰ καὶ περὶ ἄλλων συνθέσεων ἐξ ἀληθοῦς καὶ πραγματικῆς ὕλης, ὅταν αἱ συνθέσεις αὗται γίνωνται μετὰ τινος τέχνης· ἰδίως δὲ περὶ τῶν λόγων τῶν κεκαλλιεπημένων καὶ ρητορικοῖς σχήμασι κεκοσμημένων λέγεται τὸ ῥῆμα *πλάττω*, οἷον παρὰ Πλάτωνι, Ἀπολ. Σωκρ. 17 «ὥσπερ μειρακίῳ πλάττοντι λόγους εἰς ὑμᾶς εἰσέναι». Ὅτι δὲ τὸ *πλάττω* εὐκολώτατα συγχέεται πρὸς τὸ *πράττω*, ἀποδεικνύουσι καὶ ἄλλα χωρία τῆς χρονογραφίας τοῦ Ψελλοῦ, οἷον τὸ ἐν σελ. 114, 10, ἐν ᾧ ὡσαύτως κακῶς γράφεται *πράττων*

ἐντὶ τοῦ πλάττων, «οὐχ ἱστορίαν ποιῶν, ἀλλὰ πράττων ὅσπερ ἐπὶ σκηνῆς πράγματα». Τὰ ἐπὶ σκηνῆς πράγματα δὲν πράττονται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ αὐτῶν, ἀλλὰ πλάττονται· καὶ τὸ ἐν σελ. 141 ἐν τέλει, «καὶ πολλῶν οὕτω πραττομένων λόγων», ἔνθα ὡσαύτως γραπτέον πλάττομένων. Τὸ δ' εὐθύς ἐπόμενον «καὶ περ ἱσάζων τῇ μεγέθει τῆς πράξεως» τίνα λόγον ἔχει ἐναντιώσεις; Οὐδένα βεβαίως καὶ ἀνάγκη ὡς τάχιστα νὰ διορθωθῇ εἰς τὸ μόνον ἀληθὲς καὶ καρισάζων. Τὸ ῥῆμα παρισάζω εἶνε τοῦ παρηκμακός· ἐλληνισμοῦ.

Σελ. 93, 23.

«Ἐπεὶ δὲ λαμπρὰ ἡ ἀποστασία ἐγένετο, καὶ ὁ δῆμος κατὰ λόχους συνήσαν, καὶ ἀξιόλογος ἡ παραβολὴ ἐγένετο» κλ.

Οὐδεμίαν ἔχει ἐνταῦθα προσήκουσαν ἔννοιαν ἡ παραβολή· ὁ λόγος εἶνε περὶ τῆς εἰς μάχην παρασκευῆς καὶ παρατάξεως. Τοῦτο δὲ γνωστὸν ὅτι λέγεται παρεμβολή, καὶ οὕτως ἐνταῦθα γραπτέον. Αὐτὸς οὗτος ὁ δῆμος ὁ ἀποστατήσας καὶ κατὰ λόχους συνελθὼν λέγεται κατωτέρω, σελ. 94, 18 «παρεμβάλλοντες».

Σελ. 95, 27.

Ἡ σελὶς αὕτη πολλὰ περιέχει ἁμαρτήματα εὐκόλως διορθούμενα· ἡμεῖς θέλομεν διορθῶσθαι τὸ τελευταῖον, ἔνθα ὁ λόγος περὶ τῆς Θεοδώρας, ἀδελφῆς τῆς βασιλίσσης, ἣν αὕτη ἐξεδίωξε τῶν ἀνακτόρων, τὸ μὲν αὕτῃ βασκαίνουσα,

«ἅμα δὲ καὶ τινῶν λογοποιῶν ἐπ' αὐτὴν διαυχόντων τὸ στόμα.»

Τὸ χειρόγραφον φέρει τὴν γραφὴν διαυχόντων· ὁ δὲ κ. Σάθας ἔγραψεν ὡς ὀρθότερον δῆθεν τὸ διαυχόντων· ἀλλ' ὅπως δὲν ὑπάρχει τὸ διαύχω, οὕτως οὐδὲ τὸ διαυχάω· διαυχέω μόνον εὐρίσκεται ἐν τοῖς λεξικοῖς. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἶνε παντάπασιν ἐνταῦθα ἀνάρμοστον· τοῦ δὲ χειρογράφου ἡ ἁμαρτημένη γράφῃ ὁδηγεῖ, νομίζω, ἀσφαλῶς εἰς τὴν ὀρθὴν διαουιόντων. «Διανοίγω τὸ στόμα ἐπὶ τινα» εἶνε φράσις ὅλως ἑλληνικὴ καὶ ἀρμυδιωτάτῃ εἰς τὴν προκειμένην περίστασιν.

Σελ. 99, 8.

«πρῶτα μὲν κατητιώμην ἡρέμα τὸν νοβελίσσιμον ἐπ' ἀλλοις τε δὴ καὶ ὅτι συγκοινωνεῖν τῷ βασιλεῖ εἴλετο ἐπὶ τῆς βασιλίδι κακώσεως.»

Τίς δύναται νὰ ἐννοήσῃ τὰ τελευταῖα ἢ ἐλληνικῆς συντάξεως μετέχοντα νὰ θεωρήσῃ; Ἡ ἀσάφεια τῶν καταλήξεων διὰ σημείων γραφομένων καὶ ἡ παράλειψις ἐνὸς ἄρθρου κατέστησαν οὕτω τερατώδες τὸ χωρίον. Ὁ Ψελλὸς βεβαίως ἔγραψεν ἐπὶ τῇ τῆς βασιλίδος κακώσει. (ἀκολουθεῖ)

ΚΡΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ.

ΜΕΡΟΣ ΟΓΔΟΟΝ.

§ 1. ὑποκαταβάς — ἐπικαταβάς.

Εὐσέβ. Εὐαγγ. Ἀποδ. Ι', γ', 19 «οἷς ἐξῆς ἐπικαταβάς αὐτὴς πένητα καὶ πτωχὸν ἑαυτὸν ὀνομάζει».

Ἀνεκδοιάστως ἀποφαινόμεθα ὅτι οὐχὶ ἙΠΙΚαταβάς ἀλλ' ὙΠΟκαταβάς ἔγραψεν ὁ Εὐσέβιος, ὡς ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ Προπαρασκευῇ ΙΑ', ι', 9 «εἴθ' ὑποκαταβάς ἐπιλέγει» καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἱστορίᾳ Ε', η', 6 «καὶ ὑποκαταβάς περὶ τοῦ αὐτοῦ φάσκει» καὶ Ε', ιζ', 2 «ὑποκαταβάς δὲ ἐν ταύτῳ τοῖς κατὰ τὴν καινὴν διαθήκην προπεφητευκότας καταλέγει» καὶ Ε', ιη', 3 «καὶ περὶ προφητῶν δὲ αὐτοῦ ὑποκαταβάς οὕτω γράφει» καὶ Ε', ιη', 5 «αὐτὸς δὲ ὑποκαταβάς περὶ τινος τῶν κατ' αὐτοὺς ὁμολογητῶν ταυτά φησιν».

Ποιεῖται δὲ χρῆσιν ὁ Εὐσέβιος καὶ τῆς ἀνευ τῆς προθέσεως ΚΑΤΑ μετοχῆς, οἷον Εὐαγγ. Προπ. Θ', δ', 6 αταῦτα εἰπὼν τ-ποδὸς ὅτι καὶ Ἀλεξάνδρῳ τῷ βασιλεῖ συνεστρατεύσαντο καὶ μετὰ ταῦτα τοῖς διαδόχοις αὐτοῦ μεμαρτύρηκεν. Θ', ζ', 4 «ἐπὶ

πρὸς τούτοις ἐξῆς ὑποβάς τάδε φησί». Θ', κβ', 7 «εἴτα ὑποβάς περὶ τῆς περιτομῆς». Θ', λ', 16 «εἴτα ὑποβάς περὶ τοῦ φανέντος ὀρνέου διεξέρχεται». Γ', δ', 22 «καὶ ὑποβάς ἐξῆς ἐπιλέγειν». ΙΑ', ι', 12 «εἴτα ὑποβάς φησιν». Πρβ. καὶ ΙΑ', ιγ', 3. 19, κτλ.

Ἐξ ἄλλων συγγραφέων παραδείγματα τῶν μετοχῶν ὑποκαταβάς καὶ ὑποβάς κατελέξαμεν ἐν τῇ Ἑφημερίδι τῶν Φιλομαθῶν ἔτ. ΚΕ', σελ. 325.

§ 2. ὑποκρίνεσθαι — ἀποκρίνεσθαι.

Σχολ. Ἰλ. σελ. 37, 25 Βεκκ. α'Ο δ' ὄνειροπόλος ἐμπειρὸς ἐστιν ἀποκρίνεσθαι ὀνειράτα, ὥσπερ Πηνελόπη τὸν Ὀδυσσεά — ἐπερωτᾷ ἐνύπνια διελέσθαι καὶ σαφηνίσαι».

Τὴν αὐτὴν γραφὴν εὐρίσκομεν καὶ ἐν τῇ τοῦ Δινδορφίου ἐκδόσει τῶν εἰς τὴν Ἰλιάδα Σχολίων Τόμ. Γ', σελ. 68, 27.

Ἄλλ' εὐκόλως τις πείθεται ὅτι τὸ ὑγιῶς ἔχον εἶνε α'Ο δ' ὄνειροπόλος ἐμπειρὸς ἐστιν ὙΠΟκρίνεσθαι ὀνειράτα» ἐνθυμούμενος ὅτι τὸ διαίρεισθαι καὶ σαφηνίζειν ἦτοι τὸ ἐξηγεῖσθαι ὀνειράτα ἢ ὀνείρους λέγεται ἑλληνιστὶ ὑποκρίνεσθαι ὀνειράτα ἢ ὀνείρους, οὐχὶ ἀποκρίνεσθαι, οἷον Ἀριστοφ. Σφ. 52 :

εἴτ' οὐκ ἐγὼ δοὺς δὴ ὁβολῷ μισθώσομαι

οὕτω δ' ὑποκρινόμενον σοφῶς ὀνειράτα ;

Ἀλκίφρ. Ἐπιστ. Γ', νθ', 1 «παρ' ἓνα τινὰ τῶν τὰ πινάκια παρὰ τὸ Ἰακχεῖον προτιθέντων καὶ τοὺς ὀνείρους ὑποκρίνεσθαι ὑπισχνουμένων βούλομαι ἐλθὼν τὰς δύο ταύτας δραχμὰς — καταβαλὼν τὴν φανεῖσαν ὅψιν μοι κατὰ τοὺς ὕπνους διηγήσασθαι». Ἀρτεμίδ. Ὀνειρ. Α', 9 «ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον τῷ τ' ἰδόντι τὸν ὄνειρον καὶ τῷ ὑποκρινομένῳ» (Πρβ. καὶ Α', 22 καὶ 65 καὶ 72). Φέρεται δὲ καὶ ἐν τοῖς Ἱπποκρατείois Τόμ. Γ', σελ. 583 «ἐγὼ μὲν οὖν ἀναστὰς ὑπεκρινάμην ἑμαυτῷ τὸ ὄναρ» καὶ παρὰ Φιλοστράτῳ σελ. 89 «οἱ γοῦν ἐξηγηταὶ τῶν ὄψεων, οὓς ὄνειροπόλους οἱ ποιεῖται καλοῦσιν, οὐκ ἂν ὑποκρίνοιτο ὅψιν οὐδεμίαν μὴ πρότερον ἐρόμενοι τὸν καιρὸν, ἐν ᾧ εἶδεν». Πρβ. καὶ Γαλην. Τόμ. Α', σελ. 35 «πρῶτον μὲν ὑποκριναμένου καλῶς τὸν χρησμόν».

Ἔτι δὲ τὸ ῥῆμα ὑποκρίνεσθαι παρελαμβάνετο ἐνίοτε ὑπὸ τῶν

Ἑλλήνων ἀντὶ τοῦ ἐξηγεῖσθαι, οὕτω καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ παρηγμένον ὄνομα ὑποκριτής ἀντὶ τοῦ ἐξηγητής, ὡς Δουκ. Ἀληθ. Ἰς. Β', 33 «οὗ προεστῆκει προφητεύων Ἀντιφῶν ὁ τῶν ὄνειρων ὑποκριτής» καὶ Ἐνυπν. 17 «μὴ ὄνειρων ὑποκριτὰς τινας ἡμᾶς ὑπέιληφεν;». Ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Πολυδεύκου βιβλ. Ζ', 188 καὶ 189 μνημονεύεται οὐ μόνον τὸ ὄνειράτων ὑποκριταὶ ἀλλὰ καὶ τὸ τερῶν ὑποκριταί. Πρβ. καὶ Πλάτ. Τιμ. σελ. 72, 6' «ὅτι τῆς δι' αἰνιγμῶν οὗτοι φήμης καὶ φαντάσεως ὑποκριταί». Παρ' Ἡσυχίῳ φέρεται καὶ ἡ Ὑποκριτής: μάντις.

Ἐν Ὀδυσσεΐας Τ ἀναγινώσκεται στίχ. 535 :

ἀλλ' ἄγε μοι τὸν ὄνειρον ὑποκρίνασθαι δεικνόν.

καὶ στίχ. 555 :

ὦ γύναι, οὗ πως ἔστιν ὑποκρίνασθαι δεικνόν.

ἐν δὲ Ἰλιάδος Ε φέρεται στίχ. 150 :

τοῖς οὐκ ἐρχομένοις ὁ γέρων ἐκρίνατ' ὄνειρους.

Εὐστάθ. σελ. 532, 39 «Καὶ σημείωσαι ὅτι τὸ ἐκρίνατ' ὄνειρους συντίθησι τὸν παρὰ ταῖς ὕστερον ὄνειροκρίτην, ὡς εἶναι ταῦτόν τὸ ὄνειροπόλος καὶ τὸ ὄνειροκρίτης, καὶ ὅτι παθητικῶς εἶπεν ἐκρίνατο ἀντὶ τοῦ ἐκρινεν, ὃ καὶ αὐτὸ διάκρισιν τινα δηλοῖ τῆς κατὰ τὸ ὄναρ συγχύσεως διευκρινουμένης τῷ ὄνειροπόλῳ, ὃς καὶ λύειν ὄνειρον λέγεται οἷα συνδεδεμένον καὶ οὕτω καμπύλον καὶ ἀδιευκρίνητον». Πρβ. καὶ σελ. 1877, 3 «Τὸ δὲ ὑποκρίνασθαι δεικνόν τὸν ὄνειροκρίτην συντίθησι».

Ὡς δ' ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις κεῖται πλημμελῶς ἈΠΟκρίνεσθαι ἀντὶ τοῦ ὙΠΟκρίνεσθαι, οὕτως ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ἡσυχίου ἡ Ὑποκρίνοιτο : ἀποκρίνοιτο. Ἐνθεν καὶ ἈΠΟκριτής, ὁ ἀποκρινόμενος πρὸς τὸν χορόν» ἀντὶ τοῦ ὙΠΟκριτής.

§ 3. ἀπ' αὐτοῦ — ὑπ' αὐτοῦ.

Γάλην. Τόμ. ΙΑ', σελ. 510 Ἀριστοτέλους μὲν καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ θερμὸν ὑπολαμβάνοντων εἶναι τὸν ἀέρα, τῶν δ' ἀπὸ τῆς στοᾶς ψυχρόν» καὶ Τόμ. ΙΗ', α', σελ. 258 αὐτῶν Πλάτων ἅμα τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πᾶσιν, οὕτως Ἀριστοτέλης ἅμα τοῖς ἐκ τοῦ πε-

μπατότου, οὕτω Ζήνων καὶ Χρύσιππος ἅμα τοῖς ἄλλοις στωϊκοῖς ἐγίνωσκον».

Παντί, νομίζομεν, φανερόν ὑπάρχει ὅτι πλημμελῶς καὶ ἀδιανοήτως ἀναγινώσκειται ἐν τοῖς προκειμένοις χωρίοις τῶν ὙΠ' αὐτοῦ καὶ τοῖς ὙΠ' αὐτοῦ, οὐδαμῶς δὲ δύσκολον εἶναι καὶ εἶρη τις τὴν ἀληθῆ γραφὴν, οὕσαν τῶν ἈΠ' αὐτοῦ καὶ τοῖς ἈΠ' αὐτοῦ.

Οὐκ ὀλίγα δ' ἀπαντῶσι παρὰ τῷ Γαληνῷ παραδείγματα τῆς κατὰ τρόπον ἐχούσης ἐκφορᾶς, οἷον Τόμ. Β', σελ. 88 «καὶ ταῦτ' Ἐρασίστρατος οὐκ οἶδεν, ὃν οὐδὲν λανθάνει, εἴπερ ὅλως ἀληθεύουσιν οἱ ἀπ' αὐτοῦ φάσκοντες ὁμιληκέναι ταῖς ἐκ τοῦ περιπάτου φιλοσόφοις αὐτόν» καὶ Τόμ. Ε', σελ. 638 «οὐ μὴν ὅπως γε τὴν θέσιν ἢ τὸ μέγεθος ἢ τὸ διάστημα γνωρίζομεν ἐκαστου τῶν αἰσθητῶν εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης ἀλλὰ καὶ συλλογίζόμενα περὶ τὸ δόγμα πολλοὶ τῶν ἀπ' αὐτοῦ κατάφωροι γίνονται ψευδόμενοι» καὶ Τόμ. Η', σελ. 319 «ὅπως δὲ ἀναπτύσσεται τὸ πῦρον τοῦτο τὴν ἀρχὴν οὐδ' ἐπεχείρησεν εἰπεῖν, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ἀπ' αὐτοῦ τις» (Πρβ. καὶ σελ. 653 καὶ σελ. 660 καὶ σελ. 724 καὶ σελ. 726) καὶ Τόμ. Ι', σελ. 52 «οἱ δ' ἀπ' αὐτοῦ πάντες ἄνω καὶ κάτω στρέφονται» καὶ σελ. 273 «ἀλλὰ μὴν οὐδ' αὐτὸς ὁ Θεσσαλὸς οὐδὲ τῶν ἀπ' αὐτοῦ τις τολμήσειεν ὦν εἰπεῖν κτέ.» καὶ σελ. 379 «καὶ νῦν ὁρῶμεν σχεδὸν ἅπαντας τοὺς ἀπ' αὐτοῦ φλεβοτομοῦντας» καὶ Τόμ. ΙΑ', σελ. 742 «Θεσσαλὸς δὲ καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ σχεδὸν ἅπαντες—συγχέουσι καὶ τὰς προσηγορίας καὶ τὰ πράγματα» καὶ Τόμ. ΙΗ', α', σελ. 271 «μήτ' αὐτοῦ τοῦ γεννήσαντος τὰς κινήτητας Θεμίσωνος μήτε τῶν ἀπ' αὐτοῦ μηδενός». Πρβ. καὶ Τόμ. Β', σελ. 652 «ἐπεὶ δὲ τὰ τοῦ Χρυσίππου βιβλία περὶ παθῶν ἦν γεγραμμένα καὶ οἱ ἀπ' ἐκείνου εἶπον ὡς ἐν ἐκείνοις ἀπέδειξεν ὁ ἀνὴρ ἐν τῷ λογιστικῷ τῆς ψυχῆς εἶναι τὰ πάθη, κτέ.»

Λέγεται δ' ὑπὸ τοῦ Γαληνοῦ καὶ οἱ ἀπ' Ἀθηναίου (Τόμ. Α', σελ. 459 καὶ Τόμ. Η', σελ. 755), τῶν ἀπ' Ἀθηναίου (Τόμ. Α', σελ. 522 καὶ Τόμ. Ι', σελ. 929), τοῖς ἀπ' Ἀθηναίου (Τόμ. Η', σελ. 749), οἱ ἀπ' Ἀσκληπιάδου (Τόμ. Β', σελ. 44), τοῖς

ἀπ' Ἀσκληπιάδου (Τόμ. Η', σελ. 757), οἱ ἀπ' Ἐρασιστράτου (Τόμ. Β', σελ. 128 καὶ Τόμ. ΙΣ', σελ. 41), οἱ ἀπὸ Θεσσαλοῦ (Τόμ. Ι', σελ. 352), τῶν ἀπὸ Θεσσαλοῦ (Τόμ. Γ', σελ. 228 καὶ Τόμ. ΙΣ', σελ. 624), οἱ ἀπὸ Θεσσαλοῦ καὶ Θεμίσωνος (Τόμ. Ι', σελ. 76), τοὺς ἀπὸ Χρυσίππου (Τόμ. Β', σελ. 473), τοὺς ἀπὸ Μωϋσοῦ καὶ Χριστοῦ (Τόμ. Η', σελ. 657) καὶ οἱ ἀπὸ ΤΟΥ Θεσσαλοῦ (Τόμ. Ι', σελ. 262 καὶ 349 καὶ 410 καὶ 932), τοῖς ἀπὸ ΤΟΥ Θεσσαλοῦ (Τόμ. Ι', σελ. 305), οἱ ἀπὸ ΤΟΥ Χρυσίππου (Τόμ. ΙΑ', σελ. 197). Ἔτι δὲ ὁ τῶν ἀπ' Ἀθηναίου χορὸς (Τόμ. Ζ', σελ. 295).

Καὶ οἱ ἄκρῳ δὲ δακτύλῳ γραμμάτων γεγευμένοι νοῦσιν εὐκόλως ὅτι οἱ ἀπ' Ἀσκληπιάδου, οἱ ἀπ' Ἐρασιστράτου, κτλ. εἶνε οἱ μαθηταὶ καὶ ὁπαδοὶ ἢ θιασῶται τοῦ Ἀσκληπιάδου, τοῦ Ἐρασιστράτου, κτλ. οἱ ἀκολουθοῦντες τοῖς δόγμασιν ἢ τῇ αἵρεσει τοῦ Ἀσκληπιάδου, τοῦ Ἐρασιστράτου, κτλ., οἱ ἄλλως προσαγορευόμενοι Ἀσκληπιάδαιοι καὶ Ἐρασιστράτειοι. Πρὸς Γαλην. Τόμ. Β', σελ. 67 αὐτῶν δὲ νεωτέρων ὅσοι τοῖς τούτων ὀνόμασιν ἑαυτοὺς ἐσίμνυναν Ἐρασιστρατεῖους τε καὶ Ἀσκληπιαδεῖους ἐπονομάσαντες—κατὰ πολλὴν σχολὴν ἀναίσχυντα σοφίσματα συνέθεσαν καὶ Τόμ. Η', σελ. 744 αὐτὸς Ἡρόφιλος αὐτὸς φησὶ καὶ πάντες οἱ ἀπ' αὐτοῦ κληθέντες Ἡροφίλειοι καὶ Τόμ. ΙΘ', σελ. 13 ἀκούσας δ' ὅτι δούλους ὀνομάζω τοὺς ἑαυτοὺς ἀναγορεύσαντας Ἰπποκρατεῖους ἢ Πραξαγορεῖους ἢ ὅλως ἀπὸ τινος ἀνδρὸς—δεύτερον ἤρετο.

Ὡς ποικίλης χρήσεως παράδειγμα μνημονεύομεν τὸ ἐν Τόμ. Η', σελ. 787 κείμενον αὐερίσκοντες οὖν τοὺς μὲν Ἡροφίλειους σχεδὸν ἅπαντας αἰσθητὴν εἶναι λέγοντας, τοῦ δὲ περὶ τὸν Ἐρασιστράτου χοροῦ τοὺς μὲν ὁμολογοῦντας τοὺς δ' ἀρνούμενους, καὶ τρίτους τοὺς ἀπ' Ἀθηναίου τοῦ Ἀτταλέως, ὧν εἰς ἦν καὶ Ἀγαθῖνος, ὡσαύτως πρὸς ἀλλήλους διαφερομένους, κτέ.». Πρὸς καὶ Τόμ. Α', σελ. 522 ἀπρὸς δὴ τοὺς τοιούτους λόγους ἀπομαχόμενοι τινες τῶν ἀπ' Ἀθηναίου τοῦ Ἀτταλέως ὁμῶς χωροῦσιν οὔτε κατὰστασιν ὑγρὰν καὶ θερμὴν μέμφεσθαι λέγοντες οὐδ' εὐρεθῆναι τι νόσημα φάσκοντες ὑγρὰν καὶ θερμὴν καὶ σελ. 523

κοί μὲν δὴ τῶν ἀμφὶ τὸν Ἀθηναίων λόγοι τοιοῦδε». Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον λέγει καὶ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς σελ. 433 «ἐν ταῦθα φυσικὴν ἡγούνται τὴν πίστιν οἱ ἀμφὶ τὸν Βασιλεῖδην» καὶ σελ. 434 «οἱ δὲ ἀπὸ Οὐαλερτίου τὴν μὲν πίστιν τοῖς ἀπλοῖς ἀπονέμειντες ἡμῖν, κτέ.» καὶ ἔτι φασὶν οἱ ἀπὸ Βασιλείδου πίστιν ἅμα καὶ ἐκλογὴν οἰκίαν εἶναι καθ' ἕκαστον διάστημα». Παρατηρητέον δ' ὅτι οἱ ἀπὸ Βασιλείδου καὶ οἱ ἀπὸ Οὐαλερτίου ὀνομάζονται ὑπὸ τοῦ Κλήμεντος καὶ Βασιλειδιανοί (οἱ Βασιλειδιανοί) καὶ Οὐαλερτιανοί (οἱ Οὐαλερτιανοί) σελ. 510 καὶ σελ. 972-5. Πρβ. καὶ Καρποκρατιανοί, κτλ., περὶ ὧν ἀκριβῶς ἀλλαχοῦ.

Καὶ διὰ μὲν τῆς προθέσεως ἈΜΦΙ ἢ ΠΕΡΙ παρίστανται οἱ μαθηταὶ ἡ ὁπαδοὶ ὡς κύκλον τινὰ καὶ χορὸν ἀποτελοῦντες περὶ τὸν διδάσκαλον ἢ ἀρχηγὸν τῆς αἵρέσεως, διὰ δὲ τῆς ἈΠΟ ὡς προερχόμενοι τρόπον τινὰ ἢ ὁρμώμενοι ἀπ' αὐτοῦ, καθάπερ ἀποβλαστήματα ἐκ στελέχους ἢ ῥύακες ἐκ ποταμοῦ. Γνωστὸν δ' ἄλλως ὑπάρχει ὅτι οἱ μαθηταὶ καὶ ὁπαδοὶ θεωροῦνται πολλάκις ὡς παῖδες καὶ θρέμματα τῶν διδασκάλων καὶ αἵρεσιάρχων. Ἀναγινώσκεται δὲ παρὰ τῷ Γαληνῷ Τόμ. Η', σελ. 757 «αὐτὸς μὲν γάρ ὁ Ἀσκληπιάδης τὸν μὲν σφυγμὸν εἶναι συστολὴν καὶ διαστολὴν καρδίας τε καὶ ἀρτηριῶν, οὐκ ὀλίγοι δὲ τῶν ἀπ' αὐτοῦ ΓΙΝΟΜΕΝΩΝ προστιθέασιν οὐχ ἅπαξ ἀλλὰ πολλάκις γιγνομένην κατὰ μίαν εἰσπνοήν», οὗ ὀρθότερον ἴσως τὸ ἐν σελ. 759 φερόμενον «τὸ γάρ ται θαυμασίον τοῦτ' ἔστιν, ὅτι μὴ μόνον (οἱ) ἀπὸ διαφερουσῶν αἵρέσεων ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἀφ' ἐνὸς ἀνδρός ἈΝΑΓΟΜΕΝΩΝ οἱ πλεῖστοι διεφώνησαν, ἔνοι δὲ καὶ δύο καὶ τρεῖς ὄρους ἔγραψαν, ὥσπερ Ἀπολλώνιος ὁ ἀπὸ Στράτωνος». Πρβ. Πλούταρχ. Ἠθικ. σελ. 592, ἐ «τί δ', εἶπεν, Ἐπαμεινώνδας οὐ συμβάλλεται γνώμην ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἀναγόμενος ἡμῖν;» καὶ Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 259, 1 «πάλιν ἐπεὶ οἱ σφᾶς αὐτοὺς κριτήριον λέγοντες τῆς ἀληθείας ἀπὸ διαφώρων αἱρέσεων ἀνάγονται καὶ παρ' αὐτὸ τοῦτο διαφωνοῦσιν ἀλλήλοις, δεῖ κτέ.»

Ἐν τέλει παρατηροῦμεν ὅτι σπανίως γίνεται χρῆσις τῆς ἘΚ προθέσεως, οἷον Γαλ. Τόμ. ΙΘ', σελ. 254 «ὡς Ζήνων καὶ οἱ ἘΞ

αὐτοῦ». Σημειώσεως δ' ἄξιον εἶναι τὸ ἐν Τόμ. ΙΕ', σελ. 306 γρ. γραμμένον «πάντες ὀλίγου δεῖν τὴν φύσιν ὡς τεχνικῇ ὑμνοῦσι καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ περιπάτου καὶ οἱ ΚΑΤΑ Ἱπποκράτην» οἱ δὲ περὶ τὸν Ἑρασίστρατον οὐκ αἰεὶ τοῦτο λέγουσιν». Πρβ. καὶ Τόμ. ΙΣ', σελ. 367 «ὅν ὑαλώδη ἐκάλουν οἱ ΚΑΤΑ Πραξαγόραν».

§ 4. *καλλίαν*—*κάλλιστον* ἢ *καλιάν*.

Τρύφ. περὶ Τρόπ. Β', 15 αὖς ὅταν τὴν χολὴν ἡδεῖαν λέγωμεν καὶ τὰς Ἑρινύας Εὐμενίδας καὶ Χάρωνα τὸν λύπης ποιητὴν καὶ τὸν δυσειδῆ, πίθηκον *κάλλιστον* καὶ τὴν σκαιὰν εὐνυμον καὶ τοὺς ἄλλας ἡδυντῆρας» καὶ Κοκόνδρ. περὶ Τρόπ. 6 «καθάπερ εἰώθαμεν τὰς Ἑρινύας (Εὐμενίδας) καλεῖν καὶ σημανὰς θεάς καὶ Μελιτώων (Γρ. *Μελιτώδη*) τὴν Περσεφόνην καὶ *καλιάν* τὴν πίθηκον καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια».

Μετατυπούμεν τὸ *κάλλιστον* καὶ *καλιάν* εἰς τὸ *καλλίαν* θαυμάζοντες ὅτι ὁ Σπέγγελος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἑλλήνων Γητόρων Τόμ. Γ', σελ. 204, 17 καὶ σελ. 233, 19 δὲν ἐπηνόρθωσι τὰς προφανῶς ἡμαρτημένας ἀναγνώσεις, ἄλλως τε καὶ σωζομένης ἐν ἐνὶ τῶν τοῦ Τρύφωνος κωδίκων τῆς ὀρθῆς γραφῆς *καλλίαν* (ἴδε Οὐάλλιον Ῥητ. Ἑλλ. Τόμ. Η', σελ. 756).

Οὐκ ὀλίγοι δὲ τῶν παλαιῶν παρατήρησαν ὅτι ὁ πίθηκος ὠνομάζετο κατ' εὐφημισμὸν ἢ κατ' ἀντίφρασιν *καλλίας*, οἷον

Γαλην. Τόμ. ΙΗ', 6', σελ. 236 αὐθιγὲς ἄνθρωποι λέγονται μὲν καὶ οἱ κακοήθεις ἐν ὑποκρίσει τινί, καθάπερ καὶ ὁ πίθηκος *καλλίας*, λέγονται δὲ καὶ οἱ ἐπαινετὸν ἔχοντες τὸ ἥθος καὶ σελ. 644 αὐθιγέστερον δὲ εἶπεν οὐ κατὰ τὸ κύριον τοῦ εὐθους σημαίνονμενον, ἐν ᾧ δηλοῦται τὸ εὖ ἔχον ἥθος· εἰ γὰρ ἡλίθιος εὐθὺς ὁμοίως λέγεται τῇ τε γλυκεῖᾳ καὶ τῷ *καλλίᾳ*, γλυκεῖαν μὲν τὴν σὺν ὀνομαζόντων τῶν ἀνθρώπων, ὅταν εὐθὺς τοῖς θεοῖς, εὐφημίας ἕνεκα, *καλλίαν* δὲ τὸν πίθηκον, ἐπεὶ δὴ καὶ τούτου τὴν προσηγορίαν φυλάττοντες λέγουσιν, ὥσπερ καὶ Καλλίμαχος ἔφη πρὸ μιῆς ὥρας θηρίον οὐ λέγεται». Ἀντὶ τοῦ ἐν ὑποκρίσει τινὶ ἀναγνωστέον ἴσως ἐν ὑποκρίσει τινί, τουτέστιν ἐν ὑποκρισμῷ τινὶ ἦτο κατὰ τινα εὐφημισμὸν, τρεπτέον δὲ πάντως τὸ

«*ΕΙ* γὰρ ἡλίθιος εὐήθης ὁμοίως λέγεται» εἰς τὸ «*Ο* γὰρ ἡλίθιος εὐήθης ὁμοίως λέγεται», ἐξαλειπτόν δ' ἀνενδοιάστως ἐκ τοῦ «εὐφθέστερον δὲ εἶπεν *ΟΥ* κατὰ τὸ κύριον τοῦ εὐήθους σημανόμενον» τὴν *ΟΥ* ἀπόφασιν, ἣν παρενέθεσαν ἀμαθεῖς καὶ ἀνάισθητοι βιβλιογράφοι. Τὸ *ἔταν* εὐήθη τοῖς θεοῖς ὁ μὲν Λοβέκκιος μετέβαλεν εἰς τὸ *ἔταν* θύηται τοῖς θεοῖς (*Αγλαοφ.* σελ. 878), ὁ δὲ Κόβητος εἰς τὸ *ἔταν* τυθῇ τοῖς θεοῖς (*Μνημοσ.* 1875, σελ. 297). Νομίζομεν δ' ὅτι καὶ τὸ ἀεπειδὴ καὶ τούτου τὴν προσηγορίαν *φυλάττορες λέγουσιν* ἀναγκαίως ἔχει νὰ μεταγραφῇ *φυλάττορ ΑΙ λέγειΝ*. Περὶ τοῦ χωρίου τοῦ Καλλιμάχου (δ) *πρὸ μιῆς ὥρας* (Γρ. ὥρης) *θηρίον οὐ λέγεται* ἴδε Ὅθ. Σνειδῆρον Καλλιμ. Τόμ. Β', σελ. 639.

Φώτ. Βιβλ. σελ. 535, 9 αἱ δὲ γραμματικοὶ τὰ τοιαῦτα κατὰ ἀντίφρασιν ὀνομάζουσιν· οἶδα δὲ τινας, φησί, τῶν φιλολόγων καὶ τὸν πύθηκον ὀνομάζοντας *καλλιάρ*».

Ἀνέκδ. Βεκκ. σελ. 275, 6 «*Καλλιάρ*: ὁ πύθηκος κατ' εὐφημισμόν». Πρβ. καὶ σελ. 190, 20.

Σουίδ. «*Καλλίας* πτερορρουεῖ:—Καὶ *καλλιου*: πύθηκου· τὰ δυσχερῆ γὰρ τῶν ὀνομάτων εὐφημότερον εἰώθασιν οἱ Ἀττικοὶ προφέρεισθαι· καὶ τὸν πύθηκον οὖν *καλλιάρ* προσηγόρευσαν. Δείναρχος ἐν τῷ κατὰ Πυθέου· ἄλλ' οἶμαι ὥσπερ οἱ τοὺς *καλλίας* ἐν τοῖς οἰκοῖς τρέφοντες· τουτέστι πύθηκους».

Παρ' Ἑσυχίῳ μνημονεύεται καὶ Λακωνικὸς τύπος *καλλιάρ*, οἷον «*Καλλιάρ*: πύθηκος παρὰ Λάκωσι». Φέρεται δ' ἐν τῷ κώδικι αὐτοῦ καὶ «*Δημοκαλλιάρ*: τοὺς περὶ τὰ δημόσια ἀναστρέφοντας», ὅπερ ὁ μὲν Βόσσιος μετετύπωσεν εἰς τὸ *δημοκόλακας*, ὁ δὲ Σμιδίτιος εἰς τὸ *δημοκαλλιάρ* ἐκλαμβάνων αὐτὸ ἰσοδύναμον τῷ *δημοπιθήκους*.

Ὡς ἐθρυλεῖτο παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἡ ἀναΐδεια τοῦ κυνὸς καὶ ἡ δειλία τῆς ἐλάφου καὶ τοῦ λαγωῦ, οὕτω καὶ ἡ δυσμορφία τοῦ πύθηκου. Ἐν τῷ διαλόγῳ, ὅστις εἰς τὸν Πλάτωνα κοινῶς ἀναφερόμενος ἐπιγράφεται Ἰππίας Μείζων, ἀναγινώσκεται σελ. 289, ἃ αὖ ἄνθρωπε, ἀγνοεῖς ὅτι τὸ τοῦ Ἑρακλείτου εὖ ἔχει, ὥς ἄρα πύθηκων ὁ κάλλιστος αἰσχροὺς ἀνθρώπων γένει συμβάλλειν καὶ

μετ' ὀλίγα αἷ οὐ καὶ Ἡράκλειτος ταῦτόν τοῦτο λέγει—ὅτι ἀνθρώπων ὁ σοφώτατος πρὸς θεὸν πίθηκος φανεῖται καὶ σοφία καὶ κάλλει καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν;», παρὰ δὲ Σμυωνίδῃ τῷ Ἀμοργίνῳ κεῖται Η', 71:

Τὴν δ' ἐκ πιθήκου· τοῦτο δὴ διακριδὼν
Ζεὺς ἀνδράσιν μέγιστον ὥπασεν κακόν.
Αἰσχιστα μὲν πρόσωπα· τοιαύτη γυνή
εἴσιν δι' ἔσπεος πᾶσιν ἀνθρώποις γέλωας.
'Επ' αὐχένα βραχεῖα, κινεῖται μόγις,
ἄπυγος, αὐτόκωλος· ἃ τέλας ἀνὴρ,
ὅστις κακὸν τοιοῦτον ἀγκαλιζέται.

Πρβ. καὶ Λόγγ. Ποιμεν. Γ', 26 ἀκαὶ βούλεται συγκαθεύδειν πένῃ καλῶ μᾶλλον ἢ πιθήκῳ πλουσίῳ» καὶ Ἀλκίφρ. Ἐπιστ. Α', λγ', 5 ἀρέσκειν γὰρ τοῖς ἐρασταῖς, οὐχὶ Μεγάρῃ καὶ Εὐξίπτῃ βούλομαι ταῖς πιθήκοις», κτλ. (Ἴδε Σειλήρον Λόγγ. σελ. 290 καὶ Ἀλκίφρ. σελ. 233). Ὁ Γαληνὸς γράφων Τόμ. Γ', σελ. 80 «Καὶ μὴν, εἴπερ ἐθέασασθε, βραχὺς ὑμῖν ἐφάνη καὶ λεπτός δῆπου καὶ κολοβὸς καὶ πάντῃ γελοῖος, ὥσπερ καὶ τὸ ὄλον ζῶον ὁ πίθηκος. Καλὸς τοι πίθηκος παρὰ παισὶν αἰεὶ, φησί τις τῶν παλαιῶν ἀναμνηνῆσκων ἡμᾶς ὡς ἔστιν ἄθυρμα γελοῖον παιζόντων παίδων τοῦτο τὸ ζῶον» ἀποβλέπει πάντως εἰς τὸ τοῦ Πινδάρου Πυθ. Β', 72 ἀκαλὸς τοι πίθων παρὰ παισίν, αἰεὶ καλὸς» (Πρβ. καὶ Δαρμεβέργην Γαλην. Τόμ. Α', σελ. 162).

§ 5. οὐκ ὄν—οὐκοῦν.

Γαλην. Τόμ. ΙΗ', β', σελ. 849 α' Εξ ἐκείνων οὖν ἐγένετο δῆλον ἡμῖν καὶ τὸ νῦν εἰρημένον, οὐκοῦν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ δῆλον ὅσον γὰρ ἐπὶ τῇ λέξει Ἡ δυνατὸν καὶ ἀκοῦσαι τὴν φωνήν, ὡς διαλειτουργικὸν εἰρησθαι σύνδεσμον, ἀλλ' ἐκείνον ἐνόησαμεν ἀντ' ἀποφάσεως αὐτὴν τετάχθαι· βούλεται γὰρ ἅπαντι τῷ σκέλει οὕτως ἡμᾶς τὸν σωλῆνα χωρὶς βλάβης ὑποβάλλεσθαι, καθάπερ Ὁμηρὸς ἔφη

βούλομ' ἐγὼ λεὸν σόν ἔμμεναι ἢ ἀπολίσθαι.

ὁ Θουκυδίδης δέ· κρύσταλλός τε γὰρ ἐπερέου».

Μεταβάλλοντες τὸ παντελῶς ἀνάρμοστον οὐκοῦν εἰς τὸ οὐκ

δρ., ἐπανορθοῦντες δὲ καὶ τᾶλλα σφάλματα, ἐξ ὧν ἀδιανόητος ἡ ῥήσις ἀπέβη, ἀναγινώσκομεν: α' Εἰ ἐκείνων οὖν ἐγένετο δῆλον ἡμῖν καὶ τὸ νῦν εἰρημένον οὐκ δρ. αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ δῆλον· ὅσον γὰρ ἐπὶ τῇ λέξει Ἡ δυνατόν καὶ ἀκοῦσαι τὴν φωνὴν ὡς διαζευκτικὸν εἰρῆσθαι σύνδεσμον, ἀλλ' ἐξ ἐκείνων ἐνοήσαμεν ἀντ' ἀποφάσεως αὐτὴν τετάχθαι· βούλεται γὰρ ἅπαντι τῷ σκέλει, οὐ τῷ ἡμίσει τὸν σωλῆνα χωρὶς βλάβης ὑποβάλλεσθαι, καθάπερ Ὁμηρος ἔφη·

βούλομ' ἐγὼ λαὸν σὸν ἔμμεναι ἢ ἀπολέσθαι.

ὁ Θουκυδίδης δέ· κρύσταλλός τε γὰρ ἐπε(πῆγαι οὐ βέβαιος ἐν αὐτῇ ὥστ' ἐπελθεῖν, ἀλλ' οἷος ἀπηλιώτου ἢ βο)ρέου».

Παρατηρήσεως ἀξία εἶνε ἡ μετ' ἀπαρεμφάτου σύνταξις τοῦ ῥήματος ἀκοῦσαι, ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἢ παραπλησίας ἐννοίας παρειλημμένου τῷ ροῆσαι, ἐν τῷ αἶσον γὰρ ἐπὶ τῇ λέξει Ἡ δυνατόν καὶ ἀκοῦσαι τὴν φωνὴν ὡς διαζευκτικὸν εἰρῆσθαι σύνδεσμον», τουτέστι ἀδυνατόν καὶ νὰ νοήσῃ τις ὅτι ἡ φωνὴ αὕτη (ἢτοι ἡ λέξις αὕτη) εἶνε εἰρημένη ὡς διαζευκτικὸς σύνδεσμος». Τῆς συντάξεως δὲ ταύτης παρέχει ἡμῖν ὁ Γαληνὸς καὶ ἄλλα παραδείγματα, οἷον Τόμ. ΙΖ', α', σελ. 225 «ὅπως δ' ἂν ἀκούῃς εἰρῆσθαι τὸν συνεχῆ πυρετόν, ἀληθὴς ἐστὶν ὁ λόγος» καὶ «ἐὰν οὖν ἀκούσῃ τις περὶ μόνων τῶν συνόχων εἰρῆσθαι τὸν λόγον, ἐξαιρεῖσθαι δόξει τοὺς ἄλλους συνεχεῖς» καὶ σελ. 227 «καὶ νῦν δ' ἄκουε περὶ ὧν διαλέγεται πυρετῶν οὕτως εἰρῆσθαι τὸν λόγον» καὶ σελ. 834 «ἐὰν τὸ πυρρὸν ἀκούσῃς τοιοῦτον εἶναι τὴν χροάν, ὅποια καὶ ἡ σανδράχη καλουμένη» καὶ σελ. 884 «ἵνα πεμφιγῶδες ἀκούσωμεν εἰρῆσθαι τοὺς οἷον σπινθήρων ἐξαλλομένων καὶ ἀπαντῶντων τῇ χερὶ φαντασίαν ἀποστέλλοντας» καὶ Τόμ. ΙΖ', β', σελ. 746 «εἰ δὲ καὶ τὴν πυκνὴν καὶ ταχεῖαν κίνησιν τῆς καρδίας—ἀκούοι τις εἰρῆσθαι καρδιωγμόν, ἔσχατον ἤδη τοῦτο κακὸν ἐστι».

Περὶ τοῦ συνδέσμου Ἡ τοῦ καμένου ἐν τῷ Ὀμηρικῷ στίχῳ (Ἰλ. Α, 117):

βούλομ' ἐγὼ λαὸν σὸν ἔμμεναι ἢ ἀπολέσθαι.

ποιούμενος λόγον ὁ Ἀπολλώνιος ἐν τῷ περὶ Συνδέσμων (σελ.

489, 16) ἀποφαίνεται ὅτι εἶνε διασαφητικός, τοῦ μὲν προτέρου ὑπαρξιν διασαφῶν, τοῦ δὲ ἐπιφερομένου ἀναίρεσιν (σελ. 487, 24), ὡς ἐν τῷ *βούλομαι πλουτεῖν ἢ πένεσθαι*, τεθειμένου μὲν τοῦ *πλουτεῖν βούλομαι*, ἀνηρημένου δὲ τοῦ *πένεσθαι* (σελ. 489, 6). Λέγει δ' ὁ Ἀπολλώνιος ὅτι καὶ μετὰ τοῦ μορίου ΠΕΡ ποιῆται τὴν σύνταξιν ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος σύνδεσμος (σελ. 489, 27). Ὅθεν καὶ προφέρεται ἐν τῷ περὶ Συντάξεως τὰς ἐξῆς ῥήσεις, ὑπ' αὐτοῦ πιθανῶς κατεσκευασμένας· *περιπατεῖν ἐθέλω ἥπερ ἐστάναι* (σελ. 30, 27), *τὸ φιλολογεῖν βούλομαι ἥπερ τὸ πλουτεῖν* (σελ. 32, 16), *περιπατεῖν ἐθέλω ἥπερ γράφειν καὶ ἐθέλω κοιμᾶσθαι ἢ περιπατεῖν* (σελ. 241, 9 κέξ.). Πρὸς καὶ *ῥ* καὶ *πιστευτέον*, ὡς φασιν οἱ παλαιοί, *ἥπερ τοῖς Ἐπιμερισμοῖς καὶ αἱ δὲ ἀμφίπολοι σεμνὴ λέξις ἥπερ τὸ δμῶαί καὶ δμῶτδες κτλ.* (Εὐστάθ. σελ. 445, 32 καὶ σελ. 1560, 12) καὶ ὁροις δεῖ κεχρηθῆαι ἥπερ ὑπογραφαῖς (Βεκκ. Ἀν. σελ. 660, 7) καὶ οἱ δὲ νεώτεροι περισώζονται ἥπερ ἀπόλλυνται (Σχολ. Ἰπποκρ. καὶ Γαλ. Τόμ. Α', σελ. 195), κτλ.

Ὅμοια τοῖς ὑπὸ τοῦ Ἀπολλωνίου διδασκομένοις ἀναγινώσκονται ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἑτυμολογικῷ, οἷον σελ. 415, 52 α *τὸ δὲ βούλομαι πλουτεῖν ἢ πένεσθαι* τοῦ διασαφητικοῦ ἐστίν. Ἔθος δὲ τοῖς διασαφητικοῖς συνδέσμοις δύο πραγμάτων προκειμένων τοῦ μὲν ἐνὸς ποιεῖσθαι αἵρεσιν, τοῦ δὲ ἐτέρου ἀποβολήν. καὶ ἀποβολὴ μὲν, ὡς τὸ

βούλομ' ἐγὼ λαὸν σὸν ἔμμεναι ἢ ἀπολίσθαι.

αἵρεσις δέ, ὡς τὸ

ῥανίς φρενῶν μοι μέλλον ἢ βυθὰς τέχης.

Εἶνε δὲ ταῦτα εἰλημμένα ἐκ τῶν τοῦ Ἡρωδιανοῦ (Πρὸς. σελ. 415, 44 καὶ Ἀέντζιον Ἡρωδιαν. Τόμ. Α', σελ. 517).

Φέρεται δὲ καὶ ἐν τοῖς Ὀμήρου Ἐπιμερισμοῖς τοῖς ἐκδεδομένοις ἐν τοῖς Κραμῆρου Ὀξων. Ἀνεκδότοις Τόμ. Α', σελ. 189, 21 α· Ἔστι δὲ καὶ διασαφητικός ὁ ἐλεγκτικός καλούμενος παρὰ τοῖς στωϊκοῖς. Οὕτω λύσεις

βούλομ' ἐγὼ λαὸν σὸν ἔμμεναι ἢ ἀπολίσθαι.

ἔστι γὰρ ἥπερ ἀπολέσθαι—Τὸ ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ πάλιν λύσεις

πάντες κ' ἀρῃσάτω' ἐλαφρότεροι πόδας εἶναι
ἢ ἀρνηϊότεροι χρυσοῦ τε ἐσθιότης τε.

οὐκ ἔστι γὰρ ἐκεῖ διαζευκτικός· εἰσὶ γὰρ οἱ ἀπρεπῶς ἐκδέχονταί τὴν διάνοιαν, εὐξονται οἱ μνηστῆρες ἢ ταχεῖς εἶναι, ἵνα φύγωσιν, ἢ πλούσιοι, ἵνα πείσωσιν. Οὐ παραληπτέον οὖν οὕτως ἀλλὰ ἐλεγ-
κτικὸν καὶ διασαφητικόν». Πρβ. καὶ Ἀν. Παρ. Τόμ. Γ', σελ. 302, 25 καὶ σελ. 352, 7. Ἔτι δὲ Σχολ. Ὀδυσσ. σελ. 33, 6 «Κομιστέον τὸν Ἡ' διασαφητικός γὰρ ἐστὶν ἀντὶ τοῦ ἩΠΕΡ, οὐ διαζευκτικός. Εὐξονται μᾶλλον ταχεῖς εἶναι ἥπερ πλούσιοι» καὶ σελ. 374, 17.

Δύναται δὲ κατὰ τὸν Γαζῆν ὁ διασαφητικός ἢ ἐλεγκτικός σύνδεσμος Ἡ νὰ ὀνομάζεται καὶ ἀναιρετικός. Ἡ ῥῆσις τοῦ Γα-
ζῆ, παρατεθειμένη καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀσωπίου ἐν τῇ δευτέρᾳ Περιόδῳ τοῦ Συντακτικοῦ σελ. 684 ἐκ β', ἔχει οὕτω: «Διαζευγνύων μὲν τοίνυν ὁ Ἡ ἀορίστως οὐκ ἄνευ ἑτέρου Ἡ λέγεται ἥτοι προσκει-
μένου ἢ νοουμένου· ὠρισμένως δὲ εἴτ' οὖν διασαφητικῶς μόνος κεῖται».

βούλομ' ἐγὼ λαὸν σὸν ἔμμεναι ἢ ἀπολέσθαι.

σημαίνει γὰρ τὸ οὐκ ἀπολέσθαι· ὅθεν ἴσως καὶ ἀναιρετικός ἂν οἰκείως προσαγορεύοιτο». Πρβ. καὶ Εὐγέν. Βούλγαριν Σχολ. εἰς τὸ Τέταρτ. Βιβλ. τῆς Θεοδ. τοῦ Γαζῆ Γραμματικῆς σελ. 244 «Διασαφητικός. Ὅτι θάτερον τῶν ἐν τῷ συνημμένῳ τίθησιν ὠρι-
σμένως. Σημαίνων δὲ καὶ τὸ οὐ, ἀναιρετικός, ἥτοι ἀποφατικός ἂν λέγοιτο».

Υπάρχει δὲ καὶ γνώμη, καθ' ἣν ὁ ἐν τῷ πολυθρυλήτῳ στίχῳ τῆς Ἰλιάδος κείμενος σύνδεσμος εἶνε παρελημμένος ἀντὶ τοῦ ΚΑΙ. Ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἑτυμολογικῷ σελ. 415, 33 ἀναγινώσκε-
ται «Ἀηλοῖ δὲ καὶ τὸν ΚΑΙ, ὡς τὸ

βούλομ' ἐγὼ λαὸν σὸν ἔμμεναι ἢ ἀπολέσθαι».

Γράφει δὲ περὶ αὐτοῦ ὁ Θείρσχιος ἐν τῷ περὶ Ἀναλογίας Μέρ. Α', σελ. 437 «Miro errore ad hunc versum notat E. M.: δηλοῖ δὲ (nempe ἢ) καὶ τὸν (nempe σύνδεσμον) καί, ὡς τὸ

βούλομαι κ.τ.λ., ut ἡ ἀπολέσθαι sit καὶ ἀπολέσθαι ἐμέ, nisi voluerit ἡ esse pro εἰ καὶ haecque lectio ei restituenda sit). Ἀτόπως ὁ Θεΐρσιος ὑπώπτευσεν τὴν παραδεδομένην ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἑτυμολογικῷ γραφὴν, ἥς. τὸ ὑγιὲς τρανότατ' ἀποδείκνυται ἐκ τῶν εἰς τὴν Ἰλιάδα Σχολίων Τόμ. Α', σελ. 24, 6 α'Ο δὲ λόγος τοιοῦτος· θέλω, φησίν, ἐγὼ τὸν ὄχλον μᾶλλον σώζεσθαι καὶ αὐτὸς ἀπολέσθαι· ὁ γὰρ Ἡ σύνδεσμος ἀντὶ τοῦ ΚΑΙ παρείληπται τῷ ποιητῇ καὶ Τόμ. Γ', σελ. 31, 1 α'Ο δὲ Ἡ διασαφητικὸς ἐστὶν ἀντὶ τοῦ ἩΠΕΡ, ὡς τὸ ἡ ἀφραιότεροι—Πορφύριος δὲ παραδιαζευκτικὸν ἀντὶ τοῦ ΚΑΙ, οἷον καὶ αὐτὸς ἀπολέσθαι». Πρβ. καὶ Εὐστάθ. σελ. 62, 18 α'Ενταῦθα δὲ φασιν οἱ παλαιοὶ ὡς, εἰ μὲν νοηθεῖν τὸ ἡ ἀπολέσθαι ἀντὶ τοῦ ἩΠΕΡ, διασαφητικὸς ἐστὶν ὁ Ἡ σύνδεσμος· ἐὰν δὲ ἀντὶ τοῦ καὶ ἀπολέσθαι ἐμέ, παραδιαζευκτικὸς κατὰ τὸν Πορφύριον καὶ μετ' ὀλίγα α'Ετι δὲ ὅρα καὶ αὐτὸ τὸ μᾶλλον χαρακτηριστικὸν ὃν τοῦ, ὡς ἐρρέθη, διασαφητικοῦ τοῦ ἡ ἀπολέσθαι· ἐστὶ γάρ, φασί, διασαφητικὸς τοιοῦτος σύνδεσμος ὁ μεταξὺ δύο λόγων τιθέμενος καὶ ἐκλεγόμενος τὸ ἕτερον, εἰς ἐπίτασιν δὲ ποτε προσλαμβάνων τὸ μᾶλλον ἐπίρρημα κατὰ τὸ ῥηθὲν τοῦ Φωκίωνος νόημα ἡ τὸν ΠΕΡ σύνδεσμον, ὡς ἀνωτέρω γέγραπται· παραδιαζευκτικὸς μέντοι ὁ μὴ τῶν δύο λέξεων τὸ ἐν δεχόμενος καὶ Σχολ. Ὀδυσσ. σελ. 485, 29 α'Οὐ διστάζει, ἀλλ' ὁ Ἡ ἀντὶ τοῦ ΚΑΙ».

Παρατηρητέον δ' ὅτι καὶ ἄλλα παραδείγματα εὐρίσκονται ἐν τοῖς Ὀμηρικοῖς ἔπεσι τῆς μετὰ τοῦ Ἡ ἢ ἩΠΕΡ συντάξεως τοῦ ῥήματος βούλομαι ἢ βόλομαι, οἷον Ἰλ. Α, 319 :

Τρωσὶν δὲ βόλεται δόμεναι κρᾶτος ἥπερ ἡμῖν.

P, 331 :

ἡμῖν δὲ Ζεὺς μὲν πολὺ βούλεται ἡ Δαναοῖσι
νίκην.

Ψ, 593 :

ἄφαρ κέ τοι αὐτίκα δοῦναι

βουλομένην ἡ σοί γε, διοτρεφές, ἡματα πάντα
ἐκ θυμοῦ πεσέειν καὶ δαίμοσιν εἶναι ἄλιτρός.

Ὀδυσσ. Γ, 232 :

βουλομένη δ' ἂν ἐγὼ γε καὶ ἄλγεα πολλὰ μογήσας
οἴκαδ' ἑλθέμεναι καὶ νόστιμον ἥμαρ ἰδέσθαι
ἢ ἑλθὼν ἀπολέσθαι ἐφέστιος.

Α, 489 :

βουλομένη κ' ἐπάρουρος ἑὼν θητευμένη ἄλλω
ἀνδρὶ παρ' ἀκλήρῳ, ὧ μὴ βλοτος πολλὸς εἴη,
ἢ πᾶσιν νεκύεσσι καταφθιμένοισι ἀνέσσειν.

Μ, 350 :

βούλομ' ἄπαξ πρὸς κῦμα χανῶν ἀπὸ θυμὸν ὀλέσσαι
ἢ δηθὰ στρεῦγεσθαι ἑὼν ἐν νήσῳ ἐρήμῃ.

Π, 106 :

βουλομένη κ' ἐν ἑμοῖσι κατακτάμενος μεγάροισι
τεθνάμεν ἢ τάδε γ' αἰὲν ἀεικέα ἔργ' ὀράσασθαι.

Ρ, 81 :

αὐτὸν ἔχοντα σὲ βούλομ' ἐπαυρέμεν ἢ τινα τῶνδε.

Ρ, 404 :

αὐτὸς γὰρ φαγόμεν πολλὸ βούλειαι ἢ δόμεν ἄλλω.

Φαίνεται δ' ἡμῖν φυσικωτάτη οὔσα ἡ σύνταξις αὕτη, διότι τὸ ῥῆμα *βούλομαι* ἢ *βόλομαι* εἶνε οὕτως ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ παρελημμένον ἐν τοῖς καταλεχθεῖσι χωρίοις, ὥστε περιέχει μὲν ἐν αὐτῷ τὴν ἔννοιαν τῆς συγκρίσεως, ἰσοδυναμεῖ δέ πως τῷ *βούλομαι μάλλον, προαιροῦμαι*, κτλ. (λατ. *maio*). Πρβ. καὶ Ἰλ. Α, 112 «ἐπεὶ πολὺ βούλομαι αὐτὴν οἴκοι ἔχειν», τουτέστιν : ἐπειδὴ πολὺ προαιροῦμαι αὐτὴν οἴκοι ἔχειν ἢ τὰ λύτρα. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐκλαμβάνεται τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ῥῆμα καὶ ἐν Ἰλ. Γ, 41 καὶ ἐν Ὀδ. Ι, 96 καὶ Α, 358 καὶ Ο, 88 (καὶ Ρ, 228 καὶ Σ, 364) (*)

* Ἐχομεν δὲ καὶ ἐξ ἄλλων ποιητῶν νὰ μνημονεύσωμεν παραδείγματα τῆς προκειμένης ἐν τῷ λόγῳ χρήσεως, οἷον Θέογν. 145 :

βούλεο δ' εὐσεβέων ὀλίγοις σὺν χρήμασιν οἰκεῖν
ἢ πλουτεῖν ἀδίκως χρήματα πασάμενος.

(*) Πρβ. καὶ Ἐντζιον An h. zu Hom. Ilias Μέρ. Γ', σελ. 13.

καὶ Εὐριπίδ. Ἀνδρομ. 350 :

πόσας ἂν εὐνὰς θυγατέρ' ἤδικτημένην
βούλοι' ἂν εὐρεῖν ἢ παθεῖν ἀγὼ λέγω ;

Πρβ. καὶ Ἀνθολ. Παλ. Β', 141 :

ναὶ τὸν Ἑρωτα, θέλω τὸ παρ' οὖρασιν Ἑλιοδώρας
φθέγμα κλύειν ἢ τὰς Λατοΐδεω κιθάρας.

καὶ Β', 292 :

ἀλλὰ τί μοι τῶν ἥδος ; ἔπει σέο μῦθον ἀκούειν
ἤθελον ἢ κιθάρης κρούσματα Δηλιάδος.

Ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Εὐριπίδου παρὰ Σέξτω τῷ Ἑμπειρικῷ σελ.
557, 22 ἀναγινώσκεται :

μίκρ' ἂν θέλοιμι καὶ καθ' ἡμέραν ἔχων
ἄλυπον οἰκεῖν βίον ἢ πλουτῶν νοσεῖν.

Ἀλλὰ προκριτωτέρα εἶνε ἡ γραφὴ ἀλύποσ οἰκεῖν *μᾶλλον* ἢ
πλουτῶν νοσεῖν.

Φέρεται δὲ καὶ παρ' Ἡροδότῃ βιβλ. Γ', 40 ἀκαίως βούλο-
μαι καὶ αὐτὸς καὶ τῶν ἂν κήδωμαι τὸ μὲν τι εὐτυχέειν τῶν πρηγ-
μάτων τὸ δὲ προσπταίειν — ἢ εὐτυχέειν τὰ πάντα» (Πρβ. καὶ
Γ', 124) καὶ παρ' Αἰλιανῷ π. Ζφ. Ἐπιλ. (σελ. 435, 1 Τεῦδν.)
«βουλοίμην γὰρ ἂν μάθημα ἐν γοῦν πεπαιδευμένον περιγενέσθαι
μοι ἢ τὰ ἀδόμητα τῶν πάντων πλουσίων χρήματα τε ἅμα καὶ κτή-
ματα» καὶ παρὰ Πλουτάρχῳ Ἀλεξ. 7 «ἐγὼ δὲ βουλοίμην ἂν
ταῖς περὶ τὰ ἄριστα ἐμπειρίαις ἢ ταῖς δυνάμεσι διαφέρειν». Πρβ.
καὶ Πολύβ. σελ. 864, 13 ἅπαν γὰρ (ἂν) βουλευθῆναι τὸν Φίλιπ-
πον ἀναδέξασθαι ἢ καταφανῆ γενέσθαι Ῥοδίοις τὴν ἐν τούτοις
αὐτοῦ προαίρεσιν» καὶ Ἐπίκτ. Διατρ. Γ', α', 41 «δοκεῖ γάρ μοι
πάντα θέλειν ἀκοῦσαι ἢ τοῦτο». Κοραῆς Ἐπικτ. Διατρ. σελ.
368 α' Ἡ σύνταξις κατὰ τὸ (Ἰλιάδ. α', 117),

Βούλομ' ἐγὼ λαὸν σὸν ἔμμεναι ἢ ἀπολέσθαι.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εὐρίσκεται ἐνίοτε καὶ τὸ αἰροῦμαι
συντεταγμένον, ἔτι δὲ καὶ τὸ δέχομαι, οἷον Πίνδαρ. Νεμεον. Ι',
58 ἀεπεί τοῦτον ἢ πάμπαν θεὸς ἔμμεναι οἰκεῖν τ' ἐν οὐρανῷ εἶ-

ἀετ' αἰῶνα φθιμένον Πολυδεύκης Κάστορος ἐν πολέμῳ». Ξενοφ. Ἀγῆς. Δ', 5 αὖστις δ' ἡρεῖτο καὶ σὺν τῷ γενναίῳ μειονεκτεῖν ἢ σὺν τῷ ἀδίκῳ πλέον ἔχειν, κτλ.». Δυσ. ἢ Ψευδολυσ. Ἐπιτ. 62 «θάνατον μετ' ἐλευθερίας αἰρούμενοι ἢ βίον μετὰ δουλείας». Δημοσθέν. σελ. 24, 22 «τὴν τῆς ἡμετέρας πόλεως τύχην ἂν ἐλοιμην—ἢ τὴν ἐκείνου». Πλάτ. Φιλ. σελ. 63, β' αὐτῶν οὐκ ἂν δέξαισθε οἰκεῖν μετὰ φρονήσεως πάσης ἢ χωρὶς τοῦ φρονεῖν;» (*). Δυσ. κ. Θεομν. 21 ἐγὼ γοῦν δεξαίμην ἂν πάσας τὰς ἀσπίδας ἐρριφέναι ἢ τοιαύτην γνώμην ἔχειν περὶ τὸν πατέρα» (Πρβ. Φροδεργῆρον Δυσ. Τόμ. Β', σελ. 72).

Συνήθως προσυπακούεται ἔξωθεν τὸ συγκριτικὸν ἐπίρρημα *μᾶλλον*, οἷον *βούλομαι (μᾶλλον) ἢ, ἡρεῖτο (μᾶλλον) ἢ, κτλ.* (Ἴδε Βιγῆρον π. Ἰδιωτ. σελ. 409 ἐκδ. δ' Ἑρμ. καὶ Βόσιον Ἑλλησίφ. σελ. 769 Σχ. καὶ Βαίριον Ἡροδ. Τόμ. Β', σελ. 84 ἐκδ. β', κλπ. Πρβ. καὶ Ἑρμαννὸν *Opusc.* Τόμ. Α', σελ. 208 καὶ 210). Ὁ Θείρσχιος (περὶ Ἀραλογ. Μέρ. Α', σελ. 439) ἐκλαμβάνει τὸ *βούλομ' ἐγὼ λαὸν σὸν ἔμμεται* ἢ *ἀπολέσθαι* ἰσοδύναμον τῷ *βούλομ' ἐγὼ λαὸν σὸν ἔμμεται* ἈΝΤΙ ΤΟΥ ἀπολέσθαι.

Ὁ Οὐελκῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Θεόγνηδος (σελ. 93) στυμιοῦται: «βούλο, *subaudito* μᾶλλον, ut *Iliad.* I, 117 βούλομ' ἐγὼ λαὸν σὸν ἔμμεται ἢ ἀπολέσθαι, quem locum nostro confert L. Bos. p. 769 Schaef. *Aesch. Sept.* 619 φιλεῖ δὲ αἰγᾶν ἢ λέγειν τὰ καίρια. Cf. *Valcken. Sel. ad N. T.* ed. *Wassenh.* I, 224 s.». Ἀλλ' ἐν τῷ Δίσχυλείῳ χωρίῳ ἔχει προφανῶς ὁ σύνδεσμος Ἡ διαζευκτικὴν δύναμιν, γελαιοτάτη δ' αὐτοῦ παρεκδοχὴ ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Οὐελκῆρου.

Περὶ ἄλλων τινῶν χρήσεων, ἐν αἷς ἐξυπακούεται τὸ ἐπίρρημα *μᾶλλον* ἢ ἐκλαμβάνεται τὸ ἀπόλυτον ἀντὶ τοῦ συγκριτικοῦ, θὰ διαλάβωμεν μετὰ πολλῆς ἀκριβείας ἐν ἑτέρῳ τόπῳ. Ἴδε Βόσιον Ἑλλησίφ. σελ. 770 καὶ Βυττεμβάχιον Πλουτ. Ἡθικ. Τόμ. ζ',

(*) Ἀλλ' ὁ Βάδαμος (Μνημοσ. 1879, σελ. 25) ἀναγινώσκει αὐτῶν ἂν δέξαισθε οἰκεῖν φρονήσεως πάσης χωρὶς;».

σελ. 949 καὶ Οὐάλλιον Ῥητ. Ἑλλ. Τόμ. Α', σελ. 563 καὶ Κ. Φ. Ἑρμαννὸν Λουκ. πῶς δεῖ πτε. σελ. 124 καὶ Βομέλιον Δημοσθ. πρὸς Λεπτίν. σελ. 64 καὶ Φροδεργγῆρον Λυσ. Τόμ. Β', σελ. 164. Πρβ. καὶ Κυνηῆρον Διεξοδ. Γραμμ. Τόμ. Β', σελ. 341 ἐκδ. β' καὶ Οὐϊνῆρον Γραμματ. τῆς Καιρ. Διαθ. σελ. 215 ἐκδ. ζ'.

Τὸ χωρίον τοῦ Θουκυδίδου τὸ μνημονεύμενον ὑπὸ τοῦ Γαληνοῦ κεῖται ἐν βιβλίῳ Γ', κεφ. 23 ἀκρύσταλλός τε γὰρ ἐπεπήγει οὐ βέβαιος ἐν αὐτῇ ὥστ' ἐπελθεῖν, ἀλλ' οἷος ἀπηλιώτου ἢ βορέου ὑδατώδης μάλλον». Σχολ. α' Ἡ βορέου : ὁ Ἡ σύνδεσμος ἀντὶ τοῦ ἩΠΕΡ κεῖται· βορέας γὰρ βέβαιον ποιεῖ κρύσταλλον, ἀπηλιώτης δὲ ὑδατώδης». Ὁ Δοδραῖος (*Adversar.* Τόμ. Α', σελ 55) ἐξήλειψε τὸ ἢ βορέου, ὁ δὲ Κρυγῆρος (Θουκυδ. Τόμ. Α', β', σελ. 19 ἐκδ. β') εἰκασεν ἢ εὐρου (Πρβ. καὶ Κλασσῆριον Θουκυδ. Τόμ. Γ', σελ. 187).

§ 6. ἀφ' ἐτέρας—ἀμφοτέρας

καὶ

ὥσπερ—χρησμούς—ὥσπερ οἱ χρησμοί.

Πελλὸς Δελτ. Ἑλληρ. Ἀλληλ. 1877, σελ. 128, 2 αὖς ἡ Δύκειος καὶ Στωϊκὴ καὶ Ἀκαδημαϊκὴ, ἡ εἰ τις ἀμφοτέρας αἰτίας τὴν προσωνομίαν εἰληχεν, ὡς ἡ Περιπατητικὴ καὶ Ἑφεκτικὴ ἢ τε Δογματικὴ καὶ Ἑξεταστικὴ» καὶ σελ. 128, 8 α' Ἡς διαιρεθεῖσιν δόξαις ἐτερογνώμοσι, προστάται τῶν παρ' ἐκάστοις δοξῶν ἄλλοι ἄλλως (Γρ. ἄλλωIV) ἐπέστησαν, ὧν πάντων ἐπισημότερος Πυθαγόρας ἐγένετο, θαλῇ μὲν συνακμάσας τῷ Μιλησίῳ, πολλὸν δὲ τὴν ἐκείνου σοφίαν διετεγκών — Οὗτος ὁ Πυθαγόρας οὐ πάντων ἀποδεικνύειν εἴωθε, τὰ πλείω δέ, ὥσπερ οἱ χρησμοί, ἐκ τῶν στηθῶν ἀναπνεῖν, καὶ τῶν αἰτίων οἱ πλείους τῶν ἐκείνου λόγων ἐστέρηνται».

Ἀποπώτατα ὁ ἐκδότης ἔγραψεν α' ἡ εἰ τις ΔΙ' ἀμφοτέρας αἰτίας τὴν προσωνομίαν εἰληχεν», προχειροτάτης οὐσης τῆς ἀληθοῦς ἀναγνώσεως ἢ ἡ εἰ τις ἀφ' ἐτέρας αἰτίας τὴν προσωνομίαν εἰληχεν».

Προφανές δ' εἶνε, νομίζομεν, ἡ πλημμέλεια τοῦ τε πολλὸν δὲ τὴν ἐκείνου σοφίαν διενεγκών», ἀνθ' οὗ ἀναγνωστέον «πολὺν δὲ *ΤΙ* ἐκείνου *σοφία* διενεγκών», καὶ τοῦ αὐτοῦ ὁ Πυθαγόρας οὐ πάντων ἀποδεικνύειν εἴωθε, τὰ πλείω δέ, ὥσπερ οἱ χρησμοί, ἐκ τῶν στηθῶν ἀναπνεῖν», ὅπερ μεταβλητέον εἰς τὸ αὐτοῦ ὁ Πυθαγόρας οὐ *πάντα* ἀποδεικνύειν εἴωθε, τὰ πλείω δὲ ὥσπερ *ΕΙ* *χρησμο* *ΟΥΣ* ἐκ τῶν στηθῶν ἀναπνεῖν».

Τοῦ *χρησμοὺς ἀναπνεῖν* παρέχει ἡμῖν παράδειγμα καὶ ὁ Φιλόστρατος λέγων σελ. 509 ἀπ' Αἰσχίνου δ' ἤρξατο θεοφορήτω ὁρμῇ ἀποσχεδιάζοντας, ὥσπερ οἱ τοὺς χρησμοὺς ἀναπνεύοντες».

Γνωστὸν δ' ὑπάρχει ὅτι οἱ λόγοι ἢ τὰ διδάγματα τοῦ Πυθαγόρου εἶχον ὁμοιότητα πρὸς τοὺς χρησμοὺς ἢ ἦσαν *οἰορεῖ* *χρησμοί*, *πυθόχρηστα* *παραγγέλματα*. Ἰάμβλιχ. περὶ τοῦ Πυθαγ. βίου § 105 «Καὶ εἰ μὴ τις αὐτὰ τὰ σύμβολα ἐκλέξας διαπτύξειε καὶ ἀμώκῃ ἐξηγήσειε περιλάβοι, γελοῖα ἂν καὶ γραῶδη δόξειε τοῖς ἐντυγχάνουσι λήρου τε μεστὰ καὶ ἀδολεσχίας· ἐπειδὴν μέντοι κατὰ τὸν τῶν συμβόλων τούτων τρόπον διαπτυχθῇ καὶ φανερά καὶ εὐαυγῇ ἀντὶ σκοτεινῶν τοῖς πολλοῖς γένηται, *θεοπροπία* καὶ *χρησμοὺς* *τισι* τοῦ *Πυθίου ἀναλογεῖ* καὶ θαυμαστὴν διάνοιαν δαιμονίαν τε ἐπίπνοιαν ἐμποιεῖ τοῖς νενογκόσι τῶν φιλολόγων». Πρβ. καὶ § 161 «Καὶ τὰς κοινὰς δὴ ἐπιστήμας, ὥσπερ τὴν ἀποδεικτικὴν καὶ τὴν ὀριστικὴν καὶ τὴν διαιρετικὴν, παρέδωκε τοῖς ἀνθρώποις, ὡς ἔστιν ἀπὸ τῶν Πυθαγορικῶν ὑπομνημάτων εἰδέναι. Εἰώθει δὲ καὶ διὰ κομιδῇ βραχυτάτων φωνῶν μυρίαν καὶ πολυσχιδῇ ἔμφρασιν συμβολικῶς τρόπῳ τοῖς γνωρίμοις ἀποφοιβάζειν, ὥσπερ διὰ χειροχρήστων (*) τινῶν λόγων ἢ μικρῶν τοῖς ὄγκοις σπερμάτων ὁ Πύθιος τε καὶ αὐτὴ ἡ φύσις πλήθη ἀνήνυστα καὶ δυσεπινόητα ἐννοιῶν καὶ ἀποτελεσμάτων ὑποφαίνουσι» καὶ Θεοδώρητ. Δόγ. Α' «Πυθαγόρας—νόμον ἐτεθείκει τοῖς φοι-

(*) Ἀντὶ τοῦ *χειροχρήστων* ὁ μὲν Τούτιος ἀνέγνω *τεροχρήστων* μεταβαλὼν καὶ τὸ λόγων εἰς τὸ λογίων, ὃ δὲ Κουστῆρος *πυθοχρήστων*. Πρβ. καὶ Βυττεμβάχιον Π λ ου τ. Ἡ θ ι κ. Τόμ. 5', σελ. 772.

τηταίς πενταστῇ χρόνον σιγὴν ἄγειν καὶ μόνον ἐπέχειν τῷ λόγῳ τὰς ἀκοάς, ἵνα ἀναμφισβητήτως καὶ ἀμαχήτως δέχωνται τὰ λεγόμενα πιστεύοντες οὕτως ἔχειν καὶ μὴ πολυπραγμονοῦντες ὡς ἐνδοιάζοντες. Τῷ τοι καὶ οἱ ἐκείνων διαδεξάμενοι, εἴ τις ἐπήτησε (Γρ. ἈΠήτησε) τῶν λεγομένων ἀπόδειξιν, αὐτὸς ἔφα λέγειν εἰώθεσαν πάσης ἀποδείξεως ἰσχυροτέραν καὶ εἶναι νομίζοντες καὶ ἔχειν κελεύοντες τὴν Πυθαγόρου φωνήν», κτλ. (*)

Τὸ ὥσπερ εἰ, ᾧ φέρονται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλῶσσῃ ὅμοια τὸ ὥσεῖ καὶ ὥσανεῖ καὶ ὥσπερανεῖ καὶ καθαπερανεῖ καὶ οἶονεῖ, μετέπεσε κατ' ἐσφαλμένην ἀνάγκωσιν εἰς τὸ ὥσπερ οἱ καὶ παρὰ Θεοφράστῳ π. Φυτ. Ἰστορ. Ε', δ', ὅ «ἐντίκτει γὰρ ὥσπερ καὶ τοῖς δένδροις ὁ κερδστος καλούμενος, ὅταν τιτράνῃ (Γρ. τΕτράνῃ) καὶ κοιλάνῃ περιστραφεῖς, ὥσπερ οἱ μυόχοδοι». Γραπτέον ὥσπερ εἰ μυόχοδα. Ὁ Οὐῖμῆρος ἐξέδωκεν αὐταν τιτράνῃ καὶ κοιλάνῃ περιστραφεῖς ὥσπερ εἰ μυοδόχον».

Ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ Δελτίου τῆς Ἑλληνικῆς Ἀλληλογραφίας σελίδι, ἐν ᾗ κεῖνται αἱ παρατεθεῖσαι ῥήσεις, ἀναγινώσκεται καὶ (στίχ. 28) «Ἀλλ' Ἑλλήνες μὲν διττὸν γένος τῶν ὄντων ὑποστησάμενοι, ὑπερφυές τε καὶ φυσικόν, τὴν μὲν περὶ τὸ πρῶτον στρεφομένην παιδείαν τελευταίαν καὶ φυσικὴν, τὰ δ' ἐναντία μεσότητι καταδεῖν εἰωθότες αἰετὴν μαθηματικὴν οὐσίαν μεταξὺ τούτων τιθέασιν», ὅπερ οὐδεὶς δύναται νὰ νοήσῃ, ἂν μὴ ἀναπληρωθῇ οὕτω πως· «τὴν μὲν περὶ τὸ πρῶτον στρεφομένην παιδείαν (πρώτην καὶ ὑπερφυῇ καλοῦσι φιλοσοφίαν, τὴν δὲ περὶ τὸ δεῦτερον) τελευταίαν καὶ φυσικὴν».

§ 7. ἔχεις—ἔχειν.

Γαλην. Τόμ. ΙΘ', σελ. 21 α' Ἐπεὶ δ' οὐκ ἐπειθόμην—οἰηθέντες οἱ βάσκανοι ἔχειν ἐξελεγχθῆναι με φοβούμενον, οὐ καταφρονούντα τῆς φλυαρίας αὐτῶν, προσποιεῖσθαι μεγαλοφροσύνην οὐδὲ τοῦ σκώπτειν ἀπείχοντο καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰς τὸ τῆς Εἰρήνης τέμενος ἀφικνούμενοι».

(*) Ἴδε Ποιτῆρον Κ λ ή μ. Ἀ λ' ε ξ. Τόμ. Δ', σελ. 239 Δινδ.

Τὸ παντελῶς ἀνάρμοστον ἀπαρέμφατον ἔχει *N* μετατυπωτέον εἰς τὸ ὄνομα *ἔχεις*. οἰθηθέντες οἱ βάσκανοι ἔχεις ἐξελεγχθῆναι με φοβούμενον, κτ.λ.

Οἱ λίαν πονηροὶ καὶ μοχθηροὶ καὶ κακεντρεχεῖς ἄνθρωποι, οἵτινες κακὰ αἰεὶ τοῖς ἄλλοις μηχανῶνται καὶ παρασκευάζουσιν ἢ ἐπιβουλεύουσι καὶ ἐπηρεάζουσι, προσφυστάτα παραβάλλονται πρὸς τοὺς ἔχεις ἢ καὶ ὀνομάζονται ἔχεις, οἷον Δημοσθέν. (ἢ Ὑπερείδ.) σελ. 786, 52 ἀλλὰ πορεύεται διὰ τῆς ἀγορᾶς, ὥσπερ ἔχεις ἢ σκορπίος, ἡρκῶς τὸ κέντρον, ἄττων δεῦρο κἀκείσε, σκοπῶν τίνι συμφορὰν ἢ βλασφημίαν ἢ κακόν τι προστριψάμενος καὶ καταστήσας εἰς φόβον ἀργύριον εἰσπράζεται» καὶ σελ. 799, 96 αὐτὸν αὐτὸν τοῖνυν τρόπον, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ὅταν συκοφάντην καὶ πικρὸν καὶ ἔχιν τὴν φύσιν ἄνθρωπον ἴδητε, μὴ πόθ' ἕκαστον ὑμῶν δῆξεται περιμένετε, ἀλλ' ὁ προστυχὼν αἰεὶ τιμωρησάσθω». Πρὸς καὶ Ἀρποκρατ. α' Ἀργᾶς :—Τιμαχίδας δὲ ὁ Ῥόδιος οὐ κατὰ γλῶτταν καλεῖσθαι τὸν ὄφιν ἀργᾶν φησιν, ἀλλὰ γένος τι εἶναι ὄφως τοὺς ἄργᾶς. Λέγεσθαι οὖν εἰκὸς τὸν Δημοσθένην, ἐπιτροπῆς τοῖς ἐπιτρόποις δίκας λαγχάνοντα, ὄφιν διὰ τὸ θηριῶδες. Καὶ αὐτὸς τοὺς τοιούτους ὄφειν εἰκάζει ἐν τῷ κατ' Ἀριστογείτονος» (*) καὶ Παρεΐαι ὄφεις :—Ὁ δὲ Ὑπερείδης ἐν τῷ κατὰ Δημάδου γράφει ταυτί· εἶναι δὲ τοὺς ῥήτορας ὁμοίους τοῖς ὄφει· τοὺς τε γὰρ ὄφεις μισητοὺς μὲν εἶναι πάντας, τῶν δὲ ὄφειν αὐτῶν τοὺς μὲν ἔχεις τοὺς ἀνθρώπους ἀδικεῖν, τοὺς δὲ παρείας αὐτοὺς τοὺς ἔχεις κατεσθίειν». Ἐτι δὲ Θεόφραστ. Χαρακτ. Α' ατὰ δὴ τῶν ἡθῶν μὴ ἀπλᾶ ἀλλ' ἐπίβουλα φυλάττεσθαι μάλλον δεῖ ἢ τοὺς ἔχεις».

Φέρεται δὲ καὶ ἐν ταῖς Ἐπικτήτου Διατριβαῖς Α', κη', 9 αὐτὸν χλευσάμενος αὐτῇ ὅτι πεπλάνηται ἢ ταλαίπωρος περὶ τῶν μεγίστων καὶ ἔχεις ἀντὶ ἀνθρώπου γέγονεν;» καὶ Α', α', 127 αὐτὸς δὲ βλαπτόμενός ἐστιν, ὁ τὰ οἰκτρότατα πάσχων καὶ αἰσχίστα, ὁ ἀντὶ ἀνθρώπου λύκος γινόμενος ἢ ἔχεις ἢ σφῆξ;»

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον παραλαμβάνεται καὶ τὸ *ἐχιδνα*,

(*) Ἰδὲ Δινδάρφιον Ἀρποκρατ. Τόμ. Α', σελ. 56.

οἶον Αἰσχύλ. Χορη. 248 «θανόντος ἐν πλεκταῖσι καὶ σπειρά-
μασι δεινῆς ἐχίδνης» καὶ Εὐριπίδ. Ἴων. 1262 «οἶαν ἐχιδναν
τῆνδ' ἐφυσας». Πρβ. καὶ Σοφοκλ. Ἀντιγ. 523 «ἡ κατ' οἶκον ὡς
ἐχιδν' ὑφειμένη λήθουσά μ' ἐξέπινες». Οὐδενὶ δ' ἄγνωστον ὑπάρ-
χει τὸ ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ ἀπαντῶν *γεννήματα ἐχιδνῶν*
(Ματθ. Γ', 7. ΙΒ', 34. ΚΓ', 33. Λουκ. Γ', 7).

Ὡς δ' ὁ Γαληνὸς εἶπεν οἱ *βάσκανοι ἔχεις*, οὕτως ὁ Ἀλικαρ-
νασσεὺς Διονύσιος ἡ *βάσκανος Ἐρινύς*, οἶον Ῥωμ. Ἀρχ. σελ.
1868 «ἕως ἂν ᾗδε ἡ βάσκανος Ἐρινὺς καὶ φαγέδαινα ἐγκαθη-
μένη πάντα σήπη καὶ διαφθεῖρη τὰ καλά».

§ 8. *ἅλλα ἄττα εἶδη—ἅλλα τὰ εἶδη* καὶ

ἀνωφελῇ ἄττα—ἀνωφελῇ καὶ ἄγῃ.

Φίλων Τόμ. Β', σελ. 288 «ὥσπερ ἂν εἴ τις σωρὸν ποιήσει
κριθᾶς καὶ πυρούς καὶ ὀρόβους καὶ *ἅλλα τὰ εἶδη* τῶν σπαρτῶν
εἰς τὸ αὐτὸ εἰσενεγκών» καὶ Θεμιστ. σελ. 391, 23 «οὐδὲ γάρ
τοῖς αὐληταῖς ὅτι ἐν κοινῷ ἄδουσιν ἐπιτιμῶμεν οὐδὲ τοῖς ῥήτο-
ρσιν ὅτι ἐν κοινῷ ῥητορεύουσιν, ἀλλ' ὅτι *ἀνωφελῇ καὶ ἄγῃ* πρὸς
ἀρετὴν οἱ μὲν ἄδουσιν οἱ δὲ λέγουσιν».

Ὁ Φίλων ἔγραψεν ἀναμφιλόγως ἀκαὶ *ἅλλα ἄττα εἶδη* τῶν
σπαρτῶν, ὡς ἐν Τόμ. Δ', σελ. 303 «καὶ μυρία *ἅλλα ἄττα* πα-
ρατηρήσαντες». Πρβ. καὶ Τόμ. Γ', σελ. 100 «ἐκάστη *μικρὰ*
ἄττα τῶν ἐν τῇ φύσει παρεσπάσατο» καὶ Τόμ. Ε', σελ. 163
«καὶ *ἕτερα ἄττα* ἐν ποσὶ τιθέντες» καὶ σελ. 305 «καὶ *ἅλλα*
ἄττα τῶν ἀτιμοτέρων» καὶ σελ. 312 «καὶ ἀποτρῶγουσι ῥίνας,
ῶτα, δακτύλους, *ἕτερ' ἄττα* μέρη τοῦ σώματος». Κακῶς ἐν
Τόμ. Γ', σελ. 117 φέρεται «ὅποια *ἄττα* τὴν φύσιν ἐστίν» ἀντὶ
τοῦ *ἄττα*, ὡς ἐν τοῖς Ἱπποκρατείοις Τόμ. Β', σελ. 459 «ὅποια
ἄσσα ἐργάζεται ἐν τῷ σώματι» ἀντὶ τοῦ *ἄσσα*. Πρβ. Ὅδ. Τ,
218 :

εἰπέ μοι ὅποιοι ἄσσεα περὶ χροτὶ εἴματα ἔστο.

Παρά τῷ Θεμιστίῳ ὁ μὲν Πετάρβιος εἰκασεν ἀλλ' ὅτι *ἂ μὴ*

ᾠφελῇ μὴδ' ἄγῃ πρὸς ἀρετὴν», ὁ δὲ Ἰακώβιος ἀλλ' ὅτι ἀνωφελῇ καὶ ἀχρεΐα πρὸς ἀρετὴν». Δύναται δέ τις νὰ τοπάζῃ καὶ «ἀλλ' ὅτι ἀνωφελῇ καὶ ἀργὰ πρὸς ἀρετὴν».

Ἀλλ' ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ἀποκαθίσταται ἡ γνησία γραφή, ἂν μεταβληθῇ τὸ ῥῆμα ἄγῃ εἰς τὴν ἀντωνυμίαν ἄττα, ἐκβληθῇ δ' ὁ σύνδεσμος ΚΑΙ ὡς ὑπὸ ξένης χειρὸς παρεγκείμενος· ἀλλ' ὅτι ἀνωφελῇ ἄττα πρὸς ἀρετὴν οἱ μὲν ἄδουσιν οἱ δὲ λέγουσιν». Πρβ. Ἀριστοτ. Ζῳ. Ἱστορ. Δ', α', 12 «ἔχουσι δὲ καὶ τριχῶδη ἄττα ἐν τῷ σώματι» καὶ δ', 15 «ὑποκάτω δὲ τούτων τὸ στόμα καὶ περὶ αὐτὸ καθαπερεὶ τριχῶδη ἄττα πλείω» καὶ Ε', η', 1 «οἷον τῶν τ' ἐνύδρων γένη ἄττα καὶ τῶν πτηνῶν», κτλ.

Ποιεῖται δ' ὁ Θεμίστιος πολλάκις χρῆσιν τῆς ἀντωνυμίας ἄττα λέγων σελ. 2, 4 «σμικρὰ ἄττα δύναται». σελ. 285, 25 «ἐπαπειλεῖ δεινὰ ἄττα με ἐργάσεσθαι καὶ ἀνήκεστα». σελ. 301, 9 «καὶ τὰ τοιαῦτα ἄττα ἀτεχνῶς σκοτεῖν—ῥήματα τῆς Ἀριστοτέλους διαλεκτικῆς». σελ. 303, 6 «εἰς δουρικὰ ἄττα διακονήματα». σελ. 306, 19 «ἀπέδειξας δὲ καὶ φαρμάκια ἄττα συγκαίμενα κτέ.». σελ. 307, 7 «συγγράμματα ἄττα σοι πεποιήται σμικρὰ ἢ μεγάλα κτέ.» σελ. 308, 21 «καὶ τοιαῦτα ἄττα μορμολυκεῖα». σελ. 325, 11 «συνελεξάμην ἐμαυτῷ πολλὰ ἄττα βασανιστήρια». σελ. 326, 26 «ὅσα τέ ἐστι καὶ ὅποια ἄττα γνωρίσματα». σελ. 330, 24 «θηρία μὲν γὰρ καὶ ἰχθῦς ἄλλα ἄττα δελεάσματα προδεικνύοντες αἰροῦσιν». σελ. 330, 34 «τὰ δὲ καθ' ἕκαστα ἄγκιστρα τῆς θήρας ὅποια ἄττα ἔσται λέγωμεν ἐφεξῆς». σελ. 335, 32 «προστιθέμενοι δὲ φάρμακα ἄττα οὐ ξὺν ἀλγηδόνι τὸ πάθος ἰῶνται». σελ. 355, 26 «ἐμοὶ νέφοντι συγγράμματα ἄττα πεποιήται». σελ. 395, 31 «ὡς μικρὰ ἄττα καὶ ὀλίγου ἄξια εἰς τὴν τέχνην πορισαμένους».

Ὁ Κόδωντος ἀποδοκιμάζων τὴν ἀνευ ἐκθλίψεως ἐκφορὰν τῆς πρὸ τοῦ ἄττα κειμένης λέξεως γράφει (*Μνημοσ.* 1862, σελ. 222) «Delectat eum imprimis Atticum et Platonicum ἄττα, sed in eo usu peccant librarii elisam more Attico vocalem ingrate suppletes, veluti p. 2 A. σμικρὰ ἄττα, p. 249 A. δουρικὰ ἄττα, p. 266 C. πολλὰ ἄττα, p.

267 Δ. ὁποῖα ἄττα, p. 271 C. ἄλλα ἄττα, et passim alibi, quum perpetua fuerit in talibus elisio πόλλ' ἄττα, ὀλίγ' ἄττα, ἄλλ' ἄττα cet. Nonnumquam scribae peccant etiam in Platone, sed in Themistii libris perpetuus is error est nusquam tolerandus».

Εὐρίσκεται δ' ὅμως παρὰ τῷ Θεμιστίῳ καὶ τὸ κατ' ἐκθλιψιν προενηγεμένον ἄλλ' ἄττα ἐν σελ. 416, 15 καὶ 417, 6 καὶ 442, 18 καὶ 443, 10. Ἀκριβέστατα περὶ τῆς προκειμένης χρήσεως θὰ διαλάβωμεν ἐν ἄλλῳ τόπῳ.

Ὀλίγοι δ' ἴσως ἀγνοοῦσιν ὅτι ἡ ἀντωνυμία ἄττα εἶνε μία τῶν Ἀττικωτάτων ἐκείνων λέξεων, αἷς λίαν ἡμενίζον οἱ Ἀττικισταὶ κοσμοῦντες ἐκάστοτε καὶ καλλωπίζοντες τὸν λόγον δι' αὐτῶν. Δουκιαν. Ῥητ. Διδασκ. 16 «ἐπειτα δὲ πεντεκαίδεκά που ἢ οὐ πλείω γε τῶν εἰκοσιν Ἀττικὰ ὀνόματα ἐκλέξας ποθέν καὶ ταῦτα ἀκριβῶς ἐκμελετήσας πρόχειρα ἐπ' ἄκρας τῆς γλώττης ἔχε, τὸ ἄττα καὶ κᾶτα καὶ μῶν καὶ ἀμηγέπη καὶ λῶστε καὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ ἐν ἅπαντι λόγῳ καθάπερ τι ἥδυσμα ἐπίπαττε αὐτῶν» καὶ 18 «καὶ ἐπὶ πᾶσι τὰ ὀλίγα ἐκεῖνα ὀνόματα ἐπιπολάζετω καὶ ἐπανθείτω καὶ συνεχῆς (ἔστω) τὸ ἄττα καὶ τὸ δῆπουθεν, κἂν μηδὲν αὐτῶν δέη· καλὰ γάρ ἐστι καὶ εἰκῇ λεγόμενα» καὶ 20 «οἱ πολλοὶ δὲ τὸ σχῆμα καὶ φωνὴν καὶ βάδισμα καὶ περίπατον καὶ μέλος καὶ κρηπίδα καὶ τὸ ἄττα σου ἐκείνο τεθήπασιν» καὶ Λεξιφάν. 21 «Ἀρξαι δὴ ἐμεῖν. Βαβαί. Πρῶτον τουτὶ τὸ μῶν, εἴτα μετ' αὐτὸ ἐξελήλυθε τὸ κᾶτα, εἴτα ἐπ' αὐτοῖς τὸ ἦ δ' ὅς καὶ ἀμηγέπη καὶ λῶστε καὶ δῆπουθεν καὶ συνεχῆς τὸ ἄττα». Πρὸς καὶ Θεμίστ. σελ. 308, 27 «ἄλλ' εὖ μάλα ἀνακυκλήσας τὸ δῆπουθεν καὶ τὸ κᾶπειτα καὶ τὸ Διοσκώρω οἰχῆσεται ἀποτρέχων καταγελάσας σου πλατὺ τῆς ἀμαθίας καὶ νοθείας».

Πολλάκις δὲ παρεφθάρη ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων ἡ ἀντωνυμία ΑΤΤΑ καὶ κατ' ἐκθλιψιν ΑΤΤ' μεταβληθεῖσα εἰς τὸ ΑΤΕ, ΑΓΕ, ΑΤΙ, ΑΤ', ΑΓ', καθὰ παρητήρησεν ὁ πολὺς Κόβητος Nov. Lect. σελ. 153 καὶ 279 (Πρὸς καὶ Πόρωνος *Tracts and Miscellaneous Criticisms* σελ. 390 καὶ Δαδησίου *Miscellanea Critica* σελ. 550 Κιδδ.).

Ἦς δὲ μετέπεσε τὸ ΑΤΤΑ εἰς τὸ ΔΓΕ, οὕτως ἠδύνατο νὰ μεταπέσῃ καὶ εἰς τὸ ΔΓΗ. Συχνοτάτη εἶνε ἐν τοῖς ἀντιγράφοις ἡ σύγχυσις τοῦ Τ καὶ Γ (Πρβ. Μέρ. Τέταρτ. § 5), εὐρίσκεται δ' ἐνίοτε καὶ ἡ τοῦ ΤΤ καὶ Γ καὶ ἡ τοῦ ΓΓ καὶ Τ, οἷον

προσάΤΤειρ—*προσάΓειρ*. Ἑφορ. ἀποσπ. 27 «σχεδὸν γὰρ ἐφ' ἅπασιν αὐτοῖς *προσάγειρ* ὁ θεὸς εἶπεν Ἀχελῷφ θύειν». Ἰν' ἀποδῇ καταληπτὴ ἡ ῥῆσις αὕτη, ἀναγκαίως ἔχει νὰ μετατυπωθῇ τὸ *προσάΓειρ* εἰς τὸ *προσάΤΤειρ*.

ἄΓωσιρ—*ἄΤΤωσιρ*—*τάΤΤωσιρ*. Ἰάμβλιχ. περὶ τοῦ Πυθαγορ. βίου § 2 «παρακάλεσαντες τοὺς θεοὺς ἡγεμόνας καὶ ἐπιτρέψαντες αὐτοῖς ἑαυτοὺς καὶ τὸν λόγον ἐπώμεθα ἢ ἂν τάττωσιρ». Ὁ ἐν Φλωρεντία κωδιξ ἔχει *ἄττωσιρ*. Ἡ ἀληθὴς γραφὴ εἶνε «ἐπώμεθα ἢ ἂν ἄγωσιρ», ὡς ἐν τῷ Φαίδρῳ τοῦ Πλάτωνος σελ. 237, δ' «ἡμῶν ἐν ἐκάστῳ δύο τινεῖ ἐστων ἰδέα ἄρχοντε καὶ ἄγοντε, οἷν ἐπόμεθα ἢ ἂν ἄγητον». Φέρεται δ' ἐν τῷ αὐτῷ συγγράμματι τοῦ Ἰαμβλίου § 15 καὶ «κατὰ τὸν πλοῦν ἐγκρατῶς αὐτοῦ καὶ σεμνῶς ἀκολούθως τε τῇ συντρόφῳ ἐπιτηδεύσει *διατάττοτος*», ὅπερ ὀρθῶς ὁ Κουστῆρος μετέγραψε *διάγοτος* (Ἴδε Κόδητον *Collect. Crit.* σελ. 307 καὶ 310).

στραΓΓεύομαι—*στραΤεύομαι*, *στραΓΓεύεσθαι*—*στραΤεύεσθαι*, κτλ. Ἴδε Βαλκενάριον *Παρατηρ. εἰς Ἀμμόν.* σελ. 180 κέξ. Ἀλδερτον *Ἠσύχ.* τόμ. Α', σελ. 1169 καὶ τόμ. Β', σελ. 260 καὶ 407 καὶ 1276 καὶ Βεκκῆρον *Ἀριστοφ.* τόμ. Γ', σελ. 13 καὶ 285.

ἀΤελεῖην—*ἄΓΓελεῖην*. Ἡρόδ. Α', 54 «Δελοφοὶ δὲ ἀντὶ τούτων ἔδωσαν Κροίσῳ καὶ Λυδοῖσι προμαντήην καὶ *ἀτελεῖην* καὶ προεδρίην». Ἐν τοῖς ἀντιγράφοις φέρεται καὶ *ἄΓελεῖην* καὶ *ἄΓΓελεῖην*.

§ 9. *σκορδιᾶσθαι*—*σκοτοδιᾶσθαι*.

Γαλην. τόμ. ΙΗ', α, σελ. 168 «Ἀλλὰ καὶ τὸ χασμάσθαι, καθάπερ καὶ *σκοτοδιᾶσθαι*, περιεχομένης τινὸς ἐν τοῖς μυσί, δι' ὧν καὶ αἱ κατὰ προαίρεσιν γίνονται κινήσεις, ἥτοι ὑγρότητος πνευματώδους ἢ πνεύματος ἀτμώδους, γίνεσθαι δέδεικται».

Ούτε ὁ τύπος *σκοτοδιναῖσθαι* ἀντὶ τοῦ *σκοτοδιναῖν* (ἢ *σκοτοδιεῖν*) εἶνε Ἑλληνικὸς οὔτε ἀρμόζει τὸ παράπαν ἐν τῇ προκειμένῃ χωρίῳ ἢ ἔννοια τῆς σκοτοδιναίας. Ὁ Γαληνὸς ἔγραψεν ἀναμφηρίστως «καθάπερ καὶ τὸ *σκορδινᾶσθαι*», οὐπερ καὶ ἀλλαχοῦ ποιεῖται χρῆσιν συνεκφέρων αὐτὸ μετὰ τοῦ *χασμαῖσθαι*, οἷον Τόμ. Ζ', σελ. 59 «καθάπερ ἐπὶ τοῦ *σκορδινᾶσθαι* καὶ *χασμαῖσθαι* καὶ *πτάρνυσθαι* καὶ *βήττειν*» καὶ σελ. 940 «*χασμῶνται* γὰρ καὶ *σκορδινῶνται* συνεχῶς, ἀτμώδους τινὸς καὶ παχύος πνεύματος ἐν τῇ μυῷδει γένει κατελιημμένου» (Πρβ. καὶ σελ. 941) καὶ Τόμ. ΙΖ', α, σελ. 417 «ἀτμώδους τινὸς καὶ παχύος πνεύματος ἐν τῇ μυῷδει γένει κατελιημμένου, *χασμῶνται* οἱ ἄνθρωποι καὶ *σκορδινῶνται* καὶ διὰ τοῦτο συνεχῶς ἐκπνέουσι». Πρβ. καὶ Τόμ. ΙΘ', σελ. 130 «*Σκορδινᾶσθαι*: διατείνεσθαι καὶ μάλιστα μετὰ χάσμης».

Φέρεται δὲ καὶ ἐν τοῖς Ἱπποκρατείοις Τόμ. Β', σελ. 805 «καὶ βρυγμὸς ἔξη καὶ *σκορδινέηται* καὶ *χασμαῖται*» καὶ ἐν ἀποσπασμασι τοῦ Ῥούφου παρ' Ὀρειδασ. Τόμ. Γ', σελ. 87 «εἰκὸς δὲ καὶ εἰλιγγιάσαι (Γρ. *λιγγιάσαι*) καὶ πᾶν τὸ σῶμα *σκορδινηθῆναι* καὶ φρικῶδες καὶ κοπῶδες γενέσθαι». Σχολ. σελ. 682, 7 «*Σκορδινᾶσθαι* ἐστὶ τὸ διατείνεσθαι τὸ σῶμα καὶ μάλιστα μετὰ χάσμης».

Ἐκ τῶν Ἀττικῶν μόνος ὁ Ἀριστοφάνης παρέχει ἡμῖν παραδείγματα τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ῥήματος λέγων Ἀχαρν. 30 «στένω, κέχνηνα, *σκορδινῶμαι*, *πέρδομαι*» καὶ Σφηξ. 641 «ὥς οὗτος ἤδη *σκορδινᾶται* κάστιν οὐκ ἐν αὐτοῦ» καὶ Βατρ. 922 «τί *σκορδινᾷ* καὶ δυσφορεῖς;». Πρβ. καὶ Δουκιαν. Λεξιφάν. 21 «οὐπω τὸ ἱκταρ ἐμήμεκας οὐδὲ τὸ *σκορδινᾶσθαι* οὐδὲ τὸ τευτάζεσθαι οὐδὲ τὸ σκύλλεσθαι».

Ἐν τῇ Ὀνομαστικῇ τοῦ Πολυδεύκους ἀναγινώσκεται Ε', 168 «τὸ δὲ μετὰ χάσμης ἀποτείνειν ἑαυτὸν *σκορδινᾶσθαι* λέγουσιν», παρὰ δὲ τῇ Μοίριδι σελ. 342 «*Σκορδινᾶσθαι* Ἀττικῶς, διατείνεσθαι Ἑλληνικῶς». Πρβ. καὶ Φώτ. Λεξ. 524, 21 «*Σκορδινᾶσθαι*: τὸ παρὰ φύσιν ἀποτείνειν τὰ μέλη μετὰ τοῦ *χασμαῖσθαι* διακλῶμενον» καὶ Σχολ. Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 30 «*Σκορδι-*

νασθαί φασι κυρίως ἐπὶ τῶν κυνῶν τῶν ἐξ ὕπνου ἀνισταμένων ὅταν τὰ μέλη καὶ ὅλους αὐτοὺς διατείνωσι. *Σκορδινᾶσθαι* οὖν ἐστὶ τὸ ἀνακλᾶσθαι μετὰ χάσμεν, γίνεται δὲ ἀπὸ ἀλογίας τὸ τοιοῦτον» καὶ Σφ. 642 καὶ Βατρ. 922 «Οὕτως ἔλεγον τὸ παρὰ φύσιν τὰ μέλη ἐκτείνειν, *σκορδινᾶσθαι*. Γίνεται δὲ περὶ τοὺς ἐγειρομένους ἐξ ὕπνου, ὅταν χασμῶδεις ὄντες ἐκτείνωσι τὰ μέλη ὅπερ συμβαίνει καὶ περὶ τοὺς ἄλλως πως βασανιζομένους καὶ διαστρεφόμενους τὰ μέλη». Ἔτι δὲ Ἡσύχ. λ. *σκορδινᾶσθαι* καὶ Σουίδ. λ. *σκορδινᾶσθαι* καὶ λ. *σκορδινῶμαι* καὶ Ἐτυμ. Μέγ. σελ. 719, 10.

Παρ' Ἡσυχίῳ κῆται καὶ «Ἐσκορδινῆθαι: ἐχασμήσατο». Ἀναγινώσκεται δ' ἐν τῷ κώδικι αὐτοῦ καὶ «Ἀσκορδίνωτος: ἀσάλευτος, μὴ κινῶν τὰ μέλη» *σκορδινᾶσθαι* γὰρ λέγουσι τὸ παρὰ φύσιν (τὰ μέλη) ἐκτείνειν, ὅπερ γίνεται παρὰ τοῖς ἐγειρομένοις ἐξ ὕπνου», ὡς καὶ ἐν τοῖς Βεκκῆρου Ἀνεκδότοις σελ. 452, 25. Ἀλλὰ μεταγραπτέον πάντως *ἀσκορδίνωτος*: διότι τοῦ ῥήματος ὄντος *σκορδινάομαι-ῶμαι*, ἀδύνατον ἀποβαίνει νὰ ὑπάρχῃ ἐπίθετον *ἀσκορδίνωτος*. Ὁ Πειρῶν ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Μοίριδος σελ. 343 μετέβαλε καὶ τὸ παρὰ τοῖς ἐγειρομένοις εἰς τὸ περὶ τοὺς ἐγειρομένους.

Ὄνόματα ἐκ τοῦ *σκορδινῶμαι* παρηγμένα εἶνε τὸ *σκορδίνημα* καὶ *σκορδινησμός*, ὧν ἀμφοτέρων γίνεται χρῆσις ἐν τοῖς Ἱπποκρατείοις, οἷον Τόμ. Α', σελ. 484 «βήξ, πταρμός, *σκορδίνημα*, ἔρευξις, φῦσα» καὶ σελ. 589 «ιδρώτες, κνησμοί, *σκορδινησμοί* καὶ ὅσα τοιαῦτα». Ἐρωτιαν. σελ. 82, 1 «*Κορδίνημα*: γράφεται καὶ *σκορδίνημα*» καρηβαρίαν δὲ σημαίνει παρὰ τὸ τὸ κᾶρα δινεῖσθαι, ὡς καὶ Ἀριστοφάνης ἐν Ἀχαρνέσιν» καὶ σελ. 114, 13 «*Σκορδίνημα*: γράφεται καὶ *κορδίνημα*» οὕτω δὲ ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι τὸ καρηβαρεῖν, ὡς καὶ Ἀριστοφάνης» Πρβ. καὶ Γρηγόρ. Κορ. σελ. 553 Σχ.

Ἡ κοινὴ φερομένη ἐν τοῖς Ἱπποκρατείοις γραφὴ *σκορδινησμοί* εἶνε ἀτοπωτάτη. Ἐν τοῖς τοῦ Γαληνοῦ Τόμ. ΙΖ', β', σελ. 241 ἀναγινώσκεται «ιδρώτες, κνησμοί, *σκορδινισμοί* καὶ ὅσα τοιαῦτα», ὡς καὶ ἐν σελ. 242 «εἴτ' ἐφεξῆς ιδρώτων τε καὶ κνη-

σιμῶν καὶ σκορδινΙσιμῶν» καὶ ἐν σελ. 244 «περί τε τὴν τῶν ἰδρώτων ἔκκρισιν καὶ κνησμούς καὶ σκορδινΙσιμούς» καὶ ἐν σελ. 245 «ὁ δὲ σκορδινΙσιμός τοιοῦτον μὲν ἐστὶ σύμπτωμα κατὰ πάντας οἶμαι τοὺς μῦς, οἷόνπερ ἐπὶ τῆς χάσμης γίνεται μόνοις τοῖς τὴν κάτω γένυν» καὶ ἐν σελ. 240 «καθάπερ γε καὶ ὁ λυγμός καὶ χάσμη καὶ σκορδινΙσιμός». Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ τῶν τοῦ Γαληνοῦ συγγραμμάτων διὰ τοῦ Ι εὐρίσκεται προενηνεγμένος τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ὄνομα. Ἴδε Τόμ. Ζ', σελ. 147 καὶ 148 καὶ 196 καὶ Τόμ. Θ', σελ. 476 καὶ Τόμ. ΙΖ', α', σελ. 396 καὶ Τόμ. ΙΘ', σελ. 514. Πρβ. καὶ Ὁρειβάσι. Τόμ. Γ', σελ. 208, 2 καὶ 9.

Ἄλλ' ἡ ὀρθὴ ἐκφορὰ εἶνε σκορδινΗσιμός καὶ σκορδινΗσιμοὶ διὰ τοῦ Η· διότι τὰ εἰς ΣΜΟΣ περατούμενα ὀνόματα, ἐὰν παρὰ-γωνται ἐκ ῥημάτων τῆς πρώτης καὶ δευτέρας συζυγίας τῶν περισπωμένων, γράφονται ἐν τῇ παραληγούσῃ διὰ τοῦ Η, οὐχὶ διὰ τοῦ Ι, οἷον

ἀγαπησιμός ἐκ τοῦ ἀγαπῶ,
 κροτησιμός ἐκ τοῦ κροτῶ,
 λοιδορησιμός ἐκ τοῦ λοιδορῶ,
 ρουθετησιμός ἐκ τοῦ ρουθετῶ,
 ὀρχησιμός ἐκ τοῦ ὀρχοῦμαι (Πρβ. καὶ ὀρχηστής),
 πατησιμός ἐκ τοῦ πατῶ,
 σκαριφισιμός ἐκ τοῦ σκαριφῶμαι,
 χρησιμός ἐκ τοῦ χρῶ.

Ὅμοια τούτοις εἶνε τὸ ὀδαξισμός καὶ τὸ μελλισμός καὶ τὸ μαχησιμός, οὗ ποιεῖται μνησίαν καὶ ὁ Εὐστάθιος λέγων σελ. 1702, θ «καθὰ καὶ ὁ βρυχησιμός, ὡς μαχησιμός, καὶ τροπῇ ὁμοίᾳ βρυχηθμός». Ἐν τοῖς Βεκκήρου Ἀνεκδότοις σελ. 447, 19 φέρεται καὶ «Ἀρτησιμός: ἀνακρεμασιμός». Παρατηρητέον δ' ὅτι ὁ Ἑρμαννὸς ἔγραψε βλαστησιμόν παρ' Αἰσχύλῳ Ἐπτ. 12 παραβάλλων τὸν τύπον βλαστησιμός πρὸς τὸν ὀρχησιμός, πατησιμός, κτλ. (Τόμ. Β', σελ. 269).

Πλημμελῶς ἔχει ἡ γραφὴ ἀγαπΙσιμός, ρουθετΙσιμός, ὀδαξΙσιμός, σκαριφΙσιμός, κτλ. (Πρβ. Βεργιλίον Ἀλκίφρ. σελ. 209 Σειλ. καὶ Λοδέκιον Φρυν. σελ. 510 κίξ. καὶ Μεινέκιον

Μερ. καὶ Φιλ. Λειψ. σελ. 157). Δέγεται δ' οὐ μόνον *σκαριφησμός* ἀλλὰ καὶ *σκαριφηθμός*, οἷον *Νουμήν. παρ' Εὐσεβ. Προπ. Εὐαγγ. ΙΔ', ε, 4* «αὐτοὶ γὰρ οὗτοι τοὺς ἐτέρους ὑπερβαλλόμενοι τῇ τε πολυπραγμοσύνῃ τοῖς τε *σκαριφηθμοῖς* ἐπετίμων θᾶττον». Πρβ. *ὄρχησμός* καὶ *ὄρχηθμός*, κτλ. Ἔτι δὲ *βληχηθμός*, *βρυχηθμός*, *ινηθμός*, *κηληθμός*, *κρυζηθμός*, *κυκηθμός*, *μηκηθμός*, *μυκηθμός*, *ὄγκηθμός*, *πηθηθμός*, κτλ. (Πρβ. *Βαλκενάριον Ἐπιστ. πρὸς Ῥοιθῆρον* σελ. 43 καὶ *Δοδέκκιον Φρυν.* σελ. 511 καὶ *Παραλειπ.* σελ. 397).

Ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἑτυμολογικῷ σελ. 444, 52 ἀναγινώσκεται «Ἐκ τοῦ θελήσω γίνεται *θελησμός* καὶ ἀποβολῇ τοῦ Σ *θελημός*, ὡς *μελήσω μελησμός* καὶ *μελημός*». Ἀλλὰ παρ' οὐδενὶ τῶν παλαιῶν οὔτε τὸ *μελησμός* εὐρέθη οὔτε τὸ *ναυαγησμός* καὶ *ξυρησμός* καὶ *αὐλησμός*, ἅτινα μνημονεύει ὁ Ψευδοερφδιανὸς ἐν τοῖς Ἐπιμερισμοῖς γράφων σελ. 179 «Τὰ διὰ τοῦ ΙΣΜΟΣ δξύ-τονα διὰ τοῦ ἰῶτα γράφονται, ὅσα ἀπὸ τῶν διὰ τοῦ ΙΖΩ ῥημάτων γίνονται—Εἰ δὲ ἀπὸ περισπωμένων ῥημάτων γίνονται, διὰ τοῦ ἦτα γράφονται, οἷον *ναυαγῶ ναυαγήσω ναυαγησμός*, *λοιδορῶ λοιδορήσω λοιδορησμός*, *ξυρῶ ξυρήσω ξυρησμός*, *μαχῶ μαχήσω μαχησμός*· *τεμαχισμός* δὲ ἰῶτα· *ὀρχῶ ὀρχήσω ὀρχησμός*· *ἐμπρησμός* ἐκ τοῦ πρήθω, *κνησμός* ἐκ τοῦ κνήθω· *χρησμός* ἢ *μαντεία* ἐκ τοῦ χρῶ· *αὐλῶ αὐλήσω αὐλησμός* ὁ τοῦ ὀργάνου, *αὐλισμός* δὲ ἢ *κατασκήνωσις* ἰῶτα· μέλω τὸ φροντίζω καὶ *μελησμός* ἢ *φροντίς* διὰ τοῦ ἦτα γράφεται, *μελισμός* δὲ ἢ *τραγωδία* καὶ ἢ τῶν κρεῶν *κατακοπή* ἰῶτα». Πρβ. καὶ σελ. 264 «*Φημισμός* δὲ ἦτα καὶ ἰῶτα, *εὐφημησμός* δὲ δύο Η, *χρησμός* Η, *τεμαχισμός* δὲ ἰῶτα» καὶ «*Λογισμός* Ι, *ἀπολογησμός* δὲ ἢ *ἀπολογία* ἦτα» καὶ «*Μελησμός* ἢ *φροντίς* Η, *μελισμός* δὲ ἢ *κατακοπή* τῶν κρεῶν καὶ τὸ ἄσμα Ι». Ἐν σελ. 81 εἶνε γεγραμμένον «*μελισμός* ἢ *τραγωδία*, μέλω τὸ φροντίζω *μελλισμός* ἢ *φροντίς*». Πρβ. καὶ σελ. 80 «*πλὴν τοῦ λοιδορῶ λοιδορῖσμός* καὶ *λοιδορία*».

Τὸ *εὐφημησμός* καὶ *ἀπολογησμός* εἶνε πλασματώδη καὶ ἀναλῆθη.

Τὸν τύπον *σκορδινιασμός* οὐδαμῶς ὑπώπτεισεν ὁ αἰσίδιμος

Κοραῖς ἐν Ἀτάκτ. Τόμ. Β', σελ. 59 ἀπειρότερος ὢν περὶ τὰ
 τοιαῦτα. Ὑπὸ τῶν Λατίνων ἐλέγετο *randiculari* ἐπὶ τῆς ἐν-
 νοίας τοῦ *σκορδινᾶσθαι* (Πρ6. Λοθέκκιον *Προλεγομ.* σελ. 225).

Ἐν Ἀθήναις τῇ 18 Ἰανουαρίου 1879.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Σ. ΚΟΝΤΟΣ.

Σελ. 233, 9 γραπτέον: κατάρροντας. σελ. 233, 16 γραπτέον:
 καταίροντας—κατάρροντας. σελ. 235, 2 γραπτέον: γράμμα
 (Γρ. γάμμα). σελ. 245, 24 γραπτέον: ἱεροσκοπίαν—ἁεροσκο-
 πίαν. σελ. 256, 40 γραπτέον: εἰκασία.

ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ ΑΡΘΡΩΝ ΠΕΝΤΕ ΕΚ ΤΗΣ ΩΡΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ.

1.

Ἐκ τῆς Ὁρας (φύλ. τῆς 6 Ἰανουαρίου 1879.)

*Ἀπερὶ τῶν φημιζομένων Σλαυικῶν κτισμάτων
 τῆς Ὀλυμπίας.*

Ὁ συνάδελφος καὶ φίλος Στέφανος Α. Κουμανούδης εἶχεν
 ἐκδηλώσει τῇ 18 Ἀπριλίου 1878, διὰ τῆς Παλιγγενεσίας,
 τὴν εὐχὴν τοῦ νὰ ἐξετασθῇ ἡ ἀξίωσις, ἣν ἔφερον εἰς μέσον οἱ ἐνε-
 γοῦντες τὰς ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀνασκαφὰς λόγιοι Γερμανοὶ, ὅτι ἀνεκά-
 λυψαν αὐτόθι πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ *σλαυικὰ* κτίσματα. Ἀπελ-
 θὼν μετ' ὀλίγας τότε ἡμέρας εἰς ἀλλοδαπὴν, δὲν ἠυκαίρησα ἐν
 τῷ μεταξὺ νὰ ἀπαντήσω, καθ' ὃ εἶχον καθῆκον, εἰς τὴν πρόσκλη-
 σιν ταύτην· νῦν δὲ ἰδὼν αὐτὴν ἐπαναληφθεῖσαν ἐν τῷ τελευταίῳ
 τεύχει τοῦ Ἀθηναίου, δημοσιεύω ὅσα νομίζω, ὅτι δύνатаί τις
 νὰ εἴπῃ περὶ τῆς ἀξιώσεως ἐκείνης.

Βέβαιον εἶναι, ὅτι ἐν τῇ κυρίῳς Ἡλείᾳ, ἐν τῇ Πισάτιδι καὶ

ἐν τῇ Τριφυλίᾳ πολλοὶ κατώκησαν Σλαῦοι μετὰξὺ τῆς 6 καὶ τῆς 8 ἑκατονταετηρίδος, μᾶλλον δὲ ἐν τῇ ὀγδόῃ ἢ πρότερον· τοῦτο μαρτυροῦσιν αἱ χρηστομάθειαι ἐκ τῶν Στράδωνος Γεωγραφικῶν (1) καὶ ἡ ἐν ἔτει 807 μεγάλη τῶν Σλαύων τούτων ἐπανάστασις, ἧς τὰς περιπετείας διέσωσεν ἡμῖν ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος (2). Ἄλλ' οἱ ἐπὶ πλῆυδες οὗτοι κατέσχον τὴν ὑπαιθρον μόνον χώραν· τοῦλάχιστον ἐνῶ πολλὰ ὀνόματα ὀρέων, ποταμῶν, χωρίων καὶ κωμῶν διετήρησαν μέχρι τῆς σήμερον ἐν τῷ στόματι τοῦ λαοῦ τὸ ξενικὸν ἰδίωμα, πόλεις οὐδεμία ἀξιόλογος, εἴτε ἐν τῇ μεσογαίᾳ εἴτε ἐν τῇ παραλίᾳ, φέρει ὄνομα σλαυικόν. Διῆγον δὲ οἱ ἔποικοι ἐκεῖνοι βίον γεωργικὸν καὶ ποιμενικόν, ἰδίως δὲ ποιμενικόν κατὰ τὰ πάτρια ἦθ'· αἱ ὀλίγισται σλαυικαὶ λέξεις, ὅσας κατέλιπον ἐν Ἑλλάδι, ἀνάγονται πᾶσαι εἰς τὸν ποιμενικὸν βίον. Δύο δὲ μάλιστα εἶναι χαρακτηριστικώταται τῆς τοιαύτης αὐτῶν διαίτης. *Ζουπάνης* ἐλέγετο παρ' αὐτοῖς ὁ ἄρχων τῆς κοινότητος· *τσομπάνης* δὲ καλεῖται σήμερον ὁ ποιμὴν. *Στάνι* ἢ *στάνιτζα* ἐσήμαινε τὴν ἔδραν τῆς κοινότητος· *στάνι* δὲ ὀνομάζεται τὰ νῦν τὸ ποιμνιοστάσιον. Ὡστε συνέβη ἐν τῇ μεταπτώσει ταύτῃ τῆς σημασίας ἐξελιγμός τις ἀντίθετος τῶν δαρβινείων, ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι ἐνταῦθα μετεβλήθησαν εἰς πρόβατα.

Ὅπως δὴποτε οἱ ἐν Πελοποννήσῳ Σλαῦοι εἶχον ἀναμφιβόλως καὶ οἰκήματα· περὶ τῆς ἰδιαζούσης ὅμως αὐτοῖς ἀρχιτεκτονικῆς τέχνης, ἰδοὺ τί γράφει ὁ Καραμζίν· αὐο μόνον ἐν τῇ 6 ἑκατονταετηρίδι, ἀλλὰ καὶ πολὺ βραδύτερον, ὅκουν ἐν οἰκίαις ἐκ πλέγματος κλάδων καὶ χώματος, αἵτινες μόλις συνεφύλαττον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἀνέμων καὶ τῶν βροχῶν· αὐταὶ αἱ σλαυικαὶ πόλεις ἦσαν

(1) αΝῦν δὲ οὐδὲ ὄνομά ἐστι Πισατῶν καὶ Καυκῶνων καὶ Πυλίων· ἅπαντα γὰρ ταῦτα Σκυθαὶ νέμονται». Ἐκδ. Κοραῆ, τόμου 3 σελ. 386. Αἱ Χρηστομάθειαι αὗται συνετάχθησαν ἐν τῇ 40 ἑκατονταετηρίδι. Κοραῆ, αὐτόθι, πρὸς τὸν ἀναγνώστην, σελ. 8'.

(2) Πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν (de administrando imperio) ἐκδ. Βόννης σελ. 247 καὶ ἐπ. Ἴδε καὶ τὴν ἐν τῇ ἐμῇ ἱστορίᾳ (τόμου 3 σελ. 630) γενομένην ἐρμηνείαν τῆς ἐκθέσεως ταύτης τοῦ βασιλέως.

σπαρὸς καλυβῶν, οἱ δὲ ναοὶ, μεγάλα ξύλινα παραπήγματα» (1). Τιαυῦτα κτίσματα δύσκολον μὲ φαίνεται ν' ἀνθέξωσιν εἰς χιλιεῖς ἀνατροπὰς καὶ καταστροφάς.

Ἐπέχω ἐν τούτοις νὰ ὁμώσω, ὅτι δὲν εὐρέθησαν ἢ δὲν δύναται νὰ εὐρεθῶσι κτίσματα σλαυικὰ ἐν Ἑλλάδι. Ἡ γὰρ αὕτη καλύπτει τόσα καὶ τόσα, ὥστε δὲν εἶναι ἄπορον νὰ κρύπτῃ καὶ τοιοῦτον θησαυρόν. Ἵποθέσατε ὅτι εὐπορὸς τις σλαυικὴ κοινότης, θέλουσα νὰ ἐγείρῃ στερεώτερον οἰκοδόμημα, ἔφερεν ἐπὶ τούτῳ ἀρχιτέκτονα ἐκ Πατρῶν, ὅς τις ἐκτελέσας τὸ ἔργον διαιώνισεν τὸ ὄνομα τοῦ Σλαύου κτήτορος δι' ἐπιγραφῆς (2). Τὸ μόνον ἐλάττωμα τοῦ σλαυικοῦ τούτου κτίσματος ἤθελεν εἶναι ὅτι δὲν ἤθελεν εἶναι σλαυικόν, ἀλλὰ ἑλληνικόν, ἢ γραιικόν, ἢ βυζαντινόν, ὅπως θέλετε.

Ἐν γένει δὲ τὸ σπουδαῖον δι' ἐμὲ, ὁμολογῶ, εἶναι ὅχι ἂν ἐπῆλθον εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας πολλοὶ ἢ ὀλίγοι Σλαῦοι καὶ τίνα ἐν αὐταῖς κατεσκεύασαν κτίσματα· τὸ σπουδαῖον εἶναι ἂν ὁ Ἑλληνισμὸς ἐπὶ τέλους κατίσχυσεν αὐτῶν τε καὶ τῶν ἄλλων ξένων. Τὸ ζήτημα τοῦτο ἐλύθη ἤδη εὐτυχῶς ὑπὲρ ἡμῶν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ καὶ ἐν τῇ ἐκτὸς τοῦ Ἰσθμοῦ Ἑλλάδι καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ ἐν Ἠπείρῳ. Πέποιθα δὲ ὅτι τὴν αὐτὴν αἰσίαν λύσιν θέλει λάβει καὶ ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ἐν Θράκῃ, ἐὰν φανῶμεν ὅπως οὖν ἄξιοι τῶν προγόνων, οὐχὶ τῶν πάλαι περὶ Θεμιστοκλέα καὶ Περικλέα ἀκμασάντων, ἀλλὰ τῶν προσεχестέρων ἐκείνων, οἵτινες ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι, ἢ ἐπὶ Τουρκοκρατίας, διὰ τοσούτων ταλαιπωριῶν ἤγειρον τὸ ἥμισυ τοῦ οἰκοδομήματος, μὴ καταλιπόντες εἰς τὰς παρούσας γενεάς εἰμὴ τὸ ἔργον τοῦ νὰ συμπληρώσωσιν αὐτό.

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ.»

(1) Τῆς γερμανικῆς μεταφράσεως τόμος 4, σελ. 56.

(2) Ἑλληνικῆς ἔννοεῖται· διότι οἱ Σλαῦοι ὅτε μὲν ἦλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα, γραφὴν ἰδίαν δὲν εἶχον, ὅτε δὲ βραδύτερον κατεσκευάσθη εἰς τὰς βαρβάρους χώρας τὸ ἀλφάβητον αὐτῶν, οἱ ἐνταῦθα κατασταθέντες εἶχον ἀρχίσει νὰ ἐξελληνίζωνται.

2.

Ἐκ τῆς Ὠρας (φύλ. τῆς 9 Ἰανουαρίου 1879.)

*«Περὶ τῶν γημιζομένων σλαβικῶν κτισμάτων
ἐν Ὀλυμπίᾳ.»*

Ἀναγνούς ἐν τῇ χθесινῇ Ὠρᾷ τὸ μὲ τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφὴν δημοσιευθὲν ἄρθρον τοῦ φίλου καὶ συναδέλφου Κωνσταντίνου Παπαρρήγοπούλου, μεγάλως ἠπόρησα ἐπὶ τῇ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ λαβούσῃ χώραν παρανοήσει. Ἐγὼ δι' ἐνὸς ἐν τῇ Παλιγγενεσίᾳ τῆς 18 Ἀπριλίου 1878 ἄρθρου μου, τοῦ μετατυπωθέντος πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν καὶ ἐν τῷ Ἀθηναίῳ καὶ ἔχοντος ἐπιγραφὴν ἀμία γνῶσις νέα ἱστορικὴ, εἶχα ἰσχυρισθῇ τοῦτο μόνον, ὅτι οἱ ἐν Ὀλυμπίᾳ ποιῶντες τὰς ἀνασκαφὰς Γερμανοὶ ὅλως ἀναποδείκτως ὀνομάζουσιν ἐρεΐπιᾶ τινὰ ἐν τῇ Ἀλτεϊ τῆς Ὀλυμπίας εὐρεθέντα, *Σλαβικά*, καὶ τοῦτο πανταχοῦ ἐν βιβλίοις καὶ ἐφημερίσι διαθρυλλοῦσιν, ἐζήτησα δὲ νὰ προσαγάγῃσι τούτου ἀποδείξεις, ἵνα ἔχωσι τὸ δικαίωμα νὰ τὰ ἀποκαλῶσιν οὕτως. Ὁ δὲ κ. Παπαρρήγόπουλος, δὲν ἠξεύρω πῶς, νομίσας ὅτι ἐγὼ ἀρνοῦμαι καὶ τὴν ποτὲ ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἰδίως ἐν τῇ Ἠλείᾳ, Πισάτιδι καὶ Τριφυλίᾳ ἐνοίχουσιν τῶν Σλάβων, ἐπιχειρεῖ διὰ παραθέσεως ἀρχαίων μαρτυριῶν νὰ πληροφορήσῃ περὶ τούτου ἐμέ τε καὶ τοὺς ἄλλους τῆς Ὠρας ἀναγνώστας. Καὶ πῶς μὲν οἱ ἄλλοι ἀναγνῶσται τῆς Ὠρας ἀπεδέχθησαν τὰς ἐκ τῆς Χρηστομαθείας τοῦ Στράβωνος μαρτυρίας καὶ τὰς ἐκ τοῦ Πορφυρογεννήτου, αὐτοὶ οἶδασιν· ἐγὼ ὁμῶς ὅστις ταύτας πρὸ δεκαετηρίδων τεσσάρων ἐγνώριζα (εἶμαι δὲ 64 ἐτῶν), δὲν ἐνόμισα, ὅτι πρέπει νὰ εὐγνωμονήσω τῶρα ὑπὲρ τῆς γενομένης μοι ἀνακοινώσεως αὐτῶν ἐν ἄρθρῳ, ὅπερ ὡς ἀπάντησις εἰς ἐμέ χαρακτηρίζεται. Ἀφοῦ δὲ ὁ ἀπαντῶν εἶπέ τινα ἔτι περὶ τσομπάνων καὶ στάνης φιλογικῶν, τὰ ὁποῖα κ' ἐκεῖνα ὅχι ὡς νέα προσέπεσαν ἐμοί, οὐδ' ἐξητήθησάν ποτε διὰ τοῦ ἐν τῇ Παλιγγενεσίᾳ ἄρθρου μου, (διότι καὶ ὅλως δὲν εἶχα ζητήσει ἐγὼ παρὰ τοῦ ὁμογενοῦς μοι κ. Παπαρρήγοπούλου ἀπάντησιν, οὔτε εἶχα διόλου δυσφορήσει ἐπὶ τῷ ὅτι ἀναχωρῶν ὁ ἀνὴρ τότε εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἐμελλεν ἐκ τούτου

βραδέως νὰ ἀπαντήσῃ) ἀφοῦ λέγω ταῦτα εἶπεν, ἔθιξε μικρὸν ἐν μέσῳ τῷ ἄρθρῳ (κατὰ τὸν Ὀμηρικὸν τρόπον ἀκακούς δ' ἐς μέσον ἔλασσε) καὶ τὸ περὶ οὗ κυρίως καὶ μόνως ἐγὼ ἔγραψα ἐν τῇ Παλιγγενεσίᾳ, τὸ περὶ κτισμάτων δηλ. Σλαβικῶν ζήτημα.

Ἐμνήσθη λοιπὸν πρὸς λύσιν δῆθεν τούτου, κατὰ Καραμζι-
νον, τῶν ἰδιαζουσῶν τοῖς Σλάβοις καλυβῶν ἐκ πλέγματος κλά-
δων καὶ χώματος, ὅποιας πιθανόν, λέγει, νὰ εἶχον καὶ οἱ ἐν Πε-
λοποννήσῳ ἐγκατασταθέντες, ὅποιαι ὅμως βεβαίως δὲν εἶναι αἱ
ἐν τῇ Ἀλτεϊ φανεῖσαι οἰκήσεις, εἰκοτολόγησε δέ, οἷον ἐν πολλῇ
ἀνάγκῃ εὑρεθεῖς, καὶ περὶ προσκλήσεως τυχὸν ἐκ Πατρῶν κτί-
στου τινὸς Ἑλλήνος, ὅστις νὰ ἔκτισέ ποτε καὶ στερεώτερα κτί-
σματα ἐν Ὀλυμπίᾳ χάριν τῶν Σλάβων, καὶ προσθεῖς, ὅτι ἐπέχει
αὐτὸς νὰ ὁμώσῃ, ὅτι δὲν εὑρέθησαν ἢ δὲν δύνανται νὰ εὑρεθῶσι
κτίσματα Σλαβικὰ ἐν Ἑλλάδι, τέλος διὰ τινος ἀξιοσημειώτου ἐν-
φυολογίας, στρεφομένης περὶ τὴν ἐπιγραφὴν, ἣν ἡμποροῦσε νὰ
ἔχῃ κτίσμα τι τῶν Σλάβων στερεόν, ἡπιώτατα ἐκ ποδῶν ἐποιή-
σατο τὸ κακὸν ζήτημα, οὔτε τοὺς Γερμανοὺς οὔτε ἐμὲ καὶ τοὺς
ἄλλους Ἑλληνας θελήσας πολὺ νὰ δυσαρεστήσῃ, καὶ οὕτως ἔφθα-
σεν εἰς τὸν ἐπίλογον.

Ἐκεῖ δὲ ἐβεβαίωσε τοὺς ἀναγνώστας, ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ
Ἑλληνισμὸς ἐπὶ τέλους κατίσχυσε τῶν Σλάβων, διότι τοῦτο,
λέγει, εἶναι τὸ σπουδαῖον ζήτημα, ὅχι ἂν πολλοὶ ἢ ὀλίγοι Σλά-
βοι ἐπῆλθον, ἢ τίνα ἐνταῦθα κατεσκεύασαν κτίσματα. Συμφωνῶ.
Ἀλλὰ πταίω ἐγὼ, ἂν οἱ Γερμανοὶ ἔθεσαν καὶ τὸ ἄλλο, τὸ μι-
κρὸν μὲν καθ' ἡμᾶς, κατ' αὐτοὺς δέ, ὡς φαίνεται, μέγα; Ἀφοῦ
δὲ τὸ ζήτημα τὸ κατὰ τὸν κ. Παπαρρηνγόπουλον σπουδαῖον,
κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐν τῷ ἄρθρῳ βεβαίωσιν, ᾗδ' ἐλύθη εὐτυ-
χῶς ὑπὲρ ἡμῶν ἐν τε Πελοποννήσῳ καὶ ἐν τῇ ἐκτὸς τοῦ Ἰσθμοῦ
Ἑλλάδι καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ ἐν Ἡπείρῳ, μέλλει δὲ οὕτω καὶ ἐν
Μακεδονίᾳ καὶ ἐν Θράκῃ νὰ λυθῇ, τίς ἡ χρεία, παρακαλῶ, ἦτο
νὰ γίνῃ τώρα λόγος περὶ αὐτοῦ ἐν ἐφημερίδι πολιτικῇ, ὥσαντι
ἐγὼ εἶχα τὸ ἀμφισβητήσει, πρεσβεύων τάναντία τῇ ἐθνικῇ συνει-
δήσει; Ὡὰ εἰπῇ ἴσως ὁ κ. Παπαρρηνγόπουλος, ὅτι τὰ καλὰ καλὸν
εἶναι πολλάκις νὰ λέγωνται, ἵνα ἐνωτιζόμενοι αὐτὰ συγνάκις οἱ

πολλοί, τὰ ἀποδέχονται εὐκολώτερον. Ἀλλὰ τοῦτο ἄς γίνηται ἐν παραδόσειν ἀκαδημαϊκαῖς ἢ ἐν βιβλίοις χάριν τῶν πολλῶν γραφομένων, ἢ καὶ ἐν περιοδικοῖς ἔτι καὶ ἐφημερίσι πολιτικαῖς δι' ἄρθρων κυρίων πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς εἰς τὸ καλὸν διευθύνσεως τῶν πνευμάτων καὶ τῆς κοινῆς γνώμης, ὅχι δὲ ἐν ἄρθρῳ ἀπαντητικῷ περὶ ζητήματος ἰδιαιτάτου, ἀκριβέστατα ὀρισμένου.

Τοῦτο τὸ ζήτημα, ὡς ἐγὼ κατὰ δυστυχίαν τὸ εὖρον τεθει-
 μένον, ἔστω καὶ μὴ σπουδαῖον, ἔμεινε καὶ μετὰ τὸ ἄρθρον τοῦ
 φίλου Παπαρρήγοπούλου ἄλυτον, ὅστις ὑποκαταστήσας τεχνή-
 τως εἰς ἐκεῖνο τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ ζήτημα, δίδει ἔπειτα πρὸς λύσιν
 τούτου τελειοτέραν ἐν τῷ ἐπιλόγῳ καὶ μίαν παραίνεσιν πρὸς τὸ
 ἔθνος ῥητὴν, νὰ φανῇ ἀξίον τῶν προγόνων του, ὅχι τῶν πάλαι
 περὶ Θεμιστοκλέα καὶ Περικλῆ ἀκμασάντων (;), ἀλλὰ τῶν προ-
 σεχαστέρων ἐκείνων, τῶν ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι καὶ ἐπὶ Τουρκοκρα-
 τίας, οἵτινες κτλ. Ἐν τούτοις ἡ τοῦ ἄλλου ζητηματίου λύσις
 οὐδαμῶς τοιαύτην καὶ τηλικαύτην ἀξιοῦντα ἀπῆτει, ἀλλ' ὅπως
 ἀλλοίαν τινὰ καὶ ἀλλοτρίαν τῶν χρόνων τοῦ τε Θεμιστοκλέους
 καὶ τοῦ Μεσαιῶνος, τέχνην φιλολογικὴν, ταπεινὴν μὲν ὅσον θέ-
 λετε, χρησίμην δὲ ὅχι ὀλίγον εἰς παρασκευὴν ἀληθοῦς ὕλης, ἣν
 ἐπωφελεῖται ἡ μεγίστημος ἱστοριογραφία. Ἐρείπιον τοῦτο ἄφωνον
 ἐδῶ ἐφάνη. Ἐν ποίῳ στρώματι γῆς κεῖται; Τὰ στρώματα γῆς
 ἔχουν ἄρα γε ἤδη ὀρισθῇ κατὰ ἑναυτοὺς ἢ αἰῶνας, καθὼς οἱ ὁμό-
 κεντροὶ κύκλοι τῶν δενδρικῶν κορμῶν; Τί ὑπεράνωθεν αὐτοῦ καὶ
 τί ὑποκάτωθεν εὐρέθη; Ἐκ ποίας ὕλης σύγκειται καὶ ποῖα σχή-
 ματα ἀρχιτεκτονικὰ ἢ κοσμήματα δεικνύει; Ὁμοιάζει ἡ καθόλου
 μορφή του τὰ ἐν Νοβογορόδῳ καὶ Κιέβῳ ποτὲ ὄντα κατὰ τι;
 Ἐμνημόνευσέ τις αὐτοῦ Νέστορ ἢ Ἀβουλφάραγιος ἢ Βενιαμὴν
 Τουδέλας ἢ ἥ. . .; Ἴδου τί ἐγὼ ἐνόμισα φροντιστέον. Ἀλλὰ εἶ-
 ναι πρόδηλον, ὅτι τὸ ἄρθρον τοῦ φίλου Παπαρρήγοπούλου ἄλλην
 καὶ βαλιδὴν καὶ νύσαν ἔχει· τὰ δὲ ἐν τῷ ἐπιλόγῳ του (σχεδὸν
 τὸ ὑποπτεύομαι) ἐγράφησαν ἴσως ὡς νοθεσία πρὸς ἐμὲ, ὅστις
 ἐτόλμησα νὰ εἶπω ἐν τῇ Παλιγγενεσίᾳ καὶ ἐξανείπα ἐν τῷ
 Ἀθηναίῳ, ὅτι δὲν θέλω νὰ μᾶς θάπτωσι ζωντανούς καὶ ἀφώνους
 οἱ μεγάλοι καὶ σοφοὶ τῆς Εὐρώπης. Ἄν λοιπὸν τοῦτο, διακ-

ρύττω, ὅτι παντάπασι δὲν μετανοῶ ἐπὶ τῷ ὅτι ἔγραψα ὡς ἔγραψα τὸ οἰονδήποτε ἐκεῖνο ἄρθρον μου, διότι ἐκ νεαρᾶς μου ἡλικίας τῶν κλασικῶν λεγομένων χρόνων τὰ διδάγματα ἐνστερνισθεῖς, καμμίαν κλίσιν δὲν ἡσθάνθην πρὸς τὰς ἀρετὰς τοῦ Μεσαιῶνος καὶ τῆς Τουρκοκρατίας τῆς μέχρι τοῦ Ῥήγα καὶ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας. Ἀνῆκων εἰς τὴν παλαιὰν σχολὴν τῆς φιλολογίας, ὅπως ἦδη ἐν ἔτει 1853 τὸ εἶπα κάπου δημοσίᾳ, εἶμαι δυσκαμπτότερος οὐδὲ τόσον ἐνδοτικὸς καὶ ἐλεήμων, ὥστε ἐν δέοντι κατὰ τὴν οἰγῶν ἢ γινόμενος ἀμνὸς νὰ αἶρω τὰς ἀμαρτίας ἄλλων.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 7 Ἰανουαρίου 1879.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ.

3.

Ἐκ τῆς Ὠρας (φύλ. τῆς 10 Ἰανουαρίου 1879).

«Πρὸς τὸν κ. ἐκδότην τῆς Ὠρας.

Ἐν τῷ μακρῷ ἱστοριογραφικῷ βίῳ μου σπανίως κατήλθον εἰς τὸ στάδιον τῆς συζητήσεως τοσοῦτον εὐχαρίστως, ὅσῳ σήμερον, ἀποκρινόμενος εἰς τὸν συνάδελφον καὶ φίλον Στέφανον Α. Κουμανοῦδην διότι ὁ ἀνὴρ οὐ μόνον πολυμαθὴς εἶναι, ἀλλὰ καὶ εἰλικρινής. Εἰς τὴν εἰλικρίνειαν λοιπὸν αὐτοῦ ἀπευθυνόμενος, τὸν ἐρωτῶ, ἂν ἐγὼ, ἀναγνούς ἐν τῷ τελευταίῳ τοῦ Ἀθηναίου τεύχει, ὅτι τὸ διὰ τῆς Παλιγγενεσίας δημοσιευθὲν ἄρθρον «ἐγράφη πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ προκαλέσῃ συζήτησιν» περὶ τῶν φημιζομένων σλαυικῶν κτισμάτων ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ κατωτέρως ὅτι τὸ ἄρθρον ἀνατυποῦται ἐν τῷ Ἀθηναίῳ, διότι «συζητήσις οὐδεμία ἐγένετο παρὰ τῶν ἀρμοδίων», δὲν ἠδυνάμην εὐλόγως νὰ συμπεράνω, ὅτι ὁ συνάδελφος ἐπεθύμει νὰ συζητηθῇ τὸ θρύλημα οὐ μόνον ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ παντὸς λογίου, πάσης ἐθνικότητος, καὶ δὴ καὶ τῆς ἑλληνικῆς, ὅστις ἔτυχεν ν' ἀσχοληθῇ εἰς τὸ περὶ τῶν σλαυικῶν ἐν Ἑλλάδι ἐποικήσεων ζήτημα;

Ἀλλ' ἂν παρενόησα τὴν πρόσκλησιν αὐτοῦ, φοβοῦμαι, ὅτι καὶ τὸ ἐμὸν ἄρθρον ἐν πολλοῖς παρενοήθη. Ποτὲ δὲν ἐφρατάσθην νὰ κατεστῇσιν γνωστὰς τῷ Στεφάνῳ Α. Κουμανοῦδῃ τὰς περὶ τῶν σλαυικῶν ἐποικήσεων μαρτυρίας· γινομένης ὅμως περὶ τοιοῦτου

θέματος δημοσίας συζητήσεως, εἰς ἣν δὲν ἐνδιαφέρονται μόνον οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος λόγιοι, ἀλλὰ καὶ οἱ πολλοὶ τῶν ἀναγνωστῶν, ἐνόμισα ἀπαραίτητον, χάριν τούτων, νὰ βεβαιώσω πρὸ πάντων, ὅτι Σλαῦοι κατεστάθησαν τῷ ὄντι ποτὲ ἐν Πισάτιδι. Τόσῳ δὲ μᾶλλον ὑπέλαβον ἀναγκαῖον, τοῦτό τε νὰ πιστώσω, καὶ προσέτι τὴν βοήθειαν τοῦ τσομπάνη καὶ τῆς στάνης νὰ ζητήσω, ὅσω, ἢ ἀπατώμαι πολὺ, ἢ καὶ οἱ χρόνοι καθ' οὓς ἤλθον οἱ Σλαῦοι, καὶ ὁ βίος ὃν διῆγον, ἦσαν γεγονότα ἐπιτήδεια νὰ παρασκευάσωσι τὴν λύσιν τοῦ κυρίου ζητήματος, τοῦ περὶ τῶν κτισμάτων αὐτῶν.

Ἔρχομαι ἤδη εἰς τὸ περὶ τῶν κτισμάτων τούτων μέρος. Ἐνταῦθα εἶπον, ὅτι κατὰ τὸν Ῥῶσον ἱστοριογράφον οὐ μόνον ἐν τῇ 6 ἑκατονταετηρίδι, ἀλλὰ καὶ πολὺ βραδύτερον, οἱ Σλαῦοι δὲν κατεσκεύαζον εἰμὴ ἢ καλύβας ἐκ πλέγματος κλάδων καὶ χώματος ἢ τὸ πολὺ ξύλινα οἰκοδομήματα καὶ ἐσυμπέρανα, ὅτι τοιαῦτα ἔργα δὲν ἠδύναντο ν' ἀνθέξωσιν εἰς χιλιετεῖς καταστροφὰν καὶ ἀνατροπὰς. Τοιαύτην δὲ ἐκ τῶν λόγων ἀρμολογίας τοῦ ἀνδρὸς σχηματίσας πεποιθήσιν, πῶς ἤθελον ἐπιχειρήσει νὰ ἐξετάσω ἐν ποίῳ στρώματι γῆς κεῖνται τὰ θεμέλια τοιούτων κτισμάτων, καὶ τί ὑπεράνωθεν αὐτῶν καὶ τί ὑποκάτωθεν εὐρέθη, καὶ ἐκ ποίας ὕλης σύγκεινται καὶ ποῖα σχήματα ἀρχιτεκτονικὰ ἢ κοσμήματα δεικνύουσι; Τὰ δὲ ἐν Κιέβῳ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ῥωσίας στερεώτερα καὶ τεχνικώτερα οἰκοδομήματα κατεσκευάσθησαν ὡς πασίγνωστον ὑπὸ βυζαντινῶν ἀρχιτεκτόνων ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς δεκάτης ἑκατονταετηρίδος, ἀφ' ἧς δηλαδὴ εἰσῆχθη αὐτοῦ ὁ χριστιανισμός. Τούτων παρεμφερῆ ἔργα δὲν εἶναι ἴσως ἀδύνατον νὰ εὐρεθῶσι καὶ ἐν Πελοποννήσῳ, δέον ὅμως τὰ τοιαῦτα νὰ λογισθῶσιν ὡς βυζαντινὰ καὶ οὐχὶ ὡς σλαβικά.

Ἐν τῷ τέλει ὁ φίλος Στέφανος Κουμανούδης λέγει, ὅτι ἐκ νεαρᾶς αὐτοῦ ἡλικίας, τῶν κλασικῶν καλουμένων χρόνων τὰ διδάγματα ἐνστερνωθεὶς «καμμίαν κλίσιν δὲν ἠσθάνθη πρὸς τὰς ἀρετὰς τοῦ Μεσαιῶνος καὶ τῆς Τουρκοκρατίας τῆς μέχρι τοῦ Ῥήγα καὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας.» Τοῦτο εἶναι ζήτημα ψυχικῆς διαθέσεως. Τὸ κατ' ἐμὲ, καίτοι εἶπερ τις καὶ ἄλλος θαυμάσας καὶ ὑμνήσας τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἠδυνήθην νὰ μὴν

αἰσθανθῶ πολλήν συμπάθειαν πρὸς τὰς γενεὰς ἐκεῖνας, αἵτινες, διὰ τῶν πολεμικῶν, τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν διοικητικῶν αὐτῶν ἀγώνων, ἂν ὅχι ἄλλο, διέσωσαν τὸν Ἑλληνισμόν ἐπὶ δισχίλια ἔτη, καὶ ἄνευ τῶν ὁποίων, κατὰ τὴν ἐμὴν πεποίθησιν, οὔτε Ῥήγας, οὔτε Φιλικὴ Ἑταιρία ἤθελον ὑπάρξει.

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ.»

4.

Ἐκ τῆς «Ἐφημερίδος» (φύλ. τῆς 14 Φεβρ. 1879).

«Κύριε συντάκτα τῆς Ἐφημερίδος.

Περιῆλθον κατὰ τύχην εἰς χεῖράς μου φύλλα τινὰ τῆς ἀθηναϊκῆς ἐφημερίδος Ὁρας, ἐν οἷς καὶ τὰ ἀπὸ 9 καὶ 10 Ἰανουαρίου 1879, φέροντα ἄρθρα τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου κ. κ. Σ. Κουμανούδη καὶ Κ. Παπαρρήγοπούλου. Ἐν τοῖς ἄρθροις τούτοις γίνεται λόγος περὶ κτισμάτων ἀποκαλυφθέντων κατὰ τὰς ἐν Πισάτιδι ἀρχαιολογικὰς ἀνασκαφὰς, ἅτινα χαρακτηρίζοντα ὡς σλαυικά. Δυστυχῶς ἐκτὸς τῶν δύο τούτων ἄρθρων τῆς Ὁρας οὐδὲν ἔτυχε νὰ ἀναγνώσω ἀναφερόμενον εἰς τὸ περὶ τῶν κτισμάτων τούτων ζήτημα, ὅπερ, καθὼς φαίνεται, προεκάλεσεν ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων καὶ τὴν ἐτυμολογίαν τοῦ *ισομπάνη* καὶ τῆς *στάνης* ὡς λέξεων σλαυικῶν.

Ἀγνοῶ ποῦ στήριζόμενος ἐκήρυξεν ὡς σλαυικὰς τὰς δύο ταύτας λέξεις, ὅστις ποτὲ καὶ τὰς ἐκήρυξε, καὶ ἂν τὰς ἐκήρυξεν ὀλως, διότι, καθὼς προεῖπα, δὲν εἶμαι ἐνήμερος εἰς τὸ ζήτημα. Ἀλλ' ἂν ἀγνοῶ τοῦτο, γνωρίζω ὅμως κάλλιστα πόσον ἐβλαψαν τὸν ἑλληνισμόν αἱ γελοῖαι μὲν ἀλλὰ πιστευθεῖσαι, ἀκόμη δὲ καὶ σήμερον παρὰ πολλῶν πιστευόμεναι, ἐτυμολογίαι τοῦ Φαλλμεράυερ καὶ πολλῶν ἄλλων. Ἴδου διὰ τί, φοβηθεὶς μὴ πιστευθῇ καὶ κρατυνθῇ ἐν μέσαις Ἀθήναις ἐτυμολογία τοῦ αὐτοῦ φυράματος, οὐδενὸς ἀντιλέγοντος, ἀπεφάσισα νὰ γράψω τὴν περὶ τῶν δύο τούτων λέξεων ἐπομένην σημείωσίν μου, τὴν ὁποίαν καὶ σὰς παρακαλῶ νὰ δημοσιεύσῃτε.

Ἡ λέξις *στάνη* σημαίνουσα μάνδραν ζώων, ἐπιχωριάζουσα δὲ ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἀλλαχοῦ, εἶνε αὐτὴ ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ

λέξις *στάλη*, εύρισκομένη παρ' Ἑσυχίου, παρ' ᾧ ἰδοῦ τί ἀναγινώσκομεν: *αστάλη*, ταμεῖον κτηνῶν, ὁ σταλός». Εἶναι ἀληθές ὅτι ὁ τελευταῖος γερμανὸς ἐκδότης τοῦ Ἑσυχίου (τούτου δὲ μόνον τὴν μικρὰν ἐκδοσιν ἔχω) ἐξοβελίζει τὴν λέξιν ἐκ τοῦ κειμένου. Ἀλλ' οὔτε ἡ πρώτη οὔτε ἡ τελευταία φορὰ εἶνε, ὅπου θὰ ἴδωμεν τοὺς κριτικούς ἀθετοῦντας ὅ,τι ἀγνοοῦσι, καί, τὸ χειρότερον, διορθόνοντας ἥτοι διαστρέφοντας αὐτό. Ἐπαθε δὲ ὑπὸ τῆς ὑπερκριτικῆς ταύτης σοφίας οὐχ ἥκιστα ὁ Ἑσύχιος. Καὶ ὅμως σώζεται εἰς τὸ τόμα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ οὐ μόνον ἡ λέξις αὕτη *στάνη* (=στάλη), καὶ τὸ παρ' Ἑσυχίου ταυτόσημον *σταλός*, ὅπερ παρετέθη ἀνωτέρω, ἀλλὰ καὶ τὰ συγγενῇ *στάλος*, *στάλα*, *σταλίζω*, *σταλιάζω*, *ξεροσταλίζω* κλπ., οὐδεμίαν ἄλλην σημασίαν κυριολεκτικὴν ἔχοντα, εἰμὴ αὐτὴν ταύτην τὴν ἐκ τῆς *στάνης* πηγάζουσιν.

Ἀλλ' ὁ Ἑσύχιος λέγει *στάλη*, θὰ εἴπῃ τις ὑπολαβὼν, καὶ πρόκειται περὶ *στάνης*. Δὲν ἐπιχειρῶ ν' ἀποδείξω πόσον συνήθης εἶνε ἡ ἐναλλαγὴ τοῦ *λ* καὶ *ν* παρὰ τοῖς Ἑλλήσι, τοῖς τε ἀρχαίοις καὶ τοῖς νεωτέροις, διότι εὐτυχῶς ὁ αὐτὸς Ἑσύχιος μὲ ἀπαλλάττει τοῦ κόπου παρεκβάσεως γραμματικῆς, ἥτις ἀμφιδάλλω καὶ ἂν θὰ ἔπειθε τοὺς ἀδαστέρους περὶ τὰ τοιαῦτα. Παρ' Ἑσυχίου λοιπὸν κεῖνται καὶ τὰ ἐξῆς: *αβουστάνη*, *βοοστασία*, ἡ τῶν βοῶν *στάσις*, ἥτοι: *στάνη βοῶν*. Τὸ ὅτι καὶ τὸ χωρίον τοῦτο ἐξοβελίζεται ὑπὸ τοῦ τελευταίου ἐκδότου τοῦ Ἑσυχίου, δὲν ἔχει καμμίαν σημασίαν· διότι, καθὼς προεῖπα, οἱ σοφοὶ οὗτοι ἄνδρες συναθέστατα ἐξοβελίζουσιν ὅ,τι δὲν ἐννοοῦσι, φιλοδωροῦντες ἐνίοτε καὶ μὲ δύο τρία κοσμητικὰ ἐπίθετα τὸν συγγραφέα ἢ τοὺς ἀντιγραφεῖς.

Ὅλα ταῦτα ἡδύνατο νὰ ἴδῃ προχειρότατα ὁ βουλόμενος ἐν τῷ πασιχρήστῳ λεξικῷ τῆς καθομιλουμένης τοῦ μακαρίτου Βυζαντίου, ἐν τῇ λέξει *στάνη*. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ εἶνε πολλῆς ἀπορίας ἄξιον, ἐὰν οὕτως εἰκῇ καὶ ἀβασανίστως ἐκπύρχθη ὡς ὀθνεῖα καὶ σλαυικὴ λέξις, οὕτως ἀπεριόριστον φέρουσα τὴν σφραγίδα τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Καὶ ἐὰν μὲν ἡ λέξις ἀπεκηρύττετο ὡς ῥωμανικὴ τυχὼν ἢ τευ:

τονική, τὸ λάθος θὰ ἦτο εὐεξήγητον· διότι ἐν τοῖς τοιούτοις ζητήμασι εὐκόλως καὶ πολλάκις παρεξηγήθη ὡς μεταγενέστερον καὶ ἐν τοῖς ἱστορικοῖς χρόνοις ἐμφιλοχωρήσαν δάνειον, ὅτι ἐκ παναρχαίων καὶ προϊστορικῶν χρόνων ἀπέκειτο ἐν τῷ ἰδίῳ ἐκαστης τῶν συγγενῶν γλωσσῶν θησαυρῷ, ὡς κοινὸν τῆς ἰνδευρωπαϊκῆς αὐτῶν μητρὸς κληρονόμημα. Ἀλλ' ἐὰν ἡ λέξις, περὶ ἧς ὁ λόγος, εὐρίσκεται μὲ τὸ λάμβδα εἰς ἀπάσας σχεδὸν τὰς ῥωμαϊκὰς καὶ τευτονικὰς γλώσσας, ἐν τῇ κυρίᾳ σημασίᾳ τῆς *στάνης* ἢ παραπλησίᾳ, ὅλως, οὐδεμίαν, ἐγὼ τοῦλάχιστον, γνωρίζω σλαυικὴν λέξιν, εἴτε μὲ τὸ λάμβδα εἴτε μὲ τὸ νῦ, *κυριολεκτουμένην* ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐννοίας.

Ἔρχομαι τώρα εἰς τὸν *τσομπάνην*. Εὐτυχῶς ὁ περὶ τῆς λέξεως ταύτης λόγος εἶνε ἀπλούστατος. Τὸ *τσομπάν* ἢ *τσουμπάν* ἢ *σιουμπάν* εἶνε γνησίᾳ περσικῇ λέξις, ἥτις ἀπὸ τοὺς Πέρσας ἐπέρασεν εἰς τοὺς Τούρκους, καὶ ἀπὸ τούτους εἰς τοὺς Ἑλλήνας. Μόλις δ' εἶνε, νομίζω, ἀνάγκη νὰ προσθέσω ὅτι δὲν πρέπει νὰ συγχέῃ τις τὴν τουρκοπερσικὴν ταύτην λέξιν μὲ τὴν παρὰ Πορφυρογεννήτῃ (πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν, σελ. 128 ἐκδ. Βόννας) καὶ Κιννάμῳ (σελ. αὐτ.) σλαυικὴν λέξιν *ζούπανος* (=κύριος, κριτὴς, ἄρχων· ὅθεν *ζουπανία* [Πορφ. αὐτ. 145, 146]: ἡ ὑπὸ τὸν ζούπανον χώρα καὶ τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ· ἐντεῦθεν δὲ καὶ παρὰ τοῖς συγγραφεῦσι τοῦ μέσου λατινισμοῦ τὰ: *zupa*=ζουπανία, καὶ *zupanus*=ζούπανος). Ἡ λέξις αὕτη, ἧς τὸ ἀπλοῦν *πάν* καὶ *μπάν* (*πάνος*, *μπάνος*) ἐσήμαινε καὶ τοὺς παρὰ τοῖς ἡγεμόσι τῆς Βλαχίας γνωστοὺς ἄρχοντας, οὐδὲν κοινὸν ἔχει πρὸς τὸ τουρκοπερσικὸν *τσομπάν* οὔτε κατὰ τὸ σημαίνεμενον οὔτε ἐτυμολογικῶς [ἴδ. Meninski, Bianchi καὶ Zenker].

Suum cuique! Ἰκανὰ ἔχουσιν οἱ Σλαῦοι, ἱκανὰ δὲ καὶ ἤρπασαν ἐσχάτως, καὶ θὰ ἀρπάσωσιν ἀκόμη. Ἀς ἀποδοθῇ τοῦλάχιστον ὁ *τσομπάνης* εἰς τοὺς Τούρκους καὶ ἡ *στάνη* εἰς τοὺς πέποντας ἡμᾶς Ἀχαιοὺς.

Ἐν Μυτιλήνῃ, τῇ 2 Φεβρουαρίου 1879.

Δ. Ν. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ. *

5.

Ἐκ τῆς Ὠρας (φύλ. τῆς 46 Φεβρουαρ. 1879).

Πρὸς τὸν κ. συντάκτην τῆς ἐφημερίδος ἡ Ὠρα.

Ἀναγνούς τὴν διὰ τῆς χθεςινῆς Ἐφημερίδος δημοσιευθεῖσαν ἐπιστολὴν τοῦ ἀρχαίου συναδέλφου κ. Δ. Ν. Βερναρδάκη περὶ τῶν λέξεων *σάτρη* καὶ *τσομπάνης*, οὐδόλως, ἐννοεῖται, θέλω ἐπιμείνει ἐγὼ ἰσχυριζόμενος ὅτι ἡ πρώτη δὲν εἶναι ἐλληνική. Περὶ τῆς δευτέρας ὅμως, ἐπειδὴ πρόκειται νὰ ἐκλέξωμεν μεταξὺ Τούρκων καὶ Σλαύων, θέλω παρατηρήσει δύο τινά.

Ὁ Ἀρνόλδος Passow, ἐν τῷ λεξικῷ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντων δημῶδων ἐλληνικῶν ᾠσμάτων (Τραγούδια Ῥωμαῖῖκα) λέγει «Τσοπάνης, alb. τσοπάνι (tosk), pastor. (t. tchoban, *dalmat. shupa* cfr. Talvj 1, 4). Συνέβη λοιπὸν καὶ παρὰ τοῖς Σλαύοις ἡ μετάπτωσις τῆς σημασίας τοῦ *ζουπάν* ἀπὸ ἀρχοντος ἀνθρώπων εἰς ποιμένα βοσκημάτων.

Πλὴν τούτου, ὁ Ἰωάννης Καντακουζηνὸς ἐν βιβλίῳ Γ' τῶν ἱστοριῶν αὐτοῦ (τόμῳ 2, σελ. 256 τῆς ἐν Βόννῃ ἐκδόσεως) μνημονεύει περὶ Θεσσαλονίκην νομάδος τινὸς *τζιμπάνη*, τοῦ ὁποίου ἡ περιουσία συνίστατο εἰς βοσκήματα· ἐνθα ὁ ἐκδότης γράφει *Zimpanus Triballus pecuarius*. Ἐκ τούτου δὲ ὑπεμφαίνεται ὅτι ἡ χρῆσις τῆς λέξεως *τσομπάνης*, δηλούσης τὸν ποιμένα, εἶναι προγενεστέρα τῶν χρόνων, καθ' οὓς οἱ Τούρκοι ἐκυριάρχησαν τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἐλληνικῶν χωρῶν.

Πάντα ταῦτα θέλουσιν ἴσως φανῇ εἰς πολλοὺς ψυχρά καὶ ἀκαίρως ὅπως οὖν παρεισαγόμενα ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐν Πρεσβύτῃ παιζομένης κωμωδίας καὶ τῆς τραγωδίας τῆς ἐν Θράκῃ διεξαγομένης· ἀλλ' εὐτυχῶς δὲν θέλουσι καταλάβει πολὺν χρόνον ἐν τῇ ὑμετέρᾳ ἐφημερίδι.

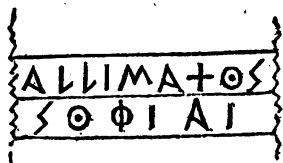
Ἐν Ἀθήναις, τῇ 15 Φεβρουαρίου 1879.

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΑΤΤΙΚΗΣ ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ.

Ἐν ταῖς πρὸς νότον τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου ἀνασκαφαῖς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας εὐρέθη πρὸ τινος χρόνου τμήμα κίονος δωρικοῦ, λίθου πωρίνου, μικρῶν διαστάσεων, ἔχον ἐντὸς τῶν διαξομμάτων τὰ ἐξῆς γράμματα χαράγματος ἐπιμελεστάτου

Ἵποθέτομεν ὅτι ὁ κίων, οὗ τὸ σωζόμενον τοῦτο τμήμα ἔχει διάμετρον 0,37, θὰ ἐβόσταζέ ποτε ἀνάθημά τι, καὶ ἡ ἐπιγραφή, εἰς αὐτὸ ἀναφερομένη, θὰ ἦτο ἐμμετρος, καὶ δὴ δίστιχον ἠρωφειγεῖον, διότι τὰ ἔνθεν καὶ ἔνθεν παράλληλα διαξέσματα εἶναι κενὰ γραμμάτων. Ἐχομεν δέ, ὡς φαίνεται, τὸ τέλος τοῦ ἐπιγράμματος ἐν τῇ λέξει σοφία, δι' ἧς ἐδηλοῦτο ὅτι (Κ)αλλίμαχος τις, ἡ ὁ ἀναθεὶς ἡ ὁ ποιήσας τεχνίτης, ἀνέθηκεν ἡ ἔτευξε καλὸν σοφίᾳ ἄγαλμα εἰς θεόν τινα. Δὲν εἶναι δὲ ἀπίθανον ὁ Καλλίμαχος οὗτος νὰ εἶναι ἐκεῖνος ὁ πάνυ, ὁ ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Μαραθῶνος πολέμαρχος. Ὀλιγώτερον δὲ πιθανόν, νὰ εἶναι ὁ τεχνίτης Καλλίμαχος, οὗ ἡ ἀκμὴ τίθεται περὶ τὴν ἡβ'. Ὀλυμπιάδα (412 πρ. Χρ.), διότι τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων παλαιότερους χρόνους ἐμφαίνει.

Ἐτέρα ἐπιγραφή, ὡσαύτως ἐπὶ πωρίνου λίθου, εὐρέθη ἐν Περαιῇ πρὸ ὀλίγων ἐβδομάδων πλησίον εἰς τοῦ Βάβουλα τὴν γωνίαν τὴν ἀριστερὰ εἰσιόντων εἰς τὴν πόλιν διὰ τῆς ἀπ' Ἀθηνῶν ὁδοῦ. Σχῆμα τοῦ λίθου, εἰ καὶ κολοβοῦ τὰ νῦν πρὸς δεξιὰ τῶν ὀρῶντι καὶ τὰ κάτω, φαίνεται ὅμως τὸ σύνθημα τετραγωνικὸν τῶν δρων. Τὰ γράμματα ἔχουσιν ὕψος 0,06 καὶ εἶναι καλοῦ καὶ βαθέος χαράγματος, εἰ καὶ αἱ γραμμαὶ τῶν στίχων δὲν εἶναι ἐντελῶς εὐθεῖαι.

Ύψος τοῦ λίθου, ὅσον σώζεται, 0,26, πλάτος 0,20, πάχος 0,24.

Ἡ κατ' εἰκασίαν ἀνάγνωσις καὶ συμπλήρωσις ἐφαίνετο ἔχουσα δυσκολίας, ἀδήλου ὄντος τοῦ πόσον ἀκριβῶς ἦτο τὸ ἀπ' ἀρχῆς πλάτος τοῦ λίθου τὸ ἐπιγεγραμμένον, καὶ πόσοι στίχοι κάτω ἐξέλιπον μετὰ τὴν ἀνώμαλον γραμμὴν τῆς θραύσεως, ὅτε αἰφνης χθές ἐπαρουσιάσθη εἰς ὄψιν μου ἄλλη στήλη ὁμοία ὄρου, ἐκ Πειραιῶς καὶ αὐτὴ, εὐρεθεῖσα ἐν τινι οἰκίᾳ τῆς ὁδοῦ «μακρᾶς στοᾶς» σώα δὲ ἐντελῶς σχεδὸν καὶ ἔχουσα ὁμοίους γράμμασι τάδε·

Ἀχρι τέ(ς

Ὁδῶ τέ-

ς δε τὸ ἄ-

στου τεῖ-

δ δε νενέ-

μεται.

Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων περιττὸν ἐθεωρήσαμεν ν' ἀποδώσωμεν διὰ ξυλογραφίας, ἀφοῦ εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ τοῦ ἀνωτέρου ὄρου, πλὴν ὅτι τὸ ῥῶ δὲν φαίνεται ἐδῶ ἔχον τὴν μικρὰν οὐράν, τὸ δὲ νῦ εἶναι ὀλίγον τι κεκλιμένον, τὸ δὲ μῦ ἔχει τὸ πρὸς ἀριστερὰ τῷ ὀρῶντι σκέλος βραχύτερον τοῦ ἐτέρου, τὸ δὲ ὕψιλον εἶναι ὅλως ὁμοιον τῷ μετ' Εὐκλείδην ἄρχοντα κανονικῶ καταστάντι Υ.

Ύψος τοῦ λίθου 1,20, πλάτος 0,38, πάχος 0,22. Πιθανώτατον, ὅτι καὶ ὁ νῦν κολοβὸς ὄρος τὰ αὐτὰ ποτε ἔλεγε. Πρέπει δὲ πάντως οἱ ὄροι οὗτοι νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐτίθησαν εὐθὺς κατὰ τὴν πρώτην κανονικὴν ῥυμοτομίαν τοῦ Πειραιῶς ὑπὸ Ἰπποδάμου τοῦ Μιλησίου ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Περικλέους. Ἐχομεν δὲ καὶ ἄλλα δύο ζεύγη Πειραιϊκῶν ὄρων, οὓς ἰδὲ ἐκδεδομένους ἐν C. I. A. I, ἀριθ. 517—8 καὶ 520—21, ἐξ ὧν

τὸ ἐν λέγει· «πορθμείων ὁρμού ὄρος», τὸ δὲ α' Ἐλευσινίων τριτ-
τὺς τελευτᾷ, Πειραιῶν δὲ τριττὺς ἀρχεται». Ἦτο δηλ. ἀνάγ-
κη εἰς δύο (ἢ καὶ πλείονα) διάφορα μέρη, τὰ ἀκρότατα, νὰ εἶναι
γεγραμμένοις ὁ αὐτὸς ὄρος. Τὸ αὐτὸ λοιπὸν ἐγένετο καὶ διὰ τού-
των τῶν δύο, τῶν νῦν ἐκδιδομένων.

Καὶ αὐται μὲν αἱ ἐπιγραφαὶ τοιαῦται· τῶρα δὲ μεταβαίνων
εἰς ὅλως ἀλλοίας, πρῶτον δημοσιεύω μίαν ἀναθηματικὴν τῶν Μα-
κεδονικῶν χρόνων, εὑρεθεῖσαν ἐν Πειραιεὶ πρὸς τῷ μύλῳ κατὰ τὸ
ἄκρον τῆς χερσονήσου.

Ἀπολλοφάνη(ς).....ν(ο)ς,
Ἰάσων Σωχάρου αἰρε(θέ)ντες
ἐπὶ τοῦ ἱε(ροῦ) ἀνέθη(κ)αν θεοῖς.

Ὁ λίθος ὃ ἔχων τὰ γράμματα εἶναι ὑμῆτιος, ἔχων σχῆμα
βάθρου ἀπλοῦ τετραγώνου, μὲ κοίλωμα ἄνω ἐλλειψοειδές. Ὑψος
αὐτοῦ 0,20, πλάτος 0,41, πάχος 0,33.

Αὐτόθι εὑρέθη καὶ ἡ ἐξῆς ἀναθηματικὴ τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων.

Στρατηγοὶ οἱ ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ ἐπὶ Ἡ-
ρακλείτου ἄρχοντος στεφανωθέντες
ὑπὸ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου Εὐδόλεμος
Ζωίλου Παιανεύς, Ζήνων Μενίσκου
Ἐρχιεύς, Ἀρισταγόρας Τρωίλου Πειραιεύς
Ἐρμεῖ ἡγεμονίῳ ἀνέθηκαν.

Βάθρον λίθου Πεντελησίου τετράγωνον ἀπλοῦν μὲ κοίλωμα
ἄνω τετράγωνον (καὶ ὑποκάτωθεν δὲ ἄλλο ὅμοιον μικρότερον)
ἔχει τὰ ἀνωτέρω ὄχι καλοῦ χαράγματος γράμματα. Ὁ Ἡρά-
κλειτος ἄρχων θὰ εἶναι ὁ τιθέμενος τῷ 111 πρ. Χρ., ὃχι ὁ πα-
λαιότερος ὁμώνυμος, ὁ τοῦ 245. Στρατηγοὶ ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ ἀνα-
φέρονται καὶ ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς, Ἐρμού δὲ ἡγεμονίου μνησὶα
γίνεται ἥδη παρ' Ἀριστοφάνει ἐν Πλούτῳ, στίχ. 1159.

Ἀμφότερα τὰ βάθρα ταῦτα, ὥς καὶ οἱ ὄροι, ἀφοῦ ἰδιῶται τὰ
ἐκόμενα εἰς Ἀθήνας, ἡγοράσθησαν ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολ. Ἐταιρίας.
Τοὺς τόπους τῆς εὑρέσεως ἐσημειώσαμεν, ὥς μᾶς τοὺς εἶπεν ὁ
πωλητής, ὅστις δὲν ἦτο καὶ ὁ ἀνασκάψας.

Τῶρα μεταβαίνομεν εἰς ἐπιγραφὰς ἐφηβικὰς τῶν Ἀθηναίων.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1861 καὶ ἐξῆς ἐξεδόθησαν παρὰ διαφόρων Ἑλλήνων καὶ ἀλλογενῶν πολλαὶ ἐφηβικαὶ ἐπιγραφαὶ τῶν Ἀθη-
νῶν, προελθοῦσαι ἐκ τῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας ἀνασκα-
φῶν τῶν παρὰ τὴν Ἀττάλου στοᾶν καὶ παρὰ τὸν ἀγ. Δημήτριον
Κατηφόρην. Καὶ αἱ μὲν τῆς Ἀττάλου στοᾶς ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖ-
στον ψηφίσματα, αἱ δὲ τοῦ Κατηφόρη ἀναγραφαὶ ἦτοι κατάλογοι
καὶ ἀλλοῖαι τιμητικάι. Ἀμφοτέρω τὰ εἶδη παρέσχον ἡμῖν πολλὰς
καὶ περιέργους εἰδήσεις περὶ τοῦ Ἀθήνῃσι βίου τῶν ἐφήβων καὶ τῆς
ἀγωγῆς αὐτῶν ὡς καὶ περὶ τῶν κοσμητῶν αὐτῶν καὶ διδασκάλων
ἐν τοῖς πρὸ Χριστοῦ καὶ μετὰ Χριστὸν Ῥωμαῖκοῖς χρόνοις, ἔτι δὲ
καὶ περὶ ἐορτῶν, ἀγώνων καὶ ἄλλων τινῶν ἀγνώστων ἡμῖν ἄλλοθεν
πραγμάτων. Πᾶσαι δὲ αὗται αἱ ἐπιγραφαὶ ἐκδοθεῖσαι κατὰ καιροῦς
ἐν περιοδικοῖς ἢ βιβλίοις συμπεριελήφθησαν τελευταῖον μετὰ καὶ
ἄλλων ἀνεκδότων ἐν τῷ Corpus Inscriptionum Atticarum,
τὰ μὲν ψηφίσματα ὡς παλαιότερα ἐν τῷ β'. τόμῳ, αἱ δὲ ἀνα-
γραφαὶ καὶ αἱ ἄλλαι τιμητικάι ἐν τῷ γ'. τόμῳ καὶ ἐτακτοποιή-
θησαν κατὰ τὸ δυνατόν χρονολογικῶς. Ἀλλὰ δὲν προσεδόκων
ἐγώ, ὅτι ἀκόμη καὶ ἐν ἔτει 1879 ἤθελον μένει τεμάχια πολλὰ
καὶ στηλᾶι ὅλαι ἐφηβικῶν ἀναγραφῶν ἀνέκδοτοι. Οὕτως ὁμως
ἔχει τὸ πρᾶγμα. Τὰ ὑπόγεια τοῦ Βαρβακείου μουσείου τῆς
Ἑταιρίας, ἔνθα ἀπὸ ἐτῶν εἶναι ἀποτεθειμένοι οἱ ἐκ τοῦ Κατη-
φόρου ἐνεπίγραφοι λίθοι, διατελοῦσι μὲν προσιτὰ εἰς πάντας τοὺς
ἀρχαιολόγους, ἡμεδαπούς τε καὶ ἀλλοδαπούς, τὸ ἔργον ὁμως τῆς
ἀντιγραφῆς ἔχει μεγάλας τὰς δυσκολίας, διότι εἰς πολλὰ δω-
μάτια, ὅχι ἀρκούντως φωτεινά, κατὰκεινται συμπεπικνωμένα
καὶ σχεδὸν ἐπάλληλα τὰ πολυπληθῆ τεμάχια τῶν ἀνέκαθεν συν-
τετριμμένων στηλῶν. Δι' ἔλλειψιν δὲ εὐρυχωρίας βραδέως γίνε-
ται ἡ διαλογὴ καὶ ὁ χωρισμὸς τῶν ἀνεκδότων ἀπὸ τῶν ἐκδοδο-
μένων καὶ ἡ εὐτακτος πάντων τοποθέτησις, ὥστε νὰ εὐκολύνω-
νται οἱ ἀντιγράφωντες. Οὕτως ἐξηγεῖται, πῶς μέχρι τοῦδε ἔμει-
ναν πολλαὶ ἀναγραφαὶ εἴτε ὅλως εἴτ' ἐν μέρει ἀνέκδοτοι, ἐξ ὧν
εἶναι καὶ αἱ ἐξῆς. Εἰς τούτων δὲ τὴν συναρμογὴν καὶ τὴν ἀντι-
γραφὴν ἐβοηθήθη πολλοῶς παρὰ τοῦ υἱοῦ μου Ἀθανασίου.

- βασιλεὺς
 40 Εὐκαρπίδης Βερν-
 πολέμαρχος
 Εὐτυχίδης, Με. .
 θεσμοθέτα(ι
 Σωσίστρατος Εισιδώρου Μα- (κενόν)
 45 Θάλλος Εὐτυχίδου Μελ-
 'Ασκληπιάδης Πρεΐμου
 Φιλόσεσος 'Ηρακλείδου 'Εστ-
 Φαῦστος, Πει(ρ)-
 Στάτιος Μαρκιανὸς Παιο-
 50 Γ Πλώτιος 'Ασκληπιάδου
 'Αγωνοθέται
 'Αντινοείων ἐν ἄστει
 Εὐκαρπίδης, Βερην-
 'Αντινοείων ἐν 'Ελευσίνι
 55 Κασσιανὸς Μουσώνιος
 'Αδριανείων
 Κασσιανὸς Βάσσος (κενόν)
 Θησείων
 Θεόπομπος Τρύφωνος
 60 'Αθηναίων
 Φλ. Βερηνικιανὸς
 'Αντωνείων 'Ατταλίδος
 Κασσιανὸς Μουσώνιος
 Σεθηρείων
 65 Κασσιανὸς Βάσσος Π. Α'λ. 'Ερμείας 'Αθμο
 Φιλαδελφείων
 Γάϊος, Διο(μ)εὺς
 'Επινικίων
 Δομέτιος Πυθαγόρας
 70 Γερμανικείων
 Μουνάτιος Θεμισίων
 Κομοδείων (κενόν)
 'Αριστόδουλος, Μαρ-
 'Αμφιαρείων
 75 Εὐτυχίδης, Μελιτ-
 συνστρεγματάρχαι
 Μουνάτιος Θεμισίων
 Κασσιανὸς Μουσώνιος

- Κασσιανὸς Βάσσος
 80 Εὐκαρπίδης, Βερ- Ἀριστόδου(λος)
 Δομέτιος Πυθαγόρας
 Φλάβιος Δὺξ
 Γάιος, Δημεύς
 Ἰσλήτιος Νηρέυ(ς) ος, Φιλάδης
 85 Φλάβιος Τρύφ(ων) ...ας ὁστέρας
 Φίλητος Π;.. ...υ
 Κλύμεν(ος)..
 (κενὸν ἐνὸς στίχου)

Ἡ τὰ ἀνωτέρω ἔχουσα στήλη εἶναι λίθου Πεντελησίου, ὕψους 1,09, πλάχους 0,11, συντετριμμένη εἰς ἐπτὰ τεμάχια, κολοβή δὲ τὰ ἄνω καὶ πρὸς δεξιὰν τῶ ὀρώντι καὶ κάτω. Ἐκ τῶν ἐπτὰ τεμαχίων τὰ ἑξ ἀκριβῶς συναρμόζονται πρὸς ἄλληλα, τὸ δὲ ἑβδόμον ὄχι, ἔχει δ' ἐκείνο τὰ τελευταῖα πρὸς δεξιὰ καὶ κατωτάτῳ τεθέντα δύο στιχίδια: . . ος, Φιλάδης κτλ., ἅπερ ἐμοὶ ἀκατάληπτα. Οἱ χρόνοι τῆς στήλης, ὡς ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ μνημονευομένων ἀγώνων Σεδηρείων καὶ Φιλαδελφείων, ἔτι δὲ καὶ τοῦ γραμματέως Στράτωνος, τοῦ καὶ ἀλλαχόθεν γνωστοῦ, εἶναι αἱ ἀρχαὶ τοῦ γ' μετὰ Χρ. αἰῶνος. Ἴδε C. I. A. III, 1, ἀριθ. 1139 μὲ τὰς σημειώσεις τοῦ Dittenberger.

2.

Ἀγαθῇ) τύχ(η)

- Ὁ κοσμητ(ης τῶν ἐφηβῶν) Τιμ. (Φυ-
 λάσιος τοῦς (συνάρ)χ(ον)τας καὶ τοῦς ὑπ' αὐτῶ ἐφηβέσαντ-
 ας) ἐπὶ ἄρχον(τος) Κασ(ιανοῦ) Ἱεροκῆρυκος Στειριέως (;) ἀνέγ-
 5 ραψε, ἀντικοσμητε(ύοντος)
 ου τοῦ Διονυσίου Μελ(ιτέως, παιδοτριβ(οῦν(τος) Αὐρ.
 Σεραπίωνος τοῦ κ(αὶ) Κράτωνος Παια)νιέως ἔ(τος) . . .
 προστατοῦντ(ος) Τιβ. Κλαυδίου Δε)ωσθένους (Μελι-
 τέως ἔτος . . , (ὀπλομαχ) ου Αὐρ. Ἀπολλο(φά-
 10 νους Ἀγνου(σίου) ἔτος . . , γραμ)ματε(ύοντος) διὰ βί-
 ου ἱερέως (Συντρόφου τοῦ Εὐκαρπίδου) ἐκ Κολίης ἔτος κβ'.
 Σωφρονιστα(ι) Ἀγωνοθέται
 Βά;)στος Φυλάσ(ιος) Ἀντινοσίων ἐν Ἐλευσίῃ
 15 ῥίδ;)μπτος . . . Οὐεντίδιος Ναικοκράτης
 . . . αγόρα(ς) . . . Ἀντινοσίων ἐν Ἄστει Ἐπιγγραφα

.....ΝΑ

....

Αὐρ. Διονύσιος

καὶ Αὐρ. Τελεσφόρος

'Αθριανείων

'Ερένιος Μουσώνιος

Γορδιανείων

Αὐρ. Θεσπιάδης

καὶ Αὐρ. Καλλιστρατος

Γερμανικείων

Καρπούνιος 'Απολλώνιος

'Αθηναίων

Αὐρ. 'Αλέξανδρος

'Επιεικίων.

Αὐρ. 'Επιτύγχανος

καὶ 'Ονωρατιανός 'Αθηνίων

'Αμφιερείων

Οὐεντίδοις Ζώϊλος

(κενόν)

Κλα. 'Αράσπας

Αὐρ. Σκίπτος,

Αὐρ. Διονυσόδωρος,

Αὐρ. Ζώϊλος 'Επι-

Αὐρ. Δάμυρος Θεοκλή-

'Ερένιος Τούρβων

Κλα. Τερτιανός

Φιλεύρωστος Θησέ-

'Αφροδείσιος 'Αρτεμ-

'Ελευσείνιος

Σωσικράτης Βίσι-

Πάμφιλος Εὐτ-

Ζώσιμος Λυκα-

Νεικίας Λυκα-

'Αφροδείσιος

Εὐκαρπίδης

Εὐτύχης

'Επικτ...

ΦΛ....

.....

Ταύτης τῆς στήλης ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῷ Corp. Inscr. Att.

III, 1, ὑπ' ἀρ. 1198 μόνον δύο τεμάχια, τῶρα δὲ προσετέθησαν
ἐδῶ δύο ἄλλα μικρότερα μὲν, σημαντικὰ δέ, ἐκ τοῦ ἄνω μέρους
τῆς στήλης, καὶ ἐν τρίτον δέ, τὸ ἔχον τὰ ΤΥΧ, ὅπερ ἔθεσα ἀνω-
ΤΙΜ?

τάτω, φαίνεται πῶς τῆς αὐτῆς στήλης ὄν. 'Ενωθέντων οὕτω τῶν
πέντε τεμαχίων, ἡ κεφαλὴς τῆς ὅλης ἀναγραφῆς γίνεται πληρε-
στέρα, καὶ τινες τῶν ἐν αὐτῇ συμπληρώσεων τοῦ Dittenberger
ἀναγκαίως μεταβάλλονται.

Οἱ χρόνοι καθ' οὓς ἐγράφη, ὡς ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ μνημονευομέ-
νων ἀγώνων Γορδιανείων ἀναγκαίως συμπεραίνεται, εἶναι οἱ μετὰ
τὸ 237 ἔτ. μ. Χριστόν.

'Εν 'Αθήναις, τῇ 26 Φεβρουαρίου 1879.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

La Grèce à l'exposition, par Mme la Marquise
Blanche de Saffray.—Vire. Imprimerie Rivet-Barbot.
1878. Εἰς 8^{ov}, σελ. 12.

Ἐν τῷ ἀγγελλομένῳ τούτῳ τεύχει περιέχεται ποίημα στί-
χων 248, ποιηθὲν ὑπὸ εὐγενοῦς Γαλλίδος καὶ τυπωθὲν ἐν Βιρίᾳ,
μικρᾷ πόλει τῆς Νορμανδίας, ἐνθα, ὡς φαίνεται, ἐπίσης ἔχει φί-
λους ἡ Ἑλλάς καθὼς καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ εὐρυχώρῳ Γαλλίᾳ. Ὁ ἀνα-
γινώσκων τοὺς στίχους τούτους Ἑλλῆν διατίθεται ἡδέως ἅμα
καὶ εὐγνωμόνας, διότι, καὶ ἂν δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ αἰσθανθῇ ἐντε-
λῶς τὴν ἁρμονίαν αὐτῶν, ἐννοεῖ ὅμως πάντως τὰς ἐκλεκτὰς
ιδέας καὶ ἐκτιμᾷ τὰ γενναῖα αἰσθήματα τὰ κινήσαντα τὴν ποιή-
τριαν εἰς τὸ νὰ ἐγκωμιάσῃ τὰ οἰαδήποτε ἐκθέματα τῆς ἡμετέρας
πατρίδος, τὰ σταλέντα εἰς τὴν τελευταίαν παγκόσμιον ἐκθεσιν
τῶν Παρισίων, μὲ ὅλας τὰς περιστοιχούσας ἡμᾶς δυσχερείας
κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος.

Ἐπέστησε δὲ ἰδίως τὴν προσοχὴν αὐτῆς ἡ κ. Saffray εἰς τὰ
τέσσαρα γλυπτικῆς ἔργα τοῦ ἐν Ἀθήναις Γ. Βρούτου καὶ πρὸ πάν-
των εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐπὶ δαιμόνιον τοῦ Κοπερνίκου. Ἀνα-
φερομένη δὲ ποιητικῶς εἰς τὴν τῆς πάλας Ἑλλάδος δόξαν ἐπὶ
γλυπτικῇ καὶ ἐν γένει ἐπὶ καλλιτεχνίᾳ, οἰωνίζεται ἐκ τῶν δε-
θέντων νῦν ἐν τῇ ἐκθέσει δειγμάτων τὰ βέλτιστα καὶ περὶ τῆς
προκοπῆς τῆς νέας Ἑλλάδος εἰς πάντα τὰ καλὰ τοῦ πόλιτι-
σμοῦ. Τὸ φιλελεύθερον τοῦ Ἑλλήνου καὶ ἡ φιλομαΐα εἶναι διὰ
τὴν ποιήτριαν ἐχέγγυα τῆς μελλούσης δόξης του ἐν τῇ χορείᾳ
τῶν νεωτέρων Εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν. Προσκαλεῖ δ' ἐπὶ τέλος τὰ
κράτιστα τῶν ἐθνῶν τούτων ὀνόμαστί νὰ προσφέρωσι τὸ ἅγιον
φίλημά τῆς ἀγάπης εἰς τὴν πρεσβυτέραν αὐτῶν ἀδελφὴν τὴν
Ἑλλάδα καὶ ἐξ αὐτῆς νὰ ἀρύωνται τὰς ἐμπνεύσεις τῆς τέχνης,
λέγουσα οὕτως·

Que la coupe sacrée entre chaque main passe!
Buvez, enivrez-vous de l'esprit immortel!
Mais quelques soient vos monts, c'est toujours du Parnasse

que votre vol devra vous élever au ciel.

Τὴν παρακάλεισιν δὲ τὴν ἐν τοῖς στίχοις τούτοις, ἥτις μᾶς ἐνθυμίζει τὰ τοῦ Ὁρατίου ἐκεῖνα

Vos exemplaria Græca
perpetua versate manu, versate diurna,

δικαιότατον εἶναι οἱ ἡμέτεροι μάλιστα τεχνῖται καλῶς καὶ ἐνστερνισθῶσιν, ἂν ἐπιθυμῶσιν ἐπιτυχίαν εἰς τὰ ἔργα των. Σ. Α. Κ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ.

ἀτρυγέσιοιο θαλάσσης.
αἰθέρος ἀτρυγέσιοιο.

Μελετῶντες οἱ διδάσκαλοι, οἱ σχολιασταί, οἱ λεξικογράφοι τὴν λέξιν ἀτρύγητος, ἀποφαίνονται οἱ μὲν ὅτι σημαίνει ἄκαρπος, ἔρημος, οἱ δὲ ἀκαταπόνητος, ἀδάμαστος, οἱ δὲ ξηρός· ἀλλ' οὐχ οὕτως.

Λέγοντες ἀτρύγητος οἱ πορθηταὶ τῆς Τροίας, ἐννοοῦσιν οὐχὶ ἄκαρπος, ἔρημος, οὐδ' ἀκαταπόνητος, ἀδάμαστος, οὐδὲ ξηρός, ἀλλ' ὅ,τι αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἐννοεῖ ἡ λέξις ἀτρύγητος (ἀτρύγητος ἔτι), καὶ τὸ τρυγῶ τι ἀτρύγητον ἀποδαίνει ἐκ τῆς εὐτυχίας ἣν ἔχει.

Καὶ ὅτι τοῦτο ἐννοεῖ τὸ ἀτρύγητος, ἀκουσεν τὸν κτηματικόν, ὅστις ἐρωτώμενος τὰς ἡμέρας τοῦ τρύγου, ἂν ἢ εὐτυχὴς ἢ οὐ ἢ ἄμπελος ἢ ἡ μέλισσ' αὐτοῦ, ἀποκρίνεται Τρυγημονὸς δὲν ἔχει, τρυγᾶω, τρυγᾶω καὶ ἀτρύγητ' εἶρε, τουτέστι πλουσία, θαψιλὴς, ἀσάλευτος ἐκ τοῦ πλήθους ὅπερ ἔχει.

Οὕτω δὴ καὶ τὸ ἀτρυγέσιοιο θαλάσσης—δηλαδὴ τρυγῶμεν, τρυγῶμεν τὴν θάλασσαν καὶ εὐδέποτε εὐρίσκομεν τέρμα τοῦ τρυγηταῦ αὐτῆς. Ἄρα ἀτρύγητος (ἄφθονος, πλουσιοπάρχορος) ἰχθύων κλπ, ἢ θάλασσα, καίτοι ἀενάως καὶ διαρκῶς τρυγωμένη, ὥς ἡ μέλισσα καὶ ἡ ἄμπελος ἐν ὥρᾳ τρύγης.

Ἦσαν περὶ θαλάσσης· ἀλλὰ περὶ αἰθέρος ἀτρυγέσιοιο;

Δύο τιτά.

Ἡ ὅτι τὰ ἐν αὐτῷ φαινόμενα σώματα μένουσιν αἰείποτε καὶ πάντοτε τὰ αὐτὰ, ἤγουν ἀτρύγητα (ἄψαυστα, ἀσάλευτα, πλούσια) πράγματα, ἐξ ὧν καὶ ὁ ποιητὴς εἶπεν ἀτρύγετον αἰθέρα, μὴ τρυγώμενόν ποτε δηλονότι ὑπ' οὐδενός, οὔτε ὑπὸ τοῦ χρόνου οὔτε ὑπ' ἄλλης ἰσχύος, ἢ ἀντικατέστη λέξις ἄλλη διὰ τῆς λέξεως ἀτρύγετος ὑπὸ τῶν γραφῶν ἢ τῶν γραμματικῶν συγκρινόντων τὸν αἰθέρα πρὸς τὴν θάλασσαν, ἥς τὸ ἐπίθετον ἀποδίδοντες καὶ εἰς τοῦτον ἐρμηνεύουσιν ἄγριον κλπ. Ἄγριος ὁ αἰθὴρ ὁ κατὰ Πινδαρον λαμπετός; ὁ κατ' αὐτὸν ἔρημος μὲν, ἄγριος δ' οὐ;

Περὶ τούτου δὲ (τοῦ ἀγρίου) ἀκουσον καὶ τὸν κ. I. Πανταζίδην, ὅστις, εἰ καὶ καταλέγει ἐν τῷ διασκευασθέντι ὑπ' αὐτοῦ Ὀμηρικῷ λεξικῷ ἀπίθανος ἡ ἐτυμολογία, ἀποδέχεται ὅμως τοῦτο σημειούμενος Ἐπίθετον χαρακτηριστικώτατον τῆς ἀγριότητος τῆς θαλάσσης, τοῦ αἰθέρος κλπ. μεθ' ὃ ἐπιφέρει καὶ τὴν τοῦ Δοιδερλείνου παραγωγὴν, ἥτις οὐκ ὀλίγον τὸ ἄτοπον ἔχει. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἐτυμολόγοις καὶ ἐξηγηταῖς τοῦ ἀτρύγετος ἀκολουθεῖ ἅπας ὁ εὐπαιδευτος κόσμος οὐδαμῶς ἐξετάζων ἢ βασανίζων τὸν νοῦν τῆς λέξεως, οὐδ' ἐγκύπτων εἰς τοῦ λαοῦ τὴν γλῶσσαν, ὅστις καὶ ἦτις καὶ τότε καὶ νῦν ὁ αὐτὸς καὶ ἡ αὐτή, λαὸς τε καὶ γλῶσσα, ἐξακολουθοῦσιν ὄντ' ἀμφοτέρω καὶ πρυτανεύοντα, μηδαμῶς μὴδ' ὑπὸ τοῦ χρόνου, μὴδ' ὑπὸ τῶν βαρβάρων μεταβληθέντα.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων, περὶ δ' ἄλλων παραπλησίων ἄλλοτ' ἐν ἄλλῳ τόπῳ.

ΜΙΧΑΗΛ ΔΕΛΕΚΟΣ.

ΣΗΜ. ΕΚΑ. Ἡ τῶν νεωτέρων ἐτυμολογία (Curtius Grundzüge der gr. Etymol. σελ. 548 τῆς γ' ἐκδ.) φαίνεται ἀποδοκιμάζουσα τὴν ἀπὸ τοῦ τρυγᾶω παραγωγὴν τῆς λέξεως ἀτρύγετος, προτιμᾷ δὲ τὴν ἀπὸ τῆς ῥίζης τρύω· ὅθεν ἄτρυτος, ἀτρυφέτος καὶ ἀτρύγετος· ἦν παραγωγὴν οἱ ἀρχαῖοι ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἐτυμολογικῷ ἐν λ. ἀτρύγετος ἀπέδιδον εἰς τὸν γραμματικόν

Ἡρωδιανόν· οἱ δὲ, παρὰ τὸ τρύειν, πλεονασμῶ· ἄτρυτος γὰρ ἀτρύετος καὶ πλεονασμῶ τοῦ γ ἀτρύγετος· οὕτως Ἡρωδιανός·.

Ἐντεῦθεν νομίζομεν ὅτι ὁ λαὸς ὀρθῶς ποιῶν καλεῖ πολύκαρπον ἄμπελον ἀτρύγητον, μὴ εὐκόλως δηλαδὴ τρυγωμένην διὰ τὸ πλῆθος τῶν σταφυλῶν· ἀλλὰ τὸ Ὀμηρικὸν ἀτρύγετος, ἀναφερόμενον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ τὸν αἰθέρα, ἔχει ἄλλην καὶ σημασίαν καὶ παραγωγὴν.

BIBΛΙΑ ΝΕΟΦΑΝΗ.

Goethe.—Παθήματα τοῦ νέου Βερθέρου, μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ Παν. Σπ. Παμπούκη, φοιτητοῦ τῆς Ιατρικῆς. Ἐν Ἀθήναις, τύποις ἀδελφῶν Βαρβαρρέγγων, 1879. Τιμᾶται δραχ. ν. 2. [16ον, σ. 1X καὶ 190, μετὰ 6 εἰκόνων].

* Συλλογὴ ἀποφάσεων τοῦ Ἀκυρωτικοῦ καὶ τῶν ἐπειτείων τῆς Γαλλίας ἀπὸ τοῦ ἔτους 1874 καὶ ἐφεξῆς ἐπὶ διαφόρων νομικῶν ζητημάτων, ἥτοι τοῦ ἀστυκοῦ δικαίου, ἐμπορικῶν, ποινικῶν, δικονομικῶν κλπ. σχετικῶν πρὸς τοὺς παρ' ἡμῖν νόμους ὑπὸ Ξενοφῶντος Βαρβαρέσου, δικηγόρου παρὰ τοῖς ἐν Ἀθήναις δικαστηρίοις. Ἐν Ἀθήναις, τυπογραφεῖον ἀδελφῶν Βαρβαρρέγγων, 1879. Τιμᾶται διὰ μὲν τοὺς κκ. συνδρομητὰς φρ. 8, πληρωτέων ἀνὰ 2 φρ. κατὰ τριμηνίαν, ἥτοι ἕνα τῇ παραλαβῇ τοῦ φυλλαδίου, διὰ δὲ τοὺς μὴ συνδρομητὰς δραχ. 40 [8ον, σ. γ' καὶ 63. Φυλλάδιον Α'·].

* Δραματικὸν Μουσεῖον.—Ἀριθ. 1 καὶ 2. Φυλλάδιον Α'·.—Ὅχι, ὅχι· εὐχαριστῶ, κωμῳδία μονόπρακτος.—Γροθιαῖς καὶ χωρὶς πανταλόνια, μονόπρακτον ἀστιολόγημα, μετανεχθέντα εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς ὑπὸ Δημ. Π. Γεωργαντοπούλου. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Μέντορος», 1878. Τιμᾶται δραχμῆς νέας καὶ πωλεῖται παρὰ τοῖς βιβλιοπώλαις Νάκη καὶ Κουσσολίνφ. [16ον, σ. 64].

* Ἐκ τῆς ἑλληνικῆς εἰς τὴν τσακωνικὴν ὁ μῦθος τῆς Παρασκευῆς ὑπὸ ***. Ἐν Ἀθήναις, τύποις α' Ραδαμάνθυος, 1878. [8ον, σ. 43].

* Περὶ ἀντιστάσεως τῆς ὕλης πρὸς χρῆσιν τῶν ἀρχιτεκτονικῶν καὶ μηχανικῶν ὑπὸ Ἀναστασίου Ι. Σούλη, πτυχιούχου τῆς ἐν Παρίσις σχολῆς τῶν γεφυροποιῶν, νομομηχανικοῦ καὶ καθηγητοῦ ἐν τῇ στρατιωτικῇ καὶ πολυτεχνικῇ σχολῇ. Ἀθήνησιν ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς

- Φιλοκαλίας, 1879. Τιμᾶται δραχμῶν 12. [8ον, σελ. ἡ καὶ 359].
- Λόγος εἰς τὸ μνημόσυνον τῶν εὐεργετῶν τοῦ Πανεπιστημίου, ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ Α. Διομήδους Κυριακοῦ. Ἀθήνησι, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Παρυπασοῦ, 1879. [8ον, σ. 34].
- Οἱ Πέλαγοι ἐν τῷ ἑλληνισμῷ σὺν παραρτήματι περὶ Βλάχων καὶ Βουλγέρων, ὑπὸ Θ. Α. Πασχίδου. Ἐν πόλει τῇ Παλλάδος, τυπογραφεῖον Ἐθν. Πνεύματος 1879. [ἕον σελ. 48].
- Λόγος ἐκφωνηθεὶς κατὰ τὸ μνημόσυνον τοῦ δοιδίμου Ἀντωνίου Φ. Παπαδόκη ὑπὸ Ν. Μ. Δαμαλά πρυτάνεως τοῦ ἔθν. Πανεπιστημίου. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ν. Γ. Πάσσαρη. 1879 [8ον, σ. 1].
- L' Iliade et sa Topographie, remarques sur trois articles contenus dans le tome X du Syllogue Hellénique philologique de Constantinople, par G. Nicolaïdes. Athènes, Typographie de Pierre Perris. 1879 [8ον σελ. 23].
- * Αἵματουρία ἢ αἰμοσφαιρινουρία ἐκ κινήσης, ὑπὸ Καραμήτσα. Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Βαρβαρῆγων. 1878 [8ον, σ. 19].
 - * Ἄνθη Παρνασσία ἦτοι ὕμνοι καὶ ἄλλα τινὰ μελῶδρια τῇ ἀρχαίᾳ δωρίδι διαλέκτῳ καὶ μέλει ποικίλῳ, ὑπὸ τοῦ ἱερέως Νικολάου Περπηνάκη. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1878 [8ον, σ. δ' καὶ 108].
 - * Βύγεινιόν Ἀντὶς πηΐσεις. Λυρικὴ συλλογὴ. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τῶν τυπογραφείων Πέτρου Περρῆ, 1878 [8ον, σελ. 20].
 - * Γραμματικὴ τῆς ἀρχαίας ἑλλην. γλώσσης πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῶν ἑλλ. σχολείων ἐκ πολλῶν ἐρανησθεῖσα ὑπὸ Α. Χριστοδοπούλου, σχολάρχου Ὁδηγῶν. Ἐν Ἀθήναις, 1878. Τιμᾶται δραχ. 2 1/2.
 - * H. Beaunis Ἑμβρυολογία μεταφρασθεῖσα ὑπὸ Σπ. Ἱ. Κανέλλη, φοιτητοῦ τῆς ἱατρικῆς, μετὰ 18 εἰκόνων. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ν. Γ. Πάσσαρη, 1879. Τιμᾶται δραχ. ν. 4. [8ον, σ. ζ' καὶ 160].
 - * Ἀποκαλυφθῆτω ἀλήθεια. Ἀπάντησις Λεωνίδα Α. Βούλγαρη πρὸς τὸν κ. Θ. Δηλιγιάννην, ἡκουρῶν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος, διὰ τὰ ἐν τῷ ἑλλ. κοινοδαμνῶν λεχθέντα τῇ 4 Ὀκτωβρίου 1878. Ἀθήνηται 1878. Τιμᾶται δραχ. ν. 3. [8ον, σελ. 295].
 - * Ἐγχειρίδιον συστηματικῆς ἀνατομίας τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ Παύλου Ἰωάννου, ἐκδ. β'. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Πέτρου Περρῆ, 1879. Τιμᾶται δρ. 20. [8ον, σ. δ' καὶ 872].
 - * Λεξικὸν τῆς ἑλλ. γλώσσης κατὰ τὸ ἑλλ. λεξικὸν τοῦ Γ. Πάπα τῷ συμπράξει πολλῶν λογίων συναχθὲν καὶ συμπληρωθὲν ἐκ τῶν ἑλλ. λεξικῶν Κ. Στεφάνου καὶ Φ. Πάσσαρ, ἐκδίδεται ἐπιμελῆς καὶ δαπάνῃ Α. Α. Σακελλαρίου. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου Π. Γ. Σακελλαρίου, 1879. [8ον, τόμ. 4 τιμώμενοι δρ. ν. 42]. Τόμος 4 Α—Κ. τεύχος 4 σελ. ιη καὶ 4074· τεύχος β' σ. 1075—2052. [Παράρτημα· προσθήκη λέξεων εἰς

τὸ Α, μὴ ὑπαρχουσῶν ἐν τοῖς λεξικοῖς τοῦ Πάππς καὶ Πέτσοβ, σελ. 74] τόμος Β'. Α—Ω, τεῦχος α' σελ. 1104 τεῦχος β' σελ. 1105—1155.

* Κλεομένης ὁ τελευταῖος Ἡρακλείδης, τραγωδία εἰς πράξεις 4, ὑπὸ Κ. Χ. Βερσῆ. Ἀθήνησιν ἐκ τοῦ τυπογραφείου Παρνασσού, 1878. Τιμᾶται δραχ. ν. 2. [8ον, σελ. 125].

* Ἀττικὸν Ἡμερολόγιον τοῦ ἔτους 1879 ὑπὸ Εἰρηναίου Ἀσωπίου, εὐνοϊκῇ συμπράξει φιλοκάλων λογίων. Ἔτος ιγ'. Ἀθήνησιν, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Κορίνθου, 1878. Τιμᾶται δραχ. ν. 5. [8ον, σελ. 376].

* Συλλογὴ κρητικῶν ἐπιστολῶν εἰς τὴν ἐγγύριον διάλεκτον, ἣ τὸ κάτοπτρον τοῦ δημοσίου φρονήματος τῶν χριστιανῶν τῆς Κρήτης ἀπὸ τοῦ ἔτους 1868—1878. Ἐν Ἀθήναις, 1879, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Συζητήσεων.

* Α. Debay Ὑγιεινὴ καὶ φυσιολογία τοῦ γάμου, ἥτοι φυσικὴ καὶ ἱατρικὴ ἱστορία τῶν συζύγων, μετάφρασις ἐκ τῆς 102 γαλλικῆς ἐκδόσεως ὑπὸ Τιμολ. Καρδαρῆ, διδάκτ. τῆς ἱατρικῆς. Ἐν Ἀθήναις, ἐν τῶν ἀδελφῶν Βαρβαρρήγου, 1879. Τιμᾶται δρ. ν. 3 [8ον, σελ. 280].

* Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου τοῦ ἐξ ἀπορρήτων ἐπιστολαὶ ρ'. Ἐκδίδονται ἐπιστasia Θ. Λεβυδά. Τεργέστη, τύποις τοῦ ἀστρονομικοῦ Δούβ, 1879. [8ον, σελ. ριέ καὶ 185].

* Βιογραφία Γεωργίου Κ. Τυπάλδου Κεφαλλήνου ὑπὸ Π. Τυπάλδου Φορέστη μεταγλωττισθεῖσα ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ ὑπὸ Ν. Καλογέρου, μοναχοῦ. Ἐν Κεφαλληνίᾳ, τυπογρ. ἡ Ἠχώ, 1879. [8ον σ. 40].

* Η. Taine Φιλοσοφία τῆς τέχνης ἐν Ἑλλάδι, δαπάνη Σπ. Α. Κουσουλίνου. Ἀθήνησιν, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Σπ. Κουσουλίνου, 1879. Τιμᾶται δρ. ν. 2. [8ον, σ. 46 καὶ 460].

Der Aberglaube bei den heutigen Griechen (seinem Ursprunge nach). Ein Sendschreiben an Karl Foy in Leipzig von Nicolaus Dossius aus Epirus. Freiburg u. B. 1878. [8ον, σ. 16.]

Μ. Τ. Κικέρωνος Λαλῖος ἡ διάλογος περὶ Φίλιας, ἐκ τῆς λατινίδος εἰς τὴν ἑλληνικὴν φωνὴν μετενεχθεὶς ὑπὸ Βασιλείου Ἀντωνιδόου, τροφίμου τῆς ἐν Χάλκῃ Σχολῆς. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τύποις Βουτυρά καὶ Σας, 1879. [8ον, σελ. ιγ' καὶ 125].

* Ὁρθόδοξος χριστιανικὴ κατήχησις διὰ τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα, συνταχθεῖσα ὑπὸ Κωνσταντίνου Νεοπορίτου, καθηγητοῦ, ἐκδίδεται δαπάνη Θερασυδούλου Παπαλεξανδρῆ, ἐγκρίσει τῆς ἱερᾶς Συνόδου καὶ ἀδελφ. τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἐκδόσις δευτέρα βελτιωθεῖσα καὶ ἐπιδιορθωθεῖσα. Ἀθήνησιν, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Θερασυδούλου Παπαλεξανδρῆ, 1878. Τιμᾶται δραχμῶν 1,60. [8ον, σ. 98]

Μετεωρολογικαὶ παρατηρήσεις κοινοποιηθεῖσαι

ἐκ τοῦ ἀστεροσκοπείου Ἀθηνῶν.

1879 Ἰανουάριος (E. N.).

Βαρόμετρον.

Μέση	θλίψις	753,57	χμ.
Μεγίστη	»	766,02	(τὴν 23 ^{ην})
Ἐλαχίστη	»	738,57	(τὴν 7 ^{ην})

Θερμόμετρον ἐκ.

Μέση	θερμοκρασία	10,09	
Μεγίστη	»	18,1	(τὴν 13 ^{ην})
Ἐλαχίστη	»	2,3	(τὴν 29 ^{ην})

Ἡμέραι βροχῆς 12 (ποσὸν τοῦ καταπεσόντος ὕδατος 140,09 χμ.). Ἀνεμοὶ ἔπνευσαν κατὰ 8 ἡμέρας ΝΔ, 1 ΒΔ, 18 ΒΑ, 4 Ν.

Φεβρουάριος.

Βαρόμετρον.

Μέση	θλίψις	750,45	χμ.
Μεγίστη	»	756,33	(τὴν 2 ^{ην})
Ἐλαχίστη	»	739,82	(τὴν 18 ^{ην})

Θερμόμετρον ἐκ.

Μέση	θερμοκρασία	13,36	
Μεγίστη	»	20,9	(τὴν 25 ^{ην})
Ἐλαχίστη	»	6,3	(τὴν 4 ^{ην})

Ἡμέραι βροχῆς 11 (ποσὸν τοῦ καταπεσόντος ὕδατος 29,81 χμ.). Ἀνεμοὶ ἔπνευσαν κατὰ 11 ἡμέρας ΝΔ, 1 Δ, 2 ΒΔ, 2 ΒΑ, 2 ΝΔ, 10 Ν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΡΥΘΜΟΥ ΤΗΣ ΠΑΡ' ΗΜΙΝ ΣΤΙΧΟΥΡΓΙΑΣ
ΕΝ ΣΧΕΣΕΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑΝ ΠΡΟΣΩΔΙΑΝ
ΚΑΙ ΜΕΤΡΙΚΗΝ.

I.

Ἡ φύσις τοῦ ρυθμοῦ, τῆς ἀρμονίας, τοῦ καλοῦ καθόλου.

Ῥυθμὸς εἶνε καθόλου ἡ ἀρμονία τῶν διαστημάτων ἐν τῇ κινήσει· ἀρμονία δὲ εἶνε ἡ ἐν τῇ ποικιλίᾳ ἐνότης, ἡ ἐν τῇ διαφωνίᾳ, οὕτως εἰπεῖν, συμφωνία· τὸ αἶσθημα ἄρα, τὸ ὑποῖον παράγει εἰς τὴν ψυχὴν ἡ ἀρμονία, εἶνε ὁμοιον μὲ ἐκεῖνο, τὸ ὑποῖον αἰσθανόμεθα, ὅταν ἐκεῖ ὅπου προσεδοκῶμέν τι κακόν, ἡ ἐθεωροῦμέν τι ἀδιάφορον καὶ ξένον πρὸς ἡμᾶς, προσβλέπομεν προσμειδιώσαν ἡμῖν τὴν ὄψιν ἀγαθοῦ καὶ προσφιλοῦς ὄντος· ποῖον δὲ εἶνε ἐνταῦθα τὸ κακόν ἢ τὸ ἀλλότριον καὶ ποῖον τὸ ἀγαθόν καὶ οἰκεῖον; κακὸν μὲν ἢ ἀδιάφορον πρὸς ἡμᾶς εἶνε τὸ διάφορον καὶ πολυπλοῦν, ἀγαθὸν δὲ καὶ τερπνὸν τὸ ἐν καὶ τὸ ἀπλοῦν· διὰ τί δὲ ἄλλο ἀποστρεφόμεθα μὲν ἐκεῖνο, ἀγαπῶμεν δὲ τοῦτο, παρὰ διότι ἡ ψυχὴ ἡμῶν εἶνε ἀπλοῦν καὶ μονοειδὲς καὶ ἀσμένως μὲν δέχεται τὸ οἰκεῖον πρὸς τὴν φύσιν τῆς, ἀπωθεῖται δὲ τὸ ἀλλότριον; Τὸ ἡδὺ ἄρα τῆς ἀρμονίας αἶσθημα εἶνε ἡ συμπαθὴς καὶ ἐρωτικὴ ἑλξίς πρὸς πᾶν ὅ,τι συμφωνεῖ μὲ τὸ ἐνδότατον βᾶθος τῆς ἰδίας ἡμῶν φύσεως· ἂν δὲ ἡ ἀρμονία εἶνε κυριωτάτη τοῦ καλοῦ ἰδέας, εὐκόλως, νομίζομεν, ἐκ τοῦ ὀρισμοῦ τούτου δύναται τις ν' ἀνέλθῃ εἰς τὴν καθολικὴν τοῦ καλοῦ ἔννοιαν, ὅτι καλὸν εἶνε τὸ εἶδος (ἡ μορφή) τὸ συμφωνοῦν πρὸς τὰς ἰδανικάς, τουτέστι τὰς ἀνεξαρτήτους παντὸς ὕλικου σκοποῦ τάσεις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς· διὸ ὀνομάζομεν ὥραϊον ὅχι μόνον πᾶν τὸ σύμμετρον καὶ ἐναρμόνιον, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὅ,τι καθ' ἑαυτὸ ὄν ἐκφραίνει δύναμιν, λάμψιν, ὕψος τι καθόλου ἰδεῶδες· καὶ εἰκόνα ζωγράφου, φαῦλόν τι παριστῶσαν, ὅπερ ἐν τῇ φύσει καταφρονούμεν, θαυμάζομεν ἐν τῇ τέχνῃ, ἂν ὁ καλλιτέχνης ἔχει κατορθώσει ν' ἀποτυπώσει πιστῶς καὶ ζωηρῶς· διότι δὲν ἀποβλέπομεν πρὸς τὸ εἰκονιζόμενον, ἀλλ' ἐν τῷ ἀπεικασματι τὸ ὕψος θαυμάζομεν τῆς καλλιτεχνικῆς

δυνάμεως τοῦ ἀνθρώπου· εἰς τοιαύτην δὲ τελειότητα καὶ ἔλαρον
 τείνει μὲν καὶ πᾶς ἄνθρωπος, πολὺ δὲ μᾶλλον ψυχὴ εὐγενὴς καὶ
 ἔμμουσος· διὸ αἱ εὐγενέστεραι καὶ ὑψηλότεραι φύσεις βαθύτερον
 αἰσθάνονται ἐν πᾶσι πράγμασι τὸ καλόν. Ἡ δὲ διαφορὰ τοῦ
 καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ εἶνε μόνον κατὰ παράστασιν· διότι τὸ
 μὲν καλὸν ἀναφέρεται εἰς τὸ ἐκτὸς καὶ τὴν μορφήν καὶ διὰ τοῦ-
 το ἐναργεστέραν καὶ λαμπροτέραν παρέχει τὴν ἐντύπωσιν εἰς τὴν
 αἴσθησιν· τὸ δὲ ἀγαθὸν καὶ αἱ ὁμοιοὶ ιδέαι ἀναφέρονται εἰς τὸ
 ἔνδον· εὐστόχως τοῦτο ἐσθμαῖνον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐν τῇ φράσει
 ἀκαλὸς ἀγαθός· ἐκ τούτου συμβαίνει, ὥστε ἐν καὶ τὸ αὐτὸ
 πᾶγμα κατὰ διάφορον ὄψιν, ὅτε μὲν νὰ καλῆται καλόν (ὥραϊον),
 ὅτε δὲ ἀγαθόν (τὸ κοινῶς καλόν)· προσέτι τὸ ἔνδον καὶ ἔσω εἰνε
 σχετικὰ, καὶ παντὸς πράγματος οἰουδήποτε δυνάμεθα νὰ αἰσθαν-
 θῶμεν ἢ νὰ φαντασθῶμεν τὴν μορφήν· ἕνεκα τούτου ποιητικώτε-
 ροι ὄντες καὶ εὐφανταστότεροι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ ἑσωτερι-
 κῶν καὶ νοητῶν καὶ αἰθεριωδῶν οὕτως εἰπεῖν πραγμάτων συκ-
 λάμβανον τὸ εἶδος, ὅπερ ἐμφανιζόμενον εἰς αὐτοὺς μετὰ λάμ-
 ψεως καὶ *κηλοῦν* καλὸν ἐκάλουν, οἱ δὲ νεώτεροι ἥττονος φαντα-
 σίαν καὶ ὕψους ὀνομάζουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀγαθὰ (*bon,*
gu) τὰ τοιαῦτα· καὶ παρ' ἡμῖν ἡ λέξις καλὸς ἐξέπεσεν ὅλως
 εἰς τὴν σημασίαν τοῦ ἀγαθοῦ. Ταῦτα ἀναγκαῖον ἔκρινα νὰ ῥηθῶ-
 σι διὰ τὴν πολλὴν σύγχυσιν καὶ διαφωνίαν μεταξὺ τῶν νεωτέ-
 ρων ἰδίᾳ περὶ τοῦ καλοῦ, ὧν τινες καὶ ἐμέμφθησαν τοὺς ἀρχαίους
 ὡς συγχέοντας τὸ καλὸν μὲ τὸ ἀγαθόν· φιλόσοφοι δὲ καὶ φυσιο-
 λόγοι ἐν τοῖς νῦν χρόνοις ἐζήτησαν νὰ εὕρωσι στερεὰς καὶ ἀκ-
 νήτους φυσικὰς αἰτίας, λίαν ὑλικὰς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ μα-
 θηματικὰς ἀναλογίας τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἁρμονίας, ὡς ἂν ἡ ἀν-
 θρωπίνη φύσις νὰ ἦτο μηχανὴ στερεὰ καὶ ἀμετάβλητος.

Ἀλλὰ τὸ κάλλος, ὁ ῥυθμός, ἡ ἁρμονία, δὲν εἶνε μόνον ὑποκειμε-
 νικόν τι αἶσθημα τοῦ ἀνθρώπου· ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ σύμπαντι, ὅπερ
 τόσον ἐμμελῶς οἱ Πυθαγόρειοι ὠνόμασαν κόσμον, ὑπάρχει παντα-
 χοῦ ἀνεξαρτήτως τῆς θελήσεως ἡμῶν ἢ ιδέαι τοῦ κόσμου καὶ τῆς
 ἁρμονίας· τῶν οὐρανίων σωμάτων αἱ κινήσεις, αἱ ἐνέργειαι τῶν
 δυνάμεων, αἱ μίξεις τῶν ἀτόμων, αἱ γενέσεις οἱ σχηματισμοὶ αἱ

σχέσεις τῶν ὄντων, πάντα καθόλου τελοῦνται δι' ἁρμονίας καὶ τάξεως· καὶ ἔχει μὲν ἐκ προτέρων ἐν ἑαυτῷ ὁ ἄνθρωπος τὴν εἰκόνα τούτων, χαίρει δὲ καὶ γοητεύεται ἀνεურίσκων καὶ ἐν τῇ ἐξωτερικῇ φύσει τὴν ἰδέαν τῆς ἐν τῷ βάθει αὐτοῦ ἐνοικουσῆς ἁρμονίας· ἡ δὲ συμφωνία αὕτη ἀποδεικνύει ἰσχυρῶς, ὅτι ἡ ἡμετέρα ψυχὴ εἶνε συγγενὴς πρὸς τὴν μεγάλην ψυχὴν, τὴν διέπουσαν ὁπωσδήποτε τὸν κόσμον. Δικαίως ἄρα ὁ Δογγῖνος ἐν τοῖς προλεγόμενοις εἰς Ἑφαιστίωνα ἀποφαίνεται ὅτι «προήλθε τὸ μέτρον ἐκ θεοῦ, μέτρῳ τὰ τε οὐράνια καὶ ἐπίγεια κεκοσμηκότος» ἁρμονία γάρ τίς ἐστι τοῖς ἐπουρανίοις καὶ ἐπιγείοις· ἡ πῶς ἂν ἄλλως συνέστη τὸδε τὸ πᾶν, εἰ μὴ ῥυθμῷ τινι καὶ τάξει διεκεκόσμητο». Τῆς ἁρμονίας ἄρα καὶ τοῦ καλοῦ ἡ αἰσθησις εἶνε ἡ τελειοτάτη ἀνάπτυξις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, εἰς ἰδεώδη ἀνυψοῦσα αὐτὸν καὶ ὑψηλότερον κόσμον· καὶ ἐκεῖνα τὰ ἔθνη εἰς μέγιστον ἐξευγενισμοῦ ὕψος προήχθησαν, ἅτινα πλείστην περὶ τὸ καλὸν ἐδείξαν ἐπιμέλειαν· τίς λαὸς παρὰ τοὺς ἀρχαίους Ἑλλήνας ἡσθάνθη καὶ ἐλάτρευσε τὸ ὥραϊον μετὰ τοσούτου ἐνθουσιασμοῦ, οἵτινες τὸ ἀγαθὸν δὲν ἐχώριζον ἀπὸ τοῦ καλοῦ, ὧν πᾶσαι αἱ πράξεις, πᾶσαι αἱ τέχναι, ἅπαντα τὰ ἐπιτηδεύματα ἦσαν κόσμος, ἁρμονία, κάλλος, καὶ παρ' ὧν ὅλη ἡ ἀνθρωπότης παρέλαβε τὰ αἰδία τοῦ κάλλους πρότυπα καὶ ὅλον τὸν πολιτισμὸν τῆς; Καὶ πόσον ἡ τοῦ καλοῦ αἰσθησις συμβαδίζει μὲ τὴν ἠθικὴν καὶ πολιτικὴν ἀνάπτυξιν, ἀπόδειξις ὅτι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους εἰς τὴν ὑψηλοτάτην ἐφθάσαν ἀκμὴν ἡ μουσικὴ, ἡ ποίησις, αἱ εἰκαστικαὶ τέχναι, ὅτε ἡ Ἑλλάς ἠθικῶς τε καὶ πολιτικῶς μάλιστα ἐπῆνθη· καὶ δὲν ἐξέπνευσεν ὁ τελευταῖος ἐπιφανέστατος ῥήτωρ ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τοῦ καλοῦ καὶ τῆς δόξης τῆς πόλεως, ἥς τὸ κάλλος τόσον ἐπάρεστον εἶχε καταστήσει ὁ Ὀλύμπιος Περικλῆς; Πόσον ταχέως μετὰ τὴν ἐκπτώσιν τῆς Ἑλλάδος ἀπεμαραίνετο ὁ ζῆλος τοῦ καλοῦ, μέχρις οὗ ἅπας ὁ περικαλλὴς ἐκείνος κόσμος κατέρρευσε καὶ ἠφανίσθη εἰς τὸν ὠκεανὸν τῶν αἰώνων! Τίς λαὸς δύναται σήμερον νὰ καυχᾶται ὅτι ἔχει τόσον βαθεῖαν αἰσθησιν τῆς ἁρμονίας, τοῦ ῥυθμοῦ, τοῦ καλοῦ, ὅσον οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες; Ἀπόδειξις δὲ ὅτι καθόλου τὰ ἔργα τῶν νεωτέρων τεχνῶν φέρουσι μᾶλλον πο-

λυτέλειαν καὶ ὕγκον, παρὰ κάλλος ἀγνόν καὶ φυσικὴν ἀρμονίαν ἢ ἐναρμόνιος συνάφεια τῶν μερῶν πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς τὸ ὅλον, τὸ χρυσοῦν μέτρον καὶ πρέπον, εἶνε ὀλίγον αἰσθητὰ εἰς τοὺς νεωτέρους· καὶ εἰς τὰ ποιήματα δὲ αὐτῶν οὐχὶ σπανίως βλέπει τις σωρὸν ἀτάκτως διακεχυμένων ἐννοιῶν καὶ εἰκόνων ἀνευ πρέποντος, ἀρμονίας καὶ καιροῦ· ὀλίγον δὲ αἰσθάνονται, ὅτι τὸ τέλειον ὥραϊον, ὡς ἀποφαίνεται ὁ δαμόνιος Göthe, ἀποτελεῖται ἐκ τῆς συμφωνίας τῆς μορφῆς μετὰ τοῦ περιεχομένου· ἡ ἐνδόμυχος τῶν δύο τούτων συναρμογὴ διακρίνει τὸν μεγαλοφυῆ τεχνίτην. Καὶ τοῦ ρυθμοῦ ἢ αἰσθήσεως, οὔτε ἐν τῇ μουσικῇ, ὡς ὁμολογεῖται, ὑπάρχει ἱκανῶς, ἥτις δὲν γνωρίζει ἐντέχνους ρυθμικὰς συνθέσεις καὶ ποιητίας, οὔτε ἐν τῇ ποιήσει τῶν νεωτέρων.

Δὲν εἶνε ἄρα παράδοξον, ἂν οἱ νεώτεροι αὐτὲ τῆς ἀρχαίας προσωδίας καὶ μετρικῆς τὴν φύσιν ἐναργῶς ἠσθάνθησαν, καὶ τῶν νεωτέρων γλώσσῶν τὴν μετρικὴν συγγέαντες καὶ παραρμόσαντες πρὸς τὴν ἀρχαίαν, ἔπλασαν ρυθμικὰς θεωρίας, αἱ ὁποῖαι ἤκουσι συνάδουσι μὲ τὴν φύσιν τῆς σημερινῆς στιχοουργίας. Ἀνάγκη ἄρα πρότερον νὰ ἐξετασθῇ, ὁποῖα εἶνε ἡ τὸ ρυθμικὸν σχῆμα δεχομένη ὅλη τῆς ἡμετέρας γλώσσης καὶ ὁποῖαι περὶ αὐτῆς ἐπικρατοῦσι θεωρίαι.

II.

Τὸ ρυθμιζόμενον τῆς ἡμετέρας γλώσσης καὶ ἡ ἀρχαία προσωδία.

Γνωστὸν ὅτι ἡ ἀρχαία μετρικὴ στηρίζεται ἐπὶ τῆς διαφορᾶς τῶν μακρῶν καὶ τῶν βραχέων· ἡ αὐτὴ ἀρχὴ ἐνόμισαν ὅτι ἐπικρατεῖ καὶ ἐν τῇ σημερινῇ στιχοουργίᾳ· πλὴν μόνον ὅτι ἐν ταῖς νεωτέραις γλώσσαις ἡ μακρὰ συλλαβὴ συνοδεύεται καὶ ὑπὸ τῷ τόνου, ἐν ᾧ οἱ ἀρχαῖοι κατὰ τεχνικὴν τινα ἄδειαν, ὡς συνήθως λέγεται, ἡδιαφόρου περὶ τοῦ τόνου· ὥστε ὁ μετὰ τόνου ρυθμὸς λέγει ὁ Heyse (deutsche gramm. s. 463) εἶνε μουσικώτερος. Θεωρεῖται δὲ ὑπ' αὐτῶν ἡ μὲν τονιζομένη ὡς μακρὰ καὶ μάλιστα αἱ δύο χρόνων, ἡ δὲ ἀτόνιστος ὡς βραχεῖα καὶ ἐνδὲς χρόνου. Ἡ γνώμη αὕτη καθόλου ἐπικρατεῖ καὶ παρὰ Γερμανοῖς καὶ πρὸς

ρ' Ἀγγλοῖς καὶ παρ' ἡμῖν αὐτὴν εἰσήγαγε κατ' ἐξοχὴν ὁ κ. Α. Ραγκαβῆς ἐν ἐμμέτρῳ μεταφράσει ἀρχαίων δραμάτων¹⁾ διὰ πολλῶν ἀναπτύξας ἐν προοιμίῳ τὴν ταυτότητα τῶν ἀρχαίων μέτρων μὲ τὰ ἡμέτερα. Καὶ νεωστὶ ἐν Παρνασσῷ (Τόμ. Β'. τευχ. Η', Αὐγ. 1878) ἀνακεφαλαιοῖ τὴν περὶ τούτου γνώμην του οὕτως: «Γεληθήθη ὅτι τὸν τότε ἐπικρατοῦντα χρόνον ἀντεκατέστησεν ἕκτοτε ὁ τόνος καὶ ἡ παρεξήγησις δ' αὕτη προήλθεν ἐκ τοῦ ὅτι δὲν παρετηρήθη, ὅτι ὁ τόνος, οὐ τὰ σημεῖα μεταχειριζόμεθα (ῥυθμίαν βαρεῖαν καὶ περισπωμένην) σήμερον οὐδὲν ἕτερον δύναται νὰ ἐκφράζῃ ἐν τῇ προφορᾷ ἢ αὐτὸν τὸν χρόνον μεταπεσόντα διὰ τῶν αἰώνων ἐν τῇ ἐλληνικῇ γλώσσῃ ἀπὸ *ἄλλων εἰς ἄλλας συλλαβάς*, μακροτέρως δηλ. προφερομένων ἐκείνων, αἰτινες ἐν τῇ ἀρχῇ διακρίνοντο μουσικῶς οὕτως εἰπεῖν ἀπὸ τῶν ἄλλων καὶ ἦσαν ὀξύτεραι. Τούτων ἀπόδειξις ἔστω καὶ τὸ ὅτι μόνη, ὡς εἵπομεν, ἡ τοῦ χρόνου διαφορὰ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βῆσις μετρικὴ καὶ ὅτι πάντα σχεδὸν τὰ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐν χρήσει εἶδη τῶν στίχων εἰσὶ καὶ παρ' ἡμῖν εὐχρηστα».

Ὅτι μὲν ὁ ρυθμὸς στηρίζεται ἐπὶ τοῦ χρόνου, τοῦτο οὐδεὶς ποτε ἠρνήθη²⁾ λέγοντες δὲ οἱ Γερμανοὶ, ὅτι ὁ ρυθμὸς τῶν νεωτέρων γλωσσῶν στηρίζεται ἐπὶ τοῦ τόνου, δὲν ἐννοοῦσι τὸν τόνον κατὰ τὴν ἀρχαίαν μουσικὴν σημασίαν του, ἀλλ' ὅποιος κατέστη, ρυθμικὴ δηλονότι *κροῦσις*³⁾ (*percussio, ictus*), δι' ὧν διακρίνεται ὁ χρόνος εἰς ἴσα ἢ εὐτάκτως ποικιλλόμενα διαστήματα, ἃ καλοῦσι πῶδας, καὶ δι' ὧν τὸν ὅλον ρυθμὸν καταλαμβάνομεν. Καὶ ἡ μὲν προσοδία τῆς ἀρχαίας γλώσσας ἐπέτρεπεν εἰς τὸν ρυθμοποιὸν νὰ ἐπικρούσῃ ἐφ' ὅποιασδήποτε τῶν συλλαβῶν ἤθελε τὴν ἰσχυροτέραν ἐντασιν τῆς φωνῆς, εἴτε μακρᾶς εἴτε βραχείας· ὡς ἐπὶ τοῦ *σπένδω* ἐν μὲν τῷ δακτυλικῷ ρυθμῷ ἢ πρώτῃ συλλαβῇ ἐντείνεται καὶ ἀποτελεῖ τὴν θέσιν, ἐν δὲ τῷ

1) Πρβλ. νέαν ἀνατύπωσιν αὐτῶν ἐν τῷ 1 τόμῳ τῶν ἔργων αὐτοῦ.

2) Λαμβάνω τὴν λέξιν παρὰ τοῦ μουσικοῦ Ἀριστείδου, Περὶ Μουσ. 97: αὐτῶν δὲ ρυθμῶν ἡσυχαιότεροι μὲν ἀπὸ θέσεων προκαταστέλλοντες τὴν διάνοιαν, οἱ δὲ ἀπὸ ἄρσικων τῇ φωνῇ τὴν κροῦσιν ἐπιφέροντες τεταραγμένοι.

ιαμβικῇ ἢ δευτέρᾳ· καὶ ἐν πολλαῖς μακραῖς, ὡς *εὐγγύμων*, εἶχε τὴν ἄδειαν ὁ ῥυθμοποιὸς ὅποιανδ' ἤποτε τῶν συλλαβῶν ἤθελε νὰ *τορίζῃ*, κατὰ τὴν συνήθη ἔκφρασιν· καὶ οὐ μόνον ἡ μακρά, ἀλλὰ καὶ ἡ βραχεῖα συλλαβὴ ἠδύνατο νὰ δέχεται τὸν ῥυθμικὸν τόνον, ὡς ἐπὶ τῶν τριβράχων, τῶν δακτύλων, τῶν ἀναπαίστων ἐν τῇ *ιαμβικῇ μέτρῳ*· τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις εἶνε βεβαιωμένον καὶ ἐκ παραδείγματος ἀρχαίου ἀνωνύμου μουσικοῦ, ἐνθα ἡ στιγμὴ δι' ἧς ἐσήμαινον τὴν κροῦσιν, κεῖται ἐπὶ βραχέος χρόνου: — ⁴⁾· Ὡστε τὸ ὑπὸ τοῦ κ. *Ῥαγκαβῇ* λεγόμενον, ὅτι ἡ μακρὰ συλλαβὴ διακρίνεται διὰ τοῦ τόνου (καὶ ἐκ τούτου ἔγεινε μεταπόσις τῶν μακρῶν παρ' ἡμῖν), οὔτε ἐν τῇ μουσικῇ εἶνε ἀληθές, οὔτε ἐν τῇ προφορᾷ ἦτο, διότι μία ἐν πολλαῖς μακραῖς συλλαβαῖς θὰ εἶχε τὸν δυναμικὸν ἢ τὸν ῥυθμικὸν λεγόμενον τόνον, ἀλλ' οὐχ ἥττον καὶ αἱ ἄλλαι ἔμενον μακραί· καὶ βραχεῖα συλλαβὴ ἔτι δεχομένη πλείονα τῆς μακρᾶς ἔντασιν ὑπῆρχε. Ἡ μὲν ἀρχαία λοιπὸν μετρικὴ στηρίζεται ἐπὶ τῆς διαφορᾶς τοῦ χρόνου τῶν συλλαβῶν, ὁ δὲ ῥυθμικὸς τόνος ἦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ποιητοῦ παρ' ἡμῖν ὅμως, *χρόνου μὲν διαφορὰ*, ὡς ὁ κλεινὸς ἀνὴρ διατείνεται, *δὲν ὑπάρχει*· διότι *πάσας τὰς συλλαβάς τὰς τι τονιζομένας καὶ τὰς ἀτονίστους ἰσοχρόνως ἐκφωνοῦμεν καθόλου*· ἡ δὲ ἀρμονία τῶν στίχων ἡμῶν στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἰσότητος ἐν γένει τῶν συλλαβῶν, μερίζομένων ῥυθμικῶς διὰ τοῦ *δεσμευμένου ἐπὶ τῶν λέξεων πιστικοῦ τόνου*· ἡ δὲ ἀρχαία τούναντίον ἐπὶ τῆς ἰσότητος καθόλου τῶν χρόνων, οὐχὶ τῶν συλλαβῶν, διαιρουμένων διὰ ῥυθμικῆς κατακρούσεως, ἀνεξαρτήτου τῶν λέξεων ὥστε κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον τὴν μὲν ἀρχαίαν μετρικὴν δυνάμεθα νὰ καλέσωμεν *χρονομετρικὴν*· τὴν δὲ νεωτέραν *συλλαβομετρικὴν* καὶ *λεξιτονιστικὴν*· καταχρηστικῶς δὲ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἡ μὲν καλεῖται *προσῳδική* καίτοι ἐν τῇ προσῳδίᾳ περιλαμβάνονται καὶ οἱ τόνοι, αἵτινες ἰδίᾳ προσῳδίαί ἐλέγοντο, ὡς ᾠδικοὶ ὄντες· τὴν δὲ νεωτέραν καλοῦσι *τονιστικὴν*· ἐνῶ καὶ οἱ ἀρχαῖοι ῥυθμοὶ καὶ πόδες διὰ

4) Vgl. Westphal. Metr. s. 739.

τῶν ἐμφαντικῶν τόνων καθίσταντο ἐναργεῖς τῇ αἰσθήσει. Ἀλλὰ δυνάμεθα καὶ νὰ τηρήσωμεν τοὺς συνήθεις ὅρους, μεταποιούν-
τες μόνον τὴν σημασίαν των καὶ καλοῦντες τὴν μὲν ἀρχαίαν
μετρικὴν προσωδιακὴν, ὡς κατ' ἐξοχὴν συγγενῇ τῇ ᾠδικῇ μούσῃ,
τὴν δὲ νεωτέραν τονικὴν, ὡς διὰ τῶν πιεστικῶν τόνων τῶν
λέξεων σχηματίζουσιν τὸν ῥυθμόν. Ἐξαιρετέα ἡ γαλλικὴ, ἥτις
μόνον ἐπὶ τῆς συλλαβομετρίας στηρίζεται.

Ἀλλ' ὅπως τὴν σημαντικὴν ταύτην διαφορὰν τῆς ἀρχαίας
μετρικῆς ἀπὸ τῆς νεωτέρας δὲν ἠθέλησαν νὰ αἰσθανθῶσι διδά-
σκουσι δὲ καὶ μουσικῶς πεπαιδευμένοι ἄνδρες, ὅτι ἡ τονιζομένη
συλλαβὴ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴν μακρὰν τῶν ἀρχαίων, ἐπομένως δύο
χρόνων, ἡ δὲ ἀτόνιστος μὲ τὴν βραχεῖαν, καὶ ἐνὸς χρόνου. Ὀλί-
γη προσοχὴ χρειάζεται, ὅπως ἐννοήσῃ τις τὸ ἀπερίσκεπτον τῆς
διαδεδομένης ταύτης γνώμης. Τίς δύναται καὶ ὀλίγον τι αἰσθα-
νόμενος ῥυθμόν καὶ χρόνον νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι ἡ τονιζομένη συλ-
λαβὴ τοῦ καταστρέφω λ. χ. εἶνε μακροτέρα τῶν ἀτονίστων ;
δὲν εἶνε ἐνταῦθα μᾶλλον μακροτέρα κατὰ τι ἢ πρὸ τοῦ τόνου,
ὅπως καὶ ἐπὶ τοῦ καταλείπω ; Ὅστις λέγει τὴν τονιζομένην
συλλαβὴν μακρὰν, συγχέει δύο διάφορα ἐν τῇ μουσικῇ πράγμα-
τα, δύναμιν ἢ ἐντασιν καὶ χρόνον· ὅτι συλλαβὴ τις μετ' ἐντά-
σεως λεγομένη δύναται νὰ ᾔῃ καὶ ἰσόχρονος καὶ βραχυτέρα
ἄλλης ἀσθενῶς ἐκφερομένης. Ἀλλ' οὐ μόνον παρ' ἡμῖν ἡ τονιζο-
μένη συλλαβὴ καθόλου εἶνε ἰσόχρονος τῇ ἀτονίστῳ, ἀλλὰ καὶ
παρὰ Γερμανοῖς οὐ μόνον αἱ βραχεῖαι, ὡς *lächeln, essen, Säch-
che*, εἶνε κατὰ τὸν Westphal ἰσόχρονοι μὲ τὰς ἀτονίστους,
ἀλλὰ καὶ αἱ φύσει μακραί, *lügen, sagen, Väter* ἱκανῶς ἀπέ-
χουσι τοῦ νὰ εἶνε διπλάσιαι τῶν βραχειῶν. Κατὰ τὸν αὐτὸν ῥυ-
θμικόν¹⁾ εἶνε πολὺ ἐσφαλμένη ἡ γνώμη αὕτῃ ναι μὲν ἐν τούτοις
ἡ μακρὰ συλλαβὴ εἶνε μακροτέρα τῆς βραχείας, ἀλλ' ὀλιγώτε-
ρον ἢ ὡς 2 πρὸς 1 χρόνον. Καὶ ὁ Brücke²⁾ ἐπὶ βάσει ἀκριβῶν κα-

4) Rossbach und Westph. Rhythmik, 2 Aufl. s. 524.

2) Die physiologische Grundlage der neuhochdeutschen Vers-
kunst. s. 70, κατὰ τὴν παραπομπὴν τοῦ Christ.

ταμετρήσεων διὰ τοῦ κυμογραφείου του ἀποκρούει ἐντελῶς τῇ γνώμῃ περὶ τοῦ διπλασίου χρόνου τῆς μακρᾶς. Ἀλλ' ἡμεῖς, οἵτινες σπανίως προφέρομεν οὕτως ἐκτεταμένως τὰς τονιζομένας συλλαβὰς, ὡς οἱ Γερμανοὶ τὰς μακρὰς αὐτῶν, πῶς δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι ἡ τονιζομένη συλλαβὴ ἡμῶν εἶνε μακροτέρα τῶν ἀτονίστων καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἰσόχρονος; διότι, ἂν ἐκόπε ἐκ πάθους τινὸς συμβαίνει νὰ ἐκτείνεται ὀλίγον τι, τοῦτο εἶνε κοινὸν καὶ εἰς τὰς ἀτονίστους καὶ ἕνεκα τούτου δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν μακρότητα ἐξαιρετικὴν εἰς τὰς τονιζομένας. Ἀλλ' ὁ Westphal καὶ ὁ Christ προβαίνουνσι λίαν, ἀποφανόμενοι ὅτι καὶ παρ' ἀρχαίοις ἡ φύσει μακρὰ συλλαβὴ εἶνε ἐλάσσων ἢ διπλασία τῆς βραχείας, ἐπαγόμενοι τὸν Ἀριστόξενον¹⁾, λέγοντα, ὅτι δὲν δύναται νὰ ληφθῇ ὡς μέτρον ῥυθμικὸν ἡ συλλαβή, ὡς οἱ πρὸ αὐτοῦ ῥυθμικοὶ ἐλάμβανον, ἀλλ' ὡς τοιοῦτον αὐτὸς δέχεται πρῶτον τινὰ χρόνον, ἐλάχιστον καὶ ἀδιαίρετον· ἐῖ γὰρ συλλαβὴ οὐκ αἰεὶ τὸν αὐτὸν χρόνον κατέχει, τὸ δὲ μέτρον ἡμεῖν δεῖ κατὰ τὸ ποσὸν καθ' ὃ μέτρον ἐστὶ, καὶ τοῦ χρόνου ὡσαύτως κατὰ τὸ ἐν τῷ χρόνῳ ποσόν· ἡ δὲ συλλαβὴ χρόνου τινὸς μέτρον οὐσα οὐκ ἡρεμεῖ κατὰ τὸν χρόνον· μεγέθη μὲν γὰρ χρόνων οὐκ αἰεὶ ταῦτά κατέχουσι συλλαβαί, λόγον μέντοι τὸν αὐτὸν τῶν μεγεθῶν ἡμισυ μὲν γὰρ κατέχειν τὴν βραχεῖαν, διπλασὴν δὲ τὴν μακράν καὶ οἱ παῖδες ἴσασι». Ὁ Westphal καὶ ὁ Christ προσθέτουσι τὸ παραπλήρωμα, ὅτι ὁ λόγος οὗτος ὑπῆρχε μόνον ἐν τῇ ῥυθμικῇ καὶ μουσικῇ οὐχὶ δὲ καὶ ἐν τῇ πεζῇ λέξει· καὶ τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐπικαλεῖται ὁ Westphal ἐπὶ πολλῶν ῥυθμικῶν ζητημάτων, ὅτι καὶ ἐν τοῖς διὰ μελῶν ῥυθμοῖς ἡ μακρὰ συλλαβὴ ἀνάγκη κατὰ τὸν Ἀριστόξενον νὰ ᾔτο διπλασία τῆς παρακειμένης βραχείας· τοῦτο ὅμως οὔτε ἐν τοῖς λόγοις τοῦ Ἀριστοξένου ὑπάρχει, ὅστις οὐδαμῶς προσθέτει ὅτι οἱ ῥυθμικοὶ μόνον δέχονται τὴν μακράν διπλασίαν τῆς βραχείας, ἀλλὰ καὶ οἱ παῖδες λέγει τοῦτο γνωρίζουσι²⁾, οὔτε ἡ μουσικὴ θὰ ᾔτο τοσοῦτον

1) Παρὰ Ψελλῷ § 9.

2) Ὁ Westphal ἴσως ἐπίτηδες ἐν τῷ παραρτήματι τῆς Ῥυθμικῆς του παραλείπει τὸ «καὶ οἱ παῖδες ἴσασι».

ὑπόδουλος τῇ λέξει, ὥστε νὰ μὴ δέχεται καὶ τριπλάσιον καὶ πλείονα ἔτι χρόνον τῆς παρακειμένης ἢ μακρά· τὸναντίον μαρτυρεῖ ὁ Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς²): «Ἡ μὲν γὰρ πεζὴ λέξις οὐδενὸς οὔτε ὀνόματος οὔτε ῥήματος βιάζεται τοὺς χρόνους, οὐδὲ μετατίθῃσιν, ἀλλ' οἷας παρείληφε τῇ φύσει τὰς συλλαβὰς, τὰς τε μακρὰς καὶ τὰς βραχείας, τοιαύτας φυλάττει· ἡ δὲ ῥυθμικὴ καὶ μουσικὴ μεταβάλλουσιν αὐτὰς μειοῦσαι καὶ αὔξουσαι, ὥστε πολλάκις εἰς τάναντία μεταχωρεῖν· οὐ γὰρ ταῖς συλλαβαῖς ἀπευθύνουσι τοὺς χρόνους, ἀλλὰ τοῖς χρόνοις τὰς συλλαβὰς.»

Ἡ γνώμη ἄρα ἐκείνη τοῦ Ἀριστοξένου δὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν μουσικὴν, ἀλλ' εἰς τὴν ψιλὴν λέξιν. Ὁμοίως καὶ ὁ Διονύσιος ἐν τῷ Περὶ συνθέσεως, ἀποδείξας, ὅτι οὔτε αἱ βραχεῖαι πᾶσαι εἶνε ἐντελῶς ἴσαι, ὡς ἐπὶ τῶν εὐδῶς, ῥύδως, τρόπος, στρόφος», οὔτε αἱ μακραί, διότι τὸ μακρὸν φωνὴν προσλήψει συμφῶνων αὐξάνεται, ἐπιλέγει αἰτία δὲ ἥτις ἐστὶ τοῦ μήτε τὰς μακρὰς ἐκβαίνειν τὴν ἑαυτῶν φύσιν, μήτε τὰς βραχείας, εἰς ἕνα ἀπὸ πολλῶν γραμμάτων συστελλομένης ἐκπίπτειν τῆς βραχύτητος, ἀλλὰ κάκεινας ἐν διπλασίῳ λόγῳ θεωρεῖσθαι τῶν βραχειῶν καὶ ταύτας ἐν ἡμίσει τῶν μακρῶν, οὐκ ἀναγκαῖον ἐν τῷ παρόντι σκοπεῖν· Καὶ κατὰ τὸν Διονύσιον ἄρα ἡ μακρὰ πρὸς τὴν παρακειμένην θὰ εἶνε σχεδὸν πάντοτε ἐν διπλασίῳ λόγῳ. Ἀλλὰ τίς εἶνε ἡ αἰτία τούτου εἰς τὴν ἡμετέραν ὑπόθεσιν ἀρμόζει νὰ ἐξετάσωμεν. Πᾶν σύμφωνον εἶνε παραδεδομένον ὅτι ἔχει ἡμισυνχρόνον· ἡ βραχεῖα ἄρα ἡ πρώτη τοῦ «εὐδῶς» θὰ ἦτο μικροτέρα κατὰ ἡμισύν τινα χρόνον τῆς τοῦ «ποδῶς»· καὶ ὁμοίως δὲν εἶνε ἀκριβῶς· διότι ἡ προσθήκη τοῦ συμφώνου συστέλλει τὸ πνεῦμα εἴτε ψιλόν, εἴτε δασύ, μεθ' οὗ θὰ ἐξεφωνεῖτο μονῆρες τὸ φωνῆεν ἐν ἀρχῇ (καὶ ἐν τέλει)· τοῦτο βλέπει τις καταφανῶς καὶ ἐκ τούτου, ὅτι τὸ ρ (καὶ τὸ λ) καὶ ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν μέσῳ τῆς λέξεως ἀποτελεῖ θέσει μακρὰν πολλάκις διὰ τὸ πνευματώδες· ἀλλ' ὁμοίως, ὅταν δέχεται πρὸ αὐτοῦ σύμφωνον θραύεται πῶς ἡ δύναμις του· ἄς παραβῇ τις τὴν ἐκφώνησιν τοῦ «ῥέπω» καὶ «τρέπω»·

ὅτι δὲ καὶ μικρότατόν τι πνεῦμα πλεονάζον δὲν διέφευγε τὴν λεπτήν αἴσθησιν τῶν ἀρχαίων, μαρτυρεῖ ὁ Κικέρων: (Orat. III, 48) «quos (poetas) necessitas cogit et ipsi numeri ac modi sic verba versu includere, ut nihil sit *ne spiritu quidem minimo* brevius aut longius, quam necesse est». Διὰ τί δὲ τοῦ μὲν «στρέφω» ἡ πρώτη εἶνε βραχεῖα, τοῦ δὲ ἐστρεφον θέσει μακρά; διότι, ἐπειδὴ οὐδεμία φωνὴ ἄνευ φωνήεντος παράγεται τὰ τρία γράμματα θεωροῦνται ὡς προπαρασκευὴ καὶ προανάκρουσις καὶ δὲν δύνανται νὰ λογισθῶσιν εἰς τὸ ἐπόμενον φωνήεν, ἀλλὰ μόνον ἐν συνεχείᾳ ὄντα βραδύνουσι τοῦ προηγουμένου φωνήεντος τὸν χρόνον. Διὰ ταῦτα ἄρα τὰ βραχεῖα ἐκεῖνα δὲν ἐκβαίνουσι τῆς ἑαυτῶν φύσεως, καίπερ μικρόν τι διαφέροντα. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ «πρᾶγμα», ὅπερ φαίνεται καὶ φύσει καὶ θέσει ἅμα μακρόν, ἂν διαιρέσωμεν οὕτως, ὥστε ἡ μὲν *πρᾶν* ἀποτελεῖ τὴν θέσιν, ἡ δὲ *γμα* τὴν ἄρσιν, ὁ αὐτὸς λόγος τοῦ 2 πρὸς 1 θεωρεῖται. Οὕτως ἡ διδασκαλία τοῦ Ἀριστοξένου πανταχοῦ ἐφαρμόζεται, ὅτι «μεγέθη μὲν χρόνων οὐκ αἰεὶ ταῦτα κατέχουσι συλλαβαί, λόγον μέντοι τὸν αὐτὸν τῶν μεγεθῶν». Ἐπὶ δὲ ἀκριβεῖ ρυθμικῇ ἀπαγγελίᾳ ἀπηρεῖτο μόνον μικρά τις ἐπιτήδευσις, ὅπως καὶ τὰ μεγέθη ἐξισωθῶσι. Ἐνεκα ἄρα τῆς διαφορᾶς ταύτης τῶν συλλαβῶν, ὧν πᾶσαι αἱ μακραί καὶ πᾶσαι αἱ βραχεῖαι δὲν εἶνε ἴσαι ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀγωγῆς¹⁾ ἐκφωνοῦμεναι, παρεκινήθη ὁ Ἀριστοξένος νὰ μὴ δεχθῇ ὡς μέτρον τὴν συλλαβὴν, ἀλλὰ τὸν πρῶτον χρόνον· διότι διαφέρουσι μὲν καὶ οἱ πρῶτοι χρόνοι, ἀλλὰ μόνον ὅταν μεταβάλλεται ἡ ἀγωγή· ὥστε δὲν εἶχε δίκαιον ὁ Böckh νομίζων ὅτι τῶν συλλαβῶν αἱ διαφοραὶ προέρχονται μόνον διὰ τὴν μεταβολὴν τῆς ἀγωγῆς.

Ἐκ τῆς γερμανικῆς ἄρα προφορᾶς, καθ' ἣν ἡ μακρὰ δὲν εἶνε διπλασία τῆς βραχείας, δὲν εἶνε δίκαιον νὰ συμπεράνῃ τις περὶ τῶν κλασσικῶν γλωσσῶν· τοῦτο καὶ εἰς χεῖρονα προήγαγε πλά-

1) Ἀριστ. p. 42: ἀγωγή δὲ ἐστὶ ρυθμικὴ χρόνων τάχος ἢ βραδύτης· οἷον ὅταν τῶν λόγων σωζομένων, οὓς αἱ θέσεις ποιοῦνται πρὸς τὰς ἄρσεις, διαφόρως ἐκάστου χρόνου τὰ μεγέθη προπερῶμεθα».

νην· ὁ Westphal¹⁾ καὶ τοῦτον ἀκολουθῶν ὁ Christ²⁾ ὑπὸ τῆς ἑαυτῶν γλώσσης παραγόμενοι ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ θέσει μακρὰ λεγομένη σημαίνει οὐχὶ τὴν διαίτην θέσεως γινομένην μακράν, ἀλλ' ὑπολήψει μακράν κατ' αὐθαίρετον δηλονότι συμφωνίαν τῶν ποιητῶν· ἀλλ' οὔτε ἐκεῖ οὔτε ἐνταῦθα ἡ αὐθαίρεσις τῶν ποιητῶν παραβιάζοντων τὴν κοινὴν συνήθειαν θὰ ἦτο ἀνεκτὴ· ἀλλ' οὐδὲ ἔχει ἡ θέσει μακρὰ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὴν σημασίαν, ἣν θέλουσι νὰ προσάψωσι· διαρρήδην ὁ Ἀριστείδης διδάσκει· αἴνονται δέ τινες καὶ κατὰ πρόσθεσιν τῶν συμφώνων μακραὶ συλλαβαί, ἥτοι διὰ τὴν ἰδίαν θέσιν προσλαβοῦσαι μῆκος ὥς ἡ εἰς δύο σύμφωνα λήγουσα, ἡ εἰς διπλοῦν. . . » καὶ κατωτέρω· αἵ μὲν μακρᾶς ἡμίσεια ἡ βραχεῖα· τῆς δὲ βραχείας ἀπλοῦν σύμφωνον· δῆλον δὲ ἐκ τοῦ τὴν βραχεῖαν ἢ διπλοῦ συμφώνου παρατεθέντος ἡ ἐνὸς φωνήεντος γενέσθαι μακράν· ἡ θέσις ἄρα καθίστα τὸ βραχὺ φωνῆεν μακρόν, οὐχὶ δὲ ἡ ὑπόληψις τῶν ποιητῶν μετέβαλλε τὴν φύσιν· καίτοι ἐν τῇ γερμανικῇ τὸ πρὸ δύο συμφώνων κείμενον βραχὺ φωνῆεν οὐδέν τι μᾶλλον καθίσταται μακρότερον τῶν ἀτονίστων καὶ βραχέων· ὥς Mutter, Vetter, essen. Ἀλλ' οὐχ ἥττον καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἐλληνικῇ δὲν δυνάμεθα πάντοτε τὴν θέσει μακράν νὰ ἐξισώμεν ἐντελῶς μὲ τὴν φύσει· διότι, ἂν δύο σύμφωνα μετὰ βραχείος φωνήεντος ἐξισούντο μὲ ἐν μακρόν φωνῆεν, ἐν μακρόν φωνῆεν μετὰ συμφώνου θὰ ὑπερέβαινε σμικρόν τι τὴν θέσει μακράν· ἐπίσης δὲν θὰ καθίστατο ἡ θέσει μακρὰ πάντοτε διπλασία τῆς παρακειμένης βραχείας ἀκριβῶς, ἂν αὕτη παρηκολουθεῖτο ὑπὸ ἀπλοῦ συμφώνου· ἀλλὰ τίνα σημασίαν θὰ εἶχεν ἡμισυ ἢ μόριόν τι τοῦ πρώτου χρόνου ἐν τῇ συνεχεῖ καὶ ταχείᾳ κινήσει τῆς διαλέκτου, ἂν ἐν τῇ διαστηματικῇ φωνῇ τῆς μουσικῆς ὁ πρῶτος χρόνος ἦτο ἐλάχιστος καὶ ἄτομος; μικρὰ δὲ τις καὶ ἀνεπαίσθητος ἐπιτήδευσις εἰς ἀκριβῆ ρυθμικὴν ἀπαγγελίαν ἐχρειάζετο, ὅπως καὶ τὰς λεπτοτάτας ταύτας παραλλαγὰς ἐπικαλύπτῃ καὶ ἐπισκιάζῃ. Ἀλλὰ καὶ ἀτέχνως ὅπως ἐτι καὶ ἀφελῶς ἐκφωνούμενα τὰ ἀρχαία

1) Griech. Metrik, s. 74.

2) Metr. s. 7.

μέτρα τοσαύτην εὐρυθμίαν καὶ ἁρμονίαν ἔχουσι, πρὸς ἣν οὐδὲ νὰ παραβάλλωνται οἱ στίχοι τῶν νεωτέρων ποιητῶν, ὥστε εἶνε ἄξιοι ἐκ τῶν μικρῶν ἐκείνων παραλλαγῶν, εἰς ἃς καὶ αἱ ἐκ τοῦ τρόπου καὶ πάθους τῆς ἐκφορᾶς δύνανται νὰ συγκαταλεχθῶναι, οὐδεμία μὲν διάπτωσις ἐπιγίνεται τοῦ ρυθμοῦ, προσιτίθενται δὲ ποικιλίαι καὶ ἡδεῖαι μεταβολαί, ἃς ἐθήρεον καὶ ἐφιλοτέχνουν κατὰ τὸν ἐμμελῆ κριτικὸν Διονύσιον οἱ χαριέστατοι ποιητῶν τε καὶ συγγραφέων¹).

Ὅτι δὲ καὶ ἄλογοι συλλαβαὶ ὑπῆρχον μακραὶ καὶ βραχεῖαι παραλλάττουσαι τὸ σύνθετος μέγεθος ἐπὶ τὰ μείζον καὶ ἔλαττον, οὐδεμία ἀμφιβολία· αἱ μὲν κατὰ τὴν φύσιν τῶν γραμμάτων, ὡς ἐπὶ τοῦ ἀόργη², ἐνθα ἡ θέσει μακρὰ ἔχει πρὸς τὴν φύσιν, ὡς ἀπαδείχθη ἤδη, ἀλόγως³). Εἰς τοῦτο ὡσαύτως ἀνάγονται, ὅπερ διέλαθε τὴν προσοχὴν τῶν μετρικῶν, τὰ ὑπὸ τοῦ Διονυσίου φερόμενα παραδείγματα τοῦ τε κυκλίου δακτύλου:

αὖθις ἔπειτα πέδονδε κυλίετο λᾶας ἀναιδής,

ὅστις σύγκειται ἐξ ἀσθενῶς θέσει μακρῶν καὶ ἐκ διφθόγγων μὴ τελείως μακρῶν τῆς τε *αι*, καὶ τῆς *ει* διὰ τὴν μικροφωνίαν (ὡς μεταξὺ τοῦ *η* καὶ *ι* μέσον ἦχον ἀποτελούσης, διαφορῶς τῆς γερμανικῆς προφορᾶς), ὡς καὶ τοῦ λᾶας, ὅπου τὸ μακρὸν πρὸ φωνήεντος ἐτέρου συστέλλεται πῶς, καὶ τοῦ κυκλίου ἀναπαίστου

κίχεται πόλις ὑψίπυλος κατὰ γᾶν·

ἄλλαι δὲ καὶ ἕνεκα τῆς γοργότητος τῆς ἀγωγῆς ὡς οἱ δάκτυλοι, οἱ σπονδαῖοι, οἱ ἀνάπαιστοι ἐν τοῖς ἡμιονοῖς καὶ τροχαϊκοῖς μέτροις.

Ἀλλὰ πῶς, θὰ ἐρωτήσῃ τις, καὶ παρὰ Γερμανοῖς ἡ μακρὰ συλλαβὴ δὲν εἶνε διπλασία τῆς βραχείας; πῶς θέσει μακρὰ συλλαβὴ νὰ μὴ γίνεταί καὶ παρ' ἐκείνοις; Πῶς εἶνε δυνατόν νὰ ἐκφωνῶνται, ὥστε νὰ κατορθῶνται αἱ ἀρχαῖαι ρυθμικαὶ σχέσεις; διότι τί ὠφελεῖ κενὴ θεωρία περὶ πράγματος, ὅπερ οὐδὲν ἄλλο

1) Περί Συνθ. p. 110, ἐνθα πολλὰ παραδείγματα περὶ τούτων.

2) Βακχίος p. 25 Meib. εὐρηθίος (ρυθμός ἐστι ὁ) ἐξ ἀλόγου ἐρσεως καὶ μακρᾶς θέσεως, οἷον ὀργήν.

εἶνε ἢ πράξις; Δὲν εἶνε ποθητὸν ἄρα γε νὰ εὐρεθῇ πρακτικὴ ἐξήγησις τῆς ἀρχαίας προσωδίας καὶ τῆς διαφορᾶς αὐτῆς ἀπὸ τῆς γερμανικῆς; λέγω τῆς γερμανικῆς, διότι αὕτη κατ' ἐξοχὴν τῶν νεωτέρων γλωσσῶν διαφύζει μακρότητα καὶ βραχύτητα συλλαβῶν. Αἰτία, φρονῶ, τῆς μὴ ὀρθῆς κατὰ προσωδίαν ἀπαγγελίας τῶν ἀρχαίων εἶνε ὁ διάστροφος τονισμός· ὅπως καὶ ὁ λεκτικός, οὕτω καὶ ὁ ῥυθμικός τόνος συνηθίζεται καὶ παρ' ἡμῖν καὶ παρὰ τοῖς Γερμανοῖς νὰ προφέρεται διὰ περικεκλασμένης ἐντάσεως, ἥτις ἐν ταύτῳ σφοδρύνεται ἅμα καὶ ὑφίεται, καὶ καλεῖται ἐν τῇ μουσικῇ *marcato*. Οὕτω καὶ ὁ Westphal διδάσκει¹⁾, ὅτι ὁ ῥυθμικός τόνος παρ' Ἑλλήσιν ἦτο ἐπίσης μαλακὸν *marcato*· ἐκ τούτου, ἐν ᾧ ἡ μακρὰ λ. χ. τοῦ *legen* πιέζεται καὶ ὑφίεται ἅμα ἡ αὐτὴ, οὐδεμία πλέον ἐντασις τῇ φωνῇ ὑπολείπεται, οὔτε ὥστε τὴν ἐπομένην βραχεῖαν νὰ συσφίξῃ καὶ *συστείλῃ* (τοῦτο σημαίνει καὶ τὸ *contrahere*), ἀλλ' ἀνέτως ἐκλυομένη καθίσταται μείζον ἢ βραχεῖα ἢ ἡμίσεια τῆς προηγουμένης μακρᾶς, οὔτε δύναται νὰ ὀξύνη αὐτὴν ἀν φέρῃ τόνον μουσικόν, ὅπως ἦσαν ἀναντιρρήτως οἱ ἀρχαῖοι τόνοι· οὕτω συνέβη, ὥστε οὐδεὶς μέχρι τοῦδε καὶ τῶν διαπρεπεστοτάτων ῥυθμικῶν ἐθεώρησεν εὐκολον καὶ δυνατὴν τὴν ἐκφώνησιν τῶν χρόνων καὶ τῶν τόνων ὁμοῦ. Ὁμοίως ὁ Westphal²⁾ καὶ ὁ Christ³⁾, ἐκ τῶν κρατίστων νεωτέρων μετρικῶν, θεωροῦσι δυσκολωτάτην καὶ ἐν πολλοῖς ἀδύνατον τὴν ἐκφώνησιν τῶν ἀρχαίων τόνων· ὅσοι δὲ δοκιμάζουσι τοῦτο, παρὰ τὴν φύσιν των προφέρουσι τὰς προσωδίας ἐκεῖνας. Καὶ ὁμῶς διαλανθάνουσιν οὐ μόνον τοὺς τόνους, ἀλλὰ καὶ τοὺς χρόνους διαφθείροντες· διότι δικαίως ὁμολογεῖ ὁ Westphal, ὅτι οἱ Γερμανοὶ ἀναγινώσκοντες τοὺς ἰάμβους καὶ τοὺς τροχαίους τῶν ἀρχαίων ἐκφέρουσιν αὐτοὺς ὡς σπονδαίους, ἐξίσου καὶ τοὺς δύο ἐκφωνοῦντες χρόνους· ἀλλὰ πῶς εἶνε δυνατόν ἄλλως νὰ ἐκφωνῶνται, καὶ αὐτὸς σιωπᾷ. Πολλοὶ δὲ συγχέουσι τρία διάφορα πάθη τοῦ

1) Metr. s. 23.

2) Metrik s. 23.

3) Ἐν τῇ ἐαυτοῦ μετρικῇ σ. 4.

ἤχου· μήκος, ὀξύτητα, ἔντασιν· καὶ νομίζουσιν ὅτι αἱ τονιζόμεναι συλλαβαὶ εἶνε καθόλου μακραί ἢ ὀξεῖαι· τῆς κατηγορίας ταύτης δὲν ἐξαιροῦνται καὶ ἄνδρες ἐν μουσικῇ ἀνεστραμμένοι, ὅποιοι ὁ Westphal¹⁾ καὶ ἄλλοι. Ἐν ᾧ τοῦ νεωτέρου χαρακτηριστικὸν τόνου εἶνε οὐχὶ ἡ ὀξύτης ἀλλ' ἡ ἔντασις· διότι ἄτνοι συλλαβαὶ πολλάκις γίνονται ὀξύτεραι τῶν τετονισμένων, ὡς ἐπὶ τῶν φράσις καὶ Vetter αἱ ἀτόνιστοι κατὰ ἡμιτόνιον ὀξύτεραι εἶνε τῶν τετονισμένων· καὶ ἐπὶ τῶν ἐρωτήσεων αἱ λήγουσαι καὶ ἄτνοι οὔσαι μᾶλλον ὀξύνονται τῶν τονιζομένων· ἂν δὲ τοῦ Nebel λ. χ. ἡ τονιζομένη κατὰ ἡμιτόνιον ὀξύτερα εἶνε, τοῦτο προέρχεται ἐκ τῆς φύσεως τοῦ μακροῦ φωνήεντος. Οἱ Γερμανοὶ μόνον διακρίνουσιν ὀξυτέρους καὶ βαρυτέρους τόνους ἐν ταῖς συνθέτοις λέξεσιν, ὡς *un-sterblich*, ἡ πρώτη εἶνε ὀξύτερα ἀλλὰ μόνον κατὰ ἡμιτόνιον. Ἀλλὰ παρ' ἀρχαίοις ὁ τόνος κατὰ σαφεστάτας μαρτυρίας ἦτο μουσικός· διὸ κατ' ἐξοχὴν ἐλέγετο προσῳδία καὶ ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ Διονυσίου τοῦ Θρακῆς οὕτω: «Τόνος ἐστὶ φωνῆς ἀπήχησις ἐναρμονίου ἢ κατὰ ἀνάτασιν ἐν τῇ ὀξειᾷ ἢ κατὰ ὀμαλισμὸν ἐν τῇ βαρεῖᾳ, ἢ κατὰ περίκλασιν ἐν τῇ περισπωμένῃ»· τὴν δὲ περίκλασιν ἐρμηνεύει ὁ σχολιαστὴς οὕτω: «περίκλασις φωνῆς λέγεται ἢ ἐν τῷ αὐτῷ ἀνένεξις καὶ κατένεξις, μὴ ἐπιμενούσης τῆς φωνῆς ἐν τῇ ἀνατάσει, ἀλλὰ μετὰ τὸ διατεθῆναι καταφερομένης». Καὶ ὅτι μὲν οἱ τόνοι ἦσαν μουσικοὶ, τοῦτο πρὸ πολλοῦ παρὰ τῶν Γερμανῶν εἶνε διεγνωσμένον· ἀλλ' ἕνεκα τῆς τῆς μὴ ὀρθῆς, ὡς εἵπομεν, διαμερίσεως τῆς ἐντάσεως τῆς φωνῆς ἔχει καταστῆ ἀδύνατος αὐτῶν ἡ ἐκφώνησις· διὸ ἔχουσι γεννηθῆ πολλὰ ἀμφισβητήσεις· ὁ δὲ Götting καὶ ὁ Krüger καὶ ἄλλοι γραμματικοὶ συνέχεαν πάλιν τοὺς ἀρχαίους τόνους μὲ τοὺς γερμανικούς. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀνομολογοῦντες τὸ μελικὸν τῶν ἀρχαίων τόνων εὐρίσκονται εἰς πολλὴν ἀσάφειαν περὶ τοῦ ποσοῦ τῆς ὀξύτητος αὐτῶν. Ὁ Matthiä (§ 17) ἀποφαίνεται ὅτι ἡ ὀξεῖα εἶχε τοιοῦτον ὕψος, ὅποιον ἡ τελευταία τοῦ *unsterblich*, ἢ τοῦ νεοελληνικοῦ *πάλη* καὶ παριστᾷ τὸν ὀξὺν τόνον δι' ἡμιτονίου· καὶ ὁ

1) Ἐν τῇ ἑαυτοῦ Μετρικῇ σ. 21.

Kühner¹⁾ ὡσαύτως ἀκολουθῶν τῷ Ματθίᾳ· καὶ αὕτη ἡ γνώμη ἐπικρατεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν Γερμανίᾳ. Ἀλλὰ τοσαύτη ὀξύτης ὑπάρχει πολλάκις ἐπὶ ἐκτάσεως· μάλιστα καὶ ἐπὶ τοῦ νεωτέρου τόνου, ἐνίοτε δὲ καὶ πλειότερα ἐπὶ μεγάλου πάθους καὶ ἐμφάσεως· πρὸς δὲ τούτοις ἔνεκα τῶν παρακειμένων πολλὰκις ὀξυτέρων γραμμάτων θὰ ἐξισούτο καὶ θὰ κατεστρέφετο ἡ ὀξύτης αὕτη τοῦ τόνου. Εἶνε δὲ δυνατόν ὀξύτης, ἥτις εἶνε ἡ ἐλαχίστη ἐν τῇ διαστηματικῇ φωνῇ τῆς μουσικῆς, νὰ ᾔτο ἰναῶς αἰσθητῇ, ἄνευ ἐμφάσεως λεγομένη, ἐν τῇ συνεχεῖ κινήσει τῆς διαλέκτου, ὥστε νὰ συνεχῆεν εἰς ἐνότητα τὰς συλλαβὰς; Τὴν σανκριτικὴν δὲν δύναται τις ἐνταῦθα νὰ ἐπάγεται, ἥτις διαφέρει ἱκανῶς τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς κατὰ τοὺς τόνους, εἰς πολλοὺς μάλιστα τόνους κατατέμνουσα ἀτέχνως τὴν λέξιν. Τίς ὅμως δὲν θὰ ἐκπλαγῇ, ἂν ἀκούσῃ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον διδάσκει ὁ κ. Ῥαγκαβῆς²⁾ αἱ δύο τόνοι (ὁ ὀξύς καὶ ὁ βαρὺς) εἶχον ἐλαχίστην τὴν ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν, καὶ ἐλάσσονα τῆς διέσεως, ἥτις τῷ τετάρτῳ τοῦ τόνου ἰσοδυναμοῦσα, ἦν ἡδὴ αἰσθητῇ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ μουσικῇ. Φαντασθῆτε, ἂν τὸ τεταρτημόριον τοῦ τόνου, ἡ ἀρχαία διέσις μόνον εἰς τὴν λίαν λεπτὴν ἀκοὴν τῶν ἐπιφανεστέρων παλαιῶν μουσικῶν ᾔτο αἰσθητὸν, ἀποτελοῦν τὸ κάλλιστον πάντων ἐναρμόνιον γένος, οἱ δὲ πλεῖστοι τῶν ἐπὶ τῆς παρακμῆς μουσικῶν, ὅπως καὶ οἱ σημερινοί, ἀπέγνωσαν τὴν κατὰ διέσιν μελωδίαν »διὰ τὴν αὐτῶν ἀσθένειαν καὶ παντελῶς ἀμελῶδητον εἶναι τὸ »διάστημα ὑπολαβόντες»³⁾, ὁποῖον ἄρα θὰ ᾔτο διάστημα ἑλασσον· τεταρτημορίου τοῦ τόνου!

Ἀλλὰ περὶ τοῦ διαστήματος τῆς ὀξείας σφίζεται ῥητὴ μαρτυρία τοῦ Διονυσίου⁴⁾· «Διαλέκτου μὲν οὖν μέλος ἐνὶ μετρεῖται διαστήματι, τῷ λεγομένῳ διὰ πέντε ὡς ἔγγιστα· καὶ οὕτε ἐπιτείνεται πέραν τῶν τριῶν τόνων καὶ τοῦ ἡμιτονίου ἐπὶ τὸ

1) Ausführl. griech. gram. I, 243.

2) Τόμ. ε. σ. 16'.

3) Ῥαγκαβῆδ. Μουσικ. p. 49.

4) Περὶ συνθέσ. ὀνομ. c. 11.

ὁξύν, οὔτε ἀνίσταται ἐπὶ τοῦ χωρίου τούτου πλεῖον ἐπὶ τὸ βαρύν οὐ μὴν ἅπασά γε ἡ λέξις ἡ καθ' ἑν μόριον λόγου τατταμένη ἐπὶ τῆς αὐτῆς λέγεται τάσεως· ἀλλ' ἡ μὲν ἐπὶ τῆς ὀξείας, ἡ δὲ ἐπὶ τῆς βαρείας, ἡ δὲ ἐπ' ἀμφοῖν τῶν δὲ ἀμφοτέρας τὰς τάσεις ἐχουσῶν αἱ μὲν κατὰ μίαν συλλαβὴν συνεφθαρμένον ἔχουσι τῷ ὁξεῖ τὸ βαρύν, ἃς δὴ περισπωμένας καλοῦμεν, αἱ δὲ ἐν ἐτέρῳ καὶ ἐτέρῳ χωρὶς ἐκάτερον ἐφ' ἑαυτοῦ τὴν οἰκείαν φυλάττον φύσιν . . . Ἡ δὲ ὀργανικὴ τε καὶ ᾠδικὴ μοῦσα, διαστήμασί τε χρῆται πλείοσιν, οὐ τῷ διὰ πέντε μόνον, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ διὰ πασῶν ἀρξαμένη καὶ τὸ διὰ πέντε μελωδεῖ καὶ τὸ διὰ τεσσάρων, καὶ τὸ διάτονον καὶ τὸ ἡμιτόνιον, ὡς δὲ τινες οἴονται καὶ τὴν δίδουν¹⁾ αἰσθητῶς». Ἀλλὰ τὸ χωρίον τοῦτο παρηρμηνεύθη καὶ οἱ πλείστοι τὸ ἀναφέρουσιν, ὡς καὶ ὁ Westphal²⁾, οὐχὶ εἰς τοὺς τόνους τῶν λέξεων ἐκάστων, ἀλλ' εἰς τὰ διαστήματα τὰ τονικά τῶν λέξεων πρὸς ἀλλήλας· καὶ παρατηρεῖται ὅτι συνήθως ὁμιλοῦντες κινούμεθα μεταξὺ τοῦ διὰ πέντε διαστήματος· οἱ λέγοντες ἄρα τοῦτο ἐννοοῦσιν ὅτι καὶ τὸ διὰ τεσσάρων καὶ τὸ διὰ τριῶν καὶ τὸ διάτονον καὶ τὸ ἡμιτόνιον μεταχειρίζομεθα. Ἀλλ' ὁ Διονύσιος οὐδαμῶς λέγει ὅτι μεταξὺ τοῦ διὰ πέντε κινεῖται τὸ μέλος τῆς διαλέκτου, ἀλλ' αὐτοῖ ἐνὶ μετρεῖται διαστήματι, τῷ λεγομένῳ διὰ πέντε», καὶ ἀντιπαραβάλλει τὴν μουσικὴν, μεταχειριζομένην καὶ τὰ ἄλλα διαστήματα καὶ δὴ καὶ τὸ διὰ τεσσάρων καὶ τὰ ἐξῆς· ἐπειδὴ δὲ τὸ ἐν μόνον τοῦτο διάστημα οὐδαμῶς δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὰς ποικίλας ἐπιτάσεις καὶ ἀνέσεις τῶν λέξεων πρὸς ἀλλήλας, ὑπολείπεται ἄρα μόνον εἰς τὸ μεταξὺ τῆς ὀξείας καὶ βαρείας ἐκάστης λέξεως διάστημα νὰ ἀναφερθῇ· καὶ ἐκ τῶν ἐπομένων τοῦτο ἐναργῶς φαίνεται· οὐ μὴν ἅπασά γε ἡ λέξις . . . », καὶ ὁ Ἀριστόζενος³⁾ «λογῶδες μέλος» καλεῖ τὰς προσωδίας, ἥτοι τοὺς τόνους. Ὡστε ἀναντιρρήτως ἡ ὀξεῖα ὑπερτείνει τῆς βαρείας πάντοτε κατὰ τὸ διὰ πέντε, πολὺ μὲν ἀνώτερον τοῦ

1) Τὸ τεταρτημόριον τοῦ τόνου.

2) Ἀρμον. p. 18 Meib.

3) Metrik, s. 24.

ἡμιτονίου, ὑπέρπολυ δὲ τοῦ δωδεκατημερίου τοῦ τόνου τοῦ κ. Ῥαγκαβῆ. Ἐνεκα δὲ τῆς τοσαύτης μάλιστα ὀξύσεως, ἐπὶ τῆς ὀξείας ἐλάχιστον χρόνον διέτριβον, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Servius de acc. § 26: *Acuta tenuior est quam gravis et brevis adeo, ut non longius quam per unam syllabam, quin immo per unum tempus protrahatur*. Καὶ ὁ Γλαῦκος ὁ ἐκ Σάμου (Serv. § 22) ἐδίδασκεν ὅτι ἐπὶ τῶν μακρῶν φωνέντων δὲν ἐξεφωνεῖτο καθαρά ὀξεῖα, ἀλλ' ἀνακεκλασμένη προσφθία, ἐκ βαρείας εἰς ὀξεῖαν ἀνακλωμένη· τὴν παράδοσιν ταύτην τοῦ Γλαύκου ἀπεδέχετο καὶ ὁ Θεόδωρος καὶ ὁ Varo καὶ ὁ Servius οὗτος. Καὶ τῶ ὄντι εὐχερέστερον εἶνε οὕτω νὰ ἐκφωνῇται, ἢ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ μακροῦ νὰ ἐμμένῃ τις ἐπὶ τοσοῦτου ὕψους· ὅτι δὲ Ἀθηνῶδωρος καὶ Διονύσιος ἐκ τῆς σχολῆς τοῦ Ἀριστάρχου (Serv. § 19) τοῦτον τὸν τόνον δὲν ἀπεδέχοντο, σημαίνει ὅτι ἡ μεταβάσις ἐκείνη ἀπὸ τῆς βαρείας εἰς ὀξεῖαν ἦτο λίαν ἀμυδρά, καὶ πολλάκις ἐκ πάθους καὶ ἐμφάσεως ἠδύνατό τις νὰ ἐκτείνῃ τὴν ὀξεῖαν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ μακροῦ. Πρὸς δὲ τούτοις ὁ Tyranνίων ὡς καὶ ὁ Γλαῦκος καὶ ὁ Θεόφραστος ἐδίδασκον καὶ μέσσην τινὰ προσφθίαν, ἥς τὴν θέσιν οὐδαμῶς ὀρίζει ὁ Servius, ἀλλ' ἂν πλὴν λέγει: *Media autem, quae inter duas quasi limes est, quod gravioris quam acutioris similior est et in inferioris potius quam superioris numerum relegatur*. Τοιοῦτόν τι φαίνεται δεχόμενος καὶ ὁ Διονύσιος ἐπάγων αὐτόθι: «καὶ ταῖς μὲν δισυλλάβοις οὐδὲν τὸ διὰ μέσου χωρίον βαρύτητος καὶ ὀξύτητος· ταῖς δὲ πολυσυλλάβοις, οἷαι ποτ' ἄν ᾧσι, ἡ τὸν ὀξὺν τόνον ἔχουσα μία ἐν πολλαῖς βαρείαις ἔνεστι». Εἰς ἐμὲ οὐδὲν ἄλλο φαίνεται τὸ διὰ μέσου τοῦτο χωρίον, ἢ τὸ ἐξ ἐκτάσεως ἢ ἐμφάσεως ἐνίστε ἢ ἐκ τῆς φύσεως τοῦ φθόγγου κατὰ ἡμιτόνιον ὡς τὰ πολλὰ ὀξυνσις· ὡς ἐπὶ τοῦ «πρόσωπον» ἐν τῇ δευτέρᾳ συλλαβῇ, διότι αἱ βραχεῖαι εἶνε ἀμβλύτεραι, ἢ ἐπὶ τοῦ «προσφθία» ἢ σω κατέχει μέσον χωρίον μεταξὺ τῆς ὀξείας δι' καὶ τῆς βαρείας τοῦ προ. Τὸ ὅτι δὲ ὁ Böekh de metris Pindari p. 54 καὶ ὁ Kühner (Ausf. griech. gr. I, s. 250), ὁ Κούρτιος καὶ ἄλλοι περιορίζουσι τὸν τόνον τοῦτον ἐπὶ τῶν συνθέσεων, ὡς Ἐλι-

πόρφυρα, κατὰ τὸν γερμανικὸν τρόπον, ἡ ἐπ' ἐκείνων τῶν συλλαβῶν, αἵτινες πρότερον εἶχον τὸν τόνον, ὡς *Ἐφερόμεθα*, δεικνύει πλημμελῆ ἀντίληψιν τοῦ ἀρχαίου τονισμοῦ· διότι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ καὶ λατινικῇ, ἐπειδὴ οἱ τόνοι δὲν ἐλέγοντο μετ' ἰδίας ἐμφάσεως καὶ ἐπιστηρίζεως, ὡς οἱ νεώτεροι, πᾶσαι αἱ συλλαβαὶ πρεπόντως ἐξαίρονται· πολλοὶ δὲ δι' ἐντάσεως καὶ ἐπερείσεως ἐκφαίνονται ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀνατάσεως καὶ ὀξύνσεως· ἐπὶ δὲ τῶν δύο ἐκείνων παραδειγμάτων ἡ μέση τούναντίον φαίνεται μοι ἐπὶ τῶν συλλαβῶν λι καὶ φερ ἀρμόζουσα. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἡ φύσις αὐτὴ θὰ δείξῃ εἰς ἐκείνον, ὅστις ἐναπομαχθῇ τὴν ἀρχαίαν τῶν προσφθιδῶν ἀρμονίαν. Πρέπει δὲ, ὅπως οἱ ἀρχαῖοι γραμματικοὶ παρέδωσαν τοὺς τόνους, οὕτω καὶ πανταχοῦ νὰ φυλάττωνται, οὐδὲ νὰ προφασίζεταί τις, ὡς ὁ Kühner καὶ ὁ Κούρτιος καὶ ἄλλοι ποιοῦσι, ὅτι ἄλλως θὰ εἶχον κατὰ πολλὰ οἱ τόνοι ἐν τῇ συνεχείᾳ· καὶ τῇ φορᾷ τοῦ λόγου· τοῦτο προέρχεται ἐξ ἀδυναμίας· καὶ δὲν ἀμφιδάλλω ὅτι, ὡς μέχρι τοῦδε, καὶ εἰς μουσικοὺς θὰ φανῇ δυσχερὲς καὶ ἀπελπισ ἴσως ἡ ἐκφώνησις τῶν ἀρχαίων τόνων. Ἀλλ' ὅμως εἶνε πολὺ δυνατὴ καὶ εὐκολος, ἂν διαίρεση τις τὰς ἐντάσεις τῆς φωνῆς συμμέτρως καὶ ἐναρμονίως, ὡς ἐν τῇ ᾠδῇ.

Τρεῖς ἐντάσεις μάλιστα δύναται τις νὰ διακρίνῃ ἐν τῇ ἐκφωνήσει τῶν φθόγγων, τὴν *σύντονον*, ἥτις, ἡ ἴση μέχρι τέλους ἡ ἐξ ἀσθενοῦς σφοδρὰ λήγει, ὅτε ἐν τῇ μουσικῇ ἐπὶ πλείονος ποσοῦ σημειοῦται <, τὴν *ὑφιεμένην*, ἥτις ἐν τέλει χαλαροῦται, καὶ σφοδρὰ ἀρχομένη, ὅτε σημειοῦται >, καὶ τρίτην τινὰ μέχρι μὲν τινος σφοδρυνομένην, ἐπειτα δὲ ὑφιεμένην <>, ἣν καλῶ περικεκλασμένην ἢ πεπιεσμένην, καὶ αὕτη τὸν ἡμέτερον ἀποτελεῖ τόνον. Ὅπως δὲ ἐκφωνῶνται οἱ ἀρχαῖοι τόνοι, ἀρμόζει μέχρι μὲν τῆς ὀξείας καὶ ἐπ' αὐτῆς ἔτι ἡ φωνὴ νὰ βαίνειν σύντονος, ἐν δὲ ταῖς ἐπομέναις βαρεῖαις νὰ ὑφίσται· τοῦτο διδάσκει προσέτι ὁ Πρισκιανὸς (de acc. p. 521 k.) διὰ τῶν ἐξῆς, ἅτινα ἐπίσης δὲν ἐνόηθησαν καλῶς: Ipsa vox, quae per dictiones formatur, donec accentus perficitur, in arsim deputatur quae autem post accentum sequitur in thesim. Διότι μετὰ τὴν ὀξεῖαν μόνον ἀποτίθεται καὶ ἀνίεται ἡ σύντασις τῆς φωνῆς. Ὁ

ὅτε πεπισμένος τόνος, οἷος ὁ ἡμέτερος, πανταχοῦ πρέπει νὰ λείψῃ ἐκ τῆς ἀρχαίας ὡς καὶ αὐτὸς ὢν βαρὺς καὶ νωθὸς καὶ εἰς τὰς λοιπὰς συλλαβὰς ἀτονίαν ἐπιφέρων. Κατὰ τὴν μουσικότητα καὶ συμμετρίαν τῶν ἐντάσεων μόνῃ ἡ γαλλικὴ γλῶσσα ὁμοιάζει πολὺ μὲ τὰς ἀρχαίας, στερουμένη μὲν τοῦ πιεστικοῦ τόνου, διὰ τῆς συντόνου δὲ ἡ ὑφιεμένης ἐντάσεως μάλιστα ἐπὶ τῶν ῥιζικῶν συλλαβῶν ἐξαίρουσα τὰς λέξεις, τὴν δὲ λήγουσαν ὀξύνει συνήθως ἢ περισπᾷ, ἀλλὰ πολὺ ὀλιγώτερον τῶν ἀρχαίων· πρὸς δὲ καὶ ἄλλας συλλαβὰς ὀξύνει ἐνίοτε· ἔχει δὲ τὴν αὐτὴν εὐκαμψίαν, ὅποιαν αἱ ἀρχαῖαι τῶν δυναμικῶν τόνων· διότι ἐπὶ τοῦ naturel λ. χ. δύναται οἰανδήποτε τῶν συλλαβῶν θέλει κατὰ τὸ πάθος νὰ ἐντείνῃ μᾶλλον· διὰ τοῦτο ἡ γαλλικὴ γλῶσσα ἐνεκα τῆς ὑγρότητος τῶν τόνων τῆς, ἐπιτρεπόντων ἐλευθερωτέρας ὀξύνσεις καὶ βαρύνσεις, ὑπολείπεται μὲν τῆς ἀρμονίας τῶν ἀρχαίων, ἐξέχει δὲ τῶν νεωτέρων γλωσσῶν κατὰ τὴν ἐμμέλειαν καὶ ἡδύτητα, ἀλλ' οὐχὶ καὶ εὐρυθμίαν· διότι ἡ στιχουργία τῆς ἐνεκα τῆς ἐλευθερίας τῶν τόνων στήριζεται μόνον εἰς τὴν συλλαβομετρίαν καὶ ὁμοιοκαταληξίαν. Ἀλλὰ τὸν χαρακτῆρα τοῦτον τοῦ γαλλικοῦ τονισμοῦ οὐδεὶς ἡσθάνθη μέχρι τοῦδε· καὶ ὁ μὲν Westphal, ἐκ τῆς κακῆς τῶν ξένων προφορᾶς, τὸν συγχέει μὲ τὸν τῶν ἄλλων γλωσσῶν· ὁ δὲ κ. Παγκαβῆς ἐναντίον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἰσχυρίζεται ὅτι οὐδένα τόνον ἔχει ἡ γαλλικὴ.

Πλείονα ἔντασιν καὶ ἰσχύϊν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ δύναται νὰ λάβῃ πᾶσά τις συλλαβή, κατὰ τὴν σημασίαν, τὸ πάθος καὶ τὸν ῥυθμόν, οὐχὶ μόνον καὶ σπανιώτερον μάλιστα ἡ ὀξυνομένη, πρὸς εὐπολίαν τῆς ἀνατάσεως· συνήθως δὲ αἱ μακραὶ πλείον ἐκφαίνονται δι' ἐντάσεως ἢ ἐπερείσεως, αἱ δὲ βραχεῖαι διὰ ταχείας ἐκκρούσεως, ἣν ὁ Διονύσιος ἀποκοπὴν ἀποκαλεῖ· ἰδίᾳ δὲ αὗται ἐξαιρονται, ὅταν αἱ μακραὶ ὥσι λίαν ἀφροστώσαι καὶ ἐν τέλει· ὅτι δὲ εἰς τὰ «πολλά» καὶ «κακά» ἡ πρώτη συλλαβὴ ἰσχυρώτερον ἐλέγετο, δῆλον ἐκ τῆς ἐκθλίψεως, ἐν ᾧ παντελῶς ἀσύμφωνον μὲ τὸν τονισμόν τῆς ἡμετέρας γλώσσης εἶε νὰ λέγεται ἀπὸλλ' εἶπα, κάκ' ἔπαθον· καὶ τσαύτην διαστροφὴν ἐπήνεγκε τῆς ἀρχαίας προσωδίας ἡ ἀπώλεια εἰς τὴν νεοελληνικὴν, ὥστε σημαντικαὶ καὶ

ρίζικαὶ συλλαβαὶ ἀποκόπτονται καὶ ἐξαφανίζονται ὡς πάγω, λάφι, στρεῖδι, φτεύω». Ἐν τέλει πρέπει ν' ἀποτρέψωμεν παρανόησιν τινα, εἰς ἣν ἤθελέ τις περιπέσει ἐξ ἐκείνων, οὔτινες πανταχοῦ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς βλέπουσιν ἵχνη ἀρχαιότητος, τὸν πολλαχοῦ ἐν ταῖς νήσοις τῆς Ἑλλάδος ἀσματικὸν διασυρμὸν τῶν ἐν τέλει συλλαβῶν, ὃν ὁ Μαυροφρύδης¹⁾ ἀπειροκάλως ὡς λείψανον τῆς ἀρχαίας τῶν μακρῶν προφορᾶς ἐθεώρει, συγχέων μὲ τὰς ἀρχαίας προσωδίας, ἐν ᾧ πολὺ ἀπέχει· πρῶτον μὲν τὸ διάστημα τῆς ὀξύτητος αὐτοῦ εἶνε τὸ διὰ τεσσάρων, ὅπερ εἶνε ὑπτιον καὶ οὐχὶ εὐηχον καὶ ἐναρμόνιον ὡς τὸ διὰ πέντε τῶν ἀρχαίων. Ἐπειτα ἀηδῶς καὶ μονοτόνως διασύρουσι καὶ παραμηκύνουσι τὰς ἐν τέλει συλλαβάς πάντοτε· διὰ ταῦτα τούτων μὲν ἡ προσωδία εἶνε ἀηδής, ἡ δὲ ἀρχαία τόσῃ ἐμμέλειαν ἔχει καὶ ἀρμονίαν καὶ ἡδύτητα. Καὶ ἐν ᾧ ἡμεῖς μεταξὺ τοῦ διὰ πέντε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον περιοριζόμεθα, διότι ἡ πίεσις τῶν νεωτέρων τόνων ἐμποδίζει τὴν πλείονα ἐξερσιν, ἡ ἀρχαία προσωδία ἔχει τὴν αὐτὴν εἰκαμψίαν, ὑποίαν ἡ ᾠδὴ καὶ μάλιστα πλέον δύναται νὰ ὀξύνεται ἐνταῦθα ἡ φωνή, διὰ τὴν ταχύτητα καὶ ὑγρότητα τῶν τόνων. Cic. Orat. III, 61: *Haec varietas et hic per omnes sonos vocis cursus et se tuebitur et actioni affert suavitatem*. Καὶ ἐν ᾧ πᾶσαι αἱ λέξεις δὲν ἐκφωνοῦνται διὰ τοῦ αὐτοῦ τόνου, ἐπειδὴ ὅμως τὸ μεταξὺ τῆς ὀξείας καὶ βαρείας ἐκάστης λέξεως διάστημα μένει πάντοτε τὸ αὐτὸ, τὸ ἐναρμόνιον διὰ πέντε, ἕνεκα τῆς ἐν τῇ ποιικιλίᾳ ταύτῃ συμφωνίας ὅλος ὁ ἀρχαῖος λόγος συμπλέκεται διὰ καλλίστης καὶ ἡδυτάτης ἀρμονίας, παντελῶς ἀντιθέτου πρὸς τὴν ἀμουσίαν καὶ σκαιότητα τοῦ νεωτέρου. Ἀλλὰ τὴν ἀρχαίαν προσωδίαν οὐχὶ ἐμμελῶς θὰ ἐφήρμοζέ τις εἰς τὴν ἡμετέραν προφοράν, τὸ μὲν ἕνεκα τῆς ἰσχνότητος τῆς ἐκφωνήσεως τῶν τε φωνηέντων καὶ διφθόγγων, τὸ δὲ ἕνεκα τῆς μαλθακότητος καὶ παχύτητος τῶν μέσων καὶ δασέων συμφώνων παντελῶς ἐναντίως πρὸς τὰ ἀρχαῖα· ἡ δὲ γερμανικὴ προφορὰ κατὰ πλεῖστα μὲν εἶνε ὀρθότερα, πλημμελὴς δὲ διὰ τὴν κατὰ διέξοδον καὶ χασμῶδη

1) Ἐν Φιλίστορι Τόμ. α'. σ. 177.

ἐκφορὰν τῶν διφθόγγων μάλιστα ὥς καὶ τινων συμφώνων, ἔνεκα δὲ τοῦ πεστικοῦ τονισμοῦ νωθρά καὶ ἀχαρις, καὶ πολλὸ ἀπέχουσα τοῦ νὰ φυλάττῃ τὴν ἀκρίβειαν τῶν χρόνων καὶ ρυθμῶν.

Περὶ τῆς ἀρχαίας προφορᾶς καὶ προσωδίας ὕστερόν ποτε, ἂν θεὸς δώσῃ, μέλλομεν νὰ πραγματευθῶμεν ἀκριβῶς καὶ σαφῶς. Τοσοῦτον κάλλος καὶ δύναμιν ἔχουσιν οἱ ἀρχαῖοι ἑλληνικοὶ φθόγγοι καὶ οἱ ρυθμοὶ καὶ τὰ μέλη, ὅσον οὐδὲ ἡ καλλίστη μουσικὴ. Καὶ ἀληθὲς εἶνε ὅπερ λέγει ὁ Κικέρων (Orat. II, 8) *Quid enim cantus moderata orationis pronuntiatione dulcior inveniri potest? quod carmen artificiosa verborum conclusionem aptius?* Ὅσον δὲ αἰσθάνεται τις τὴν ἰδέαν μουσικῆς συνθέσεως ἀφαιρέσας τοὺς ρυθμούς καὶ τὰ μέλη, καὶ τὰς ξηρὰς μόνον λέξεις καταλιπών, τόσον δύναται τις νὰ αἰσθανθῇ τὴν ἁρμονίαν καὶ καλλονὴν καὶ τὴν ἐνδύμυχον ψυχὴν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων καὶ ποιητῶν διὰ σκαῶς καὶ βαρβάρου προφορᾶς. Διότι οἱ σημερινοὶ μὲν διὰ τῆς ἐκλογῆς μόνον λέξεων ἐχουσῶν χροιέν τινα ποιητικὴν καὶ θέλγητρον προσπαθοῦσι νὰ δίδωσιν εἰς τὸν λόγον ἡδύτητα καὶ παράστασιν, τῶν δὲ ἀρχαίων καὶ αἱ κοιναὶ λέξεις τοσαύτην γοητείαν περιέχουσι ἐν τοῖς φθόγγοις καὶ τῇ μουσικῇ κατασκευῇ των, ὥστε πᾶν ἄλλο κόσμημα ἤτο περιττόν, ἢ δὲ σύνθεσις μόνον τῶν λέξεων ἤρκει νὰ παρέχῃ τὴν καλλίστην καὶ ἡδίστην παράστασιν καὶ τὴν βαθυτάτην συγκίνησιν. Ἐὰν δὲ δοκιμάσῃ τις καὶ ἴδῃ πόσον τὸ μὲν αἰ ἀλογοὶ ἡμῶν ἐξορμήσεις, τὸ δὲ αἰ τάσεις πρὸς νωθρότητα καὶ ἀνεσιν ἐναντιοῦνται πρὸς τὴν ἐμμουσον ἱλαρότητα καὶ συντονίαν ἅμα τῆς ἀρχαίας προσωδίας, πόσῃ λεπτότητι καὶ ἀσκησιν ἀπαιτεῖ, πόσῃ δυσκολίαν καὶ εἰς μουσικοὺς παρέχει, θὰ ἐννοήσῃ, ὅτι ὅπως φθάσῃ εἰς τοιοῦτον ὕψος ἐν ἔθνος, ὥστε ἐν ταῖς παραφοραῖς τῆς φύσεως νὰ μὴ λησμονῇ ρυθμόν, ἐμμέλειαν, καὶ οὐρανίαν εὐφωνίαν, ἀπητεῖτο διαυγεστάτη καὶ ὀξυτάτη διάνοια, βαθυτάτη καὶ ποιητικὴ τοῦ καλοῦ καὶ τῆς φύσεως αἴσθησις, καὶ πᾶσαι αἱ ὑψηλότεραι τάσεις καὶ δυνάμεις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς νὰ ἐπεκράτουν τῶν ἀλόγων ταπεινῶν ὁρμῶν καὶ διαθέσεων, καὶ ὅτι αἱ φύσεις τῶν νεωτέρων ὥς πρὸς τοὺς ἀρχαίους διατελοῦσι κατὰ πλεῖστα καὶ κάλλιστα

βάρβαροι. Τὴν μὲν ἀρχιότητα, κατ' ἐξοχὴν τὴν ὠραίαν ἑλληνικὴν, δύναται τις νὰ θεωρήσῃ ὡς τὴν νεαρὰν καὶ ἀνθοῦσαν τῆς ἀνθρωπότητος ἡλικίαν· πᾶσαι αἱ δυνάμεις ἦσαν σφριγῶσαι, στενῶς μὲ τὴν φύσιν ἥτο ὁ ἄνθρωπος συνδεδεμένος· πᾶν ὠραῖον καὶ ὑψηλὸν ἐν τῷ κόσμῳ συνεκίνει καὶ προσήρμοζε τὰς εὐγενεῖς ψυχὰς· μαραινέται ἔπειτα καὶ πρὸς τὸ γῆρας ἡδὴ κλίνει· πᾶν ὅ,τι τὴν νεότητα ἔτερπε καὶ ἐγοήτευε μετὰ ψυχρότητος προσδίδει ὁ πολυπειρος ἀλλὰ μεμαραμμένος καὶ ἀπηυδηκὼς γέρον· τὸν διακαῆ ἐναγώνιον ἔρωτα περὶ τὸ ἰδανικὸν διαδέχεται νωθρότης ἀμέριμνος καὶ ἀδιαφορία. Τοῦτο αἰσθανόμενος ὁ εὐγενὴς Schiller ἀνεφώνει :

Schöne Welt, wo bist du? Kehre wieder

Holdes Blüthenalter der Natur!

ὦραῖε κόσμε, ποῦ εἶσαι; — Ἐλθὲ πάλιν

ὦ ἔρασμία τῆς φύσεως νεότης!

Ἐκ τούτων ἡδὴ ἱκανῶς, νομίζομεν, ἀπεδείχθη, ὅτι οὐδεμίαν πρὸς τὴν ἀρχαίαν προσφθίαν ὁμοιότητα ἔχει ὁ τονισμὸς τῆς ἡμετέρας γλώσσης· ὅτι πλάνη εἶνε τὸ νὰ πιστεύσῃ τις ὅτι ἡ τονίζομένη συλλαβὴ παρ' ἡμῖν εἶνε μακροτέρα τῆς ἀτονίστου ἢ ὀξύτερα· ἀλλ' ἅπασαι αἱ συλλαβαὶ εἶνε ἰσόχρονοι καὶ ὁμότονοι καθόλου μουσικῶς· διὰ τὴν ἔντασιν δὲ καὶ δύναμιν διακρίνεται ἡ τονιζομένη τῆς ἀτονίστου, οὐχὶ διὰ τὸ μῆκος ἢ τὴν ὀξύτητα. Ἀλλ' ἵνα ἐννοήσωμεν καλῶς τὴν φύσιν τοῦ ἡμετέρου ῥυθμοῦ καὶ τὴν σχέσιν αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀρχαῖον, πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν ἂν μὲ μακρὰν ἢ μὲ βραχεῖαν τῶν ἀρχαίων ἰσοδυναμεῖ πᾶσα ἡμῶν συλλαβή. Παρ' ἡμῖν ἐπικρατεῖ γνώμη, ὅτι αἱ μακραὶ τῶν ἀρχαίων εἶχον ἑκτακτόν τι μῆκος. Ἀλλ' ἂν λάβωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι ἡ βραχεῖα συλλαβὴ παρίστα ἐν τῇ μουσικῇ τὸν πρῶτον χρόνον τὸν ἐλάχιστον καὶ ἄτομον, ὅτι ὁ Διονύσιος¹⁾ λέγει ὅτι «τὰ βραχεῖα ἐξ ἀποκοπῆς τε καὶ μιᾶς πληγῇ πνεύματος ἐκφέρεται, . . . μικρόφωνά τ' ἐστί καὶ σπαδονίζει τὸν ἦχον», ἐν ᾧ ἡμεῖς οὐδεμίαν ἀποκοπὴν καὶ κατασπασμὸν τῶν φθόγγων ἡμῶν αἰσθανόμεθα, ἀλλ' ἀνέτως ἀπάσας τὰς συλλαβὰς ἐξ ἴσου προφέρομεν,

4) Περὶ συνθέσεως, XI.

καὶ βραδύνεται μὲν ἡ φωνὴ ἰσχυρῶς πιεζομένη διὰ τοῦ τόνου, βραδύνεται δὲ ἔκλυτος ἐν ταῖς ἀτόνοις συλλαβαῖς συρομένη, ταῦτα σκεφθεὶς τις θὰ πεισθῇ ὅτι οὐχὶ μὲ τὰς βραχείας ὡς συνήθως νομίζεται, ἀλλὰ μὲ τὰς μακράς μᾶλλον τῶν ἀρχαίων ἰσοδυναμοῦσιν αἱ ἡμέτεραι συλλαβαί, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὴν διάρκειαν (διότι καὶ κατὰ τὴν ἐκφώνησιν διέφερον οἱ μακροὶ φθόγγοι τῶν βραχέων). Ὅπως δὲ λάβῃ τις τοῦτου αἴσθησιν, ἃς συγκρίνει τὸ ἡμέτερον ἅ ἐν τῷ *päler* μὲ τὸ γερμανικὸν ἐπὶ τοῦ *hätte*, ὅπερ περίπου ἰσοδυναμεῖ μὲ βραχὺ τῶν ἀρχαίων καὶ ἐν ᾧ παρ' ἡμῖν ἡ πρώτη τοῦ πάντα εἶνε ἰσόχρονος τῇ δευτέρᾳ, παρ' ἀρχαίοις ἦτο διπλασία. Ἐπομένως ἦτο ἡ ἀρχαία οὐ μόνον σεμνότερα καὶ μεγαλοπρεπεστέρα, ἀλλὰ καὶ γοργωτέρα ἅμα καὶ ἐκινητοτέρα⁴ μαρτύρια δὲ τὰ πλείεστα ὑπερβατὰ τῶν λέξεων, αἱ ἐκτεταμέναι περίοδοι, αἵτινες μόνον ταχέως καὶ ἀπνευστί λεγόμεναι ἠδύναντο νὰ λάβωσι χώραν.

Ἦδη ἐξηγεῖται τὸ ὑψηλὸν τοῦτο κατὰ τὸν Westphal¹⁾ αἰνιγμα, πῶς ἀνεξαρτήτως ἀλλήλων διάφοροι λαοὶ Γερμανικοὶ, Ῥωμαῖκοί, Ἕλληνες κατήντησαν ἀπὸ τῆς προσωδιακῆς ποιήσεως εἰς τὴν τονικὴν καὶ ἴσως ἔχει τινὰ σημασίαν, λέγει, ἡ πρόδοσις αὕτη. Δυστυχῶς ὅμως δὲν ἐγείνεν ἐπὶ τὸ βέλτιον, ἀλλ' ἐπὶ τὸ χειρόν διότι ἐκεῖ μὲν διὰ τῆς διαδοχῆς μακρῶν καὶ βραχέων ἀπετελεῖτο μουσικὸς ὅλως ρυθμός· ἐνταῦθα δὲ διὰ τῆς διαδοχῆς ἰσοχρόνων συλλαβῶν οὔτε ἀνάλυσις μακρῶν εἰς βραχεὰ εἶνε δυνατή, οὔτε σύμπτυξις βραχέων εἰς μακρά, ἅπερ ἐν τῇ μουσικῇ καὶ ρυθμικῇ εἶνε τόσον ἀναγκαῖα καὶ ἐκεῖ μὲν ὁ ρυθμικὸς τόνος ἐξηρτάτο ἐκ τῆς θελήσεως τοῦ ρυθμοποιοῦ, ἐνταῦθα δὲ εἶνε οἱ τόνοι στερεοὶ καὶ ἀκίνητοι ἐπὶ τινων συλλαβῶν καὶ ἐξ αὐτῶν ἐξαρτᾶται τό τε ἦθος καὶ ἡ ποιότης τοῦ στιχογυρικοῦ ρυθμοῦ.

Ἀμβλύτης ἄρα καὶ νωθρότης ὑπῆρξαν αἵτια τῆς διαφθορᾶς ταύτης καὶ οὐχὶ ἀνάγκη ταχύτερας ἐκφάνσεως τοῦ νοήματος, ὡς ἐφρόνει ὁ μακαρίτης Μαυροφρύδης, ἀλλὰ μᾶλλον βραδυτέρας καὶ νωχελεστέρας. Πρῶτον πρὸς τὴν διαστοφὴν βῆμα ὑπῆρξεν ἡ

4) Metr. σ. 53.

ἀνεμμένη προφορά τῶν πρὸ τοῦ τόνου συλλαβῶν, ὥστε τῆς φωνῆς ἡ δύναμις ἀντὶ νὰ διαμερίζεται συμμετρῶς ἐπεσωρεύετο καὶ ἀνεπαύετο ἐπὶ τῆς ὀξείας ἢ περισπωμένης, καὶ συνέβη, ὥστε αἱ τονιζόμεναι συλλαβαὶ νὰ προφέρωνται μετ' ἐπερείσεως, ἐνῷ γοργῇ ἐπ' αὐτῶν πρότερον διωλίσθαιεν ἡ φωνή· ταῦτα μαρτυροῦσι δύο ἀντίθετοι παραδόσεις: Ὁ μὲν σχολιαστὴς τοῦ Διονυσίου τοῦ Θρακῆς Πορφύριος (περὶ τὰ 270 μ. Χ.) διδάσκει¹⁾: τῶν τόνων γνήσιοι μὲν εἰσι δύο, ὃ τε ὀξύς καὶ περισπώμενος. . . ὃ δὲ ἕτερος τόπος ρωθῆς καὶ βραδύς· καὶ ὁ Servius²⁾: *Acuta tenuior est quam gravis et brevis*· ὃ δὲ σχολιαστὴς τοῦ Ἡφαιστίωνος³⁾ τοῦναντίον: «Ἰστέον ὅτι παρὰ τοῖς μετρικοῖς ἡ ὀξύτονουμένη συλλαβὴ μειζων ἐστὶ τῆς βαρυνομένης· γίνεται γὰρ βραδύ· *ἡ τοῦ χρόνου*». Πόσον αἱ μαρτυρίαι αὗται ἀντιμάχονται, ἡ μὲν παλαιότερα καὶ δοκιμωτέρα, ἡ δὲ τῆς διαφθειρομένης προφορᾶς! Ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς χωλιάμβοις τοῦ Βαβρία, ἀκμάσαντος πιθανῶς κατὰ τὸν τρίτον μ. Χ. αἰῶνα, εὐρίσκομεν ὅτι, ἐν ᾧ κατ' ἄλλα τηρεῖ τὴν ἀρχαίαν προσωδίαν, φροντίζει ὅμως πάντοτε ἐν τέλει νὰ τονίῃ τὴν παραλήγουσαν· ἐπὶ τέλους δὲ ἐπέρχεται καὶ σύγχυσις τῶν μακρῶν καὶ βραχέων, ὡς βλέπομεν ἤδη καὶ εἰς τὰ ψευδώνυμα Ἀνακρεόντεια⁴⁾, ὅπου τὰ βραχεὰ ἐξίσου λαμβάνονται μὲ τὰ μακρά· διότι τῶν βραχέων μάλιστα ἡ ἐκφώνησις ἀπῆται συντονίαν καὶ φιλοτεχνίαν. Οὕτως ἡ ὠραία ἀρχαία προσωδία καὶ ἡ λοιπὴ περικαλλὴς προφορά, ἡ τοσαύτην ἐμμέλειαν, τοσαύτην καλλονήν, τοσαύτην εὐρυθμίαν περιέχουσα, ἡ τὰς λεπτοτάτας ἀποχρώσεις τῆς φύσεως, τῆς σκέψεως, τοῦ αἰσθήματος, τοσοῦτον εὐγενῶς, τοσοῦτον ζωηρῶς καὶ ἐναρμονίως ἐκφράζουσα, ὑπέκυψεν εἰς βεβαρβαρωμένην προφορὰν καὶ σκαῖον καὶ βαρὺν τονισμόν, οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον στοιχεῖον ἔχοντα τῆς μούσης καὶ τοῦ ρυθμοῦ τῆς ἀρχαίας προσωδίας. Ἀλλ' οἰαδῆποτε καὶ ἂν εἴνε ἡ

1) Ἐν Beck. Anecd. II. 269.

2) De acc. §. 25.

3) 78.

4) Ἰδὲ Westphal, Metrik, s. 56.

εὐρυθμία τῶν ἡμετέρων στίχων, πρέπει νὰ αἰσθανώμεθα καὶ νὰ διακρίνωμεν καλῶς. Ἄφ' οὗ δὲ ἱκανῶς ἤδη ὑπεδείξαμεν ὅποια εἶνε τὰ ῥυθμιζόμενα τῆς ἡμετέρας γλώσσης καὶ ἡ σχέσις αὐτῶν πρὸς τὴν ἀρχαίαν προσωδίαν, μεταβαίνομεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ ῥυθμοῦ τῆς στιχουργίας. (ἀκολουθεῖ)

ΧΡΥΣΟΣΘΕΝΗΣ ΒΑΛΑΣΣΙΔΗΣ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΙΤΙΑΣ ΤΗΣ ΥΠΟ ΤΩΝ ΛΑΤΙΝΩΝ ΔΑΛΩΣΕΩΣ
ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

Α'.

Ὁ ἐπιμελῶς καὶ δεόντως ἐξετάζων τὰ περὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων, καὶ τῆς ὑπὸ τούτων καταλύσεως τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, θέλει, νομίζομεν, συνομολογήσει, ὅτι πρώτη καὶ ἀληθὴς αἰτία αὐτῶν ἦν οὐχὶ ἡ γενναία προαίρεσις τῶν σταυροφόρων, ὅπως ἀναλάβῃ τὴν αὐτοκρατορικὴν τιμὴν ὁ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ Ἀλεξίου τοῦ Γ' ἐξ αὐτῆς ἐκπεσὼν καὶ τυφλωθεὶς Ἰσαάκιος ὁ Ἀγγελος, ὁ πατὴρ τοῦ παρ' αὐτοῖς ἱκέτου Ἀλεξίου, οὐδ' ἄλλο τι φιλόανθρωπον, ὥς κοινῶς παραδέδεται(1), ἀλλ' ἡ ἐπιθυμία τῶν τῆς Δύσεως ἐθνῶν νὰ γένωνται κύριοι τῆς ἀξιολόγου χώρας τῶν Βυζαντινῶν, ἧς τὸ πάμπορον, τὸν λαμπρὸν καὶ γλυκὺν οὐρανόν, τὴν θαυμαστὴν παραλίαν καὶ τὸ πρὸς ἐμπορίαν καὶ κράτος ἐπὶ κайαιρον ἔγνωσαν αὐτοὶ ἐκ τῶν σταυροφοριῶν, ἅςτινας ὁμολογουμένως μετεχειρίσθησαν οἱ δυνατοὶ αὐτῶν εἰς διαφθοράν τῶν ἡθῶν

(1) Ὡς διασχυρίζονται ἄλλοι τε καὶ ὁ N. de Vailly ἐν τῇ ἀνέγνω διατριβῇ ἐν ἔτει 1872 ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ τῶν Παρισίων λέγων· «Parmi les acteurs qui prirent part à la conquête de Constantinople, il n'y avait ni dupes ni traitres».

τῶν Βυζαντινῶν καὶ εἰς κατάλυσιν τῆς ἀρχῆς αὐτῶν, ὡς καλῶς ἄλλοι τε τῶν ἱστορικῶν ὑπολαμβάνουσι καὶ ὁ Κίνναμος, ὅστις οὐδὲν ἕτερον ἐνορᾷ ἐν ταῖς τῶν σταυροφόρων ἐπιδρομαῖς εἰς τὴν βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν, ἢ τὴν διαρπαγὴν αὐτῆς καὶ τὴν κατάλυσιν(1). Τὴν εἰρημένην προαίρεσιν καὶ τὸ ἐθέλεσθρον τῶν Δυτικῶν πρὸς τοὺς Ἀνατολικούς ἐξέκαιεν ἰδίᾳ καὶ δεινὴν ἀπειργάζετο τὸ σχίσμα τῶν δύο ἐκκλησιῶν· ἐξ οὗ παροτρυνόμενοι οἱ Πάπαι, οἵτινες ἔχαιρον ἀθέως καλούμενοι ἀναμάρτητοι, ὡς ἐστὶν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, οὕτινος ἐπίτροποι ἐπὶ τῆς γῆς διῆσχυρίζοντο ὅτι ἦσαν, ἐκίνουν πάντα λίθον νὰ κρατήσωσι τῆς ὡραίας χώρας τῶν Βυζαντινῶν, καὶ δουλώσαντες ν' ἀναγκάσωσιν αὐτοὺς ἢ νὰ δεχθῶσι τὸ δόγμα τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, ἢ τελέως νὰ ἐξαφανισθῶσιν. Ἐκ τούτου δὴλον ὅτι μέγα χάσμα ἐγένετο μεταξὺ τῶν Βυζαντινῶν καὶ τῶν Δυτικῶν· οἱ μὲν γὰρ ἐκίνουν πάντα λίθον εἰς τὴν τῆς χώρας διαρπαγὴν καὶ κατάκτησιν, οἱ δὲ Βυζαντινοὶ πάντα, ὡς εἰκός, ἐμνηχνῶντο εἰς βλάβην ἐκείνων τῶν ἀλαζόνων καὶ ἐπιδοῦλων ἀνθρώπων, οἵτινες τὰς χώρας αὐτῶν δεινῶς ἐλυμαίνοντο καὶ κατέκτων, μάλιστα δὲ αἱ ἐν Ἰταλίᾳ ἐμπορικαὶ πόλεις, ὧν ἡ δυνατωτέρα, ἡ Ἑνετία, ἦν ἡ μεσιτεύουσα δύναμις μεταξὺ Δύσεως καὶ Ἀνατολῆς, Ῥώμης τε καὶ Βυζαντίου, Χριστιανισμοῦ καὶ Ἰσλαμισμού. Τὸ τότε πρὸς τοὺς Γραικοὺς ἀφιλον καὶ ἀστεργεῖς τῶν Φράγκων αἰτιολογοῦντές τινες τῶν ἱστορικών τῶν κατὰ τὴν τετάρτην σταυροφορίαν, ἀπεφάναντο, αὐτοσχεδιάζοντες ὅμως ὑπ' ἀγνοίας τῆς ἱστορίας, ὅτι οἱ μὲν ἱππῶται τῶν σταυροφόρων ἦσαν ἀπόγονοι τῶν αἰχμητῶν Τρώων τοῦ Πριάμου, οἱ δὲ Ἑνετοὶ τοῦ Αἰνείου ἢ Ἀντήνορος(2).

Μέλλοντες δὲ νῦν διὰ βραχέων νὰ διαγράψωμεν τὰ περὶ τῆς

(1) Ὡς τὴν τε χώραν Ῥωμαίων ἐξ ἐφόδου καθέξοντες καὶ τὰ ἐν ποσὶ καταστρέψοντες.

(2) *Idē Zarncke S. B. d. Sächs. Ges. 1866. 257. καὶ Gest. Hung. Παράβαλε τὴν τοῦ Λουδοβίκου Στρεῖτη ἐπιμελῶς γεγραμμένην διατριβήν: Lundvig Streit. Wenedig und die Wendung des vierten kreuzzuges gegen Konstantinopel.*

ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων, θέλομεν ὑποδεικνύει ἀεὶ ἐν δέοντι τὴν ἀληθῆ αἰτίαν αὐτῆς καὶ τὰ κυρίως δρῶντα πρόσωπα. Πρὸς δὲ ἐκρίναμεν καλὸν νὰ μνημονεύσωμεν καὶ τινων κατὰ τὴν ἄλωσιν περιπετειῶν πρὸς νοουθεσίαν καὶ χάριν παντὸς ἀναγινώσκοντος, ἰδίᾳ δὲ τῆς παρ' ἡμῖν νεότητος, ἥτις χρεωστεῖ ἐκ παντὸς τρόπου νὰ βάλῃ εἰς κόρακας τὰς ἀκόσμους καὶ πλαστὰς ἱστορίας (Roman), ἅςτινας ὁμολογουμένως γενεᾷ φαντασία οἰστρουμένη ὑπὸ τρυφῆς, καὶ τύφου ματαίου, καὶ ἡθῶν ἀκόσμων, ἐξ ὧν φοβερά, ὡς εἰκός, λύμη καὶ διαφθορά προσγίνεται τοῖς ἐπ' αὐτοῖς τερπομένοις καὶ χαίρουσι, νὰ ὀρέγηται δὲ ἀεὶ νὰ διέρχεται ἔργα ἀνδρῶν ἐπιφανῶν, καὶ ἱστορίας πράξεων μεγάλων, μάλιστα δὲ ἐλληνικῶν καὶ οἰκείων, ἐξ ὧν καὶ φρόνησιν καὶ πείραν πολλὴν τῶν ἀνθρωπίνων λαμβάνουσι, καὶ πρὸς γενναῖα καὶ ἐνδοξὰ θαυμαστῶς πτεροῦνται ἔργα, ὡς πάνυ καλῶς καὶ ὁ φιλόπατρις Δημοσθένης νοουθετῶν τοὺς Ἀθηναίους λέγει· αὐὸ γὰρ ἀλλοτρίοις ὑμῖν χρωμένους παραδείγμασιν, ἀλλ' οἰκείοις, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εὐδαίμοσιν ἔξεστι γενέσθαι». Πρὸς χάριν δὲ τῶν ἐντευξομένων ἐνεγράψαμεν εἰς τὴν διατριβὴν καὶ τρεῖς εἰκόνας δηλωτικὰς τῶν ἱστορουμένων, ἅςτινας ἐλάβομεν ἐκ τινος ἐν Πρωσσίᾳ ὑπὸ Καρόλου Κουρθίου ἐκδοθέντος τῷ 1809 χρονικοῦ, ἐν ᾧ διὰ βραχείων ἱστοροῦνται τὰ περὶ τῆς δ' σταυροφορίας.

Β'.

§ 1. Πορφυρᾷ ἦσαν ἔτι τὰ πεδία τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐκ τοῦ χυθέντος αἵματος μυριάδων σταυροφόρων. Ἐν μεγάλῳ πένθει ἦσαν ἡ Γαλλία καὶ ἡ Γερμανία, καὶ πολλοὶ αὐτῶν ἐπίσημοι οἰκοὶ ἐξεθρήνουν τοὺς κατὰ τὴν τρίτην σταυροφορίαν ἐπὶ τοῦς ἀπίστους ἐκστρατεύσαντας φιλτάτους, καὶ οἰκτρὸν θάνατον θανόντας, ὅτε πάλιν ἑτέρα, ἡ τετάρτη, παρεσκευάζετο σταυροφορία προτραπῇ τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου τοῦ Γ'. Ὁ φιλόδοξος οὗτος ἀνὴρ, σφόδρα ἐπιθυμῶν τὴν ἔξαρσιν καὶ τὴν ἐπικράτειαν τῆς παπικῆς δυνάμεως οὐ μόνον ἐν τῇ Δύσει, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ

Ἀνατολῇ, νέαν ἐτεκταίνετο σταυροφορίαν, ἐφ' ἣ πολλοὺς ἀπέστειλεν ἀποστόλους πρὸς τοὺς δυνατοὺς τῆς Εὐρώπης, ιδίως εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅπως παρορμήσῃ αὐτοὺς εἰς ἑτέραν σταυροφορίαν. Ἐπισημότερος τῶν ἀπεσταλμένων ἦν ὁ Φούλκος τῆς Νευλλῆ. Ὁ θερμουργὸς οὗτος ἱερεὺς, πολλὰς περιπορευθεὶς πόλεις τῆς Γαλλίας καὶ τοὺς Παρισίους, καὶ μετὰ πάθους καὶ εὐγλωττίας ἐκδηλώσας τὴν θέλησιν τοῦ ποντίφηκος, ἐπύρωσε πολλοὺς τῶν δυνατῶν νὰ σταυροφορήσωσι· τούτων ὀνομαστότεροι ἦσαν ὁ κόμης τῆς Καμπανίας Θεοδόλδος, ὁ κόμης Βλεσσῶν Λουδοβίκος, ὁ στρατάρχης τῆς Καμπανίας Γοδοφρέδος ὁ Βιλλεαρδουῖνος, οὗτινος σώζεται διατριβὴ περὶ τῆς εἰρημένης ἐκστρατείας, ὁ Βονιφάτιος τῆς Μοντφερράτης, ὁ κόμης Φλανδρίας Βαλδουῖνος, ὁ κόμης τοῦ ἁγίου Παύλου Οὐγών, ὁ Ὄθων Λαρόσης καὶ ἄλλοι ἱππῶται ὀνομαστοί· πρὸς δὲ καὶ πολλοὶ γνώριμοι ἐπίσκοποι προστετέθησαν αὐτοῖς. Οἱ ἐξοχώτεροι τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν συνῆλθον τὸ πρῶτον, ἵνα συσσεφθῶσι περὶ τῆς ἐκστρατείας, ἐν Σουεσιόνοις (Soisson) ἐν ἔτει 1199. Εἶτα δ' ἐν Κομπιένῃ (Kompentium). Αὐτοῦ ἐξελέχθη ἡγεμὼν τῆς σταυροφορίας ὁ κόμης τῆς Καμπανίας· ἦν δ' οὗτος ἀνὴρ ἐπίσημος τῆς Γαλλίας καὶ ζηλωτὸς συνεξελέχθησαν δὲ καὶ ἕξ ἕτεροι ἄρχοντες τῶν σταυροφόρων, ὅπως βουλεύονται μετὰ τοῦ ἡγεμόνος καὶ ἐπιμελῶνται περὶ τῶν τῆς ἐκστρατείας.

§ 2. Ἄπαντες οἱ εἰρημένοι ἄρχοντες συνελθόντες ἐσκέψαντο περὶ τῆς εἰς Παλαιστίνην ὁδοῦ. Ἐνθυμούμενοι δ' οὗτοι ὅς ὑπέμειναν κινδύνους καὶ ταλαιπωρίας οἱ κατὰ γῆν πρὸ αὐτῶν εἰς τὴν ἁγίαν χώραν μεταβάντες, ἔκριναν διὰ θαλάσσης νὰ περάσωσιν εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ ἐκείθεν νὰ πολεμήσωσι τὸν πρὸς τοὺς Μωαμεθανοὺς ἱερὸν πόλεμον. Ἐπεὶ δὲ ὁμοῦς τὸ ναυτικὸν τῆς Γαλλίας ἦν τότε ἄσημον καὶ ἀσθενές, ἔδοξαν νὰ αἰτήσωσι παρὰ τῆς δημοκρατίας τῆς Ἑνετίας, ἥτις τότε αὐτὴ καὶ ἡ αὐτόνομος Πίσα καὶ Γενούα ἦσαν δυναταὶ κατὰ θάλασσαν, τὰ εἰς τὸν πλοῦν χρήσιμα πλοῖα. Οἱ ἕξ λοιπὸν ἐκλεχθέντες ἱππῶται, ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ μαρκίων τῆς Μοντφερράτης καὶ

ὁ Βιλλεαρδουῖνος, ἐλθόντες εἰς Ἐνετίαν, ἐδέοντο ἐπ' ὀνόματι τῶν συμμάχων νὰ τοῖς δοθῶσι τὰ εἰς τὸν ἀπόπλουν πλοῖα. Δοῦξ ἡ Δόγης τῆς δημοκρατίας, ὡς ἐλέγετο παρ' Ἐνετοῖς, ἦν τότε Ἐρρίκος ὁ Δάνδολος ἐπικαλούμενος, ἀνὴρ πανουργότατος, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, καὶ πολυπειρότατος, ἐφ' οὗ ἄρχοντας ἐγένετο ὁμολογουμένως ἡ ἐνετικὴ δημοκρατία ἐπιφανεστάτη καὶ δυνατωτάτη.

§ 3. Ἰδὼν οὖν ὁ Δόγης τοὺς ἄρχοντας τῶν σταυροφόρων ἐλθόντας πρὸς αὐτὸν καὶ δεομένους, ὑπερφυῶς ἐχάρη, διότι ὑπέλαβεν ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα ὑπὲρ τῆς ἐκπληρώσεως ὧν οὗτος ἐβουλεύετο καὶ διενεοῖτο, περὶ τῆς κατὰ θάλασσαν ἐπικρατείας τῆς Ἐνετίας καὶ τῆς καταλύσεως τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, καὶ ὀρθῶς ἔκρινε· διότι καὶ τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει τότε σφόδρα ἐταράσσοντο ἐκ τῶν φονικῶν ἐρίδων περὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς τιμῆς, καὶ τὰ ἐν Γερμανίᾳ ἐκ τῆς μάχης καὶ ἐρίδος τῶν Οὐενσταουφιδῶν πρὸς τοὺς Οὐελφίους, καὶ ἡ Ἀγγλία πρὸς τὴν Γαλλίαν ἐπολέμει, καὶ ἡ Γενούα καὶ ἡ Πίζα φονικῶς πρὸς ἀλλήλας ἤριζον καὶ ἐμάχοντο. Πρὸς αὐτοὺς λοιπὸν φιλοφρονῶς προσενεχθεὶς, συνέθετο τάδε. Ἡ μὲν δημοκρατία ὑπισχνεῖτο δι' ἰδίῳν πλοίων νὰ μεταβιβάσῃ εἰς τὴν ἁγίαν γῆν τὸν τῶν σταυροφόρων στρατόν, ἀποτελούμενον ἐκ 4500 ἱπποτῶν μετὰ τῶν ἱππῶν αὐτῶν καὶ 9000 ἀκολούθων, καὶ 20000 πεζῶν· νὰ παρέχῃ δ' αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια ἐπὶ ἕν ἔτος, ἅμα καὶ ὑπισχνεῖτο νὰ συναποστείλῃ καὶ ἡ δημοκρατία ἰδίαις δαπάναις 50 ναῦς εἰς βοήθειαν. Ἄντι δὲ τούτων οἱ σταυροφόροι ὑπεχρεοῦντο νὰ δώσωσι 85000 ἀργυρῶν μαρκῶν, αἵτινες ἠδύναντο τότε περὶ τὰ ἕξ ἑκατομύρια δραχμῶν (1), καὶ νὰ διανέμωνται ἴσα πρὸς τοὺς

(1) Ὡς λέγει ἐν τῷ ἐπιλόγῳ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἑλλ. ἔθνους ὁ φιλόπονος καθηγητὴς κ. Κ. Παπαρρηγοπούλου, ὅστις πλὴν ἄλλων ἐκεμελήθη ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ περὶ τῆς διασαφήσεως τῶν ἐπὶ φραγκοκρατίας διαφόρων νομισμάτων, προσλαβὼν καλλίστον σύμβουλον καὶ γνώμονα τῆς ἀξίας καὶ δυνάμεως αὐτῶν τὸν πολυτιμώτατον ἐν τοῖς νομισματολόγοις καὶ χρηστότατον φίλον κ. Παῦλον Λάμπρου, ὃν δικαίως ἐπὶ τῇ ἐπιστήμῃ εὐλογεῖ.

Ἐνετοὺς ὧντινων ἐμελλον οὗτοι νὰ κυριεύσωσι χωρῶν. Τὴν εἰρημένην σύμβασιν ὤμοσαν οἱ τε σταυροφόροι καὶ ὁ Δόγας μετὰ χιλίων ἐπισήμων πολιτῶν ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μάρκου, ἐπεδοκίμασε δὲ καὶ ὁ πάπας ὁ Ἰννοκέντιος, πρὸς ὃν εἰς κύρωσιν ἀπεστάλη αὐτή. Οὗτος ἀπηγόρευσεν, ὥς τινες τῶν ἱστορικῶν διίσχυρίζονται, νὰ πολεμήσωσι πρὸς ἡγεμόνα χριστιανόν, ἐκτὸς εἴ τις χρεῖα ἦν νὰ ἀποσοδήσωσι ἀπ' αὐτῶν κινδύνους καὶ ἄλλα κακὰ, ἀλλὰ καὶ τότε συναινέσει αὐτοῦ. Ἔτα κυρωθείσης τῆς συνθήκης, ἀπῆλθον ἐκ τῆς Ἐνετίας οἱ πρεσβευταὶ οἱ μὲν εἰς τὴν Γαλλίαν, οἱ δὲ εἰς Γενούαν, καὶ ἄλλοι εἰς Πίσαν, ὅπως τύχωσι καὶ παρὰ τῶν δύο αὐτονόμων τούτων πόλεων βοηθείας τινός.

§ 4. Ἐν τούτοις αἰφνης ἀπέθανεν ἀκμαῖος ὁ τῶν σταυροφόρων ἡγεμὼν, ὁ κόμης τῆς Καμπανίας. Ἐκ τούτου συνελθόντες αὖθις αὖ πάλιν οἱ ἄρχοντες, ἐξέλεξαν ἡγεμόνα τὸν Βονιφάτιον, τὸν μαρκίωνα τῆς Μοντφερράτῃς, ἄνδρα συνετὸν καὶ εὐδήμονα τῶν πολεμικῶν, οὗτινος ὁ ἀδελφός, Κορράδος ὀνόματι, ἐδολοφονήθη ποτὲ ἐν Τύρῳ.

§ 5. Ἐν ἔτει δὲ 1200 ἀποχαιρετήσαντες οἱ ἱππῶται Γάλλοι τοὺς οἰκείους καὶ φίλους ἐπορεύθησαν, ὑπερβάντες τὰς Ἀλπεῖς, διὰ τοῦ Πεδεμοντίου καὶ τῆς Λομβαρδίας εἰς Ἐνετίαν, ἐνθα προσῆλθον αὐτοῖς ὁ τῆς Φλανδρίας κόμης Ἐρρίκος, ἄλλοι τε καὶ ὁ ἐπίσκοπος Κορράδος μετὰ πολλῶν ἐκ Γερμανίας μαχητῶν. Τὰ πάντα ἦσαν ἤδη ἔτοιμα πρὸς ἀπόπλουν, καὶ οἱ Ἐνετοὶ ἐπέβησαν τῶν νεῶν καὶ περιέμενον νὰ ἐπιβῶσι καὶ οἱ Γάλλοι, ὅπως ἀποπλεύσωσιν, ἀλλ' οὗτοι ἀποροῦντες χρημάτων δὲν ἤδυνήθησαν ν' ἀποδώσωσιν, εἰ μὴ μέρος τῶν συμπεφωνημένων, περὶ τὰς 24000 μαρκῶν. Ὁ δὲ Δόγης Δάνδολος ἀπῆτει ἅπαντα τὰ χρήματα, λέγων ὅτι ἄνευ αὐτῶν ἀθετεῖται ἡ συνθήκη. Διὰ τοῦτο καὶ διὰ τὴν βραδύτητα τοῦ ἐκ Φλανδρίας ἀπόπλου οὗ ἠτοίμασε στόλου ὁ Βαλδουῖνος, ἐγένετο ἀναβολή, ἐξ ἧς εἰς ὄκνον πολὺν καὶ ἀθυμίαν περιέπεσον οἱ σταυροφόροι, ὧν τινες ἐπορεύθησαν κατὰ γῆν εἰς Παλαιστίνην. Βλέποντες οἱ ἡγεμόνες τῶν σταυροφόρων κινδυνεύουσαν τὴν ἐκστρατείαν νὰ παρξ-

λυθῆ, ἐδανείσθησαν χρήματα παρὰ τῶν Γενοαίων καὶ Πισαίων καὶ παρὰ πλουσίων Ἑνετῶν, πρὸς δὲ συνεισήνεγκον καὶ αὐτὸς ὁ Βαλδουῖνος καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι τῶν ἀρχόντων, πωλῆσαντες πᾶν ὅ,τι πολύτιμον εἶχον, ἀλλ' εἰς οὐδὲν ὄφελος, διότι καὶ διὰ τῶν συλλεγέντων καθ' ὃν εἴρηται τρόπον χρημάτων δὲν συνεπληροῦτο τὸ συμπεφωνημένον χρῆμα. Τότε τὸ ἐπίτριπτον ἐκεῖνο κίναδος, ὁ Δόγης Δάνδολος, ὅστις ἀπὸ πολλοῦ προέβλεπεν εἰς τὴν ἔμελλον νὰ ἐμπέσωσιν οἱ σταυροφόροι ἀθυμίαν ἐξ ἀπορίας τοσούτου πλήθους χρημάτων, ὡς πρὸς ἐκείνους τοὺς χρόνους, ὅπερ ἐπίτηδες αὐτὸς ἔταξεν, ὅπως καταστῇ αὐτοὺς προθύμους ὑπηρετάς τῶν βουλῶν του, ὧν κοινωνὸς ἦν καὶ ὁ Βονιφάτιος, ὑπενόει δ' αὐτάς καὶ ὁ Πάπας, ὅστις ὑπέχαιρε βλέπων αὐτοὺς προθυμουμένους νὰ στρέψωσι τὴν κατὰ τῆς Αἰγύπτου σταυροφορίαν κατὰ τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ὅπερ σφόδρα ἐπεθύμει, προῦθαλε τότε εἰς τοὺς ἡγεμόνας, συναινεσάσης καὶ τῆς γερουσίας τῶν εὐγενῶν, ἧτις signoria κατὰ τὴν τῶν Ἑνετῶν φωνὴν ἐκαλεῖτο, νὰ βοηθήσωσι τὴν δημοκρατίαν εἰς ἀνάκτησιν τῆς παρὰ τὸν Ἀδρίαν κειμένης δυνατῆς πόλεως Ζάρας, ἧτις διὰ τὴν ἐπικαίρον πρὸς ἐμπορίαν θέσιν δυνατὴ καὶ εὐδαίμων γενομένη, ἀπέστη ἀπὸ τῆς Ἑνετίας, καὶ ὑπετάγη τῇ βοηθήσαντι αὐτῇ κατὰ τῶν Ἑνετῶν βασιλεῖ τῆς Οὐγγαρίας Βέλα. Ὁ πρὸς ἀλλήλας πόλεμος τῶν εἰρημένων πόλεων ἐπολεμήθη ἐπὶ μακρόν, ἐλώφησε δὲ μικρὸν ἐκ τῆς ἐμπεσοῦσης σταυροφορίας· ἀντὶ δὲ τῆς εἰρημένης βοηθείας ἀνεβάλλετο ἐπὶ μακρότερον ὁ χρόνος τῆς ἀποτίσεως τῶν χρημάτων, καὶ ἐπετρέπετο τοῖς σταυροφόροις νὰ διαρπάσωσι τὴν πόλιν ἐλόντες, καὶ ἐκ τῆς λαίας ν' ἀποτίσωσι τὰ χρήματα. Ἡ πρότασις αὕτῃ ἐνέβαλεν εἰς τοὺς ἀρίστους τῶν σταυροφόρων ἔριν πρὸς ἀλλήλους καὶ φιλονεικίαν, διότι τούτων οἱ μὲν ἀπεδέξαντο τὴν συμβουλήν ἐξ ἐπιθυμίας ἀργυρίων, οἱ δ' οὐ, ὥς φέροντες πόλεμον πρὸς τοὺς ἀπίστους, οὐχὶ δὲ πρὸς χριστιανούς· τούτοις συνεφώνει καὶ ὁ τοῦ Ἰννοκεντίου ἀπεσταλμένος, ἐκδηλῶν τὴν διαταγὴν αὐτοῦ, οὗτινος ὅμως ἠγνόει τὴν προαίρεσιν, πρὸς μηδὲνα τῶν χριστιανῶν ἡγεμόνων νὰ πολεμήσωσι. Πρὸς τοῦτον ὅμως

ἀπεκρίνατο ὁ πονηρὸς Δάνδολος, ὅτι οὐδαμῶς δέονται αὐτοῦ, καὶ ὅτι παρ' αὐτῷ κεῖται ν' ἀπέλθῃ μετὰ τῶν ὁμοφροούντων. Ὁ ἐπίτροπος χολιάσας ἀπῆλθεν εἰς τὸν Πάπαν, ὅπως ἀγγείλῃ αὐτῷ περὶ τῶν γενομένων, καὶ πείσῃ αὐτὸν εἰς τὸν κατ' αὐτῶν ἐκ τοῦ Βατικανοῦ ἀφορισμόν.

§ 6. Γενομένου λοιπὸν ἐτοίμου τοῦ στόλου εἰς ἀπόπλυν, αἰφνης εἰσέρχεται ὁ Δάνδολος εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Μάρκου, καὶ ἐζήτησε νὰ τῷ ἐπιτραπῇ νὰ στρατηγήσῃ τῶν ἐξ Ἑνετίας

Ο ΔΟΓΗΣ

ΕΡΡΙΚΟΣ ΔΑΝΔΟΛΟΣ.

δυνάμεων. Ἦν δ' ὁ Ἑρρίκος Δάνδολος ἐξ ἐπιφανεστάτου τῆς Ἑνετίας οἴκου, ὅστις μεγάλως εὐηργέτησεν, ἐπὶ μακρὸν δικαίησας, τὴν δημοκρατίαν. Ἦγε δὲ τότε οὗτος, ὡς εἰκάζουσι τῶν ἱστορικῶν τινες, τὸ 84 ἔτος ἦν δὲ πυρὸς τὰς ὄψεις, καὶ ἐκ τοῦ γήρως ἀσθενής, ἀλλ' ἀγχίνους, μεγαλεπήθελος, δραστήριος καὶ πολλὰ ὁμιλητικός, πανουργότατος ὅμως καὶ δολιώτατος ἀνὴρ.

Ἐκ θαυμασμοῦ πρὸς τὴν τόλμαν τοῦ ἀνδρὸς ἅπαντες εἰ παραγενόμενοι συνήνεσαν· τότε ὁ γέρων προσπεσὼν πρὸς τὸν βωμόν ᾠξάτο. Εἵτα ἀναστάς, καὶ παθητικὸν λόγον εἰπὼν

πρὸς τοὺς παρόντας προσήλωσε καὶ αὐτὸς πρὸς τὸν πῖλον τὸν σταυρὸν καὶ ἐξῆλθεν· ἀναθείς δὲ τὴν διαχείρισιν τῶν δημοσίων εἰς τὸν υἱὸν Ῥενιέρον καλούμενον συναπέπλευσεν.

§ 7. Ὁ στόλος παραπλῶν παρὰ τὴν παραλίαν τῆς Δαλματίας ἠγκυροβόλησε τὸν Νοέμβριον τοῦ 1202 εἰς τὴν Ζάραν. Οἱ τῆς πόλεως κάτοικοι ἐκπλαγέντες πρὸς τὸν ἀπροσδόκητον ἐπίπλουν τῶν σταυροφόρων ἐζήτησαν νὰ παραδώσωσιν ἑαυτοὺς ἐπὶ φιλανθρωπῶς συνθήκῃ. Τότε ὁ παρακολουθῶν ἱερέυς, μεθ' οὗ ὡμογυμνόμενον καὶ τῶν Γάλλων τινὲς ἐκ φθόνου πρὸς τὸν Ἑρβίκον Δάνδολον, ἐνσυνέτουν τοῦτον νὰ εὐαρεσθῶσι τὴν θέλησιν τοῦ Πάπα, καὶ νὰ μὴ βλάψωσι πόλιν χριστιανικὴν· ἄλλοι δὲ ἐξ αὐτῶν ὑπὸ πλεονεξίας ἐζήτησαν εὐθέως νὰ ἐπέλθωσι κατὰ τῆς ἀποστάτου Ζάρας, καὶ ἐλόντες νὰ διαρπάσωσιν αὐτήν. Ἐκκλήσαντος λοιπὸν τοῦ Δόγου ἐπῆλθον ἐπὶ τὴν πόλιν οἱ σταυροφόροι, ἦν ἐπὶ πέντε ἡμέρας προσβαλόντες εἶλον καὶ ἀπανθρώπως διήρπασαν τὸν Νοέμβριον τοῦ 1202. Πολλοὶ τότε τῶν χριστιανῶν ἤλθον ἀκούσαντες τὴν ἀπάνθρωπον ἐκπόρθησιν καὶ λεηλασίαν καὶ διαφθορὰν πόλεως χριστιανικῆς, καὶ αὐτοὶ οἱ σταυροφόροι κατεθροονετήθησαν ὑπὸ τοῦ συνάμα καθ' ὑπόκρισιν γενομένου ἀφορισμοῦ παρὰ τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου· ἀλλὰ ταχέως καθυσύχασε πάντας ὁ Βονιφάτιος, ὅστις δι' ἀπορρήτων ἔλεων καὶ εὐμενῆ πρὸς τοὺς σταυροφόρους ἐποίησε τὸν Πάπαν, ὅστις ἐκάκιζε μὲν τὴν κατὰ χριστιανῶν κάκωσιν, ἀλλ' ἐνέβλεπεν ἐν τῇ καταστροφῇ τῆς Ζάρας τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ κατὰ τῶν Βυζαντινῶν, οἵτινες σχισθέντες ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἐπέμενον ἀρνούμενοι τὴν κυριαρχίαν τοῦ Πάπα τῆς Ῥώμης, καὶ κατὰ τοῦ ἀσεβοῦς αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Γ', Ἐκ τῶν ἀμφιλόγων ῥημάτων τοῦ Πάπα ἐγνωσαν ὅ,τε Δάνδολος καὶ ὁ Βονιφάτιος, ὅτι ὁ Ἰννοκέντιος πᾶσαν ἀνομίαν καὶ κάκωσιν κατὰ τῶν Βυζαντινῶν θέλει προθύμως εὐλογῆσαι, εἰ ἐξ αὐτῶν προήρχετο ἡ ἐκτέλεσις τῶν διακαῶν πόθων τῆς παπικῆς ἐκκλησίας, νὰ ἴδῃ τοὺς Γραικοὺς ὑποτασσομένους ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῆς.

§ 8. Ἦδη ἐπεθύμουν οἱ σταυροφόροι εὐθὺς ν' ἀποπλεύσωσιν εἰς

Παλαιστίνην, ἀλλ' ὁ πανοῦργος Δάνδολος καὶ οἱ συνεργάται αὐτοῦ ἄλλα ἄνομα βουλευόμενοι ἐπεισαν αὐτοὺς νὰ διαχειμάσωσιν ἕως τοῦ Πάσχα παρὰ τὴν Ζάραν, εἴτα δὲ ἀποπλεύσαντες εἰς Αἴγυπτον νὰ πολεμήσωσι πρὸς τὸν σουλτάνον τῆς χώρας, ἐν ᾧ οἱ ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ ἄπιστοι ἐμελλον νὰ πολεμηθῶσιν ὑπὸ τῶν σταυροφόρων, οἵτινες προαπέπλευσαν ἐκ τῆς Μασσαλίας καὶ τῶν λιμένων τῆς Ἀπουλίας.

§ 9. Ἐν τούτοις ὁ μαρκίων τῆς Μοντφερράτης μεταβαίνει εἰς Λομβαρδίαν, καὶ βραχὺ ἐκεῖ διατρίψας ἐπιστρέφει πάλιν εἰς τὸ στρατόπεδον. Μικρὸν δὲ μετ' αὐτὸν ἦλθον εἰς Ζάραν πρεσβεύται ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Φιλίππου, τοῦ ἐξ οἴκου τῶν Ὀεσταουφιδῶν, καὶ ἐκ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, τῆς ἐκ τοῦ ἡγεμονικοῦ οἴκου τῶν Γραικῶν Εἰρήνης, ἣτις καὶ Μαρία ἐκαλεῖτο, παρ' ἄλλων δὲ καὶ Καικιλία. Αὐτὴ ἐγένετο γυνὴ τοῦ Ῥογήρου τοῦ Ταγκρέδου, τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας(1). Ὅτε δ' ὁ αὐτοκράτωρ Ἑρρίκος ὁ Σ' ἐγένετο κύριος τῆς Σικελίας ἐν ἔτει 1195, καὶ ἐκπορθήσας τὸν Πάνορμον ἐνέτυχε τὴν εἰρημένην Εἰρήνην, ἐμνήστευσε αὐτὴν χήραν οὔσαν πρὸς τὸν υἱὸν Φίλιππον, ὅπως ἰσχυροτέρας ποιήσῃ τὰς ἐπὶ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θρόνου τῶν Βυζαντινῶν ἀντιποιήσεις του, καὶ ὅπως ἴδῃ πληρούμενον ὅπερ ἀπὸ πολλοῦ διενοεῖτο ποθητὸν διανόημα, ν' ἀποτελέσῃ ὑπὸ τὸ σκῆπτρον αὐτοῦ ἐξ ἀπάντων τῶν περὶ τὴν Μεσόγειον τόπων καὶ τοῦ Βυζαντίου αὐτοῦ ἐν κράτος, *imperium orbis*. Οἱ πρέσβεις λοιπὸν προὔτειναν πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τῶν σταυροφόρων προτάσεις πλείστου λόγου ἀξίας, ἅςτινας βεβαίως προεγίνωσκον καὶ ὁ Δάνδολος, καὶ ὁ Φίλιππος, καὶ ὁ τούτου πιστὸς φίλος Βομφάτιος, καὶ ὁ Ἰννοκέντιος ὁ Γ'. περὶ ὧν ἐροῦμεν ὕστερον, καὶ ἐξ ὧν μετεπεισθήσαν οἱ σταυροφόροι νὰ ἐπιχειρήσωσι, καταλιπόντες τὴν εἰς Παλαιστίνην ἐκστρατείαν, ἣν ἀπὸ πολλοῦ οἱ Φράγκοι λίαν ἐπεθύμουν καὶ ὠρέγοντο ἐπιχειρήσιν, τὴν ἐξ ἐπιβουλῆς ἄλωσιν τοῦ Βυζαντίου καὶ τὴν κατάλυσιν τῆς βυζαν-

(1) Ἰδὲ τόμ. β' σελ. 392 τῆς «Κωνσταντινουπόλεως» τοῦ ἐξηολόγου ἔργου τοῦ μακαρίτου Σκαρλάτου Δ. τοῦ Βυζαντίου.

τινῆς αὐτοκρατορίας, περὶ ἧς ἐρχόμεθα νῦν βραχέα τινα νὰ εἴπωμεν.

Γ'.

§ 10. Ἡ βυζαντινὴ ἢ ἡ γραικικὴ καλουμένη αὐτοκρατορία φοδερὸν ὁμολογουμένως παρείχετο τότε παράδειγμα τῆς ἐκ τῆς διαφθορᾶς τῶν ἡθῶν προερχομένης ἐξαχρείωσης ἔθνους καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς ἀδοξίας καὶ ταπεινώσεως αὐτοῦ. Ἡ ὑπὸ τοῦ χριστόφρονος Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου ἰδρυθεῖσα λαμπρὰ αὐτοκρατορία ἡμαυρώθη καὶ τελέως ἐσθέσθη, ἐξ οὗ αἱ τιμιώτεραι ἀρχαὶ αὐτῆς περιήρχοντο εἰς χεῖρας ἀδίκων καὶ ἀνόμων ἀρχόντων, ἐφ' ὧν πᾶν ἀφελὲς καὶ σεμνὸν καὶ γενναῖον ἐξώσθη ἐκ τῆς χώρας, ἀντ' αὐτῶν δὲ εἰσεχώρησε ταχέως ἡ ἡδυπάθεια, ἡ τρυφή, ἡ ἀκολασία καὶ ἡ ἀσέβεια, ἡ μήτηρ πάσης πονηρίας. Δι' αὐτῶν ἀνεδιβάζοντο εἰς μὲν τὴν σεμνοτάτην καὶ τιμιωτάτην ἔδραν τῶν πάσης ἀρετῇ καὶ δικαιοσύνῃ κεκοσμημένων πατριαρχῶν, ἰδίᾳ δὲ τοῦ φιλοθέου καὶ θεόφρονος Χρυσοστόμου, ἀνάξιοι καὶ ἀσεβεῖς πατριάρχαι, οἷς ἡ θεία καὶ ἐθνοσωτήριος τοῦ Χριστοῦ διδασκαλία ἐγένετο πρόσχημα ἀντιχριστιανικῶν ἔργων· διότι οὗτοι διὰ στόματος αἰεὶ εἶχον τὸν θεὸν τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀληθείας, ἐν δὲ τῇ καρδίᾳ αὐτῶν διελογίζοντο ἄδικοι καὶ πονηροί, ἐν ὑποκρίσει ἐλάτρευον τὸν λυτρωτὴν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους Ἰησοῦν Χριστόν, ἐν ᾧ εἶδωλον τῆς λατρείας αὐτῶν ᾗσαν τὰ πρόσκαιρα ἀγαθὰ. Ἐκ παντὸς δὲ τρόπου ἐδίωκον οἱ ἀσεβεῖς ἐκεῖνοι ποιμενάρχαι πάντα ἐργάτην τῆς ἀρετῆς, ὅστις σφόδρα προύθυμειτο εἰς ἐξάπλωσιν τῆς ἀνθρωποσωτηρίου διδασκαλίας τοῦ Εὐαγγελίου· διότι ἐφοβοῦντο μὴ δι' αὐτοῦ τὰ ἔργα αὐτῶν, ἔργα τοῦ σκότους ὄντα, ἔλθωσιν εἰς φῶς· ἀπιφιμίζει ἡμῖν, ἔλεγον, ἁμαρτήματα παιδείας ἡμῶν, ἐγένετο ἡμῖν εἰς ἔλεγχον ἐννοιῶν ἡμῶν. Ἐπὶ τοιούτων ἀσεβῶν λειτουργῶν τοῦ Θεοῦ ἐπῆλθεν ἡ τὰ ἔθνη εἰς τὴν ἀφρευκτον ταπεινώσιν καὶ δουλείαν φέρουσα ὀλιγωρία καὶ ἀσέβεια περὶ τὰ θεῖα. Εἰς δὲ τὰς τιμίας ἔδρας τῶν ὀνομαστῶν σχολῶν τοῦ κράτους, ἀφ' ὧν

ἄλλοτε ἄλλοι ἐλλογιμώτατοι καὶ πάσῃ ἀρετῇ κεκοσμημένοι ἄνδρες ἐπιμελῶς καὶ ἐπισταμένως ἡρμήνευον τὰ σοφὰ ἔργα τῶν ἀθανάτων Ἑλλήνων, καὶ δι' αὐτῶν ἐράσματα καὶ γενναῖα ἀπειργάζοντο τὰ ἦθη τῶν νέων, ἀνεπήδων διὰ κολακείας καὶ χαμπερείας ἀνθρωπάρια ἡμιμαθῇ καὶ δοκησίσοφα, καθόλου δὲ κακοήθη, ὧν ἡ ἀμαθὴς καὶ ἄχαρις διδασκαλία, τῶν ἐλληνικῶν μάλιστα, ἐπεσκοτίζε τὰς κεφαλὰς τῶν διδασκομένων καὶ τελευταῖον διέφθειρε καὶ τὰς καρδίας καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν. Ἐκ τῆς κακοήθους διδασκαλίας τῶν τε λειτουργῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν γραμματικῶν, οὗσιν αὖτε ἀμφοτέρους διδασκάλους κοινῷ ὀνόματι πᾶν καλῶς μέχρι δεῦρο καλοῦσιν οἱ Γραικοί, ὡς ἀμφοτέρων ἀδελφὰ ἔργα ἐπαγγελλομένων, τὴν τῶν χρηστῶν ἡθῶν ἐπίδοσιν καὶ προκοπὴν, διεφθάρη ἐπὶ τοσοῦτον ἡ νεότης, ὥστε ἀσυστόλως διέσυρεν αὐτὴ πᾶν τίμιον καὶ σεμνόν· ἐχλεύαζε τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, καὶ εὐφυῆς ὑπελάμβανον νὰ λαλῶσι κατ' αὐτῆς ἐν τε ταῖς πρὸς ἀλλήλους ὁμιλίαις καὶ ἐν συλλόγοις, ἐμὴ νοοῦντες μῆτε ἂ λέγουσι, μῆτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται· ἠρνοῦντο τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, καὶ ἔχαιρον οἱ ἄφρονες καταβιβάζοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν ἀγγέλων, εἰς τὴν ἀνεβίβασεν ὁ πλάστης τοὺς ἀνθρώπους, εἰς τὴν τάξιν τῶν τετραπόδων, δι' ὅσχι ῥιζόμενοι ὅτι οἱ ἀνθρώποι οὐδὲν ἢ μικρὸν διαφέρουσι τοῦ πίθηκος· ὅντως παρασυνεβλήθησαν οἱ μωροὶ κτήνεσιν ἀνοήτοις. Εἰς τὴν τοῦτων ἀποκτάνωσιν πολλὰ συνετέλεσε καὶ ἡ ἀνάγνωσις τῶν πλαστῶν ἱστοριῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν παρομοίων διεφθαρμένων βιβλίων, δι' ὧν ἐκοσμοῦντο αἱ αἰθουσαὶ τῶν ἀβροδιαίτων Βυζαντινῶν. ὑπὸ τοιούτων δὲ πρὸς ἀσέβειαν καὶ πᾶσαν κακίαν παιδευομένων νέων κατεσχέθησαν ἅπασαι αἱ ἀρχαὶ τοῦ κράτους. Εἰς τινὰς μὲν τούτων περιήλθον αἱ ἔδραι τῆς σεπτῆς δικαιοσύνης· οὗτοι δὲ καζόντες ἐδίκαζον, εἴτε χρήμασι διαφθειρόμενοι, εἴτε πρὸς φιλίαν καὶ ἔχθραν ἀποβλέποντες, ὑπὲρ τοῦ ἀδικούντος· ἐντεῦθεν δ' ἐγεννήθησαν ἐπίσκοποι, ὑποκριταί, ὑπουργοὶ τῶν φίλων καὶ ἐπίβουλοι τῶν τιμιωτάτων καὶ φιλτάτων αὐτῶν, ἄρπαγες τῆς περιουσίας τῶν χρηρῶν καὶ ὀρφανῶν καὶ ἄλλοι ἀλάστορες καὶ

μιαρὰ ἄνθρωποι, καθόλου δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων ἀνόμων δικαστῶν ὑπερεπλήθυνεν ἡ τὰ ἔθνη σμικρόνουςα καὶ ἀφανίζουσα ἀνομία· καθάπερ καὶ ὁ σοφὸς Σολομὼν σοφῶς λέγει· «Δικαιοσύνη ὑποὶ ἔθνος, ἐλασσονοῦσι δὲ φυλάς ἁμαρτίαι». Εἰς ἄλλους δὲ τῶν νέων περιῆλθον τὰ περιφανῆ στρατιωτικὰ τοῦ κράτους ἀξιώματα, ἅτινα οὗτοι ἐζήτουν νὰ τιμησώσιν οὐχὶ διὰ τῆς ἀρετῆς, ἐξ ἧς πηγάζει ἡ ἀληθὴς τιμὴ καὶ ἡ ἀνδρία, ἀλλὰ διὰ λαμπρᾶς ἀσπίδος καὶ κράνους χρυσοῦ, καὶ ξίφους χρυσοῦ, καθόλου δὲ δι' ἀστραπτούσης πανοπλίας, ἥτις ἀπειργάζετο τοὺς διεφθαρμένους Βυζαντινοὺς πρὸς μὲν τοὺς ὁμοεθνεῖς ὑπερφιάλους καὶ ὕβριστάς, στασιαστάς δὲ καὶ ἀνατραπεῖς τῶν ἄλλοτε τιμωτάτων θρόνων τῶν αὐτοκρατόρων, εἰς οὓς ἀνεβίβαζον αὐτοὶ ἐκείνους, παρ' ὧν ἤλπιζον πολλά, πρὸς δὲ τοὺς πολεμίους τῆς πατρίδος ἀνάνδρους καὶ ῥιψάσπεδας καὶ λειποτάκτας. Ὁμοίως δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς κατέλαβον οἱ, ὡς εἴρηται, ἀνατραπεῖς νέοι, ἐξ ὧν ἡ αὐτοκρατορία ἐπλήσθη, ὡς εἰκός, καὶ ἐμμετώθη παντοίων κακῶν ἐριδες θρησκευτικαὶ ἀνεφύησαν, ὑφ' ὧν κατεξεσχίζετο ἡ δύσμοιρος χώρα· πατρίαι πολιτικαὶ ἐπλάσθησαν, ὑφ' ὧν φρεκταὶ ἐγεννήθησαν ταραχαὶ καὶ ἀναρχίαι, ἐξ ὧν καὶ φόνοι πολλοὶ ἐγίνοντο καὶ χύσις αἱματος ἀδελφικοῦ. Ἐν ᾧ δὲ πανταχόθεν ἐκλύετο ἡ μοναρχία ὑπὸ βαρβάρων λαῶν, οἵτινες βιαίως ἀπέκοπτον καὶ ἀφῆρουν ἀπ' αὐτῆς τὰς ὠραιότερας χώρας, ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει χιλιάδες πολλαὶ κατεσφάζοντο ἕνεκα τῶν ἐκ τῶν ἵπποδρομίων διασκέδαστων καὶ τέρψεων. Ἐν ᾧ δὲ οἱ νέοι ὤφειλον προθύμως νὰ γυμνάζωνται ἐν ταῖς παλαίστραις, καὶ φιλοτίμως πᾶσαν πολεμικὴν ἀσκήσιν νὰ ἀσκῶνται, ὅπως ἐξ αὐτῶν καταστήσῃσι καὶ τὰ σώματα εὐρωστά καὶ τὰς ψυχὰς γενναίας καὶ δυναθῶσι, μετὰ θάρρους ἐπελθόντες, νὰ ἀπώσωσι τοὺς πολεμίους μακρὰν τῶν ὁρίων τῆς χώρας, ἐφοίτων ἄσμενοι εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους, εἰς οὓς αὐλητρίδες καὶ ψάλτραι καὶ καλὰ γυναικάρια ἦδον, ὠρχοῦντο καὶ ἀσμένως ἐσχηματίζοντο, εἰς ὧν τὰ ἐρωτοπαίγνια οἱ ἄφρονες νέοι τῶν Βυζαντινῶν ἀφειδῶς ἐδαπάνων καὶ τὴν περιουσίαν αὐτῶν καὶ τὰ σώματα· τὸ δὲ αἰσχροτάτον

ὅτι καὶ πολλοὶ τῶν πατέρων καὶ πρεσβυτέρων ἔχαιρον κυλινδούμενοι ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἀπρεπέσι καταγωγίσι. Ἐπιλείψει με ὁ χρόνος διηγούμενον τὰ ἐκ τῆς διαθορᾶς τῶν ἡθῶν κακὰ, ἅτινα κατέκλυσαν τὴν δύσμοιρον γραικικὴν αὐτοκρατορίαν, ὑφ' ὧν αὕτη ἀρπαγεῖσα βιαίως ἐφέρετο πρὸς τὴν ἀπώλειαν καὶ τὸν θάνατον, διότι εὐψώνια τῆς ἀμαρτίας θάνατος.

§ 11. Ἐν ταῖς εἰρημέναις λοιπὸν συχναῖς κινήσει τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καθεστῶτων, ὧν συνεργοὶ ἐγίνοντο καὶ αὐτοὶ οἱ στρατιῶται, ἐξεθρονίζοντο οἱ αὐτοκράτορες, ἐτυφλοῦντο καὶ ἐφρονεούντο. Ἐκ τῶν δολοφονηθέντων ἦν καὶ ὁ ἐκ τοῦ ὀνομαστοῦ οἴκου τῶν Κομνηνῶν αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος, ἀνθ' οὗ ἐγένετο αὐτοκράτωρ ἐν ἔτει 1185 Ἰσαάκιος ὁ Ἀγγελος. Ἦν δ' οὗτος ἀδρανῆς καὶ ἀνόητος ἄρχων καὶ τελῶς δοῦλος τῶν ἡδονῶν, ὡς τεκμηριοῖ τὸ πλῆθος τῶν περὶ αὐτὸν θεραπόντων καὶ εὐνοούχων, ὅπερ ἦν, ὡς λέγεται, περὶ τὰς 2000, ἐφ' οὓς ἐδαπάνα ἀμύθητα, ὡς εἰκός, χρήματα, ἅτινα προσεπορίζετο ἐκ τῶν καταπίεσεων καὶ τῶν ἀφορήτων φόρων, οὓς ἐπέβαλλεν εἰς τοὺς ὑπηκόους. Ἐκ τῶν κακῶν τούτων καὶ ἐξ ἐπιδρομῶν φοβερῶν πολεμίων ἀγανακτήσας ὁ λαὸς ἐπανέστη, καὶ παρορμώμενος ὑπὸ τοῦ Ἀλεξίου, τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ αὐτοκράτορος, ἐξεθρόνισε τὸν Ἰσαάκιον ἐν ἔτει 1195, ἀνθ' οὗ κατέστησεν εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτόν. Ὁ δὲ πολλὰ ἀπάνθρωπος ἐγένετο πρὸς τὸν δύσμοιρον Ἰσαάκιον, καὶ ἀγνωνέστατος πάντων πρὸς ἀδελφόν, ὑφ' οὗ πρὸ μικροῦ εἶχε λυτρωθῆ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τῶν Τούρκων διότι οὐ μόνον ἐξεθρόνισεν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐξώρυξε καὶ καθεῖρξεν ἐν τῇ εἰρκτῇ. Αὐτοκράτωρ δὲ γένόμενος ὠνομάσθη Ἀλέξιος ὁ Γ', πρὸς δὲ καὶ Κομνηνὸν παρὰδόξως ἑαυτὸν μετωνόμασεν, αὐτὸς ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἀγγέλων ὢν. Ἀλλὰ καὶ οὗτος ἀφρόνως ἤρξε καὶ σφόδρα τυραννικὸς ἦν, ἐφ' ᾧ καὶ αὐθις ἐδυσφόρει ὁ ταλαίπωρος λαός.

§ 12. Ἀλέξιος δ' ὁ νεώτερος ὁ υἱὸς τοῦ πεπτωκότος καὶ τυφλωθέντος αὐτοκράτορος, ἐνδεκαετῆς ἔτι ὢν, ἐξεσώθη τύχῃ καλῇ ἐκ τῶν ἀγρίων διωγμῶν τοῦ τυράννου εἰς Ἀγκῶνα ὑπὸ ἐμπό-

ρου ἐκ Πίσης, ὅστις ἐνδύσας αὐτὸν τὴν τοῦ ναύτου στολὴν παρέλαβεν ὡς ναύτην τοῦ πλοίου του. Ἐξ Ἀγκῶνος δὲ μετέβη ὁ Ἀλέξιος ἐκ διδασκαλίας ἄλλων εἰς Ῥώμην πρὸς Ἰννοκέντιον τὸν Γ', ἀπὸ δὲ τῆς Ῥώμης ἦλθε πρὸς Φίλιππον τὸν αὐτοκράτορα τῶν Γερμανῶν, οὗτινος ἡ γυνὴ Εἰρήνη ὀνομαζομένη ἦν ἀδελφή, ὡς προεῖρηται, τοῦ Ἀλεξίου. Ἐλθὼν δὲ παρεκάλει εἰς βοήθειαν τοῦ πατρὸς καὶ εἰς τιμωρίαν τοῦ ἄρπαγος θεοῦ. Ἡ ἰκεσία καὶ παράκλησις τοῦ Ἀλεξίου εὐτυχῶς νὰ γίγνηται ἐν ᾧ χρόνῳ ὁ Πάπας ἐκήρυττεν ἥς ἐμνήσθημεν σταυροφορίας. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ πολλὰ ἐχάρη ὁ φθονερός καὶ ἐπίδουλος τῆς γραιικῆς αὐτοκρατορίας Δάνδολος, διότι ἔβλεπεν ὅτι τὰ πάντα συναγωνίζονται εἰς τὴν ταπείνωσιν καὶ κατάλυσιν τοῦ κράτους αὐτῶν, οἵτινες πολλὰκις ἐπύκρναν τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει συμπολίτας αὐτοῦ· διότι, ἐνῷ οἱ Βυζαντινοὶ περιφρονητικῶς καὶ δυσμενῶς προσεφέροντο πρὸς τοὺς Ἑνετοὺς, ἠγνόουν τούναντίον τοὺς ἀντιζήλους αὐτῶν Πισαίους καὶ πολλὰ ὠφέλουν αὐτούς· λέγεται δὲ ὅτι καὶ αὐτὸν τοῦτον πρεσβεύσαντά ποτε ἡτίμασεν ὁ αὐτοκράτωρ Μανουήλ, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐβλάψε, διατάξας νὰ στήσῃσι αἶφνης πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ πεφυρακτωμένον μεταλλικὸν δίσκον, ἵνα φοβηθῇ ὁ παρρησιαζόμενος δημοκρατικὸς πρεσβευτής· ὁ μῦθος ὅμως οὗτος ἐπλάσθη ὑπὸ τινων ἱστορικῶν ἐκ μίσους πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς. Ἐκ τούτου λοιπὸν ἐμίσει τοὺς Γραικοὺς ὁ Δάνδολος, καὶ προθύμως ἐζήτηι πῶς νὰ ἐκδικηθῇ αὐτούς. Ἐὰ βδελυρὰ ἦθη τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, αἱ ἐμφύλιοι ἐριδίες καὶ ταραχαί, ἡ σταυροφορία, ἡ εἰς τὴν Δύσιν φυγὴ τοῦ νέου Ἀλεξίου παρῆρχοντο αὐτῷ τε καὶ τῷ αὐτοκράτορι Φιλίππῳ καὶ τῷ πάπῃ Ἰννοκέντιῳ θαυμαστὴν πρόφασιν πρὸς ἐκπλήρωσιν ὧν ἕκαστος ἐπεθύμει καὶ ἐβουλεύετο. Ὁ μὲν αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Φίλιππος, οὗτινος πιστὸς σύμβουλος καὶ φίλος ἦν ὁ ἀρχηγὸς τῆς σταυροφορίας ἀναδειχθεὶς Βονιφάτιος, προϋθυμεῖτο νὰ βοηθήσῃ τὸν ἐκπεσόντα καὶ τυφλωθέντα ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ πενθερόν Ἰσαάκιον, ὅπως ὁ οἶκος αὐτοῦ μὴ ἀπολέσῃ τὰ εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου δικαιώματα, ἅτινα εἶχεν ὡς

γαμβρὸς τοῦ τυφλοῦ Ἰσαακίου (1). Ὁ δὲ πέπας Ἰννοκέντιος ἐγλίχετο νὰ ἴδῃ τὴν γραικτικὴν ἐκκλησίαν ὑποτασσομένην εἰς τὴν ρωμαϊκὴν, καὶ δούλην γινωμένην τῆς φιλοδοξίας τῶν παπῶν, πρὸς ὃ καὶ οὗτος καὶ ἅπαντες οἱ πρὸ αὐτοῦ πάπαι ἀπὸ τοῦ πολυπράγμονος Γρηγορίου τοῦ Ζ' μυρία ἐμπανήσαντο. Ὁ δὲ ἐπίσκοπος καὶ τῶν κακῶν ἀπάντων μηχανορράφος δοῦξ τῆς Ἑνετίας Ἐρρίκος ὁ Δάνδολος ἐκθύμωσεν συνήργει αὐτοῖς πρὸς τὴν ἐπιβουλὴν, διότι σφόδρα ἐπεθύμει νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς μισητοὺς Βυζαντινοὺς καὶ νὰ κρατήσῃ ἡ Ἑνετία τῶν ἐπικαίρων λιμένων καὶ νήσων αὐτῶν, πρὸς ὃ ἀπὸ πολλοῦ παρσκευάζετο πάντα μηχανώμενος, καὶ νῦν πάντα ἐκίνησε τὰ ἀκίνητα, ὅπως πείσῃ τοὺς δυνατωτέρους ἀρχηγοὺς τῶν σταυροφορῶν νὰ συμβοηθῇσιν καὶ νὰ συναγωνισθῶσιν εἰς τὴν κατὰλυσιν τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ἐξ ἧς ἐμελλον νὰ γένωνται αὐτοῖς καὶ πλοῦτη ἀμύθητα, καὶ δύναμις πολλή, καὶ τιμὴ ἀξιώλογος, ὡς καλῶς καὶ Νικήτας ὁ Χωνιάτης λέγει· «Καὶ τούτοις κοσμωνῆσαι τῶν ἀπορήτων, οὓς ἤδει πρὸς Ῥωμαίους ἀσπονδὸν μῦθος τρέφοντας καὶ τοῖς τούτων καλοῖς βέσκανον καὶ λίχων ἐνατενίζοντας.» Τὰ εἰρημένα μοι πιστοῦνται πολλοὶ τῶν γνωρίμων ιστορικῶν, οἵτινες ἐκ τῶν κατ' αὐτὴν τὴν σταυροφορίαν ἀπροσδοκῆτων περιπετειῶν ὀρθῶς τεκμαιρόμενοι, ἀποφαίνονται ὅτι ὑπὸ τῶν προσηρμένων τριῶν δυνατῶν ἡγεμόνων Φιλίππου τοῦ Ἰννοκεντίου καὶ Δανδύλου ἰδίᾳ ἐσκευασθῆναι νὰ τραπῇ κατὰ τῆς Χωνσταντινουπόλεως ἢ κατὰ τῆς Αἰγύπτου σταυροφορία. Ἐκ τῶν εἰρημένων ιστορικῶν ἐστὶ καὶ ὁ Βίγκελμαν, ὅστις ἐκ πολλῶν γερμανικῶν παραδόσεων ἐκείζων συμπεραίνει ὅτι πρῶτον παρὰ τῷ βασιλεῖ Φιλίππῳ ἀνέτειλεν ἡ ἔννοια νὰ μεταχειρισθῶσι τὴν ἤδη ἐτοίμην σταυροφορίαν πρὸς ὠφέλειαν τῆς δυναστείας τῶν Ἀγγέλων, καὶ πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν αὐτὴν ἐπιδε-

(1) Caecus imperator desperatis rebus ipsum Philippum cum filia heredem regni a patre ablati adoptaverat. *Cont. Sables* 328. Παράδειγμα Ludwig Streit. 25.

ξιώτατον ὁ Φίλιππος ὑπέλαβε τὸν μαρκῶνα τῆς Μαντφεράτης Βονιφάτιον (1). Παρόμοια εἰκάζει καὶ ὁ Παῦλος Ῥιάντ (2).

§ 13. Αἱ μνημονευθεῖσαι λοιπὸν παρακλήσεις καὶ προτάσεις τῶν πρεσβυτέρων τοῦ Φιλίππου πρὸς τοὺς ἐν Ζάργ σταυροφόρους ἦσαν νὰ προστατήσωσιν οἱ σταυροφόροι τοῦ νεανίου Ἀλεξίου, καὶ νὰ καταγάγωσιν αὐτὸν αὐθις εἰς τὴν ἀρχὴν τὴν πατρῴαν, ἀνθ' ὧν ὑπισχνεῖτο ὁ νέος Ἀλέξιος 200000 ἀργυρῶν μαρκῶν, ἕως οὗ τῆς τῶν Γραικῶν ἐκκλησίας μετὰ τῆς τῶν Λατίνων, ναυτικῆς καὶ πεζικῆς δυνάμεως ἱκανῆς εἰς βοήθειαν τῶν σταυροφόρων καὶ νὰ παρέχεται αὐτοῖς τὰ ἐπιτελεῖα εἰς τὴν σταυροφορίαν· τῶν δ' ὑποσχέσεων ἐγγυητὴς ἐγένετο ὁ αὐτοκράτωρ Φίλιππος. Αἱ εἰρημέναι ὑποσχέσεις τοῦ αὐτοῦ Ἀλεξίου ἐγένοντο βέβαιαι ἐκ διδασκαλίας τῶν δυνατῶν τῶν σταυροφόρων, ἰδίᾳ τοῦ Δανδόλου ἐπίτηδες, ἵνα μηδέποτε ἐκπληρωθῶσι, διότι καὶ τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων ἦν υπερβάλλον, καὶ ἡ ὑποταγὴ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας εἰς τὴν παπικὴν ἦν τελείως ἀδύνατος, ὡς καλῶς καὶ ὁ Χωνιάτης λέγει· «τὸν τούτων Ἀλέξιον οὐ μᾶλλον τὴν ἡλικίαν ἢ τὰς φρένας νεάζοντα πανοῦργον πάντες καὶ πράγμασιν ἐντακέντες ἄνδρες παραλαβόντες ἐκείνους ἐν ὄρκοις συνθέσθαι παρέπεισαν ἃ μηδαμῶς ἐπεφύκει πέρας λαβεῖν· οὐ γὰρ μόνον θαλάσσας χρημάτων αἰτήσαμένους κατένευσε τὸ μισράκιον, ἀλλὰ καὶ σύναρσιν κατὰ Σαρρακηνῶν μεθ' ὀπλομάχων Ῥωμαίων καὶ τρικρότων νηδὼν πεντήκοντα, τὸ δὲ δὴ μείζον καὶ ἀτοπώτατον, παρεκτροπὴν πίστεως, ὅποια τοῖς Λατίνοις ἀσπάζεται, καὶ τῶν τοῦ Πάπα

(1) Koonig Philipp von Schwaben. dass am hofe Philipps der Gedanke aufgetaucht sei, den beforstehenden Kreuzzug im interesse der Dynastie der Angeloι zu verwerthen.

(2) Innocent III, Philippe de Souabe et Boniface de Montferat, examenes des causes qui modifièrent au détrimment de l'empire Grec, le plan primitif de la quatrième croisade. Ἰδὲ τὴν ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν διατριβὴν τοῦ Ludwig Streit, ἐν ᾗ πολλὰ φέρονται ἀξιολόγων ἱστορικῶν διατριβαί, ὥς διὰ τὴν περ' ἡμῖν δυσχέρειαν δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐντύχωμεν.

προνομίων καινισμόν, μετάρθεσιν τε καὶ μεταποίησιν τῶν παλαιῶν Ῥωμαίοις ἐθῶν συγκατέθετο».

§ 14. Αἱ ἐκ τῆς εἰρημένης ἐπιχειρήσεως χρυσαὶ ἐλπίδες ἐθάμβωσαν τοὺς σταυροφόρους καὶ προθυμοτάτους εἰς αὐτὴν κατέστησαν, πλὴν ὀλίγων, οἵτινες, ἀγνοοῦντες τὰς δι' ἀπορρήτων πρὸς ἀλλήλους γενομένας ὁμολογίας τῶν εἰρημένων ἡγεμόνων, ἀπέτρεπον τοὺς σταυροφόρους ἀπὸ τῆς ἐκστρατείας ἐκείνης. Ἀλλ' οἱ λαμπροὶ καὶ οἱ αἰμύλιοι λόγοι τοῦ Δανδόλου, τοῦ Βαλδουίνου καὶ τοῦ Βονιφατίου περὶ τῶν ἐκ τῆς ἐπιχειρήσεως ὠφελειῶν καὶ τῆς δόξης τῶν σταυροφόρων κατέπεισαν καὶ αὐτοὺς νὰ γένηται ἡ κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκστρατεία. Οὕτως οὖν ἀπεδέξαντο τὰ τοῦ Ἀλεξίου καὶ συνέθεντο πρὸς αὐτὸν συνθήκην, ἣν οἱ ἡγεμόνες τῶν σταυροφόρων καὶ πολλοὶ ἐπίσημοι ἱππῶται ὑπέγραψαν καὶ ὥμοσαν νὰ τηρήσωσιν.

§ 15. Τούτων γενομένων ἀπεστάλη πρεσβεία πρὸς τὸν Πάπαν, ἥτις οὕτω μετέωρον ἐκ τῶν τῆς ἐπιχειρήσεως προσδοκίων κατέστησεν αὐτόν, ὥστε προθύμως ἐπήνεσε τὴν βουλὴν τῶν σταυροφόρων, καὶ εὐμενῇ ἐπιστολὴν ἔγραψε πρὸς πάντας αὐτοὺς, δι' ἧς ἐπῆναι καὶ ὑπλόγει τὴν ἐπιχείρησιν, παρήγγειλε δὲ καὶ εἰς τὸν παρ' αὐτοῖς ἐπίσκοπον νὰ εὐλογῇ αὐτοὺς καὶ τὸ ἔργον αὐτῶν ὥστε καὶ ἐκ τούτου κατὰδῆλον γίγνεται, ὅτι προθυμώτατος συνεργάτης τῆς ἀνόμου κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως σταυροφορίας ἐγένετο ὁ Πάπας (1).

§ 16. Χαίροντες λοιπὸν οἱ σταυροφόροι ἀνήχθησαν μετὰ τοῦ νέου Ἀλεξίου ἐν ἔτει 1203. Πολὺς δὲ καὶ δυνατὸς ἀπέπλει στόλος, οἷον οὐπω εἶχεν ἰδεῖ τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος διότι ἦσαν, κατὰ τὸν Χωνιάτην, δρόμωνες μὲν ἱππαγωγοὶ ἑκατὸν δέκα, ναῦς δὲ μακραὶ ἐξήκοντα, ἔτι δὲ πλοῖα στρογγύλα μέγιστα ὑπὲρ τὰ ἐβδομήκοντα, καὶ ἐν Κόσμος ὀνομαζόμενον, ὅπερ ὑπερέβαινε τὰ ἄλλα εἰς τὸ μέγεθος. Καὶ πρῶτον προσωρ-

(1) Navigio tendunt in Greciam quod multi asserebant de consilio et auctoritate domni papae factum fuisse. Chroni. Ursperg 369.

μίσθησαν εἰς τὴν Ἐπιδάμνον, ἣν ὕστερόν οἱ Ῥωμαῖοι Ἀνρράχιον ἐξ εὐφημίας ἐκάλεσαν, νῦν δὲ Durazzo ὑπὸ τῶν Ἱταλῶν λέγεται. Οἱ Ἐπιδάμνιοι ἐκπλαγέντες πρὸς τὸν ἐπίπλουον τηλικούντων δυνάμεων προσήνεγκον ἐξελθόντες τῆς πόλεως τῷ ἡγεμόνι Ἀλεξίῳ τὰς κλεῖς αὐτῆς, καὶ αὐτοκράτορα αὐτὸν προσηγόρευσαν. Ἐκ δὲ τῆς Ἐπιδάμνου ἐπλευσαν εἰς Κέρκυραν. Οἱ Κερκυραῖοι ταραχθέντες καὶ τρομάξαντες ἐκ τῆς ἐφορμῆς τοσούτου ληστρικοῦ πλήθους Λατίνων ἐκλείσθησαν ἐν τῇ ἀκροπόλει, ὅθεν γενναίως αὐτοὺς ἡμύνοντο (1). Εἴτα δὲ ἐνδόντες εἰς τὰς ἀπειλὰς παρέδωκαν τὴν τε νῆσον καὶ ἑαυτοὺς τῷ ἡγεμόνι Ἀλεξίῳ. Περὶ τὰς εἴκοσιν ἡμέρας διέτριψαν οἱ σταυροφόροι ἐν Κερκύρᾳ, ἐκ δὲ τῆς διατριβῆς αὐτῆς ἀνενεώθη ἡ προτέρα τῶν Γάλλων ἔρις πρὸς τοὺς Ἑνετούς, ἐξ ἧς πολλοὶ

(1) Διότι καὶ ἄλλοτε πολλὰ καὶ κακὰ ἔπαθον οἱ καθόμιοι οὗτοι καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν Γραικῶν ἐκ τῆς ἀνόμου ἐπιδρομῆς τῶν ἐκ τῆς Ἑσπερίας ἔθνων· οἷον ὅτε—ἴνα εἶπω βραχεία τινα εἰς δῆλωσιν τῆς προαιρέσεως τῶν σταυροφόρων—ὁ φιλοπόλεμος τῶν Νορμαννῶν ἡγεμὼν Ῥοβέρτος, ὁ διὰ τὸ δόλιον καὶ πανούργον αὐτοῦ Γυσκάρδος ἐπικληθείς, ἐπέπλευσε τῷ 1084 μετὰ τοῦ υἱοῦ Βοημόνδου κατὰ τῆς βυζαντινῆς χώρας, τότε τινὰς μὲν τῶν νήσων αὐτῆς διήρπασε, τινὰς δ' ἀπανθρώπως ἐξεπόρθησεν, ἄλλας δ' ἐρήμους ἀνθρώπων κατέστησε· τὸ δὲ φρικτότερον, ὅτι τὰς ἀντιχρίστους αὐτὰς δρώσεις καὶ ἐρημώσεις χριστιανικῶν πόλεων ἡλόγει καὶ ὁ πάπας Γρηγόριος ὁ Ζ', ὅστις ἀπὸ πολλοῦ ἐκ φιλοδοξίας πολλῆς διενεοῖτο καὶ ἐβουλεύετο νὰ βλάψῃ τὴν γραικικὴν αὐτοκρατορίαν καὶ ὑποδῶλῃ εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν. "Ἄλλοτε δ' αὖ οἱ Πισαῖοι πλείοντες κατὰ τὴν πρώτην σταυροφορίαν εἰς τὴν Ἀνατολὴν διήρπασαν ἀποδάντες τὴν Λευκάδα καὶ Κεφαλληνίαν, ἀσεβεῖς προφάσεις προφασισθέντες, quoniam Hierosolymitanum iter impedire couseverant. ('Ιδὲ Bern. Marang. Annal. Pis (p. XIX) 239. καὶ Gesta triumph. Pisan. (Murat ss. VI) 99. καὶ Kugler, Boemund und Tankred, 42). Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ Γενοῡαῖοι ἐληλάτησαν τὴν Ἰθάκην ('Ιδὲ Ἀνναν Κομν. I, 358). Καὶ ἄλλαι νῆσοι τῶν Γραικῶν ἀπανθρώπως ἡρπάγησαν ὑπὸ τῶν Αὐτικῶν, ἰδίᾳ ἡ Χίος, ἡ Ῥόδος, ἡ Λέσβος καὶ ἄλλαι πόλεις πολλὰ καὶ δεινὰ ἔπαθον ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν, ὡςτις τὴν ἐν θαλάσῃ μετιόντες, κατὰ Κίναμον, ληστεῖαν,

αὐτῶν ἐδήλωσαν ὅτι οὐκέτι θέλουσι νὰ ᾔητα δαῦλοι τοῦ Δόγδου καὶ τοῦ Βονιφατίου, καὶ παρεκάλεσαν τὸν μαρμίνα τῆς Βριέννης Βαλθῆρον νὰ ἐπαναγάγῃ αὐτοὺς ἀπὸ τῆς Κερκύρας εἰς Καλαβρίαν, ὅθεν ὡς ἀποπλεύσωσιν εὐθὺς εἰς Συρίαν. Μά-την ἐπειράθησαν οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ τῶν σταυροφόρων νὰ μεταπειλώσιν αὐτούς, καταδεικνύοντες ὅτι ἡ ἐπιτυχία τῆς κατὰ τῶν ἀπίστων ἐκστρατείας κρέμαται ἐκ τῆς βοηθείας, ἣν ὑπέσχετο αὐτοῖς ὁ νέος Ἀλέξιος. Βλέπων δὲ ὁ παμπένης Δάνδολος ὅτι ἐκ τῆς ἐπιμονῆς πολλῶν ἐκ τῶν γενναίων Γάλλων ἐκινδύνευον νὰ ἀφανισθῶσιν αἱ βουλαι αὐτοῦ, παραλαβὼν τὸν Ἀλέξιον καὶ τοὺς δυνατωτέρους ἐκ τῶν στρατηγῶν καὶ ἐπισκόπων μετέβη πρὸς τοὺς παρωργισμένους Γάλλους, καὶ διὰ ψευδῶν δεήσεων καὶ ὑποσχέσεων παρέπεισεν αὐτοὺς ὡς ἀπέλ-θωσι πρῶτον εἰς τὸ Βυζάντιον.

οὐδεμίαν οἱ κακοδαίμονες ἀνθρώπων ἐλάμβανον φειδῶ. Εἶτα δὲ πάλιν, ὅτε οἱ σταυροφόροι κατὰ τὴν δευτέραν σταυροφορίαν ἐκκοποῦν καὶ ἀλωμαίνοντο διελαύνοντας τὰς βορείους χώρας τοῦ βυζαντινοῦ κράτους, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Γυσκάρδου Ῥογήρος ὁ Β' ἐπάγων πολλὴν περικτὴν καὶ ναυτικὴν δύναμιν ἐγένετο κύριος τῆς Κερκύρας, καὶ διὰ στρατηγῶν προδο-τῶν ἀνῆρπασε τὰς Θήβας καὶ τὴν πλουσίαν Κόρινθον· ἐκ δὲ τῶν πό-λεων τούτων, ἃς πρῶτον ἀθέως ἐγύμνωσε πάντων τῶν πολυτέμων, ἀπῆγαγεν ἄνδρας μεταξουργοὺς καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας εἰς Πάνορμον, ὅπου ἴδρυσε μεταξουργεῖα, ἐξ ὧν πολλὰ ὠφελεῖτο ἡ Σικελία. Πάλιν δ' ἐν ἔτει 1185 φοδεραι δυνάμεις τῶν ἐπιβούλων Νορμαννῶν ἐξιστράτευσαν εἰς ἀρπαγὴν πόλεων γραικικῶν καὶ εἰς φθορὰν τοῦ κράτους τῶν Βυζαν-τινῶν, ἡγήετο δ' αὐτῶν ὁ Γουλιέλμος ὁ Β', ὅστις κολιορκήσας τὴν εὐ-δαίμονα πόλιν τῶν Θεσσαλονικίων ἐξεπόρθησεν αὐτὴν δι' ἀνανδρίαν καὶ μαλακίαν τοῦ φρουράρχου αὐτῆς, καὶ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα μακά ἐποίη-σεν εἰς τοὺς κατοίκους αὐτῆς, ὥστε φρίσσει καὶ ὁ ἀγριώτατος τῶν ἀν-θρώπων ἀκούων αὐτά. Περὶ τῶν φρικτῶν κακῶν τῶν Θεσσαλονικίων ἐκ τῆς ἀλώσεως τῆς πόλεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν χριστιανῶν Νορμαννῶν πολλὰ παθητικῶς γράφει ὁ τῆς Θεσσαλονικῆς τότε ἀρχιερεὺς, ὁ πολλὰ χρηστὸς καὶ πεπαιδευμένος Εὐστάθιος. Καὶ ἄλλοι τῶν σταυροφόρων ἄλ-λοτε ἄλλας πόλεις καὶ νήσους τῶν Γραικῶν ἐδήλωσαν, προτεπιπόμενοι μέ-λιστα πρὸς τοῦτο καὶ παρὰ τῶν παπῶν, περὶ ὧν οὐ τοῦ παρόντος νὰ λέγωμεν.

§ 17. Ἀπάρας οὖν αὐθις ὁ στόλος ἤλθε περιπλεύσας τὴν Πελοπόννησον εἰς τὴν Εὐβοίαν, ἣν ἠνάγκασε νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξιον. Ἐκ δὲ τῆς Εὐβοίας μοῖρα μὲν τοῦ στόλου, ἥς ἐπέβαινε ὁ Βονιφάτιος τῆς Μοντφερράτης καὶ ὁ Ἀλέξιος, ἀποπλεύσαντες εἰς τὴν Ἀνδρον διήρπασαν αὐτὴν ἀπειθοῦσαν καὶ καθυπετάξαν, ἡ δὲ ἑτέρα μοῖρα τοῦ στόλου προπλεύσασα ἐγένετο κυρία τῆς Ἀβύδου. Ὅτε δ' ἅπας ὁ στόλος συνηνώθη, εἰσέπλευσεν εἰς τὴν Προποντίδα, ἣν θάλασσαν τοῦ Μαρμαρᾶ νῦν καλοῦσι. Οὐ πόρρω τῆς Κωνσταντινουπόλεως πλησίον τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Στεφάνου ἀπέβη μοῖρα τῶν σταυροφόρων, ὅθεν δὴ καθεώρων οὗτοι θαυμάζοντες τὴν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα πόλιν τοῦ Κωνσταντίνου, ἥς ἡ ὥραία καὶ θαυμαστή θέα ἐξέπληττεν αὐτούς· ἡ δὲ λαμπρότης καὶ μεγαλοπρέπεια αὐτῆς, ἐξ ἧς ἐτεκμαίροντο τὰ ἐν αὐτῇ ἀμύθητα πλούτη, ἐκέντριζε τὸ σφόδρα φιλοχρήματον αὐτῶν. Τὸ μέγεθος ὁμῶς τῆς πόλεως καὶ τὸ ὀχυρὸν αὐτῆς ὁρῶντες ἠγωνίων μὴ πρὸ αὐτῶν συντριβῶσι καὶ προδιαφθαρῶσιν, ἀλλ' ὁ Δάνδολος, γνωρίζων καλῶς τὴν ἔκλυσιν καὶ τὴν ἀσθένειαν τῶν Βυζαντινῶν, ἥς πρῶτοι αἵτιοι ἐγένοντο τὰ τῆς Δύσεως ἔθνη, ἐνεθάρρυνε πολλὰ αὐτοὺς καὶ ἐπεισεν ὁμοῦ πάντες νὰ πολεμῶσι. Διὸ ἅπας ὁ στόλος εἰσέπλευσεν ἐκ τῆς Μαρμαρικῆς θαλάσσης εἰς τὸν λιμένα τῆς Χαλκηδόνος, ἔνθα ἀπεβιβάσθησαν, ὡς λέγουσιν οἱ ἱστορικοί, περὶ τὰς 40000 μαχητῶν. Τούτων οἱ μὲν παρέμειναν ἐν τῇ Χαλκηδόνι, ἔνθα οἱ στρατηγοὶ κατέψαλλον ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς μεγάροις, οἱ δ' ἄλλοι κατέσχον τὴν χώραν τοῦ Σκούταρι, ἔνθα περὶ τὰς ἑννέα ἡμέρας διέτριψαν ζῶντες ἀπὸ τῶν αὐτοῦ ἀφθόνως εὐρισκομένων ἐπιτηδείων.

§ 18. Οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐξεπλάγησαν ὁρῶντες αἴφνης τὸ ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς παραλίας ἰστάμενον πολὺ ἐκείνο καὶ φοβερὸν πλῆθος τῶν ἐκ τῆς Ἑσπερίας ὡς λύκων πειναλέων ἐπ' αὐτοὺς ἐκχυθέντων σταυροφόρων. Αὐτὸς δ' ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος ὁ Γ', ὅστις ἀπεκάλει τοὺς σταυροφόρους ἀπονεινοημένους, ὅτε ἤκουσε περὶ τῶν προπαρασκευῶν καὶ τῶν βουλῶν αὐτῶν, ἐγένετο νῦν σύννοους καὶ ἐμφροντισ· διότι τὰ τοῦ κράτους ἦσαν

τελέως παραλελυμένα ἐκ τῆς ἀβουλίας καὶ κακίας τῶν ἀρχόντων. Νῦν δ' ἤρξαντο οἱ κακόβουλοι καὶ ἐπιμηθέστατοι ἀρχοντες τῶν Βυζαντινῶν τὴν ἐπισκευὴν τῶν τειχῶν καὶ τὴν οχύρωσιν τῆς πόλεως, ἐκλείσαν δ' ἀπὸ τῆς ἄκρας τῆς ἀκροπόλεως ἕως τοῦ Πέρα δι' ἀλύσεως ἰσχυρᾶς τὸν λιμένα, οὗ εἰς φυλακὴν εἴκοσι μόναι ἦσαν ναῦς, καὶ αὐταὶ κακῶς κατηρτισμέναι, διότι ὁ ἀθλιος ναύαρχος Μιχαὴλ Στρυφνός, ὅστις εἰς τὸ ἀξίωμα αὐτὸ κατέστη οὐχὶ δι' ἀνδρίαν ψυχῆς ἢ δι' ἄλλας ἀρετάς, ἀλλὰ διὰ τὴν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα συγγένειαν καὶ κηδεστίαν, λέγεται ὅτι, ἀντὶ φιλοτίμως νὰ ἐπιμελῇται τῶν ναυτικῶν, ἐξ ὧν ἐκρέματο ἡ σωτηρία τοῦ κράτους, ἀπληστότατα κατέστρεψεν αὐτὰ πωλήσας καὶ τὰς ἀγκύρας, καὶ τοὺς γόμφους καὶ τὰ πρότονα αὐτὰ τῶν πλοίων· ὁ δὲ στρατός, οὗτινος ἡγεῖτο αὐτός ὁ αὐτοκράτωρ, ἦν ἐντὸς τῶν τειχῶν τοῦ Γαλατᾶ.

§ 19. Ἡρξαντο δ' ἤδη αἱ προσβολαί· μοῖρά τις τῶν σταυροφόρων ἐπιπεσοῦσα ἔτρεψεν εἰς φυγὴν 500 Γραικοὺς. Ἡ μικρὰ αὕτη μάχη συνετέλεσε σφόδρα εἰς τὴν ἐγκαρδίωσιν τῶν Λατίνων. Ἐν τούτοις πρὶν γένηται ἀρχὴ τοῦ πρὸς ἀλλήλους φονικοῦ πολέμου, ἐπειράθησαν ἀμφότεροι εἰρηνικῶς νὰ καταλύσωσι τὴν φιλονεικίαν. Πρῶτος ὁ αὐτοκράτωρ ἔπεμψε πιστὸν Ἰταλὸν ὀνόματι Νικολὸν Ῥόσσην πρὸς τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων, ὅστις ἐλθὼν ἔλεγε πρὸς τοὺς σταυροφόρους, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ἔχει μὲν δύναμιν ἱκανὴν νὰ ἐξώσῃ τὸν πολέμιον, ἀλλ' ὥς ἀληθὴς χριστιανὸς θέλει νὰ μεταχειρισθῇ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ κατὰ τῶν ἀπίστων· ἐπομένως γίνεται αὐτοῖς φίλος καὶ σύμμαχος, καὶ ὑπόσχεται δι' ἐπιτηδείων καὶ τροφῶν νὰ βοηθήσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν σταυροφορίαν, ἂν οὗτοι ἀποπλεύσωσιν εὐθὺς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Πρὸς τὰς εἰρημένους ὁμως προτάσεις οἱ σταυροφόροι πολλὰ ὑπερηφάνως ἀπεκρίθησαν· Εἰπέ τῷ Ἀλέξιῳ, ὅτι ἡμεῖς οὐχὶ ὥς αὐτοκράτορα οὐδὲ ὥς χριστιανὸν αὐτὸν γνωρίζομεν, ἀλλ' ὥς ἄρπαγα τοῦ θρόνου καὶ ἐπίορκον· ἐπομένως, ἂν ἐπιθυμῇ τὴν σωτηρίαν του, ἀποδότω τὸν θρόνον πρὸς τὸν νέον Ἀλέξιον, ἀνθ' οὗ θέλει ἔχει αὐτὸς καὶ οἱ οἰκετοὶ αὐτοῦ ἱκανὸν ἐνιαύσιον μισθόν· ἂν δ' ἀρνηθῇ ταῦτα, μὴ τολμήσῃς καὶ

δεύτερον νὰ προσέλθῃς πρὸς τοὺς προστατάτας καὶ βοηθοὺς τοῦ ἀληθοῦς διαδόχου τοῦ θρόνου. Ὁ Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς ἠρνήσατο, ὡς εἰκός, αὐτά· τότε ὁ Δάνδολος, ὁ Βονιφάτιος καὶ ἄλλοι τῶν ἡγεμόνων τῶν σταυροφόρων ἀναβάντες μετὰ τοῦ νέου Ἀλεξίου εἰς ναῦν, καὶ παραπλέοντες παρὰ τὰ τεῖχη τῆς πόλεως ἐδείκνυνον τὸν Ἀλέξιον πρὸς τὸ μετ' ἀπορίας καθορῶν πλῆθος τοῦ λαοῦ, ὡς τὸν ἀληθῆ ἡγεμόνα καὶ δεσπότην αὐτῶν, καὶ διὰ κήρυκος ἐκήρυσσον ὅτι θέλουσι καταπολεμηθῆ, ἂν δὲν δεχθῶσιν αὐτόν· ἀλλ' ὁ λαός, εἴτε διότι ἀπεστρέφοντο ἢν ὑπέσχετο ὑπόσχεσιν ὁ παρὰ τοῖς σταυροφόροις νέος Ἀλέξιος νὰ ὑποτάξῃ τὴν ἐκκλησίαν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Πάπα, εἴτε ἐκ φόβου τοῦ τυράννου, σιγῇ προσέβλεπε πρὸς τὸν παράπλου τῶν ἐπισήμων ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες οὐδὲν ἀνύσαντες ἀπέπλευσαν πάλιν εἰς Σκούταρι. Ἐκ τοῦ πολέμου λοιπὸν ἐκρέματο ἡ λύσις τοῦ ζητήματος τοῦ τίς ἐμελλε νὰ κρατήσῃ τῆς γραικικῆς αὐτοκρατορίας. Συμβουλίου δὲ γενομένου τῶν ἡγεμόνων, ὅπου καὶ οἱ ἄλλοι τῶν σταυροφόρων συνῆλθον ἐφιπποι, ἔκριναν ὁμόσῃ νὰ ἐπέλθωσι κατὰ τῆς πόλεως. Ἐτοίμων δ' ἀπασῶν τῶν δυνάμεων ναυτικῶν καὶ πεζικῶν γενομένων διηρέθησαν οἱ μαχηταὶ εἰς ἑξ μοίρας. Τῆς μὲν πρώτης, ἣν ἀπετέλουν οἱ τοξόται, ἡγεῖτο ὁ μαρκίων τῆς Φλάνδρας Βαλδουίνος, τῆς δὲ δευτέρας ὁ Ἑβρίκος, ὁ τοῦ Βαλδουίνου ἀδελφός, τῆς δὲ τρίτης ὁ μαρκίων Οὐγος, τῆς δὲ τετάρτης ὁ Λουδοβίκος Βλεσῶν, τῆς δὲ πέμπτης ὁ Ματθαῖος ὁ ἐκ Μοντμορενσῆ, ἥτις ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν κραιττόνων ἱπποτῶν Γάλλων, τῆς δὲ ἑκτῆς μοίρας, ἥτις ἀπετελεῖτο ἐξ ἀνδρῶν ἐκ τῆς Σαβανδίας καὶ Λομπαρδίας, Τοσκάνης καὶ πολλῶν Γερμανῶν ἐτρατῆγει ὁ ἀνδρείος μαρκίων τῆς Μοντφεράτης. Οὕτω δὴ διεκρίθησαν καὶ διετάχθησαν οἱ σταυροφόροι, οἵτινες ἐμελλον νὰ ἐπέλθωσι κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἥς διάγραμμα καὶ τῶν περὶ αὐτὴν τόπων, ἐν οἷς ἐγένοντο τὰ ἱστορούμενα, παρατιθέμεθα ὧδε.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

§ 20. Μηνὶ δ' Ἰουλίῳ τοῦ ἔτους 1203 οἱ σταυροφόροι ἦλθον ἀναχθέντες ἐκ τοῦ Σκουτάρεως εἰς τὴν ἐναντι ἀκτὴν, ὅπου ὁ στρατὸς τῶν Γραικῶν στρατηγούμενος ὑπ' αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος περιέμενε τοὺς πολεμίους. Πλησίον δὲ τοῦ Γαλατᾶ ἀπέβησαν τῶν νεῶν πρῶτοι οἱ τοξόται τοῦ Βαλδουίνου, οἵτινες γενναίως ἐπροστάτευσαν τὴν ἀπόβασιν καὶ τῶν ἄλλων. Ὁ Ἀλέξιος ἐκπλαγείς τὴν ἀγρίαν ὄψιν καὶ ἐφορμὴν τῶν πολεμίων ἐτράπη, ὀλίγον ἀντιστάς, εἰς φυγὴν. Ὁ βδὲ Δάνδολος ἐκ τῆς φυγῆς αὐτοῦ ὠφεληθεὶς διακόπτει διὰ τεχνιτῆς κοπίδος τὴν φράττουσαν τὸ στενὸν ἰσχυρὰν ἄλυσιν, καὶ εἰσπλεύσας εἰς τὸν λιμένα ἀλίσκει τὰς ἐν αὐτῷ ἀνετοίμους ναῦς. (ἀκολουθεῖ)

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Β. BENIZEΛΟΣ.

Σελ. 439, στίχ. 42 γραπτέον πηρὸς

ΚΡΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ.

ΜΕΡΟΣ ΕΝΑΤΟΝ.

§ 1. *εὐλόγχων*—*εὐλόγων*.

Κραμ. Ἀνέκδ. Ὁζων. Τόμ. Γ', σελ. 166, 21 «Ὁ μὲν Δημόκριτος *εὐλόγων* ὀνείρων ἐδεῖτο τυγχάνειν ἐγὼ δὲ οὐκ ἂν προτιμησαίμην, ἂν ἐγρηγορότι μοι διδότω τις πλοῦτον (Γρ. *διδῶ τις τὸν πλοῦτον*) τοῦ Κροίσου ἢ τὸ ρεῦμα τοῦ Πακτωλοῦ, τῶν σὼν χρυσέων ἐπιστολῶν».

Ὅτι ἡ γνησία γραφή εἶνε «*εὐλόγχων* ὀνείρων ἐδεῖτο τυγχάνειν» διδάσκει σαφέστατα ὁ Πλούταρχος λέγων ἐν μὲν τοῖς Ἡθικοῖς σελ. 449, α' «ἔτι δὲ Δημόκριτος εὐχόμενος *εὐλόγχων* εἰδῶλων τυγχάνειν δηλὸς ἦν ἕτερα δυστράπελα καὶ μοχθηρὰς γινώσκων ἔχοντα προαιρέσεις τινὰς καὶ ὁρμάς», ἐν δὲ τοῖς Παραλλήλοις σελ. 255, δ' «Δημόκριτος μὲν γὰρ εὐχεσθαί φησι δεῖν ὅπως *εὐλόγχων* εἰδῶλων τυγχάνωμεν καὶ τὰ σύμφυλα καὶ τὰ χρηστὰ μᾶλλον ἡμῖν ἐκ τοῦ περιέχοντος ἢ τὰ φαῦλα καὶ τὰ σκαιὰ συμφέρηται». Κοραῆς *Πλουτ. Παραλλ.* Μέρ. Β', σελ. 400 «*Εὐλόγχων* εἰδῶλων: Ὁ νοῦς, ὅπως προσπίπτωσιν ἡμῖν ἀπὸ τοῦ περιέχοντος (τούτεστι τοῦ περικυκλοῦντος ἡμᾶς ἀέρος) φαντασίαι εἰδῶλων εὐτυχῶν οὕτω γὰρ ἐξηγήσαντο τὸ *Εὐλόγχων*, παρὰ τὸ Δόγῃ τὸ σημαῖνον, κλῆρον, λῆξιν, μερίδα. Τὸ δὲ δόγμα, οὗ καὶ ἀλλαχοῦ (Περὶ τῶν ἐκλελοιπ. χρηστῶν. § 17) ἐμνημόνευσε, τῆς Δημοκρίτου καὶ Ἐπικούρου φιλοσοφίας ἐστίν, εἰκότως ἀποδοκιμαζόμενον ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου».

Τὴν ἡμαρτημένην γραφὴν *εὐλόγων* βλέπει τις καὶ παρὰ Σέξτω, τῷ Ἐμπειρικῷ σελ. 394, 28 «Δημόκριτος δὲ εἰδῶλα τινὰ φησὶν ἐμπελάζειν τοῖς ἀνθρώποις καὶ τούτων τὰ μὲν εἶναι ἀγαθοποιὰ τὰ δὲ κακοποιὰ ὅθεν καὶ εὐχεται *εὐλόγων* τυχεῖν εἰδῶλων». Παράδοξον δ' ἡμῖν φαίνεται τὸ παρὰ Θεμιστίῳ φερόμενον Παράφρ. Τόμ. Β', σελ. 295, 15 Τεῦβ. αὐθεν καὶ *εὐλόχων* τυχεῖν εἰδῶλων ἐπεύχεται».

Ὡς δὲ τὸ ἐπίθετον *εὐλόγχων* μετέπεσεν εἰς τὸ *εὐλόγων*

οὕτω καὶ τὸ ῥῆμα *εὐλογχεῖν* πλημμελῶς ἀναγνώσθην ἐγένετο *εὐλογεῖν*. Ἡσύχ. «*Εὐλογεῖν*: εὐμοιρεῖν». Τὴν ὀρθὴν γραφὴν ἀποκατέστησεν ὁ Κουστῆρος.

Ἵππρχε δ' ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλῶσση καὶ ὄνομα *μοιρόλογχος* καὶ ῥῆμα ἐξ αὐτοῦ παρηγμένον *μοιρολογχῶ*, ὡν ἀμφοτέρων ποιεῖται μνεῖαν ὁ Πολυδεύκης λέγων βιβλ. Η', 135 «καὶ τὸ μερίσασθαι εὐτελέστερον, κρεῖσσον δὲ τὸ *μοιρολογχεῖν*» καὶ 136 «καὶ οἱ μὲν διανεμόμενοι νεμηταὶ καὶ μερίται καὶ *μοιρόλογοι*, οἱ δὲ διανέμοντες *δαττηταί*—ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον δὲ οἱ *μοιρόλογοι* καὶ τὸ *μοιρολογχεῖν* ἐλέγετο ἐπὶ τῶν μετεχόντων *κακουργήματος*».

Παρ' Ἡσυχίου φέρεται «*Μοιρίλογοι*: οἱ τὰ κοινὰ διαιροῦντες» ἀντὶ τοῦ *μοιρόλογοι* καὶ «*Μοιρολαλεῖν*: τὸ μερίδα λαγχάνειν, τινὲς δὲ διαιρεῖσθαι» ἀντὶ τοῦ *μοιρολογχεῖν*, παρὰ δ' Ἀρποκρατίωνι «*Μοιροδικῆσαι*: ἀντὶ τοῦ μέρους μεταλαβεῖν. Ἀντιφῶν ἐν τῇ πρὸς Καλλίου ἐνδειξιν ἀπολογία» ἀντὶ τοῦ *μοιρολογχῆσαι*. Πρβ. Πολυδεύκ. Δ', 176 «*μοιρολογχῆσαι*, ὡς Ἀντιφῶν», ὅπερ ἐν τοῖς κώδιξιν εἶνε γεγραμμένον *μοιρολογῆσαι* ἢ *μοιρολαχῆσαι*. Παρὰ Σουῖδα κεῖται «*Μοιροδοκῆσαι*: ἀντὶ τοῦ μέρους μεταλαβεῖν. Ἀντιφῶν κτέ.» (Ἴδε Βαλκενάριον Ἡροδ. σελ. 812 Γαισφ. καὶ Δινδόρφιον Ἀρποκρατ. Τόμ. Α', σελ. 206).

Σημαίνει δ' ἐτύμως τὸ μὲν *μοιρόλογχος* τὸν μοῖραν λελογχότα ἥτοι εἰληχότα, τὸ δ' *εὐλογχος* τὸν εὐκλήρον ἢ εὐτυχῆ ἐκ τοῦ ἐπιρρήματος *εὐ* συγκείμενον καὶ τοῦ ὀνόματος *λόγχη* (τοῦ τέστι λῆξις ἢ κλῆρος), ὅπερ εἶνε παράγωγον τοῦ ῥήματος *λαγχάνω*—*λέλογχα*. Ἐτυμ. Μέγ. σελ. 569, 34 «*Λόγχας*: Λόγχας τὰς μερίδας Ἴωνες λέγουσιν. Ἴων ἐν Χίου κτίσει' ἐκ τῆς Τέω λόγχης λόγχας ποιεῖ πεντήκοντα» (Πρβ. Βάστιον *Append. ad Epist. Crit.* σελ. 54). Ἡσύχ. «*Λόγχαι*: ἀπολαύσεις» καὶ «*Λόγχη*: λῆξις, μερίς». Πρβ. καὶ Ἀδίλογχον:—ἥτοι ὅτι δύο τιμὰς ἐκλήρωσατο, οὐρανίαν τε καὶ χθονίαν· *λόγχας* γὰρ ἐκάλουν τοὺς κλήρους· ἢ ὅτι δύο λόγχας φέρει».

§ 2. διήρηκα—διείρηκα.

Ἄρτεμίδωρ. Ὀνειροκριτ. σελ. 95, 21 Ἐρχ. ἀπερὶ ὧν ἀκριβῶς καὶ ἀνεκδοτῶς ἐν τῷ περὶ σώματος λόγῳ ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ διείρηκα» καὶ σελ. 245, 7 ὅτι οὔτε οἱ θεοὶ οὔτε ἄλλοι ἀξιόπιστοι ψεύδονται, ἀλλ' οἷα ἂν λέγωσιν ἀληθῆ λέγουσιν, ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ διείρηκα».

Ὁ παρακειμένος διείρηκα, οὗ ὁ ἐνεστὼς εἶνε διαγορεύω, τὴν αὐτὴν ἔχων δύναμιν τῷ διαρρήδην εἶρηκα φαίνεται παντελῶς ἀλλότριος ὧν τῶν προκειμένων χωρίων· τούναντίον δὲ θαυμασίως αὐτοῖς εὐαρμостεῖ ὁ ἐκ τοῦ διαιρῶ ἐσχηματισμένος παρακειμένος διήρηκα σημαίων διείληφα. Οὐδεμία λοιπὸν δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἀμφιβολία ὅτι ὁ Ἄρτεμίδωρος ἔγραψεν «ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ διήρηκα» καὶ «ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ διήρηκα», ὡς ἐν σελ. 54, 3 «περὶ δὲ πυρρίχης καὶ ὀρχήσεως μετὰ στροφῆς ἐν τοῖς περὶ στεφάνων ἐροῦμεν, ἔνθα καὶ περὶ ἁσμάτων καλῶς ἔχει διαλαβεῖν· νυνὶ δὲ περὶ τῶν ἱππικῶν καὶ γυναικῶν ἐξῆς διελούμεν». Πρὸς καὶ σελ. 59, 19 «περὶ τροφῆς διαλαμβάνοντας ἀναγκαῖον ἐστὶ διελείν ὑπὲρ εὐσήμου διδασκαλίας καὶ μὴ συγχεῖν τὰ ξηρὰ τοῖς ὑγροῖς· ἔτι καὶ τῆς ξηρᾶς τὸ ποιὸν ἅμα καὶ τῆς ὑγρᾶς ἰδίᾳ ἕκαστον διαληψόμεθα».

Καὶ ἐν σελ. 212, 1 φέρουσι τάντίγραφον «ἐν τῷ περὶ ἀλλοιωσεως ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ ἐπιμελῶς διείρηται» ἀντὶ τοῦ διήρηται. Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν σελ. 245, 8 διττὴ εἶνε ἡ τῶν κωδίκων γραφή, «ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ διείρηκα» καὶ «ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ διήρηται» ἥτοι διήρηται. Τοῦ διήρηται παρέχουσιν ἡμῖν καὶ ἄλλοι παραδείγματα, οἷον Γαλην. Τόμ. Α', σελ. 572 ὅτι μὲν δὴ τῶν πολλαχῶς λεγομένων ἐστὶν ὑγρόν τε καὶ ξηρὸν σῶμα καὶ θερμὸν καὶ ψυχρόν, ἐν τῷ πρὸ τοῦδε λόγῳ διήρηται» καὶ Πλούταρχ. Καμίλλ. 19 «ταῦτα μὲν οὖν ἐν τῷ περὶ αἰτίων (Γρ. αἰτίων) Ῥωμαϊκῶν ἐπιμελέστερον διήρηται». Κορυαῖς Πλουτ. Παραλλ. Μέρ. Α', σελ. 449 «Διήρηται: Διακρινόμενός ἐστὶν ἰσθόρηται καὶ ἡρμήνευται. Δ. Γ. Διείρηται».

Καὶ παρ' Ἀριστέϊδῃ ἀνεγινώσκετο κοινῶς Τόμ. Α', σελ. 83

«ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τῶν ἱερῶν αὐτῶν καὶ τῶν τελουμένων θυσιῶν λόγῳ πεζῷ *διειρήκαμεν* ἃ χρὴ ποιεῖν νόμους γράψαντες», ἀλλ' ὁ Δινδόρφιος ἀποκατέστησεν ἐξ ἀντιγράφου τὸ ὑγιῶς ἔχον *διηρήκαμεν*.

Πᾶς δέ τις νοῶι ὅτι εὐκόλως τὸ ῥῆμα *διαίρω* παραλαμβάνομενον ἀντὶ τοῦ καθ' ἐν προχειρίζομενος ἀκριβῶς ἐπεξέρχομαι καὶ ἐξετάζω ἀποδαίνει ἰσοδύναμον τῷ διευκρινῶ καὶ σαφηνίζω ἢ διαπτύσσω καὶ ἐξηγοῦμαι. Παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ βλέπομεν συνημμένα τὸ *διαίρω* ἢ *διαίρομαι* καὶ τὸ *διορίζω*, οἷον Ἡθικ. σελ. 970, ε' «βουλομένοις διαρεῖν καὶ διορίζειν καθ' ἕκαστον» καὶ σελ. 1128, δ' «μᾶλλον δὲ διελοῦ καὶ διόρισον τίνι τοῦτο προστάττεις». Ἐν δὲ τοῖς εἰς Ὅμηρον Σχολίοις Τόμ. Γ', σελ. 68, 28 φέρεται ἀέπερωτᾶ ἐνύπνια *διελέσθαι καὶ σαφηνίσαι*. Πρὸς καὶ Διονύς. Ἀλικαρν. Ῥωμ. Ἀρχαιογ. σελ. 785 «τὸ μὲν τέρας ὑμῖν ὁ πατήρ *διελεῖται* καὶ οὐδὲν ψεύσεται» καὶ σελ. 786. Ἐφ' ὁμοίας τῷ *διαίρω* ἐννοίας εὐρίσκεται τὸ *διαλύω* κείμενον ἐν ταῖς Ἐπικτήτου Διατριβαῖς Γ', κα', 7 «καὶ μὴν ἐγὼ ὑμῖν *ἐξηγήσομαι* τὰ Χρυσίππεια, ὥς οὐδεὶς τὴν λέξιν *διαλύσω* καθαρῶτατα». Λέγεται δὲ καὶ *ἀναπτύσσω* καὶ *ἀναπλῶ* καὶ *ἐξαπλῶ* ἀντὶ τοῦ διασαφῶς ἢ ἐξηγοῦμαι. Ὁ Ὀλυμπιόδωρος ἐν τοῖς εἰς τὰ Μετεωρολογικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους ὑπομνήμασι σελ. 32 εἰπὼν πρῶτον «ἡμεῖς δὲ τοῦτο καὶ ἠθικῶς καὶ φυσικῶς *ἀναπτύξαμεν*» λέγει ἔπειτα «ὅθεν οὐ μόνον ἠθικῶς τὸν Τάρταρον *ἐξηγησάμεθα* ἀλλὰ καὶ φυσικῶς». Περὶ τοῦ *ἀναπλῶ* καὶ *ἐξαπλῶ* ἐπονησάμεθα λόγον ἐν τῷ Δελτιῳ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀλληλογραφίας 1877, σελ. 61 καὶ. Πρὸς καὶ Γαλην. Τόμ. Ζ', σελ. 825 «ἔστι μὲν οὖν ἡ *ἐξήγησις*, ὥς πού τις τῶν παλαιῶν εἶπεν, ἀσαφοῦς ἐρμηνείας *ἐξάπλωσις*».

Ὡς δὲ μετεπίπτει ὑπὸ κακῆς ἀναγνώσεως τὸ *διήρηκα* εἰς τὸ *διείρηκα*, οὕτω καὶ τούναντίον τὸ *διείρηκα* (*διείρηκε*, κτλ.) εἰς τὸ *διήρηκα* (*διήρηκε*, κτλ.). Ἴδε Κόβητον *Μνημοσ.* 1862, σελ. 180 καὶ 1875, σελ. 146 καὶ *Συμμ. Κριτ.* σελ. 494. Ἐτι δὲ Ἰ. Γ. Μυλλῆρον Ἰωσ. κατ' Ἀπίων. σελ. 317. Ἀκριβῶς περὶ τοῦ *διαγορεύω*—*διείρηκα* καὶ τοῦ *διαίρω*—*διήρηκα* μέλλομεν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ νὰ διαλάβωμεν.

Ἐν τέλει παρατηροῦμεν ὅτι ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ἑσυχίου ἀναγνώσκεται «*Ἡρήκασιν* : εἶπον, πεπορθήκασιν» ἀντὶ τοῦ «*Εἰρήκασιν* : εἶπον» καὶ «*Ἡρήκασιν* : πεπορθήκασιν». Πρβ. καὶ «*Ἡρηκότων* : πεπορθηκότων, εἰπόντων» καὶ «*Ἡρηκῶς* : νενικηκῶς, εἰπών».

§ 3. ἄλλαι ἐπ' ἄλλαις—ἄλλαις πολλαῖς.

Διβάν. Τόμ. Α', σελ. 226, 20 «*ἐλαφοὶ τε εἰθέως ἐφαίνοντο* (παρὰ τῆς γῆς οἶμαι καὶ τοῦτο) καὶ ἐβάλλοντο *ἄλλαις πολλαῖς* μελέτης εἵνεκα τῆς περὶ τὴν τοξικὴν».

Οὐδεὶς ποτε θὰ δυνηθῇ νὰ νοήσῃ τὴν προκειμένην ῥῆσιν, ἂν μὴ ἐπανορθώσῃ τὸ ἀτόπως γεγραμμένον *ἄλλαις πολλαῖς* τρέπων εἰς τὸ προσφύεστατα τῷ λόγῳ ἔχον *ἄλλαι Ἐπ' Ἀλλαις* καὶ ἐβάλλοντο *ἄλλαι ἐπ' ἄλλαις* μελέτης εἵνεκα τῆς περὶ τὴν τοξικὴν». Πρβ. Διον. Ἀλικ. Ῥωμ. Ἀρχ. σελ. 457 «*παίων τε καὶ παϊόμενος ἄλλας ἐπ' ἄλλαις πληγὰς*» καὶ Πλούταρχ. Ἀριστ. 18 «*ἄλλα τοῦ μάντεως ἐπ' ἄλλοις ἱερεῖα καταβάλλοντος*» καὶ Δημητρ. 17 «*ἄλλους δ' ἐπ' ἄλλοις ἐπεμπεν ὑπηρετάς καὶ φίλους*» καὶ Δίων. 45 «*ἄλλων ἐπ' ἄλλοις ἀντιαζόντων καὶ δεομένων ἐπείγεσθαι*» [καὶ Ἀρτοξ. 6 «*ἄλλας ἐπ' ἄλλαις ποιούμενος προφάσεις τῆς στρατείας*» καὶ Στράβ. σελ. 246 «*συνφοδομημένων βασιλείων ἄλλων ἐπ' ἄλλοις*» καὶ σελ. 738 «*ἐπὶ πεττῶν ἰδρυμένοις κυβοειδῶν ἄλλοις ἐπ' ἄλλοις*» καὶ σελ. 834 «*εἴτ' ἄλλοι ἐπ' ἄλλοις συνέστησαν πόλεμοι*» καὶ Γαλην. Τόμ. Ι', σελ. 53 «*γεγραφῶς εἰσαγωγὰς ἄλλας ἐπ' ἄλλαις*» καὶ Λογγίν. π. Ὅψ. ΚΒ', 4 «*ἄλλ' ἐπ' ἄλλοις διὰ μέσου καὶ ἔξωθεν ποθεν ἐπεισκυκλῶν*». Φέρεται δὲ καὶ παρ' Ἀπολλωνίῳ τῷ σοφιστῇ Δεξ. Ὅμηρ. σελ. 134, 20 *ἄλλας ἐπ' ἄλλαις* καὶ σελ. 134, 22 *ἄλλα ἐπ' ἄλλοις*. Κακῶς ἐν σελ. 135, 26 εἶνε κατ' αἰτιατικὴν πτῶσιν γεγραμμένον «*Προκρόσσας : ἄλλας ἐπ' ἄλλας*», ὁρθῶς δὲ παρ' Εὐσταθίῳ σελ. 965, 39 κατὰ δοτικὴν «*προκρόσσας ἄλλας ἐπ' ἄλλαις*».

Παραβάλλον τις τὴν παραδεδομένην γραφὴν *ἄλλαις πολλαῖς* πρὸς ἣν ἡμεῖς ἀποκατεστήσαμεν *ἄλλαι Ἐπ' Ἀλλαις* εὐ-

ρίσκει ὅτι πρῶτον μὲν τὸ Ε τῆς προθέσεως μεταπεσὼν εἰς τὸ Σ προσεκολλήθη τῇ προηγουμένη λέξει, ἔπειτα δὲ τὸ περιλειφθὲν σύμφωνον τῆς προθέσεως μετὰ τῆς ἐπομένης λέξεως συναφθὲν ἀπετέλεσε τὸ *παλλαις*, ὅπερ παράδοξον, ὡς εἰκός, φανερὸν ἐστὶν εἰς τὸ *πολλαῖς*. Τὸ Ε μετετυπώθη εἰς τὸ Σ καὶ ἠνώθη μετὰ τῆς προτεταγμένης λέξεως καὶ ἐν τοῖς Ῥήτορσι τοῦ Οὐαλλζίου Τόμ. Α', σελ. 594, 5 αὐτὸς *τούτοις ὥσιν οἱ νόμοι μὴ κατ' ἀξίαν ὑποσχεῖν τὰς δίκας*. Γραπτέον αὐτὸς *τοῦτον ἔωσιν οἱ νόμοι κτέ.*».

Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ μετεβλήθη ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων τὸ στοιχεῖον Ε εἰς τὸ ἑμπερὲς τὸ σχῆμα ἔχον C, οἷον

πρὸ ἔω—πρόσω. Θουκυδ. Δ', 103 «καὶ ἀποστάντες τῶν Ἀθηναίων ἐκείνη τῇ νυκτὶ κατέστησαν τὸν στρατὸν *πρόσω* ἐπὶ τὴν γέφυραν τοῦ ποταμοῦ». Ἐν τῷ μετωπίῳ ἐνὸς τῶν κωδίκων φέρεται «γρ. καὶ *πρὸ ἔω*», αὕτη δ' ἀναντιλέκτως εἶνε ἡ ἀληθὴς γραφή (Πρόβ. καὶ Βαλκενάριον Ἡροδ. σελ. 100† Γαισφ.).

διὰ τοῦ Ε—διὰ τοῦ Σ. Σχολ. Ἰλ. σελ. 592, 16 Βεκκ. α' Ἀρίσταρχος ἀποδάσσεσθαι *διὰ τοῦ Ε*» καὶ «μέλλοντός ἐστι διὸ *διὰ τοῦ Σ*». Προφανὲς ὑπάρχει ὅτι ἦτο κατ' ἀρχὰς γεγραμμένον *αὐτὸ διὰ τοῦ Ε*». Καὶ ἐν τοῖς εἰς Ὀδύσειαν Σχολίοις σελ. 567, 3 ἀναγινώσκεται α' Ἀγάσασθαι—*διὰ τοῦ Σ ἀγάσασθαι*» ἀντὶ τοῦ «*διὰ τοῦ Ε ἀγάσασθαι*». Τὸ Ὀμηρικὸν χωρίον (Ὀδ. Ν, 173) ἔχει οὕτω·

πατρὸς ἐμοῦ, δς ἔφασκε Ποσειδάων' ἀ γ ἀ σ Α σ θ α ι.

ἀλλ' ἡ ὀρθὴ αὐτοῦ ἐκφορὰ εἶνε :

δς ἔφασκε Ποσειδάων' ἀ γ ἀ σ Ε σ θ α ι.

(Πρόβ. καὶ Κόβητον *Μνημ.* 1873, σελ. 18 καὶ 1875, σελ. 269). Καὶ ἐν τῷ περὶ Ἀντωνυμίας τοῦ Ἀπολλωνίου σελ. 126, γ' ἐκεῖτο ἄλλοτε αὐτε Ἀττικοὶ τὸ Σ καὶ τὸ Α συναιροῦσιν, ὅτε μὴ καθαρεύουσι τὸ Ε, ὡς ἐπὶ τοῦ ἰέασιν ἰᾶσιν», ὅπερ ἐπὶ πηλώσεν ὁ Κοῖνιος (*Γρηγ. Κορ.* σελ. 164 Σχ.) μεταγράψας αὐτε Ἀττικοὶ τὸ Ε καὶ τὸ Α συναιροῦσιν».

είσαι—*ἴσαι*. Ἰώσηπ. κατ' Ἀπίων. Β', 15 «τὴν τε κατασκευὴν—ἔπεισε παραδέξασθαι καὶ βεβαιωτάτην ἴσαι φυλαχθῆναι παρεσκεύασεν». Εὐστόχως ὁ Βεκκῆρος μετέγραψε «καὶ βεβαιωτάτην *είσαι* φυλαχθῆναι παρεσκεύασεν».

κατεσειετο—*κατέσειστο*. Φίλων Τόμ. Γ', σελ. 72 «πολλὰς δὲ ἐδεματοῦτο καὶ διεπτόητο, καὶ φρίκη μὲν τὰ μέλη καὶ μέρη τοῦ σώματος *κατέσειστο*, φόβῳ δὲ ὑπότρομον εἶχε τὴν ψυχὴν». Μεταγραπτέον *κατεσειετο*.

ἀτεχνῶς—*ισχνῶς*. Ἰδε Δελτ. Ἑλλην. Ἀλληλογρ. 1878, σελ. 229.

θύειν—*οὔσιν*. Εὐριπίδ. παρὰ Πλουτ. Ἡθικ. σελ. 20, δ' :

τί δῆτα οὔσιν δεῖ σε καθανούμενον;

Ὁρθῶς ὁ Κόβητος (*Orat.* σελ. 80 καὶ *Nov. Lect.* σελ. 227) ἀνέγνω :

τί δῆτα θύειν δεῖ σε καθανούμενον;

Ε=Ζ καὶ Θ=Ο. Συχνὴ ἐν τοῖς ἀντιγράφοις εἶνε ἡ σύγχυσις τῶν στοιχείων Θ καὶ Ο, οἷον *θύραι*—*οὔραι*, κτλ.

Παρὰ Δουκιανῷ πρὸς τὸν Ἀπαίδ. 15 ἔχουσιν οἱ κώδικες αἰὶον *κάκεινο* τὸ *Δωρικόν*, *ἤκεν* ἡ Διονυσίου γυνὴ». Ἐπιτυχῶς ὁ Κ. Φ. Ἑρμαννὸς (*Σημειῶσ. εἰς Δουκ. πῶς δεῖ ἰστ. συγγρ.* σελ. 54) μετέγραψεν αἰὶον *κάκεινο* τὸ *Δωρὶς τέθνηκεν* ἡ Διονυσίου γυνή». Τὸ ΔΩΡΙCTEΘNHKEN κακῶς ἀναγνωσθὲν ἐγένετο ΔΩΡΙ:ΚΟNHKEN ἥτοι ΔΩΡΙΚΟΝ ΗΚΕΝ (Ἰδε Κόβητον *Var. Lect.* σελ. 125).

Πολλῶν δὲ πλείονα παραδείγματα ἔχομεν νὰ καταλέξωμεν τῆς τοῦ Ζ εἰς τὸ Ε μεταπτώσεως, οἷον

σχελίδας—*ἐχελίδας*. Βεκκ. Ἀν. σελ. 65, 3 «Τεμάχη: μόνον ἐπὶ ἰχθύων, τόμους δὲ ἐπὶ κρεῶν καὶ *ἐχελίδας*». Τὴν ἀληθῆ γραφὴν βλέπει τις ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Φωτίου σελ. 562, 1 «*Σχελίδες*: τὰ πλευριαῖα κρέα» καὶ ἐν τῷ τοῦ Ἡσυχίου «*Σχελίδες*: κρέα ἐπιμήκη τετμημένα, οἱ δὲ πλευρίδες». Πρβ. καὶ Πολυδεύκ. Γ', 33 «*σχελίδες* λαγῶν, τεμάχια κρεῶν» καὶ

Σχολ. Ἀριστοφ. Ἰππ. 362 «*Σχελλάς* : βοὸς πλευρά ἢ ἀπλῶς τὰ πλευρικά τῶν βοῶν, ὡς *Αἰσχύλος*», κτλ.

σχινοκέφαλον—*ἐχινοκέφαλον*. Πολυδεύκ. Β', 43 «*ἐχινοκέφαλον* δὲ Κρατῖνος τὸν Περικλέα εἶπεν». Οὐχὶ *ἐχινοκέφαλον* ἀλλὰ *σχινοκέφαλον* εἶπε τὸν Περικλέα ὁ Κρατῖνος, οὐ τὴν ῥῆσιν παρατίθεται ὁ Πλούταρχος ἐν Περικλεῖ κεφ. 13. Πρβ. καὶ κεφ. 3 καὶ δ' Ἀττικὸὶ ποιηταὶ *σχινοκέφαλον* αὐτὸν ἐκάλουν τὴν γὰρ σκύλλαν ἔστιν ὅτε καὶ σχῖνον ὀνομάζουσι». Εὐρίσκειται δὲ καὶ ὁλόεχινος γεγραμμένον ἀντὶ τοῦ ὁλόσχοιρος καὶ ἐχίνου ἀντὶ τοῦ σχίνου καὶ ἀντὶ τοῦ σχοίνου (Ἴδε Δινδόρριον Ἀρποκρατ. Τόμ. Α', σελ. 221 καὶ Κόβητον Nov. Lect. σελ. 178).

σπαιρόρτων—*ἐπαιρόρτων*. Διόδ. Σικελ. Γ', κβ', 3 «ἐδὶο καὶ παρὰ τὸν Ὀκεανὸν ἐνίοτε σωρούς ἰχθύων *ἐπαιρόρτων* ὄραν ἔστι γινόμενους».

σφαλλόμενος—*ἐφαλλόμενος*. Ἰοῦγκ. παρὰ Στοβ. Ἀνθολ. ΡΙΣ', 49 «βλέπων τε οὐκ ἀκριβὲς καὶ βοῶντων οὐκ ἀκροώμενος καὶ πειρώμενος ἑαυτὸν διακομίζειν καταπίπτων *ἐφαλλόμενος*». Τὴν ἀληθῆ γραφὴν *σφαλλόμενος* ἀποκατέστησεν ὁ Βαλκενάριος Ἡροδ. σελ. 939 Γαισφ.

σπωδᾶς—*ἐπωδᾶς*. Κρίτων παρὰ Στοβ. Ἀνθολ. Γ', 75 «*ἐπωδᾶς* καὶ παιδείας ποτὶ λόγον ἐς τὸ αὐτὸ συνδραμοίσας». Ὁ Βαλκενάριος (Ἡροδ. σελ. 940 Γαισφ.) μετέγραψε *σπονδᾶς* καὶ *παιδιάς* (*seria et iocos*), κάλλιον δ' ὁ Ἰρσχίγιος «*σπωδᾶς* καὶ *παιδιάς*—*συνδραμοίσας*» (Ἴδε Κόβητον Nov. Lect. σελ. 178).

Συνηρῖται—*Εὐνηρῖται*. Κλήμ. σελ. 34 «σέβουσι δὲ αὐτῶν (Αἰγυπτίων) *Εὐνηρῖται* φάγρον τὸν ἰχθύν». Ὡς δ' ἐνταῦθα μετετυπώθη ὑπὸ τῶν γραφέων τὸ *Συνηρῖται* εἰς τὸ *Εὐνηρῖται*, οὕτως ἐν σελ. 42 τὸ *Σκύλλης* εἰς τὸ *Ἐκώλης*.

Σμίλις—*Ἐμιλις*. Πausan. Ε', ιζ', 1 «αὐτὰς δὲ ἐφεξῆς τούτων καθήμενας ἐπὶ θρόνων Ὀρας ἐποίησεν Αἰγινήτης *Ἐμιλις* ἢ *Ἐμιλος*. Ἴδε Βαλκενάριον Διατρ. σελ. 215. Πρβ. καὶ Ὁδ. Σινειδῆρον Καλλιμ. Τόμ. Β', σελ. 368.

Σῦρε—*εὖρε*. Ἠγήσιππ. παρ' Ἀθην. σελ. 290, 6' :

οὐκ ἀλλὰ τὸ πέρας τῆς μαγειρικῆς εὐρε-
εὐρηκέναι πάντων νόμιζε μόνον ἐμέ.

Πρβ. σελ. 290, δ' :

ὅπερ ἐπὶ τῶν ἔμπροσθεν Σειρήνων, Σύρε,
ἐγένετο, καὶ νῦν ταῦτο τοῦτ' ὅψει πάλιν.

Τὸ εὖρε μετεβλήθη εἰς τὸ Σύρε ὑπὸ τοῦ Πετίτου ('*Ιδε Μεινέ-
χιον Ἀποσπ. Κωμ. Τόμ. Δ', σελ. 480*). Σημειωτέον δ' ὅτι, καθά
ὁ Βάδαμος ἰσχυρίζεται (*Πλάτ. Εὐθυδ. καὶ Λάχ. σελ. VI*), τὸ
ἐν ταῖς Ἰκέτισι τοῦ Αἰσχύλου στίχ. 874 *εὐρείαις εἰν αὖραις*
οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ τὸ *Συρίασιρ αὖραις* κακῶς ἀνεγνωσμένον.

σύστομα—εὐστομα. Λουκιαν. Λεξιφ. 7 *αεὐρυχανδῇ τε (πο-
τήρια) καὶ ἄλλα εὐστομα*». Οὐχὶ εὐστομα ἀλλὰ σύστομα ἔγρα-
ψεν ὁ Λουκιανός, ὡς παρετήρησεν ὁ Κόβητος *Var. Lect. σελ.*
148. Πρβ. καὶ Σχαιφῆρον *Γρηγ. Κορ. σελ. 295*.

'*Ορσιλοχίαν*—'*Ορειλοχίαν*. Πρβ. καὶ *ὀρσιγύναικα*—*ὀρει-
γύναικα* ('*Ιδε Βάστιον Ἐπιστ. Κριτ. σελ. 169 καὶ Διατρ.*
Παλαιογρ. σελ. 713). Εὐρίσκεται δὲ καὶ *ὀροδοάκναι* γεγραμ-
μένον ἀντὶ τοῦ *ὀρσοδάκναι* ('*Ιδε Σνειδῆρον Ἀριστοτ. π. Ζφ.*
Ἱστορ. Τόμ. Γ', σελ. 354).

πολυσαρίστου—πολὺ ἐκαρίστου. Ἀπολλών. Σοφ. Λεξ. Ὅμ.
σελ. 374 Βιλλ. ἐπὶ δὲ τοῦ πολυσκάρθμοιο Μυρίνης τῆς πολὺ
ἐκαρίστου ἢ πολυκινήτου» (Πρβ. Βάστιον *Διατρ. Παλαιογρ.*
σελ. 713).

σφῶν—*ἐφ' ὧν*. Δυσ. Κακολ. 11 *«καίτοι γε ἐφ' ὧν γε αὐτῶν
κατηγόρουν»*. Ὁ Δοδραῖος (*Adversar. Τόμ. Α', σελ. 208*) ἐξα-
λείψας τὸ πρῶτον ΓΕ ἀνέγνω *«καίτοι σφῶν γε αὐτῶν κατηγό-
ρουν»*. Πρβ. καὶ Κόβητον *Var. Lect. σελ. 60*.

σφαιτέροισι—*ἐφ' ἐτέροισι*. Ῥήτ. Οὐαλλζ. Τόμ. Η', σελ. 777
«ἐφ' ἐτέροισι τέκεσσι, τοῖς ἑαυτοῦ τέκνοις». Πρβ. Ἐπικ. Ἀ-
ποσπ. Τόμ. Α', σελ. 148 Κιγκηλ.

σύ—εὐ. Παρὰ Πλάτωνι Ἀπολογ. σελ. 25, δ' *ἔχουσιν οἱ κώ-
δικες καὶ τὴν ὀρθὴν γραφὴν «σὺ μὲν ἔγνωκας» καὶ τὴν ἡμαρτη-
μένην «εὐ μὲν ἔγνωκας»*. Πρβ. καὶ Σοφοκλ. Οἶδ. Κολ. 131 *«σὺ
γὰρ αἶεις» καὶ «εὐ γὰρ αἶεις», κτλ.*

ῥισμεν—ῥισμεν. Ἀρποκρατ. «*Ῥισμεν*: ἀντὶ τοῦ ῥδισμεν. Ἀντιφῶν πρὸς τὴν Καλλίου ἐνδειξιν ἀπολογία· ἡμεῖς μὲν οὖν οὔτε ναυτικὸν ῥισμεν ὁπόσου δέοι». Ἐν ἐνὶ μόνῳ κώδικι σώζεται τὸ ὑγιῶς ἔχον ῥισμεν, τουτέστιν ῥισμεν. Δινδόρφιος Ἀρποκρατ. Τόμ. Α', σελ. 148 «*Harpocratationem ῥισμεν scripsisse etiam literarum series docet*». Ἀξια ἀναγνώσεως μάλιστα εἶνε τὰ ὑπὸ τοῦ Κοβήτου διεληγμένα ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1860, σελ. 403 κέξ.

μῶσο—μῶσο. Ἐπίχαρμ. παρὰ Ξενοφ. Ἀπομν. Β', α', 20:

ὦ πονηρέ, μὴ τὰ μαλακὰ μῶσο, μὴ τὰ σκληρὰ ἔχης.

Ἡ ὀρθὴ ἐκφορὰ εἶνε μῶσο. Ἴδε Ἀρήσιον π. Διαλ. Δωρ. σελ. 349 καὶ Δινδόρφιον Ξενοφ. Ἀπομν. σελ. 62.

Λημνλαῖς πλέομεν—Λημνία ἐπλέομεν. Ἐτυμ. Μέγ. σελ. 550, 14 «*Νικοχάρης Λημνία ἐπλέομεν, ὃ κόρη, ἐπὶ κῶς*». Ἐπιτυχῶς ὁ Πόρσων (*Adversar.* σελ. 39) μετέγραψε «*Νικοχάρης ΛημνίαΙΣ ἐπλέομεν, ὃ κόρη, ἐπὶ κῶς*».

σαντοῦ—ἐαυτοῦ, σαντῆς—ἐαυτῆς, κτλ. Ἀκριβῶς περὶ τοῦ του θὰ διαλάβωμεν ἐν ἄλλῳ τόπῳ, ὡς καὶ περὶ τοῦ *δυεῖν—δυεῖν*.

σπηλυργοειδεῖς — ἐπεὶ λογγοειδεῖς. Σχολ. Ὀδυσσ. σελ. 286, 1 «*ἐπεὶ λογγοειδεῖς τινες οὔσαι*». Ὁ Στρούβιος ἐγραψεν «*ἐπεὶ σπηλυργοειδεῖς τινες οὔσαι*». Ἀλλ' ὥφειλε νὰ παραλίπῃ τὸν ἘΠΕΙ σύνδεσμον, διότι τὸ ΣΠΗλυργοειδεῖς κακῶς ἀναγνωσθὲν καὶ διασπασθὲν ἐγέννησε τὸ ἘΠΕΙ λογγοειδεῖς (Πρόβ. καὶ Κόβητον Μνημοσ. 1875, σελ. 115).

φασί—ἀεὶ. Πλούταρχ. Ἠθικ. σελ. 364, δ' «*ἥλιον δὲ καὶ σελήνην οὐχ ἄρμασιν ἀλλὰ πλοίοις ὀχήμασι χρωμένους περιπλεῖν ἀεὶ αἰνιττόμενοι τὴν ἀφ' ὑγροῦ τροφὴν αὐτῶν*». Ἀριστ' ἐπινώρωσε τὸ προκείμενον χωρίον ὁ Βάδαμος τρέψας τὸ ἀεὶ εἰς τὸ φασί(ν) (Ἴδε Κόβητον Μνημοσ. 1878, σελ. 11).

αἰσίλους—αἰετούς ἢ ἀετούς. Διονύς. Ἀλικαρν. Ρώμ. Ἀρχ. σελ. 228 «*ᾠρνίθας μὲν πρῶτον ἀετούς λαμβάνει*». Ὁ Διονύσιος ἐγραψεν ᾠρνίθας μὲν πρῶτον αἰσίλους λαμβάνει, ὅπερ ἀνόητος

οἱ βιβλιογράφοι ἐξέλαβον ἀντὶ τοῦ *αἰετούς* ($E=C$ καὶ $I=T$) ἡ *αἰτούς*. Πρβ. Πλούτ. Ῥωμ. 9 «συνθεμένων δὲ τὴν ἔριν *ὀργισιν αἰσίοις* βραβεῦσαι» καὶ Φαβ. Μαξ. 19 «εἴτα χρησάμενος *ὀργισιν* οὐκ *αἰσίοις* ἀπετράπη» (Ἴδε Μεινέκιον *Καλλιμ.* σελ. 172 καὶ Κόδητον *Μνημοσ.* 1861, σελ. 390 καὶ 1878, σελ. 128). Φέρεται δὲ καὶ παρὰ τῷ Ξενοφῶντι Κύρ. Παιδ. Β', δ', 19 «ἀετὸς δ' ἐπιπτόμενος *αἰσίους*» καὶ Γ', γ', 22 «τότε δ' ἡ *ὠλωτοῖς* χρησάμενος *αἰσίοις* ἐνέβαλεν εἰς τὴν πολεμίαν» καὶ Ἀναβ. Σ', ε', 21 «ἄνδρες, τά τε ἱερά ἡμῖν καλὰ οἳ τε *ὠλωτοὶ αἰσίοι* τά τε σφάγια κάλλιστα».

σκεῦος—*ἐκτός*. Ἀρποκρατ. σελ. 110, 5 «ὅπερ ἐστὶν *ἐκτός* ξύλινον». Τὴν ὀρθὴν γραφὴν ἀποκατέστησεν ὁ Τούπιος. Πρβ. καὶ σελ. 125, 18, ἐνθα ἀντὶ τοῦ «ὁ *σακεσφόρος* ἐπικαλούμενος» ἔχουσιν οἱ κώδικες «ὁ καὶ *ἐφορος* ἐπικαλούμενος».

ῥσον—*θεόν*. Τιμοκλ. παρ' Ἀθην. σελ. 570, ζ' :

θεὸν τὸ μεταξὺ μετὰ κορίσκης ἢ μετὰ
χαμαιτύπης τὴν νύκτα κοιμᾶσθαι βαβαί.

Ὁ Βυττεμβάχιος (*Πλουτ. Ἡθικ.* Τόμ. Σ', σελ. 94) κελεύει ν' ἀναγνωσθῇ *θεῖον* μεταξύ ἐπιφέρων «*Divinum intervallum, i. e. infinitum quantum distat, cum puellula, an cum scorto, cubare noctu*». Ἀλλὰ τὸ ἀληθές εὔρεν ὁ Ἰακώβιος μεταγράψας *ῥσον* τὸ μεταξύ, τουτέστιν *ῥση* ἢ *διαφορά* (ἦτοι *ἀμύπολον διαφέρει*). Φέρεται δὲ καὶ ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Κρατίνου παρ' Ἡφαιστίῳ ΙΕ', 10 :

χαίρετε πάντες θεοὶ πολύδωτον ποντίαν Σέριφον.

ἐνθ' οὗ ὁ Δοδραῖος ἀνέγνω «χαίρετε πάντες *ῥσοι*», καὶ ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Πορφυρίου παρὰ Στοβ. Ἑκλ. Τόμ. Α', σελ. 195, 30 Μειν. «καὶ *θεά* τούτοις παραπλήσια», ὅπερ ὁ Ἡρότιος μετετύπωσεν εἰς τὸ «καὶ *ῥσα* τούτοις παραπλήσια» (Ἴδε Γαισφόρδον Ἡφαιστ. Τόμ. Α', σελ. 94 ἐκδ. 6'), καὶ παρὰ Λιβανίῳ Τόμ. Δ', σελ. 905, 2 «ἀλλ' ῥσον ἀπέσχετο πλείονα ἢ *θεοῖς* προσῆλθεν», οὗ ἡ ὀρθὴ γραφὴ εὑρεθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κοδῆτου (*Collect. Crit.*

σελ 304) εἶνε ἀλλ' ὅσων ἀπέσχετο πλείονά ἢ ὅσους προσήλθεν».

όσλαr—*θειαρ*. Δείναρχ. κατ' Ἀριστογείτ. 20 ἀκαὶ μὴ προέσθαι καὶ μὴ προδοῦναι τὴν *θειαρ* καὶ τὴν εὐορκον ψῆφον». Ἀστοχος εἶνε ἡ ὑπὸ τοῦ Ῥεισκίου γενομένη μεταβολὴ τοῦ *θειαρ* εἰς τὸ εὐθεῖαρ. Ὁ Δείναρχος ἔγραψε ἀκαὶ μὴ προέσθαι [καὶ μὴ προδοῦναι] τὴν *όσλαr* καὶ [τὴν] εὐορκον ψῆφον», ὡς ὁ Δημοσθένης σελ. 441, 311 «τὴν *όσλαr* καὶ δικαίαν ψῆφον ὑπὲρ τῆς πατρίδος θέσθαι» καὶ σελ. 587, 227 «τὴν *όσλαr* καὶ δικαίαν θέμενοι ψῆφον τιμωρήσασθε τοῦτον» καὶ σελ. 1164, 82 «ἴν' ἐκ τούτων ἀπάντων σκεψάμενοι—*όσλαr* καὶ δικαίαν ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῶν τιθῆσθε τὴν ψῆφον». Εὐρίσκετα δὲ καὶ παρὰ τῷ Δεινάρῳ ἐν τῷ κατὰ Δημοσθένους λόγῳ § 111 «τὴν δικαίαν καὶ [τὴν] *όσλαr* φέρετε ψῆφον» ἢ κατὰ τὴν κοινὴν γραφὴν «τὴν *όσλαr* καὶ δικαίαν φέρετε ψῆφον» (Ἴδε Δοδραῖον *Adversar.* Τόμ. Δ', σελ. 315 καὶ Μαιτζνῆρον *Δεινάρχ.* σελ. 67. Πρβ. καὶ Vollgraff *Stud. Palaeogr.* σελ. 49). Παρ' Αἰσχίνῃ περὶ Παραπρεσβ. 117 ἀντὶ τοῦ «τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν τῆς στρατείας ταύτης *όσλαr* καὶ δικαίαν ἀπεφηνάμην εἶναι» εἰς τῶν κωδίκων ἔχει *θειαρ*. Παρὰ Θουκυδίδῃ Γ', 82 κεῖται «καὶ τὰς ἐς σφᾶς αὐτοῖς πίστει οὐ τῷ θεῖῳ νόμῳ ἐκρατύνοντο», ἀνθ' οὗ παρὰ Διονυσίῳ τῷ Ἀλικαρνασσεῖ εἶνε γεγραμμένον «οὐ τῷ θεῖῳ καὶ νομίμῳ», τουτέστιν «οὐ τῷ *όσίῳ* καὶ νομίμῳ», ὡς παρετήρησεν ὁ Βαλκενάριος καὶ ὁ Δοδραῖος. Περὶ τῆς ἐν τοῖς ἀντιγράφοις συγχύσεως τοῦ ΟCΙOC — ΘΕΙOC, *όσλα* — *θεία*, *όσιότης*—*θειότης*, κτλ. ἐποίησατο πολλάκις λόγον ὁ ἐπιφανέστατος τῶν κριτικῶν Κόδητος. Ἴδε *Var. Lect.* σελ. 7 καὶ 118 καὶ 357 καὶ σελ. 447 καὶ *Μνημοσ.* 1857, σελ. 112 καὶ 1859, σελ. 418 καὶ 1878, σελ. 32 καὶ 128. Πρβ. καὶ Μεινέκιον *Ἀθην.* Τόμ. Δ', σελ. 137 καὶ Βέργχιον *Griech. Literaturgesch.* Τόμ. Δ', σελ. 312.

ΘC οὔσα (=θεὸς οὔσα)—ΘΕουσα. Ἴδε Κόδητον *Nov. Lect.* σελ. 579. Πρβ. καὶ *Μνημοσ.* 1860, σελ. 108.

Ἀσίας—Λείας. Ξενοφ. Ἑλλην. Δ', γ', 21 ἀκαὶ Ἀγησίλαος

μὲν εἰς Δελφοὺς ἀφικόμενος δεκάτην τῶν ἐκ τῆς *Λείας* τῷ θεῷ ἀπέθυσεν οὐκ ἐλάττω ἑκατὸν ταλάντων». Ἡ ὀρθὴ γραφὴ ἐσώθη ἐν τῷ Ἀγχιλαφῷ τοῦ Πλουτάρχου κεφ. 19 «καὶ τὴν δεκάτην ἀπέθυσεν τῶν ἐκ τῆς Ἀσίας λαφύρων ἑκατὸν ταλάντων γενομένην». $A = \Delta$ καὶ $C = E$.

πασῶν—*πλέον*. Διόδ. Σικελ. ΙΒ', 6', 3 ἀεκύριευσεν δὲ κατὰ μὲν τὴν Κύπρον τῶν πόλεων σχεδόν τι τὸ *πλέον*». Τὸ ἄρθρον *TO* δὲν φέρεται ἐν τῷ ἀρίστῳ τῶν κωδίκων, τὸ δὲ *πλέον* εἶνε ἡμαρτημένη ἀνάγνωσις τοῦ *πασῶν*, ὡς παρετήρησεν ὁ Κόβητος *Nov. Lect.* σελ. 460.

ἀστῶν—*δὲ τῶν* ($A = \Delta$). Τηλεκλείδ. παρὰ Φωτ. Λεξ. σελ. 504, 26 :

ἀλλ' ὡς πάντων δὲ τῶν λῶστοις σείσαι καὶ προσκαλέσαντες παύσασθαι δικῶν ἀλληλοφάγων.

Κάλλιστα τὴν ῥῆσιν ταύτην ἐπηνώρθωσεν ὁ Πόρσων (*Tracts and Miscell. Crit.* σελ. 287) μεταγράφας.

ἀλλ', ὡς πάντων ἀστῶν λῶστοι σείσαι καὶ προσκαλέσασθαι, παύσασθαι δικῶν ἀλληλοφάγων.

(Πρβ. καὶ Κόβητον *Μνημοσ.* 1860, σελ. 390).

Βλόσωρος—*Βαθέωρος*. Σχολ. Πλάτ. Πολιτ. σελ. 498, α' α' Ἡράκλειτος *Βαθέωρος* Ἐφέσιος». Τὸ *Βαθέωρος* οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ πλημμελὴς ἀνάγνωσις τοῦ *Βλόσωρος* ($A = \Delta$, $O = \Theta$ καὶ $C = E$). Ἴδε Κόβητον *Μνημοσ.* 1873, σελ. 431).

σκιή—*αἰκίη*. Σουίδ. «Πένταθλος : Δημόκριτος ὁ Ἀβδηρίτης—Τούτου ἐστὶ καὶ τὸ λόγος Ἑρμοῦ *αἰκίη*». Τὴν ἀληθεῖ γραφὴν βλέπει τις παρὰ Διογένει τῷ Λαερτίῳ Θ', 37 «Καὶ ἦν ὡς ἀληθῶς ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ πένταθλος—Τούτου ἐστὶ καὶ τὸ *λόγος ἔργου σκιή*» καὶ παρὰ Πλουτάρχῳ (ἢ Ψευδοπλουτάρχῳ) Ἡθικ. σελ. 9, ζ' «*λόγος* γὰρ *ἔργου σκιή* κατὰ Δημόκριτον». Πρβ. καὶ Φίλων Τόμ. Γ', σελ. 206 «*λόγος* γὰρ *ἔργου*, φασί, *σκιὰ*, *σκιᾶς* δὲ βλαπτούσης πῶς οὐ τὸ ἔργον βλαβερώτερον;» καὶ Θεμίστ. σελ. 471, 5 «καὶ ἐστὶ μὲν δὴ ἀτεχνῶς *λόγος ἔργου σκιή*» καὶ σελ. 246, 1 ἀλέγεται μὲν οὖν παρὰ πολλῶν ὡς *λόγος* ἐστὶν *ἔργου*

σκιά» καὶ Ψευδοφάλαρ. Ἐπιστ. 92 «ὅτι λόγος ἔργου σκιά παρὰ τοῖς σωφρονεστέροις πεπίστευται» (ἴδε Βεντλῆϊον *Διατρ. περὶ τῶν Ἐπιστ.* τοῦ Φαλάρ. κτλ. σελ. 227 Καλβ. καὶ Δευνήπιον Φαλάρ. Ἐπιστ. σελ. 260 καὶ Μουλλάχιον *Δημοκρ.* σελ. 285). Τὸ σκιή κακῶς ἀναγνωσθὲν καὶ μεταπεσὼν εἰς τὸ ἐκλή ἐγένετο ἔπειτα αἰκλή κατὰ τροπὴν τοῦ Ε εἰς τὸ ΑΙ. Πρβ. Λόγ. Ἐμμ. Τόμ. Ε', σελ. 100.

Παρὰ Πολυβίῳ Δ', ια', 6 φέρεται «τῷ δὲ πεζῷ στρατεύματι περὶ τὰς Σύγεις καλουμένας», παρὰ δὲ Διοδώρῳ τῷ Σικελιώτῃ ΚΓ', α', 3 αἰοὶ δὲ Καρχηδόνιοι τῇ πεζῇ στρατιᾷ παρενέβαλον εἰς τὰς καλουμένας *Εὐνεῖς*».

Ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ἑσυχίου ἀναγινώσκεται «Ἀεπάσιον: ἀσμένως, χαίροντα» ἀντὶ τοῦ ἀσπάσιον καὶ «Ἀναθέης (Ἀναθέην): βασιλίσσης» ἀντὶ τοῦ ἀνάσσης (C=Θ) καὶ «Διαρτεθῆναι: τελειωθῆναι» ἀντὶ τοῦ διαρυσθῆναι καὶ «Ἐρεκήψαντα: ἐνορμήσαντα» ἀντὶ τοῦ ἐνσκήψαντα. Εὐρίσκεται δ' ἐν αὐτῷ γεγραμμένον καὶ «Ἐπιζα: ὄρνεα. Κύπριοι» καὶ «Σπιζα: ὀρνέθριον στρουθῷ ἐμφερές» καὶ «Σπιζία: τὰ ὄρνεα πάντα». Ὅθεν μετατυποῦμεν τὸ ἐπιζα εἰς τὸ σπιζία ὀλίγον φροντίζοντες τῶν ὑπὸ τοῦ Γοιβελίου γεγραμμένων *Λεξιλ.* Τόμ. Δ', σελ. 34 καὶ σελ. 38. Οὐδαμῶς δ' ἡμεῖς ἀμφιβάλλομεν ὅτι κατ' ἐσφαλμένην ἀνάγνωσιν κεῖται παρὰ τῷ Ἑσυχίῳ «Ἀρίσσης: εὐλαλος, ἀρτιος τοῖς ἔπεσιν» ἀντὶ τοῦ ἀρτιεπής. Ἄλλοι δύνανται ἴσως νὰ πεισθῶσι τῷ Γοιβελίῳ λέγοντι *Λεξιλ.* Τόμ. Δ', σελ. 65 «Wf. σπε=σπα, sprechen, in ἀρί—σπης· εὐλαλος (Hes.), wozu, wie wir zeigen werden, auch ἔ-σπε-τε st. σέ-σπε-τε, ἐν-σπεῖν κτλ. gehören». Σημειωτέον δ' ὅτι, ὡς παρὰ τῷ Ἑσυχίῳ εἶνε γεγραμμένον ἀεπάσιον ἀντὶ τοῦ ἀσπάσιον, οὕτω παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει περὶ Ζφ. Ἰστ. Σ', ζ', 1 ἐπτάετος (καὶ ἐπάστος) ἀντὶ τοῦ ἀπαστος.

Ἐν τέλει παρατηροῦμεν ὅτι οὐχὶ σπανία ἐν τοῖς ἀντιγράφοις εἶνε ἡ σύγχυσις τοῦ *σχεῖν*—*ἔχειν*, *σχώρ*—*ἔχωρ*, περὶ ἧς ποιεῖται λόγον ὁ Κόβητος *Μνημοσ.* 1862, σελ. 42 καὶ 217 καὶ 1878, σελ. 116 καὶ 130 καὶ ὁ Ναβῆρος *Μνημοσ.* 1857, σελ.

349 καὶ 355 (Πρβ. καὶ Ἑρουερδῆνα *Stud. Thuc.* σελ. 136).

Ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Ἀρχαιολογίᾳ Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσέως σελ. 1503 φέρεται «ὁ γὰρ Μάρκος ἐκεῖνος—ὁ τὴν ἐπὶ τῇ τυραννίδι αἰτίαν ἔχων καὶ φυγῇ αἰδίῳ ἐλαθεῖς», ἀλλὰ πᾶς τις εὐκλόως νοεῖ ὅτι μόνος ὁ ἀόριστος (*αἰτίαν σχῶν—ἐλαθεῖς*) ἀρμόζει τῇ προκειμένη ῥήσει (Ἴδε Κόβητον *Παρατηρ. εἰς Διονύσιον Ἀλικ.* σελ. 152). Καὶ παρὰ τῷ Ἀρποκρατίῳ ἐν εὐρίσκειται γεγραμμένον ἐκ τῆς ἐπιτομῆς ἈΨαῖσας: ἀντὶ τοῦ ῥᾶον ἔχων ἐκ τῆς νόσου». Ἀλλὰ τὸ *ῥαῖσας* σημαίνει *ῥᾶον σχῶν*, οὐχὶ *ῥᾶον ἔχων*. Τούναντίον δ' ἐν τοῖς τοῦ Κλήμεντος σελ. 1012 ἀναγινώσκεται «μόνος ἐν ἅπασι γυμνὸς γεννᾶται ὁ ἄνθρωπος, οὐχ ὀπλον, οὐκ ἔνδυμα συγγενώμενον *σχῶν*» ἀντὶ τοῦ *ἔχων*. Παρ' Ἡροδότῳ Σ', 75 διττὴν οἱ κώδικες παρέχουσι γραφὴν, αὐτὸ τὸ ἄλσος ἐν ἀλογίᾳ *ἔχων* ἐνέπρησε» καὶ *σχῶν*.

Πιθανώτατον δ' ἡμῖν φαίνεται ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης δὲν ἔγραψεν ἐν τοῖς Τοπικοῖς βιβλ. Η', 6', 2 (Τόμ. Α', σελ. 264, 48 Διδ.) ἀπαιτούμενος ἔνστασιν οὐ μὴ *ἔχη ἀποδοῦναι* ἀλλὰ αὐὸ μὴ *σχῇ ἀποδοῦναι*. Τούναντίον δὲ τὸ παρὰ τῷ Γαληνῷ Τόμ. ΙΖ', 6', σελ. 535 κείμενον αἰτεῖ δὲ τὴν ἔξωθεν εἰσφερομένην τροφὴν τῷ σώματι εἴτε τὴν ἐν αὐτῷ *περισχομένην* εἴρηκε *μοχθηρίαν* (Γρ. *μοχθηράν*), κτέ.» ὁφείλει ἴσως νὰ μεταβληθῇ εἰς τὸ *περιεχομένην*, ἂν μὴ προκρίνη τις τὴν ἐκφορὰν *περιλσχομένην*.

§ 4. *ἡραιδευσάμην—ἡραιδησάμην.*

Λεξικ. περὶ Πνευμάτων. σελ. 224 Βαλκ. α καὶ τὰ ἀπὸ κλίσεως, οἷον ἡνόχλησα, *ἡραιδησάμην*, ἡνιάθην».

Ἐπειδὴ συνηρημένος ἐνεστώς *ἡραιδοῦμαι* οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ οὐδ' ἡδύνατο νὰ ὑπάρξῃ, ἀποφαινόμεθα ἄνευ τινὸς ἐνδοιασμοῦ ὅτι ἀσύστατος καὶ ἐκφυλὸς εἶνε ὁ ἀόριστος *ἡραιδησάμην*. Τὸ ἐκ τοῦ ἐπιθέτου *ἡραιδῆς* παρηγμένον ῥῆμα ἔχει τύπον βαρύτονον λήγοντα εἰς ΕΥΟΜΑΙ, οἷον *ἡραιδεύομαι*, ἐξ αὐτοῦ δὲ σχηματίζεται ἀόριστος *ἡραιδευσάμην*, ὃν οὐδαμῶς ὀκνοῦμεν ν' ἀποκαταστήσωμεν ἐν τῷ περὶ Πνευμάτων Λεξικῷ

ἀναγινώσκοντες· «καὶ τὰ ἀπὸ κλίσεως, οἷον ἡνόχλησα, ἡναιδευσάμην, ἡνάθην».

Ἐχομεν δ' ἱκανὰ ἐκ συγγραφέων τοῦ μεταγενεστέρου ἑλλητισμοῦ νὰ καταλέξωμεν μαρτύρια τοῦ ῥήματος *ἡναιδεύομαι*, οἷον Ὀριγέν. Τόμ. ΙΖ', σελ. 279 «ἐὰν μὴ *ἡναιδεύηται* πρὸς τὸν λόγον». Πρβ. καὶ Ἰω. Χρυσόστ. περὶ Ἱερωσ. Γ', 16.

Φώτ. Ἐπιστολ. σελ. 521 «μέχρι τίνος οὐκ ἐνδίκως *ἡναιδεύμενος* κτέ.; ». Βιβλ. σελ. 480, 18 «*ἡναιδευομένης* τῆς μαινάδος καὶ τὸν Ἀθανάσιον—φθορὰ καλούσης». Πρβ. καὶ σελ. 263, 24 καὶ Δοδέκχιον *Φρυν.* σελ. 67.

Εὐστάθ. σελ. 401, 21 «ὥς *ἡναιδευσάμενην* τὸ ἀρπαγῆναι». σελ. 570, 41 «ὁ καθ' ἡμῶν τῶν παίδων *ἡναιδευσάμενος*». σελ. 1243, 15 «εἰ μὴ τὸ ἀνδράποδον *ἡναιδεύσεται*». σελ. 1311, 50 «τολμηρὸς ἂν εἴη ὁ *ἡναιδευσάμενος* συνθεῖναι ὄνομα». Ποιεῖται δὲ χρῆσιν ὁ Εὐστάθιος καὶ τοῦ συνθέτου *καταναιδεύσασθαι*, οἷον σελ. 63, 3 «διὰ τὸ τολμῆσαι καὶ αὐτοῦ *καταναιδεύσασθαι* δι' ἀπειλῆς». σελ. 253, 37 «*καταναιδεύονται* τὰ συνῆθη». σελ. 1197, 3 «καὶ *καταναιδεύεται* μὲν ὁ μοιχὸς Ἀρης, περιγίνεται δὲ ἡ παρθένος Ἀθηνᾶ». Πρβ. καὶ Μικρ. Συγγρ. σελ. 41, 80 «κατὰ τῶν Σκυθῶν *ἡναιδευσάμενων*» καὶ σελ. 44, 87. σελ. 75, 53. σελ. 81, 94. σελ. 136, 22. σελ. 233, 5. σελ. 252, 8.

Κραμ. Ἀν. Παρ. Τόμ. Β', σελ. 97, 2 «καὶ οὕτως εἰς τὸ γράφειν κατὰ τῆς ἀληθείας ὁ κύων ἐτόλμησεν *ἡναιδεύσασθαι*».

Ἡσύχ. «Διραίνει: *ἡναιδεύεται*».

Θωμάς ὁ Μάγιστρος λέγει σελ. 21, 10 «Ἀπαναίσχυτῶ καὶ *ἀπαραιδεύομαι* Ἀττικοί, οὐ χωρὶς τῆς προθέσεως». Ἀλλ' οὔτε παρ' Ἀττικῶ οὔτε παρ' ἄλλῳ παλαιῷ εὐρέθη τὸ *ἀπαραιδεύομαι* ἴδιον ὅν τοῦ Βυζαντιακοῦ ἑλληνισμοῦ.

Καὶ ὁ Φρόνιχος ἀποδοκιμάζει τὸ *ἡναιδεύομαι* γράφων σελ. 66 «Ἀυθαδίζεσθαι λέγε, μὴ *ἡναιδεύεσθαι*».

Ἐν τοῖς Ἰππεύσει τοῦ Ἀριστοφάνους στίχ. 397 κεῖται «ὥς δὲ πρὸς πᾶν *ἡναιδεύεται*», ἀνθ' οὗ παρὰ Σουῖδα ἐν λέξει *παρσσηκότος* ἀναγινώσκεται «ὁ δὲ πρὸς πᾶν *ἡναιδεύεται*» καὶ ἐν

λέξει ἐρύθημα πλημμελέστερον αὐτὸ δὲ προσαναιδεύεται». Ἐν τοῖς τοῦ Ἀνταττικιστοῦ σελ. 80, 30 φέρεται α' *Αναιδίζεσθαι* : Ἀριστοφάνης Ἰππεῦσιν».

Ἐν τῷ αὐτῷ τοῦ Ἀριστοφάνους δράματι στίχ. 1206 ἔχουσι τάντίγραφα αἰμοὶ κακοδαίμων, ὑπεραναιδισθήσομαι». Σχολ. καὶ Σουίδ. α' *ὑπεραναιδισθήσομαι* : τῇ ἀναιδείᾳ νικηθήσομαι, οἷον ἀναιδέστερός μου φανήσεται». Ἀλλὰ βάρβαρος ὧν ὁ τύπος ὑπεραναιδισθήσομαι μετεβλήθη ὑπὸ τοῦ Ἑλμσλήου εἰς τὸν ὑπεραναιδευθήσομαι. Ὁ Δινδόρφιος σημειοῦται ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἀριστοφάνους Τόμ. Γ', σελ. 315 «ἀναιδεύεται] ἀναιδίζεται in exemplari suo invenisse videtur Antiatticista p. 80, 30. ἀναιδίζεσθαι : Ἀριστοφάνης Ἰππεῦσιν. Nisi haec glossa ad v. 1206. referenda, ubi ὑπεραναιδισθήσομαι legitur, quod ex ὑπεραναιδισθήσομαι corruptum esse possit». Ὁ Βέργκιος ἐνέκρινε τὴν γραφὴν ὑπεραναιδευθήσομαι, ὃ δὲ Μεινέκιος καὶ ὁ Ριββέκκιος τὴν ὑπεραναιδισθήσομαι.

Παρὰ Διογένηι τῷ Λαερτίῳ βιβλ. Η', 8 φέρεται αὐτοῦ λέγουσι καὶ τοὺς Σκοπιάδας οὐ ἡ ἀρχή· μὴ ἀναιδεῦν μηδενί». Ἀλλ' ἡ γραφὴ εἶνε προφανῶς ἡμαρτημένη. Ἐν τῇ Κοθητείῳ ἐκδόσει σελ. 206, 44 ἀναγινώσκεται αμὴ * *ἀναιδεῦν* μηδενί», ὅπερ οὐδὲν ἦττον πλημμελῶς καὶ ἀδιανοήτως ἔχει. Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουίδα κεῖται α' *Ἡρανιδηκότες* : ἀναισχυντήσαντες», ἀνθ' οὗ ὁ Δινδόρφιος ἔγραψεν *ἡρανιδΕΥκότες*.

Σημαίνει δὲ τὸ ῥῆμα ἀναιδεύομαι κυρίως παρέχω ἢ ἐμφανίζω ἑμαυτὸν ὅμοιον ἀναιδεῖ, προσφέρομαι μετ' ἀναιδεΐας ἢ ἀναστρέφομαι ὡς ἀναιδής, πράττω τὰ τῶν ἀναιδῶν ἢ μιμουμαι τοὺς ἀναιδεῖς, κτλ. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἄλλα ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ κατὰ τὸν αὐτὸν ἐσχηματισμένα τρόπον, οἷον

ἀκρατής—ἀκρατεύομαι. Ἀριστοτέλ. Τόμ. Β', σελ. 77, 8 Διδ. ἀπορήσειε δ' ἂν τις πῶς ὑπολαμβάνων ὀρθῶς ἀκρατεύεται τις». σελ. 77, 16 «ὅτι γὰρ οὐκ οἶεταί γε ὁ ἀκρατεύόμενος πρὶν ἐν τῷ πάθει γενέσθαι φανερόν» (Πρβ. καὶ σελ. 78, 36 καὶ σελ. 79, 21 καὶ 34 καὶ 53 καὶ σελ. 86, 41. Ἔτι δὲ σελ. 199, 39 καὶ 48 καὶ 50) Ἐγένετο δ' ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους χρῆσις

καὶ τοῦ ἐπιθέτου ἀκρατευτικός Τόμ. Α', σελ. 367, 1 «καὶ ἀδικήματα ἀδικοῦσιν οὐ κακουργικά, ἀλλὰ τὰ μὲν ὑβριστικά τὰ δὲ ἀκρατευτικά». Τὸ ἐνεργητικὸν ἀκρατεύω εὐρίσκεται ἐν ἀποσπασματι τοῦ Πλουτάρχου παρὰ Στοβ. Ἀνθολ. Σ', 46 «τί δ' οὐ πάντων ὁρώντων ἀκρατεύεις, ἀλλὰ καὶ σαυτὸν αἰδοῦμενος φεύγεις κτέ. ;». Ἀλλ' εὐκόλως δύναται νὰ νομισθῇ κακὴ γραφὴ τοῦ ἀκρατεύΕΙ ἢ ἀκρατεύΗ.

ἀκριβής—ἀκριβεύομαι. Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 615, 4 «ἵνα μὴδὲν περὶ τούτων ἀκριβεύωμεθα». Βαρνάβ. Ἐπιστ. Β', 10 «ἀκριβεύεσθαι οὐν ὀφείλομεν, ἀδελφοί, περὶ τῆς σωτηρίας ἡμῶν». Ἐν τοῖς εἰς Πίνδαρον Σχολίοις σελ. 450 φέρεται κατ' ἐνεργητικὸν τύπον «οἱ γὰρ μεθ' Ὀμηρον οὐκ ἀκριβεύουσι τὴν ἀντωνυμίαν», ὅπερ ἐκλαμβάνεται ἀντὶ τοῦ ἀκριβοῦσι.

ἀμαθής—ἀμαθεύομαι. Ἡσύχ. α' Ἑρρωπίζομεν :—Τινὲς ῥῶπιζιν ἀπέδосαν τὸ ἀτεχνεύεσθαι καὶ ἀμαθεύεσθαι κακῶς.

δαψιλής—δαψιλεύομαι. Συχνότερον εἶνε τὸ σύνθετον ἐπιδαψιλεύομαι, ὅπερ καὶ παρὰ τοῖς δοκίμοις ἀπαντᾷ. Ἰπάρχη καὶ ῥῆμα ἐνεργητικὸν ἐπιδαψιλεύω σημαῖνον εἰμὶ δαψιλῆς ἢ εὐφρονης, οἷον Ἀθῆν. σελ. 650, 6' ἀέπει ἀπ' αὐτῶν καὶ ἡ Πελοπόννησος Ἀπία ἐκλήθη διὰ τὸ ἐπιδαψιλεύειν ἐν αὐτῇ τὸ φυτόν, φησὶν Ἰστρος ἐν τοῖς Ἀργολικοῖς. Παρ' Ἡσυχίῳ κεῖται «Εὐεστώ :—ἢ ἀπὸ τοῦ δαψιλεῖν τὰ πρὸς τὸ ἐσθίειν», ὅπερ δύναται τις νὰ ὑπολάβῃ πλημμελῇ ἀνάγνωσιν τοῦ δαψιλῆ εἶναι. Διὰ δ' ἀμφίβολον ἡμῖν φαίνεται τὸ γεγραμμένον ἐν τῷ Ἀνθολογίῳ τοῦ Στοβαίου Τόμ. Α', σελ. 7, 17 Μειν. ἀελευθεριότητος δέ ἐστι τὸ προετικὸν εἶναι χρημάτων εἰς τὰ ἐπαινετὰ καὶ τὸ ἐπιδαψιλεῖν ἐπὶ τῷ εἰς δέοντα ἀναλωθῆναι. Τὴν ῥῆσιν εὐρίσκομεν οὕτω προσηνεγμένην ἐν τῇ Διδωτείῳ ἐκδόσει τοῦ Ἀριστοτέλους Τόμ. Β', σελ. 245, 3 ἀελευθεριότητος δ' ἐστὶ τὸ προετικὸν εἶναι χρημάτων εἰς τὰ ἐπαινετὰ καὶ δαψιλῇ ἐπὶ τῷ εἰς τὰ δέοντα ἀναλωθῆναι.

ἐγκρατής—ἐγκρατεύομαι. Φρόνυχ. σελ. 442 α' Ἀκρατεύεσθαι : ἀδοκίμω ὄντι οἱ γε πολλοὶ (Γρ. οἱ ΤΕ πολλοὶ) χρῶνται τῷ ὀνόματι καὶ Μένανδρος. Δέγε οὖν οὐκ ἐγκρατεύεσθαι». Θωμ.

Μάγιστρ. σελ. 1, 11 «*Ἀκρατεύεσθαι* μηδαμῶς εἴπης, ἀλλ' οὐκ *ἐγκρατεύεσθαι*». Τὸ *ἐγκρατεύομαι* παρ' οὐδενὶ τῶν δοκίμων ἀπαντᾷ, γίνεται δ' αὐτοῦ χρῆσις ὑπὸ μόνων τῶν μεταγενεστέρων, οἷον Ψευδαριστοτέλ. Ἠθικ. Εὐδημ. Β', ζ', 8 (Τόμ. Β', σελ. 200, 3) «*ἐγκρατεύεται* δταν πράττη παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν κατὰ τὸν λογισμόν». Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 424, 15 «*ἐγκρατεύεται* γάρ, φασίν, οὐχ ὁ θανατικῶς γραδὸς ἀπεχόμενος ἀλλ' ὁ Αἰΐδος καὶ Φρόνης ἢ τινος τοιαύτης δυνάμενος ἀπολαύσαι εἴτα ἀπεχόμενος». Α' πρὸς Κορ. Ζ', 9 αἰ δὲ οὐκ *ἐγκρατεύονται*, γαμησάτωσαν». Θ', 25 ἀπᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα *ἐγκρατεύεται*» (Πρβ. Κλήμ. Ἀλεξ. σελ. 558). Ὀριγέν. Τόμ. ΙΙ', σελ. 17 αὐδ κινήθεις μὲν—*ἐγκρατευσόμενος* δέ», κτλ. Πλημμελῶς ἐφέρετο ἄλλοτε παρ' Ἰουστίν. Ἀπολ. Α', 29 «*ἀπαιτούμενοι* τὸ γήμασθαι τέλεον *ἐνεγκρατευσόμεθα*» ἀντὶ τοῦ *ἐνεγκρατεύομεθα*. Πρβ. Λεξικ. παρ' Ἀλβέρτῳ Ἡσυχ. Τόμ. Α', σελ. 855 «ἐν ᾧ χρόνῳ *ἐνεκρατεύετο* καὶ Γένεσ. ΜΓ', 31 «ἐξεληθὼν *ἐνεκρατεύσατο*». Εὐρίσκεται δὲ καὶ σύνθετον *προεγκρατεύομαι* καὶ *κατεγκρατεύομαι*. Ὀνόματα ἐκ τοῦ *ἐγκρατεύομαι* παρηγμένα εἶνε τὸ *ἐγκράτευμα* (Ἰάμβλ. Πυθαγ. 72) καὶ τὸ *ἐγκρατευτής* (Εὐστάθ. σελ. 554, 8 καὶ ἄλλ.). Περὶ τῶν ῥημάτων *ἐγκρατῶ* καὶ *ἀκρατῶ* καὶ τῶν ὁμοίων αὐτοῖς θὰ διαλάβωμεν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

ἐμβριθής—*ἐμβριθεύομαι*—*κατεμβριθεύομαι*. Γένεσ. σελ. 60, 21 «*θεοφιλῶς* τοῦ βασιλέως *κατεμβριθεύεται*».

ἐπεικής—*ἐπεικεύομαι*. Ἑσδρ. Β', θ', 8 «καὶ νῦν *ἐπεικεύσατο* ἡμῖν ὁ θεός». Ῥήτ. Οὐαλλζ. Τόμ. Γ', σελ. 480, 3 «καὶ ἄλλα *ἐπεικευομένων* κινήματα». Εὐστάθ. σελ. 970, 7 «ὁ μὲν βασιλεὺς—*ἐπεικεύεται*». σελ. 1013, 15 αἰ θέλοι *ἐπεικεύσασθαι*». Κραμ. Ἀν. Παρ. Τόμ. Γ', σελ. 55, 5 «ἤτοι *ἐπεικευσάσθω* μοι ὁ Ἀχιλλεύς». σελ. 70, 11 «*ἐπεικεύεσθαι* ποιεῖ».

κακοήθης—*κακοηθεύομαι*. Γαλ. Τόμ. ΙΒ', σελ. 30 «τῶν μεγάλων τραυμάτων ἐστὶ κολλητικὸς καὶ τῶν *κακοηθευμένων* (Γρ. *κακοηθευομένων*) *ιατρικός*» (Πρβ. καὶ σελ. 95 καὶ 233). Τόμ. ΙΓ', σελ. 461 «ᾧσα τε κολλητικαὶ τούτων ὑπάρχουσι καὶ ᾧσαι τῶν *κακοηθευομένων* *ιατρικαί*» (Γρ. *ιατρικαί*. Πρβ. καὶ

σελ. 660 καὶ 900). Τόμ. ΙΕ', σελ. 758 «κακοηθευσάμενον δὲ τοῦ πάθματος». Τόμ. ΙΖ', α', σελ. 626 ἀλλὰ τῶν ἐπιγνωμένων κακοηθευομένων τῷ πάθει». Τόμ. ΙΗ', β', σελ. 464 ἐὰ κακοῦ παθήματα παλίσκοτα καλεῖ καὶ παλιγοταίνειν τὸ οἶον πάλιν κακοθεύεσθαι». Ἡσύχ. α' Εὐγκλικίζεται: κακοθεύεται, κακοποιεῖ». Βεκκ. Ἀν. σελ. 233, 7 «τὸ τοῖς ὁμμασιν ἐπιμύοντα μυκτηρίζει καὶ κακοθεύεσθαι». Σχολ. Ἀριστοφ. Λυσιστρ. 313 «ἐκακοθεύσατο γὰρ πρὸς τὸν δῆμον ἐν Σάμῳ στρατηγῶν». Πρβ. καὶ Σχολ. Ἱπποκρ. καὶ Γαλ. Τόμ. Β', σελ. 168 καὶ 180. Λέγεται δὲ καὶ κακοήθευμα, οἶον Πλούταρχ. Πομπ. 37 «δὲ καλῶς εἰκάζουσιν οἱ πλείστοι κακοήθευμα τοῦ θεοφάνους εἶναι». Ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου σελ. 404, 8 κέῖται «τὴν ἐκείνου ἡρεμαίαν καὶ ἀκακοήθευτον —κίνησιν».

μικροπρεπής—μικροπρεπέυομαι. Συνέσ. Ἐπιστ. ΡΑΗ', σελ. 275, α' «καὶ παραιτουμένῳ μὲν τὸ μικροπρεπέεσθαι». Ὁ Ἐφχῆρος (Ἐπιστολογρ. σελ. 724 καὶ σελ. LXXVIII) προδύκην τὴν γραφὴν σμικροπρεπέεσθαι.

νωχελής—νωχελεύομαι. Ἀκύλ. παρ' Εὐσεβ. Εὐαγγ. Ἀποκ. 7', ιδ', 9 αἰδοῦ νωχελευόμενον, οὐκ εὐθεῖα ἡ ψυχὴ μου ἐν αὐτῷ» καὶ ἀλλ. Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου φέρεται «Νωχαλίζει: βραδύνει».

πολυτελής—πολυτελεύομαι. Διογέ. Λαέρτ. Ι', 11 «πέμψον μοι τυροῦ, φησί (δηλ. ὁ Ἐπίκουρος), Κυθνίου, ἔν' ὅταν βούλωμαι πολυτελέσασθαι δύνωμαι». Τὴν ὀρθὴν γραφὴν πολυτελεύσασθαι ἀποκατέστησεν ὁ Λοβέκκιος Φρυν. σελ. 67.

προπετής—προπετεύομαι. Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 7, 18 «πῶς οὐ χρὴ ὑποφᾶσθαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἀδήλοις, ὥστε μὴ κατακολουθοῦντας αὐτῷ προπετεύεσθαι;». σελ. 46, 6 ἀμὴ πως—σφαλῆ προπετευσάμενος» (Πρβ. καὶ σελ. 55, 6. σελ. 78, 19. σελ. 402, 4). Ὀριγέ. Τόμ. ΙΘ', σελ. 406 «τάχα δὲ καὶ τῶν ἰδιωτῶν προπετευσάμενων περὶ τῆς τῶν τοιούτων διηγήσεως». Ὁ ραπόλλ. Ἱερογλυφ. Β', 52 «ἄνθρωπον ἀσθενῆ καὶ προπετευνόμενον βουλόμενοι σημεῖναι νυκτερίδα ζωγραφοῦσιν». Εὐστάθ. σελ.

667, 40 «καὶ μὴ ἐθέλειν θρασύτερον προπετεύεσθαι». σελ. 738, 42 «τὸ δὲ προπετεύσασθαι εἶξαι εἰπών» (Πρβ. καὶ σελ. 970, 9). Ἡσύχ. «Λαβράζει: λάβρος γίνεται, ἀκολασταίνει, προπετεύεται». Τοῦ ἐνεργητικοῦ τύπου ἐποιήσατο χρῆσιν ὁ Τζέτζης Ἐπιστ. σελ. 525 Κισλ. Τὸ τοῦ Ψευδοδημοκρίτου (σελ. 328 Μουλλ.) ἀσκέπτως οὐ δεῖ προπετεῖν ἐν τῷ κρίνεσιν» ὀφείλει ἴσως νὰ μεταβληθῇ εἰς τὸ προπεδεῖν.

προσηγής—προσηγέομαι. Ἡσύχ. «Σαίνει: κολακεύει, προσηγέεται».

υδαρής — υδαρευόμαι. Ἐπιφάν. Τόμ. Β', σελ. 568, 20 «ἀλλὰ μὴ τινες πάλιν υδαρευόμενοι νομίσωσιν». σελ. 571, 2 «παρεκβάλλουσα τοὺς υδαρευομένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ». Πρβ. καὶ σελ. 550, 15 οὐκ ἐξυδαρευομένη οὐδὲ ῥαθύμαυς τοὺς τὸν δρόμον τελούντας παρασκευάζουσα».

Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Μεινέκιος ποιούμενος λόγον (*Vindic. Strabon.* σελ. 151) περὶ τοῦ ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τοῦ Στράβωνος σελ. 429 ἀναγινωσκομένου αὐστερον δὲ πάντων ὑπὸ μίαν ἐξουσίαν ὑπηγμένων, *ἅπαντα τελευτᾷ πᾶσι καὶ ἀνέωγεν* διττὴν εἰσηγήσατο γραφήν, «*ἅπαντ' ἀτελῇ τε πᾶσι*» καὶ «*ἅπαντ' ἀτελεύεται πᾶσι*», ἣν καὶ κατεχώρισεν εἰς τὸ ἕδαφος (σελ. 604, 29).

Οὐ μόνον δ' ἐκ τῶν εἰς ΗΣ περατουμένων ἐπιθέτων παρήχθησαν ῥήματα διὰ τῆς καταλήξεως ΕΥΟΜΑΙ ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν εἰς ΟΣ. Βῖνε δὲ μείζων ὁ ἀριθμὸς τῶν παρὰ τὰ εἰς ΟΣ γενομένων ἢ ὁ τῶν παρὰ τὰ εἰς ΗΣ, οἷον

ἄγροικος—ἀγροικέομαι.

ἀδιανόητος—ἀδιανοητέομαι.

αἰσχρός—αἰσχροέομαι—καταισχροέομαι (Ἴδε Δοδεκκίον *Φρυν.* σελ. 67).

ἄκαιρος—ἀκαιρεέομαι.

ἄλογος—ἀλογέομαι.

ἀναίσθητος—ἀναισθητέομαι. Φρόνιχ. σελ. 349 «Ἄναισθητέομαι: τὸ μὲν ὄνομα ἀναίσθητος δόκιμον, τὸ δὲ ῥῆμα οὐκέτι. Λέγε οὖν οὐκ αἰσθάνομαι». Θωμ. Μάγιστρ. σελ. 49, 9

«*Ἀναισθητεύομαι* μὴ εἴπῃς [ἀλλ' ἀναισθήτως ἔχω καὶ οὐκ αἰσθάνομαι καὶ ἀναισθητῶ. Δημοσθένης] ἐπεπεισμένην δὲ ὑπὲρ ἑμᾶν τοῦ τυχόν μὲν ἀναισθητῶν». Ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἑτυμολογικῷ σελ. 102, 5 εἶνε γεγραμμένον «*Ἀναισθητῶ : ἀναισθητεύομαι*» (Ἰδε Δοξέκιον *Φρυν.* σελ. 349).

ἀξιόπιστος—ἀξιοπιστεύομαι—καταξιοπιστεύομαι.

ἀπάνθρωπος—ἀπανθρωπέομαι. Πολυδεύκ. Β', 5 «προσθήκοι δ' ἂν ἀνθρώπῳ φιλάνθρωπος, φιλανθρωπία, φιλανθρώπως, φιλανθρωπεύεσθαι· ἀπάνθρωπος, ἀπανθρωπία, ἀπανθρώπως· οὐ γὰρ καὶ ἀπανθρωπεύεσθαι». Ἀλλὰ Η', 14 «παραπειθεσθαι, ἀπανθρωπεύεσθαι, ἑτερορρεπεῖν». Ἀνεγνώσθη δ' ὑπὸ τινων καὶ ἐν τοῖς Ἱπποκρατείοις Τόμ. Γ', σελ. 577 «σιγηροὶ τε γὰρ ἐνότῃ εἰσι καὶ μονήρες καὶ φιλέρημοι τυγχάνουσ' ἀπανθρωπεύονται τε ξύμφυλον ὅπιν ἄλλοτρίην νομίζοντες» ἀντὶ τοῦ ἀπανθρωπεύονται. Πρβ. καὶ Τζέτζ. Χιλ. Ζ', 880 καὶ 885.

ἀπειρόκαλος—ἀπειροκαλεῖομαι.

ἄπληστος—ἀπληστεύομαι.

ἀργός—ἀργεύομαι.

ἄρεσκος—ἄρεσκέομαι—ἐξἄρεσκέομαι. Λέγεται δὲ καὶ ἀρίσκειν καὶ ἀρεσκευτικός.

ἀστεῖλος—ἀστειεύομαι.

ἄσωτος—ἀσωτεύομαι—κατασωτεύομαι.

ἄτεχνος—ἀτεχνεύομαι. Ἡσύχ. «Ἐρρωπίζομεν : — τινὲς ῥωπίζειν ἀπέδοσαν τὸ ἀτεχνεύεσθαι καὶ ἀμαθεύεσθαι». Φέρεται δ' ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ἡσυχίου καὶ α' Εῤωπιζόμεν : ἡ τεχνητεύουσα ἢ σύμμικτα σχήματα εἶχον», ὅπερ ὁ Βεντλῆσιος (Ἐπιστ. πρὸς Μιλλ. σελ. 55) μετέγραψεν α' Εῤωπιζόμεν : ἡ τεχνητεύομεν ἢ σύμμικτα χρώματα εἶχομεν». Ἀλλὰ ῥῆμα ἀτεχνεύω ἢ ἀτεχνιτεύομαι δὲν εἶνε δυνατόν κατὰ τὴν φύσιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης νὰ ὑπάρχῃ. Μόνον τὸ ἀτεχνεύομαι ἔχει ὁρθῶς.

βδελυρός—βδελυρεύομαι. Σχολ. Δημοσθ. σελ. 254, 15 «μέμφονται καὶ τῇ λέξει δικαίως· τὸ γὰρ νεοπλούτου καὶ τυραννίζοντος καὶ βδελυρεύσεται τις καὶ ὅσα τοιαῦτα οὐ συνήθη

Ἀημοσθένει» καὶ σελ. 259, 18 «βδελυρεύσεται : σημείωσαι τὸ βδελυρεύεται ἀντὶ τοῦ ἀκολασταίνει». Πρβ. καὶ Φώτ. Βιβλ. σελ. 491, 27 αὐτὸ δὲ νῦν λόγος ἔχει τι καὶ τῶν οὐ λογάδων φωνῶν, ὥσπερ τὸ νεόπλουτος καὶ τὸ βδελυρεύεσθαι καὶ ἑτέρα τινὰ τοιαῦτα» (Ἴδε καὶ Δοδέκκιον Ῥηματ. σελ. 198).

βωμολόχος—βωμολοχεύομαι. Πρβ. καὶ βωμολόχευμα. Ἀδόκιμος εἶνε ὁ ἐνεργητικὸς τύπος βωμολοχεύω, οὐ φέρεται χρῆσις παρ' Ἑσυχίῳ λ. Λέσθιος ῥόδος «καὶ πρὸς τὸ βωμολοχεύειν τρέπων» καὶ ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Ἀιλιανοῦ παρὰ Σουΐδα λ. Διοτυσίῳ σκωμμάτων αθεοῦ ὅπιν οὐκ ἀλέγων οὐδὲ κατεπτηχῶς Ἀδράστειαν ἄφυκτον, ὁ βωμολοχεύων ἀεὶ καὶ πέρπερα γλισχρεύμενος». Ὑπάρχει δὲ καὶ ῥῆμα βωμολοχῶ.

γλίσχρος—γλισχρεύομαι.

γοργός—γοργεύομαι.

δόλιος—δαλιεύομαι. Βεκκ. Ἀν. σελ. 64, 6 «Σισυφλῆειν : πανουργεῦσθαι καὶ δολιεύεσθαι καὶ δολίως τι πράττειν».

δυστροπος—δυστροπεύομαι. Ὁ Δοδέκκιος Ῥηματ. σελ. 199 μνημονεύει τὸ ἐνεργητικὸν δυστροπεύω, ἀλλ' ἡμεῖς εὐρομεν παρὰ τῷ Εὐσταθίῳ σελ. 973, 21 αὐτοῦ ποιητῆς πλάττει αὐτὴν δυστροπευομένην συνήθως». Μεγάλως δὲ θαυμάζομεν πῶς ὁ σοφὸς οὗτος ἀνὴρ ὑπέλαβε (Ῥηματ. σελ. 198) ὅτι ὑπὸ τοῦ Ἀπολλωνίου περὶ Συνδ. σελ. 501, 18 ἐγένετο χρῆσις τοῦ ῥήματος ἀπαιδευτέω. Παρ' Ἀπολλωνίῳ κεῖται «ὅτι ἡπαιδευτήσας δαρήσῃ», ὅπερ εἶνε ἀόριστος οὐχὶ τοῦ ἀπαιδευτέω ἀλλὰ τοῦ ἀπαιδευτῶ (Πρβ. καὶ Βεκκ. Ἀν. σελ. 954, 25).

ἐπαρίστερος—ἐπαρισστερεύομαι.

ἐπιληπτος—ἐπιληπτεύομαι.

εὐτράπελος—εὐτραπελεύομαι. Πλημμελῶς παρ' Εὐσταθίῳ σελ. 1053, 19 ἀναγινώσκεται εἰ γέ καὶ θεοὺς αὐτόκλημα τοὺς μεγάλους ἰχθύς ἐκάλεσαν εὐτραπεζεύμενοι» ἀντὶ τοῦ εὐτραπελεύμενοι. Πρβ. σελ. 1324, 24 «ἄλλως εὐτραπελεύσατο».

ἰλαρός—ἰλαρεύομαι—προσιλαρεύομαι.

ἰσχυρός—ισχυρεύομαι—κατισχυρεύομαι.

ἰταμός—ἰταμεύομαι.

κακόσχολος—κακοσχολεύομαι.

κακότροπος—κακοτροπεύομαι.

κομψός—κομψεύομαι.

λάβρος—λαβρεύομαι.

λαμπρόφωτος—λαμπροφωτεύομαι.

λαμυρός—λαμυρεύομαι.

λίχνος—λιχτεύομαι. Πρβ. καὶ λιμβεύομαι.

μαλθακός—μαλθακεύομαι.

ρωθρός—ρωθρεύομαι. Πολυδεύκ. Θ', 137 «ὧν οὐκ ἔστι τὰ ῥήματα ὅτι μὴ παρ' Ὑπερίδῃ τὸ ρωθρεύεσθαι ἐν τῷ ὑπὲρ Ἀνκόφρονος, ὅπερ ἔγωγε οὐ πᾶν ἐπαινῶ». Ἐν βιβλ. Α', 159 φέρεται «ῥαθυμῆν, βλακεύειν, ρωθρεύειν». Ἐν τοῖς λεξικοῖς μνημονεύεται καὶ ῥῆμα ρωθριῶ ἐκ τοῦ Διοσκορίδου. Ἡ ῥῆσις τοῦ Διοσκορίδου Τόμ. Β', σελ. 42 ἔχει οὕτω· ἀπελιουῖσθαι τε καὶ ρωθριᾶν καὶ καταψύχεσθαι καὶ ναρκᾶν». Ἀλλ' ἡ ἀληθὴς γραφή εἶνε ὠχριᾶν. Πρβ. σελ. 41 «καὶ πελιδνοῦσθαι καὶ ὠχριᾶν».

παουρρός—παουρρεύομαι. Ἐν τῷ μεγάλῳ Ἑτυμολογικῷ σελ. 29, 28 καίται «Δίγυπτιάζειν: τὸ παουρρύνειν καὶ κακοτροπεύεσθαι». Πρβ. καὶ Ῥήτ. Οὐαλζ. Τόμ. Α', σελ. 475, 2 «τὰ Σισύφου πεπαουρρυνεον». Ὑπὸ τῶν δοκίμων ἐλέγτο παουρρῶ. Ἐν τοῖς τοῦ Γαληνοῦ ἀπαντᾷ Τόμ. Β', σελ. 72 ἀλόγοι τινὲς ὄντες ψευδεῖς εἰς ὁμοιότητα τῶν ἀληθῶν πεπαουρρῆΤῦμένοι» καὶ σελ. 250 «κατὰ τὸ τῆς λέξεως σχῆμα πεπαουρρῆΤῦμένην ἀμφιβολίαν ἐπεσπάσατο» καὶ Τόμ. Σ', σελ. 269 «διττὸν γὰρ ἐνταῦθα παουρρῆΤῦεται — ὡς δ' ἂν τις μάλιστα γνωρίζῃ τὸ πεπαουρρῆΤῦμερον» καὶ Τόμ. ΙΕ', σελ. 105 «μηδέπω πεπαουρρῆΤῦμένων τῶν ἐπιγραφῶν» καὶ Τόμ. ΙΗ', α, σελ. 277 «οὐκ ἀκόμψως πεπαουρρῆΤῦμερον». Πρβ. καὶ Βεκκ. Ἀν. σελ. 47, 27 «κεκίβδηλευμένον νόμισμα: τὸ ἐδόκιμον καὶ πεπαουρρῆΤῦμερον». Ἀλλ' ἀπιθανώτατον ἡμῖν φαίνεται ὅτι παρέλαβεν ὁ Γαληνὸς τὸν ἐνεστῶτα ἐπὶ πάθου· ὅθεν μετατυπώμεν τὸ παουρρύνεται εἰς τὸ παουρρῆται. Δύναται δέ τις νὰ ὑποπτεύσῃ ὅτι καὶ ἀντὶ τοῦ πεπαουρρῆΤῦμένοι καὶ πεπαουρρῆΤῦμένων ἔκειτο κατ' ἀρχὰς πεπαουρρῆΤῦ

μένοι καὶ πεπαυροῦρημένων. Τὸ ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς τοῦ Φωτίου σελ. 168 « παραφθεῖρην τούτους καὶ ὑποσπᾶν κατεπαυροῦρησατο » εἶνε πάντως πλημμελὴς ἀνάγνωσις τοῦ κατεπαυροῦρησατο. Πρβ. Ψαλμ. ΠΒ', 4 ἐπὶ τὸν λαόν σου κατεπαυροῦρησατο γνῶμην ».

παράβολος—παραβολεύομαι.

πίρπερος—περπερεύομαι.

πιθαρός—πιθαρεύομαι. Πρβ. καὶ διαπιθαρεύομαι καὶ καταπιθαρεύομαι.

πονηρός—πονηρεύομαι. Λέγεται καὶ διαπονηρεύομαι καὶ συμπονηρεύομαι. Σφάλλεται ὁ Κυρνήριος Διεξοδ. Γραμμ. Τόμ. Β', σελ. 98 ἐκδ. β'.

σοβαρός—σοβαρεύομαι—κατασοβαρεύομαι.

στερίφος—στερίφη—στεριφεύομαι. Ἡσύχ. « Στεριφενομένη: παρθενομένη ».

στωμύλος—στωμυλεύομαι. Ἀλκίφρ. Ἐπιστ. Β', β', 3 « καὶ στωμυλεύεσθαι θέλει καὶ εἰρωνεύεσθαι ». Κλήμ. σελ. 297 « μὴ τοῖνυν μηδὲ οἱ ἄνδρες — ἀδολεσχούντων στωμυλεύομενοι ». Πρβ. καὶ Φώτ. Βιβλ. σελ. 415, 37 καὶ Εὐστάθ. σελ. 786, 28. Τὸ παρὰ τῷ Κλήμεντι στωμυλεύομενοι μετέβαλεν ὁ Κόδηςτος (Λογ. Ἑρμ. Τόμ. Α', σελ. 236) εἰς τὸ στωμυλλόμενοι, ἀπεφήνατο δὲ καὶ περὶ τοῦ παρὰ τῷ Ἀλκίφρονι στωμυλεύεσθαι (Var. Lect. σελ. 49) ὅτι εἶνε βάρβαρος τύπος ἀντὶ τοῦ στωμύλλεσθαι. Ἐν τοῖς εἰς Αἰσχύλον Σχολίοις σελ. 330, 8 εὐρίσκεται γεγραμμένον « παλινστομεῖς: ἤγουν πάλιν στωμυλεύεις ». Πρὸς τὸ στωμυλεύομαι δύναται τις νὰ παραβάλλῃ τὸ δαιδαλεύομαι, ὅθεν τὸ δαιδαλεύτρια.

τρυφερός—τρυφερεύομαι.

υπερήφανος—υπερηφανεύομαι. Λέγεται καὶ υπερηφανεύω. Παλαιώτερον τούτων καὶ δοκιμώτερον εἶνε τὸ υπερηφανῶ. Ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἑτυμολογικῷ σελ. 778, 49 φέρεται « Ὑπερηφανέω υπερηφανῶ καὶ υπερηφανεύω ἐκ τοῦ υπερήφανος ». Πρβ. Δοξάκιον Ῥηματ. σελ. 199.

φιλάνθρωπος—φιλανθρωπεύομαι. Πολυδεύκ. Β', 5 « προ-

σῆκοι δ' ἂν ἀνθρώπῳ φιλόανθρωπος, φιλανθρωπία, φιλανθρώπως, *φιλανθρωπεύεσθαι*» καὶ Γ', 119 «ρήματα δὲ λαμπρύνεσθαι, ἐπιδαψιλεύεσθαι, *φιλανθρωπεύεσθαι*» καὶ Δ', 12 «εὐγνωμονεῖν, *φιλανθρωπεύεσθαι*» καὶ Η', 11 «*φιλανθρωπεύεσθαι*, ἐλεεῖν». Πρβ. Δημοσθέν. σελ. 384, 139, κλπ. Λέγεται δὲ καὶ *φιλανθρώπευμα*. Ἑσχηματίσθη δ' ἐκ τοῦ *φιλόανθρωπος* καὶ ῥήμα *φιλανθρωπῶ*. Πρβ. καὶ *μισανθρωπῶ* καὶ *φυγανθρωπῶ*· ἔτι δὲ *συνανθρωπῶ* (συνανθρωπίζω, συνανθρωπεύομαι).

φιλοδόσποτος—*φιλοδοσκοῦμαι*. Πρβ. καὶ *φιλοδοσκοῦ*.

φρόνιμος—*φρονιμεῖσθαι*. *φρόνιχ*. σελ. 386 «*φρονιμεύεσθαι* μὴ λέγε, φρονεῖν δὲ τὰ ὄντα». Πρβ. καὶ *φρονίμευμα* καὶ *φρονίμευσις*.

χρηστός—*χρηστεύομαι*.

ψυχρός—*ψυχρεύομαι*. Πρβ. καὶ *ψύχρευμα*.

Ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἑτυμολογικῷ σελ. 29, 23 φέρεται καὶ γραφή «τὸ πανουργεῖν καὶ *συνθροπεύεσθαι*», ἥτις εὐλόγως ἀποδοκιμάζεται. Τὸ ἐν τῷ Ἰων τοῦ Εὐριπίδου στίχ. 877 κείμενον «*ψυχὰ δ' ἀλγεῖ κακοβουλευθεῖς*» μετεβλήθη ὑπὸ μὲν τοῦ Ἑρμαννοῦ εἰς τὸ *κακὰ βουλευθεῖς*, ὑπὸ δὲ τοῦ Βαρνεσίου καὶ τοῦ Βαδάμου εἰς τὸ *κακοβουληθεῖς*, ὅπερ καὶ ὁ Ναύκιος ἐνέκρινε (Πρβ. Λοβέκκιον *Φρυν.* σελ. 624 καὶ Ἐρουερόδηνα *Εὐριπ. Ἰων.* σελ. 183).

Καταλέγοντες ὅσα εἰχομεν πρόχειρα ῥήματα παραχθέντα διὰ τῆς καταλήξεως ΕΥΟΜΑΙ ἐξ ἐπιθέτων εἰς ΟΣ περατουμένων παρελπίομεν ἐπιτήδες τὰ γενόμενα ἐξ ἐπιθέτων τελευτώντων εἰς ΙΚΟΣ, ἢ ἰδίᾳ αὐτὰ ἐπεξέλωμεν. Εἶνε δὲ τὰ γνωστὰ ἡμῖν ὑπάρχοντα τάδε.

ἀπλοϊκός—*ἀπλοϊκεύομαι*. Εὐστάθ. Μικρ. Συγγρ. σελ. 118, 18.

γραμματικός—*γραμματικεύομαι*. Ἀνθολ. Παλ. Θ', 169 «μῆνις Ἀχιλλῆος καὶ ἐμοὶ πρόφασις γεγένηται οὐλομένης πένις *γραμματικευσάμεν*» (Πρβ. καὶ Φώτ. Ἐπιστ. σελ. 541 καὶ Εὐστάθ. σελ. 1809, 10). Λέγεται δὲ καὶ *ἀγραμματίκευτος* (Εὐστάθ. σελ. 109, 6 καὶ Βεκκ. Ἀν. σελ. 728, 5).

διαλεκτικός—**διαλεκτικεύομαι**. Γαλην. Τόμ. Π', σελ. 573 «διὰ τοὺς οὐκ ἐν καιρῷ διαλεκτικευομένους». Πρβ. καὶ Μάρκ. Ἀντων. Η', 13.

ἐκτικός—**ἐκτικεύομαι**.

ἠθικός—**ἠθικεύομαι**. Ζων. Ἐπιτ. Ἱστορ. Τόμ. Α', σελ. 3, 1 Δινδ. αἴστι δ' οὐ γνωμολογεῖν τε καὶ ἠθικεύεσθαι». Εὐστάθ. σελ. 930, 40 «τὴν Ἐκάβην ἠθικευομένην πλάσας» (Πρβ. καὶ σελ. 602, 33). Σχολ. Ἰλ. Τόμ. Γ', σελ. 334, 23 «ἠθικεύεται δὲ δοκῶν αὐτοῖς χαρίζεσθαι». Σχολ. Αἰσχύλ. σελ. 135, 16 «ἠθικεύσαντο τὰς διωκτρίας προπομποὺς εἰπούσαι».

κωλικός—**κωλικεύομαι**. Ἀλέξανδρ. Ἀφροδ. Προβλ. Β', 73 «καὶ τινες βουλιμιῶντες καὶ κωλικευόμενοι».

κωμικός—**κωμικεύομαι**. Ψευδολουκιαν. Φιλοπ. 22 «ἵν' εἴπω τι κωμικευσάμενος». Ἐτυμ. Μεγ. σελ. 92 27 «ὁ δὲ Ἀριστοφάνης κωμικευόμενος λέγει». Φώτ. Ἐπιστ. σελ. 447 ἀνατὰ τὸν καλῶς αὐτὸν κωμικευσάμενον Ἀριστοφάνην» (Πρβ. καὶ σελ. 494). Εὐστάθ. σελ. 633, 62 «κωμικευσάμενος ἐκεῖνος». σελ. 772, 13 «ὃν καὶ τρεσᾶν εἶποι ἂν τις κωμικευόμενος». σελ. 824, 49 «ἔχει δ' ἂν ἐνταῦθά τις κωμικευόμενος μνησθῆναι» (Πρβ. καὶ σελ. 1257, 58. σελ. 1286, 7. σελ. 1428, 44. σελ. 1482, 65. σελ. 1563, 13).

λογικός—**λογικεύομαι**. Ἐπιφάν. Τόμ. Β', σελ. 608, 17 «περὶ τὸ λογικεύεσθαι δὲ προέκοψαν καλλωπιζόμενοι». σελ. 651, 1 «ἵνα δὴ καὶ ταῦτα αὐτοῖς ἐπιτρέψωμεν λογικεύεσθαι». Πρβ. καὶ Δοδέκκιον Φρυν. σελ. 198. Λέγεται δὲ καὶ συλλογικεύομαι.

μαθηματικός—**μαθηματικεύομαι**. Ῥήτορ. Οὐαλζ. Τόμ. Β', σελ. 132, 2 «ἡ θεολογεῖ ἢ μαθηματικεύεται».

μουσικός—**μουσικεύομαι**. Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 754, 14 «ὁ μουσικευσάμενος πλεῖον παρὰ τοὺς ιδιώτας τέρπεται πρὸς μουσικῶν ἀκροαμάτων» [(Πρβ. καὶ σελ. 755, 14). Ἀθῆν. σελ. 510, δ' «περὶ τίνος μουσικευομένου λέγων φησί». Πρβ. καὶ Ἐτυμ. Μέγ. σελ. 513, 28 καὶ Σχολ. Πινδ. σελ. 376.

παθικός—**παθικεύομαι**. Ἀνθ. Παλ. ΙΑ', 73 «κολλᾶται, κνίζει, παθικεύεται».

ποιητικός—ποιητικεύομαι. Εὐστάθ. σελ. 79, 13 «ἐκείνη μὲν γὰρ τοῖς ποιητικευομένοις δυσχερὴς φαίνεται». Πρβ. καὶ Σχολ. Ἀράτ. σελ. 62, 36 καὶ σελ. 107, 27 καὶ σελ. 111, 25 Βεκκ.

πολιτικός—πολιτικεύομαι. Βεκκ. Ἀν. σελ. 454, 5 «Ἀστέιος: —πολιτικευόμενος» καὶ σελ. 454, 11 «Ἀστέιος: ἀστεϊζομένους, πολιτικευομένους». Πρβ. καὶ Πειρασῶνα Μοίρ. σελ. 76.

πρακτικός—πρακτικεύομαι. Διονύς. Ἀρεοπαγ. σελ. 196.

σκηνικός—σκηνικεύομαι. Μέμν. παρὰ Φωτ. Βιβλ. σελ. 237, 15 «ἀλλ' ἐκείνοι μὲν ταῦτα ὁ Κοννακὸρῆξ ἐσκηνικεύετο».

στοιχικός—στοιχικεύομαι. Νουμῆν. παρ' Εὐσεβ. Προπ. Εὐαγγ. ΙΔ', ζ', 13 «αὐτὸς μὲν ἂν δῆπουθεν ἐστοικεύετο πρὸς τοὺς παῖδας».

τραγικός—τραγικεύομαι. Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 325, 23 Διδ. «ἐτραγικεύσατο τῇ φράσει». σελ. 357, 40 «ταῦτα ἐκ Τηλέφου Εὐριπίδου τραγικεύεται». Πρβ. καὶ σελ. 167, 27 «ἀρχόμενος ὁ γέρων παρατραγικεύεται». Τοῦ τραγικεύομαι ποιεῖται χρῆσιν καὶ ὁ Εὐστάθιος Μικρ. Συγγρ. σελ. 216 95 καὶ σελ. 268, 4.

φθισικός—φθισικεύομαι. Γαλην. Τόμ. ΙΓ', σελ. 17 «ἢ χρῶμαι πρὸς φθισικευομένους». σελ. 62 «ταύτας καὶ τοῖς φθισικευομένοις διδάσκει» (Πρβ. καὶ σελ. 71 καὶ 94 καὶ 96 καὶ 114).

φορτικός—φορτικεύομαι. Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 275, 24 «ὥς παρ' ἕκαστα ἐν ταῖς κωμωδίαῖς φορτικευομένου». Πρβ. καὶ Σχολ. Αἰσχύλ. σελ. 321, 24. Εὐρίσκεται καὶ σύνθετον ἑμφορτικεύομαι.

φυσικός—φυσικεύομαι. Γαλην. Τόμ. ΙΗ', ἀ. σελ. 255 «εἰ δὲ ὁ μεθοδικὸς φαῖνη λεληθότως φυσικευόμενος» (Πρβ. καὶ σελ. 256). Ῥήτ. Οὐαλλζ. Τόμ. Γ', σελ. 607, 25 «καὶ φιλοσοφήσεις ἐν τοῖς τοιούτοις καὶ φυσικεύση». Κραμ. Ἀν. Ὁξ. Τόμ. Γ', σελ. 206, 6 «τὸν ἐν Τιμαίῳ φυσικευσάμενον». Τζέτζ. Ῥεξηγ. εἰς Ἰλ. σελ. 89, 23 Ἑρμ. «ἀλλὰ περίεργον τὸ περὶ τῶν πατέρων τοῦ

αὐτα ἡμᾶς *φυσικεύεσθαι* ἐργῶδες γὰρ καὶ τῶν δυσχερεστάτων λέγειν ἐστὶ καὶ περὶ μόνων ὧν *φυσικεύεται* Ὁμηρος» (Πρβ. καὶ σελ. 94, 2). Καὶ παρ' ἄλλοις δ' ἀπαντᾷ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ῥήμα. Τὸ ὄνομα *φυσίκευμα* βλέπει τις παρὰ τῷ Τζέτζη Χιλ. 1Α' 480.

ὑπάρχει δὲ καὶ ῥήμα *ἀττικεύομαι* ἐκ τοῦ Ἀττικός καὶ θηλυκεύομαι ἐκ τοῦ θηλυκός, οἷον Εὐστάθ. καθ' Ὑσμίν. καὶ Ὑσμιν. 1Α', 19 «καὶ τὴν γλῶτταν ἀττικευομένην ἔχων ὡς τὰ πολλὰ καὶ κομψευομένην ὑπόσεμνα». Κλήμ. Ἀλεξ. σελ. 570 ἀπαλλάττονται γὰρ *θηλυκευόμενοι* καὶ *ιμειρόμενοι* τοῦ ζῆν».

Παρατηρητέον δ' ὅτι οὐδὲν τῶν ῥημάτων τούτων ἐγινώσκετο ὑπὸ τῶν παλαιῶν. Ὅθεν γράφει ὁ Πολυδεύκης Δ', 17 «Καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ γραμματικοῦ ῥήμα οὐκ ἔστιν, εἰ μὴ λόγῳ τὸ γραμματικὸν εἶναι, ῥητορεύειν δέ. Καὶ πολιτικὸν εἶναι· οὐδὲ γὰρ τούτῳ ῥήμα ὑπόκειται — Ἀπὸ δὲ τοῦ ποιητικοῦ τὸ ποιεῖν ἀλλὰ καὶ τοῦτο διὰ τὴν ἐπὶ πολλῶν χρῆσιν ἀμφίβολον, εἰ μὴ τις αὐτῷ προσθεῖη τὸ ποιήματα. Παρόμοια δ' ἂν τις καὶ περὶ τοῦ μουσικοῦ φαίη».

Ἐν ταῖς Νεφέλαις τοῦ Ἀριστοφάνους στίχ. 15 ἀπαντᾷ:

ἰππάζεται τε καὶ ξυνωρικεύεται.

ἐν δὲ τοῖς Ἰππεῦσι στίχ. 270 κεῖται:

ὡς δ' ἀλαζών, ὡς δὲ μάσθλης· εἶδες οἱ· ὑπέρχεται
ὡσπερὶ γέροντας ἡμᾶς καὶ κοβαλικεύεται;

Πρβ. καὶ στίχ. 332 «καὶ θράσει καὶ *κοβαλικεύμασιν*». Τὸ ἐπιθέτον *κοβαλικός* δὲν εὐρίσκεται ἐν τοῖς σωζομένοις ποιήμασι καὶ συγγράμμασι, τὸ δὲ *συνωρικός* ἐφέρετο ἄλλοτ' ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Πολυδεύκου βιβλ. Ζ', 205 «συνωρίς, *συνωρικός* ἢ *Κῶρος*» (Πρβ. Δοδέκκιον Ῥηματ. σελ. 198), ἀλλὰ κατὰ τὴν Βεκκέρειον ἐκδοσιν σελ. 323 ἀναγινώσκεται «συνωρίς ἢ *κῶρος*».

Εὐρίσκονται δ' ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ καὶ ῥήματα εἰς ΕΥΘΜΑΙ παρηγμένα ἐξ ἐπιθέτων μὴ ληγόντων εἰς ΗΣ ἢ ΟΣ, οἷον *ἀλαζονεύομαι* ἐκ τοῦ *ἀλαζών* καὶ *εἰρωνεύομαι* ἐκ τοῦ *εἰρων*, κτλ., καὶ ἐκ προσηγορικῶν προσέτι ὀνομάτων, οἷον *ἀνδρεύομαι* ἐκ

τοῦ ἀνὴρ καὶ ἀνθρωπεύομαι ἐκ τοῦ ἄνθρωπος, κτλ. Περὶ πάντων τούτων, ὡς καὶ περὶ τοῦ ἐθρυβατεύομαι καὶ αἰξωνεύομαι καὶ χαλκιεύομαι, θὰ διαλάβωμεν μετ' ἀκριθείας ἐν ἄλλῳ τόπῳ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 21 Μαρτίου 1879.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Σ. ΚΟΝΤΟΣ.

Σελ. 362, 12 γραπτέον: A d v e r s a r. σελ. 362, 18 γραπτέον: ὁ σ π ε ρ ε ἰ χ ρ η σ μ ο ῦ ς. σελ. 362, 24 γραπτέον: (Γρ. δ λ λ ο Σ δ λ λ Η ς) ἐπίστησαν.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΑΤΤΙΚΗΣ ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ.

1.

Ἐκδίδοντες ἐν τῷ παρελθόντι τεύχει δύο τρεῖς προεκυλιδεῖους ἐπιγραφὰς ἐλησμονήσαμεν νὰ συνεκδώσωμεν καὶ ἓνα τῶν χρόνων ἐκείνων ὅρον, εὑρεθέντα ἤδη πρὸ ἐνὸς ἔτους ἐνταῦθα ἐν Ἀθήναις πλησίον τῶν ἀντηρίδων τῆς ὑποδομῆς τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους τοῦ κοίλου τοῦ Διονυσιακοῦ Θεάτρου. Καὶ ὁ ὅρος οὗτος εἶναι πωρίνου λίθου, ὡς πάντες οἱ τῶν χρόνων ἐκείνων. Καὶ δὲν διεσώθη μὲν ἀβλαβής, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι δὲν ἔλειψαν αὐτοῦ εἰμὴ τρία μόνον γράμματα, καθόσον τὸ ἄνω μέρος καὶ τὸ πρὸς δεξιὰ τῷ ὀρώντι ὡς καὶ τὸ κάτω σώζονται, καὶ μόνον τὸ πρὸς ἀριστερὰ μέρος, ἔνθα ἦτο ἡ ἀρχὴ τῶν ἀνέκαθεν δύο καὶ μόνων στίχων, ἐκολοβώθη. Ἐχει δὲ τάδε τὰ γράμματα:

τὰ ὑποῖα εὐκόλως συμπληροῦνται εἰς: Η Ο) δ ὁ Η ὁ | (ρ) ο ς. Δὲν πρέπει δὲ νὰ παραξενευθῇ τις διὰ τὴν τόσῃ ἀπλότητι καὶ γεν-

κόττητα τῆς ἐπιγραφῆς, διότι εὐρέθησαν ἤδη καὶ ἄλλαι τοιαῦται.
Ἰδε CIA. I. 495. 506. 527. Ἡ θέσις ἐν ᾗ ἦσαν ἰδρυμένοι οἱ
λίθοι ἐδῆλου καὶ μόνῃ τὸ ἀναγκαῖον νὰ δηλωθῇ ἐιδικῶς ὄριον.

2.

Ἔτι παραξενώτερος καὶ δυσεξήγητος ἐπιεικῶς εἶναι καὶ ὁ ἐξ ἧς
ὄρος, ὅστις εὐρέθη κατ' αὐτὰς ἐν τῷ βορείῳ μέρει τῆς πόλεως
Ἀθηνῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τοῦ Βαρβακείου, ἀνασκαπτομένων
τῶν θεμελίων τῆς ἐκεῖ κτισθησομένης ἀγορᾶς. Εὐρέθη δὲ ὄχι ἰ-
δρυμένος ὀρθός, ἀλλὰ ἐντὸς τῶν χωμάτων καὶ διαφόρων ἄλλων
μεταγενεστέρων κτισμάτων κατακειμένος. Ἐχει δὲ λίαν ἀφανῆ
ὄψιν ὧν, ὅπως οἱ ἰδιωτικοὶ ὄροι, πλᾶξ ὑψηττοῦ λίθου μικρά,
ὑψους 0,19, πλάτους 0,25, πάχους 0,05, κολοβὴ πρὸς τὰ
δεξιὰ τῷ ὀρῶντι καὶ κάτω, καὶ λέγει γράμμασι τῶν Μακεδο-
νικῶν χρόνων τὰδε·

Ὅρος εἰς ὀδόν;

τρίποδος . ; . .

Ἔως τώρα ἤξεύραμεν ἐκ τοῦ Πausανίου (1, 20), ὅτι ἡτό ποτε
ἐν Ἀθήναις ἀδόδς ἀπὸ τοῦ πρυτανείου καλουμένη Τρίποδες» (*),
πιθανώτατα ἀγούσα πρὸς τὸ Διονυσιακὸν θέατρον. Ἐδῶ δὲ ἐπὶ
τῆς νεωστὶ εὐρεθείσης πλακὸς ἀναγινώσκομεν (ἀν ὀρθῶς συνε-
πλήρωσα ἐγὼ τὸ ὄχι ὀλοκλήρως σωζόμενον τελευταῖον κυκλοτε-
ρὲς γράμμα τοῦ ἀ. στίχου) ὀδὸν τρίποδος, καὶ εὐρίσκομεν τὸν
λίθον εἰς ἄλλο μέρος τῆς πόλεως, πολὺ ἀπομεμακρυσμένον τοῦ
θεάτρου. Ὅθεν δυνατόν καὶ πιθανὸν μάλιστα εἶναι ἡ ὀνομασία
αὕτη νὰ ἔχῃ ἄλλην αἰτίαν εἰς ἡμᾶς ἀγνωστον. Μετὰ τὴν λέξιν
τρίποδος φαίνονται τινα ἐπὶ τοῦ λίθου κρούσματα, ἀδελον δέ,
ἀν εἶναι ταῦτα γραμμάτων ἔτι ἄλλων λείψανα· τρίτον ὅμως

(*) Ἡ νῦν παρ' ἡμῖν ἐν γενικῇ χρήσει ὀνομασία ἀδόδς τριπόδων» δὲν
φαίνεται νὰ εἶναι ἀρχαία, ἀλλὰ μετάφρασις τῆς Γερμανικῆς Tripo-
denstrasse καὶ τῆς Γαλλικῆς rue des trépieds. Οὕτω καὶ ἐν ἄλλο
μέρος τῆς πόλεως, ὅπου ἦσαν πολλοὶ Ἑρμαῖ, οἱ Γερμανοὶ καλοῦσιν
Hermenstrasse, οἱ δὲ παλαιοὶ ἀπλῶς Ἑρμαῖς.

στίχον βεβαίως δὲν εἶχεν ἡ ἐπιγραφή· διότι ἡ κατωτέρω τοῦ λίθου ἐπιφάνεια, εἰ καὶ ὀπωσοῦν ἀνώμαλος, ὅπως συνήθως ἐν τοῖς τοιούτοις ὅροις, φαίνεται ἱκανῶς καθαρά. Ὡς τούτων οὕτως ἐχόντων, ἂς ποιήσωσι τὰς μελέτας των οἱ ἀρχαιολόγοι.

3.

....

ΕΝ·ΔΙ... (κα-
ὶ συμπρόεδροι...

- ας Αἰσχύλου Σ(. εἶπαν· περὶ ὧν ἀπαγ-
γέλλει ὁ ἄρχων (περὶ τῆς θυσίας ἧς ἔθυσεν τῶ-
5 ι (Δ)κονούσωι, τόχει ἀ(γαθεῖ, δεδόχθαι τῷ δῆ-
μῳ, τὰ μὲν ἀγαθὰ δέχεσθ(αι τὸν δῆμον ἃ ἀπα-
γγέλλει ὁ ἄρχων γεγονέναι) ἐν τοῖς ἱεροῖ-
ς οἷς ἔθυσεν ἐφ' ὀγιείαι καὶ σωτη(ρίαι τῆς βο-
υλῆς καὶ τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων κα(ὶ τῶν κ-
10 αρπῶν τῶν ἐν τῇ χώρῃ· ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄρχων(ν τὰς
τε ἄλλας θυσίας τέθυκεν ὅσας αὐτῷ προσ-
ῆκεν ὑπὲρ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου καλῶς κ-
αι εὐσεβεῶς, ἐπιμεμέληται δὲ καὶ τῆς πομπῆς)
τῷ Δ(ι)κονούσωι μετὰ τῶν παρέδρων καὶ τῶν ἐ-
15 πιμελητῶν, διατελεῖ δὲ καὶ τῶν περὶ τὴν ἀρ-
χὴν ποιούμενος τὴν ἐπιμέλειαν κατὰ τοὺς
νόμους, ἐπαινέσαι τὸν ἄρχοντα Νικίαν Φίλ-
ωνος Ὀτρυνέα καὶ τοὺς παρέδρους αὐτοῦ —
Ἀλκίμαχον Κλεοδοῦλου Μυρβινοῦσιον, Ἀν-
20 τιφάνην Παλυκράτου Ὀτρυνέα εὐσεβεῖας ἔ-
νεκα καὶ φιλοτιμίας ἦν ἔχοντες διατελοῦ-
σιν περὶ τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων· ἐπαινέσ-
αι δὲ καὶ τοὺς τῆς πομπῆς ἐπιμελητάς Ἰσα-
νδρον Ἐχεδήμου Κυδαθηναίᾳ, Μνησίθεον
25 Ἐχεδήμου Κυδαθηναίᾳ, Καλλίθεον· Βουλάρ-
χου Φλυῆα, Ἀντιφάνην Εὐθυκρίτου Ἀζηκνέα,
Κέλλαισchron Διοτίμου Παλληνέα, Ἀμεινοκ-
λῆν Ἀντιφάνου Κήτιον, Ἰέρωνα Φειδύλλου
Αἰθαλίδην, Κέλλιππον Ἰποθέρσου Ἀχαρνέ-
30 α, Πολύζηλον Εὐηνορίδου Ἀλαίᾳ, Θεογένη-
ν Ποσειδωνίου Ἀμφιτροπῆθεν· ἐπαινέσαι δὲ
καὶ τὸν πατέρα τῆς κανφόρου Καλλιφῶντ-

- α Καλλιφῶντος Ἀθμονέα· ἀναγράψαι δὲ τόδε
 τὸ ψήφισμα τὸν γραμματέα τὸν κατὰ πρυτανε-
 35 ἱαν ἐν στήλῃ λιθίνῃ καὶ στήσῃ ἐν τῷ τεμ-
 ἐνει τοῦ Διονύσου, εἰς δὲ τὴν ἀναγραφὴν καὶ
 τὴμ ποιήσιν μερίσαι τοὺς ἐπὶ τῇ διοικήσε-
 ι) τὸ γενόμενον ἀνάλωμα.

Στήλη λίθου Ὑμηττίου, τὰ ἄνω κολοβή, ὕψους 0,93, πλάτους 0,39, πάχους 0,14, εὐρεθεῖσα πρὸς νότον τῆς σκηνῆς τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου, ἔχει τὸ ἀνωτέρω ψήφισμα. Ἡ γραφὴ εἶναι μὲν ἡ στοιχηδόν, ἀλλ' οἱ στίχοι δὲν ἔχουσι πάντες τὸ αὐτὸ ποσὸν γραμμάτων, διότι ὁ χαρακτὴς συνεχώρησεν ἑαυτῷ ὄχι ἄνευ λόγου ἀνωμαλίας τινάς, αἷ εἶναι περιττὸν νὰ καταλέξω μίαν πρὸς μίαν. Καὶ εἶναι μὲν ἡ ὑπόθεσις τοῦ ψηφίσματος ἐν γένει εἰπεῖν πολὺ κοινὴ, καθόσον πολλὰ τοιαῦτα ψηφίσματα ἐσώθησαν, δι' ὧν δηλ. ἐπαινοῦνται μάλιστα μὲν οἱ πρυτάνεις, ἔπειτα δὲ καὶ ἱερεῖς θεῶν ἄλλοι ἢ ἐπιμεληταὶ ἱερῶν καὶ μυστηρίων, ὡς ἀπαγγείλαντες ὅτι καλὰ τὰ ἱερὰ ἐγένοντο κτλ. ἀλλὰ ὑπάρχουσιν ἐπὶ μέρους ἐν τούτῳ τῷ ψηφίσματι καὶ τινα ἐν ἄλλοις οὐχ εὐρισκόμενα. Καὶ δὴ ἐνῷ ἐν πολλοῖς ψηφίσμασιν ἀναφέρονται γινόμενα τὰ ἱερὰ ἐφ' ὑγιείᾳ καὶ σωτηρίᾳ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου, ἐν ἄλλοις δὲ προστίθεται καὶ τὸ: καὶ παίδων καὶ γυναικῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ὅσοι εἰσὶν εὖνους τῷ δήμῳ, ἢ τὸ καὶ τῶν φίλων καὶ συμμάχων ἢ σπανίως κανὲν ὄνομα δήμου ξένου ἢ ἀνδρὸς βασιλέως, ἐδῷ βλέπομεν προστιθέμενα τὰ καὶ τῶν καρπῶν τῶν ἐν τῇ χώρᾳ. Ὁμοίᾳ πῶς προσθήκη ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε δημοσιευθέντων ψηφισμάτων ἦτο ἡ τοῦ ἐν Ἀθηναίου τόμ. ζ'. σελ. 482 τυπωθέντος, ἐνθα ἀνεγνώσθησαν τὰ καὶ τῶν ἄλλων κτημάτων τῶν Ἀθηναίων. Ὁμοιοτέρα δὲ πολὺ εἶναι ἡ ἀπὸ αἰώνων πολλῶν ἐν τῇ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας λειτουργίᾳ ἐκφωνουμένη δέησις αὐτὴν εὐκρασίας ἀέρων, εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς καὶ καιρῶν εἰρηνικῶν». Ἴσως δὲ ἐν Ἀθήναις ἡ χρῆσις τῶν φράσεων τούτων δὲν ἦτο αὐθαίρετος, ἀλλὰ κατὰ τὰς διαφόρους θυσίας ὠρισμένη ἐκ τῶν νόμων ἢ τῶν ἀγράφων ἐθῶν. Τὸ ψήφισμα τοῦτο φαίνεται ἐκδοθὲν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ τιμωμένου ἀρχοντος, ὅστις εἶναι ὁ ἐν τῷ στίχῳ ιζ'. ἀναγεγραμμένος Νικίας. Ἡρᾶς δὲ πιθα-

νῶς τὸ 281 πρ. Χρ., ὡς εἰκοτολόγησαν οἱ ἐκδόντες καὶ ἐμηνεύσαντες δύο ἄλλα ἤδη πρότερον γνωσθέντα ψηφίσματα, (τὰ ἐν CIA. II, ὑπ' ἀρ. 316 καὶ 317) ἔχοντα τὸ ὄνομα τοῦ μετὰ καὶ τοῦ δημοτικοῦ Ὅτρυνεύς, ἐδῶ δὲ ἐμφανίζεται καὶ μὲ τὸ τοῦ πατρὸς τοῦ Φίλωνος. Ὅτι δὲ ὁ ἄρχων ὁ ἐπώνυμος ἐν Ἀθήναις εἶχε μετὰξὺ τῶν ἄλλων τοῦ καθηκόντων καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν μεγάλων Διονυσίων, ἦτο μὲν γνωστὸν καὶ ἄλλοθεν, ἀλλ' ἴσως ἐδῶ πρῶτον ἐν ψηφίσματι λέγεται διαρρήδην. Ὡσαύτως ἴσως ἐδῶ πρῶτον καὶ πάρεδροι αὐτοῦ δύο μνημονεύονται, ὅπως ἦδη ἐκ τοῦ Πολυδεύκους τοῦτο ἐγνωρίζομεν, λέγοντος ἐν βιβλ. η'. § 92: πάρεδροι, οἳς αἰροῦνται ἄρχων καὶ βασιλεὺς καὶ πολέμαρχος, δύο ἕκαστος, οὓς βούλεται δοκιμασθῆναι δ' αὐτοὺς ἔχρην ἐν τοῖς πεντακοσίοις, εἴτ' ἐν δικαστηρίῳ.

Εἶναι δὲ περιέργον καὶ τοῦτο, ὅτι ἐν στίχῳ λβ'. ἐπαινεῖται ὁ πατήρ τῆς κανηφόρου ὀνομασί, αὐτὴ δὲ ἡ κανηφορήσασα ὄχι οὕτω καὶ ἐν ἄλλῳ ψηφίσματι μεταγενεστέρῳ κατὰ τινα ἔτη, τῇ ὑπ' ἀριθ. 420 ἐν τῇ C. I. A. II. ὅπερ ἐγγράφῃ ἰδίῳς εἰς τῆς πατρὸςμας κανηφόρου, ὁ πατήρ μόνος ἀναφέρεται, προστίθεται ὁμως ἐκεῖ ὅτι πρὸς τῷ πέμψαι τὴν θυγατέρα τὴν ἑαυτοῦ T... οἴσουσαν τὸ ἱερὸν κανοῦν καὶ θῦμα αὐτὸς ὡς ἡδύνατο κάλλιστον προσήγαγε καὶ ἄλλως ἐπεμελήθη τῶν καθηκόντων ἑαυτῷ εἰς τὴν πομπὴν καλῶς καὶ φιλοτίμως.

Ἐν ὑστέροις ὁμοῦ χρόνοις καὶ αἱ κανηφόροι αὐταὶ ὀνομασί ἐτιμῶντο καὶ ὄχι ἀπλῶς οὕτω διὰ λέξεων ἐν ψηφίσμασιν, ἀλλὰ δι' εἰκόνων λιθίνων, ὡς πολλὰ σωζόμενα βάρβα ἐνεπίγραφα μαρτυροῦσι. Οὕτως οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ μικρῶν καὶ μετρίων ἀρχόμενοι εἰς μεγάλα καὶ ὑπερβολικὰ καταντῶσι. Καὶ ἡμεῖς δὲ τώρα αἱ νέοι Ἑλληνες τῶν πάλαι Ἀθηναίων τὴν ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἀμετρίαν ἐζηλώσαμεν, καὶ ἐνῶ ἀπὸ πολλῶν δεκαετηρίδων οὐδὲ ἐκ ἀγῶνα ὑπὲρ σωτηρίας τῶν ὅλων ἠγωνίσθημεν, ἔχομεν ὅμως πλάνους καὶ νεωτάτους ἀκόμη ὑπαλλήλους ἐκ τῶν τελούντων τὴν συνήθη καὶ τρέχουσιν ὑπηρεσίαν τοῦ κράτους κεκοσμημένους μὴ παράσημα τοῦ Σωτῆρος τῆς Ἑλλάδος θεοῦ.

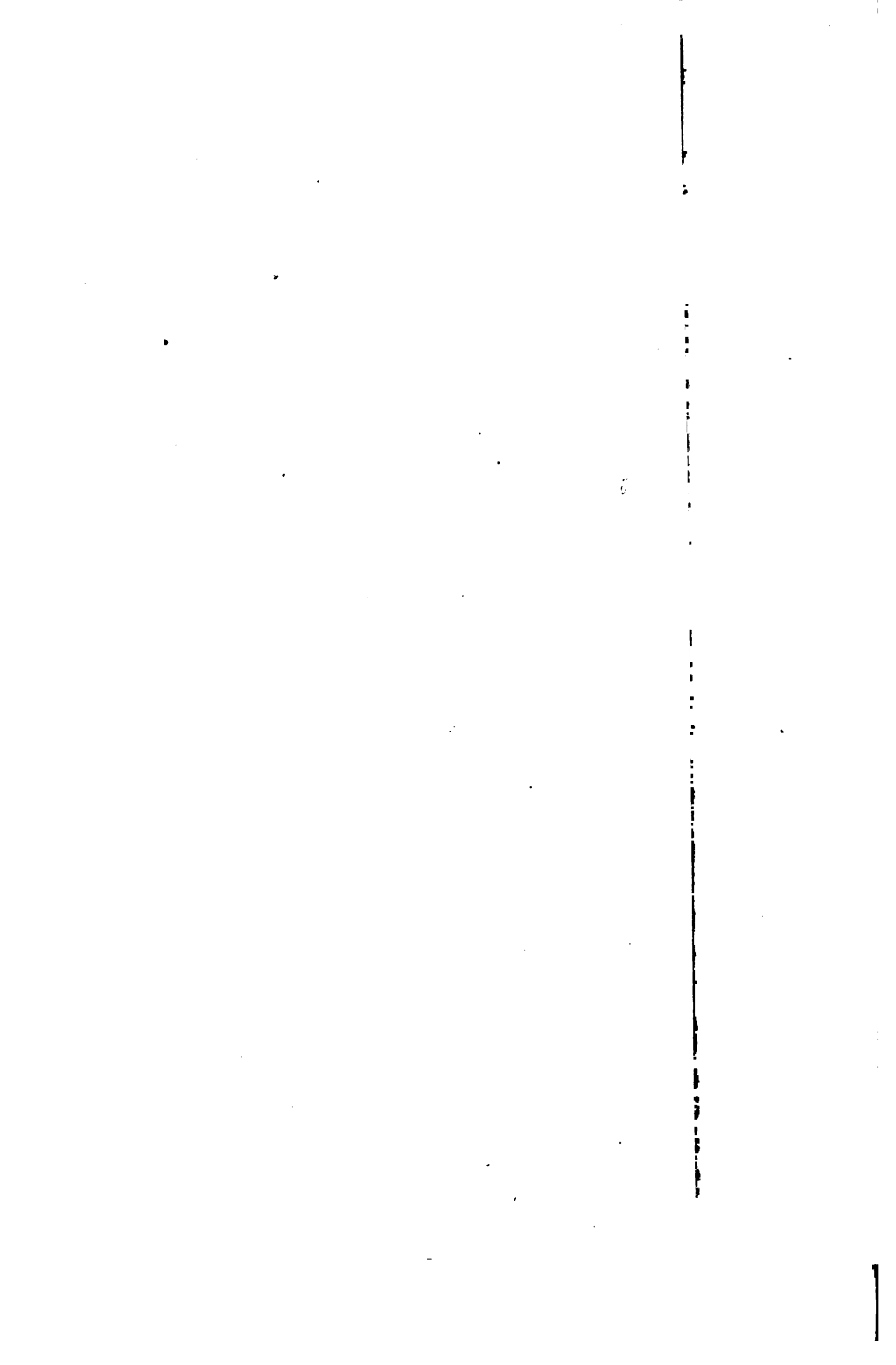
(ἰδὲ τὴν 4. ἐπιγραφὴν ἐν ἰδιαιτέρῳ φύλλῳ ἐνταῦθα προσηρτημένῳ.)

8-

1-

AI

αριθμός;

Στήλη λίθου Πεντελησίου, κολοβή ἄνω, κάτω καὶ πρὸς ἀριστερὰ τῷ ὀρῶντι, ὕψους τανῦν 0,73, πλάτους 0,55, πάχους 0,16, ἔχει τὰ ἀνωτέρω εἰς τρεῖς σελίδας γράμμασι προσηκείδεις, ὅχι δὲ στοιχηδόν. Εὐρέθη ἐνταῦθα εἰς τὸ μέρος τῆς πόλεως τὸ καλούμενον Γύφτικα καὶ ἠγοράσθη πρὸ μικροῦ ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας. Ὅτι εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ Ἐρεχθείου ἀναφέρεται τὸ περιεχόμενον, εἶναι πρόδηλον ἐκ πολλῶν. Πιθανώτατα δὲ ἡ μᾶλλον εἰπεῖν βεβαίως εἶναι τὸ τεμάχιον τοῦτο καὶ ἐν ἄλλῳ πολὺ μικρότερον, τὸ ἐν C. I. A. I, ὑπ' ἀρ. 321 δημοσιευθέν, τεμάχια μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς στήλης. Κ' ἐκεῖνο ἐκ τῆς κάτω πόλεως ἦτο, οὐχὶ δ' ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ ὡσαύτως ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας εἶχεν ἀγορασθῆ πρὸ ἐτῶν τινῶν. Κ' ἐκεῖνο δὲν εἶναι στοιχηδόν γεγραμμένον, εἰς σελίδας δὲ πλείονας τῆς μιᾶς, ἰσοπλατεῖς ταύταις. Ἔτι τὸ πάχος τῶν λίθων εὐρηται ὃν τὸ αὐτό, 0,16, καὶ τὰ γράμματα ὅμοια πολὺ, μόνον δ' ἐν ἐκείνῳ πλέον συμπεπυκνωμένα κατὰ τι καὶ αἱ ἀποκοπαὶ τῶν λέξεων ἐκεῖ ἀνωμαλώτεραι, ἐνῷ ἐνταῦθα πλείων κανονικότης. Τὰ δὲ ἄλλα τεμάχια ἀναγραφῶν τοῦ Ἐρεχθείου τὰ ἐν τῷ C. I. A. I, ὑπ' ἀρ. 322—4 περιειλημμένα ἔχουσι πλείονας τὰς διαφορὰς κατὰ τε τὸ περιεχόμενον καὶ τὸ εἶδος τῆς γραφῆς. Παραδεκτέον δὲ φαίνεται, ὅτι τὸ παρὸν τεμάχιον περιλαμβάνει ἀναγραφὴν ἔργων πλέον προκεχωρημένων ἢ ἐκεῖνο τὸ ὑπ' ἀρ. 321, ἀλλ' ὅχι πάλιν τόσον, ὅσον τὰ ἔργα τὰ ἐν ἀρ. 324 ἀναγεγραμμένα, τὰ ὅποια ὁ Kirchhoff ὁ ἐκδότης τοῦ C. I. A. θεωρεῖ ὡς τοῦ ἔτους 408 πρὸ Χρ. (Ὀλυμπ. 93, 1). Πάντως δὲ πλησιόχρονα θὰ εἶναι καὶ ταῦτα τὰ ἐν τῷ νῦν ἐκδιδομένῳ τεμαχίῳ, ἴσως κατὰ ἐν μόνον ἔτος παλαιότερα. Εἰς τοσαῦτα γενικὰ ἐγὼ τόγε νῦν κρίνω εὐλογον νὰ περιορισθῶ, διότι ἐλλείπουσιν ἐδῶ στοιχεῖα πρὸς ἀκριβεστέρον χρονολογικὸν ὀρισμόν, οἷα εἶναι ἡ μνεῖα ἐπωνύμου ἀρχοντος καὶ πρυτανειῶν καθ' ἃς ἐδόθησαν χρήματα διὰ τὰ ἔργα εἰς τοὺς ἐπιμελητὰς τῆς οἰκοδομίας. Δὲν ἀμφισβῆλω δέ, ὅτι τὸ παρὸν κείμενον ἄτε παρέχον ἄλλως οὐ μικρὰν συμβολὴν εἰς τὰς περὶ τῆς οἰκοδομικῆς ἱστορίας τοῦ πολυθρυλήτου ναοῦ γνώσεις ἡμῶν, θέλει πολὺ ἀπασχολήσῃ τοὺς φιλόλογους, ὡς καὶ τὰ

πρὸ αὐτοῦ ἐκδοθέντα, καλῶς δ' ἐρμηνευόμενον ἐν τοῖς καθ' ἑκαστά αὐτοῦ, θέλει διαφωτίσει καὶ ἐκεῖνα.

Μερικῶς δὲ ὑπὲρ τῶν μελλόντων ἐκδοτῶν καὶ ἐρμηνευτῶν τοῦ κειμένου τούτου παρατηρῶ τάδε·

Ὅσα γράμματα ἐκ τῶν ἄνω μερῶν τῶν τριῶν σελίδων ἐξέλιπαν, ἀποτριβείσης ἐκεῖ τῆς ἐπιφανείας τοῦ λίθου, ταῦτα ἐντελῶς ἐξέλιπαν καὶ οὐδὲν ἴχνος ἔτι αὐτῶν σῴζεται σαφές, πλὴν τῶν ὅσα ἐδήλωσα διὰ κεφαλαίων. Κατὰ δὲ τὸ πρὸς ἀριστερὰ μέρος, ἔνθα ἡ πρώτη σελίς, καὶ αὐτὴ ἡ ἐπιφάνεια τοῦ λίθου λείπει κατὰ τὸ ἡμῖς καὶ τι πλεον τοῦ πλάτους ἀποθραυσθεῖσα πρόπαλαι. Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ α'. σελίδι, τῇ πλεῖστον βεβλαμμένη, ἐν μόνον παρετήρησα ἀφευμένον ἐπίτηδες κενὸν διάστημα, ὑπὸ τὰ τρία τελευταῖα γράμματα τοῦ τελευταίου στίχου, τοιαῦτα δὲ ἄλλα κενὰ διαστήματα ὑπάρχουσιν ἔτι ἐν μὲν ἐν τῇ β'. σελίδι, στίχῳ καθ', τρία δὲ ἐν τῇ γ'. σελίδι, στίχ. ιγ'. ιε'. καὶ μδ'. ἔνθα ἐγὼ ἔσυρα γραμμὰς ὀριζοντεῖους.

Ἀνωμαλῖαι γραφῆς (ὅχι κυρίως εἰπεῖν σφάλματα) παρατηρήθησαν αἱ ἐξῆς· ἐν σελίδι α'. στίχῳ μ'. τὸ ἀποχόσαντι, ἐνῶν ἐν σελ. β' στίχ. λβ'. καὶ μέ. ἀναγινώσκομεν ἀναχόσαντι. Ἐν σελίδι γ'. στίχ. κή. μετὰ τὰ τὸς δὲν ἐχαράχθη καὶ ἕτερον ζ, τὸ ἀρκτικὸν τῆς ἐπομένης λέξεως, καὶ ἐν τέλει τοῦ αὐτοῦ στίχου ἴσως δὲν ἐχαράχθη οὐδέποτε τὸ δασὺ Η πρὸ τοῦ ι τῆς λέξεως ἱμάντας, ἐν δὲ στίχ. λγ'. τῆς β'. σελίδος λείπει βεβαίως τὸ δασὺ Η πρὸ τοῦ ἔχς, ὡσαύτως καὶ ἐν σελ. γ'. στίχ. ή. πρὸ τοῦ ἐνός, (ἐνῶν ἐν τοῖς ἐπομένοις δυοὶ στίχοις δις ἡ αὐτὴ λέξις δασύνεται). ὡσαύτως λείπει καὶ ἐν σελ. γ'. στίχ. ζ'. ἐν τῷ ἑκάστ, καὶ ἐν στίχ. μδ'. ἐν τῷ ὑπέρ. Τοιοῦτόν τι εἶναι καὶ ἡ ἔλλειψις τοῦ Ι ἐν τῷ ὀνόματι Μικίων, τῷ κειμένῳ κατὰ δοτικὴν πτώσιν ἐν στίχῳ λε'. τῆς γ'. σελίδος.

Ἡ ἐν στίχῳ λβ'. τῆς γ'. σελ. λέξις μετακλόνια παρουσιάζεται ὡς νέα, ἀλλὰ σημασίας εὐλήπτου ὡς ἐκ τῆς παρακειμένης μετοχῆς διαφάρξαντι. Ἀσαφεστέρα δὲ εἶναι ἡ σημασία τῆς ἐν στίχ. λδ'. τῆς αὐτῆς σελ. κειμένης πομφόλυγος. Πολλὰ ἄλλα τῶν χρηζόντων διασαφήσεως οὐδὲ θίγω ὅλως. Λέγω δ' ἔτι μόν,

νον δύο τινά, α.^{ον} ὅτι διατηρήσας παντοῦ τὴν ἐπὶ τοῦ λίθου ἀρχαϊκὴν τρίστιγμον στίξιν, προσέθηκα ὅμως ἔτι, ὅπου τοιαύτη δὲν ἐχαράχθη ἐκπαλαι, ἐγὼ δ' ἐθεώρησα ἀναγκαῖον, καὶ ἰδικὴν μου νεωτερικὴν, τὴν διὰ τῆς ἄνω τελείας. β.^{ον} ὅτι ἀριθμοὶ τινες, ἥτοι ποσὰ πολυψήφια, δὲν ἀνεγνώσθησαν ὑπ' ἐμοῦ μετὰ πάσης βεβαιότητος, ὡς λ. χ. ὁ ἐν σελ. γ'. στίχ. κβ'. δεῦτερος ἀριθμὸς, ὁ ἀμέσως πρὸ τοῦ ὀνόματος Εὐθυδόμο, ὅστις ἐκ τριῶν ἢ τεσσάρων ψηφίων σύγκειται, ὁ δὲ ἐν στίχῳ ιθ'. τῆς αὐτῆς σελίδος δευτέρου ἀριθμὸς, ὁ πρὸς τῷ τέλει, ἴσως πρέπει νὰ διασταλθῇ τοῦ ἐν τῷ ἐπομένῳ στίχῳ πρώτου ἀριθμοῦ, διότι τοῦτο φαίνεται ἀπαιτούσα ἢ ἐν ἐκείνοις τοῖς στίχοις ἐπικρατοῦσα διάθεσις τῶν ἀριθμῶν, τὸ νὰ ἀκολουθῶσι δηλ. μετὰ ἑκάστου ὀνομα διπλοῦ ἀριθμοί. Οὐχ οὕτω δὲ ὁ ἐν τέλει τοῦ κ'. στίχου τετραψήφιος ἀριθμὸς, ἀλλ' ἐκεῖνος ἐνωτέος εἰς ἓν μετὰ τῶν ἐν ἀρχῇ τοῦ ἐφεξῆς στίχου γεγραμμένων τριῶν ψηφίων, καθὼς τοιαύτη ἔνωσις προφανῶς ἀπαιτεῖται καὶ ἐν στίχ. κδ'. καὶ κε'. Δὲν θὰ διαλάβῃ δὲ τοὺς λογιστικούς τῶν ἀρχαιολόγων, ὅτι εἰς τὰ ποσὰ τῶν κεφαλαίων δὲν ἐκβαίνει παντοῦ ὁ ἀριθμὸς ὁ ἐκ τῶν μερικῶν κονδυλίων προστιθεμένων περιμενόμενος, ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἐπιβάλλομαι εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν δυσκολιῶν τούτων, πολὺ δ' ὀλιγώτερον εἰς τὴν ἐπίλυσιν αὐτῶν.

5.

Τελευταίαν ἐκδίδομεν σήμερον ἀξιοπεριέργον τινα ἐπιγραφὴν ἐγκεχαραγμένην ὅξει ὀργάνῳ ἐπὶ ὀστράκου, εὐρεθέντος πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τῆς ἀρχαιολ. Ἑταιρίας, ταῖς ἐν τῇ νεκροπόλει τῇ ἔξω τοῦ Διπύλου. Τὸ ἔχον αὐτὴν ὀστρακὸν εἶναι πάτος ἀγγείου μελαμβανοῦς, ἀνωμάλως ἀποτετραυσμένος καὶ οὐ σώζων τὸ ὅλον αὐτοῦ κυκλοτερές σχῆμα τὸ ἐξ ἀρχῆς, δι' ὃ καὶ ἡ ἐπὶ τῆς ἔσω ἐπιφανείας του οὔσα ἐπιγραφὴ περιῆλθεν εἰς ἡμᾶς κολοβή. Ἐχει δὲ ὡς ἐξῆς.

.
 τος δὲ τοῦ οἰκῆ(ατος ἀλ-
 λήλων καὶ μὴ ἐξ(ίστω
 τα σύνοικον ἔτερ(ον

εἰν δὲ βιάσῃται
 διπλῆν τὴν ὥ;ν(ήν;
 δὲ Ἀγαθοκλεῖ
 Παρμένοντα
 εἰν δὲ μὴ η
 τὸ οἴκημα

...ντο

Σχῆμα γραμμάτων φαίνεται τὸ τῶν Μακεδονορῶμαϊκῶν πε-
 ρίπου χρόνων. Τὸ ε καὶ τὸ σ εἶναι τοιαῦτα: Ε C, ἀλλ' ὅμως καὶ
 τὸ Ε ἀπαντᾷ· τὸ δὲ Τ ἐνιαχοῦ μὲν ἔχει τὸ κανονικὸν τοῦτο σχῆ-
 μα, ἀλλαχοῦ δὲ εἶναι τοιοῦτο T· τὸ δὲ ο δις καὶ τρίς εἶναι μικρό-
 τατον καὶ σχεδὸν ἄμορφον ξέσμα ὡς τὸ σύνηθες ἡμῶν σήμερον
 κόμμα. Ἄλλως δ' ἐν συνόλῳ τὰ γράμματα ἔχουσι πολλήν τὴν
 κανονικότητα καὶ μετ' ἐπιμελείας ἐχαράχθησαν καὶ οἱ στίχοι
 εὐθεῖς. Ἐπ' ἀριστερὰ δὲ τῷ ὀρῶντι καὶ κατωτέρω καὶ διαγωνίως
 πρὸς τοὺς πολλοὺς στίχους ὑπολείπονται κατὰ τὸ ἄκρον τῆς θραύ-
 σεως τρία γράμματα, ὡς τὰ ἀπεδώκαμεν, τὰ ὁποῖα βεβαίως δὲν
 θὰ ἦσαν ποτε εἰς στενὴν πρὸς τοὺς ἀνωτέρω στίχους σχέσιν.

Τώρα δὲ ὁποῖα ἄρά γε ἡ ὑπόθεσις τοῦ ἐγγράφου τούτου; Ὅτι
 μὲν εἶναι συγγραφή τις, ὡς οἱ παλαιοὶ ἔλεγον, ἦτοι ὡς οἱ μικρὸν
 πρὸ ἡμῶν ζῶντες, συμφωνητικὸν, ἢ, ὡς οἱ νῦν λέγομεν ἐλληνί-
 ζοντες πλείοτερον, συμβόλαιον, φαίνεται μοι παραδεκτόν, ἀλλ'
 ἀμφισβᾶλλω πολὺ, ἂν περὶ ἐνοικιάσεως ἢ πωλήσεως οἰκίας ἐγρά-
 φη, καθὼς ἤθελέ τις ἐκ πρώτης ὄψεως καὶ μελέτης νομίσει· διότι
 εἶναι τινες λέξεις ἐναντιούμεναι κάπως εἰς τοιαύτην ἐκδοχὴν, ὡς
 λ. χ. ἡ λέξις οἴκημα καὶ ὄχι οἰκία δις, ἔπειτα τὸ εἰν δὲ βιάσῃται·
 ἔτι δὲ τὸ ἐν στίχῳ ζ'. κύριον ὄνομα ἄδηλον ἂν εἶναι γυναικὸς ἢ
 ἀνδρός, Ἀγαθόκλεια δηλ. ἢ Ἀγαθοκλεῖ κατὰ δοτ. πτώσιν. Ἄν
 εἶναι γυναικὸς, πολλὰ τινα δύναται τις καὶ ἀλλόκοτα νὰ εἰκο-
 τολογήσῃ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τῆς συμφωνίας· δι' ὃ παυομένη
 τοῦ περαιτέρω λόγου.

Φαίνεται δὲ ἐκ τούτου τοῦ ὁστράκου καὶ ἐξ ἐνὸς ἄλλου ἔχον·

τος ἐμπορικὰς τινὰς σημειώσεις, ὅπερ διατηρεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῆς παιδείας, ἐξέδωκε δὲ τῷ 1867 ὁ Alb. Dumont (ἴδε Πανδώρας φυλλάδιον 418^{ov}) καὶ ἐκ τρίτου τινὸς διατηρουμένου ἐν τῷ Βαρβακείῳ Μουσείῳ, ὅπερ εἶναι συλλαβισματάριον καὶ ἐξεδόθη ὑπὸ Δ. Μαυροφρύδου ἐν τῷ Φιλίστορι, τόμ. δ' τοῦ 1863, ὅτι οἱ παλαιοὶ Ἀθηναῖοι συχνὰ εἰς τὸ προχειρότατον ὕλικόν ἐτρέποντο θέλοντες νὰ γράψωσι, καὶ ἂν ἔτι τὸ μέλλον νὰ γραφῇ εἶχέ τινα εὐχρηστίαν καὶ σπουδαιότητα εἰς τὰ τοῦ βίου (*). Οὕτω καὶ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Αἰθιοπίᾳ εὐρέθησαν πολλοὶ ἀποχαὶ ἤτοι ἀποδείξεις παραλαβῆς χρημάτων καὶ σιτηρεσίων στρατιωτικῶν καὶ ἐπιστολαὶ καὶ ἄλλα ὅμοια ἔγγραφα Ἑλληνικὰ, γεγραμμένα μέλανι ἐπὶ κοινῶν ὀστράκων ἐν τοῖς χρόνοις τῶν μετὰ Χριστὸν Ῥωμαίων Καيسάρων, τὰ ὅποια ἐξεδόθησαν ἐν τῷ γ' τόμῳ τοῦ Corp. Inscript. Graecarum, εἶναι δ' ἐκεῖνα τῆς τροχάδην καὶ συμπεπλεγμένης γραφῆς, ὅχι ὡς τοῦτο τὸ ἡμέτερον, ἐν ᾧ πάντα τὰ γράμματα διακριδὸν ἀπ' ἀλλήλων ἐχαράχθησαν.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 16 Ἀπριλίου 1879.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ.

(Ἐκ τῆς «Παλιγγενεσίας» τῆς 5 Ἀπριλίου 1879).

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΑΝΤΙΡΡΗΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΗΘΕΝ ΣΔΑΒΙΚΩΝ ΕΝ ΟΛΥΜΠΙΑ ΚΤΙΣΜΑΤΩΝ.

Ἔτος σχεδὸν παρήλθεν, ἀφοῦ ἐγράψαμεν ἐν τῇ ἐφημερίδι τὸ ἄρθρον ἡμῶν «Μία νέα ἱστορικὴ γνῶσις», προσβαλόντες δι' αὐ-

(*) Ὁ Dumont ἐν τῇ πραγματείᾳ του περιέλαβε πολλὰ τινα ἀξινάγνωστα περὶ τῆς ἐπὶ ὀστράκων γραφῆς παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἀεπορίας κεραμάτων ὥστε ὠνήσασθαι χαρτί, ἢ ὡς λέγει Διογένης ὁ Λαέρτιος περὶ τοῦ φιλοσόφου Κλεάνθους, πάντες δὲ ἐνθυμοῦνται τὸ ἔθος τοῦ ὀστρακισμού καὶ τὸ περὶ Ἀριστείδου ἀνέκδοτον.

τοῦ ὡς ὄλως ἀνυπόστατον τὴν Σλαβικῶν δῆθεν ἐν Ὀλυμπίᾳ κτῆσμάτων ἀνακάλυψιν, ἣν οἱ ἐκεῖ σκάπτοντες Γερμανοὶ διὰ τῶν ἐπιστήμων αὐτῶν ἐκθέσεων διεθρόλησαν εἰς τοῦ κόσμου τὰ πέρατα. Μόλις δὲ κατ' αὐτάς ἀνέγνωμεν οἶον ἀπάντησιν εἰς τὸ ἄρθρον μας, μετὰφρασιν ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ μιᾶς ἀλληλογραφίας ἐξ Ὀλυμπίας, δημοσιευθείσης ἐν τῇ ἐφημερίδι τῆς Κολωνίας, ἥς τὸ περιεχόμενον ἀρχίζον ἀπὸ τῶν λέξεων «Παράδοξοι ἄνθρωποι αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες!» εἶναι αὐτὸ παραδοξότατον ὄντως, καθὼς ἐντελῶς παράλογον ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους. Τοὺς Γερμανοὺς ἀπὸ ἐνὸς αἰῶνος ἐσυνειθίσσαμεν νὰ θεωρῶμεν ὡς τὸν φιλοσοφώτατον τῶν Εὐρωπαϊκῶν λαῶν, καὶ ἔμως τώρα μᾶς ἀναγκάζουσι ν' ἀλλάξωμεν γνώμην, διότι τῆς λογικῆς, ἥτις εἶναι μέρος τῆς φιλοσοφίας, δὲν βλέπομεν οὐδεμίαν χρῆσιν γινομένην ἐν τῷ ἐξ Ὀλυμπίας Γερμανικῷ ἄρθρῳ· διότι τί λέγει κατ' οὐσίαν; ὅτι, ἂν δὲν θέλωμεν ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες νὰ λεγώμεθα παράδοξοι ἄνθρωποι καὶ ἀγνώμονες, πρέπει νὰ μὴ παροργίζώμεθα, ἀλλὰ νὰ εὐχαριστώμεθα, ὅταν οἱ ἀνασκάπτοντες ὑπὲρ ἡμῶν τὴν Ὀλυμπίαν (ὥσάν νὰ μὴ κατεξοδιαζώμεθα καὶ ἡμεῖς!) μᾶς λέγουσιν ἀναποδείκτως, ὅτι εὖρον ἐκεῖ Σλαβικὰ κτίσματα, ἐνισχύοντες οὕτω οἱ εὐεργέται πάλιν μετὰ 50 ἔτη ἀπὸ τοῦ Φαλλμεράϊερ τὴν ἐκείνου περὶ τελείας ἐξοντώσεως τῶν Ἑλλήνων ἀναπόδεικτον δοξασίαν. Ἀλλὰ ταῦτα πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μετέχωσι καὶ κατ' ἐλάχιστον τῶν κανόνων τῆς εἴτε ἐμφύτου εἴτε ἐν βιβλίοις γεγραμμένης λογικῆς; Ἐπειδὴ σὲ κάμνω ἐν ἁπλοίῳ καλόν, ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ σὲ ἀπολέσω ἄρδην! Ὅχι παρωργισθήμεν, κύριοι Γερμανοί, ἀλλ' ἐδακρύσαμεν ἡμεῖς ποτε καὶ βαρέως ὠχθήσαμεν, πολλὰ παθόντες καὶ δυσπανόρθωτα δεινὰ τότε, ὅτε ἐν ἔτει 1829 ὁ Φαλλμεράϊερ, μετεώρου ἔτι οὐσης τῆς τύχης τῆς Ἑλλάδος, ἐξῆλθεν εἰς τὸ μέσον μὲ τὴν καταχθόνιον δοξασίαν του καὶ ἐν τῷ προλόγῳ τῆς Ἱστορίας τοῦ Μωρέως ἐπεχείρησε νὰ διδάξῃ τοὺς κραταιοὺς τῆς γῆς, πῶς πρέπει νὰ θεωρήσωσι τοὺς νῦν ἐν Ἑλλάδι λαοὺς, τοὺς κατ' αὐτὸν ἀπογόνους τῶν θηριωδῶν Σλάβων. Τίς τῶν παρ' ἡμῖν γεραιτέρων δὲν ἐνθυμεῖται, ὅποσον τότε ἐφαρμακεύθη ἡ κοινὴ γνώμη τοῦ πολιτισμένου κόσμου ὡς πρὸς ἡμᾶς καὶ δεκαετηρίδας ὅλας ἐπαλαί-

σαμεν ὄχι πολὺ ἐπιτυχῶς, θέλοντες νὰ ἐπαναφέρωμεν εἰς τὴν πολιτικὴν σκηνὴν τὸν πρώην διατρανωθέντα εὐγενῆ φιλελληνισμὸν; Καὶ τώρα ἐν ἔτει 1879, ὅτε πάλιν ἡ τύχη τοῦ Πανελληνίου διακυβεύεται, θέλουσιν οἱ λόγιοι Γερμανοὶ διὰ ὅμοιον ἐξ Ὀλυμπίας ἀναθρῶσκον σκάνδαλον νὰ μὴ ταραττώμεθα, ἀλλὰ νὰ ἐκλαμβάνωμεν, πιστεύοντες εἰς τὴν εἰρωνα σοφιστείαν των, τὸν περὶ Σλαβικῶν κτισμάτων ἰσχυρισμὸν των ὡς ἀθῶον, μάλιστα καὶ ὡς τιμὴν δῆθεν φέροντα εἰς ἡμᾶς, καθόσον, λέγουν, τὰς λέξεις «σλαβικοὺς τοίχους» ἐξέλεξαν, ὅπως ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἀναμφισβητήτως Βυζαντινὰ ἰδρύματα ὑποδείξωσι τὰς ἐλεεινὰς καλύδας μεταγενεστέρου τινὸς πληθυσμοῦ πτωχοῦ καὶ ἀπολιτίστου; Ἀλλὰ εὐλόγως δύναταί τις, καὶ ἂν δὲν εἶναι Ἑλλήν, νὰ ἐρωτήσῃ διὰ τί ἦτο ἀνάγκη ὁ τις ἐκεῖνος πτωχὸς καὶ ἀπολίτιστος πληθυσμὸς νὰ μὴ μείνῃ ἀπλῶς τις, ἀλλὰ νὰ ὀνομασθῇ ῥητῶς *Σλαβικός*; Ἀρά γε διὰ νὰ καταισχυθῶσι καὶ σιγήσωσιν οἱ νῦν Βούλγαροι, οἱ θέλοντες νὰ ἰδιοποιηθῶσι τὰς μέχρι τοῦ Αἰγίου χώρας, ἀκούοντες τὴν παλαιάν των δυσγένειαν; Ἀμφιβάλλομεν πολὺ. Ἔστωσαν δὲ βέβαιοι οἱ Ὀλυμπιοῖφοι, ὅτι ὁ Ἕλληνικὸς λαὸς, ὃ σύντροφος εἶναι ἡ πενία ἀπ' αἰώνων, δὲν εἶναι ἀδαῆς τόσον τῆς ἱστορίας του καὶ ματαιόδοξος, ὥστε νὰ ἤθελεν ἀπαξίωσιν τοὺς φανέντας ἐν Ὀλυμπίᾳ «ρυπαροὺς ἐκ πηλοῦ τοίχους», ἂν ἀπεδίδοντο εἰς τοὺς ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν χρόνων δυστυχεῖς προγόνους του, ἀφοῦ καὶ τώρα ἀκόμη κτίζει τοιαῦτα πολλαχοῦ κτίσματα καὶ ταῦτα ἄνευ ἐστίας, ὅπερ φαίνεται ὅτι νομίζει ὁ εἰς Κολωνίαν γράψας Γερμανὸς ὡς ἐσχατον κακοδαμονίας καὶ βαρβαρότητος σημεῖον, ἐναντίως δοξάζων τοῖς νῦν Ἑλλησιν, οἵτινες καὶ ἄνευ ἐστίας κτιστῆς δύνανται ὑποφερτὰ νὰ ζῶσιν, ὡς ἄλλοι τοῦ Ὀμήρου *θεοὶ βεῖα ζῶοντες*, ἢ ὡς πιστεύοντες εἰς τοῦ Χριστοῦ τὸν λόγον οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος. Πρὸ ἐτῶν τινῶν ἀνέσκαψεν ἡ ἀρχαιολογικὴ ἡμῶν ἐταιρία οἰκίας ἰδιωτικὰς τῶν πάλαι Ἀθηναίων ἐσωτέρῳ τοῦ Διπύλου, ἀναγνωρισθεῖσας ὡς τοιαύτας παρὰ πάντων τῶν ἀρχαιολόγων, καὶ ἦσαν ἄνευ ἐστιῶν, ἀλλ' εἰς οὐδενὸς τὸν νοῦν ἐπῆλθε νὰ τὰς ὀνομάσῃ Σλαβικὰς ἐνεκὰ γε τούτου.

Νόστιμος δὲ πολὺ εἶναι ὁ εἰς Κολωνίαν γράψας Γερμανός, ἀπαιτῶν παρ' ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων ὃ ἀποδείξωμεν, ὅτι δὲν εἶναι Σλαβικὰ τὰ οὕτω κληθέντα ἐν Ὀλυμπίᾳ κτίσματα, καὶ τότε, λέγει, δὲν θὰ ἀντίειπῃ πλέον. Ποῦ, πρὸς τοῦ Ἀριστοτελείου Ὁργάνου, ἡκούσθη ποτὲ νὰ ζητῇται σπουδαίως τοιοῦτό τι καὶ νὰ μὴ ὑποχρεῶνεται μᾶλλον εἰς ἀπόδειξιν ὁ τὸ πρῶτον ἰσχυρισθεὶς τι; Καὶ ὅμως ὅχι μόνον εἰς τοιαύτην παράλογον ἀπαίτησιν ἐπιμένουσιν οἱ ἐξ Ὀλυμπίας, ἀλλὰ καὶ ἄλλο τι ποιοῦσιν. Ἐνῷ διὰ τοῦ εἰς Κολωνίαν σταλέντος ἄρθρου φαίνονται λέγοντες, ὅτι ἀπλῶς οὕτως *animi causâ* ὠνόμασαν τὰ τειχία ἐκεῖνα Σλαβικά, ἔπειτα ἐκ φιλεριθείας προσπαθοῦσι νὰ ἐφεύρωσι καὶ λόγους ἄλλους παρὰ τὸ κακόκτιστον, δι' οὗς τὰ ὠνόμασαν οὕτως. Ἰδοὺ, ἐν τινι φύλλῳ τῆς ἐν Βερολίῳ ἐκδιδομένης ἐφημερίδος *Deutscher Reichsanzeiger* ἀνέγνωμεν πρὸ ἑβδομάδων τινῶν τὴν 31^{ην} ἐπίσημον ἔκθεσιν ἐξ Ὀλυμπίας, ὑπογεγραμμένην ὑφ' ἐνὸς τῶν ἐκεῖ ἐπιστατῶν τῆς ἀνασκαφῆς, τοῦ W. Doerpfeld, ἐν ᾧ, γινομένης μνείας τῶν ἀπασχολούντων ἡμᾶς ἐλευσινῶν ἐκείνων κτισμάτων, ὅχι μόνον τονίζεται σπουδαίως ἡ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα ἑλλειψς ἐστίας, ἀλλὰ καὶ νέα τις σοφὴ ἀνακάλυψις προστίθεται, ὅτι οἱ Σλάβοι ἢ ἄλλαι βόρειαι φυλαὶ (;) ἐκεῖ ἐγκατεστάθησαν ὅχι ἄνευ λόγου, ἀλλ' ἵνα ἰδίως τὴν ἀμπελον καλλιεργῶσιν. Ἐδῶ δ' ἂν πλέον ἄφωνοι μένομεν· διότι τίς δύναται καὶ λέξιν νὰ προσφέρῃ συζητῶν πρὸς ἀνθρώπους, οἱ ὑποῖσι κατὰ ὑπερφυσικόν τινα τρόπον λαμβάνουσιν ἐκ τῶν παρῳχημένων αἰώνων τόσον λεπτομερεῖς τὰς πληροφορίας των; Οὗτος εἶναι ὁ τελευταῖος ἡμῶν λόγος.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Μαρτίου 1879.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Οἱ γονεῖς τοῦ Ῥήγα, ἡ περὶ ἐθνικῆς ἀγωγῆς ὑπὸ Βλασίου Γ. Σκορδέλλη. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Γ. Καρυοφύλλη, 1879. εἰς 16^{ον} σελ. 191.

Τὸ πρὸ ὀλίγων ἐβδομάδων ἐκδοθὲν τοῦτο βιβλίον ἐφιλοπονῆθη ὑπ' ἀνδρὸς ὅχι νῦν πρῶτον καὶ ἐξ ὑπογίου εἰς τοιαύτας ἐρχομένου μελέτας, ἀλλὰ πρὸ ἐτῶν ἤδη δόντος καλὰ δείγματα τῶν γνώσεών του περὶ τὰ παιδαγωγικά. Ἐπελθοῦσα δὲ τῷ χρόνῳ καὶ ἐμπειρία κατέστησεν αὐτὸν ἱκανὸν νὰ δωροφορήσῃ τοῖς Ἑλλησιν ἀνάγνωσμα πρόσφορον τὰ μάλιστα εἰς μόρφωσιν ἐθνικοῦ χαρακτῆρος, ὅπερ δὲν κατορθώνει πᾶς ὅστις μαθὼν ἐν σχολαῖς ξέναις τὴν παιδαγωγίαν ἐπιχειρεῖ ταχέως τὴν διὰ τοῦ τύπου μετάδοσιν παρ' ἡμῖν τῶν μεμαθημένων. Ἐχει πᾶν ἔθνος τὰ ἰδιώματά του καλὰ καὶ κακὰ, καὶ χρῆζει διὰ τοῦτο ἰδιαιτέρας διδασκαλίας πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν καλῶν τοῦ ἰδιωμάτων καὶ ἀποδίωξιν τῶν κακῶν. Τὰ παρ' ἐν ἔθνει τελεσφόρα διδάγματα δὲν ἐνδεικνύουσι πάντως καὶ παρ' ἄλλῃ τὴν δύναμίν των, ὡς οὐδὲ τὰ αὐτὰ φάρμακα εἶναι διὰ πάντας τοὺς τὴν αὐτὴν νόσον νοσοῦντας ἐπίσης ὠφέλιμα. Ὁ ἐκδότης λοιπὸν τοῦ παρόντος βιβλίου προθέμενος νὰ ἀποδώσῃ Ἑλληνιστί, ὡς αὐτὸς ὁμολογεῖ, σύγγραμμα γνωστὸν παιδαγωγικωτάτου ἀνδρός, τοῦ περιωνύμου Πεσταλότση, δὲν περιωρίσθη εἰς ἀπλὴν μετάφρασιν, ἀλλὰ μετένεγκε τὴν οὐσίαν τοῦ Γερμανικοῦ πρωτοτύπου κατὰ τρόπον ἀρμοδιώτερον εἰς τοὺς Ἕλληνας, μεταποιήσας κύρια ὀνόματα δρώντων προσώπων, ἐν τισὶ δὲ καὶ ἦθη, καὶ μεταθεῖς τόπους καὶ χρόνους τοῦ διηγηματίου. Ἐπὶ τούτῳ δὲ ἐξέλεξε τὰ τῆς πρώτης ἀγωγῆς τοῦ ἐθνομάρτυρος Ῥήγα, καλῶς τῇ ἀληθείᾳ ἐμπνευσθεῖς, διότι οὕτως ἡδυνήθη νὰ συμπεριλάβῃ τὴν ἔκφρασιν τῶν καθολικωτέρων τοῦ ἔθνους ἡμῶν τάσεων, φόβων καὶ ἐλπίδων ὡς πρὸς τὰ στοιχοῦντα ἡμᾶς νεαρὰ συμβάματα. Δεξιῶς δὲ ἐνόφανε τῷ διηγηματίῳ τὰ τε παλαιότερα καὶ τὰ σημερινὰ τοῦ ἡμετέρου βίου πράγματα, πάθη, ὀρέξεις, κλίσεις, ἀρετὰς καὶ κακίας καὶ

ταῦτα μετὰ πολλῆς ποικιλίας τοῦ κατ' ἀγροὺς βίου καὶ τοῦ ἐν ταῖς πόλεσιν, ἱκανῶς σπουδάσας νὰ ἔχωσι τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα τὴν ψυχολογικὴν ἅμα καὶ ἱστορικὴν πιθανότητα μετὰ μετρίου μυθικοῦ πλάσματος, ὥστε οὕτω δελεαζόμενος ὁ ἀναγνώστης νὰ ἀποδέχεται προθυμότερον τὰ πρὸς βελτίωσιν τοῦ ἥθους του διδάγματα. Μικρὰ τινα μόνον μέρη τῆς περιεχομένης ὕλης ἐτήρησαν ἴσως τὴν ἀκράτως πρωτότυπον χροιάν των, τὰ δὲ πλεῖστα μετασχηματισθέντα ἀπέβησαν ἀληθῶς ἐθνικὰ καὶ εὐκατάληπτα διὰ Ἑλλήνας. Εὐχόμεθα δὲ νὰ τύχῃ ἀναγνωστῶν πολλῶν τὸ βιβλίον καὶ ὅχι μόνον παίδων καὶ ἐφήβων ἑκατέρου τοῦ φύλου, ἀλλὰ μᾶλλον γονέων, δι' οὓς καὶ πλέον ἀρμόζει, ὡς καὶ ἐν τῷ προλόγῳ ὀρθῶς λέγεται. Βεβαιοῦμεν δὲ αὐτούς, ὅτι θέλουσιν εὐρεῖ ἐν αὐτῷ πολλὰ τὰ πρακτικῶς χρήσιμα, ὅποια δὲν εὐρίσκονται συνήθως ἐν τοῖς τοῦ εἶδους τούτου βιβλίοις. Τὸ δὲ γλωσσικὸν αὐτοῦ ὕφος, πλὴν ὀλίγων ἀηθεστέρων λέξεων καὶ ἰδιωματῶν, εἶναι καθόλου καλὸν καὶ κατάλληλον τῇ ὑποθέσει, μετέχει δὲ καὶ φυσικότητος καὶ ζωηρότητος οὐ τῆς τυχούσης.

Σ. Α. Κ.

ΒΙΒΛΙΑ ΝΕΟΦΑΝΗ.

- * Ἀπάνθισμα ἱστοριῶν καὶ ἀποφθεγμάτων ἐκ διαφόρων ἀρχαίων συγγραφέων ὑπὸ Α. Γ. Λαμπρίση. Ἐν Ἀθήναις, παρὰ τῷ ἐκδότῃ καὶ τυπογράφῳ Σ. Κ. Βλαστῷ, 1878. Τιμᾶται δραχμῆς [16ον, σ. δ' καὶ 152].
- * Βιβλιοθήκη τοῦ πρὸς διὰδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων συλλόγου, ἀριθ. 29.—Ἀριθμητικὰ προβλήματα ἐγγράφως λυόμενα πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν καὶ ἀστικῶν σχολείων κατὰ τὴν ἐν τῷ Παιδαγωγικῷ μέθοδον τῆς διδασκαλίας τῆς ἀριθμητικῆς ὑπὸ Σπυρίδωνος Μωραΐτου. Μέρος Α'. Αἱ τέσσαρες κύριαι πράξεις τῶν ἀκεραίων ἀριθμῶν. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Σ. Κ. Βλαστοῦ, 1878. Τιμᾶται λεπτῶν 50 [16ον, σ. 58].
- * Ἀνάγνωσις βαθμιαία τῆς Γαλλικῆς γλώσσης, βιβλίον ἀπλοποιεῖν βαθμῶν τὰς δυσκολίας τῆς ἀναγνώσεως πρὸς χρῆσιν τῶν ἑλληνικῶν

σχολείων ὑπὸ Κ. Βαρβάτη, καθηγητοῦ. Ἐν Ἀθήναις, παρὰ τῷ ἐκδότῃ καὶ τυπογράφῳ Σ. Κ. Βλαστῷ, 1878. Τιμᾶται δραχ. 1,50 [16ον, σ. δ' καὶ 148].

* Τὸ πρῶτον βιβλίον τοῦ Ἑλληνος σπουδαστοῦ τῆς Γαλλικῆς, ἦτοι διδασκαλία πλήρης τῆς γαλλικῆς ἀναγνώσεως θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ κατὰ μέθοδον ὅλως νέαν καὶ μετὰ τῆς γραφῆς ὑπὸ Μαξίμου Δ. Δασκαλάκη, καθηγητοῦ τῶν γαλλικῶν. Ἐν Ἀθήναις, παρὰ τῷ ἐκδότῃ καὶ τυπογράφῳ Σ. Κ. Βλαστῷ, 1878. Τιμᾶται δραχμῆς [16ον, σ. 100].

* Ἀναγνώσματα ἐκ τῆς Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου βιβλιοθήκης ἱστορικῆς κατὰ τὸ πρόγραμμα τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίου ἐκπαιδεύσεως μετὰ ἐρμηνευτικῶν σημειώσεων ὑπὸ Χαρίση Πούλιου, καθηγητοῦ ἐν τῷ Α' γυμνασίῳ. Τεύχος Ι. Ἐν Ἀθήναις, παρὰ τῷ ἐκδότῃ καὶ τυπογράφῳ Σ. Κ. Βλαστῷ, 1878. Τιμᾶται δραχ. ν. 4 [16ον, σ. 128].

* Ἀναγνώσματα ἐκ τοῦ Πολυβίου πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς 6' τάξεως τοῦ γυμνασίου μετὰ ἐρμηνευτικῶν σημειώσεων ὑπὸ Χαρίση Πούλιου, καθηγητοῦ ἐν τῷ Α' γυμνασίῳ. Τεύχος Α', 6' Καρχηδονικὸς πόλεμος. Ἐν Ἀθήναις, παρὰ τῷ ἐκδότῃ καὶ τυπογράφῳ Σ. Κ. Βλαστῷ, 1878. Τιμᾶται δραχ. ν. 4 [16ον, 96].

* Ἑλληνικὴ γραμματικὴ εἰς χρῆσιν τῶν ἑλληνικῶν σχολείων φιλοπονηθεῖσα ὑπὸ Ἰωάννου Δρατῆ κατ' ἐγκρίσιν τῆς κυβερνήσεως. Ἐκδόσις τρίτη ἐπὶ τὸ διδακτικώτερον καὶ τελειότερον μεταρρυθμισθεῖσα. Ἐν Ἀθήναις, παρὰ τῷ ἐκδότῃ καὶ τυπογράφῳ Σ. Κ. Βλαστῷ, 1878. Τιμᾶται δραχ. ν. 2 [8ον, σελ. 175].

* Ἑλληνικὴ γραμματικὴ εἰς χρῆσιν τῶν ἑλληνικῶν σχολείων φιλοπονηθεῖσα ὑπὸ Ἰωάννου Δρατῆ κατ' ἐγκρίσιν τῆς κυβερνήσεως. Ἐκδόσις τρίτη ἐπὶ τὸ διδακτικώτερον καὶ τελειότερον μεταρρυθμισθεῖσα. Ἐν Ἀθήναις, παρὰ τῷ ἐκδότῃ καὶ τυπογράφῳ Σ. Κ. Βλαστῷ, 1878. Τιμᾶται δραχμῆς [8ον, σ. 68, περιέχουσα μόνον τὸ Α' μέρος, τὸ τυπικόν, διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν δημοτικῶν σχολείων].

* Συλλογὴ τῶν ἑγκυκλίων διαταγῶν τοῦ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὑπουργείου τοῦ ἔτους 1876. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Ἀθηναΐδος, 1878. Τιμᾶται δραχ. 3 [8ον, σ. 167].

* Ἡ Ρόζα ἡ τὰ δύο φρούρια ὑπὸ Ἑλλῆς Βραδβοδὸν, διήγημα τερπνὸν καὶ διδακτικόν, μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ ὑπὸ Γ. Κωνσταντινίδου, καθηγητοῦ τοῦ Ἀρσακείου, μετὰ εἰκονογραφιῶν. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Ἀθηναΐδος, 1878. Τιμᾶται δραχμῆς [16ον, σ. 120].

* Ἡ κοσμογονία, ἦτοι ἐπιστήμη ἐν τῇ ἀγίᾳ Γραφῇ πρὸς χρῆσιν τῆς νεο-

- λαίας ὑπὸ Α. Γωσσαίν, μετάφρασις Μ. Δ. Σακκορράφου ἐκ τοῦ γαλλικοῦ, ἐκδοθεῖσα δαπάνῃ τοῦ αὐτοῦ καὶ Δ. Ῥακοπούλου. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς α' Ἀθηναίδος, 1878. Τιμᾶται φράγκων 2 1/2 καὶ διὰ τὸ ἐξωτερικὸν φράγκων 3 [46ον, σ. ἡ καὶ 264].
- * Ἑρμηνεία κριτικὴ καὶ πρακτικὴ τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων εἰς τόμους δύο μετὰ προλεγομένων περὶ γνησιότητος, αὐθεντίας, θεοπνευστίας, γλώσσης, ἐποχῆς αὐτῶν κτλ. μετ' εἰκονογραφιῶν, γεωγραφικῶν χαρτῶν καὶ πανομοιουτύπων χειρογράφων. Τόμος Α'. Εὐαγγέλια κατὰ Μαθαῖον καὶ Μάρκον, ὑπὸ Γ. Κωνσταντίνου. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς α' Ἀθηναίδος, 1878. Τιμὴ τοῦ Α' τόμου δραχ. 5 [8ον, σελ. λθ' καὶ 544].
- * Ἐγχειρίδιον χειρουργίας εἰδικῆς κατὰ χώρας ὑπὸ Β. Ῥωστήρου, μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ Σπυρίδωνος Μαγγίνα. Μῆρος Β'. (τεύχος 6'). Ἐν Ἀθήναις, τυπογραφεῖον ἀδελφῶν Βαρδαρρήγου, 1878. Τιμᾶται δραχ. νέων 4 [8ον, σ. 744].
- * Ἐγχειρίδιον χειρουργίας εἰδικῆς κατὰ χώρας ὑπὸ Β. Ῥωστήρου, μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ Σπυρίδωνος Μαγγίνα. Μῆρος Β' (τεύχος 4). Ἐν Ἀθήναις, τυπογραφεῖον ἀδελφῶν Βαρδαρρήγου, 1878. Τιμᾶται δραχμῶν νέων 3 1/2 [8ον, σ. 488].
- * Ἰουλιανὸς ὁ Παραδύτης ἡ ἡ ἀρπαγὴ ἐνὸς θρόνου, ἱστόρημα ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ Θεοφράστου Ι. Τυπάλδου. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν ἀδελφῶν Βαρδαρρήγου, 1878. Τιμᾶται νέων δραχ. 2 [8ον, σ. 404].
- * Α. Μακράκη νέον ἐκπαιδευτικὸν σύστημα κατὰ τὴν προαιώνιον βουλὴν τοῦ Θεοῦ «ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν». Μῆρος δεύτερον, λεξιμάνθαια. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφικοῦ καταστήματος τῶν ἀδελφῶν Βαρδαρρήγου, 1878. Τιμᾶται φράγκων 7 [8ον, σ. . .].
- * Μ. Τυλλίου Κικέρωνος λόγος, ὁ ὑπὲρ τοῦ Μανιλείου νόμου καὶ ὁ ὑπὲρ Ἀρχίου τοῦ ποιητοῦ, μετὰ σημειώσεων ὑπὸ Μ. Γκιόλμα, διδ. τῆς φιλολογίας. Τεύχος 4. Ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἐκ τοῦ τυπογραφείου αἱ Ἡχῶν, 1878. τιμᾶται δραχ. ν. 3. [8ον, σ. 4. καὶ 222].
- Μάρκου Τυλλίου Κικέρωνος Δαλίου ἡ διάλογος περὶ φιλίας, ἐκ τῆς Λατινίδος εἰς τὴν Ἑλληνίδα φωνὴν μετενεχθεὶς ὑπὸ Βασιλείου Ἀντωνιάδου, τροφίμου τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς σχολῆς καὶ ἱεροδιδασκάλου ἐν τῷ Ζακπείῳ. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τύποις Βουτυρᾶ καὶ Σας, 1878. [8ον, σ. ιε. καὶ 125.]
- * Ἑλληνικὴ ἐγκυκλοπαιδεία τῶν ἐν τοῖς γυμνασίοις διδασκομένων Ἑλλήνων συγγραφέων μετὰ σημειώσεων. Ἰσοκράτους οἱ ἐν τῇ 4 τάξει τοῦ γυμνασίου διδασκόμενοι λόγοι, Εὐαγόρας, Νικοκλῆς, πρὸς Νικο-

- κλέα, Ἀρτοποιικὸς, Ἀρχιδάμος, Πλαταικός, περὶ Εἰρήνης, ὑπὸ
Εὐαγ. Κ. Κοφινιάτου, καθηγητοῦ τοῦ ἐν Παιραιῇ γυμνασίου. Τόμ.
ᾶ. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου εἰς Παλαμῆδης, 1879. Τιμᾶ-
ται δραχ. 3. [8ον, σ. 200].
- * Παιδαγωγικὸν ἑγκόλπιον τῶν ἑλληνοπαίδων μετὰ 43 εἰκονογραφῶν
ἐξ ἑρχειῶν πρωτοτύπων ὑπὸ Διονύσιου Μιλλᾶ. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ
τυπογραφείου Σ. Κ. Βλαστοῦ, 1879. Τιμᾶται δραχ. 2,50. [16ον.
σελ. 246].
- Τὰ σωζόμενα Ἰωάννης, Μεσσήνης καὶ τῶν πέριξ μετὰ χάρτου χωρογρα-
φικοῦ ὑπὸ Σταύρου Οἰκονομάκη, δημοδιδασκάλου. Ἐν Καλάμας,
τύποις Μ. Πολυμενάκη, 1879. Τιμᾶται δραχμῆς νέας. [8ον, σελ.
76].
- * Ἡ αἰχμάλωτος Ἑλένη, δρᾶμα πρωτότυπον εἰς 5 πράξεις ὑπὸ Δημητρίου
Ν. Δερίου. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Α. Κτενᾶ, 1879. Τιμᾶται δραχμῆς
νέας. [8ον, σελ. 44].
- Φιλολογικὸς Σύλλογος Παρνασσός. Λογοδοσία τῶν κατὰ τὸ ιβ' καὶ ιγ'
ἔτος γενομένων, ἀναγνωσθεῖσα τῇ 20 Ὀκτωβρίου 1878 ὑπὸ Θρ.
Ἀγγελοπούλου Ἀθανάτου, προέδρου 1876—1878. Ἀθήνησιν, ἐκ
τοῦ τυπογραφείου Παρνασσοῦ, 1879. [8ον, σελ. 176].
- * Ἡ ἐν Δουβρῳ Σαμπορκαία Νίκη καὶ ἡ σπουδαιότης αὐτῆς διὰ τὴν ἱστο-
ρίαν τῆς πλαστικῆς. Θέσις ἐπὶ ὑψηλῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ὑπὸ
Π. Καββαδία, διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυ-
πογραφείου τῆς Παλιγγενεσίας, 1879. [8ον, σελ. 32].
- * Ἐπειρὴς τῆς ἡγεμονίας Σάμου διὰ τὸ ἔτος 1879 ὑπὸ Ἐπαμ. Σταμα-
τιάδου, διευθυντοῦ τοῦ ἡγεμονικοῦ διοικητικοῦ γραφείου. Ἐν Σάμῳ,
ἐκ τοῦ ἡγεμονικοῦ τυπογραφείου, 1879. [8ον, σελ. 164].
- * Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλλήν. φιλολογικὸς Σύλλογος. Σύγγραμμα πε-
ριοδικόν, τόμος ΙΑ' (1876—1877). Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1878,
τύποις Βουτυρά καὶ Σ. [4ον, σελ. κδ' καὶ 236].
- Βρυένιος στρατηγὸς Δαλματίας ὑπὸ Mortmann καὶ περὶ τινος Κυπρια-
κῆς ἐπιγραφῆς ὑπὸ Paul Schroeder. Μετέφρασε Κ. Περδικίδης. 1879.
[4ον, σελ. 46].
- * Σκιαόγεια. — Πεζὰ καὶ ἑμμετρα ὑπὸ Ζῆτα Φί. Ἐν Ἀθήναις, τύποις
Ἰωάννου Κουδίου καὶ Α. Τρίμη, 1879. Τιμᾶται δραχ. 4,50 [8ον,
σελ. 88].
- * Ἐγχειρίδιον μαιευτικῆς πρὸς χρῆσιν τῶν μαμῶν καὶ τῶν μαθητῶν τοῦ
Μαιευτηρίου ὑπὸ Δ. Κ. Κόνσολα. Ἀθήνησιν, ἐκ τοῦ τυπογραφείου
Θραυστοῦλου Παπαλεξανδρῆ, 1879 [8ον, σ. 148].
- * Νόμοι ἐκλογικοὶ, ψηφισθέντες κατὰ τὰς συνόδους γ' καὶ δ' καὶ τὴν
ἐκτακτον τῆς Ζ' βουλευτικῆς περιόδου κατὰ τὰ ἔτη 1877 καὶ 1878

- μετὰ τῶν σχετικῶν Β. διαταγμάτων καὶ ἐπισήμων ἐρμηνευτικῶν ὁδηγῶν ὑπὸ Ἀθανασίου Βαλαδάνη καὶ Ἰωάννου Π. Ζέπου. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ν. Γ. Πάσσαρη, 1879. Τιμᾶται δραχ. 2 [8ον, σ. 135].
- * Νόμοι μεταβατικῆς ἐθνοφυλακῆς καὶ γενικῆς στρατολογίας, ἐκλογῆς βουλευτῶν καὶ δημαρχεισιῶν μετὰ τῶν ἐπὶ τούτων ἐκδοθεισῶν ἀναγκαίων ἐρμηνευτικῶν ἔγκυκλιων (ἐκδίδονται ἐγκρίσει τοῦ ὑπουργείου). Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τοῦ Ἑθνικοῦ Πνεύματος, 1879. Τιμᾶται δραχ. 1, 50 [16ον, σελ. 156].
- * Γάιος Γράκχος, τραγωδία ὑπὸ Βικεντίου Μόντου, μεταφρασθεῖσα ἐκ τῆς Ἱταλικῆς ἐμμέτρου ποιήσεως εἰς πεζὸν ὑπὸ Γεωργίου Δ. Θοδιδόπουλου, φοιτητοῦ τῆς φιλολογίας. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ν. Γ. Πάσσαρη, 1879 [16ον, σελ. 111].
- Οἱ γονεῖς τοῦ Ῥήγα ἡ περὶ ἐθνικῆς ἀγωγῆς ὑπὸ Βλασίου Γ. Σκορδέλλη. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Γ. Καρυοφύλλη, 1879 [16ον, 192].
- * Ἀτάλα καὶ Ῥενὲ τοῦ Chateaubriand, πόνημα μεταγλωττισθὲν ἐκ τῆς 12 ἐκδόσεως ὑπὸ Ε** Β**. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Ἑλληνικῆς Ἀνεξαρτησίας, 1879. Τιμᾶται δραχ. ν. 2 [8ον, σ. 164].
- * Περὶ ἐκτοπισμοῦ τῶν νεφρῶν, διατριβὴ ἐπὶ ὀφθησέῃ ἐν τῷ ἔθνει πανεπιστημίῳ, ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ Ν. Ε. Λαμπαδαρίου. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Γ. Καρυοφύλλη, 1879. Τιμᾶται δραχ. 2 [8ον, σ. 143].
- * Ἐπίσημοι ὁδηγίαι περὶ καταμετρήσεως τῶν ἐμπορικῶν πλοίων κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Μόρσωνος, ἥτοι συλλογὴ τοῦ περὶ τούτου νόμου τοῦ ἐκτελεστικοῦ Β. διατάγματος τῆς 20 Ἰανουαρίου 1879 μετὰ σχεδιογραμμάτων λιθογράφων καὶ παραδειγμάτων καταμετρήσεως ἀριθμητικῶν. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Ἑλληνικῆς Ἀνεξαρτησίας, 1879 [8ον, σ. 101].
- * Τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα καὶ ἡ μεγάλη ἑλληνικὴ ἰδέα ὡς λύσις αὐτοῦ. Διατριβὴ ἐπιστολιμαία ὑπὸ *** ἐκδοθεῖσα δαπάνῃ Μ. Δέφνερ. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Πέτρου Περέτ, 1878. Τιμᾶται δραχ. 1, 50 [8ον, σ. 63].
- * Πρακτικὴ περιγραφή τῆς ἀντισηπτικῆς Λιστερείου μεθόδου ὑπὸ Περικλέους Πατρικίου. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν ἀδελφῶν Βαρβαρέρηγου, 1878. Τιμᾶται ἀντὶ νέων δραχμῶν 2 [8ον, σ. 111].
- * Διήγημα πρωτότυπον ὁ ἀπροσδόκητος γάμος ὑπὸ Ν. Κ. Ῥάμφου, ἐκδοθὲν δαπάνῃ ἀδελφῶν Βαρβαρέρηγου. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν ἀδελφῶν Βαρβαρέρηγου, 1878. Τιμᾶται λ. 60 [8ον, σ. 29].
- * Νύξεις ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς καὶ συζητήσεις ἐν τῇ Ἀγγλίᾳ. Βουλῇ περὶ τῶν ὅρων τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς νέας βασιλείας ἐν Ἑλ-

λάδι ὑπὸ * * *. Ἐν Ἀθήναις, 1878 [μικρὸν 8ον, σ. 52].

Περὶ δασμῶν καὶ περὶ δασμολογίας τοῦ σταφιδοκάρπου, ὑπὸ Ἰωάννου Σ. Ζωγράφου, διδάκτορος τὰ νομικὰ [διατριβὴ ἐπὶ ὀφηγείᾳ]. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου Πέτρου Παῖρρη, 1878 [8ον, σ. 52].

Ἡ νῆσος Τήνος, ὑπὸ Ἀλεξίου Δε-Βαλὸν, μεταγλωττισθεῖσα ὑπὸ Ἰακώ-
βου Ν. Καγκάδη, φοιτητοῦ τῆς Νομικῆς. Ἐν Τήνῳ, τύποις Τήνου,
1878.

Διπλωματικά ἔγγραφα περὶ τοῦ ἐλληνικοῦ ζητήματος, κατατεθέντα
ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ.

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ Ἑθνικοῦ τυπογραφείου, 1878 [4ον σ. 109].

Κόσμος τῆς Ἑλλ. γλώττης ὑπὸ Π. Βεργωτῆ. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ
τυπογραφείου τῆς Κορίνθου 1878 [σ. 12].

Νεοελληνικὴ Ἑγκυκλοπαιδεῖα, ἥτοι συλλογὴ τῶν παιδαγωγικωτέρων
καὶ ἠθικωτέρων λόγων τῶν ἐλλήνων συγγραφέων ἀρχαίων καὶ νεωτέ-
ρων, παραφρασθεῖσα εἰς τὴν καθωμιλημένην πρὸς χρῆσιν τῶν scho-
λαίων καὶ πρὸς ἰδίαν μελέτην παντὸς φιλομαθοῦς μετὰ τῶν ἀναγ-
καίων ὑποσημειώσεων. Ἐκδίδεται Ἀλέξανδρος Πέννιος, Ν. Δημητρί-
πουλος. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1878.

Κόσμου νεότης, τουτέστιν οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς ἡρωϊκῆς ἐποχῆς,
σύγγραμμα Γ. Β. Γλάδωνος, ἐξελληνισθὲν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Μ.
Ἰδρωμένου. Τεῦχος 4. Ἐν Κερκύρα, τύποις Ἰωσήφ Ναχαμούλη [μι-
κρὸν 8ον, σ. ἡ καὶ 220].

Θρησκευτικὴ τοῦ λαοῦ βιβλιοθήκη. — α] Βίος τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυ-
ρος Δημητρίου, φυλλάδιον Β'. β] Βίος τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Θεο-
δώρου τοῦ Τήρωνος, φυλλάδιον Γ'. ὑπὸ Δημητρίου Εἰρηνίδου. Ἐν Ἀ-
θήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἑρμοῦ, 1879 [16ον, σελ. 32 ἕκαστον
φυλλάδιον].

Ὁ εὐγενὴς βασιτάζος, κωμῳδία εἰς πράξεις τέσσαρας ὑπὸ Θεοκλήτου Δ.
Κουρούκλη, φοιτητοῦ τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ
τυπογραφείου αἰ Παλαμίδης, 1879. Τιμᾶται ν. δραχ. 4 1/2 [16ον
σ. ιδ' καὶ 70].

Ἀκολουθεῖα τῶν ἁγίων παθῶν, ἥτοι τῆς Μεγάλης Πέμπτης, τοῦ Ἐπι-
ταφίου θρήνου καὶ τῆς Ἀναστάσεως. Ἐκδίδονται ὑπὸ Κ. Κ. Ἀθήνη-
σι, τυπογραφεῖον αἰ Παλαμίδης, 1879. Τιμᾶται δραχ. 1. [16ον,
σ. 8].

Διηγήματα μεταφρασθέντα ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ Γ. Α. Μ. Ἐν Ἀθή-
ναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Συζητήσεων, 1879. Τιμᾶται δραχ.
1, 40. [16ον, σ. 610].

*Μετεωρολογικαὶ παρατηρήσεις κοινοποιηθεῖσαι
ἐκ τοῦ ἀστεροσκοπείου Ἀθηνῶν.*

1879 Μάρτιος (Ε. Ν.).

Βαρόμετρον.

Μέση θλίψις	751,12	χιμ.
Μεγίστη »	759,90	(τὴν 16 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	743,52	(τὴν 1 ^{ην})

Θερμόμετρον ἐκ.

Μέση θερμοκρασία	12,44
Μεγίστη »	21,3 (τὴν 26 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	1,1 (τὴν 10 ^{ην})

Ἡμέραι βροχῆς 9 (ποσὸν τοῦ καταπεσόντος ὕδατος 23,18 χμ.), ἀστραπῶν 2. Ἄνεμοι ἔπνευσαν κατὰ 16 ἡμέρας ΝΔ, 1 Δ, 1 ΒΔ, 10 ΒΑ, 1 ΝΑ, 2 Ν.

Ἀπρίλιος.

Βαρόμετρον.

Μέση θλίψις	749,67	χιμ.
Μεγίστη »	759,03	(τὴν 1 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	739,00	(τὴν 25 ^{ην})

Θερμόμετρον ἐκ.

Μέση θερμοκρασία	17,01
Μεγίστη »	26,4 (τὴν 22 ^{ην})
Ἐλαχίστη »	8,1 (τὴν 2 ^{ην})

Ἡμέραι βροχῆς 6 (ποσὸν τοῦ καταπεσόντος ὕδατος 24,12 χμ.). Ἄνεμοι ἔπνευσαν κατὰ 22 ἡμέρας ΝΔ, 1 ΒΑ, 2 ΝΑ, 5 Ν.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

Ἐν σελίδι 300, στίχῳ 19 ἀντὶ Μακεδονίᾳ γράφει Θράκη, καὶ ἐν στίχῳ 20 ἐξάλειψον τὴν λέξιν «Παλλήνης» ὡς περιττεύουσιν.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΕΝ Τῷ Ζ' ΤΟΜῳ ΤΟΥ ΑΘΗΝΑΙΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

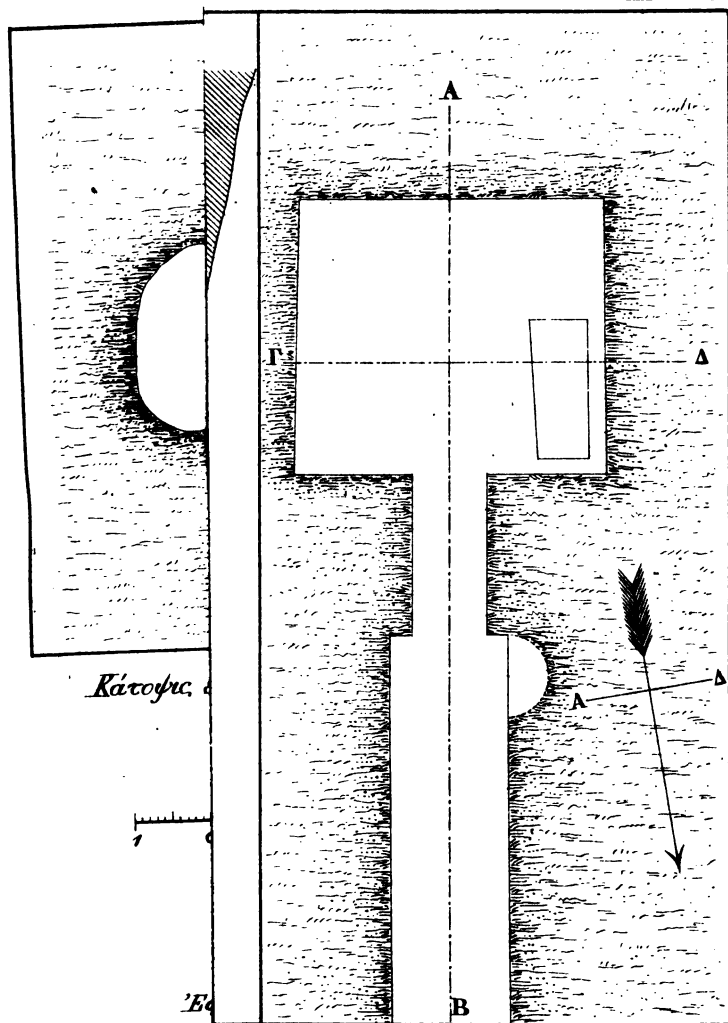
	Σελ.
Λόγος εἰσιτήριος εἰς τὸ μάθημα τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας, ὑπὸ Σπ. Π. Δάμπρου Δ. Φ.	3
Ἐκθεσις τοῦ ποιητικοῦ ἀγῶνος τοῦ ἔτους 1877, ὑπὸ τῶν κριτῶν Ε. Κοκκίνου, Θ. Ὀρφανίδου καὶ Θ. Ἀφεντούλη.	35
Περὶ τῆς οἰκίας τοῦ Σωκράτους, ὑπὸ Σ. Δ. Βάλβη.....	61
Ἡ παρὰ τῇ Θήρᾳ ἔκρηξις τοῦ 1650, ὑπὸ Κ. Στεφάνου..	66
Ἐπιγραφαὶ ἐκ τοῦ Ἀσκληπείου καὶ τῶν πέριξ τόπων, ὑπὸ Στεφάνου Α. Κουμανούδη.....	74
Βιβλιογραφικά, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ	97, 394, 491
Κριτικὰ καὶ γραμματικὰ, ὑπὸ Κωνσταντίνου Σ. Κόντου.....	100, 145, 232, 346, 449
Περὶ τῆς κινήσεως τοῦ Ἡλίου ἐν τῷ χώρῳ, ὑπὸ Δ. Κ. Κοκ- κίδου	123
Βιβλία νεοφανῆ.....	140, 214, 292, 397, 492
Μετεωρολογικαὶ παρατηρήσεις κοινοποιηθεῖσαι ἐκ τοῦ Ἀστε- ροσκοπεῖου Ἀθηνῶν.....	143, 219, 295, 400, 498
Παροράματα.....	144, 219, 498
Περὶ μεταφράσεως ποιητῶν, ὑπὸ Σ. Δ. Βάλβη.....	167
Ἑτυμολογικαὶ παρατηρήσεις, ὑπὸ Δ. Αἰνιᾶνος.....	178
Περὶ τῶν παρὰ τὴν Ναυπλίαν παναρχαίων τάφων, ὑπὸ Εὐθ. Καστόρχη	183
Ἀρχαιολογικαὶ εἰδήσεις περὶ Ἐλευσῖνος καὶ Δελφῶν, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.....	202
Ἐπιγραφαὶ διαφόρων μερῶν, ὑπὸ Στεφάνου Α. Κουμανούδη	205
Βιβλιογραφία [περὶ τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας Ν. Κοτζᾶ],	

ὕπὸ Ἡλίας Ν. Στρούμπου, γραμματέως τῆς δημορχίας Πειραιῶς	221
Περὶ τῶν βυζαντινῶν σταθμῶν τοῦ Μουσείου τῆς Ἀθήνησιν ἀρχαιολογικῆς ἐταιρίας, ὑπὸ Α. Παπαδοπούλου Κεραμέως, ἐπιμελητοῦ τοῦ Μουσείου καὶ τῆς βιβλιοθήκης τῆς ἐν Σμύρνῃ Εὐαγγελικῆς σχολῆς	257
Πρόγραμμα τῶν ἐπὶ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος τοῦ 1878—79 διδασχθησομένων ἐν τῷ ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ μαθημάτων	266
Ἐπιγραφαὶ Δελφῶν, ὑπὸ Στεφάνου Ν. Δραγούμη, δικηγόρου	277
Ἀνατύπωσις ἄρθρου ἐκ τῆς Παλιγγενεσίας [ἐφημερίδος] ὑπὸ Στεφάνου Α. Κουμανοῦδῃ	279
Ἐπιγραφαὶ Θεσπιῶν καὶ Ἀθηνῶν, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ	281
Οἱ περὶ ἀποικίσεως Τρώων εἰς Ἰταλίαν μῦθοι καὶ αἱ πρῶται ἱστορικαὶ γνώσεις τῶν Ἑλλήνων περὶ Ῥώμης, ὑπὸ Εὐθυμίου Καστόρχῃ	297
Κριτικὰ καὶ ἐρμηνευτικὰ, ὑπὸ Ἰωάννου Πανταζίδου	321
Ἀνατύπωσις ἄρθρων πέντε ἐκ τῆς «Ἦρας» καὶ τῆς «Ἐφημερίδος»	374
Ἐπιγραφαὶ Ἀττικῆς ἀνέκδοτοι, ὑπὸ Στεφάνου Α. Κουμανοῦδῃ	386, 478
Φιλολογικά, ὑπὸ Μιχαὴλ Δελέκου	395
Περὶ τοῦ ρυθμοῦ τῆς παρ' ἡμῖν στιχουργίας ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀρχαίαν προσῳδίαν καὶ μετρικὴν, ὑπὸ Χρυσοσθένους Βαλασσίδου, φοιτητοῦ τῆς Φιλολογικῆς σχολῆς τοῦ πανεπιστημίου	401
Περὶ τῆς αἰτίας τῆς ὑπὸ τῶν Λατίνων ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὑπὸ Θεοδοσίου Β. Βενιζέλου	425
Τελευταία ἀντιρρήσεις περὶ τῶν δῆθεν Σλαβικῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ κτισμάτων, ὑπὸ Στεφάνου Α. Κουμανοῦδῃ	487

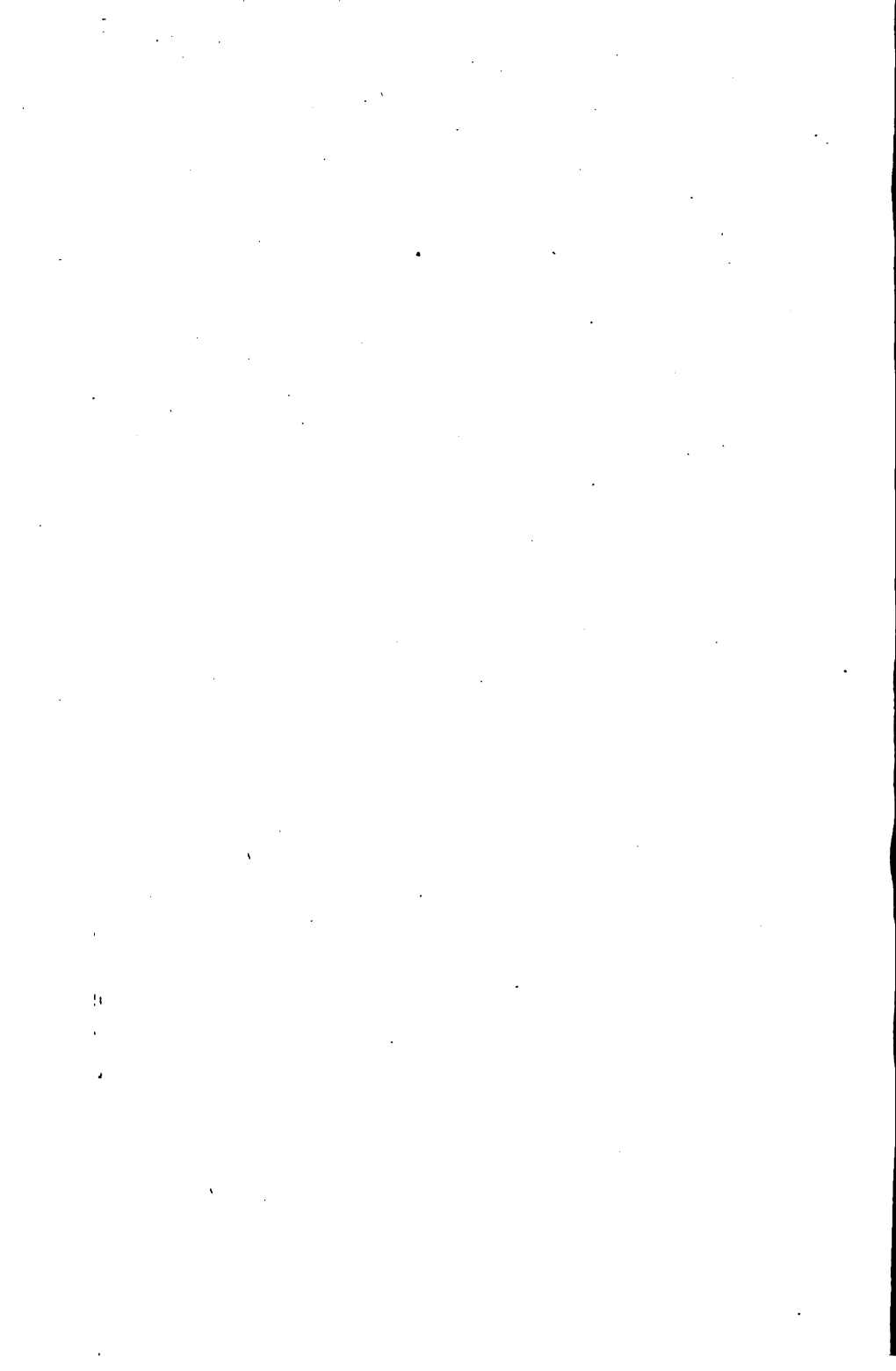

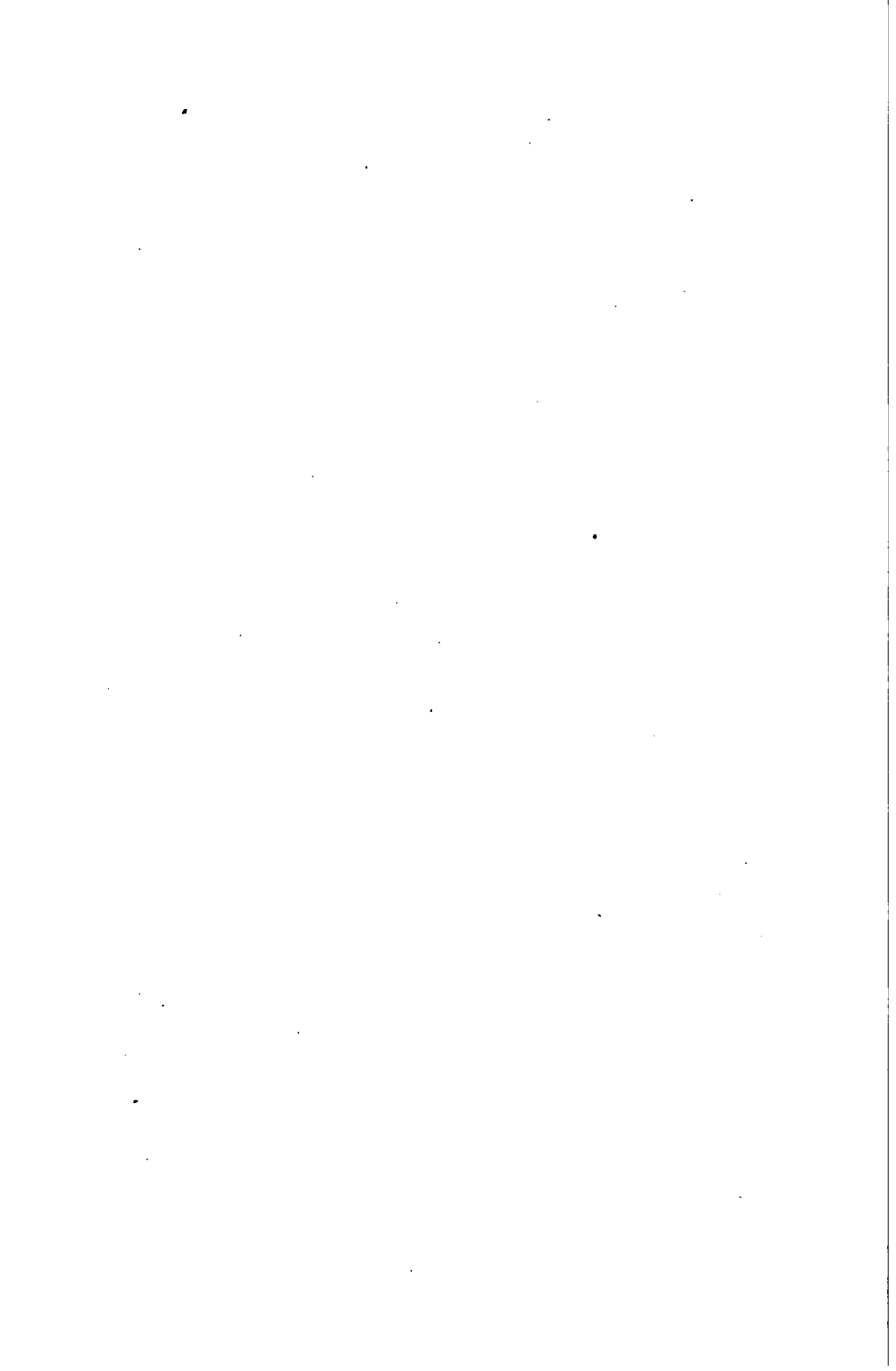
Πνευμένων τάρον.

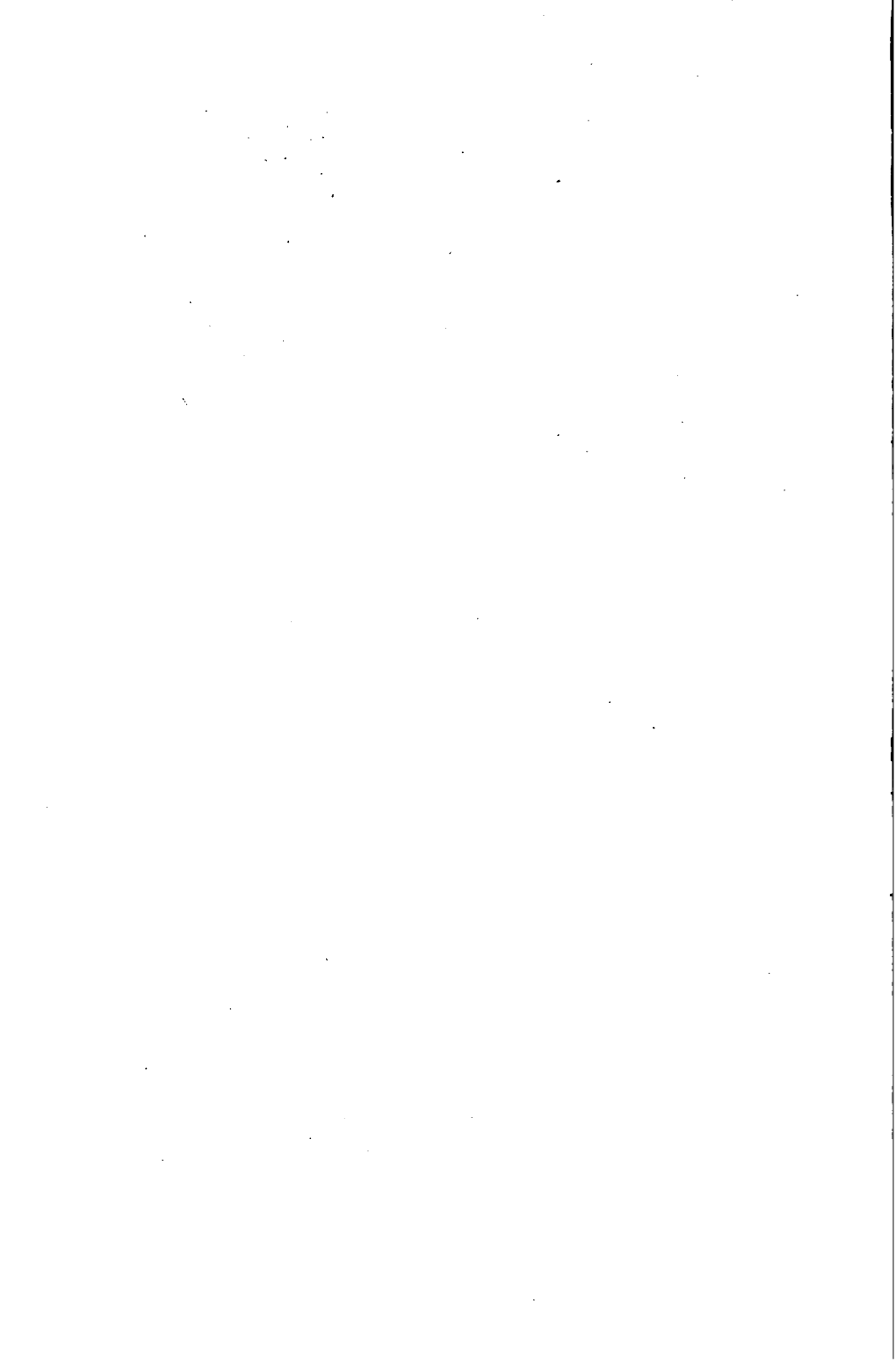
Πίν. Α'

Κάτοψη, εισόδου και τάρον.

REC 17 1943

32-
51
506

